

COMPENDIUM
SACRAE LITURGIAE
JUXTA RITUM ROMANUM

SCRIPSIT
P. INNOCENTIUS WAPELHORST, O.F.M.
8. THEOL. LECTOR, OLIM RECTOR SEM. SALESIANI
ET 8. LITURG. PROFESSOR.

AD NOVISSIMA DOCUMENTA RECOGNOVIT
ET ADDITIONIBUS PASSIM LOCUPLETAVIT
P. AURELIUS BRUEGGE, O.F.M.

BENZIGER BROTHERS

EDITIO UNDECIMA

^ni-fclnirart, Cinrinnati, Chiraaia, &atirii IFranrUri

BENZIGER BROTHERS

Summi Pontificis Typographi

MCMXXI

Jlmpriu -permittitur.

P. Vincentius Schrempp, O.F.M.,
Afin. Provincialis.

^libil Obstat.

Arthurus J. Scanlan, S.T.D.,
Censor Librorum.

Smprint potest.

ψ Patritius Cardinalis Hayes,
Archiepiscopus Neo-Eboracensis.

Neo-Ehoraci. die 17 Septembris, 1930

EX PRAEFATIONE AUCTORIS AD I. EDITIONEM.

KITUS ROMANUS omnino purus hoc libro exponitur; ex fontibus seu libris liturgicis Romanae Ecclesiae ipsissima legum liturgicarum verba citantur, in quantum ratio compendii, perspicuitas, usus practicus permittit. Omnia, quae citationis signis [“ ”] sine loci citati notatione exhibentur, ad verbum desumpta sunt ex illo libro liturgico, ad quem materia tractata pertinet, nempe pro Sacrificio Missae ex Missali Romano, pro Officio divino ex Breviario Romano, pro Sacramentis et Sacramentalibus etc. administrandis ex Rituali Romano; aliquoties etiam ex Caeremoniali Episcoporum et Pontificali Romano; ex Memoriali Rituum pro aliquibus praestantioribus s. functionibus persolvendis in minoribus Ecclesiis parochialibus jussu Benedicti XIII. edito. . . .

Quae praeterea ad Liturgiae expositionem traduntur, auctoritate scriptorum rerum liturgicarum probatorum nituntur; quales sunt Pius Martinucci, S. Congregationis Caeremonialis Secretarius et Pontificiis Caeremoniis Praefectus (Manuale S. Caer. 6 vol. a. 1880), Al. De Carpo (Caeremoniale, et Bibi, liturg.), De Herdt, (S. Liturgiae Praxis, et Praxis Pontificalis seu Caeremonialis Episc. expositio), Schober S. Alphonsi M. de Ligorio lib. Caerem. M., Fornici (Instit. liturg.), Romsée-IIazé, Bouvry, Schneider-Lehmkuhl, O’Kane, Probst, Bickell, Hartmann, Sutor, Falise, Adone et alii, praeter antiquiores praecipuos Gavantum-Merati, Quarti etc.

Ne s. actiones quasi “mechanice” peragantur, neve corpori sine anima assimilentur, sensus s. rituum simul cum notis historicis, praesertim pro Sacrificio Missae, exponitur. Sapienter enim statuit Concilium Plenarium Baltimoreense Tertium Decreto 174: “In praxi caeremoniarum diligenter exercentur clerici; *rituum sacrorum explicatio tradatur eis historica et mystica.*”

PRAEFATIO AD EDITIONEM UNDECIMAM.

Libens tibi offero, lector benevole, egregium hoc Compendium jam undecima vice typis mandatum.

Huic editioni breviter sequentia praemittenda censui:

Praeter correctiones et emendationes minoris momenti paucae tantum factae sunt mutationes resp. additiones, (piae ex Decretis recenter promulgatis necessariae evaserunt, ita ut textus (piam minime mutaretur.

Partes respectivae ad Rituale Romanum anno 1925 editum recognitae sunt.

Juvat hic expresse statuere, quod Caeremoniale Ordinis Fratrum Minorum, saepius in hoc Compendio citatum, purum ritum Romanum exponat et post libros proprie liturgicos quasi primum locum teneat, eo quod ab ipsa Congreg. Sacr. Rituum sit revisum et secunda jam vice approbatum.

Littera D. in annotationibus significat Decretum vel Decreta Congregationis Sacr. Rituum sive Collectionis Authenticae sive recentissima.

P. Aurelius Bruegge, O. F. M.

Superior, Wis.

cl. 25. Martii 1930

INDEX

INTRODUCTIO.

I. Definitio et divisio, II. De legibus liturgicis eammque
fontibus et vi obligandi Num. marg. 1-7

Bats Brima.

DE SACROSANCTO MISSAE SACRIFICIO.

Cap. I. Liturgiae Sacrae brevis expositio historica.

I. Animadversiones generales. II. De Liturgia Romana.
Appendix de linguis liturgicis. III. De Missali Romano.
IV. Templorum veterum descriptio.....Num. marg. 8-12

Cap. II, De Requisitis ad Missam.

I. De Ecclesiis et Oratoriis. II. De Altari. III. De
Paramentis Altaris. IV. De cetero ornatu Altaris. V. De
Vasis Sacris eorumque accessoriis. VI. De Vestibus Sacris
Sacerdotis in Missa privata. VII. De aliis Vestibus Sacris.
VIII. De coloribus parainentorum. IX. De munditia in
paramentis et vasis sacris. X. De tempore celebrationis
Missae. XI. De intentione pro Sacrificio Missae . . Num. 13-49

Cap. III. De Partibus Missae mutabilibus.

I. De Ps. Judica, Introitu et Gloria. II. De Orationibus
seu Collectis. III. De Epistola usque ad Offertorium. IV.
De Offertorio usque ad Communionem. V. De Communione
usque ad finem.....Num. 50-61

Cap. IV. De quibusdam Missis in particulari.

I. Animadversiones generales. IT. De Missis votivis. III.
De Missis Defunctorum seu de Requie. IV. De Missa in
aliena Ecclesia. V. De bina Missa ab eodem Sacerdote cele-
brata. VI. De Missa conventuali. VII. De quibusdam
Missis particularibus.....Num. 62-91

PRAEFATIO AD EDITIONEM UNDECIMAM.

Libens tibi offero, lector benevole, egregium hoc Compendium jam undecima vice typis mandatum.

Huic editioni breviter sequentia praemittenda censui :

Praeter correctiones et emendationes minoris momenti paucae tantum factae sunt mutationes resp. additiones, quae ex Decretis recenter promulgatis necessariae evaserunt, ita ut textus quam minime mutaretur.

Partes respectivae ad Rituale Romanum anno 1925 editum recognitae sunt.

Juvat hic expresse statuere, quod Cacremoniale Ordinis Fratrum Minorum, saepius in hoc Compendio citatum, purum ritum Romanum exponat et post libros proprie liturgieos quasi primum locum teneat, eo quod ab ipsa Congreg. Sacr. Rituum sit revisum et secunda jam vice approbatum.

Littera D. in annotationibus significat Decretum vel Decreta Congregationis Sacr. Rituum sive Collectionis Authenticae sive recentissima.

P. Aurelius Bruegge, O. F. M.

Superior, Wis.

<l. 25. Martii 1930

INDEX.

INTRODUCTIO.

I. Definitio et divisio. II. De legibus liturgicis earumque fontibus et vi **obligandi**.....Num. marg. 1-7

Pars Prima.

DE SACROSANCTO MISSAE SACRIFICIO.

Cap. I. Liturgiae Sacrae brevis expositio historica.

I. Animadversiones generales. II. De Liturgia Romana. Appendix de linguis liturgicis. III. De Missali Romano. IV. Templorum veterum descriptio..... Num. marg. 8-12

Cap. II. De Requisitis ad Missam.

I. De Ecclesiis et Oratoriis. II. De Altari. III. De Paramentis Altaris. IV. De cetero ornatu Altaris. V. De Vasis Sacris eorumque accessoriis. VI. De Vestibus Sacris Sacerdotis in Missa privata. VII. De aliis Vestibus Sacris. VIII. De coloribus paramentorum. IX. De munditia in paramentis et vasis sacris. X. De tempore celebrationis Missae. XI. De intentione pro Sacrificio Missae . . . Num. 13—19

Cap. III. De Partibus Missae mutabilibus.

I. De Ps. Judica, Introitu et Gloria. II. De Orationibus seu Collectis. III. De Epistola usque ad Offertorium. IV. De Offertorio usque ad Communionem. V. De Communionem usque ad finem..... Num. 50-61

Cap. IV. De quibusdam Missis in particulari.

I. Animadversiones generales. II. De Missis votivis. III. De Missis Defunctorum seu de Requie. IV. De Missa in aliena Ecclesia. V. De bina Missa ab eodem Sacerdote celebrata. VI. De Missa conventuali. VII. De quibusdam Missis particularibus.....Num. 62-91

Cap. V. De regulis generalibus Caeremoniarum.

I. De reverentiis. II. De elevatione oculorum. III. De manuum caeremoniis. IV. De diverso vocis tono . Num. 92-101

Cap. VI. De Ritu servando in celebratione Missae privatae.

I. De praeparatione Sacerdotis celebraturi. II. De ingressu Sacerdotis ad Altare. III–VII. De singulis partibus Missae. Appendix. De precibus post Missam privatam dicendis a Leone XIII. praescriptis. VIII. De his, quae omittuntur in Missa pro Defunctis. IX. De modo Particulas consecrandi. X. De renovatione Specierum et purificatione ciborii. XI. De Missa privata coram SS. Sacramento exposito. XII. De Missa privata coram Episcopo in sua Dioecesi . . . Num. 102-129

Cap. VII. De Ritu ministrandi in Missa privata.

I. De ministro in Missa privata a Sacerdote celebrata. II. De officio Capellanorum in Missa privata ab Episcopo celebrata Num. 130-135

Cap. VIII. De aspersione aquae benedictae in unaquaque Dominica.

I. De benedictione aquae. II. De Ritu aspersionis Num. 136 et 137

Cap. IX. De Missa Solemni.

I. De Officio Celebrantis. II. De Officio s. Ministrorum et Caeremoniarum in Missa Solemni. III. Summarium Officii Diaconi et Subdiaconi. IV. De Officio acolythorum seu ceroferariorum. V. De Officiothuriferarii. VI. De ordine a Clero in choro observando. Appendix. De Officio Presbyteri assistantis. VII. De Missa solempni Defunctorum. VIII. De Missa Solemni coram SS. Sacramento exposito. IX. De Missa Solemni **feriali**..... Num. 138-154

Cap. X. De Missa cantata sine s. Ministris, et de cantu ecclesiastico.

I De Missa Cantata. II. De Cantu Ecclesiastico. Appendix Epitome Instructionis Pii X. De Musica Sacra Num. 155-158

Cap. XL De Missa Solemni Pontificali.

Num. 159-169

Cap. XII De Assistentia Episcopi Dioecesani in Missa Solemni.

Num. 170-175

Cap. XIII. De defectibus in celebratione Missae occurrentibus.

I. De defectibus materiae et formae. II. De defectibus ministri. III. De defectibus in ministerio ipso occurrentibus

Num. 176-179

Cap XIV. De Sancta Communione.

I. Animadversiones generales. II. De ordine administrandi S. Communionem intra Missam. III. De ordine administrandi S. Communionem extra Missam. IV. De Communionem infirmorum..... Num. 180-186

Cap. XV. De Cultu SS. Eucharistiae speciali extra Missam.

I. De Asservatione SS. Eucharistiae. II. De benedictione cum SS. Sacramento danda. III. De Expositione SS. Sacramenti pro Oratione Quadraginta Horarum. IV. Ritus et Preces in Expositione Quadraginta Horarum. V. Privata Expositio SS. Sacramenti. VI. De Triduo “ad instar quadraginta Horarum.” VII. De Expositione XIII. Horarum. Appendix. De Concione coram SS. Exposito.

Num. 187-200

Cap. XVI. De Benedictione Candelarum, Cinerum et Palmarum.

Num. 201-223

Cap. XVII. De Missa et s. Functionibus adnexis Feriae V. in Coena Domini.

I. Animadversiones praeviae. II. Conspectus s. Functionum Feriae V. in Coena Domini. III. De Missa. IV. De profectione SS. Sacramenti. V. De pyxidis asportatione. VI. De Altarium denudatione..... Num. 224-231

Cap. XVIII. De Missa Praesantificatorum, seu de s. Ritibus in Feria VI. in Parasceve persolvendis.

I. De praeparandis. II. Conspectus Rituum hujus Feriae III. De principio Oilicii usque ad denudationem Crucis. IV. De Crucis denudatione et adoratione. Improperia. Recitanda a celebrante cum clerico. V. De Processione ad Sacellum et regressu. VI. De reliquo Officio hujus Feriae

Num. 232-241

Cap. XIX. De Sabbato Sancto.

I. De praeparandis pro omnibus s. functionibus. II. Con-
spectus functionum Sabbati Sancti. III. De principio Officii
usque ad benedictionem Cerei. IV. De benedictione Cerei.
V. De Prophetiis. VI. De benedictione Fontis. VII. De
Litaniis et Missa cum Vesperis. VIII. De significatione
Rituum Sabbati **Sancti**.....Num. 245-258

Cap. XX. De Coenae Domini et S. Liturgiae Relatione.
Num. 259-266

Cap. XXI. Notae breves historico-symbolicae de Vestibus et Para-
mentis Sacris.
Num. 267-282

Cap. XXII. De significatione caeremoniarum communium.

I. De significatione reverentiarum. II. De significatione
reliquarum caeremoniarum communium.....Num. 283-285

Cap. XXIII. De sensu literali et mystico singularum partium Missae.

I. Animadversiones praeviae. II. De praeparatione ante
gradus altaris. III. De incensatione altaris. IV-VII. Ab
Introitu usque ad finem. VIII. De significatione rituum
Missae mystica in particulari.....Num. 286-312

de cunctis.

DE OFFICIO DIVINO.

Cap. I. De Horis Canonicis recitandis.

I. Animadversiones historicae. II. Notae praeviae gene-
rales de Officio Divino. III. Conspectus brevis Officii in
Festis recitandi. IV. Instructio practica specialis de toto
Officio recitando. V. Modus ordinandi Officium. VI. Obser-
vationes speciales de Lectionibus et Hymnis . . . Num. 313-332

Cap. II. De relatione Officiorum inter se.

I. De concurrentia et translatione. II. De concurrentia.
III. De Commemorationibus.....Num. 333-338

INDEX.

Cap. III. De Officiis vel Festis specialibus.

I. De Patrono et Titulari Ecclesiae propriae. II. De Dedicatione Ecclesiae propriae. III. De Dedicatione et Titulari Ecclesiae Cathedralis. IV. De Festis quorum solemnitas in Dominica celebratur. V. De Officio ratione Reliquiae. VI. De Officiis extra Diocesim vel Monasterium recitandis Num. 339-345

Cap. IV. De modo Horas Canonicas in Choro sine solemnitate persolvendi.

I. Brevis conspectus pro Officialibus Chori. II. De caeremoniis in Officio Divino servandis. Appendix. De privata recitatione Officio **divini**..... Num. 346-348

Cap. V. De Vesperis Solemnibus.

I. Praenotanda. II. Regulae communes pro Vesperis solemnibus. III. De Celebrante. IV. De Caeremoniario. V. De Thuriferario. VI. De Acolythis seu Ceroferariis. VII. De duobus Cantoribus. VIII. De Pluvialistis seu Assistentibus. IX. De Vesperis solemnibus coram SS. Sacramento exposito. X. De Vesperis assistente Episcopo celebratis. XI. De Vesperis pontificalibus (Brevis conspectus) . Num. 349-359

Cap. VI. De Officiis solemnibus Tenebrarum et Defunctorum.

I. De Officio Tenebrarum. II. De Officio Defunctorum.
Num. 360-362

JJarsi Œertia.

DE RITUALI ROMANO.

Cap. I. De Sacramento Baptismi.

I. Animadversiones praeviae. II. Ordo Baptismi parvulorum. III. De Baptismo aegroti. IV. De Baptismo adultorum Num. 363-372

Cap. II. De Sacramento Confirmationis.

I. Animadversiones praeviae. II. Praeparanda. III. De administratione Confirmationis. IV. De Ordine ad visitandas **Parochias**..... Num. 373-378

Cap. III. De Sacramento Poenitentiae.

Num. 379-382

Cap. IV. De Sacramento Extremae Uctionis.

I. Animadversiones praeviae. II. De ordine administrandi Sacramentum Extremae Uctionis. III. De ministranda Extrema Uctione in casu instantis mortis. IV. De Extrema Uctione administranda in morbis contagiosis aliisve difficultatibus. V. De benedictione Apostolica cum indulgentia plenaria in articulo mortis. VI. De visitatione et cura infirmorum et de modo juvandi morientes..... Num. 383-391

Cap. V. De Sacramento Ordinis.

I. Animadversiones praeviae. Forma denuntiandi Ordinationem *lingua vernacula*. II. De Ordinibus conferendis. III. De Primitiis Neo-Sacerdotum..... Num. 392-400

Cap. VI. De Sacramento Matrimonii.

I. Animadversiones praeviae. II. De ritu celebrandi Matrimonii Sacramentum. III. De Missa votiva pro sponso et sponsa. IV. De benedicendis Nuptiis Jubilaeis . Num. 401-404

Cap. VII. De Exequiis.

I. Praenotanda. II. De modo sepeliendi Adultum. III. De absolute post Missam de Requie. IV. De Exequiis parvulorum..... Num. 405-414

Cap. VIII. De Benedictionibus.

I. Animadversiones generales. II. De regulis generalibus benedictionum. III. De quibusdam benedictionibus specialibus Num. 415-417

Cap. IX. De Processionibus.

I. Animadversiones generales. II. De ordine in Processionibus servando. III. De Processione in Festo SS. Corporis Christi. IV. Infra Octavam Corporis Christi. V. De aliis Processionibus SS. Sacramenti. VI. De Processione in Festo S. Marci, et tribus Feriis Rogationum. VII. De Missa Rogationum. VIII. De reliquis Processionibus. IX. De Precibus d'cendis in Processione pro gratiarum actione (Te *Deum*) Num 418-429

Appendix I.

I. Memoriter Recitanda. II. Defectuum, qui frequentius
in Missae celebratione admitti solent, demonstratio. . Nurn. 430-434

Appendix II.

De Tono in Missa et Vesperis Solemnibus.

Index Alphabeticus.

DE LITURGIA SACRA

INTRODUCTIO.

ART. I.

DEFINITIO ET DIVISIO.

1. Liturgia lingua ecclesiastica primario significat Sacrificium Missae, simul et Ordinem in celebratione Missae observandum.

Liturgia (*λεῖτον εργον*) etymologice denotat publicum opus seu ministerium. Sacrificium Missae, cum sit actio sacrificia seu ministerium publicum “per eminentiam,” saepe a sanctis Patribus vocatur *liturgia simpliciter*. Hebr. 8. 2, Christus Pontifex appellatur *sanctorum minister*, *των ἁγίων ἑirovpyôς*.

2. Sensu vero latiore Liturgia denotat totum ministerium publicum quod ministris Ecclesiae, ac praesertim Sacerdotibus, tanquam ministris et cooperatoribus Christi Redemptoris incumbit.

3. Liturgia ergo *universim sumpta* comprehendit:

- (a) Sacrificium Missae,
- (b) Officium divinum seu Horas canonicas,
- (c) Sacramenta, sacramentalia reliquasque functiones ecclesiasticas.

Causae justificationis sunt: («) gloria Dei et Christi, ac (b) vita aeterna hominum.¹ Ideoque omne ministerium sacrum in hunc utrumque quidem finem ordinatur; attamen ad “gloriam Dei et Christi,” seu ad cultum Deo debitum reddendum maxime et primario spectat sacrificium eucharisticum. Officium

i Cone. Trid. VI. c. 1.

INTRODUCTIO.

vero divinum aequè fere ad cultum divinum atque ad salutem animarum ordinatur; etenim “ascendit oratio et descendit Dei miseratio.”² Ad salutem animarum promovendam immediate spectant sacramenta et sacramentalia ac reliquae functiones ecclesiasticae.

4. Proinde Liturgia sacra in tres partes dividitur :—

I. De Sacrificio Missae.

II. De Officio Divino seu Horis Canonicis.

III. De Sacramentis et Sacramentalibus reliquisque functionibus ecclesiasticis.

5. Sacrum hoc ministerium Ecclesia disponit et ordinat praecipue per libros liturgicos, de quibus in articulo sequenti.

6. Objectum. A recentioribus distinguitur:

(a) *Scientia liturgica proprie dicta*, cujus objectum est historiam, rationes et significationes rituum et caeremoniarum explicare;

(b) *Scientia rubricistica*, cujus objectum est docere executionem functionum liturgicarum, i.e. “praefinire singulas externas actiones, quae *liitus* appellantur et Caeremoniae,³ quaeque pro ecclesiasticis omnibus functionibus rite exequendis ab Ecclesia institutae sunt, ut signa sint, testimonia. et exercitium cultus interioris, (piem imprimis requirit Deus, et ut honesto ac decenti quodam ordine⁴ peragantur, quae pertinent ad divinum cultum promovendum et ad disciplinam concordiamque publicam conservandam.”⁵

7. Finis sacrae Liturgiae est: («) *Veneratio Dei et Sanctorum*; sacri enim ritus et caeremoniae rerum sacramn majestatem valde commendant; (b) *Eruditio populi Christiani et protestatio fidei*; fidelium enim mentes per ritus et caeremonias ad altissimarum rerum contemplationem sustolluntur et etiam devotionis igne inflammantur.⁶

² S. Aug.

dit Caeremoniale.

³ Ritus et caeremoniae nunc plerumque indiscriminatim usurpantur quamvis a pluribus varie distinguantur.

* Cfr. 1 Cor. 14, 40.

s Fornici Instit. liturg. (Notae praeviae).

e Sixtus V. *Immensa* 22. Jan.

Liber textus Rubricis*ieae au

1588.

Ex quo elucet maxima dignitas sacrae Liturgiae. Obedientes igitur ac devoti Ecclesiae filii magni aestimant Liturgiam sacram.

ART. II.

Dii LEGIBUS LITURGICIS EARUMQUE FONTIBUS ET VI OBLIGANDI.

2. Leges, quibus Ecclesia ritus sacros et caeremonias ordinat, sunt:

(fl) Rubricae;

(b) Decreta S. Rituum Congregationis.

2. Rubricae sunt leges liturgicae in libris liturgicis traditae.

Rubricae nomen sortiuntur a rubro colore, quo olim inscribebantur, et ex parte etiam hodie imprimuntur. Quae consuetudo originem ab antiquis deduxit, qui titulos et inscriptiones legum rubro colore notabant, utendo specie quadam terrae quae Rubrica appellabatur; unde ipsae “leges rubrae” dicebantur.

3. *Libri liturgici* sunt: (a) Missale; (b) Breviarium; (c) Rituale; (d) Caeremoniale Episcoporum; (e) Pontificale; (f) Memoriale Rituum pro minoribus ecclesiis; (#) Martyrologium.

Libris liturgicis insuper accensendi sunt (c) Libri cantus ecclesiastici; (b) Octavarium Romanum; (c) Caeremoniale capellae pontificiae; (d) Instructio Clementina pro Oratione 40 horarum.

3. Rubricae distinguuntur (a) *praeceptivae* et (b) *directivae*.

Directivae per modum consilii praebent directiones et instructiones ad congruentius agendum, et *per se* non obligant sub peccato, dummodo non negligantur cum scandalo, ex contemptu vel animo novum ritum inducendi.

Tales sunt, quae forma mori consilii constant, e. g. i'ad arbitrium,” vel “pro opportunitate Sacerdotis” ad orationes dicendas ante Missam (generatim Ruhr. Missalis de agendis extra Missam probabiliter sunt directivae, nisi aliunde constet de praecepto; Ruhr, de defectibus Missae sunt praeceptivae) ; quae in Breviario statuuntur quoad officium defunc-

torum (exc. 2 Nov.) ; necnon quoad caeremonias pro officio, quando privatim sen extra chorum (etsi cum sociis) recitetur; quoad fideles qui Missae Sacrificio vel Sacramentorum administration! etc. assistunt.

4. Praeceptivae sensu stricto sunt leges liturgicae, quae “obligant sub mortali ex genere suo,” i. e. sub peccato mortali in materia notabili, et sub veniali in materia parva ; at propter contemptum formalem vel transgressionem plurium praeceptorum leviter obligantium coalescendo peccatum mortale committi potest.

2. At, sicut in omni lege positiva, excusat a peccato formali non solum inadvertentia vel oblivio inculpabilis, sed etiam moralis impossibilitas, vel causa sufficiens et proportionate gravis, praecipue si Rubrica obliget sub levi seu materia sit parva. Talis causa excusans aliquando est scandali periculum, non vero scandali praetextus inanis vel admiratio populi vel Sacerdotis affectus ad alios usus.¹

3. Rubricas praeceptivas sub peccato obligare probatur ex Concilio Trident., ex declarationibus Summorum Pontificum et ex Jure Canonico.

4. Concilium Tridentinum statuit: “Si quis dixerit, receptos et approbatos Ecclesiae Catholicae ritus, in solemni sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem [i. e. Episcopum] mutari posse; anathema sit.”¹*

i En exemplum. Benedictus XIV. de Rubrica praescribente recitationem Matutini cum Laudibus ante celebrationem Missae haec scribit: “Si sermo sit de Missa conventual!, [ubi adest obligatio chori,] videtur peccatum esse mortale eam ante Matutinum et Laudes celebrare; id enim est contra generalem Ecclesiae usum. In Missis vero privatis, si qua sit legitima causa, . . . videri posset a peccato etiam veniali

immunis, qui eam celebraret, non recitato Matutino et Laudibus. Si vero absit causa, perdifficile videtur, ne veniali quidem peccato non esse locum. Quod si quis nulla causa urgente, perpetuo id faceret, ut videretur quasi stauisse animo, nunquam celebrare, dicto Matutino et Laudibus, tum . . . concludi posset, hujusmodi Sacerdotem peccare mortaliter.” Sacrif. Missae III. 13, 4.

2 C. Trid. sess. VIT.

Summus Pontifex Benedictus XIII. declarat: “Mandamus, ut in Sacramentorum administratione, in Missis et divinis officiis celebrandis, aliisque ecclesiasticis functionibus obeundis, . . . recepti et approbati Ecclesiae catholicae ritus, qui in minimis etiam, sine peccato, negligi, omitti vel mutari haud possunt, peculiari studio ac diligentia servantur. Quamobrem Episcopis districte praecipimus, ut contraria omnia, quae in Ecclesiis seu saecularibus seu regularibus (iis exceptis, qui proprio, vel Rituali, vel Missali, vel Breviario utuntur a S. Sede probato), contra Rubricas Missalis, Breviarii et Ritualis irrepsisse compererint, detestabiles tanquam abusus et corruptelas prohibeant et omnino studeant remove.”³

Quae verba omnino valent in America septentr., ubi tot Conciliorum Decreta omnem ritum et consuetudinem ritui Romano contrariam stricte interdiciunt.

5. Jus Canonicum: “Reprobata quavis contraria consuetudine, sacerdos celebrans accurate ac devote servet rubricas suorum ritualium librorum, caveatque ne alias caeremonias aut preces proprio arbitrio adiungat.”⁴

6. Specialiter quoad *Rubricas Missalis* S. Pius V. in Bulla 5 cuique Missali praeposita statuit: “Mandantes et districte omnibus et singulis . . . in virtute sanctae obedientiae praecipientes, ut . . . Missam juxta ritum, modum ac normam, quae per Missale hoc a Nobis nunc traditur, decantent ac legant, neque in Missae celebratione alias caeremonias vel preces, quam quae hoc Missali continentur, addere vel recitare praesumant.” Urbanus VIII. per S. Congregationem “mandat, in omnibus et per omnia servari Rubricas Missalis Romani, non obstante quocumque praetextu, et contraria consuetudine, quam abusum esse declarat.” Benedictus XIV.^{6 7} scribit: “Ipsa communis omnium sententia docet, Rubricas esse leges praeceptivas, quae obligant sub mortali *ex genere suo*, ut loquuntur Theologi: ita tamen ut immunis sit a mortali, qui eas non servet per invincibilem omnimodam imprudentiam, et aliquando etiam propter parvitatem materiae.”

7. Probabilius etiam Rubricae pro sacris Ministris in Missa solemni sunt praeceptivae. Ad dubium: “An Regulares, qui utuntur Missali Romano in celebratione Missarum tam privatarum

³ Bened. XIII. decr. in Cone. prov. Rom.
Can. 818.

⁵ *Quoprimum*, 14 Jul. 1570.

⁶ De sacrif. Missae, III. 13, 3.

quam sokmnum, ritus in Missali praescriptos immutare possint addendo, vel minuendo aliqua, seu ritus alios subrogando in Choro, aut in Altari sub alicujus antiquae consuetudinis praetextu; an potius omnia in eodem Missali, et Caeremoniali [Episc.] praecepta ad unguem, sine ulla additione, diminutione, vel immutatione servare debeant?" S. R. Congr. resp.: "*Nihil addi, minui, vel immutari posse*, sed omnia in eodem Missali et Caeremoniali praescripta ad unguem servanda esse." 7

8. Quoad *Breviarium Romanum* S. Pius V.⁸ statuit: "Hoc nostrum Breviarium ac precandi psallendique formulam in omnibus universi orbis Ecclesiis [nisi sint de exceptis] . . . *praecipimus* observari. Statuentes Breviarium ipsum nullo unquam tempore vel totum vel ex parte mutandum, vel aliquid addendum, vel omnino detrahendum esse."

De nova Psalmorum in Divino Officio distributione Pius X.⁹ haec decrevit: "Itaque novum Psalterii ordinem, qualem Nos cum suis Regulis et Rubricis approbavimus . . . religiose observari jubemus."

9. *Rituale Romanum* est de praecepto in locis (uti in America septentr.), ubi tempore Concilii Tridentini nondum proprium Rituale adhibebatur, vel ubi Rituale Rom. unquam receptum fuit, vel ubi Rituale particulare adhibetur, cujus ritus in administratione sacramentorum post Concilium Trid. sine induito Apostolico mutati sunt.

10. De *Caeremoniali Episcoporum* Clemens VTIT. "praecipit et mandat illud in universali Ecclesia ab omnibus et singulis personis, ad quas spectat et in futurum spectabit, perpetuo observandum esse."¹⁰ Permultae regulae hujus Caeremonialis spectant etiam ad Ecclesias non Cathédrales, e. g. de Missa et Vesperis solemnibus. S. R. C. decrevit: "Ad Caeremonialis Episcoporum observantiam, juxta Apostolicas Constitutiones teneri omnes Ecclesias, praecipue autem Metropolitanas, Cathédrales et Collegiatas." ¹¹

11. *Pontificale Romanum* recipi et observari praecipit Benedictus XIV.¹² statuens cum Clemente VIII.: "Quascumque personas, quae Pontificalia munera exercere, vel alias quae in dicto Pontificali continentur facere aut exequi debent, ad ea peragenda et praestanda, ex hujus Pontificalis praescripto et ratione teneri."

<i>i</i> Ad prop. Def. Generalis Ord.	1911.
Carmelitarum, 19 Aug. 1651, η.	i° Bulla <i>Cum notissime</i> , 14 Jul.
∴'7. 2.	1600.
«Bulla <i>Quod a nolis</i> , 9 Jul.	ii D. 3839. 1.
1568.	13 Literne initio Pontificalis in-
' Bulla <i>Divino afllatu</i> , 1 Nov.	sertae.

DE LEGIBUS LITURGICIS.

5. Decreta Congregationis Sacrorum Rituum sunt altera classis legum liturgicarum. Sunt vel *generalia* vel *particularia*.

Generalia decreta ad Ecclesiam universalem diriguntur. *Obligant in conscientia*,

Ça) Si forma praeceptiva sunt edita; vel

Çb) Si sunt declarationes seu interpretationes Rubricarum praeceptorum.

2. Decreta a Congregatione Sacrorum Rituum emanata et responsiones ab ipsa propositis dubiis datas, nostris hisce temporibus in unum edita sub titulo:

Decreta authentica Congregationis Sacrorum Rituum Summi Pontifices Leo XIII., Pius X. et Pius XI. Apostolica sua auctoritate approbaverunt atque authentica declararunt.

3. Pius X. in Constitutione Apostolica *Sapienti consilio* statuit: “Sententiae quaevis” Sacrarum Congregationum “pontificia approbatione indigent.” Ideoque Decreta et Responsiones Congregationis Sacrorum Rituum, ut vim legis sortiantur, a Summo Pontifice in forma specifica vel saltem in forma communi approbari debent.²

4. Promulgatio Decretorum et Responsionum Congregationis Sacrorum Rituum fit in commentario officiali “Acta Apostolicae Sedis.”³

6. Particularia decreta ad particularem ecclesiam, vel coetum vel personam particularem diriguntur.

Ça) Si sint responsiones seu declarationes circa generalia, e. g. circa Rubricas etc., ubique in conscientia obligant.

Çb) Si sint circa particularia, e. g. consuetudines particulares etc., non ubique obligant, sed illos tantum ad quos diriguntur.

(c) Si sint purae gratiae, dispensationes aut privilegia aut dispositio alicui regioni, Ordini seu Congregationi specialis, ad Ecclesiam universalem extendi nequeunt.

2. Quaeres, cur in tot rebus etiam parvi momenti conscientia ab Ecclesia oneretur?

Ça) Quia pertinent ad cultum Dei optimi maximi, et, ut Spiritus S. ait, “maledictus, qui facit opus Domini fraudu-

¹ Die 29 Junii 1908.

³ Can. 9.

^a Ojetti, Vermeersch et alii.

lenter.” “Qui fidelis est in minimo et in majori fidelis est, et qui in modico iniquus est, et in majori iniquus est.” Num Clericos, ad sortem Domini vocatos, in ministerio divinae Majestatis negligentiores esse decet, quam aulici sunt erga principes terrenos?

(&) Quia unitas in S. Liturgia et generatim in sacro ritu sequitur facile unitatem fidei et Ecclesiae, eamque niaximopere conservat et pulchre exhibet.

“Sane omnino conveniens est, ut qui omnes unum sumus in uno corpore, quod est Ecclesia, una et eadem celebrandi ratione, uniusque officii et ritus observatione in hoc ineffabili et tremendo Sacrificio utamur.” Eadem vero ratio valet pro Sacramentorum administratione ceterisque officiis et functionibus ecclesiasticis. “Unitas fidei et Ecclesiae cum variis quidem ritibus servari potest et servatur; quo major tamen in his etiam est unitas, eo arctius ipsa fidei unitas constringitur, et difficilius rumpitur; et contra quo major in ritibus est difformit  s, eo difficilius fidei quoque unitas servatur, prout Graecorum et quarumdam aliarum Europae nationum historia probari potest.”¹

(c) Spiritus Sancti effatum est: “Melior est obedientia, quam victima,”² et praecipue Sacerdotes “filios obedientiac” esse vult Ecclesia. Tali spiritu ducti quotidie in divino ministerio per innumeros s. obedientiae actus innumerabiles aeterni meriti thesauros colligere possunt.

7. Consuetudines, etsi immemorabiles, quae Rubricis vel Decretis S. R. Congregationis aperte in re notabili repugnant, sustineri nequeunt, sed per Constitutiones Summorum Pontificum et S. R. Congregationem, tanquam abusus rejiciuntur.¹ “Ordinarius stricte tenetur opportunis remediis, providere, ut Rubricae et S. R. C. Decreta rite serventur; si quid dubii occurrat, recurrendum ad S. C. pro declaratione.”² (In Quaes. agitur de “ritibus sacris in Missis, divinis officiis, Sacramentorum administratione, caeterisque ad divinum cultum pertinentibus.”) Eadem S. Congr. decrevit: “Inveterata quaecumque in contrarium consuetudo derogare non potest Legi a Decretis Sacrae Congregationis praescriptae.”³

¹ De Herdt III. 141.

² 1 Reg. 15.

¹ Decret, initio Missalis.

² D. 2621. 1.

³ D. 2792. 2.

2. Deinde Concilia Plenaria et Provincialia Americae Sept, tam Foederatae quam Canad. expresse et constanter omnem consuetudinem Ritui Romano contrariam, quantumvis toleratam in aliis terris, plane rejiciunt; e. g. C. Pl. Balt. 1. Decr. 3: “Vetantes districte ne consuetudines ritusve a Romanis alieni inducantur.” C. Pl. Balt., II. Decr. 213, et C. Prov. Quebec. 1. Decr. 6: “Districte vetamus, ne Sacerdotes a forma sibi in Rituali praescripta, consuetudinis obtentu vel alio quocumque praetextu discedant.”⁴ C. Prov. Quebec. II. Decr. 6: “Volumus et mandamus ut in Sacramentorum administratione, in Missis et divinis officiis celebrandis, aliisque functionibus ecclesiasticis obeundis, recepti et approbati Ecclesiae Catholicae Ritus peculiari studio ac ad amussim serventur.” C. Prov. Ilalef. I. Decr. 10.: “Ad amussim serventur omnia quae in Rubricis praescripta sunt, juxta Ritum Romanum.”

3. Consuetudines *contra Rubricas* in re minus gravi aliquando legitimae fiunt elapso praescriptionis tempore.

4. Consuetudines *praeter Rubricas* facilius decursu temporis legitimae evadunt, ita ut non paucae a Cong. Sacr. Rit. approbatae fuerint.

5. Consuetudines *secundum Rubricas* plerumque Rubricas optime interpretantur.⁵

⁴ C. Pl. Balt. II.

⁵ Cfr. Can. 27. 28. 30. 63.

\$arsi \$rima.

DE SACROSANCTO MISSAE SACRIFICIO.

CAPUT I.

LITURGIAE SACRAE BREVIS EXPOSITIO HISTORICA.

ART. I.

ANIMADVERSIONES GENERALES.

8. Sacrificium incruentum novae legis Christus summus Sacerdos in ultima Coena instituit, pridie quam ipse cruentum Sacrificium se obtulit. “Vespere autem facto venii cum duodecim. Et *manducantibus illis*, accepit Jesus panem, et benedicens fregit etc.” (Marc. 14). “*Coenantibus* autem eis accepit Jesus panem, et benedixit ac fregit deditque discipulis suis, et ait: Accipite et comedite: hoc est corpus meum” (Mat. 26, 26).

2. Apostoli vero edocti a Domino, post resurrectionem ejus, accepto Spiritu Sancto Hierosolymis adhuc congregati. SS. Sacrificium offerebant secundum exemplar quod a Magistro in ultima Coena acceperant, stabiliens certum ordinem communem pro celebratione SS. Sacrificii: i. e. formabant S. Liturgiam. Iam factum est, ut euntes in diversas mundi partes non solum eandem doctrinam traderent, sed eundem cultum divinum, eandem Liturgiam instituerent.

3. Haec Apostolorum Liturgia tribus prioribus saeculis in omnibus fere partibus immutata remanebat et uniformis saltem in lineis generalioribus, praecipue vero in Canone, quod, licet pro diversis regionibus aliis atque aliis verbis

recitabatur, juxta tamen schema quoddam omnino commune et omnibus consuetum redactum erat. Quae Liturgia essentialiter describitur a Justino Martyre in sua Apologia, necnon a S. Cyrille Hierosolymitano in Catechesi mystagogica.

4. Decursu vero temporis, praesertim saeculo quarto, ista Liturgia in partibus minus principalibus abbreviate, uti S. Proclus testatur, vel immutata est ob fervorem fidelium diminutum (plurium enim horarum spatium Liturgia illa consumebat), ob disciplinam Catechumenorum et poenitentiam publicam abrogatam, ob haereses ortas expressius rejiciendas, ob nova festa celebranda. Ita *diversae* Liturgiae magis efformatae sunt, tam in Occidente quam in Oriente.

5. Quae Liturgiae in quinque classes dividi possunt:

I. Liturgia Patriarchatus Romani, unde orta est Liturgia Ambrosiana seu Mediolana, quae nihil aliud videtur, nisi antiquior forma ipsius Liturgiae Italicae.

II. Liturgia gallicana antiquior est ipsa forma Liturgiae

i Constitutiones Apost. verisimiliter compositae sunt in Asia minore, libri sex priores saeculo tertio, liber septimus et octavus in Syria, saeculi quarti priori parte. Syriace extant sex libri priores, editi per Paulum de Lagarde. — Liturgia quae dicitur Clementina nullibi usu venit.

Quae omnia multis argumentis recenter probata sunt, praesertim ex eo quod S. Patres et reliqui scriptores priorum temporum, citantes Liturgiam, talem uniformitatem exhibent, quae unitatem Liturgiae per totam Ecclesiam necessario supponit constanterque cum Liturgia Clementina in Const. Apost. miro concordat. Ad hanc probationem adducuntur c. g. S. Clemens Rom., S. Ignatius M. Antioch., S. Polycarpus, M.;

porro auctor Epistolae ad Diogenetem; S. *Justinus, M.*, (qui expresse testatur, Christum post resurrectionem Liturgiam ordinasse), Athenagoras, Theophilus Ep. Antioch., S. Irenaeus, Clemens Alex., Origenes, Tertullianus, Hippolytus, Novatianus, S. Cyprianus. Cf. Dr. F. Probst, *Liturgia trium priorum saeculorum* (Liturgie der drei ersten christlichen Jahrhunderte, 1870); Dr. G. Bickell, *Missa et Pascha* (Messe und Pascha 1872). Qui cl. Bickell (a S. Pontifice Leone XTII. magnopere laudatus), mira eruditione varias Liturgias etiam orientales in linguis originalibus confert, ritum paschalem Judaeorum ex ipsorum libris (e. g. Mischna), imo ex vetustissimis inanuscriptis eruit. — Münster Pastoralbl. 1882.

Italicae cum nonnullis elementis ex graeco allatis. Eadem dicenda veniunt de Liturgia mozarabica, quae in Hispania usque ad S. Gregorium viguit, quaeque ad ramum Liturgiarum latinarum pertinet.

III. Liturgia quae dicitur S. Marci seu Patriarchatus Alexandrini.

IV. Liturgia S. Jacobi seu Hierosolymitana vel potius Patriarchatus Antiocheni, ex qua formatae sunt Liturgiae S. Basilii et S. Chrysostomi nunc apud Graecos solae usitatae, necnon Liturgia, Jacobitarum, Maronitarum et Armeniorum.

V. Liturgia chaldaica, vel Syriae orientalis, postea a Nestorianis usitata.

VRT. II.

DE LITURGIA ROMANA.

9. Secundum exemplar a Christo in ultima Coena propositum ejusque instructionem post suam resurrectionem (ut ait S. Justinus M.) Apostoli uniformem fere Liturgiam ubique terrarum constituerunt. Episcopi dein pauca tantum addebant vel immutabant, e. g. Lectiones ex s. libris N. T., partes pro poenitentibus et catechumenis. Quarto vero saeculo ob varias causas (vide supra), Liturgia abbreviata et paullum immutata est.

2. Quod quidem in Oriente praecipue S. Basilius (a. 330-379) et S. Joannes Chrysostomus (a. 347-407) fecisse leguntur.

3. In Liturgia Romana i. e. versione ex graeco originali in linguam latinam, abbreviationes et mutationes jam inde a IV saeculo recensitae tempore S. Gregorii M. (a. 590-604) completae sunt, ita ut post eum Canon Missae immutatum omnino perstiterit. Ita S. Damasus ordinasse dicitur, ut Orationes pro Catechumenis omitterentur, retinendo solum *Kyrie eleison*; ut loco Litaniae Diaconi (vide num. 260, 1.) diebus festivis Collecta brevis diceretur. Retinens initium

et conclusionem Praefationis jam inde ab hoc tempore inseruit pauca propria pro diversitate anni ecclesiastici. Quum exinde numerus Praefationum nimis auctus esset (46 Praefationes in Sacramentario Gelasiano continentur), extremo medio aevo decem tantum retinuit, easdem quae simul cum Praefationibus Ss. Cord., Christi Regis, B. M. V., S. Joseph et Defunctorum adhuc in eodem continentur.

4. In Canone gratiarum actio pro creatione, etc. omissa est, et orationes quaedam ante Consecrationem inserebantur quae prius post eam recitabantur, e. g. *Memento* pro vivis, *Hanc igitur, Quam oblationem*.

Post S. Damasum, Orationibus Canonis inserta sunt propria pro diversitate temporis, quae Ecclesiae auctoritas longe post S. Gregorium ad hodiernum numerum reduxit, nempe quinque propria *Communicantes*, et tria propria *Hanc igitur* (pro Paschate, Pentecoste et Missa Consecrationis Episcopi). Orationi *Hanc igitur* addidit S. Gregorius verba *Diesque nostros in tua pace disponas*. Elevatio fiebat in fine Canonis ad verba *omnis honor et gloria*.

Post S. Gregorium usque ad diem hodiernum Canon immutatus remansit.

5. Quoad reliquas Missae partes: Ad *Introitum* seu ingressumsolemnem Celebrantis et Cleri ad Altare Psalmus cum Antiphona canebatur. Diversos Introitus tam textum quam melodium S. Gregorius constituit, vel potius in melius recensuit.

6. Hymnum angelicum *Gloria* S. Symmachus Papa (451-512) inter *Kyrie* et Collectam posuisse dicitur; ex ordinatione S. Gregorii, ab Episcopis dicendus erat diebus Dominicis et festivis, a Presbyteris in Paschate tantum.

7. *Graduate* vel psalmus responsorius vel Responsorium Graduate a Lectore super gradus ambonis canebatur, cui populus post quemque versum respondebat canendo Antiphonam.

8. Ad *oblationem* a populo allatam, psalmus vel pars psalmi cum antiphona canebatur, quae post quemlibet versum repetebatur. Cessante hac oblatione populi, sola antiphona nomine *Offertorii* retenta est, excepto tantum Offertorio Missae defunctorum.

9. Ad *Communionem* populi in Oriente praecipue Ps. 33., *Benedicam Domino in omni tempore* (in Liturg. Apost.) canebatur, ita ut populus post quemque versum antiphonam repeteret (uti Invitatorium initio Matutini ad Ps. *Venite*). Communione finita nutu Pontificis *Gloria Patri*, etc. et antiphona

repetebatur. A saeculo fere decimo sola antiphona *Cammunio* retenta fuit.

10. Nomen Missa ex eo oriebatur, quod dimissio seu abeundi venia annuntiabatur per Diaconum tum post Missam Catechumenorum, tum post Missam fidelium (*Z/e Missa est*): dimissio seu missio = missa, uti collecta = collectio. Ob has duas dimissiones celebratio Sacrificii etiam “Missarum sollemnia” appellatur. Disciplina arcani appellationes ex circumstantiis accidentalibus suadebat.

APPENDIX. DE LINGUIS LITURGICIS.

10. Controvertitur, quamnam linguam Apostoli in celebratione Missae adhibuerint, an scii, linguam vernaculam populorum quibus Evangelium praedicabant, an vero linguam non quidem vernaculam, sed quam omnes intelligebant e. g. aramaicam (syro-chaldaicam), graecam aut latinam.

2. Certum est in Ecclesia Romana linguam graecam saeculo I. exclusive vel fere exclusive in usu fuisse; item sacculis II. et III. saltem maxime viguisse. Determinari nequit quonam tempore Romae lingua latina in Liturgia usurpari coeperit, utrum, scii, saeculo 1. an vero saec. III. A saeculo IV. lingua latina semper in usu -fuit per totum Occidentem, scii, in Italia, Hispania, Gallia, Germania, Anglia. Deinde longe lateque per totum orbem Catholicum diffusa est.

3. Linguam vernaculam Ecclesia nonnisi ob rationes valde graves admisit decursu temporis inde a fine saeculi IX. et quidem praecipue ut impediretur defectio Gentium a Catholica fide itemque ut schismatici et haeretici facilius ad unitatem Catholicam redire possint.

4. Octo diversae linguae nunc temporis in Catholica Liturgia adhibentur: (1) latina, (2) graeca, (3) syro-chaldaica, (4) arabica, (5) slavonica seu glagolitica, (6) armenica, (7) coptica, (8) rumanica, (georgica? bulgarica?).

Omnes hae linguae liturgicae sunt linguae mortuae rumanica excepta.

ART. III.

DE MISSALI ROMANO.

II. Olim quatuor libri in celebratione Missae adhibebantur:

1. *Sacramentarium* seu Mysteriorum liber, qui partes Liturgiae pro solo Celebrante continebat, necnon omnia pro administratione Sacramentorum, consecratione S. Oleorum, reconciliatione poenitentium, benedictione nuptiarum.

Extant adhuc («) *Sacramentarium Leonianum*, quod nomen quidem S. Leonis (+461) obtinuit, sed ab auctore privato tempore S. Felicis (+492) compositum est: caret Lectionibus et Canone. (b) *Sacramentarium Gelasianum* S. Gelasio (a 492-496) attributum, (c) *Sacramentarium Gregorianum* S. Gregorio Magno (590-604) attributum et a Papa Hadriano I. per Gallias vulgatum.

IT. *Antiphonarium*, seu liber antiphonalis, seu Cantatorium continebat antiphonas et psalmos pro Cantoribus ad Introitum, Graduate, Offertorium, et Communionem.

III. *Lectionarium* seu Epistolarium, vel Apostolus seu Comes, continebat Lectiones seu Epistolas.

IV. *Evangelistarium* seu Evangelistarium continebat Evangelia per anni circulum.

2. Postea quatuor isti libri Missae inservientes, quorum quisque aliquando Liber Missalis appellabatur, uno volumine conjungebantur nomino *Missalis Plenarii*, vel postea simpliciter *Missalis*.

3. *Ordines Romani* vetusti sunt libri, qui post S. Gregorium exhibent ritum pro Missa Pontificali, S. Ordinibus conferendis, etc. Recensentur etiam Poenitentiale, Benedictionale, Exequiale, Agenda, Passionale (i. e. acta Martyrum), Homiliarium, Processionale etc.

4. Canon Missae post S. Gregorium omnino immutatus remansit. Reliquae vero Missae partes sequentibus saeculis, quando S. Sedes legislationem liturgicam sibi nondum reservaverat, in multis mutatae sunt, ita ut nimia varietas ritus in diversis Dioecesibus et Ordinibus religiosis oriretur. Nec pauca menda in manuscripta irrepebant.

5. Quare Concilium Trid.¹ Missale (sicuti Breviarium) emendandum decrevit. Quam emendationem a Pio IV. inchoatam S. Pius V. a 1570 complevit, ita ut “ad pristinam Missale ipsum sanctorum Patrum normam ac ritum” restitueretur. Deinde Clemens VIII. a. 1604 Missale denuo recognitum et a novis erroribus emendatum, iterumque Urbanus VIII. a. 1634 idem Missale praesertim in Rubricis recognitum edi curavit. Nostris temporibus Pius X.² additionibus et mutationibus multis Missale haud parum emendavit. Horum quatuor Pontificum Constitutiones impressae sunt initio Missalis.

6. Peculiarem vero Liturgiam ex induito Apostolico retinent Ecclesia Mediolana (Liturgiam Ambrosianam) ; Ordines Religiosi Carthusianorum, Carmelitarum et Praedicatorum seu Dominicanorum. Reliqui Ordines Religiosi occidentales Missale et ritum Romanum sequuntur, quamvis ipsis, sicuti picrisque Dioecesibus, festa propria, e. g. Sanctorum et Beatorum Ordinis vel Praefationes propriae, etc., induita fuerint.

ART. IV.

TEMPLORUM VETERUM DESCRIPTIO.

12. Christiani ad s. Mysteria celebranda primordiis Ecclesiae in domibus amplis, praesertim in aulis vel exedris domus superioris conveniebant, imo persecutionis temporibus in arenariis et cryptis. At mox templa erigebantur vel aedificia, e. g. Basilicae pro negotiis civilibus in templa Christiana convertebantur. Ita initio persecutionis Diocletiani in urbe Roma Christianis 40 templa fuerunt.

2. A quarto fere sacculo uniformi quadam loge templa christiana condebantur. Plerumque parallélogramme figuram prae se ferebant. Aditus plerumque versus occidentem respiciebat; opposita pars, ad orientem versa (“Oriens Salvator”), semicircularis figurae erat, Absida vel Absis (ἀ/αϑ = segmentum circuli).

3. In tres partes templa erant distincta :

I. *Vestibulum* seu *Porticus* (πρόναον), plerumque consisti Sess. XXV.

2 Constit. *Divino afflatu*.

tens ex externo vestibulo, in quo *Flentes*, et interno vestibulo *{Narthex}* in quo *Audientes*, et forte Catechumeni consistebant.¹

II. *Navis* *{vabs}* sive templi interior area, in cujus aditu tertia poenitentiam classis seu *Prostrati* jacebant. Navis in tres partes, vel etiam in tres Naves distincta erat; dextra seu australis pars erat Navis virorum, sinistra Navis mulierum seu Matronaeum. Mediae navis extrema pars Solea vel Liminare appellabatur, ubi erant clerici minores. In solea erat Pulpitum seu Ambon, quod gradus hinc inde habebat, quos “ascensionis” et “descensionis gradus” appellabant. Aliquando duo orant Ambones, septentrionalis in quo Evangelium, et australis in quo Epistolae, Prophetiae, etc., legebantur. Quarta poenitentiam classis *Consistentes* in Navi erant.

III. *Bema* seu Absida (Sanctuarium vel Presbyterium), cancellis clausa. In Absidae medio, sive semicircularis hujus figurae centro Altare erat, “Ciborio” contectum. Ciborium constabat ex quatuor columnis, quae parvam quandam absidam sustentabant, adeo ut Ciborium esset Altaris umbraculum. Circum Absidam seu Sanctuarium ad parietem erant subsellia Sacerdotum; in ima Absidae parte retro post Altare sita erat Episcopi Cathedra, ceteris subselliis eminentiori Episcopus igitur in Cathedra sedens Altari eminentior erat et ad populum versus sedebat.

¹ Quoad poenitentes, etc., non vigeat ubique eadem plane disciplina.

CAPUT II.

DE REQUISITIS AD MISSAM CELEBRANDAM.

ART. I.

DE ECCLESIIIS ET ORATORIIS.

13. “Missa celebranda est in ecclesia vel oratorio consecrato aut benedicto.”¹

2. “Ecclesiae nomine intelligitur aedes sacra divino cultui dedicata eum potissimum in finem ut omnibus Christifidelibus usui sit ad divinum cultum publice exercendum.”²

3. “Divina officia celebrari in nova ecclesia nequeunt, antequam eadem vel sollemni consecratione vel saltem benedictione divino cultui fuerit dedicata.

“Sollemni consecratione dedificentur ecclesiae cathédrales et, quantum fieri potest, ecclesiae collegiatae, conventuales, parpeciales.

“Ecclesia ex ligno vel ferro aliove metallo benedici potest, non autem consecrari.

“Altare consecrari potest etiam sine ecclesiae consecratione; sed una simul cum ecclesia debet saltem altare maius consecrari aut altare secundarium, si maius sit iam consecratum.”³

4. “In sacra aede legitime dedicata omnes ecclesiastici ritus perfici possunt, salvis iuribus paroecialibus, privilegiis et legitimis consuetudinibus; Ordinarius autem, praesertim horas sacrorum rituum, potest, insta de causa, praefinire, dummodo ne agatur de ecclesia quae ad religionem exemplam pertineat, firmo praescripto can. 609, § 3.”⁴

¹ Can. 822. Oratoria vero domestica nec consecrari nec benedici possunt, sicut Ecclae. Can. 1196.

² Can. 1161.

³ Can. 1165.

⁴ Can. 1171.

5. “Consecrationem vel benedictionem ecclesia non amittit, nisi tota destructa fuerit, vel maior parietum pars corruerit vel in usus profanos ab Ordinario loci redacta sit, ad normam can. 1187.”⁵

6. “Ecclesia violatur infra recensitis tantum actibus, dummodo certi sint, notorii, et in ipsa ecclesia positi.

1° Delicto homicidii; – -

2° Iniuriosa et gravi sanguinis effusione;

3° Impiis vel sordidis usibus, quibus ecclesia addicta fuerit;

• : 4° Sepultura infidelis vel excommunicati post sententiam declaratoriam vel condemnatoriam.

“Violata ecclesia, non ideo coemeterium, etsi contiguum, violatum censetur, et viceversa.”⁶

7. “In violata ecclesia, antequam reconcilietur, nefas est divina celebrare officia, Sacramenta ministrare, mortuos sepelire.

“Si violatio accadat tempore divinorum officiorum, haec statim cessent; si ante Missae canonem vel post communionem, Missa dimittatur; secus sacerdos Missam prosequatur usque ad communionem.”⁷

8. “Ecclesia violata reconcilietur, quam citissime poterit, secundum ritus in probatis liturgicis libris descriptos.

“Si dubitetur num ecclesia sit violata, reconciliari potest ad cautelam.”⁸

9. “Ecclesiam benedictam reconciliare potest rector eiusdem vel quilibet sacerdos de consensu saltem praesumpto rectoris.

“Ecclesiae consecratae valida reconciliatio ad cos spectat de quibus in can. 1156. (V. n. 16.)

“In casu tamen gravis et urgentis necessitatis, si Ordinarius adiri nequeat, rectori ecclesiae consecratae eandem reconciliare fas est, certiore facto postea Ordinario.”⁹

10. “Reconciliatio ecclesiae benedictae fieri potest aqua

^s Can. 1170. Lapides et ligna Ecclesiae seu Altaris diruti in usus profanos, modo non sordidos siu inhonestos, arbitrio Episcopi converti possunt.

^g Can. 1172.

[~] Can. 1173.

^s Can. 1174.

^o Can. 1176.

lustrali communi; reconciliatio vero ecclesiae consecratae fiat aqua ad hoc benedicta secundum leges liturgicas; quam tamen non solum Episcopi, sed etiam presbyteri qui ecclesiam reconciliant, benedicere possunt/’^{10*}

11. In ecclesiis earumque cryptis divino cultui destinatis non licet apponere tabidas cum inscriptionibus et nominibus fidelium defunctorum, quorum corpora inibi tumulata non sunt, nec tumulari possunt juxta can. 1205, § 2.¹¹

12. “Loca, si adsint, subter ecclesiae pavementum aut supra ecclesiam, ad usum mere profanum ne adhibeantur.”¹²

13. “Optandum ut, congruenter antiquae disciplinae, mulieres in ecclesia separatae sint a viris.”¹³

14. “Oratorium est locus divino cultui destinatus, non tamen eo potissimum fine ut universo fidelium populo usui sit ad religionem publice colendam.

‘1 Est vero oratorium :

1° *Publicum*, si praecipue erectum sit in commodum alicuius collegii aut etiam privatorum, ita tamen ut omnibus fidelibus, tempore saltem divinorum officiorum, ius sit, legitime comprobatum, illud adeundi;

2° *Semi-publicum*, si in comodum alicuius communitatis vel coetus fidelium eo convenientin erectum sit, neque liberum cuique sit illud adire;

3° *Privatum* seu *domesticum*, si in privatis aedibus in commodum alicuius tantum familiae vel personae privatae erectum sit.”¹

2. “Aediculae in coemeterio a familiis seu personis privatis ad suam sepulturam erectae, sunt oratoria privata.”²

3. “Oratoria publica eodem hire (pio ecclesiae reguntur.

“Quare in oratorio publico, dummodo auctoritate Ordinarii ad publicum Dei cultum perpetuo per benedictionem vel consecrationem, ad normam can. 1155, 1156,³ dedicatum

¹⁰ Can. 1177.

^u D. 4376.

“Can. 1164.

¹³ Can. 1262.

[’] Can. II 88.

- Can. 1190.

³ Vide η. 16.

• fuerit, omnes sacrae functiones celebrari possunt, salvo contrario rubricarum praescripto.’⁴

4. “Oratoria semi-publica erigi nequeunt sine Ordinarii licentia.

“Ordinarius hanc licentiam ne concedat, nisi prius per se vel per alium ecclesiasticum virum oratorium visitaverit et decenter instructum repererit.

“Data autem licentia, oratorium ad usus profanos converti nequit sine eiusdem Ordinarii auctoritate.

“In collegiis aut convictibus iuventuti instituendae, in gymnasiis, lyceis, arcibus, praesidiis militum, carceribus, xenodochiis, etc., praeter oratorium principale, alia minora ne erigantur, nisi, Ordinarii indicio, necessitas aut magna utilitas id exigat.”⁵

5. “In oratoriis semi-publicis, legitime erectis, omnia divina officia functionesve ecclesiasticae celebrari possunt, nisi obstant rubricae aut Ordinarius aliqua exceperit.”⁶

6. “In privatis coemeteriorum aediculis, de quibus in can. 1190, Ordinarius loci permittere habitualiter potest etiam plurium Missarum celebrationem; in aliis oratoriis domesticis, nonnisi unius Missae, per modum actus, in casu aliquo extraordinario, instat et rationabili de causa; Ordinarius autem has permissiones ne elargiatur, nisi ad normam can. 1192, § 2.”⁷

7. “In oratoriis domesticis ex induito Apostolicae Sedis nisi aliud in eodem induito expresse caveatur, celebrari potest, postquam Ordinarius oratorium visitaverit et probaverit ad normam can. 1192, § 2, unica Missa, eaque lecta, singulis diebus, exceptis festis sollemnioribus; sed aliae functiones ecclesiasticae ibidem ne fiant.”⁸

Festa solemniora supradicta sunt: Imm. Cone. B. M. V., Nativ. Dni, Epiphania, Triduum Sacrum, Pascha, Ascens., Pentec., SS. Apostol. Petri et Pauli, Assumptio B. M. V., Omnium Sanet., Dominica, in quam transfertur Sollemnitas externa Patroni principalis loci, Dom. in quam transfertur Sollemnitas externa Ssmi Corporis Christi.

◁ Can. 1191.

5 Can. 1192.

•Can. 1193.

τ Can. 1194.

& Can. 1195.

“At Sacerdos, cui propter infirmitatem in Sacello suo domestico Missae celebratio ab Apostolica Sede conceditur, in omnibus hisce festis (imo dic Nativitatis Domini tres Missas) in eodem celebrare potest.⁹

“Ordinarius vero, dummodo iustae adsint et rationabiles causae, diversae ab cis ob quas indultum concessum fuit, etiam sollemnioribus festis permittere potest per modum actus Missae celebrationem.”¹⁰

8. “Oratoria domestica nec consecrari nec benedici possunt more ecclesiarum.¹¹

“Licet oratoria domestica et semi-publica communi locorum domorumve benedictione aut nulla benedictione donentur, debent tamen esse divino tantum cultui reservata et ab omnibus domesticis usibus libera.”¹²

15. De Facultate celebrandi extra locum sacrum.— Facultas celebrandi ubique vel jure vel Induito Apostolico conceditur, honesto tamen ac decenti loco et super petram sacram, non autem in mari.¹

Sed Episcopi privilegio fruuntur Missam celebrandi in navi servatis servandis.² Hac tamen facultate non gaudent Missionarii Apostolici, nec Sacerdotes, qui privilegio fruuntur celebrandi ubique. Nec valent Episcopi illam suis sacerdotibus communicare.³

2. “Loci Ordinarius aut, si agatur de domo religionis exemptae, Superior maior, licentiam celebrandi extra ecclesiam et oratorium super petram sacram et decenti loco, nunquam autem in cubiculo, concedere potest iusta tantum ac rationabili de causa, in aliquo extraordinario casu et per modum actus.”⁴

3. De Campanis. Cuilibet ecclesiae campanas esse convenit, quibus fideles ad divina officia aliosque religionis actus invitentur.

“Etiam ecclesiarum campanae debent consecrari vel benedici secundum ritus in probatis liturgicis libris traditos.

9 Anal. Jur. Pont. III. p. 647.
et S. C. de Discipl. Sacram. 11.
Apr. 1913.

Can. 1195. 2.

ii Benedici tantum possunt
simplici benedictione loci vel

domus novae.

12 Can. 1196.

iCan. 822. 2. 3.

2 Can. 349, 239; et D. 4221.

8 D. 4069.

4 Can. 822. 4.

“Earum usus unice subest ecclesiasticae auctoritati.

“Salvis conditionibus, probante Ordinario, appositis ab illis qui campanani ecclesiae forte dederint, campana benedicta ad usus mere profanos adhiberi nequit, nisi ex causa necessitatis aut ex licentia Ordinalii aut denique ex legitima consuetudine.

“Quod ad campanaruni consecrationem vel benedictionem attinet, servetur praescriptum can. 1155, 1156.” 5

16. De Consecratione et Benedictione Loci Sacri. 4“Consecratio alicuius loci, quanquam ad regulares pertinentis, spectat ad Ordinarium territorii in quo locus ipse reperitur, dummodo Ordinarius characterē episcopali sit insignitus.” 1

“Ius benedicendi locum sacrum, si hic pertineat ad clerum saecularem vel ad religionem non exemptam, vel ad laicalem, spectat ad Ordinarium territorii in quo locus reperitur; si ad religionem clericalem exemptam, ad Superiorem maiorem; uterque vero potest alium sacerdotem ad hoc delegare.” 2

“Non obstante quolibet privilegio, nemo potest locum sacrum consecrare vel benedicere sine Ordinarii consensu.” 3

“De peracta consecratione vel benedictione redigatur documentum, cuius alterum exemplar in Curia episcopali, alterum in ecclesiae archivo servetur.” 1

ART. II.

DE ALTARI.

17. “Missa celebranda est super Altare¹ consecratum.” 2

“Deficiente altari proprii ritus, sacerdoti fas est ritu proprio celebrare in altari consecrato alius ritus catholici, non autem super Graecorum *antimensiis*.” 3

2. “Sensu liturgico intelligitur:

1° Nomine altaris *immobilis* seu *furi*, mensa superior una cum stipitibus per modum unius cum eadem consecratis; 1

s Can. 1169.—Vide n. 16.

i Can. 1155.

- Can. 1156.

3 Can. 1157.

4 Can. 1158.

i Alta ara.

2 Can. 822.

3 Can. 823.

4 In consecratione “Pontifex inungit conjunctiones Mensae

2° Nomine altaris *mobilis* seu *portatilis*,⁵ petra, ut plurimum, parva, quae sola consecratur, quaeque dicitur etiam *ara portatilis* seu *petra sacra*; vel eadem petra cum stipite qui tamen non fuit una cum eadem consecratus.

“In ecclesia consecrata saltem unum altare, praesertim maius, debet esse immobile; in ecclesia autem benedicta omnia altaria possunt esse mobilia.”⁶

3. “Tum mensa altaris immobilis tum petra sacra ex unico constent lapide naturali, integro et non friabili.”⁷

“In altari immobili tabula seu mensa lapidea ad integrum altare protendi debet, et apte cum stipite cohaerere; stipes s autem sit lapideus vel saltem latera seu columellae quibus mensa sustentatur sint ex lapide.”⁹

“Petra sacra sit tam ampla ut saltem hostiam et maiorem partem calicis capiat.”¹⁰

Lapis in media Mensa, non nimis ab anteriori parte amotus, ponatur, ita ut ejus limites tactu digitorum facile dignosci possint, paululum depressior aut eminentior superficie Mensae, ut evitetur periculum consecrandi extra eundem.

4. Sepulchrum. Tum in altari immobili tum in petra sacra sit, ad normam legum liturgicarum, sepulchrum continens reliquias Sanctorum, lapide clausum.”¹¹

In Altari immobili Sepulchrum Reliquiarum construitur vel

Altaris et stipitis in quatuor angulis, quasi illa conjungens.” Pontif.

s (l Viaticum” quia eo utuntur viatores.

« Can. 1197.

~ In quo incisae sunt parvae fuces in quatuor angulis et in medio.

s i. e. basis seu structura inferior.

» Si stipes, e. g. ex lateribus conficiatur.— Ln structura inferiore “nil aliud, juxta antiquos canones, unquam reponendum

quam Sanctorum Reliquiae.” (Vinitor.) Nec construitur arca lignea, quae inservit paramentis asservandis (cf. D. 3741).—Necesse non est, ut fundamentum Altaris fixi pertingat usque ad terram, sed sufficit, ut stipes fixus sit in pavimento lapideo (vel ex caemento aut ex lateribus ex terra cocta confectis), trabe ferrea supposita ad molem altaris sustentandam. (Cfr. Am. Eccl. Rev. 36. p. 512.)

10 Can. 1198.

11 Can. 1198.

In parte superiore Mensae, vel

In stipitis parte anteriore vel posteriore, vel

In stipitis parte superiore sub Mensa.

In Altari portatili “Reliquiae recondendae sunt in sepulchro intra lapidem effosso, et claudendae cum parvo operculo ex lapide etiam confecto.”¹² Quoad vero Altaria quorum sepulchrum non in medio lapidis, sed in ejus fronte fuit effossum, ea non sunt admittenda.¹³

5. De Consecratione. “Ut Missae sacrificium super illud celebrari possit, altare debet esse, secundum liturgicas leges, consecratum; idest vel totum, si agatur de immobili, vel arantum tantum portatilis, si de mobili.

“Aras portatiles, salvis peculiaribus privilegiis, omnes Episcopi consecrare possunt; quod vero spectat ad altaria immobilia, servetur praescriptum can. 1155.¹⁴

“Consecratio altaris immobilis, quae fit sine ecclesiae dedicatione, quamvis omni die fieri possit, magis tamen decet ut fiat die dominico above festo de praecepto.”¹⁵

6. ⁱAltare immobile amittit consecrationem: ^u si tabula seu mensa a stipite, etiam per temporis momentum, separatur; quo in casu Ordinarius potest permittere ut presbyter altaris consecrationem rursus perficiat ritu formulaque breviori.”^{ie}

Tum altare immobile tum petra sacra amittunt consecrationem :

1° Si frangantur enormiter sive ratione quantitatis fractionis sive ratione loci unctionis;¹⁷

2° Si amoveantur reliquiae aut frangatur vel amoveatur sepulcri operculum, excepto casu quo ipse Episcopus vel eius delegatus operculum amoveat ad illud firmandum vel reparandum vel subrogandum, aut ad visitandas reliquias.¹³

¹² D. 3162. 2.

^η D. 4032.

[†] Supra n. 16.

^{is} Can. 1199.

^{le} Can. 1200. Formula brevior consecrationis Altaris immobilis, quod amisit consecrationem ob separationem mensae a stipite vid. A. A. S. 1920, p. 449.

¹⁷ Quando dividitur vel separatur pars, quae unam ex quinque Crucibus specialiter inunctis continet.

ⁱ» Formula brevior consecrationis Altaris quod amisit consecrationem in casu de quo agitur hic sub 1° et 2° vid. A. A. S. 1920, p. 450.

DE PARAMENTLS ALTARIS.

Levis fractio operculi non inducit exsecrationem et quilibet sacerdos potest rimulam cemento firmare.

Exsecratio ecclesiae non sccumfert exsecrationem altarium sive immobilium sive mobilium; et viceversa.” 19

8. “Sicut ecclesia, ita quodlibet etiam ecclesiae altare, saltem immobile, proprium sibi titulum habeat.” 20

“Titulus primarius altaris maioris idem debet esse ac titulus ecclesiae.

“De Ordinarii licentia mutari quidem potest altaris mobilis, non autem altaris immobilis titulus.

“Altaria Beatis etiam, in ecclesiis et oratoriis quibus eorum officium et Missa concessa sunt, dedicari nequeunt sine Sedis Apostolicac induito.” 21

9. *Altare privilegiatum* (cui ex Induito Apostolico annectitur indulgentia plenaria pro animabus defunctorum) debet esse fixum non stricto sensu, sed “sufficit, ut in medio Altaris stabilis et inamovibilis, licet non consecrati, lapis consecratus etiam amovibilis ponatur.” 22

“Privilegium Altaris conceditur non lapidi, qui unus alteri pro necessitate vel opportunitate suffici poterit.” 23

Privilegium non perditur si Altare destructum in eadem Ecclesia sub eodem titulo vel invocatione iterum construatur. 24

Tabernaculum ad SS. Sacramentum asservandum communiter collocatur in Altari majori, cui firmiter adhaereat.

Plura de Tabernaculo v. n. 187a, 6.

ART. IIT.

DE PARAMENTIS ALTARIS.

18. Mappae seu tobaleae sunt linteamina quibus mensa Altaris tecta vel involuta habetur. Debent esse tres. Duae inferiores (seu una duplicata) totam vel fere totam mensam cooperiant. Superior ab utroque latere Altaris usque ad

io Can. 1200.

20 Imago tituli super Altari absolute non praecipitur. Si tamen imago Altari fixo apponenda esset, tituli apponatur.

21 Can. 1201.

22 S. C. Ind. 26. Mar. 1867.

23 20. Mar. 1846.

2i 27. Jun. 1836.

terram pertingat simulque ad oram aliquantulum propendeat.

Confectae sint ex lino vel cannabe, nunquam ex alia materia, etsi sit pretiosior.

Benedicendae sunt, de quo vide n. 44.

2. *Sint munda* praescribit Rubrica. Hinc ait Romsee: “damnabilis est negligentia eorum, qui inferiores mappas absque lotione sinunt in Altari putrescere.”¹ Non videtur nimium exigi, ut mappa superior Altaris, in quo singulis diebus plures Missae celebrantur, lavetur saltem bis in mense, mappae inferiores saltem quater in anno.

3. Vitio introductum est mappis ornatus infigere acu vel alio modo, sicuti figuras (flores, emblemata) diversi coloris (rubei, caerulei etc.) serico adhibito. Textus reticulatus adhiberi potest, sed non in superficie altaris, dummodo laciniae hae sint confectae e lino et non e gossypio. Fundus rubri vel alterius coloris textili reticulato submitti posse videtur.

19. Conopaeum est velum ad instar tentorii tabernaculo superpositum, undique vel saltem in fronte dependens. Tabernaculum in quo Ss. Sacramentum reconditur conopaeo cooperiri debet. Hoc Ritualis praescriptum etiam servandum est, si Tabernaculum Ssmi Sacramenti argento, auro vel alia pretiosa materia sit constructum, nec servari potest consuetudo contraria.¹ Si propter structuram Tabernaculi vel Altaris, quae corrigi minime possit, Conopaeum modo praescripto imponi nequeat, aptetur quo melius fieri valeat, ut lex Conopaei servetur.

2. Confici potest ex lana, gossypio, lino, cannabe vel serico. Convenit sane, ut diebus festivis solemnioribus Conopaeum sericum apponatur.

3. Sit aut albi coloris (semper in expositione), aut juxta usum Ecclesiarum Urbis coloris officio convenientis, nigro excepto, qui color cum violaceo mutatur.²

i Quid, si etiam mappa superior sit sordida! Ex munditie aut sordibus Altaris, Ecclesiae, parainentorum, etc., saepe dignoscitur Pastor. “Domine, di-

lexi decorem domus tuae.”

¹ D. 3520 et 4137.

² D. 3035, 10; et 3562. “Conopaci usus practicus simul est et symbolicus: practicus, ut

20. Antependiu:^H est pallium, quo pars anterior Altaris (stipes et etiam crassities mensae) tegitur. “Pallio quoque (Altare) ornetur.”¹ Cessat obligatio pallii, si Altare in modum tumbae sit confectum vel si ipsa structura Altaris lapidea vel lignea artificio ornata sit metallo, vel lapide pretioso vel figuris. Attamen in festis solemnioribus etiam pro hujusmodi Altari valde convenit pallii pretiosioris ornatus.

Maxime commendandus est usus plurium ecclesiarum semper apponendi antependium coloris violacei, quando Missa cantata in colore violaceo vel nigro celebratur, et in Dominicis Adventus et a Septuagesima usque ad Pascha.

2. Color sit conveniens festo vel officio. Solus color albus admittitur in Altari, in quo SS. Sacramentum est expositum, etiamsi Missa alium colorem exigat, v. g. die Pentecostes.²

Ad Altare Ss. Sacramenti antependium nigrum adhiberi nequit, ne quidem die 2. Nov., vel in Exequiis; sed substitui debet antependium violaceum.³

3. Communiter conficitur c serico, quod vero de praecepto non est.

4. Quoad ornatum Antependii semper magna libertas concessa fuit. Convenit, ut fasciae trahantur longitudinales (a cornu Epistolae usque ad cornu Evangelii), necnon in extremitatibus lateralibus, quae fasciae optime auro vel opere acu picto et variis coloribus conficiantur. Planities poterit decorari floribus, imaginibus, emblematis diverso

Sanctuarium a minimo pulvere nitidum custodiatur; symbolicus, qui memorat tentorium Arcae V. T., et adhibetur ad majorem reverentiam Sacramenti.” Van der Stappen Sac. Lit. IV. Q. 154. VI.

¹ Rubrica Miss.

²D. 2673. il Sancitum fuit, ut baldachinum omnino apponatur super Altare, in quo augustissimum Sacramentum asserva-

tur.” (D. 2912.) ” Quod baldachinum etiam supra statuendum erit, si Altare sit a pariete sejunctum; nec supra habeat aliquod ciborium [tegumen] ex lapide aut ex marmore confectum. Si autem adsit tale ciborium non est opus umbraculo.” Caer. Ep. I. 12, 13. Ubinam haec lex in desuetudinem legitimo abierit, difficile est dictu.

³ D. 3201.

modo dispositis, sed fasciae videntur esse magis conformes liturgicis usibus. Si imagines apponantur hic, intuitu istius circumstantiae, quod altare repraesentat Christum, hae imagines semper relationem habeant ad SS. Redemptorem, ejus vitam, eucharisticum sacrificium et passionem. Imagines Sanctorum minus congruunt. Addi oportet, non licere ibi apponere figuram tantum Cordis Jesu a persona Christi separati, et idem valet de SS. Corde B. M. V. juxta D. 3492. “Ejusmodi emblemata privata ex devotione permitti posse, dummodo altaribus non apponantur.” Ex alio Decreto vetantur Antependia decurtata, prouti pallium parvum, mediam dumtaxat partem altaris, tegens, a mensa dependens.

5. *Chrismale* seu pannus lineus ceratus qui in actu consecrationis Altaris fixi super Altari poni debet, etiam postea retinendum esse videtur,⁴ et cum deturpetur, convenit ut renovetur. Pro ara portatili admitti posse videtur, sed non praescribitur.

6. *Vesperale*. Ad sordes arcendas mensa extra functiones stragula decenti tegatur.

ART. IV.

DE CETEBO OBNATU ALTABIS.

21. *Crux*. Super Altari in medio collocetur Crux cum imagine Crucifixi, quae ipsa tota candelabris superemineat.¹ Si vero magna statua vel tabula picta SS. Crucifixi in altari jam adsit, altera Crux apponi non debet nisi forte propter structuram tabernaculi Celebrans illam aspici nequeat.—Sit talis magnitudinis, ut a Celebrante ac populo aspici possit.² Non sufficit parva Crux super tabernaculo posita.—“Nunquam ante ostiolum tabernaculi” collocetur. “Potest collocari super ipsum tabernaculum, non tamen in throno ubi exponitur Sanctissimum.”³ Benedictio, quae non est de praecepto, a quolibet Sacerdote fieri potest.

◁ Cfr. Visitatio Aplica in D rbe 2D. 2621.
1904. Art. V. 3D. 4136.

i Caercm. Ep. I. 12. 11.

2. Candelabra saltem duo cum candelis accensis hinc et inde in utroque latere Crucis.

Tolerari potest, ut candelabra Altaris aurata sive intra sive extra oblationem Sacrificii velo cooperiantur exceptis diebus solemnibus.⁴

22. Candelae. *Numerus*, (a) Pro Missa privata Sacerdotis Episcopo inferioris duo cerei accenduntur¹ nunquam plures ob dignitatem celebrantis. Plures accendi possunt ob solemnitatem externam, e. g. pro Missa parochiali lecta, ad Communionem generalem.²

Pro Missa privata Episcopi quatuor semper accendi possunt, in festis solemnibus accendi debent.³

(b) Pro Missa cantata sex candelae accenduntur;⁴ “in Missis de *Requiem* cum cantu saltem quatuor.”^{5*}

Pro Missa Pontificali solius Episcopi dioeccsani septem; alias sex. Pro M. Pontificali de *Requiem* semper sex.

2. *Qualitas*. Candelae, in Missis accendendae, sint ex cera apum saltem in maxima parte.⁶ Similiter cereus Paschalis (et cereus in aqua baptismali immergendus). Aliae candelae pro functionibus liturgicis praescriptae in majore vel notabili quantitate ex eadem cera sint, oportet. “Rectores ecclesiarum tuto stare poterunt normis ab Ordinariis traditis, nec privati Sacerdotes Missam celebraturi de qualitate candelarum anxie inquirere tenentur.”⁷

3. Praeceptum istud fundatur rationibus historicis et mysticis. “Lumine hic significatur Christus ejusque doctrina, et fides populorum hanc amplectentium doctrinam.”⁸ Pura autem materia luminis significat humanitatem purissimam Christi.

4. Perinde est, an candelae sint ex alba cera an ex communi seu flava; convenit tamen ut in Missa et Officio

⁴ D. 3137. 2.

¹ Ruhr. Miss.

² D. 3065.

³ Caer. Ep. I. 29. 4.

^{*} Cerem. U. S.

«D. 3029. 7.

^e Praescribuntur candelae ex cera (sub gravi saltem una ex

cera), nisi excuset gravis necessitas, c. g. si alias populus praecceptum audiendi Sacrum implere nequeat; vel concessum fuerit speciale indultum Apost.

⁷ D. 4147.

⁸ Bouvry, etc.

lugubri, v. g. defunctorum, et de tempore Adventus et Quadragesimae cerei flavi adhibeantur, albi vero in festis et solemnitatibus, praesertim exposito SS. Sacramento. Convenit insuper, ut sint benedicti.

5. *Tertia candela.* “Et ab eadem parte Epistolae paretur cereus ad elevationem Sacramenti accendendus,” nempe per ministrum ad initium Canonis, et exstinguendus post digitorum ablutionem.

Licet hic ritus perpulcher, indicans Christifidelibus, Agnum Immaculatum, “lumen et splendorem Patris,” modo in altari pro mundi salute se offerre, jam ineunto saeculo XVI. reperiatur (Hardonin X. 1850), hodie vero fere ubique in desuetudinem abierit, tamen per Ordinarium praecipi potest.⁹

6. Praeter cereos praescriptos sive in Missa sive in Benedictione aliae candelae ex stearina intra ambitum altaris adhiberi non possunt.¹⁰

“Lumina ex oleo, quae mensae Altaris imminet et ardent etiam tempore Sacrificii” permitti non possunt.¹¹

“Super Altari praeter candelas ex cera tolerari non potest, ut habeatur etiam illuminatio ex *Ga.s.*” ¹²

7. Lux electrica in Ecclesiis vetita est: (a) una cum candelis super altaribus ad qualemcumque sacram functionem; (b) loco lampadis coram Ssmo Sacramento; (c) loco candelarum vel lampadum coram Reliquiis Sanctorum; (d) intra ciborium¹³ tempore expositionis; (e) circa aediculas Sanctorum in pariete super altari positas vel in ipsis gradibus, ubi candelabra collocantur. “Pro aliis Ecclesiae locis et ceteris casibus illuminatio electrica, ad prudens Ordinarii iudicium, permittitur, dummodo in omnibus servetur gravitas, quam sanctitas loci et dignitas S. Liturgiae postulant.” ¹⁴

23. *Tabellae Secretarum* “Ad Crucis pedem ponatur tabella Secretarum appellata,” et ex usu generali duae

⁹ 4141. G.

D. 4286.

¹⁰ D. 4035. 6.

¹² D. 4086.

¹³ Ciborium est structura mar-

morea. vel lapidea vel lignea super altari posita, quatuor columnis sustentata.

«D. 24. Jun. 1914; et 3859; 4097; 4275: et alia T>ecrota_

laterales apponuntur. Post Missam ab Altari removeantur.¹

Ineptae sunt tabellae nimis amplae, quae tabernaculum paene obtegunt, vel minoris scripturae quam Celebrans vix legere potest.

Campanula seu tintinnabulum. Simplex campanula a Rubricis praescribitur. In plurimis Ecclesiis adhibetur instrumentum,² in quo tria vel quatuor tintinnabula conjuncta habentur.

Usus cymbali indorum ³ non convenit.⁴

Quando pulsari debeat vide n. 130. 5.

Ampullae vitreae⁵* vini et aquae cum pelvieula et *manutergio* mundo in fenestella in muro seu in parva mensa ad haec praeparata.

Ubi usus viget adhibendi ampullas aureas vel argenteas tolerandus est.⁶

Pelvis et urceus vel vasculum cum aqua pro sola lotionem manuum adhiberi nequeunt.⁷

24. Exornatio Altaris. “Super Altare nihil omnino ponatur, quod ad Missae sacrificium vel ipsius Altaris ornatum non pertineat.”

2. “In ornatu Altaris habenda est ratio temporis. Decet ut diebus festivis, praesertim soleinnioribus splendidior appareat. Sacrae Reliquiae et imagines disponi poterunt alternatim inter candelabra,” nisi SS. Sacr. sit expositum

“Sed et vascula cum flosculis frondibusque odoriferis [naturalibus] seu serico contextis, studiose ornata adhiberi poterunt.” ¹

Admittuntur flores ex encausto, porcellana vel etiam ex tela decenti confecti; sed prorsus excluduntur flores chartacei.²

3. “Gradus omnes Altaris inferiores cooperiantur aliquo amplo et pulchro tapete. Reliqua pars Presbyterii pannis

¹ Van der Stappen III. p. 233.

^g D. 3149.

² Chime.

⁷D. 4100. 4.

³ Gong.

¹ Cacr. Ep. I. 12.

[»] D. 4000. 3.

² Cfr. Visit. Aplica in Urbe

^s Ut aqua a vino facile distinguatur, et ob munditiem.

1904.

viridibus contegitur. Si haberi non posset saltem suppedaneum sit tapete aliquo coopertum.”³

4. Decet ut ornamenta, praesertim flores, ab Altari removeantur temporibus poenitentialibus, et quodocunque colore nigro vel violaceo celebratur, exceptis Dominica tertia Adventus et quarta Quadragesimae.

Append. I. *Sedes Celebrantis* (pro Missa solemnâ etc.) collocetur “a cornu Epistolae juxta Altare” seu “scamnum oblongum coopertum aliquo tapete aut panno” viridis aut alterius coloris pro Celebrante et s. Ministris cum vel sine dorso. “Non tolerandus est abusus adhibendi loco scamni sedes camerales.”⁴ Solius Episcopi Ordinarii est sedere in throno ad latus Evangelii. In minoribus Ecclesiis simplex subsellium cum vel sine dorso adhiberi potest.—Scamnum, si apud parietem collocatum sit, exiguum suppedale ligneum habere potest,⁵ non autem gradus.⁶

II. Imagines (statuae), si super altari exponantur, digniores sint a cornu Evangelii et prope Crucem (De Ilerdt).—“Non licet imagines exponere cum alio habitu et forma quam in catholica Ecclesia ab antiquo tempore consuevit” (Urbanus VIII.); nec licet ullo in loco [publico] aliquam insolitam ponere imaginem nisi ab Episcopo probata fuerit (C. Trid.).—Prohibuit S. R. C. imaginem Crucifixi brachiis in altum expansis et imaginem B. M. V. dictam Dominae nostrae SS. Cordis, cum puero Jcsu non in brachiis sed ad pedes posito.—Nec licet exponere in una eademque Ecclesia eoque magis in uno eodem Altari plures imagines eundem Coclitem, vel si agatur de B. M. V., Deiparam sub eodem titulo referentes (D. 3732).—Imagines virorum ac mulierum, qui nondum Beatificationis aut Canonizationis honores consecuti sunt, neque Altaribus utcumque imponi possunt, neque extra Altaria depingi cum aureolis, radiis aliisve sanctitatis signis (D. 3835).

III. Convenit ut Ambo seu Pulpitum coneion. sit in Ecclesiis cathedralibus ad latus Epistolae, in reliquis Ecclesiis ad latus Evangelii.

IV. Sacrarium seu piscina sacra, lateribus circumvestita, operculo contexta, in quam lotio puriticatoriorum, aqua baptismatis adhibita, cineres, etc. secundum Rubricas projiciuntur, melius sub Saeristia construitur. Aqua ex lotione manus Sacerdotis sive ante sive post Missam non in Sacrarium sed in communem cloacam derivetur. Sub baptisterio convenientius alterum sacrarium construitur.

V. Sequentes mensurae commendandae videntur:

Height of Altar from 3 ft. 4 inch. to 3 ft. 6 inch. (1 nictr.

³ Caer. Ep. I. 12.

⁵ Eph. Lit. 9, p. 364.

« D. 2621. 6: et alia.

⁶ D. 2135. 2

2 cm.). Width of "Mensa" not less than 20 inches. Length at least 8 ft. 6 inch.

Altar steps at least one foot aide, and not more than 6 or 7 inches high.

Communion railing from 2 feet 3 indies to 2 feet 5 inches; the top step outside the communion railing to be on a level with the floor on which the priest stands when giving communion; it must be at least 10 inches wide; the other steps leading up to the railing from 16 to 20 inches wide; the risers of these steps not more than 6 or 7 inches high.

The pulpit not more than 2 feet 10 inches from its floor to the top.

Pews must be at least 2 feet 7 inches apart; the kneeling bench 6 or 7 inches high from the floor, and standing back 9 inches from a perpendicular line drawn from the top of the back of the next pew ahead to the floor.

The middle aisle not less than 6 feet, the side aisle 5 feet wide. (Corporal 18 inch, sq.; pall 6 inch, sq.; purificator 11 x 20 inch.—Amice 2 x 3 feet.)

ART. V.

DE VASIS SACRIS EORUMQUE ACCESSORIIS.

25. Calix débet esse aureus vel argenteus vel saltern habere cuppam argenteam intus auratam;¹ similiter et Patena.—Pes calicis ex alio metallo constare potest, e. g. stanno, cupro, aurichalco.

2. Calix et Patena debent osse chrismate consecrata.

Amittunt consecrationem:

(a) Si tales laesiones vel mutationes subierint ut pristinam amiserint formam, et jam ad suos usus non habeantur idonea ;

(b) Si ad usus indecoros adhibita vel publicae venditioni exposita fuerint.²

“Calix et Patena non amittunt consecrationem oh consumptionem vel renovationem auraturae, salva tamen, priore in casu, gravi obligatione rursum ea inaurandi.”³

De novo ergo consecrari debent, si e. g. Calix habeat parvum foramen in fundo vel Patena majorem fracturam; minime vero si laesio vel mutatio non sit notabilis, neque si pes qualitercumque mutetur vel separetur, sive sit tornatilis sive non (Gasparri).

¹ D. 3136. 4.

^a Can. 1305.

² Can. 1305.

3. Ciborium seu Pyxis et Lunula ex cupro vel aurichalco confici possunt. Cuppa Ciborii intus debet inaurari; item tota Lunula.⁴

Non decet sacram speciem inter vitreas laminas Lunulae ita includere, quarum superficies illam immediate tangant.⁵

4. De Ostensorio et Custodia seu Capsula nihil sancitum est, nisi quod in summitate Ostensorii Crux visibilis apponatur.⁰ Lunula (eum SS. Sacramento) congruentius in Custodia reponitur, quod solum de praecepto est quando Lunula aperta adhibetur.

5. *Pyxis* seu *Ciborium* et *Lunula* Ostensorii seu remonstrantiae benedicenda sunt formula Ritualis *Benedictio tabernaculi* etc. (i. c. ciborii) a Sacerdote habente facultatem benedicendi vestimenta etc.

Ostensorium et Custodia benedici possunt eadem benedictione, sed non debent.

26. Paramenta Calicis sunt : Corporale, Palla. Purificatorium, Velum, Bursa.

1. Corporale sit ex tela subtilissima et texturae diligentius expolita, ita ut nihil asperum telae vitio in ipso appareat, neque filorum fragmenta extrahi possint.¹

2. Materia Corporalis debet esse linum album, purissimum et nitidissimum, quia immediate tangit Eucharisticum Dominum. Usus alterius materiae, quamvis pretiosioris et adhuc magis inferioris indolis stricte prohibetur.

Corporalia confecta e gossypio et etiam e serico sunt contra rubricas, adeo, ut S. Cong. Rit., quae secus pro reliquis paramentis e materia illicita confectis usum usque ad consumptionem permittere solet, jusserit, quod Corporalia (et iflem valet de Palla et Puriicatorio) post lapsum unius mensis a Decreti² publicatione interdicta et vetita forent et non possent adhiberi usquedum consumantur.

3. Forma Corporalis est quadrata talis dimensionis, ut commodè Hostia et Calix super eo collocari queant.

Non raro parva crux (rubri coloris) acu pingitur in

< D. 3162. 6.

>1). 3234. 4.

< D. 2957.

iVan der Stappen, Sacra Liturgia ITI.

2D. 2600.

anteriore plicatura, sed non apparet ratio. Nam si crux affigatur ad distinguendum Corporale ab aliis paramentis melius ponitur in centro, non autem in plicatura et loco, ubi fragmenta S. Hostiae colligi debent, sed etiam haec crux minus congrua est.

4. Circa ornatum dicendum est, non licere filamenta coloris caerulei vel rubei intertexere lino, neque in lateribus neque in medio. Saepe venduntur hujusmodi Corporalia, sed videtur obstare finis, cui Corporale inservit, neenon rubrica, quae absoluti? album Corporale requirit. Nihil vero prohibet, quominus ornatus textilis denticulati parvae dimensionis circa extremitates trahatur, immo etiam textile aureum, dummodo in ipsa planitie Corporalis omnis ornatus absit.

5. Corporale, quando non est in usu, caute plicari debet et in bursa asservari. Obligatio incumbit parochis et rectoribus ecclesiarum curandi, ut Corporalia semper sint mundissima.

“Ideo,” inquit Van der Stappen, “statim, ac frequenti usu Corporale non amplius est omnino candidum, aut aliqua in eo etiam minima macula deprehenditur, seponatur illud et mundetur; et frequenter, singulo quidem mense, quotquot in usu sunt in ecclesia, Corporalia inspicere, sacerdotalis fides et zelus pro fastidio non habeat.”

27. Palla. Hodie tres formae Pallae in usu sunt. Primus modus conficiendi Pallam consistit in eo, quod duo lintheamina quadrata habeantur consuta, ita ut saccum constituent, cui charta vel etiam tenuis tabula lignea inseritur ad obtinendam majorem firmitatem vel soliditatem. Alter modus habetur, quatenus duo vel tres panni inter se connectuntur, qui tunc amylo consolidantur. Tertia forma Pallae est simplex pannus lineus, qui chartae lino circumductae sed aliquatenus majoris dimensionis infra supponitur et acu vel paucis filis affigitur.

2. Palla ipsa est ille pannus lineus, infra positus, qui calicem directe vel immediate contegit (nam hic praecise Pallam constituit) et qui debet esse absque omni ornatu, eodem modo ac Corporale. Semper sit lintheamen purissimum et nitidissimum quoniam immediate supra pretiosissimum Sanguinem in calice ponitur.

3. Palla in parte superiore cooperta panno serico, aut ex auro vel argento, et acu depicto permitti potest, dummodo palla subnexa proprie dicta, sit linea, munda et facile amovibilis, ac pannus superior non sit nigri coloris, nec referat aliqua mortis signa.¹

4. Ornatus potest apponi in sola superficie et in extremitatibus. Textus parvus (lenticulatus in extremitatibus non vetatur, sed minus convenit. Si ornatus in superiore parte Pallae habeantur, convenit, ut emblemata Passionis Domini (crux, Agnus Dei etc.) eligantur. Minus apti videntur esse flores. Et non licet affigere ornatum duorum cordiun (Jesu et Mariae) vel unius Cordis (SS. Redemptoris) absque figura totius corporis.

28. Purificatorium ex lino vel cannabe confici debet.

Ornatum adjicere Purificatorio minus convenit, excepta parva cruce acu depicta in medio, ut sic ab aliis linteis possit distingui.

2. Decet omnimode, ut sacerdotes, qui regulariter in eadem ecclesia celebrant, Purificatoria munda (sicut etiam amictus) pro unaquaque hebdomade accipiant et loco separato asservent. Tolerari nequit mos adhibendi idem Purificatorium, quod ex usu quotidiano facile immundum evadit, per tempus nimis diuturnum, v. g. per mensem.

29. Velum calicis debet esse sericum et ejusdem coloris ac casula. Curandum est, ne sit nimis firmum vel rigidum.

Romae nullus praecise ornatus apponitur; alibi saepe crux in anteriore parte affigi solet. Decorationes sicut fringii in extremitatibus melius omittuntur.

Bursa suo fini apte inserviens debet habere formam quadrati; melius in tribus partibus erit juncta, dum una pars (superior) aperta manet ad recipiendum Corporale. Sit ejusdem coloris ac casula.

“Nonnunquam,” inquit A’an der Stappen, “videre est bursas ab una parte clausas et tribus partibus apertas, cum apposita fasciola ab una et altera parte, et Corporalia aegre continentes; de congruenti bursa istae nihil retinent praeter nomen, et nemini proferto placeret res suas caute et decenter servandas parili custodiae tradere.”¹

¹ DD. 3832. 4. ct 4174. 2

¹ Van der Stappen III.

30. Velum Ciborii. Rituale Romanum praescribit, ut Ciborium, quando actualiter sacras species continet, tegumento quodam vel mantello circumcingatur. Quando sacrae species renovantur, imponitur post Communionem Sacerdotis. De materia nihil distincte dicitur, sed magis convenit, ut sericum adhibeatur. Neque rubricae quidquam annotant quoad formam, dummodo decenter sacrum vas contegatur et e conspectu publico plus minusve subtrahatur.¹ Debet esse albi coloris.

31. Velum Ostensorii. Ostensorium cooperiri debet velo albo, quando stat in Altari ante et post expositionem Ssmi Sacramenti.¹ Hujus praxis mentionem jam facit Cavanti. Cum de materia hujus veli nihil statuatur, confici potest ex lana, gossypio vel alia tela decenti. In casu autem, quo Ostensorium cum S. Hostia in tabernaculo includitur, sicuti fit aliquibus locis, velum debet esse sericum.

32. “Sacra supellex, praesertim quae, ad normam legum liturgicarum, benedicta aut consecrata esse debet quaeque publico in cultu adhibetur, caute custodiatur in ecclesiae sacrario aliove tuto ac decenti loco, nec ad usus profanos adhibeatur.”¹

“Curandum ne calix cum patena et ante lotionem purificatoria, pallae et corporalia, quae adhibita fuere in sacrificio Missae, tangantur, nisi a clericis vel ab iis qui eorum custodiam habent.

“Purificatoria, pallae et corporalia, in Missae sacrificio adhibita, ne tradantur lavanda laicis etiam religiosis, nisi prius abluta fuerint a clerico in maioribus ordinibus constituto; aqua autem primae lotionis mittatur in sacrarium vel, si hoc desit, in ignem.”²

Quamvis nonnulla indulta particularia concessa fuerint, ut laici sacristae primam hanc lotionem facere valeant, tamen generaliter hoc non indultum est. Nec amplius valet communicatio privilegiorum.

¹ D. 4268. 7.

¹ Can. 1296.

² Can. 1306.

ART. VL

DE VESTIBUS SACRIS SACERDOTIS IN MISSA PRIVATA.ⁱ

33. Vestes sacrae, quas sacerdos pro Missae celebratione induere jubetur, sunt: Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola, Casula.

2. Amictus seu *humeralis* est pannus albus, ad instar veli confectus, quo sacerdos prius caput (per momentum) deinde collum seu humeros undique obtegit. Nomen habet a verbo amicare quod idem est ac circumjicere vel cooperire.

Olim etiam caput amictu tegebatur, qui ritus a pluribus Religiosis adhuc servatur, qui amictum, vel caputium amictu involutum a capite solum deprimunt dum Missam vel aliam s. functionem sunt exorsuri.

Amictus ex lino vel cannabe confici debet.

3. Usus invaluit, quem hodie Missale Romanum praescribit, ut in medio infigatur parva crux. Præstantior modus erit affigere crucem (rubei coloris) in centro totius indumenti et non in superiore parte, quoniam sacerdos istam crucem osculari debet in superimpositione et depositione, quod vix decenter fieri potest, si crux sit affixa loco, qui collo circumligatur.

4. Ornatus in forma textus denticulati ² apppositi extremitatibus minus convenit, quia amictus post impositionem non conspicitur, excepto casu, quo, uti apud diversos religiosos, hoc indumentum super caput vel super caputium geritur.

34. Alba, vestis a collo usque ad pedes defluens.

Materia pro Alba praescripta est linum. S. Rituum Congregatio declaravit, non licere aliam materiam, etsi pretiosiore (v. g. sericum) vel lino quoad candorem aequalem adhibere in conficiendis Albis. Praesertim et speciatim prohibetur gossypium? Etiam reprobatus fuit usus telae mixtae e lino et gossypic etsi subtilissimo.

2. Respectu ornatus Gavantus² scribit: "In summa veste et in extremis manicis, aliquid dumtaxat sit acu paululum, ac

ⁱ Notas historico - symbolical * Cotton.

² le η. 267 ss.

ⁱ Lace.

² Thesaurus Sacrorum Rituum.

tenuiter elaboratum; nimius enim labor in his (Albis) ornandis vanitatem sapit et levitatem.” Hodie tale monitum aptum osse videtur; nam (et in hoc habetur abusus) non amplius e pretiosa materia ornatus Albae consistit, sed e vili omnimode textura. “Mechanica industria, inquit Van der Stappen,³ producere incepit texta denticulata, quorum materia plerumque est non linum, sed gossypium; et hodie minimo pretio emi possunt texta denticulata, quae ficto suo apparatu quidem emicant, sed in se nullius valoris sunt, et e materia non debita, immo prohibita.”

3. Exstant varia decreta S. Rituum Cong. circa ornatum Albae. Ad dubium: “Num tolerari possit, ut fundus coloratus supponatur textili denticulato vel operi phrygio, in manicis et fimbriis Albarum, necnon in manicis Rochetti?” S. Cong. respondit: “Quoad manicas et fimbrias Albarum, Affirmative, quoad manicas autem in Rochettis fundum esse posse coloris vesti talaris relativae dignitatis.” Ad dubium: “An toleranda consuetudo utendi fundo caerulei coloris sub volo translucenti in fimbriis et manicis Albarum?” S. Cong. rescribendum consuit: “Affirmative.”

4. Quoad longitudinem texti denticulati dubium propositum erat: “Num Canonicis Missam celebrantibus, sollemnioribus diebus, liceat uti Alba ornata fimbriis seu reticulo a cingulo deorsum?” S. Cong. respondendum consuit: “Tolerari posse.”

5. Quoad ornatum ipsius texti denticulati vel figuras in eo insertas dubium erat expressum: “An in Tobaleis Altarium, in Albis, et in Superpelliceis tolerari possint vela transparent, quae repräsentent Cruces, Ostensoria, Calices cum Hostia, figuras Angelorum, et alia similia sacra objecta?” S. Cong. respondit: “Posse permiti i.”

6. Timendum est, ne hodie et in hac nostra regione, ubi immutationes frequenter occurrunt, abusus varie nimis facile se ingerant. Imprimis reprobandae sunt Albae, quarum reticulum confectum est, non e lino, sed gossypio. Certe etiam minus convenit habere reticulum cum objectis vel figuris sacris, praesertim in inferiori parte Albae, quia hae figurae in genuflectendo conculcantur quod indecentiam sapit.

35. Cingulum congruentius e lino albo conficitur, sed etiam alia materia adhiberi potest, sicuti lana, gossypium vel soricum; et non debet esse albi coloris. Ad dubium S. Rit. Cong. respondit: “Posse uti cingulo colore paramentorum.”¹

36. Manipulus, olim sudarium, quod Sacerdotes et ministri prae manibus deferebant, paucis dumtaxat casibus

³ Sacra Liturgia TH. Q. 110.

i D. 2194.

exceptis intra Missam solam et non in aliis functionibus gestatur.

2. In inferiore parte parvae cruces affigi solent, item in parte superiore, quam minister assumens vel deponens Manipulum jubetur osculari. Color est idem ac planetae. Episcopus assumit Manipulum, coram altari ad verba “Indulgentiam etc.,” in Missa de *Requiem* ante stolam, sacerdos eum sibi imponit ante stolam, diaconus et subdiaconus, postquam dalmatica vel tunicella jam induti sunt et celebrantem in assumendis vestibus adjuverint.

3. Manipulus gestatur a solis clericis in ordinibus majoribus constitutis. Minorista, qui per exceptionem in casu necessitatis fungitur officio Subdiaconi, prohibetur, quominus Manipulum portet, alias irregularis fieret.

37. Stola, paramentum ad modum fasciae longioris confectum, inter vestes sacras principalior habetur. Diversis modis gestatur. Episcopus ducit stolam ante pectus lineis rectis, ita ut ambae extremitates aequaliter pendeant; presbyter medium stolae collo imponit, tunc eam transversat ante pectus et extremitates ab utroque latere cingulo adjungit. Attamen si extra Missam stola assumitur a presbyteris, lineis rectis dependet. Diaconus stolam gestat ita, ut medium ejus sit impositum super humerum sinistrum et ambae partes dependentes ante pectus et in dorso quasi alligentur sub brachio dextro.

2. Stola adhibetur tantum in ministeriis, pro quibus per Rubricas aut Decreta permittitur, scii. :

(a) In Missa et in quavis tractatione SS. Eucharistiae atque in communione Sacerdotis et Diaconi tum intra tum extra Missam; item in adoratione SS. Sacramenti Sacerdotes et Diaconi stolam adhibere possunt?

(b) In conficiendis et administrandis Sacramentis et Sacramentalibus, v. g. in Benedictionibus ex Rituali;

(c) In elatione corporis in exequiis et in Matutino et Laudibus immediate subsequentibus necnon in absolutione post Missam; Sacerdos potest sed non tenetur accipere stolam et pluviale ab initio officii Mortuorum, quod cantatur ante Missam.²

iD. 2709, 2.

2D. 3029, 1,5.

(cZ) In concione, ubi existit immemorabilis consuetudo.³
 “Extra Urbem condonator stolam adhibet”⁴ coloris Officio diei respondentis (etiam 2. Nov.).⁵ Oratio vero funebris fit sine stola et superpelliceo.⁶

(e) Ad Vesperas et Horas coram SS. Sacramento exposito sicuti et in aliis Vesperis et Horis, tantum quando immediate sequitur Benedictio Ssmi Sacramenti.⁷

(/) In Processionibus, sed per se ab Officiatore et Diacono tantum ;

(gj) Permittitur Parochis quando collégialité? incedunt, v. g. simul convocati ad processiones, ad Synodum Diocesanam.

(7t) Capellanis qui cum suis Confraternitatibus in processionibus incedunt.

3. Stola debet esse ejusdem materiae ac Casula, i. e. serica necnon ejusdem coloris.

Crux parva affigitur parti superiori, ubi stola collo circumligatur; haec crux semper sit visibilis, quia, sic rubrica dirigit, osculanda est quando stola aut assumitur aut deponitur. Ideo non recte agunt, qui panniculum parvum lineum collari stolae assutum habent, ita ut crux totaliter obtegatur.

“Stola latior, qua utitur Diaconus, dum tempore Adventus et Quadragesimae deponit planetam plicatam, habere non debet intextas tres Cruces, sicuti habentur in stola communi.”⁸ Osculanda non est.

4. Circa ornatum Stolae breviter haec adjungamus. Gavantus requirit, ut in Stola (et idem valet de Manipulo) praeter crucem circa collum duae aliae cruces in extremis partibus annectantur. Hae extremitates saepe laciniis vel frangiis e serico vel auro confectis decorantur. Insuper non raro inscriptiones e sacra Scriptura desumptae acu depictae Stolis inseri solent.

Convenit, ut Stola, quae non destinatur pro solo Missae Sacrificio sed etiam pro aliis functionibus et quae idcirco rectis lineis super pectus dependet, eordulam habeat seu funiculum cum floccis, ope cujus ambae partes Stolae possint conjungi, ne Stola huc et illuc vagetur. Minus congruenter extremitates Stolae adeo ampliantur, ut formam batilli^o assumant.

3D. 2682, 21.

⁷D. 4084. 2; et 4269.

4 Martinueci I. 397. V. 121.

«D. 3006. 7.

5D. 3764. 13.

^o Shovel.

i D. 2888. 1.

38. Casula seu *pianda*, olim vestis rotunda totum corpus a collo usque ad pedes ambiens; quare ad brachiorum libertatem intra s. actiones a s. Ministris revolvenda erat.

2. Debet esse confecta ex holoserico vel materia pretiosiore. Sacra Congregatio Rituum saepe illicitum declaravit usum casularum, aliorumque similium paramentorum sacrorum, ex tela gossypii, aut lini,¹ aut etiam lanæ confectorum.²

Ratio est, quoniam hae materiae sunt nimis viles, quibus plebeji utuntur in vulgaribus et quotidianis negotiis. Augustissimum Sacrificium Missae propter suam dignitatem etiam externum quendam splendorem requirit, quemadmodum Majestatem, divinam decet.

3. Quanti momenti Cong. Romana hanc praescriptionem de materia vestimentorum habeat, colligi potest e Monito, quod anno 1881 omnibus Episcopis et Ordinariis transmissum fuit et quod ita sonat: “Etsi S. Cong. saepe illicitum declaraverit usum Casularum, aliorumque similium Paramentorum ex tela gossypii, aut lini, aut etiam lanæ confectorum; attamen a nonnullis fabricatoribus harum telarum paramenta ejusmodi ita venundantur, quasi ab ipsa Congregatione nunc eadem permissa fuerint. Ad omnimodam igitur tollendam, in re tam gravi, falsam opinionem, monentur Rev. Ordinarii Dioecesium, Decreta jam emanata quoad hanc rem, ab eadem S. Congregatione, in sua plena permanere vi ac robore, neque ullam existere nuperrimam dispositionem, quae aliquo modo eadem modificaverit.”

4. Diximus, materiam pro Planctis (et idem valet de Stola et Manipulo) esse sericam. Verum, id valet tantum de parte principali et essentiali, minime de accessoriis, sicuti de fasciis, picturis et alio ornatu. Etsi etiam hic sericum sit materia aptior, nihilominus generatim alia materia toleratur.

5. Fieri sane non poterat, quin indumentum adeo conspicuum, quale est Planctu seu Casula decursu temporis varios ornatus obtineret. Nulla lex, ne hodie quidem, talem ornatum prohibet, dummodo sit congruus fini suo et devotionem necnon decentiam prae se ferat. Sic acu vel alio modo imagines Christi Domini, B. M. λ' , et Sanctorum, vel emblemata Passionis, Crux, Spinea Corona etc. poterunt apponi. Sed non licet (juxta Caeremoniale

¹ D. 2769, 5. 3.

² 1). 3779, 1. Casula sit vestis

mollis et longa (110 cm.), non quasi duplex tabula.

Episcoporum) in vestimentis nigris apponere imagines vel figuras mortuorum vel cruces albas.

ART. VIT.

DE ALIIS VESTIBUS SACRIS.

39. Pluviale, seu Cappa,¹ antiquitus erat casula cum caputio, et a parte anteriore aperta, in processionibus contra pluviam vel frigus adhibita.²

In pectore connecti solet fibula vel vitta panni serici.

Tantum, quando portatur ab Episcopo, clauditur ornamento, quod vocatur Formale seu Pectorale, confecto ex auro vel alio pretioso metallo formae rotundae vel ovalis. Hoc Formale a solo Episcopo et privative adhiberi potest, non ab aliis dignitariis?

2. Decoratur fascia in fronte et ornatur opere acu picto vel auriphrygio. Specialis insuper ornatus et pretiosus saepe datur caputio, sicuti Agnus Dei, imagines Sanctorum etc. Caputium, quod ab initio parvum erat et, suo naturali fini inserviens, super caput trahi poterat, decursu temporis amplificatum fuit, donec tandem formam clypei assumpserit.

3. Pluviale juxta rubricas generales Missalis adhibetur: 1. in Processionibus; 2. in Benedictionibus, quae fiunt in altari, uti candelarum, cinerum, palmarum; 3. in Missa Pontificali a Presbytero assistente; 4. in aspersione aquae benedictae; 5. ad absolutionem post Missam Defunctorum; 6. in Officio Laudum et Vesperarum, quando solemniter dicuntur.

4. Quandocunque immediate ante vel post Missam Pluviale assumitur, sacerdos Alba induitur infra illud, alias vero Superpelliceo. Insuper, dum utitur Pluviali, deponit Manipulum.

Materia, e qua conficitur Pluviale, est eadem ac praescribitur pro Casula.

¹ Distinguenda a **u Cappa** dinales et Episcopi.
magna” cum caputio pellibus vel ² Fornici, I. 12.
serico subsuto, qua utuntur Car- ³ D. 2425.

40. Dalmatica et Tunicella sunt vestes sacrae, quibus induuntur Diaconus et Subdiaconus in Missa sollemni et aliis functionibus, quae sollemniter i. e. cum ministris peraguntur. Utraque vestis exprimit laetitiam et pompam; quare loco dalmaticarum planetae plicatae aliquando adhibentur.

2. Dalmatica est vestis longa, super caput assumpta, ita ut ante pectus usque ad genua defluat. Tunicella ab ea hodie vix differt. Sola distinctio, quae aliquando apparet est in manicis, prouti hae in Tunicella sunt strictiores et aliquantulum longiores, at saepe promiscue adhibentur.

3. Dalmatica et Tunicella Diaconus et Subdiaconus utuntur in Missa sollemni, item in Benedictionibus et Processionibus, quando sacerdoti ministrant. Tempore vero Adventus Quadragesimae (excepta III. Dominica Adventus et IV. Dominica Quadragesimae) ministrare debent in planetis plicatis. Attamen haec rubrica valet de solis Missis, <piae sunt de tempore et non de Missis festivis et votivis.

4. Inter Processiones tantum duae habentur, in quibus Dalmatica et Tunicella non assumuntur, sc. Processio in Dominica Palmarum et in festo Purificationis 2. Feb. post Benedictionem candelarum.

5. In Benedictione SS. Sacramenti, quae fit separata a Missa, (pium ministri assistunt, semper Dalmatica et Tunicella adhibentur; si vero (v. g. tempore Adventus) immediate post Missam Benedictio detur, tunc ministri, si adsint, retinent vestem, quam intra Missam gestaverint.

6. Obiter hic addere juvabit, colorem Dalmaticae et Tunicellae semper debere esse conformem colori paramenti, quod gestatur a celebrante.

7. Non videtur existere specialis rubrica de materia, e (pia Dalmatica et Tunicella sint conficiendae, sed consuetudo necnon finis, cui inserviunt (laetitia et sollemnitas) vetant, quominus conficiantur e materia vili (lana, gossypio etc.).

8. Ornatus jam antiquitus Dalmaticae et Tunicellae dari consueverunt. Sic fimbriae in manicis et scissuris appositae habebantur, item flocci et ligaturae in humeris.

9. *Piandae plicatae* (ante pectus) diebus poenitentialibus in Rubricis¹ enumeratis adhibentur in Ecclesiis praecipuis, i. c. Cathedralibus, Collegiatis, parochialibus, et Ecclesiis cum numerosa communitate religiosa ;² in minoribus Ecclesiis sacri Ministri alba tantum induti ministrant, Subdiaconus cum manipulo, Diaconus etiam cum stola.³

41. Velum humerale pro Subdiacono in Missa solemni debet esse coloris paramentorum ; sed velum oblongum pro benedictione cum SS. Sacramento vel pro portando Sanctissimo in processionibus est coloris albi.

Velum humerale Subdiaconi pro Missa solemni sericum esse debet.¹

2. Verum non tantum Subdiaconus intra Missam, sed etiam Sacerdos extra Missam velum humerale assumit, nempe in deferendo SS. Sacramento et in danda Benedictione cum eodem. In hoc casu semper debet esse album. Non vero licet album velum assumere super vestimenta nigri coloris excepta functione in die Parasceves, in asportanda sc. Hostia praesanctificata e loco Respositionis ad altare majus.

42. Superpelliceum seu *colla* est indumentum, quod formam habet Albae decurtatae vel diminutae et cum manicis amplis et largis.¹ Est vestis omnibus clericis communis.

¹ Tit. XIX. 6.

² Martinucci II. 75.

³ Rubr. Miss.

¹ Cfr. Cacr. Ep. I. 10. 5.

¹ Martinucci in App. ad. 1. IV. (citans ex opere Garanti) : “Superpelliceum manicis ita oblongis, ut crispatae usque ad digitos summos pertingant, longe ducantur infra genua.” Ipse vero scribit: “Superpelliceum, cujus forma nunc multiplex atque ad merum ornamentum redactum est, cavendum ne tum

forma tum etiam nimia elegantia indecens sit. Dissimulare non possumus quod quorundam superpellicioorum ornamenta potius scenicis repraesentationibus, aut officinis ubi reticula et strophia proponuntur venalia, quam sacras functiones exercenti clero convenirent.” (I. 7.) “Ob nimiam decurtationem ecclesiastica gravitas vilescit.” (Fornici et De Carpo.) “Superpellicea absque manicis ad Liturgiam non pertinent.” (Falise.)

2. Nomen suum accepit ex eo, quod Ecclesiastici, Officium cantantes, in regionibus frigidis pellibus corpus protegere solebant, supra quas tunc lineam tunicam imponebant.

3. Adhibetur Superpelliceum in omnibus functionibus sacris, pro quibus Alba non est praecepta, praesertim in administratione Sacramentorum, in processionibus et quando officium recitatur in choro.

4. Circa materiam, ex qua conficiatur, nulla positiva lex quidquam praescribit. Attamen convenit, ut conficiatur c lino, quemadmodum precipitur pro Alba, e qua excrevit.

5. Textus denticulatus et opus phrygii hodie ubique in superpelliceo admittitur, dummodo non sit ornatus nimis cumulatus, (avendum est, inquit Van der Stappen, ne Superpelliceum aut Rochettum, nimio texti denticulati ornatu redactum sit ad merum ornamentum, vestis est e tela, non ex textu denticulato conficienda. C) b nimiam telae decurtationem ecclesiastica gravitas vilescit. Revera hodie aliquando a fabricatoribus et mercatoribus superpellicea offeruntur quae risum potius provocare, quam aedificationem producere valeant, et quae omni gustu et elegantia carent.

6. *Bohcttum* brevius habensque manicas angustiores et integras, est indumentum Episcoporum et Praelatorum saecularium etiam Regularium² vel alias privilegiatorum. Non est vestis sacra ; proinde a Sacerdotibus etiam Canonicis et parochis quocumque privilegio fruentibus superpelliceum ad Sacramenta administranda etc. imponendum est.³

43. Biretum juxta Rescriptum S. Rit. Cong.¹ non est chorale indumentum. Vocari forsan potest appendix habitus clericalis,² cui etiam character vestis sacri deest.

2. *Biretum* nigrum tria cornua habere debet; angulus, qui caret cornu, auri sinistrae respondeat.³ In medio inter apices ex consuetudine generali admittitur parvus flosculus ex serico, Illicto cum quatuor cornibus utuntur Doctores in actis tantum academicis, non vero in ecclesiasticis functionibus?

Motu Proprio 25. Apr. 1920.
A. A. S. 1920, p. 149.
3 D. 2993. 5: et 3784. 2.
i D. 2877

2 Cassock.

3 Cf. C. rien. Balt. TI, n. 150
*O.2877.1.

3. Biretum imponitur:

(<z) In accessu ad s. functiones et in recessu, non in actuali ministerio, nisi in Choro quando sedetur, Sanctissimo non exposito ;

(v) In processionibus quae fiunt sine SS. Sacramento et sine Reliquia S. Crucis; Officiator et s. Ministri parati extra Sanctuarium, reliqui clerici extra Ecclesiam capite tecto incedunt;

(c) Potest caput tegi in concionibus, auditione Confessionum et ad Baptismi exorcismos. Non sit capite tecto, qui privatim extra ullas functiones sacras vel officium in Ecclesia versatur.

4. Biretum non est tegumentum destinatum ad solas functiones iiturgicas. Praeterea in hisce functionibus usus ejusdem limitatur.

5. Color bireti est niger.

Leo XIII. per Litteras Apostolicas 3 Feb. 1888 concessit, ut Episcopi Bireto violacei coloris uti libere possint; atque hoc ita illis proprium voluit, ut alius, qui Episcopali dignitate non sit insignitus, ejusmodi ornamento nullatenus potiri queat.

5. R. E. Cardinales Biretum habent rubri coloris conforme ipsorum vesti talari.

6. *Pileolus* est parvus pannus formae rotundae vel circularis, quo contegitur corona capitis, quae apud Clericos propter tonsuram solet esse nuda.

Antiquitus valetudinis causa prius assumptus postea signum honoris, status et dignitatis evasit. Papa Pileolum gestat albi coloris. Cardinales Pileolum coloris rubri et Episcopi (hi soli, non autem alii Praelati sine speciali privilegio) coloris violacei (c concessione Pii IX. 17. Jun. 1867) gestant. Omnes alii Clerici, si illum gestare velint, Pileolo utuntur nigri coloris.

Pileolus diversa nomina habet, sicuti calota, zuchetto, Soli Deo.

Stricte vetatur, quominus sacerdotes Pileolo utantur in Missae celebratione. Id licet solis Cardinalibus et Episcopis intra Missae partes minus solcmnes, non infra canonem.

7. *Vestis talaris*, quae saltem talum pedis attingat,⁵ est indumentum proprium Clericorum, quo in omni sacro munere obeundo uti debent ;^o Religiosi vero habitu sui ordinis.

44. Benedictio sacrorum paramentoru:^H

1. *Benedici debent*: (a) amictus, alba, cingulum, manipulus (etiam Diaconi et Subdiac.), stola quaecumque (etiam diaconalis), casula; (6) mappae Altaris; (c) corporale, palla.

2. *Benedici possunt* cetera paramenta et quidem convenit, ut benedicantur, nempe pluviale, dalmatica, tunicella, planetae plicatae, velum humerale resp. benedictionis;—purificatorium, velum calicis, bursa, velum ciborii et ostensorii ;—antependium, conopaeum ; superpelliceum, rochetum.

3. *Non benedicuntur* manutergium et biretum.

4. Formula specialis pro mappis Altaris adhibenda est ; item pro corporali et palla (et purificatorio). Palla absque corporali benedici potest et formula recitanda ut jacet.¹ Pro ceteris paramentis adhibetur Benedictio indumentorum in genere.—Etsi unum tantum paramentum benedicatur, tamen tota Benedictio pronuntianda.

Paramenta eo ipso non benedicuntur, quo quis etiam bona fide cum eis celebraverit.²

5. *Benedictionem* paramentorum sacrorum “*impertire possunt* :

1° S. R. E. Cardinales et Episcopi omnes;

2° Locorum Ordinarii, caractere episcopali, carentes, pro ecclesiis et oratoriis proprii territorii ;

3° Parochus pro ecclesiis et oratoriis in territorio suae paroeciae positis, et rectores ecclesiarum pro suis ecclesiis;

P Sacerdotes a loci Ordinario delegati, intra fines delegationis et iurisdictionis delegantis ;

5° Superiores religiosi, et sacerdotes eiusdem religionis ab ipsis delegati, pro propriis ecclesiis et oratoriis ac pro ecclesiis monialium sibi sublectarum.”³

⁵ Can. Sit.—Ruhr. Misa.

2D. 3162. 7.

• C. Pl. Bait. II. 148. 149.

3 Can. 1304.

iD. 3524.

6. *Benedictionem amittunt:*

1° “Si tales laesiones vel mutationes subierit ut pristinam amiserit formam, etiam ad suos usus non habeatur idonea e. g. quando manica plane separetur ab alba, licet statim jungantur; si cingulum in tot partes rumpatur ut nulla cingere possit; si pars anterior casulae separetur a posteriore.

2° Si ad usus indecoros adhibita vel publicae venditioni exposita fuerit.”⁴

7. Vestes benedictae in usus profanos converti nequeunt, sed aut ad alium Ecclesiae usum adhibendae, aut comburendae et cineres in sacrarium projiciendi sunt.

ART. VIII.

DE COLORIBUS PARAMENTORUM.

45. “Paramenta Altaris, Celebrantis et Ministrorum debent esse coloris convenientis officio et Missae diei secundum usum Romanae Ecclesiae, quae quinque coloribus uti consuevit: Albo, Rubro, Viridi, Violaeco et Nigro.” Proinde color flavus et caeruleus¹ prohibentur; at color rosaceus adhiberi potest in omnibus Missis in doni. III. Adv. et IV. Quadrages.²

2. Unus tantum color praedominari debet. “Num paramenta confecta ex serico, variis coloribus, et floribus intexta, ita ut vix dignoscatur color primarius et praedominans, usurpari valeant mixtim saltem pro albo, rubro et viridi? *Resp. Negative.*”³

At S. Congregatio fecit potestatem Episcopo “indulgendi, ut in Ecclesiis pauperibus permittat illis uti donec consumuntur.”⁴

“In paramentis nigris nullae imagines mortuorum vel Cruces albae ponantur.”⁵

3. Rubricae, quibus color liturgicus praescribitur, relationem habent ad sequentia paramenta: 1. ad Antependium

⁴ Can. 1305.

³ D. 2769. 5. 2.

¹ *Yellow and blue.* D. 2704.

⁴ D. 2675.

⁴; 3779. 3.

⁵ Caer. Ep. II. 11.

2D. 4084. 3.

Altaris; 2. ad Planctam, Stolum, Manipulum, Pluviale; ad Dalmaticam, Tunicellam et Velum Humerale quoad ministros; 3. ad Velum et Bursam Calicis.

4. Quandocunque idcirco color praescribitur, semper debet esse uniformis. Non permittitur, ut, dum Celebrans indutus est vestimento rubei coloris, ministri in Missa sollemni assumant Dalmaticam et Tunicellam coloris albi etc.

5. Lex de coloribus spectat ad paramentum vel vestem per se, et non ad accessoria, i. e. ornatum. Hinc nihil prohibet, quominus in casula albi coloris apponatur crux vel fascia coloris rubei seu vice versa, dummodo talis ornatus non excedat moderatas dimensiones.

6. Ad dubium: “Paramenta coloris flavi, tum serica tum ex auro contexta, possuntne adhiberi pro albo, viridi, rubro, ac violaceo, praesertim in ecclesiis pauperioribus, facere non valentibus Paramenta singulorum colorum a Rubrica praescriptorum?” S. Cong. rescripsit: “Quoad paramenta coloris flavi, Negative; quoad paramenta ex auro contexta, Affirmative, excluso tamen eoiore violaceo.” §

Auctor clarissimus Van der Stappen, sacerdotes monet, ut cauti sint in emendis vestimentis, quorum color sit vetitus. En ejus verba: “Color flavus si repudiatur minuitur jam surreptitio modo redintegrari; abhinc quibusdam annis, praetextu oeconomiae, et quod frequentior usus ocus maculat vestes sacras coloris albi, venundatur pro Paramentis pannus, quoad colorem partim albus, partim flavus, ast pro majori saepius parte flavus, hic enim praedominatur; necnon praedominatur in hujusmodi panno plerumque gossypium, loco serici. Animadvertant sacerdotes.”

“Flavus color tolerari potest auro immixtus, ita ut telam auream efformet, sed venundatur saepius hujusmodi tela, in qua auri nihil inest, et solum remanet sericum, quod colorem aureum prae se fert, aut quidem pro majori parte gossypium; quae tela igitur flavi coloris censi debet. Caveamus a Planetis falso dictis aureis.”⁷

46. *Quo colore utendum sit?*

Color albus significat candorem vitae seu innocentiam, gloriam et gaudium. Adhibetur igitur in Missis et officiis

‡ D. 3145. Sed “ad celebrandam Missam ornamentis uti non licet, quorum textura vitrea

est mixta auro vel argento.” D. 2949.

† Sacra Liturgia TIT. Q. 123 Nota.

Domini, etiam SS. Cordis et Redemptoris (except. Pretiosissimi Sanguinis etc. ut ad 2), in Missis 1 de tempore paschali, in Missis B. M. V., Angelorum, Sanctorum et Sanctarum non Martyrum, etiam in utraque Cathedra S. Petri et ad Vincula ejusdem, in conversione S. Pauli; in Missis votivis supradictorum et in Missa pro sponso et sponsa.

2. *Color rubeus* significat tum ignem charitatis S. Spiritus, tum sanguinem martyrii, qui flos praeclarissimus est eharitatis.

Adhibetur in Missis de Spiritu Sancto, de pretiosissimo Sanguine, de S. Cruce et Passione Domini, in festis principalibus Apostolorum, (etiam S. Joannis ante Portam Latinam, sed in festo principali S. Joannis, 27 Decembr. coi. alb.) et Sanctorum ac Sanctarum Martyrum (cxc. fest. S. Innocentium quando extra Dominicam occurrat).

In Missis votivis horum festorum et in votiva nro eligendo Summo Pontifice; at in votiva de Passione coi. violaceus.

3. *Color viridis* significat spem et coeli desiderium, necnon christianos mores, qui verbo Christi seminati, ejus exemplo virescunt et crescunt. “Justi quasi virens folium germinabunt.” 2

Adhibetur in Missis de tempore ab octava Epiphaniae usque ad Septuagesimam et ab octava Pentecostes usque ad Adventum.

4. *Color violaceus*, qui quasi medius est inter rubeum et nigrum, denotat poenitentiam et jejunium etc. quo pei Christi Sanguinem a morte peccati et inferni liberamur.

Adhibetur in Missis de tempore

(«) Adventus,

(&) A Septuagesima usque ad Sabbatum Sanctum excepto Triduo sacro,

(c) Quatuor Temporum Septembris et vigiliarum quae (de jure) jejunantur, excepta vigilia Pentecostes;

(cZ) In Missis Litaniarum S. Marci et Rogationum;

(e) In Missis votivis de Passione Domini, pro quacunque necessitate, pro peccatis, ad tollendum schisma, contra paganos, tempore belli, pro pace, pro vitanda mortalitate,

i Subintell. semper: et in officio. 2 prov. 11.

pro iter agentibus, pro infirmis, ad postulandam gratiam bene moriendi.

5. *Color, niger* est signum mortis et tenebrarum.

Adhibetur foria sexta in Parasceve et in Missis et officiis defunctorum; nunquam autem Sanctissimo in Ecclesia publice exposito pro solemni Oratione Quadraginta Horarum, quo casu dic Commem, omnium Fidelium Defunct, color violaceus adhibendus est.³

6. In Missa Dominicali infra octavam adhibetur color Dominicae non vero octavae seu festi exceptis Dominicis infra octavas Nativitatis, Epiphaniae, Ascensionis et Corporis Christi.⁴

Plura de coloribus vide in Ruhr. Miss. Tit. XVIII.

De colore pro benedictione SS. Sacramenti et in processionibus vide no. 188.

7. Si officium et Missa discordent, color Altaris sequitur officium; pro Missa vero solemni convenit, ut antependium sit eioris paramentorum. Excipe Missam de Requie, si celebretur in Altari, in quo Ss. Sacramentum asservatur; quo in casu sacri Tabernaculi saltem Conopaeum esse debet violacei coloris.⁵ Neque licet adhibere Pallium nigri coloris in Solemni Commemoratione et Excquiis Defunctorum ad Altare Smi. Sacramenti.⁰

8. Mutatio coloris fit pridie post Completorium, si color sequentis diei discrepet a colore Vesperarum praecedentium

In Vesperis color illius officii adhibetur, de quo fiunt Vesperae integrae aut a Capitulo.

ART. IX.

DE MUNDITIA IN PARAMENTIS ET VASIS SACRIS.

47. “Cum ornamenta sacra ex negligentia sint scissa aut lacera, vel immunda, peccatur, quinimo mortaliter (scii, a Rectore Ecclesiae vel ab eo cui talis cura incumbit), si illa, praecipue vasa sacra et corporalia, sint valde immunda,”¹ v. g. “dum vasa sacra prae aerugine et vestes prae sordibus

³D. 3177; ot 3864. 4.

*D. 3201. 10.

◁ Novac Rubr. X. 4.

1 Auctores communiter.

»D. 3562.

quasi nauseam provocant, . . . a qua negligentia mortali vix excusare potest paupertas Ecclesiarum. Quoad vasa sacra parum cretae et vini adusti sufficit ad nitorem ipsis reddendum. Quoad lintea multum sordida paucis dealbationibus destruuntur.”²

2. Valde commendanda est regula Synodi Pader.: “Omnia s. vasa, quae SS. Eucharistiae inserviunt, si argentea, aurea vel *inaurata* sint, *quotannis* saltem *bis*, circa festum Paschae et S. Michaelis intus et foris mudentur. Si fuerint *stannea* singulis saltem *mensibus* diligentissime defricentur.”³

3. Item ubique commendanda est monitio *Cone. Prov. Tuamensis* III.: “Negligentia circa munditiam Ecclesiarum rerumque ad cultum divinum spectantium, mentem de religionis et Altaris mysteriis vacillantem proclamat. . . . Solliciti sint omnes, pastor et populus, ut Altare niteat; ut ciboria et universa demum templi Dei supellex integra sit, munda et luculenta. Altaria cum suis mappis et ornamentis, ampullae, candelabra, uno verbo, quaecunque in Sacrificio offerendo adhiberi solent, semper nitida sint et integra. Quoniam vero, cum piorum offensione, maxima nonnunquam occurrit negligentia circa purificatoria et corporalia, declaramus quod nonnisi sex ad summum vicibus eodem purificatorio uti licet, antequam apte lavetur. Pariter *singulis mensibus laventur corporalia*. Quod ut facilius fiat, in quavis parochiali Ecclesia viginti ut minimum in promptu erunt purificatoria et corporalia, et duodecim saltem linteola, ad abstergendas manus in celebratione Missarum.”⁴

ART.

DE TEMPORE CELEBRATIONIS MISSAE.

48. *De hora celebrandi Missam.* “Missae celebrandae initium ne fiat citius quam una hora ante auroram vel serius quam una hora post meridiem.”¹

Aurora incipit ante solis ortum diverse pro diversitate temporis anni et geographicae latitudinis. Genratim in America foederata variat inter unam et duas horas ante solis ortum.

² Romsée.

³ Cap. 24, η. 3.

⁴ Cap. 10.

i Can. 821.

2. Regulares etiam in Ecclesiis alienis justa de causa Missam celebrare possunt duabus horis ante auroram vel duabus horis post meridiem.² In Ecclesiis Regularium omnes Sacerdotes (etiam saeculares) duabus horis post mediam noctem et tribus horis post meridiem celebrare possunt.³

Eodem tempore, quo Missa celebrari, Communio in Ecclesia distribui potest, etiam nocte Nativitatis Domini N. J. Christi.

3. “In nocte Nativitatis Domini inchoari media nocte potest sola Missa conventualis vel paroecialis, non autem alia sine apostolico induito.

“In omnibus tamen religiosis seu piis domibus oratorium habentibus cum facultate sanctissimam Eucharistiam habitualiter asservandi, nocte Nativitatis Domini, unus sacerdos tres rituales Missas vel, servatis servandis, unam tantum quae adstantibus omnibus ad praecepti quoque satisfactionem valeat, celebrare potest et sacram communionem petentibus ministrare.”⁴

“Sacerdos qui in festo Nativitatis Domini unam tantum Missam celebrat, legat Missam, quae respondeat circiter horae juxta peculiare ejusdem dici Rubricas;” ita ut si celebretur in nocte, dicatur prima; si in aurora, secunda; si do die, tertia.⁵

4. *Temporis spatium* pro Missa privata celebranda *saltem* tertia pars horae requiritur, uti Cone. Plen. Balt. II.º verbis Benedicti XIV. statuit: “Ne quis infra trientem Missam absolvere audeat.” Si quis igitur infra *viginti minuta* Missam persolvat, peccat; imo juxta communem sententiam gravis peccati irreverentiae et scandali reus est, qui Missam, etsi brevioris, infra quadrantem absolvat.⁷ De Missis nec brevioribus nec longioribus “cum probatis auctoribus putamus, quod spatium temporis necessarium, ut omnia

² Reset. Pii VI. 24. Jan. 1783
ct 10. Maji 1785.

³ Ex concessione PII. Redemptoristis facta.

◁ Can. 821. 2. 3.

s T). 3354.

»¹ Dccr. 363.

τ S. Alph. VI. 400. Cf. Lehmkühl, II. 220.

Missae verba et caeremoniae secundum praescriptos ab Ecclesia ritus debite perficiantur, ad *mediam horam* (si induitio et exutio sacrarum vestium includantur) pertinere *debeat*.”³ Et “a veniali peccato vel potius a venialibus peccatis aut saltem defectibus vix excusant eum, qui notabiliter infra semihoram Sacrum absolvat nisi alia causa accedat; siquidem voluntarie impedimentum ponit, quominus eam devotionem per singulas Missae partes retineat, (piae tantum mysterium summopere decet.”⁹ Sane intelligi nequit, ad quid quinque vel decem ista minuta semel per 24 horas Sacerdos festinando “lucrari” velit. Causae istius deflendae praecipitationis quatuor ab auctoribus recensentur :

- (a) Ignorantia crassa s. Rituum et significationis eorum ;
- (b) Vita mundana Sacerdotis ;
- (c) Defectus verae et vivae fidei erga SS. Sacramentum;
- (cZ) Inconsideratio et profunda oblivio maledictionum horrendarum (piae Deus irreligiosis et impiis continuo intentat. “Hujusmodi corruptela [nimia festinatio et divexatio caeremoniarum] non quidem calamo sed lacrimis esset persequenda.”¹⁰

ART. XI.

DE INTENTIONE PRO SACRIFICIO MISSAE.

49. Intentio consecrandi seu “faciendi quod facit Ecclesia” saltem virtualis in Celebrante requiritur; et implicite adest, si Sacerdos se praeparat, vel induit vestes et ad Altare accedit. Consulenda est actualis intentio, e. g. dicendo Orationem *Ego volo celebrare* etc.

2. Intentio applicandi fructus ministeriales, (quia fit per modum donationis,) habitualis sufficit.

Haec intentio in se seu objective determinata esse debet, quamvis Celebrans eam explicite non cognoscat; e. g. ad intentionem a Superiore pro hac die milii assignatam; vel ad intentionem quae prior in libello meo inscripta est.

^s Janseen, Bouvry.

ⁱ° S. Alph.

« Lchmkuhl, 1. c.

“Nunquam licet Missam applicare ad intentionem illius qui applicationem, oblata eleemosyna, petiturus est, sed nondum petiit, et eleemosynam postea datam retinere pro Missa antea applicata.” ¹

3. “Missae pro quibus celebrandis tempus ab oblatores expresse praescriptum est, eo omnino tempore sunt celebrandae.

“Si oblatores nullum tempus pro Missarum manualium celebratione expresse praescripserit :

1° Missae pro urgenti causa oblatae quamprimum tempore utili sunt celebrandae;

2° In aliis casibus Missae sunt celebrandae intra modicum tempus pro maiore vel minore Missarum numero.

“Quod si oblatores arbitrio sacerdotis tempus celebrationis expresse reliquerit, sacerdos poterit tempore quo sibi magis placuerit, eas celebrare, firmo praescripto can. 835.” ²

4. “Praesumitur oblatores petiisse solam Missae applicationem; si tamen oblatores expresse aliquas circumstantias in Missae celebratione servandas determinaverit, sacerdos, eleemosynam acceptans, eius voluntati stare debet.” ³

Conditiones rationabiles a dante stipendium ex justitia implendae sunt. Quare, si data eleemosyna, fidelis praescribat locum, Ecclesiam, Altare, etc., Presbyter celebrans Missam tenetur ejus praescriptis se conformare.⁴ Fundationes Missarum factae Ecclesiae vel Capellae determinatae, non possunt ad alteram Ecclesiam vel Capellam transferri, absque induito Summi Pontificis.⁵

“Omnes sacerdotes sive saeculares sive religiosi debent accurate adnotare quas quisque Missarum intentiones receperit, quibusvc satisfecerit.” ⁶

En exemplar tabellae intentionum. Signum-j-indicat intentionem jam persolutam.

¹ Can. 825.

² Can. 834.

³ Can. 833.

⁴ I). 924. 1.

⁵ S. C. C. Falise, p. 380.

⁶ Can. 844. 2.

			<i>Dicenda.</i>	<i>Dicta.</i>
8 Jan.	J ad int. dantis (petentis)		9
u	+ in hon. B. M. V.			
u	1 “	9 Jan.
			9 . *	. < .
15 Jan.	1 pro defto X. (annivers.)	. <i>pilbl.</i>	20 Jan.
u	+ pro deftis familiæ X.	. <i>pūbi.</i>	18 Jan.	18 Jan.
	1 “ “ . . .	<i>ii</i>		
<i>a</i>	+ pro infirmo N.			
<i>a</i>	l u	<i>mox</i> <i>a</i>	. . .	16 Jan.
			17 Jan.

CAPUT III.

DE PARTIBUS MISSAE MUTABILIBUS.¹

ART. I.

DE PS. JUDICA, INTROITU ET GLORIA

50. Ps. Judica omittitur in Missis de Dominica vel Feria a Dominica Passionis usque ad Coenam Domini inch

2. Introitus omittitur in Missa Sabbati sancti et in Missa Vigiliae Pentecostes cui praemittuntur Prophetiae. Tempore paschali in omnibus Missis, quae non sunt de Requie, adduntur duo *Allcluja* ante Versum, ubi desunt. Omittitur *Gloria Patri* ad Introitum (et *Lavabo*), quando Ps. *Judica* omittitur.

3. Gloria seu hymnus angelicus dicitur in Missa conformi officio, (quando in Matutino dictus est hymnus *Te Deum*, praeterquam fer. V. in Coena Domini et Sabbato sancto; i. c. dicitur (a) in omnibus festis (exc. S. Innocentium) ; (6) in Dominicis extra Adventum et extra tempus a Septuagesima usque ad Pascha; (c) in omnibus Missis ferialibus temporis paschalis.

Quando dicendum sit in Missis votivis v. n. 68.

ART. II.

DE ORATIONIBUS SEU COLLECTIS.

51. Structura. Oratio plerumque consistit quatuor, resp. tribus partibus saltem implicitis juxta 1 Tim. II. 1: “Obsecro . . . fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones.” («) Oratio seu elevatio mentis ad Deum, e. g. *omnipotens et misericors Deus*, vel *Domine Deus*; (6)

¹ Non agitur hoc capitulo de Missis Defunctorum seu *de Requie*, quae ob occurrens festum etc. nunquam mutantur.

gratiarum actio, sive pro mysterio ejus diei, e. g. *qui corda fidelium S. Spiritus* etc., sive pro gloria vel aliqua gratia Sancto collata, vel ejus intercessione nobis concessa; (c) postulatio, nempe beneficii, doni c. g. charitatis, humilitatis, liberationis a malis {*concede, praesta* etc.) adjecta Sancti invocatione; (cZ) obsecratio *Per Dominum nostrum* etc. Quae tres partes diverso saepe ordine in Collectis ponuntur, c. g. postulatio gratiarum actioni praecedit {*Da nobis, quaesumus, imitari quod colimus* etc.).

Idem dicendum de *Secreta* et *Postcommunione*.

2. *Orationes diriguntur*: (a) ordinarie ad Patrem; (ô) interdum ad Filium; (c) nunquam ad Spiritum Sanctum.

3. *In conclusione* Orationum hic modus servatur:

(a) Si Oratio dirigatur ad Patrem, concluditur: *Per Dominum nostrum* etc.; si autem fiat mentio Filii in principio aut medio Orationis (e. g. Dei cum addito Genitricis M.), concluditur: *Per eundem Dominum nostrum* etc.; si in fine fiat mentio Filii, concluditur: *Qui tecum vivit* etc.

(b) Si Oratio dirigatur ad Filium, concluditur: *Qui vivis et regnas cum Deo Patre etc.*, vel *eodem D. P.*, si fiat mentio Patris.

(c) Si in Oratione facta sit directa mentio Spiritus Sancti, in conclusione dicitur: *In unitate ejusdem Spiritus Sancti*.

Quando plures Orationes dicuntur, concluditur prima et ultima; *Oremus* dicitur ante primam et secundam. Pro pluribus Orationibus sub unica conclusione adhibenda est illa conclusio quae ultimae tantum convenit.

4. Extra Missam et Horas canonicas Orationes brevi conclusione concluduntur, nisi aliter notetur; proinde, si Oratio dirigatur ad Patrem, concluditur: *Per Christum Dominum nostrum*, vel, si fiat mentio Filii: *Per eundem Ch. I). N.*; si dirigatur ad Spiritum Sanctum: *Qui vivis et regnas in saecula saeculorum*; vel *Qui vivis et regnas per omnia saecula saeculorum*; nisi alia conclusio notetur.

5. *Cognomina* Sanctorum, c. g. Magnus, Seraphicus, Salesius, vel patria in Orationibus exprimenda non sunt. Sed dicuntur nomina duplicia, e. g. Petrus Coelestinus, Joanna Francisca, Joannes Chrysostomus, Petrus Chrysologus, Maria Magdalena.

6. *Commutanda* est Oratio cum alia de Proprio vel Comuni convenienti, si sit eadem cum Oratione quae in Missa dicta jam est. Loco Or. *Deus refugium nostrum* substituitur sequens 13^a inter Orationes diversas *Ne elempicias*.¹

52. Distinguuntur: («) Oratio principalis Missae, sive de dic. sive Missae propria ; (v) Orationes quae saepe Orationi principali adduntur; scii. 1° *Commemorationes speciales*, quae plerumque correspondent Commemorationibus ad Laudes factis;—2° *Commemorationes communes*, quae in Missis 2° vel 3° loco certis diebus (ritus semiduplicis ve? simplicis) adduntur, si commemorationes speciales deficient. Cuicumque Orationi in Missa respondet *Secreta* et *Post-communio*.

3° *Orationes votivae*, quae nullam cum Officio habent relationem et adduntur vel *ex praescripto Rubricarum*, vel *ex praecepto Superioris* vel *ad arbitrium Celebrantis*.

53. Numerus Orationum. Si commemorationes speciales non occurrant:

(a) -In duplici dicitur una Oratio;

(v) In semiduplici dicuntur tres nec plures addi possunt ;

(c) In simplici, feriis et votivis privatis dicuntur tres; sed quinque vel septem dici possunt ;

(</) Duae Orationes dicuntur 1° tempore Passionis in omnibus Missis sive de tempore (de ea) sive de Festo semiduplici,¹ 2° infra octavas Paschae et Pentecostes, 3° in Dominicis infra octavas. 4° quando commemoratur Officium duplex aut Missa votiva de re gravi. Dom. Palmarum, et Vigiliae Nativitatis Domini et Pentecostes aequiparantur

(c) Tertia oratio de tempore addenda non est si in Missa (sive votiva, sive de feria, vel vigilia) fiat commemoratio duplicis (etiam simplicati).²

i Quando Or. A cunctis dicenda 1 Add. VI. 1.
est ² loco, Or. *Deus refugium nostrum* pro Congr. 2 D. 4157, 2. et 22. Mar. 1912
et Familia eligi nequit. D. 3767. ad. 5.

54. “Commemorationes speciales in Missa fiunt sicut in Officio” ad Laudes. Paucae exceptiones ab hac regula generali sequentibus proponuntur.

2. Vigilia occurrens in Feria majoril commemoratur in Missa, non vero in Officio. Similiter Feriae III. et IV. Rogat, commem, in Missa, non in Off.

3. Commemoratio simplicis:

I. In dupl. maj. et inferiori ritu semper dicitur;

IT. In dupl. F. cl. et aequivalentibus (Dominica Palmarum et vigiliis Nativitatis Domini et Pentecostes, atque in M. votiva solemni) omittitur;

III. In dupl. 2ae classis vero de simplici fit tantum in Missa privata, non vero in Missa cantata et conventual! (in Officio ad Laudes tantum).

55. Commemorationes commîmes, seu Orationes 2° vel 3° loco dicendae in Missis de tempore per annum, et in festis semiduplicibus ac simplicibus.

2. Hae Orationes communes adhibentur ad supplendum numerum Orationum a Rubricis praescriptum ternarium (vel binarium); omittuntur, si commemorationes speciales faciendae sunt. Si una tantum commemoratio fiat, tertio loco dicitur Oratio, quae alias secundo loco ponitur.

3. *Oratio B. M. V.* est illa, quae convenit tempori, ut in quinque votivis B. M. V. vel alibi in Missali, nempe in Adventu *Deus qui de beatae*, post Nativitatem D. *Deus qui salutis*, post Purificationem *Concede*.

4. *A cunctis*. “In Oratione *A cunctis*, sicut et in ejus Postcommunione ad litteram N. exprimitur Titularis | Ecclesiae” vel Oratorii sive publici sive semipublici solemni-ter benedicti, in quo celebratur, “dummodo Titulus non sit Persona divina, vel Mysterium Dni.” (Regulares ubique addere possunt nomen sancti Fundatoris sui, dummodo Titularem non omittant; servato tamen ordine dignitatis.²⁾ Sacerdote celebrante in Oratorio publico vel privato quod

¹ Adv. Quadrag., Q. Temp.
Sept., F. II. Rog.

¹ De Titulari et Patrono vide
» 339.
-D. 3758.

	2ft <i>Oratio.</i>	3tt <i>Oratio.</i>
(α) A Dominica I. Adventus usque ad Purificationem B. M. V.	B. M. V.	<i>Ecclesiae</i> vel pro Papa,
(b) A Purificatione * usque ad Quadragesimam.	» <i>A cunctis.</i>	ad libitum.
(c) A feria IV. Cinerum usque ad Dominicain Passionis.	j <i>A cunctis.</i>	<i>Omnipotens.</i>
(d) A Dom. Passionis usque ad feriam V. in Coena Domini.	J <i>Ecclesiae</i> vel pro Papa.	
(c) Infra octavas Paschae et Pentecostes.	j <i>Ecclesiae</i> vel pro Papa.	
(l) Ab Octava Paschae usque ad Pentecosten.	B. M. V.	<i>Ecclesiae</i> vel pro Papa,
((l) Ab Octava Pentecostes usque ad Adventum.	» <i>A cunctis.</i>	ad libitum.
(λ) In Missis de B. M. V. et quando commem, fit de B. M. V.	De Spiritu S	<i>Ecclesiae</i> vel pro Papa.
(i) In Vig. et infra Octavam Omn. Sanctorum, necnon in M. votiva Omn. Sanctor.	De Spiritu S	<i>Ecclesiae</i> vel pro Papa.
(A) Infra Octavas reliquas et in Vigiliis.	B. M. V.	<i>Ecclesiae</i> vel pro Papa,

* Nempe a secunda die Febr., licet festum transferatur D. 2148. 1.

non habet S. Patronum vel Titularem, in Oratione .1 *cunctis* ad litteram X. Patronus Civitatis vel Loci nominandus est.³ Quando tamen Missa dicatur de Titulo, vel ejus Commemoratio jam in Missa facta sit, vel ejus nomen in Oratione *A cunctis* sit expressum, omittenda est nova nominatio.¹ Sancti in hac Oratione *A cunctis* ponuntur juxta ordinem Litaniarum, i. e. post B. M. V. (n) S. Angeli, (v) S. Joannes Bapt., (c) S. Joseph, (d) Apostoli.

Si Missa aut Commemoratio fuerit de B. M. λτ. dicitur Oratio .1 *cunctis* secundo loco in novo Missali posita.

5. Orationes *Ecclesiae* vel pro Papa alternare convenit, si pluribus diebus continuis alterutra dicenda sit.

6. Oratio *ad libitum* non confundenda est cum Orat., quae ad arbitrium Celebrantis dici potest, si Missa ritu simplici celebretur.—Haec Oratio dici debet, sed relinquitur judicio Celebrantis (vel ejus Superioris) quamnam Ora-

D. 2814. 1.

⁴ Ruhr. Miss.: Orat, ad Diversa n. 2.

tionem dicere velit. Seligi potest ex ‘Orationes ad Diversa,’ vel ex quacumque Missa, quae tamquam votiva diei potest.

56. Orationes votivae principales.

1. *Oratio de Ss. Sacramento.*¹

1° Oratio Ss. Sacramenti, extra tempus Orationis 40 Horarum, dicenda est :

(a) in qualibet Missa ad Altare, ubi Ss. Sacramentum statim post Missam exponitur pro publica causa ;

(&) in qualibet Missa tam cantata quam lecta (ad quodlibet Altare), quando expositio et adoratio Ssmi Sacramenti pro publica causa per aliquod tempus perdurat extra aliam sacram functionem.

2° In utroque casu haec Oratio addi debet etiam in Festis solemnioribus universalis Ecclesiae et quidem sub altera conclusione post Orationes a Rubricis praescriptas et ante Collectas ab Ordinario imperatas.

Quodsi haec Oratio locum teneat Missae votivae impeditae de Ssmo Sacramento ex Apostolico Induito concessae vel a loci Ordinario pro re gravi et publica simul causa praescriptae, dicatur sub unica conclusione cum prima Oratione Missae.

3° Omittenda est, si Missa vel Commemoratio in Missa occurrens sit de identico Domini Mysterio scii. Passionis, Crucis, Ss. Redemptoris, Ss. Cordis, Pretiosissimi Sanguinis; non tamen I). N. J. C. Regis.

De Orationibus in Oratione 40 Horarum vide n. 191.

2. *Oratio imperata.*² {a) Orationes ab Ordinario imperatae nunquam plures sint quam duae. (Z>) Nunquam dicatur sub unica conclusione cum Oratione Missae; (c) Nunquam Oratio imperata pro vivis dicatur in Missis Defunctorum.

JD. 11. Jan. 1928.

² Scii, a summo Pontifice vel Episcopo praescripta. “Sacerdotes alienae Dioecesis obligantur

etiam ad dicendam orationem praescriptam ab Episcopo loci, ubi celebrant.” D. 3935.

(d) Imperata loco Orationis ad libitum substitui potest (non debet); alias ob imperatam nulla Oratio a Rubricis praescripta omitti potest, (e) Diebus quibus Oratio *Ecclesiae* vel pro Papa a Rubricis praescribitur et simul alterutra sit imperata, unica Oratione adimpletur utrumque praeceptum.³

Praescribi solet aut *ordinarie* aut *pro re cjravi*.

(a) Si *ordinarie* praescripta est, omittitur: 1° in festis et Dominicis Γ' et 2^{ao} cl.; 2° infra octavas privileg. Nativ., Epiph., Pasch., Ascens., Pentec., Corporis Chr. et Ss. Cordis; 3° in vigiliis Nativ., Epiph. et Pentec.; 4° in Feriis privil. Ciner. et Hebdom. Sanctae; 5° in Missa vot. solemni et ad instar solemnis; 6° quando jam quatuor orationes a Rubricis praescriptae sunt.⁴

(b) Imperata *pro re gravi* vel *simpliciter* vel etiam *pro duplicibus 1 cl.* praecipitur.

1° si est *simpliciter* praescripta omittitur in omnibus dupl. 1 cl., in vigiliis Nativ. et Pentec. et in Dom. Palm.

2° Si etiam *pro duplicibus 1 cl.* praecepta est, omittitur tantum in Nativit., Epiph., Fer. V. in Coena Dni, Sabbato S., Pasch., Ascens., Pentec., Festis Ssmae Trinit., Corporis Chr.,⁵ Ss. Cordis et Christi Regis.

3. Oratio imperata pro Defunctis omittitur (a) in Missa de Requie, (pia) unam tantum orationem admittit; (h) in Missa non de Requie 1° diebus quibus imperata ordinaria omittitur; 2° Tempore Paschali; 3° in Missa de Festo dupl. aut semid. vel in qua dupl. vel semid. commemoratur.

4. Orationes in Anniversariis Papae et Episcopi.

(a) 1° In anniversariis electionis et coronationis Papae in omnibus Missis additur Oratio pro Papa⁶ post Orationes a Rubricis praescriptas.

2° In anniversariis electionis (vel translationis) et consecrationis Episcopi Dioecesani in omnibus Ecclesiis etiam

³ Add. VI.

* Add. VI. Praescriptis (scii, sub (a) 6° adnumerantur etiam Orationes de Sanctissimo, pro Papa vel Episcopo in anniversariis electionis, consecrationis, coronationis. D. 21. Jun. 1912

ad 5. Quando duae collectae imperatae sunt, ambae dicendae sunt post 3. orationem. D. 22 Mar. 1912. 11.

⁶ Add. VI. 4.

• Oratio 4. inter *Orationes diversae*.

Regularium additur Oratio pro Episcopo⁷ post Orat, a Ruhr, praescriptas, sed dici potest loco Orationis ad libitum. —Oratio pro Papa forte imperata omittitur.⁸

(&) 1° Omittitur si accidentaliter occurrat in Nativ., Epiph., Dom. Palm., Triduo Sacro, Dom. Pasch., Ascens., Vig. et Dom. Pentec., Dom. Trinit., Corp. Chr., Ss. Cordis, Christi Regis, die 2. Nov.

2° Si accidentaliter occurrat in aliis festis 1. cl. haec oratio dicenda est.⁹

3° Si anniversarium in tota Ecclesia resp. in tota Dioecesi perpetuo occurrat cum Festo d. 1 cl., d. 2. Nov., Vig. Nat. (vel quoad Episc. cum anniversario Papae) oratio dicenda est in die proximior libera a Festo d. 1 cl. (et anniversario Papae quoad Episc.).

(c) Oratio pro Papa vel pro Episcopo quando dicenda est in d. 1 vel 2. cl. dicitur sub unica conclusione cum Oratione Missae (tam in Missis cantatis, quam privatis) nisi adsit commem., cui tunc coniungitur.

Dies elect, (vel transi.) intelligitur, quo Episcopus fuerit in Consistorio electus (vel translatus). At si antea electus (vel transi.) fuerit, dies expeditionis Decreti computatur.^{10*}

In Ecclesiis Cathedralibus et Collegiatis canitur M. de anniversario cum assistentia choralium. Quando annivers. *accidentaliter* occurrat: (a) in Dominicis vel Festis 1. cl.; (b) in Vig. Nativ. vel Pent.; (c) in Fer. privil. Cinerum et Hebd. Sanctae; (d) die 2. Nov., loco Missae fit tantum Commemoratio, quae etiam prohibita est ut supra n. 4(a).

(d) In anniversario propriae ordinationis sacerdotalis quivis Sacerdos potest (non debet) addere Orationem pro seipso Sacerdote post Orationes a Rubricis praescriptas, dummodo non occurrat Vig. Nat., Dom. Palm., Vig. Pent, aut Duplex 1. cl., quo in casu Oratio dici potest in proximior sequenti die, quae sit libera a Dupl. 1 cl.¹¹

⁷ Ex Missa inter M. votivas ad Diversa.

* D. 3213.

⁰ Si pro particulari tantum ecclesia perpetuo impediatur, vide-

tur omittenda. Brehm, Synopsis, p. 2G7.

¹⁰ D. 4254.

¹¹ Ad. VI. 3.

5. Oratio *Fidelium* (pro omnibus defunctis) dicenda est extra tempus Adventus, Quadragesimae et Paschae, prima mensis die,¹¹ in qua dicitur M. ferialis vel votiva privata item in feriis secundis per annum in qua similiter M. ferialis vel vot. privata dicitur extra tempus Quadrag. et Paschae, (dicitur feriis 2 Adventus). Dici nequit in Vigilia, Quat. Temp., vel quando Missa Dominicae primo resumitur.¹² Oratio *Fidelium* penultimo loco dicenda est.

Dictis feriis in Ecclesiis Cathedr. et Collegiatis (ubi adest obligatio Chori) dicenda est M. conventualis pro defunctis Sacerdotibus et benefactoribus istarum Ecclesiarum.

6. *Oratio pro Defunctis in Missa de Folia.*

In omni Missa de Folia (etiam majore), dummodo M. reapse pro Defunctis applicetur, addi potest Oratio pro iisdem Defunctis, etiamsi fiat commemoratio de Festo duplici (etiam majore). Non est omittenda ulla Oratio de tempore, nisi facta sit commemoratio duplicis; nec attendendus est numerus Orationum an sit dispar an non; nec omittenda est, quia jam praescripta sit Oratio *Omnipotens* pro vivis et defunctis vel Oratio *Fidelium*. Semper dici debet paenultimo loco comprehensa etiam oratio, imperata.¹³

7. *Orationes votivae ad libitum.*¹⁴

In quavis Missa lecta (exc. convent.) ritus simplicis, sive de Festo, sive de Folia¹⁵ vel Vigilia, sive votiva privata Orationes ad libitum adjungi possunt, observatis seqq. regulis: (a) post Orationes a Rubricis praescriptas dicuntur imperatae deinde Orationes ad libitum; (b) omnes Orationes in Missa dictae numerum septenarium non excedant; (c) numerus Orationum sit impar; (d) ordo inter Orationes ad libitum idem est ac inter imperatas; (e) Oratio pro Defunctis dici nequit Tempore Paschali et semper paenultimum locum. tenet.¹⁶

57. Ordo Orationum: I. Collecta principalis Missae; II. commemoratio specialis; III. commemorationes communes,

n Omittitur incuse Novembri.

¹² Add. III. 2. 3.

¹³ D. 12. Jun. 1912; et Add. VI. 8. G.

κ i. e. quae ad libitum Sacerdotis dici vel omitti possunt.

Exceptis Fer. IV. ciner. et hebdom. Sanctae.

¹⁴ Add. VI. 6.

seu Orationes 2° vel 3° loco dicendae, (in ritu semiduplici vel simplici, si commemorationes speciales faciendae non sint) ; IV. Oratio seu Collecta imperata.

Quando plures commemorationes faciendae sint, “hic ordo servetur: 1° de Dominica qualibet vel de Vigilia Epiphaniae; 2° de die infra Octavam Epiph. aut Corporis Chr. ; 3° de die Octava Duplici majore; 4° de Duplici majore; 5° de Duplici minore; 6° de semiduplici; 7° de die infra Octavam Nativ., Ascens. et Ss. Cordis; 8° de die infra Octavam communem; 9° de Feria VI. post Octavam Ascens.; 10° de Feria majore; 11° de Vigilia communi; 12° de die Octava Simplici; 13° de Simplici”¹

Orationes de SS. Sacramento aliaeque, si addendae sint, hoc ordine sequuntur: 1° de SS. Sacramento; 2° Oratio in anniversario Papae vel Episcopi; 3° Oratio imperata; 4° Orationes votivae ad arbitrium Celebrantis (in simpl. et Missis votivis privatis, usque ad numerum 5 vel 7).

ART. III.

DE EPISTOLA USQUE AD OFFERTORIUM.

58. Epistola. Si in Proprio Missalis certa Epistola de Communi assignata fuerit, vel certum Evangelium vel certa Missa prouti jacet, non licet variare tum Epistolas tum Evangelia tum Missas. Si secus, ad libitum variare licet.¹

Post Epistolam, et similiter quando leguntur plures Lectiones post singulas dicitur *Deo Gratias*, praeterquam in fine quintae Lectionis Danielis in Sabb. 4 Temp, et in fine Lectionum feriae VI. in Parasceve et Sabbati Sancti.

2. Graduate semper dicitur, exceptis Sabbato Sancto et tempore paschali a Sabbato in Albis usque ad festum SS. Trinitatis; tunc ejus loco dicuntur duo versus et quatuor Alleluja.

3. Tractus jungitur Gradual] a Septuagesima usque ad Pascha omnibus Dominicis et in Missis festivis atque votivis; item omnibus feriis II IV. et VI. Quadragesimae.¹

¹ Nov. Ruhr. Breviarii VIT. 5.

¹ Ruhr. Missalis.

² Nota Rubricam in Communi Sanctorum: “Post Septuagesi-

mam omissis Alleluja et Versu seq. dicitur Tractus’’; non igitur omittitur *Graduate*, quod *praecedit* duplex *Alleluja*.

Quando Missa Dominicae Septuag. vel Sexag. vel Quinquag. in Feriis resumitur, non dicitur Tractus sed tantum Graduate." "Tractus Missae conventualis integre canendus quum Organum non pulsatur."⁴

4. Sequentia, (a) Dicitur in omnibus Missis per Octavas Paschatis et Pentecostes.

(δ) In aliis Festis eorumque Octavis dicitur 1° in ipso Festo et die octava in omnibus Missis; 2° aliis diebus in Missis cantatis et conventualibus semper; in lectis vero ad libitum.⁵

Dum cantatur a Choro, recitatur submissa voce a Celebrante, non vero alternatim cum s. Ministris.⁶

5. Evangelium Missae Officio conformis respondere debet homiliae officii diei; si festum habens proprium Evangelium in Missa transferatur ad tempus paschale, hoc idem Evangelium erit dicendum, secus de communi illius temporis (c. g. Martyrum tempore paschali).

Evangelium de Communi, in Proprio Missalis assignatum, ad libitum variare non licet. (V. supra de Epistola).

59. Credo seu Symbolum certis diebus recitatur ratione mysterii, vel doctrinae, vel solemnitatis.

() Ratione mysterii in eodem contenti, ut in festis Domini, quibus adnuncietur Dedicatio Ecclesiae, in festis B. M. V., in Dominicis licet anticipatis vel quoad Officium repositis vel tantum commemoratis; et in Vig. Epiphan.

() Ratione doctrinae verbo vel scripto annuntiatae vel traditae, ut in festis Apostolorum, Evangelistarum et Doctorum atque S. Mariae Magdalenae.²

(c) Ratione Solemnitatis ut in festis Patronorum principalium loci, Titularium Ecclesiae et Oratorii solemniter consecrati vel benedicti, et in aliis festis propriis locorum et Ecclesiarum, ad quae fit extraordinarius concursus populi.

³ Rubr. Missal.

* D. 310S. 14.

⁵ Add. VII. 2.

¹ D. 1490. 2.; et 2956. 7.

¹ Ob memoriam Resurrectionis Dni.

² Quae "fuit Apostolorum Apostola, cum fuerit omnium prima, quae Resurrectionis gaudium annuntiavit Apostolis." In.

noc. III.

Dicitur *Credo* in ipsa Ecclesia Tituli (e. g. Eccla Cathedrali) ; non extra eam, nisi aliter Titulari (e. g. Apostolo) debeat *Credo*.

In festis Patroni civitatis etc. dicitur *Credo* in omnibus Ecclesiis et Oratoriis civitatis, dioecesis, provinciae, nationis.

2. Praeterea *Credo* dicitur (a) in festis secundariis Apostolorum etc. (ut supra 6) et Patronorum etc. (ut supra c) modo sub ritu saltem duplici celebrentur; (ô) in omnibus Missis festivis ritus duplicis vel semiduplicis, in quibus fit commemoratio de festo supradicto; (c) in festis Sanctorum (vel Beatorum ex Induito), quorum habetur insignis Reliquia ; at in ipsa Eccla tantum.

3. Memoriae juvandae datur regula: DAP *credit*, MUC *non credit*, i. e. habent, aut non habent *Credo*. DAP : Per D significantur festa Domini, Dominae B. M. V., Dominicae, festa Doctorum Ecclesiae. Per A significantur festa Angelorum et Apostolorum. Per P Patronorum et Titularium principalium Ecclae. MUC non credit : per M significantur festa Martyrum; per U (alias Γ) festa Virginum et non Virginum, per C festa Confessorum.

4. A Regularibus dicitur *Credo* in festis principalibus Ordinis, i. e. Titulorum, Fundatorum seu Institutorum Ordinum. Nomine festorum principalium pro toto Ordine Minorum veniunt etiam festa Ordinis quae sub ritu dupl. 1° vel 2^{ae} classis celebrantur (ex praescripto peculiari Missalis approb. anno 1864, et ex praxi antiqua).

Item Benedictinis permissum est, ut usum retinere possint addendi Symbolum in festis Sanctorum Ordinis v. g. S. Mauri, S. Scholasticae, S. Placidi et S. Gertrudis ratione ritus secundae classis.

5. Nunquam dicitur *Credo*, si Missa ritu simplici celebretur sive de die octava simpl., sive de For. vel Vigil.

ART. IV.

DE OFFERTORIO USQUE AD COMMUNIONEM.

60. Offertorio tempore Paschali additur *Alleluja* ubi non habetur.

"Quum pulsatur Organum, in Missa cantata Offertorium

et Communio dici possunt submissa voce [recitando], sed non omitti.' '1

2. Secretae dicuntur eodem numero et ordine uti Orationes ante Epistolam, sed absque *Oremus*.

3. Praefationes dicuntur ut in Ordine Missae annotatum est. Seligendae sunt hoc ordine:

- (σ) Propria Missae,
- (&) Propria Officii commemorati,
- (c) Propria Octavae,
- (d) De tempore,
- (c) Communis.

Itaque: (a) Praefatio propria dicenda est, si Missa propriam habeat; excipitur festum S. Joannis, 27 Dec., habens Praef. de Nativitate D.

In Missis de *Dominica* adhibenda est Praefatio de SS. Trinitate, utpote Dominicae propria, nisi dicenda sit Prf. Quadragesimae, Passionis, Paschalis vel octavae festi Domini privilégiât! Nativ., Epiph., Pasch., Asc., Pont., Corp. Chr., Ss. Cordis quae Deis illius temporis est propria.²

In Missis de *feria* tempore Quadragesimae, Passionis, Paschali dicenda est Praefatio temporis non festi propriam habentis alias in Missis de Feria vel Vigilia sumenda est Prf. propria festi vel octavae forte commemoratae. In festis Dni, quae Praefationem propriam non habent, nulla Praefatio admittitur, quae non sit de Mysterio Dni.

Ergo in tali festo dici nequit Prf. de Sancto, nec Prf. quadragesimalis; sed sumitur communis.

Iu Adventu nunquam adhibetur Prf. B. M. V. in Missis de Dominica vel Feria. (Add. VIII.)

(ô) Si Missa non habeat propriam Praefationem, dicatur Praefatio propria officii occurrentis, licet tantum commemoretur.³ Iu occurso plurium commemorationum sumenda est de Officio prius commemorato?

iD. 2994. 2.

² Diebus 2. 3. 4. Jan. dicitur Prf. Nativ. Si iu Dea infra Oct. Corp. Chr. Octava non commemoratur, dicitur Prf. de SS. Tnn.

Add VIII.

³ Etiam de Beata, si in Sabato Officium B. M. V. agatur. D. 19. Apr. 1912.

♦D. 24. Maj. 1912.

(c) Si Praefatio officio propria desit, dicatur Praefatio propria octavae, quamvis nulla fiat commemoratio octavae.

(cZ) Quodsi talis octava non occurrat, dicenda est Praefatio propria temporis, videlicet Quadragesimalis, Passionis, vel Paschalis.

(e) Si non habeatur Praefatio propria Missae, nec officii occurrentis, nec octavae, nec temporis, dicitur communis.

4. *Communicantes* et *Hanc igitur* proprium dicitur per resp. octavas in omnibus Missis non *de Requie*, etsi nulla fiat commemoratio octavae nec Praefatio octavae dicatur.

ART. V.

DE COMMUNIONE USQUE AD FINEM.

61. Communioni tempore paschali additur *Alleluja* ubi non habetur.

2. Postcommuniones correspondent Orationibus ante Epistolam numero, ordine etc.

Tempore Quadragesimae et Passionis in Missis ferialibus finita ultima Oratione post Communionem Sacerdos stans adhuc ante librum dicit *Oremus* et *Humiliate capita vestra Deo* inclinans Cruci et tunc adjungit Orationem super populum.

3. Ite Missa est dicitur, quando dictum est *Gloria*. A Sabbato sancto usque ad Sabbatum in Albis inch in Missis festivis (non vero in votivis solemnibus) adduntur duo *Alleluja*. Cum non dicitur *Gloria*, dicitur *Benedicamus Domino* (etiam a Celebrante, quamvis cantetur a Diacono).

4. Ultimum Evangelium S. Joannis nonnumquam locum cedere debet alii Evangelio; scii.

In qualibet Missa tum Festi, tum Feriae vel Vig., tum votiva, si Officium ut infra commemoretur, Evangelium hujus Officii in fine dicendum est.¹

(a) Dominica, etiam quoad Officium translata.

Excipiuntur: 1° Dom. occurrens in Vig. Nativ. vel diebus 2. 3. 4. Jan.; 2° Missa de Dom. impedita primo resumpta.

(Z>) Feriae Quadragesimae, Quat. T.; II. Rogat.

(c) Quaelibet Vigilia.

Si in M. commem., fiat de Feria et Vigilia vel de duabus X'igiliis Evang. sumitur de Officio prius commemorato, quod si idem sit cum Evangelio Missae, ult. Evang. legitur de altero.²

(d) Vigilia Epiphaniae.

(e) Dies infra Octavas Pasch. et Pont. Denique,³ si nullum ex nominatis Officiis commemoretur,

(f) Missa Evangelium stricte proprium habens.

Evangelia stricte propria habent sequentes Missae de Mysteriis, Festis seu Personis: 1° Domini excepta M. Dedicationis Ecclesiae cum Evang. *Ingressus Jesus*; 2° B. M. V. excepta M. Assumptionis cum Evang. *Intravit Jesus*; 3us Ss. Archangelorum et Angel. Custodum; 4° S. Joannis Bapt. et S. Joseph; 5° Ss. XII. Apostolorum; 6° Ss. Innocentium, S. Mar. Magdal., S. Marthae, Commemoratio Omnium Ss. Summorum Pontificum; 7° Missarum votiv. quae in Missali *primo* loco exstant; non vero Missarum votiv. *Ad Diversa*

Nunquam legitur Evangelium, cujus Missa non commemoratur; nec Evang. quod idem est ac primum Evang. Missae etsi tantum a principio; nec Evang. Missae vel Officii appropriatum, vel ex aliquo Communi assignatum vel per Octavam c Festo repetitum.⁵

Cum Missa diebus infra Octavam Ss. Petri et Pauli assignata Evang. proprium habeat hoc Evang. in fine dicendum est prima die, qua fit commem. Octavae, i. e. 3. Julii.⁶ Evang. ipsum invenitur d. 4. Julii. Similiter dies Octava Ss. Petri et P. Evangel. proprium habet.

2D. 10. Jan. 1919.

¹ Nota ordinem in occursum plurium Evangeliorum. Primo sumitur Evangelium sub (a), (b), (c). (d) notatum; denique

sub (f) etsi commemoratio festi praecedat.

² Add. IX. et D. 29. Apr. 1922.

³ Add. IX.

⁴ D. 16. Junii 1922.

DE MISSES VOTIVIS.

CAPUT IV.

DE QUIBUSDAM MISSIS IN PARTICULARI.

ART. I.

ANIMADVERSIONES GENERALES.

62. Missa in Rubricis Missalis dividitur:

1° In Missam (*a*) conformem officio diei, i. c. de Festo, de Dominica, de Feria vel Vigilia, et (6) in Missam non conformem, quae est aut Missa votiva aut pro defunctis seu de *Requiem*.

2° In Missam conventualem et non conventualem. Conventualis est ea, quae in Ecclesiis Cathedralibus, Collegiatis et Conventualibus quotidie choro praesente celebranda est juxta ordinem officii et conformem tempore.

3° In Missam privatam seu lectam, in Missam cantatam (absque sacris Ministris), et in Missam solemnem, seu celebratam cum Diacono et Subdiacono.

ART. II.

DE MISSIS VOTIVIS.

63. Quaenam sint Missae votivae?

Missa votiva stricto sensu dicitur ea, quae extra ordinem officii diei celebratur quin a Rubricis praescribatur. Dicitur votiva quia celebratur ex voto seu devotione Celebrantis vel petentis.

Sensu latiore etiam dicitur Missa votiva quae officio non corresponde!, sed a Rubricis praescribitur, uti Missa principalis de S. Maria in Sabbatis Adventus, et quae de festo, per indultum Apost. quoad solemnitatem translato, in sequenti Dominica celebratur, de qua no. 343.

2. Missa votiva stricte dicta, de qua sola hic agitur, dividitur in solemnem et privatam.

Missa votiva *solemnis* est ea, quae cantatur pro re gravi et publica simul causa, ex indictione vel licentia Ordinarii

et cum concursu populi. Missa votiva *privata* est ea, quae pro re non gravi vel sine indictione Episcopi celebratur, etsi cantetur cum Diacono et Subdiacono.

Causa gravis et sufficiens pro Missa votiva solemni est impetratio beneficii communis, uti pacis, pluviae, serenitatis, vel avertenda afflictio communis, uti belli, pestis, vel recuperanda sanitas Summi Pontificis, Episcopi, vel electio Superioris Ordinis vel Provinciae in comitiis generalibus vel provincialibus apud religiosos;¹ non vero causa gravis et sufficiens censetur electio abbatissae, vestitio vel professio religiosa, primitiae Neo-presbyteri, Jubilaeum 50 annorum, novena, Missa pro sponso et sponsa.²

Pro Missa votiva privata sufficit quaevis rationabilis causa, uti petitio dantis eleemosynam, specialis devotio Celebrantis erga Mysterium vel sanctum; non vero ut Sacerdos cito se expediat.³

64. Quaenam Missae tanquam votivae celebrari possint?

(<z) Missae in fine Missalis tanquam “votivae” assignatae, “de SS. Trinitate.” Porro “pro eligendo Summo Pontifice, in Anniversario electionis et consecrationis Episcopi etc.”

(b) De Sanctis quibuscunque canonizatis in Martyrologio relatis,¹ aut quibus a S. Sede specialiter Missa festiva concessa est.—Item de iñgelis.

De *Beatis* vero absque speciali induito Apostolico celebrari nequeunt, etsi Missa festiva concessa fuerit.

(c) Missae festivae de B. Maria Virgine sequentes solummodo tanquam votivae celebrari possunt: 1° Immaculatae Conceptionis (*Gaudens gaudebo*, in cuius *Secreta* loco *Sokmnitatc* dicitur *Commemoratione*). 2° Septem Dolorum (feria VI. post Dominicam Passionis, cum Oratione propria ibi posita, et sine Sequentia).

“Missae sub variis titulis B. M. V., e. g. Montis Carmeli. SS. Rosarii, Boni Consilii, Auxilii Christianorum, Puritatis etc. nunquam dici possunt uti votivae.”²

Si Missa in honorem B. M. V. sub his aliisve titulis peti-

¹ D. 3009.

ⁱ D. 3922. ITI. 1.

² Varia decreta C. S. R.

2D. 3605.

ⁱ Merati I. 4, 3.

DE MISSIS VOTIVIS.

tur, dicenda est una ex quinque votivis B. M. V. juxta diversitatem temporis anni.

(d) Missae de Mysteriis (praeter eas quae in fine Missalis ponuntur ut supra ad (a) illae tantum uti votivae dici possunt, in quibus per decursum Missalis assignatur, quomodo Missa festiva pro votiva dicenda sit, nempe: 1° SS. Nominis Jesu; -2° Pretiosissimi Sanguinis; 3° SS. Cordis Jesu; 4° Christi Regis; 5° SS. Redemptoris et de Instrumentis et Mysteriis Passionis Dni, ubi haec Missae et Officia concessa sunt.

Missae de aliis Mysteriis, et Missae de Dominicis vel de feriis vel de vigiliis per annum tanquam votivae celebrari non possunt. Si Missa de tali Mysterio petatur, celebranda est aut Missa votiva SS. Trinitatis³ aut Missa dici intentione colendi illud Mysterium. Si Missa petatur in honorem Pueri Jesu, cujus Imago Pragis colitur, Missa Festi SS. Nominis Jesu (inter Circumcis. et Epiph.) sumi poterit.⁴

“Quodsi, occurrente aliqua gravi et urgente necessitate, Missa specialis in Missali deficiat, dicatur Missa *pro quacumque necessitate*; et hujus Orationi sub unica conclusione superaddatur Collecta, si quae sit, necessitati relativae propria.”⁵

Pro gratiarum actione non solum Missa de Ssma Trinitate, vel de Spiritu Sancto vel B. Maria V. dici potest, sicuti hucusque, sed etiam Missa de aliquo Sancto in Martyrologio descripto. Semper additur etiam in Missa privata Oratio *Pro grat. actione* sub una conclusione.⁶

65. Quibus diebus Missae votivae solemnes prohibeantur? 1 Omnibus diebus etiam Dominicis cantari possunt. *Prohibentur* solummodo :

() In Festis et Dominicis duplic. 1. cl. ;

() In Vigil. Nativ. et Pentec. ;

(c) In Feriis Ciner. et Hebd. Sanctae;

(d) Dic 2. Nov.;

(e) Diebus 2. Febr., 25. Apr., Rogat., si una tantum

³ Guyet, De Carpo.

^c D. 3922. II. 3.

⁴ Van der Stappen III. Q. 229.

^o Rubi ultimae M. votivae.

3.

¹ Add. II. 3.

Missa celebretur et benedictio Candelarum resp. Processio fiat.

Diebus supradictis cantatur Missa de die, cujus Orationi (primae) additur Oratio ex Missa votiva sub una conclusione.

Sed etiam hanc Orationem impediunt seqq. dies: (1) Nativ., (2) Epiph., (3) Sacrum Triduum, (4) Pasch., (5) Ascens., (6) Pentec., (7) Trinit., (8) Corp. Chr., (9) Ss. Cordis, (10) 2. Nov.

Si de eodem Sancto, cujus Missa votiva cantanda sit, celebratur festum vel octava, idem valet ut no. 68 ad 6, de votivis privatis.

De Missis in Oratione 40 Horarum no. 191 huj. Comp.; in festo Titularis Ecclesiae vel ob concursum populi vid. no. 311; in festis, quorum solemnitas in Dominicam transfertur no. 343.

In Missis votivis solemnibus Officia non commemorantur nisi:

- (a) Festum dupl. 2. cl.;
 - (fr) Quaevis Dominica, etiam quoad Officium translata;
 - (r) Feria major et feria Rogationum;
 - (d) Octava privilegiata;
- Xativ., Epiph., Pasch., Ascens., Pentec.. Corp. Chr., Ss. Cordis.

(c) Vigilia Epiphaniae.

Ult. Evangelium dicitur secundum regulas traditas supra no. 61.

Xotamen: "In iis Ecclesiis et Oratoriis, ubi Feria VI., quae prima unoquoque in mense occurrit, peculiaria exercitia pietatis in honorem divini Cordis, approbante loci Ordinario, mane peragentur; Leo XIII. induisit, ut hisce exercitiis addi valeat Missa votiva⁷ de Sacro Corde Jesu; dummodo in illam diem non incidat aliquod Festum Domini, aut duplex 1. cl., vel Feria, Vigilia, Octava ex privilegiatis," ⁸ vel dies secunda Novembris.⁹ Haec Missa ritu Missae votivae sollemnis cum *Gloria* et Credo et unica oratione cele-

⁷ i. e. una tantum, ideoque plures sacerdotes Missam votivam sollemnem in eadem Ecclesia vel

Oratorio dicere nequeunt, a D. 3712. ®D. 3S55. 2.

branda est, nisi Duplex 2. cl. vel Feria major commemorari debeat, cujus Evang., si proprium habeat, in fine dicendum est; quod valet etiam de Missa lecta.¹

66. Quibus diebus Missae votivae privatae cantatae prohibeantur? ¹

Prohibentur:

- (a) In omni festo duplici;
- (b) In Dominicis;
- (c) In diebus, in quas Dominica quoad Officium translata est.

Non autem illis diebus, quibus Missa Dominicae impedita primo resumitur.

- (cZ) In Feriis Cinerum et Hebdom. Sanctae.
- (e) In Vigiliis Nativ., Epiph., Pentec.
- (/) Per Octavas Nativ., Epiph., Pasch., Ascens. Pentec., Corp. Chr. et Ss. Cordis.
- (</) In diebus Rogationum, si processio fit et una tantum Missa dicitur.
- (71) Ibi obligatio Missae conventualis urget, cui per alios Sacerdotes satisfieri nequeat.

67. Quibus diebus Missae votivae privatae lectae prohibeantur? Generatim permittuntur diebus ritus simplicis et semidupl.

Prohibentur:

- («) In omni festo duplici;
 - (b) In Dominicis et in diebus, quibus Dominica quoad Officium translata celebratur, aut Missa Dominicae impedita resumitur;
 - (c) In sequentibus feriis majoribus: 1° Integra Quadragesima; 2° Quatuor Temporum; 3° Feria II. Rogationum; 4° a die 17. usque ad 23. Decembris;
 - (cZ) In omnibus Vigiliis;
 - (e) Per Octavas privilegiatas;
- Nativ., Epiph., Pasch., Ascens., Pentec., Corp. Christi, Ss. Cord., et per Octavam forte alicubi privilegiatam.

^w Add. II. 3.—D. 3773.

¹ Add. II. 10.

(/) In die Octava simplici ;

(g) Fer. III. Rogationum in Ecclesiis unam tantum Missam habentibus, si fiat processio ;

(h) Ubi urget onus Missae conventualis, cui per alios sacerdotes satisfieri nequeat.

Diebus supradictis Missa votiva etiam tunc prohibita est, quando Officium tantum commemoretur.

De Missa pro sponso et sponsa vid. no. 403.

68. Quomodo Missae votivae dicendae sint?

Si habetur Missa propria, haec dicitur, si Celebranti concessa sit atque etiam extra festum veritas in verbis formularis Missae servetur vel paucis mutationibus seu omissionibus servari possit alias sumitur Missa de Communi.

Mutari potest *solemnitas, nataliia, festivitas* in verba *commemoratio, memoria, honor*; omittitur *hodie, hodierna dic, annua* etc. Introitus *Gaudeamus* mutatur in alium convenientem de Communi.—Omittitur *Sequentia*.—Graduate, Versiculi vel Tractus, si in proprio deficiunt, c Communi sumuntur, et pro temporis varietate mutantur. Quae sancti alicujus propriissima sunt, ea etiam in Missis votivis adhibentur, c. g. versus S. Andrae Ap., S. Martini, S. Francisci; Communio S. Ignatii M., S. Agathae.

2. Si tempore paschali celebranda sit votiva SS. Martyrum, quorum festum extra tempus paschale colitur, sumitur ex Communi pro tempore paschali; et e contra, semper tamen retentis iis, quae sunt propria ipsorum Missae.¹ Item, si de quopiam Apostolo tempore pasch. celebranda sit, sumitur Missa ex festo S. Marci die 25. Aprilis cum Orationibus, Epistola et Evangelio ex Missa propria; de S. Joanne Ap. uti dic 6. Maji, *ante portam Latinam*.

3. Si Missa votiva in honorem plurium Sanctorum celebranda sit,

(«) Si Sancti sint ejusdem qualitatis, puta omnes Martyres, vel omnes Confessores, Missa dicenda est de respective Communi, et Orationes dicuntur in plurali nec quidquam aliud in Missa mutatur;

(b) Si fuerint diversae qualitatis, e. g. Martyres alii, alii Confessores aut Virgines, Missa erit dicenda de digniori (in

casu de Communi Martyrum), et in Orationibus nulla exprimitur qualitas nisi quae convenit omnibus, ut fit in festo SS. Xazarii etc. MM. et Innoeentii P. et C., vel sumuntur Orationes de Missa S. Callisti 14. Octobris.²

4. Pro Missa votiva omnium Sanctorum sumi potest festiva 1. Novembris, cum Introitu *Sapientiam* de Communi Martyrum (*Sancti tui* tempore paschali), vel ex Missa S. Cyriaci 8. Augusti, et cum Oratione *Concede quaesumus*, quae est prima inter “Orationes diversas.”

5. Pro Missa votiva quatuordecim Auxiliatorum celebrari potest Missa de Communi Martyrum 1. vel 2. loco, non expressis nominibus.

6. Si Missa votiva B. M. V. vel alieujus Sancti dicenda sit die, qua de iisdem officium agatur ratione festi vel octavae, Missa erit de festo vel octava, cum Orationibus, *Gloria*, *Credo*, Evangelio proprio in fine, prout ipsa Missa diei exigit.³ Si vero non fit officium de octava, sed e. g. de alio scmiduplici, Missa erit quidem de octava, sed more votivo, id est (in votiva privata) cum tribus Orationibus, et cum *Gloria* et *Credo* ratione festivitatis.⁴ “Sacerdos vero, qui ex induito quotidie celebrat Missam Votivam de B. M. V., *Gloria in excelsis* dicat in Sabbato, haud vero infra octavas eiusdem Beatae Virginis.’”⁵

7. In Missa votiva solemni dicitur *Gloria* et *Credo*, etiamsi Sancto in festo *Credo* non debeatur. Si vero celebretur in colore violaceo omittitur *Gloria* et *Credo* dicitur tantum in Dominica. Unica tantum Oratio dicitur, nisi Duplex 2. cl. vel Dominica vel Feria major commemorari debeat, cujus Evang., si proprium habeat in fine dicendum.⁶

8. In Missa votiva privata non dicitur *Gloria*, exceptis

(i/) Missa votiva B. M. V. in Sabbato;

(6) Missa votiva de Angelis;

(c) De Sancto in ejus festo vel infra ejusdem octavam (non vero propter octavam alius Sancti).

Nunquam dicitur Symbolum, nisi ratione festivitatis (ut supra 6).

² Merati, Guyet.

³ D. 2542. et 2683.

⁴ D. 17. Maj. 1912. (A. Ap. Sed. V. 125.)—Diebus infra octavam simplicem dic. *Gloria*, sed

non *Credo*. Add. VII. 1.—D. 18. Jan. 1918.

⁵ D. 3922. V. 2.

⁶ Add. II. 3.

9. Tres Orationes semper dicendae sunt nisi duplex occurrens influat.⁷ Prima Oratio est Missae votivae propria, secunda de officio seu Missa dici, tertia (pia in Missa dici esset secunda, cum omnibus commemorationibus specialibus, si plures adsint. Excipe :

() In Missa votiva B. M. V. tertia Oratio est de Spiritu Sancto, sin commemoratio specialis sit facienda;

() Tn votiva de solo S. Petro vel S. Paulo secunda Oratio est de alterutro Apostolo; in votiva horum Apostolorum dicitur Oratio /1 *cunciis* omissis eorum nominibus.

(c) Si in votiva S. Joseph tertia Oratio /1 *cunciis* dicenda sil. omittitur nomen S. Joseph in Oratione ista; idem valet de Patrono.⁸

10. Praefatio dicitur propria Missae votivae; si Missa propriam non habeat, dicitur de Officio occurrente propriam habente, etsi tantum commemoretur⁹ etc. sicuti in aliis Missis (vide n. 60, 3), alias dicitur Praefatio communis, *Communicantes* proprium dicitur, e. g. infra octavam Ascensionis.¹⁰ Si in Missa votiva fit commemoratio Dominicae vel feriae vel vigiliae, semper de his ultimum Evangelium legendum est, item de Festo commemorato Evang. proprium habente.¹¹

In Missa votiva privata, etsi celebrata cum s. Ministris, semper adhibendus est tonus simplex ferialis.¹²

69. De obligatione celebrandi Missas votivas. “Diebus, quibus dici possunt Missae votivae privatae, Sacerdos ad illas obligatus ratione foundationis vel accepti stipendii, propriae obligationi non satisfacit, dicendo Missam de die occurrente, expressa enim voluntas fundatorum vel postulantium, dummodo sit rationabilis, debet adimpleri.”¹

2. Nec in diebus Missas votivas excludentibus Sacerdos satisfacit celebrando Missam diei, si is qui dat stipendium seu Missam petat, in honorem alicujus Mysterii vel Sancti

⁷ D. 4157.

¹⁰ V. n. 60, 4.

⁸ D. 3400. 3; et 2597. 3.

¹¹ Nov. Rubr. X. 3.

•D. 19. Apr. 1912 ad 11.

¹² V. Append. II.

Etiam do Beata, si officium B. M. V. in Sab. recitetur.

¹ D. 2461. 7.

DE MISSIS DEFUNCTORUM.

intenderit (explicite vel implicite) Missam votivam.² Quamvis enim obligationi per applicationem fructus ministerialis essentialiter satisfaciat nec graviter peccet, tamen quoad circumstantias accidentales non satisfacit, quia promissis onerosis non stetit et virtutem fidelitatis laedit.

3. Satisfacit vero celebrando Missam diei,

(fi) Si offerens stipendium consentiat;

(v) Si Missa petita dici nequeat tanquam votiva;

(c) Si data sit pro die prohibita (nempe ritus duplicis vel aequivalentis) nec in diem liberam differri possit;

(f7) Si, qui dedit stipendium, solum in genere petierit Missam in honorem alicujus Sancti etc. non intendens ipsam Missam votivam.³

ART. III.

DE MISSIS DEFUNCTORUM, SEU DE REQUIE.

70. A. De Missis Defunctorum in genere.

Quatuor Missae pro Defunctis seu de Requite in Missali assignantur.

Prima: In Commemoratione omnium Fidelium Defunctorum. “*Ad Primam Missam.*” l Dicitur:

(</) Dic 2^a Novembris;

(&) In die obitus seu pro die obitus (i. c. post habitam obitus notitiam), die 3°, 7°, 30° et anniversario Summi Pontificis, Cardinalium, Episcoporum, et Sacerdotum cum Oratione cuique propria post Missas defunctorum assignata.

² D. 3284 ct 3285.

³ Litterae privatae S. R. C. mentem aperientes ct communicatae in folio periodico pro unione Sacerdotum Ocnipontana. “Si fideles norint communiter, quid sit Missa votiva, atque eam communiter intendant, si in honorem certi Sancti Missam postulant; aut Missa votiva dicenda est, aut qui dat stipendium, monendus est de impedimento,

si quod forte existit; si vero fideles Missarum discrimen non norunt, sed Sacerdotis arbitrio sese committunt, dici potest Missa diei eaque in honorem Sancti solummodo *applicari.*”—Leimkuil, Theol. Mor. II.

11. e. primum formularium hujus diei, utpote proprium. (Secundum formul. est de anniversario, tertium de Missa quotidiana.)

2. *Secunda* Missa dicitur in die obitus seu depositionis et diebus intermediis² aliorum defunctorum, atque in diebus 3°, 7° et 30° eorundem cum Orationibus in fine hujus Missae assignatis.

3. *Tertia* Missa dicitur in horum die anniversaria.

4. *Quarta* seu *Quotidiana* dicitur extra dies enumeratos pro quibuscumque defunctis.

5. Epistola vel Evangelium in una Missa posita *non amplius* dici possunt etiam in alia Missa.

Privilegia harum Missarum sunt diversi gradus, ut sequitur.

71. B. In Commemoratione Omnium Fidelium Defunctorum.

Hac die quilibet Sacerdos tres Missas celebrare potest.¹ Una applicetur ad intentionem liberam Sacerdotis; altera pro omnibus Defunctis; tertia ad mentem Summi Pontificis.²

Qui unam tantum Missam celebrare velit primam Missam adhibet;³ qui duas, primam et secundam.⁴

Qui Missam cum cantu celebrat, primam M. sumit. In quo casu secundam et tertiam anticipare licet.^{5*}

2. Si Missa exequialis praesente cadavere celebretur, adhibetur prima M.; quae si jam cantata fuerit, aut pro Off. dici distincte sit deinde celebranda, secunda, aut demum tertia; sed additur Oratio exequialis sub una conclusione/

De Missis in Oratione 40 hor. v. n. 191. 7.

Omnia Altaria sunt privilegiata.⁷

3. Intra octiduum a die 2. Nov. (2.-9. Nov.) Missae cantatae pro Defunctis ex petitione fidelium celebrari possunt in Festo duplici etiam majore, sed non in Dominica. Hoc

² Temporis spatium ab instanti mortis usque ad sepulturam in favorem recens mortui pro uno eodemque die reputatur.—Cavalieri.

ⁱ Constitutio Aplica *Incruentum Altaris* 10. Aug. 1915.

² Sed pro una tantum stipendium accipere licet.

³ Ibid.

⁴ Auctores.

⁵ D. 28. Febr. 1917.

^g Add. III. 4.

⁷ Jus Can. 917.

autem privilegio non gaudent, si extra coetudum transferantur.⁸

72. C. De Missa exequiali, seu in die obitus.

Missa exequialis permittitur non solum (a) praesente cadavere; sed etiam (b) absente cadavere, ob rationabilem causam, e. g. ex civili vetito aut morbo contagioso; et denique (c) jam sepulto cadavere.

Permittitur tantum, in una Ecclia (vel Oratorio), scilicet, in qua exequiae aguntur et quidem una tantum M. cantata.

Si M. de Requie celebretur pro Defuncto nondum sepulto, diebus quibus Missas quotid. pro Defunctis cum vel sine cantu celebrare licet, in omnibus Ecclesiis et Oratoriis Missa pro die obitus cum unica Oratione uti oportet. 1). 4372. 4.

2. Impeditur ut infra in Tabula indicatur.

Missa exequialis impedita in diem proximam sequentem transfertur liberam a Festo etc. ut in Tabula sub I.¹

3. Post Missam exequialem absente corpore Absolutio ad Tumbam non est de praecepto.

Praeter Missam unicam de Requie cantatam de die obitus, non licet praesente cadavere eadem die alias Missas de die 3. 7. et 30. cantare.²

4. In exequiis pauperum, (pii solvere non valent expensas Missae cantatae, legi potest Missa privata de Requie praesente cadavere sub iisdem conditionibus quibus Missa cum cantu conceditur.

Tot tantaque privilegia Missae exequiali concessa sunt, quia Ecclesia piissima Mater vehementer exoptat, ne ullus fidelis, sive pauper, sive dives hoc ultimo fortissimo subsidio et honore privetur. Olim permissum fuit, ut Sacerdos in hunc finem bis eadem die celebraret. En, (piam alieni sint a mente Ecclesiae, qui mundanam pompam plurimorum vehiculorum et tempus pomeridianum more aetholiensium, huic piissimo et “antiquissimo instituto” (Rit. Rom.) catholico praeferant.

73. D. De Missis pro die obitus et post acceptum:³ nuntium.

Quando in Ecclia aut Oratorio publico et etiam Oratorio semipublico, quod locum Eccliae tenet, funus agitur, plures Missae lectae pro die obitus dici possunt, dummodo pro ipso Defuncto applicentur. In Oratorio semipubl., quod

⁸ Add. III. 7.

¹Add. IU. 4.

²D. 2915. 11.

locum Ecclae tenet, si M^a exequialis ibidem non celebratur, hae Missae unica die ad libitum inter mortem et sepulturam dici possunt.

In Oratorio privato et in Oratorio semipublico, quod Ecclae locum non tenet, Missae lectae celebrari possunt ab obitu usque ad sepulturam, dummodo cadaver sit adhuc physice praesens in domo.¹ Impediuntur ut in Tabula indicatur.

2. Post acceptum mortis nuntium in qualibet Ecclesia una Missa sive lecta sive cum cantu de die obitus celebrari potest, opportunitiori die post acceptum nuntium.¹

Quoad dies impeditos vide Tabulam n. 76. Quando plures Missae celebrari possint vide n. sequent. *Diebus quibus* etc.³

74. E. De Missa in die 3. 7. et 30. et in Anniversaria.

In quavis Ecclesia celebrari potest	1. de die 3. 7. et 30. una Missa sive cantata sive lecta; scii, de die obitus cum Oratione 2° loco posita		Dies impeditos vide in Tabula. Si Missa impedi- tur, Missa cantata (non lecta) transferri potest in diem antecedentem vel con- sequentem similiter non impeditam ultra quam M. quotidiana sumenda est. Non mutatur Oratio.
	' (a) de die anniver- sarial sensu stricto una M. sive cantata sive lecta		
	2.J (b) in anni- versario sensu lato, una M. et quidem can- tata tantum		
	1 extra diem obitus ex funda- tione	Missa lecta impedita non transfertur, sed ejus loco dicitur Missa de die.	
	2° pro De- functis ali- enjus Coe- tus2 semel jn anno	Diebus quibus Missas quotidianas pro Defunctis celebrari licet cr.m cantu resp. sine cantu, etiam plures Missae cum cantu resp. sino cantu celebrari possunt de die 3. 7. 30. et anniv.3	

¹ Add. ITT. 5.

^a Add. IIL 6.

³D. 16. Jun. 1922 ad 6.

¹ Si pro pluribus anniversarium celebratur, sufficit ut Missa dicatur in die anniversaria unius.

² Non solum in die certa in

fundatione vel ex consuetudine coetus determinata, sed etiam in die ad libitum celebrantis vel coetus electa. D. 16. Junii 1922 ad 7.

³ D. 16. Jun. 1922 ad 6.

DE MISSIS DEFUNCTORUM.

2. Praedicti dies 3us, 7us, 30us, necnon anniversarius possunt numerari a die obitus, sive a die sepulturae.

Ad celebrandam Missam de Requie in die non impedito diebus 3°, 7°, et 30° non requiritur quod defunctus sic ordinaverit in suo testamento, sed sufficit voluntas consanguineorum, amicorum, vel testamenti excutorum.

3. “An in fine [Missae de Requie] facienda sit absolutio? *Resp.* Ad libitum ; nisi accedat mandatum illius qui eleemosynam obtulit.”

4. *Nota.* Dies 3us, 7us, etc. prioribus saeculis jam in Constitutionibus Apost. notantur. Rationes pro praecipua recordatione defunctorum his diebus facienda:

(a) Uti Christus 3° die resurgens vitam reparavit, ita ejus meritis defuncto feliciorum statum, imo gloriam impetrare studemus.

(b) Die 7° imitamur aliquo modo exemplum populi Dei V. T., ubi filii Jacob “celebrantes exequias . . . impleverunt septem dies” (Gen. L. 10), et Eccli. XXII. 13: “Luctus mortui septem dies”; et quia septimus dies seu sabbatum significat requiem aeternam.

(c) Dies 30us quia pro Aaron et Moyse lugebat Israel 30 dies.

(tZ) Anniversaria, (quae alias saepe celebrantur, e. g. in honorem Sanctorum) instituta sunt, ne unquam memoria defunctorum deficiat.

75. F. De Missis privatis Defunctorum

Missa quotidiana Defunctorum cantata in posterum majore jure gaudet, quam lecta.

Dies impeditos vide in Tabula.

In Ecclesia vel Oratorio principali vel Sacello Sepulcreti Missae pro Defunctis cantatae vel lectae celebrari possunt exceptis diebus quibus Missae de d. 3. 7. 30. prohibentur.

Hoc privilegium non favet alicui loco sacro supradicto: (a) si extra Coemeterium situm sit licet subter eo alicujus Defuncti cadaver quiescat; (b) si Defuncti in illo sepeliri amplius non soleant; (c) si Ecclesia onus chorale aut curam animarum habeat, licet Coemeterium circumjaceat.—Pro Sacello sepulcreti privato valet in quantum Ordinarius loci permisit.

Si sint plures, nonnisi principalis Ecclesia vel Oratorium privilegio gaudet.

76. TABULA

Affirmative = Permittitur
 Negative = Non permittitur

- I. (1) In Festis (a) dupl. 1. cl. Ecclae universalis;¹ (6) Patroni principalis loci; (c) Dedicationis² et Tituli Ecclae ubi funus agendum; (d) Tituli aut S. Fundatoris Ordinis; (2) Exposito SS. Sacramento;³ (3) Quoties urget obligatio M. conventualis aut parochialis;⁴ (4) In Ecclis unam tantum Missam habentibus, si fiat Benedictio resp. Processio: (a) 2 Feb., (b) Cinerum; (c) Dom. Palmarum; (d) Vig. Pentec.; (e) S. Marci et Rogat.
- II. (1) In Dominicis proprie dictis. (2) Dupl. 1. cl. sub I. non nominatis. (3) Dupl. 2. cl. (4) In Feriis privileg. Cinerum et Hebdom. S. (5) In Vigiliis privileg. Nativ., Epiph. et Pentec. (6) Infra Octavas privil. Nativ., Epiph., Pasch., Ascens., Pent., Corp. Chr., Ss. Cord.
- III. In Festo dupl. majore et minore et Dominica translata.
- IV. (1) Tempore Quadragesimae. (2) Quat. T. Sept, et Adv. (3) Fer. II. Rogationum. (4) A die 17. usque ad. 23. Dee. (5) In Vigiliis communibus. (6) In die Octava simplici licet tantum commemorata. (7) In diebus, quibus Missa Dominicae impedita primo resumenda.
- V. Reliquis per annum diebus.

¹ Permittitur: diebus 2. et 3. infra Octavas Pasch. et Pentecostes.—Quando sollemnitas externa Festi sub T. (1) nominati in Dominicam transfertur, loco Festi proprii Dominica impeditur. Similiter quando ob Dominicam

occurrentem Festum (sub I. 1) transfertur Dominica impeditur, sed non dies Officii translatus.

- i. e. ipsa die Dedicationis et in anniversario ejusdem.

De die 2. Nov. vide supra.

MISSARUM DE REQUIE

		(a) Missae lectae de d. 3.7. 30; (5) M. lectae de die anniver- saria sensu stricto; (c) M. cantatae de anniver- sario sensu lato	M i s s a quotidi- ana cum Cantu	M i s s a quotidi- ana sine Cantu
Missa ex- equialis prae- sente , ab- sente vel jam sculto cada- vere	Missae lectae (a) ipsa die exe- qui arum ; 6 (6) post ac- ceptum nun- tium			
Negative	Negative	Negative	Negative	Negative
Affirmative	Negative	Negative	Negative	Negative
Affirmative	Affirmative	Affirmative	Negative 6	Negative 8
Affirmative	Affirmative	Affirmative	Affirmative	Negative 7
Affirmative	Affirmative	Affirmative	Affirmative	Affirmative

4 Scii, cui per alium Sacerdo-
vem satisfieri nequit.

5 Non confundenda cum M.
exequiali lecta pro paupere.
c Vide Indulta particularia.

7 Per Quadragesimam M. quo-

tidiana lecta dici potest prima
Foria cujusvis hebdomadae, in
qua non occurrit Festum duplex.
Fer. IV. Ciner., Fer. Quat. T. vel
Vigilia.

77. Indulta particularia pro Missis de Reque celebrandis.¹

1. Pro Archidioecesi Cincinnatensi: Celebrandi in singulis hujus Archidioeceseos Ecclesiis Missam privatam de Reque duabus diebus in quacumque hebdomada; nunquam tamen in festis duplicibus 1 et 2 classis, neque in feriis, octavis et vigiliis privilegiatis, nec festis dupl. maj. 18. Jul. 1880. (Conditio adjecta 10. Jan. 1886 sublatà est.)

2. Pro Provinciis Neo-Aurelian. et S. Ludovici. -“Ut officia et Missae solemnes defunctorum [etiam cantatae sine sacris Ministris] diebus duplicibus valeant celebrari.” [13 Sept. 1829.] Quod privilegium valet in territorio, quod anno 1829 ad Dioeceses Neo-Aurel. et S. Ludovici pertinebat, scii, in regione a *Mississippi flumine ad occidentem versus* exc. Statibus *Tex., Ariz., Cal., Nev., Utah.* Valet quoque in Statu *Illinois.*

3. Archidioecesi Quebecensi idem fere indultum concessum est, nempe arbitrio Archiepiscopi cantandi (etiam sine s. Ministris) Missam de Reque diebus in quibus occurrit Festum ritus duplicis minoris tantum, exceptis tamen festis de praecepto servandis, octavis ac feriis privilegiatis.

4. Provincia S. Ludovici:

(a) “Missam privatam de Reque celebrandi die obitus seu depositionis, praesente vel non praesente corpore defuncti, in festis duplicibus.”

(b) “Missam de Reque bis in mense in festis duplicibus celebrandi extra diem obitus seu depositionis.” (19. Jan. 1859. Subintellige exceptiones in utroque casu saltem ut supra pro anniversariis no. 76.)

IToc Indultum valet in Statibus et Territoriis quae anno 1859 ad Provinciam S. Ludovici pertinebant, nempe: *Missouri, Illinois, Iowa, Kansas, Minnesota, New-Mexico, Nebraska, Oklahoma, Tennessee, Wisconsin.*

78. De Orationibus in Missis pro Defunctis.

Una tantum Oratio dicenda est in omnibus Missis pro Defunctis praeter M. quotidianam.

2. In Missis quotidianis quibuscumque, sive lectis sive eum cantu (etiam cum sacris Ministris) plures dicendae sunt Orationes.ⁱ

ⁱ Indulta de Missis lectis aliquibus locis vel Ordinibus concessa adhuc valent, exceptis diebus ut supra 76. IV. Istis diebus dici tamen possunt Missae lectae ut supra 73 et 74. D. 8. Feb. 1913.

In M. quotidiana una tantum dicitur Oratio, quando celebratur post Officium Defunctorum, quod statis temporibus ritu duplici persolvitur ÷ve ex fundatione sive secundum Constitutiones alienjus Instituti religiosi.

3. Prima Oratio sit pro defuncto vel defunctis certo designatis, pro quibus Sacrificium offertur; secunda ad libitum, ultima pro omnibus defunctis.¹

Si Missa de Requie legatur pro uno et una defunctis dicatur "*famuli et famulae tuae*" quando non exprimuntur nomina; secus dicatur "*famulorum tuorum*" ²

Si vero pro animabus in Purgatorio in genere Missa celebretur, Orationes dicendae sunt, quae pro Missis quotidianis in Missali prostant; eodemque ordine quo ibi sunt inscriptae. Si autem pro defunctis certo designatis, quorum tamen nomina celebranti sunt ignota, dicitur Oratio pro pluribus defunctis.

4. Quod si in iisdem quotidianis Missis plures addere orationes Celebranti placuerit, id fieri potest tantum in Missis lectis, impari cum aliis praescriptis servato numero et orationi pro omnibus defunctis postremo loco assignato.

5. In Missis de feria vel vigilia (V. Tabulam de Missis Defunct, sub IΛΓ.) orationem addere licet pro Defunctis pro quibus Sacrificium applicatur, etiamsi commemoratio fiat de festo duplici.

Si haec oratio addatur, non excluduntur Orationes, de tempore, nisi occurrat commemoratio duplicis, nec attendendus est numerus Orationum, utrum sit dispar annon.

Haec oratio semper recitari debet paenultimo loco inter orationes a Rubricis praescriptas vel permissas, et etiam tunc addi potest, quando jam praescripta sit oratio pro vivis et defunctis vel oratio *Fidelium*.³

6. Sequentia dicenda est: (a) In omnibus Missis cantatis et conventualibus; (b) Quando una tantum oratio dicitur.

In reliquis Missis vel recitari vel omitti potest ad libitum celebrantis.⁴

¹ D. 3920.

² D. 4074. 7.

³ Add. VI. 6.

⁴ D. 3920.

7. In Missa cum cantu illae partes Sequentiae *Dies Irae* canenda sunt, “quae precationem suffragii respiciant.” Cetera recitanda esse videntur. Insuper totum Offertorium cantandum est.⁵

79. De Obligatione dicendi Missas de Requie.

Sacerdos tenetur celebrare Missam de Requie:

(«) Si Missa sit cantanda. (Quando Anniversarium fundatum occurrat in die impedita, anticipetur vel differatur in primam diem non impeditam) ;

(b) Si pro Missa privata dans stipendium aut fundator expresse Missam de Requie postulaverit.¹ Diebus ob festum duplex vel aliam causam impeditis dicitur Missa de Officio currente.² In Missis de foris vel vigilia (ut in Tabula sub IV.) oratio pro defunctis pro quibus Missa applicatur, addi debet.³

Alias etiam in simplicibus et semiduplicibus per Missam dici obligationi pro defunctis satisfieri potest.

80. Append. I. “Episcopi, Abbates vel Praelati *nullius*, Vicarii ac Praefecti Apostolici et Superiores maiores religionis clericalis exemptae, possunt designare et declarare unum altare privilegiatum quotidianum perpetuum, dummodo aliud non habeatur, in suis ecclesiis cathedralibus, abbatialibus, collegiatis, conventualibus, paroecialibus, quasi-paroecialibus, non autem in oratoriis publicis vel semipublicis, nisi sint ecclesiae paroeciali unita seu eiusdem subsidiaria.”¹

“Ut indicetur altare esse privilegiatum, nihil aliud inscribatur, nisi: *altare privilegiatum*, perpetuum vel ad tempus, quotidianum vel non, secundum concessionis verba.”²

11. In Ecclesiis *Fr. Min. S. Francisci Capucinorum* Altare majus est privilegiatum quotidie in perpetuum. Eodem privilegio gaudent sacerdotes senes et infirmi in sacello infirmariae. Privilegio personali gaudent sacerdotes ejusdem Ordinis pro iis Missis, quas secundum constitu-

⁵D. 2959. 2, et 3051. 1.

ⁱ D. 2461.

^s D. 1235; 123S et 4031. 4.

³ D. 12. Jun. 1912.

¹ Jus Can. 916.

² Jus Can. 91S.

tioncs Ordinis celebrant pro obitu Pontificis, Cardinalis Protectoris, Regis, Superiorum majorum Ordinis, singulorum confratrum eorumque parentum.³

III. Sacerdos qui actum heroicum fecit (offerendo per manus B. M. V. omnia merita satisfactoria pro animabus defunctorum) gaudet quotidie privilegio Altaris personali.

IV. Ad Altaris privilégiât!, Indulgentiam lucranda non amplius requiritur Missam de requie aut de foria vel vigilia cum Oratione defuncti propria celebrari; id tamen laudabiliter fit eum licet ac decet, pietatis gratia erga defunctum.⁴ Qui “quacumque ratione Indulgentiam Altaris Privilégiâti non lucratur, non potest satisfacere applicando aliam Indulgentiam plenariam defunctis, pro quibus ad Altare privilegiatum celebrare debuerat.” S. C. Ind. 2. Maji, 1852. Hanc responsionem esse authenticam eadem Congregatio declaravit.⁵

Indulgentia applicari potest solum pro uno defuncto ; sed Missa celebrari potest pro pluribus defunctis, non tamen pro vivis et defunctis.⁶

V. *Triginta Missae Gregoriana* celebrari debent 30 diebus continuis sine interruptione, ita ut eadem die plures Missae dici nequeant. Quoties Sacerdos aliquam Missam tricenariam legere non potest alium substituere tenetur. Diebus non impeditis laudabiliter Missa de Requie legi potest sed non debet.⁷

Non obstat, quod interruptio fiat Sacro Triduo majoris Ilcbbdom. sed Dominica Paschatis Missae statim continuari debent.⁸

ART. IV.

DE MISSA IN ALIENA ECCLESIA.

81. “Omnes et singuli Sacerdotes, tam sacculares, quam regulares,” praeter Episcopos et Cardinales! “Missas, etsi

³ Benedict. XIV 15. Jul. et 19. Sept. 1742, etc.

⁴ C. S. Oflic. (Sect. de Ind.) 20. Feb. 1913. A. A. S. V. 122.

⁵ S. C. Ind. 24. Jul. 1885.

⁶ S. Poenit. 6. Jun. 1917. A. A. S. IX., p. 440.

⁷ C. S. Offic. (Sect. de Ind.) 12. Dec. 1912.

⁸ S. C. Ind. 14. Jan. 1889.

ⁱ Can. 239. l. 9. et 349. l. 1.

Regularium proprias” cum Sanctorum, tum Beatorum, sive illae in Romano, sive in Regularium Missali contineantur, “omnino celebrent juxta Kalendarium Ecclesiae, vel Oratorii publici in quo celebrant; exclusis tamen peculiaribus ritibus Ordinum et Ecclesiarum propriis.”

2. “Idem servetur in Oratorio semipublico, sive in capella principali Seminariorum, Collegiorum, piarum Communitatum, Hospitalium, Carcerum et similium.”

3. “Si vero juxta Kalendarium Ecclesiae aut Oratoriorum praefatorum Missae votivae vel aliae permittantur, easdem celebrare valeant,”² i. e. si in dicta Ecclesia, vel Oratorio, Officium ritus duplici inferioris agatur, unicuique ex Celebrantibus liberum est Missam de requie peragere, vel votivam, vel etiam celebrare Missam Officio proprio conformem; sed non ritu votivo, quia Missa Officio proprio conformis semper est festiva, sci. in omnibus conformis Calendario Celebrantis; iis tamen diebus exceptis, quibus per Rubricas et Decreta vetantur.

4. Si Ecclesia sit concredita alicui Ordini vel Congregationi sive in perpetuum, sive ad tempus indefinitum, omnes sacerdotes ibi celebrantes se conformare debent Calendario istius Ordinis.³ Idem valet de Oratorio publico vel semipublico (principali). At non valet de Oratoriis, ubi regulares tantum curam spiritualem monialium et aliarum inquilinarum habent?

5. In *Oratorio privato* autem Missa semper concordare debet cum officio Celebrantis, etiam de Beato, nisi Missam votivam legere possit et velit. Idem dicendum est de Oratorio non principali alicujus Communitatis Religiosae.

6. *Quomodo Celebrans in aliena Ecclesia se conformare debet?*

Missam dicere debet, uti in Calendario seu Directorio illius Ecclesiae praescribitur cum vel sine *Gloria, Credo*, necnon cum Praefatione et commemorationibus ut ibidem notatur. Nec licet Celebranti in aliena Ecclesia, ubi Missa

² Novae Bubr. IV. 6.

³ D. 4051 et 4252. Si Oratorium concreditum sit alicui Regulari tamquam personae privatae,

Kalendarium diocesenum adhibendum est. D. 3919. 17.

* D. 424S.3.

de Communi est, sumere Missam suam propriam, et ne quidem Symbolum ex proprio Officio addere.⁵

ART. V.

DE BINA MISSA AB EODEM SACERDOTE CELEBRATA.

A. Conditiones pro binatione requisitae

82. “Excepto die Nativitatis Domini et die Commemorationis omnium fidelium defunctorum, quibus facultas est ter offerendi Eucharisticum Sacrificium, non licet sacerdoti plures in die celebrare Missas, nisi ex apostolico induito aut potestate facta a loci Ordinario.

Hanc tamen facultatem impertiri nequit Ordinarius, nisi cum, prudenti ipsius indicio, propter penuriam sacerdotum die festo de praecepto notabilis fidelium pars Missae adstare non possit; non est autem in eius potestate plures quam duas Missas eidem sacerdoti permittere.’¹

Quaenam aestimanda sit *notabilis fidelium pars*, patet ex rescriptis S. Sedis, ex quibus simul apparet non solum numerum sed etiam conditionem et necessitatem fidelium pensandam esse. Ita in uno responso pro sufficienti causa binandi habetur, quoties 30-50 fideles periculo exponantur Missam de praecepto non audiendi; in alio responso, si 10-15 captivi Missa carerent. Ordinarii est, de hoc judicare.²

Facultas binandi, de qua supra non est personalis, sed realis; ideoque Sacerdos qui alterius Sacerdotis vices gerit, ea uti potest.

2. Sacerdos prohibetur binarc, quamdiu haberi potest alius Sacerdos, per quem necessitati populi satisfieri possit; vel in commodum eorum, qui praecepto Missae audiendae satisfacere vellent in suis privatis Oratoriis.³

Licet autem sacerdoti celebrare in Oratorio privato, etiamsi Parochus debeat bis celebrare: sub duplici tamen conditione, ut ipse bis non celebret et legat Missam extra locum ubi Parochus bis celebrat?

⁵ D. 3924. 3.

³ Instr. S. C. de Prop. F.

¹ Can. 806.

⁴ S. C. de Discipl. Sacram. 7.

² Vido Lehmkuhl. Thcol. Mor.

Feb. 1909, II. 6.

3. Prohibetur pro secunda Missa sive directe sive indirecte eleemosynam accipere, nisi Sacerdos speciale indultum Apostolicum habeat. Nec ea conditione stipendium accipere potest, ut in usum pium expendatur;⁵ nec pro una stipendium accipere potest, si alteram ex justitia vel officio applicare tenetur, e. g. ex obligatione parochi applicandi pro populo.⁶ Sed licet accipere, si alteram applicet ratione pacti quod inter Sacerdotes convenit, ut unus pro altero post mortem Missam celebret, seu pro niis erga quos vinculo charitatis obstringitur.⁷ Aliquam tamen retributionem recipere potest ex titulo extrinseco, e. g. extraordinarii laboris, defatigationis, incommodi.⁸

Die Nativitatis Domini pro tribus Missis stipendia accipere licet ; die 2. Nov. pro una tantum stipendium accipere potest.

4. Si in prima Missa post receptionem Corporis et Sanguinis ablutionem sumpserit, *per se* non potest secundam Missam celebrare, ob hanc solum causam quia fideles privarentur Missa die festivo.⁹ Quod si in casu ex omissione Missae scandalum sit pertimescendum, Sacerdos non jejunos celebrare poterit.¹⁰

B. De Ritu in binatione observando.

I. In dissitis locis.

83. “Quando Sacerdos eadem die duas Missas dissitis in locis celebrare debet,”

(«) “In prima, dum Divinum Sanguinem sumit, eum diligentissime sorbeat. Exinde super corporale ponat calicem et palla tegat, ac junctis manibus in medio Altari dicat, *Quod ore sumpsimus*, etc., et subinde admoto aquae vas-

sS. C. C. 21. Mart. 1863, Coloniens.

» Can. 824.

’ S. C. C. 14. Sept. 1878.

» Can. 824.

o Si populo ad secundam Missam jam praesenti causa a Sacer-

doto explicetur, et concio ac preces e. g. Rosarium B. M. V. cum Benedictione Sanctissimi habeantur, verum scandalum raro orietur.

io Cfr. S. Alph. VI. 287.

culo,¹ digitos lavet, dicens: *Corpus tuum Domine*, etc., et abstergat. Hisce peractis calicem super corporali manentem adhuc, deducta palla cooperiat, ceu moris est, scilicet primum purificatorio linteo,² deinde patena ac palla et demum velo.”

(6) “Post haec Missam prosequatur, et completo ultimo Evangelic, rursus stet in medio Altaris, et detecto calice inspiciat an aliquid Divini Sanguinis necne ad imum se receperit, quod plerumque contingit.³ Si itaque Divini Sanguinis gutta quaedam supersit adhuc, ea rursus ac diligenter sorbeatur, et quidem ex eadem parte, qua illo primum sumptus est. Quod nullimode omittendum est, quia sacrificium moraliter durat, et superexistentibus adhuc vini speciebus, ex divino praecepto compleri debet.

(c) “Postmodum Sacerdos in calicem tantum saltem aquae⁴ fundat, quantum prius vini posuerat, eamque circumactam ex eadem parte, qua S. Sanguinem biberat, in paratum vas demittat. Calicem subinde ipsum purificatorio linteo abstergat, ac demum cooperiat, uti alias fit, atque ab Altari recedat.

(d) “Depositis sacris vestibus et gratiarum actione completa, aqua e calice demissa pro rerum adjunctis, vel ad crastinum servetur, (si nempe eo rursus Sacerdos redeat Missam habiturus) et in secunda purificatione in calicem demittatur, vel gossypio, aut stuppa absorpta, comburatur, vel in sacrario si sit exsiccanda relinquatur, vel demittatur in piscinam. Cum autem calix, quo Sacerdos primum est usus, purificatus jam sit, si illo ipso pro Missa altera indigeat, eum secum deferat; secus vero in altera Missa diverso calice uti poterit.”⁵

¹ Vasculum prope tabernaculum ablutioni digitorum inserviens adhiberi potest. Ne ablutio ex oblivione sumatur, a ministro vinum et aqua afferenda non sunt, vel ad Offertorium hujus Missae omne ampullae vinum infundi potest.

² Caveat ne illud in calicem imprimat. #

³ Nisi post distributionem Communionis prolixiorem guttulas o calice sorbuerit.

⁴ Non vinum. Cf. no. 65, 3 adn. 6.

⁵ Instructio C. S. Rit. d. 12. Sept. 1857 edita. Rituale initio Appendicis.

II. In eadem Ecclesia.

84. “Quando vero Sacerdos eadem die duas Missas in eadem Ecclesia offerre debet, uti supra dictum est, se gerat,” i. e. omnia perficiet quae supra (a) et (&) notata sunt.

“Sed absoluta Missa, quin Calicem purificet, si nulla in Ecclesia sit sacristia, eodem modo super Altare relinquet; secus vero in sacristiam deferet, ibique super corporale vel pallam in aliquo loco decenti et clauso collocabit usque ad secundam Missam, in qua, cum eodem Calice uti debeat, illum rursus secum deferet ad Altare, ac super corporale extensum reponet.”¹

“In secunda Missa Sacerdos ad Offertorium deveniens, ablato velo de Calice, hunc parumper versus cornu Epistolae, sed non extra corporale; factaque Hostiae oblatione, non abstergit Calicem Purificatorio, sed eum intra Corporale relinquens² leviter elevat, vinumque et aquam eidem caute infundit, ipsumque Calicem, nullatenus ab intus abstersum more solito offeret.”³

ART. VT.

DE MISSA CONVENTUALI.

85. ((/)) Missa conventualis est ea, quae in Ecclesiis, ubi est obligatio Chori, quotidie et generatim Choro praesente celebranda est.

In Ecclesiis Cathedralibus et Collegiatis Missa conventualis quotidie cantanda est cum assistentia Choralium et pro benefactoribus applicanda. Statutis autem diebus duae M. conv. celebrari debent—una cum—altera absque assistentia Chori, ut infra n. 3. explicatur.

Regulares Choro adstricti tenentur quotidie in eorum Ecclesiis celebrare Missam conventualem¹ et quidem unam tantum cum assistentia Choralium² non tamen cum cantu (sicut in Cathedralibus et Collegiatis,)³ nisi obligatio

¹ Instructio citata.

’ “Vel super pallam statuens”
versus cornu Epistolae—Caerem.
O. F. M. n. 210.

Novum Missale in Nativ. Dni.

¹ D. 2524. 1. —

² Add. I. 1. D. 4392.

³ scii, si adsit obligatio Chori.

aliunde oriatur;⁴ nec cum obligatione applicationis pro “benefactoribus in genere.”

2. Missa conv. generatim dicenda est de Officio diei.

Huic regulae derogatur, ut sequitur:

(σ) Ubi una tantum M. convent, habetur, celebranda est de Feria vel Vigilia: quoties occurrunt—ex una parte Feria Quadrag., 2. Rogat., Quatuor Temp. Sept, vel Adv. aut Vigilia communis—ex altera parte Festum dupl. maj. vel min. vel semid.—Fiunt commemorationes de Festo etc. cum ultimo Evang. pp. juxta Rubricas. D. 4393.

(ϑ) *Missa conventualis pro Defunctis.*

Ie Prima die cujusque mensis non impedita, ut infra, in qua Officium fiat de Feria, in Choro, loco Missae ferialis dicitur M. conventualis de Requie pro defunctis Sacerdotibus, Benefactoribus et aliis.

Haec Missa dici nequit per Adventum, Quadrag., Tempus Paschale et mensem Novembrem. Quod si prima die libera mensis occurrat Fer. Quatuor T. Sept, aut Vigilia aut primo resumenda sit Missa Dominicae praecedentis impedita, eadem M. conv. pro Defunctis dicitur in proximior sequenti die similiter non impedita.⁵

2° Fer. IT. libera cujusque hebdomadae, in qua Officium fiat de Feria, in Choro, loco Missae convent, de Feria, dici potest (non debet) Missa pro Defunctis (quotidiana).

Dici nequit per Quadrag. et Temp. Paschale et quando occurrat Vigilia, vel Missa Deae praeced. primo resumenda.

Si vero Missa conv. celebretur de Feria currenti vel votiva de Ssma Trinitate, paenultimo loco, additur Oratio *Fidelium*, pro Defunctis.⁶

(c) Singulis per hebdomadam diebus liberis, ut infra, (quando fit Officium de Feria, pro M. conventual! diei potest una ex Alissis votivis, per hebdomadam dispositis, cum Coni. Feriae et Oratione pro diversitate Temporum.

Sumi non potest (a) per Quadagesimam; (b) diebus Quatuor Temp, et Rogationum; (r) in Vigiliis; ((7) Sabbatis Advent.; (e) quando resumenda est Missa Dominicae impedita; (/) si dicenda est Missa conv. pro Defunctis.⁷

⁴De Carpo Bibl. liturg. I. 10.

⁵Add. III. 2.

⁶Add. III. 3.

⁷Ruhr. Missalis.

3. Duae Missae Oonventuales dicuntur:

Si eadem die
occurrant
I. ex una
parte
(a) F e r.
Quadrag. post
Fer. IV. Ciner.
usque ad Dom.
Palmarum;
(b) F e r.
Quatuor Temp.
Sept, vel Adv.;
(c) Vigilia
communis

II. ex altera
parte Festum
Duplex vel
Semiduplex
A. in Festo
Duplici maj.,
min. et Semid.
B. in Festo
1. et 2. cl. et
per Octavas
p r i v i l e g.
Epiph. et Cor-
poris Christi.

1° *una Missa convent*, dicitur de Feria vel Vigil.—post **Nonam** — cum assistentia Choralium.

Omittitur commem. Festi, sed dicuntur aliae Orationes sive de Simplici sive pro diversit. temporis (et Oratio imperata);

2° *altera M. conv.* dicitur de Festo — post Tertiam — absque assist. Chori.

Omittitur c. Fer. vel Vig.; fiunt tamen aliae commem. forte occurrentes.

1° *una Missa conv.* dicitur de Festo—post Tertiam—cum assist. Chori.

Omittitur commem. Fer. vel Vigil.; non autem aliae commem. forte occurrentes.

2° *altera M. conv.* de Fer. vel Vigil. — post Nonam — absque assist. Chori.

Omittitur c. Festi, non autem aliae Orationes de jure dicendae.

N. B. Si Vigilia occurrat cum Festo d. 1. cl. unica M. conv. fit de Festo. Nihil fit de Vigilia.

Nota. Quando Feria et Vigilia *simul occurrunt cum Festo* M. conv. nunquam dicitur de Vigilia, sed de Feria eum commem. Vigiliae.—De cetero ut in Schemate.

De Missis convent, diebus 25. Apr. et Rogat, vide n. 427.

86. Qua hora sit celebranda:

(a) In Festis 1° duplicibus, semiduplicibus et infra Octavas post Tertiam; 2° simplicibus post Sextam.

(b) In Dominicis post Tertiam.

(c) In Feriis 1° Quadrag., Adventus, Quatuor Tem-

porum (etiam infra Octavam Pentecostes) Rogationum (Missa post processionem) et in die S. Marci post Nonam; 2° per annum post Sextani.

(d) In Vigiliis post Nonam. Excipe: 1° In Vigilia Nativitatis, si venerit in Dominica, post Tertiam. 2° In Vigilia Epiph. semper post Tertiam. 3° In Vigilia Ascensionis post Sextam.

(e) Missa votiva conventualis in Feria communi post Sextam.

(/) Missa conventualis pro Defunctis, ut supra n. 85., post Primam.

(p) In Nativitate Domini tres Missae conventuales dicuntur: prima post mediam noctem dicto Benedicamus Dno—Deo gratias Matutini; secunda in aurora dicta Prima; tertia in die post Tertiam.

(A) Die 2. Novembris post Nonani.

ART. VIT.

DE QUIBUSDAM MISSIS PARTICULARIBUS.

87. A. Missae de Dominica impedita.¹

1. Si Missa alienius Dominicae ab Officio nobiliori impediatur infra hebdomadam subsequentem Missa Dominicae celebrari debet ordine sequenti.

2. Missa de Dominica impedita resumenda est prima die, qua dicitur Officium de Feria per annum (i.e. quae Missam propriam non habet). Dicitur (M. conv. p. Sextam) sine Gl., sine Cr. 2. et 3. Orr. de tempore. Graduate sine Allel. et Versu sequenti. Praefatio communis.

Prohibetur M. votiva privata lecta et quotid. lecta de Requie.

3. Si talis dies non occurrat, Missa dominicae resumenda est in una ex sequentibus diebus illius hebdomadae selecto Officio minus nobili juxta hunc ordinem:

() in primo Festo simplici;

() in Sabbato, quo dicitur Officium B. M. V. in Sabb.;

¹ Add. I. G.

(c) in prima die Octava simplici;

(d) in prima die infra Octavam 1° communem, 2° privilegiatam pro particulari Ecclesia, 3° privilegiatam pro universali Ecclesia, si non occurrat Feria propriam Missam habens aut aliqua Vigilia, in quo casu transferri debet in aliam diem.

4. Diebus supradictis Missa conventualis dicenda est de Dominica in qua fit commem., de Officio diei et aliae quae occurrunt.

Missae privatae dici possunt aut de Officio diei cum commem. Dominicae absque ultimo Evangelio Dominicae, aut de ipsa Dominica cum commem. Officii diei. In utraque Missa aliae commem., adduntur.

5. Prohibetur M. votiva privata lecta et quotid. lecta de Requie.

6. In die infra Oct. privilegiatam universalis Ecclesiae Missae illius tantum Dominicae resumitur potest, quae infra Octavam occurrit, sed Missa de Dom. infra Oct. Xativ. impedita adhuc diebus 2. 3. 4. Jan. resumenda.

88. B. Missae de Festis particularibus per accidens impeditis.¹ Si Festum Patroni principalis aut Tituli vel Dedicationis Ecclesiae propriae aut Festum Tituli vel Fundatoris Sancti per accidens impediatur, de eo in die sua permittitur una Missa in cantu, vel Commemoratio in Missa cantata diei currentis, quamvis conventual! juxta regulas de Missis votivis solemnibus (supra Art. IL).

89. C. Missae de Festis cum concursu populi celebratis, sed die sua impeditis.¹ In Ecclesiis ubi cum magno populi concursu Festum celebratur, quod die sua impeditur in die propria una Missa in cantu de Festo celebrari potest, vel Commemoratio de eo fieri potest in Missa cantata diei currentis juxta regulas de Missis votivis solemnibus (supra Art IL).

¹ Add. IV. 1.

¹ Add. IV. 2.

In utroque casu (a) si hoc Festum est cl. 1. cl. Commemoratio fit de dupl. 2. cl., de Dominica, de Feria majore, de Rogationibus, de Vigilia Epiph., de Octava privileg.; (&) si Festum est dupl. 2. cl. non commemorantur dies infra Oct. communem, dies Octava simplex et Festum simplex; (c) aliis diebus omnes commemorationes faciendae sunt.

Nota. (1) Utrum adsit magnus populi concursus, Ordinarii est dijudicare.

(2) Festum illud descriptum esse debet aut in Kalendario Ecclesiae, aut in Martyrologio Romano vel ejus appendice pro illa Ecclesia approbata.

90. D. Missae de Festo Duplici vel Semid. impedito.¹ Si Festum Duplex majus vel minus vel Semiduplex sive perpetuo sive accidentaliter impediatur, ad libitum Sacerdotis Missae etiam privatae de hoc Festo celebrari possunt. Hanc Missam impediunt: (1) Festum Dupl. 1. et 2. cl.; (2) Dominica. et dies, in quam Dominica quoad Officium translata est; (3) Octavae Epiph., Pasch., Pentec., Corp. Chr.; (4) Dies Octavae Nativ. et Ascens.; (5) Feriae IV Cinerum et Hebdom. Sanctae; (6) Vigiliae Nativ., Epiph., Pentec.; (7) Dies 25. Apr. et Rogationum, si una tantum Missa habeatur et Processio fiat.

91a. E. Missa semper celebrari potest aut de Festo vel die infra Oct., aut de Feria vel Vigilia:

Quando occurrunt (1) *cæ una parte* («) Feria Quadragesimae post diem Cinerum usque ad Dom. Palmarum; (6) Fer. II. Rogat.; (c) Feria Quatuor Temp. Sept, et Advent.; (d) Vigilia communis;

(2) *ex altera parte* Festum duplex vel semid. vel dies infra Octavam.¹

Missa de Feria vel Vigilia dici nequit: (fl) in Festo d. 1. et 2. cl.; (6) infra Octavas Epiphaniae et Corporis Chr.

Missa de Festo prohibetur: (a) in Fer. IV. Cinerum; (6) in Feriis 2. 3. 4. Hebdom. Sanctae.

91b. F. De Officio ad Laudes commemorato aut de Mysterio, Sancto vel Beato cujus mentio illa dic fiat in

¹ i Add. iv. 4.

¹ i Add. I. 1. 2.

Martyrologio vel in ejus appendice pro illa Ecclesia approbata, Missae etiam privatae dici possunt ritu festivo.¹

Permittuntur diebus sicuti Missae vot. privatae sine cantu et insuper in die Octava Simplici et in Feriis a die 17. usque ad 23. Dec. (Add. IV. 5), Missa cum cantu etiam diebus celebrari potest, quibus Missa votiva privata cantata.

w

91c. G. Regulae speciales pro Ecclesiis, ubi plures Missae cantatae vel conventuales celebrantur.¹ Agitur de casibus, quod in eadem Ecclesia (a) plures Missae conventuales celebrentur; vel (6) una Missa conventualis et una vel plures Missae diversae cantatae; vel (c) plures Missae diversae cantatae.

I. *Si duae aut plures Missae diversae de die currenti cantantur*, una Missa commemorationem de altera non admittit; et in Missa cujus ritus est Semidupl. vel Simplex commemorationes communes fiunt.

Quando memorandum est Officium, de quo Missa non dicitur: (a) Missae de Folia admittit tantum commemorationem Vigiliae, et vice versa; (6) Missa de Festo admittit ceteras commemorationes de Festo vel Octava.

II. *Si una Missa de die currenti cantatur et praeterea una vel plures Missae votivae*: (a) in Missa de die omnes commemorationes fiunt; (b) in Missis votivis tantum comm. communes, si Missa illas admittat.

Missae ergo de Solemnitatibus translatis sine ulla commem., cantantur, si etiam Missa de Ollicio diei canitur.III.

III. *Si duae aut plures Missae votivae cantantur, non vero Missa de dic*: (a) in prima Missa votiva omnes commemorationes dicuntur; (b) in ceteris tantum commemorationes communes, si Missa illas admittit.

Orationes imperatae in omnibus Missis cantatis dicantur, nisi Missa illas respuat.

Quoad *Credo* et Praefationem ratio habenda est solum Missae ipsius, quae cantatur, non autem reliqui Officii; et applicantur regulae generales alias traditae.

ⁱ Add. IV. 5.

¹ Add. V. 4. 5.

CAPUT V.

DE REGULIS GENERALIBUS CAEREMONIARUM,¹

ART. I.

DE REVERENTIIS.

92. Reverentiae nomine significatur tam inclinatio quam genuflexio.

Regula generalis. Reverentia minor jam in maiore includitur. Ergo genuflexioni vel inclinationi profundae alia inclinatio specialis, quam forte verba postulant, non superadditur. In certis tamen casibus quoad genuflexos alia inclinatio expresse praescribitur.

Inclinatio distinguitur :

I. Totius Corporis.

II. Solius Capitis.

Inclinatio *Corporis* subdistinguitur *profunda et mediocris*.

Inclinatio *Capitis* subdistinguitur *profunda et simplex*.

A. Inclinatio corporis profunda.

93. Corporis inclinatio profunda fit, quando quis corpus ita incurvat, ut ambabus manibus genua tangere possit, seu ut ad Altare frons Mensam fere tangat. Facienda est:

(«) Ad Altare, in quo SS. Sacramentum non asservatur, in accessu et ante initium Missae et in recessu;

(v) Infra *Confiteor*;

(c) Ad *Munda cor meum*;

{d) Ad *Te igitur*;

(c) Ad *Supplices te rogamus*.ⁱ

ⁱ Tñ addiscenda praxi celebrandi Missam caput sextum huic quinto potius praeponatur.—Cfr. Caeremoniale O, F. M. nn. 193-206.

B. Inclination corporis mediocris.

94. Corporis inclinatio mediocris fit inclinando caput cum humeris, ita ut corpus aliquantulum sit incurvatum. Facienda est:

- (a) *Ad Deus tu conversus;*
- (b) *Oramus te Domine;*
- (c) *In spiritu humilitatis;*
- (d) *Suscipe Sancta Trinitas;*
- (e) *Sanctus;*
- (f) *Ad tres Orationes ante Communionem;*
- (g) *Ad Domine non sum dignus;*
- (A) *Ad Communionem Hostiae.*

C. Inclination capitis profunda.

95. Capitis inclinatio profunda est talis depressio capitis, quae secum trahit aliquam humerorum depressionem; fit:

- () *Ad Crucem Sacristiae ante et post Missam;*
- () *In medio Altaris antequam descendat ad incipendam Missam;*
- (c) *Ad Gloria Patri, et quoties tres Personae Ssmac Trinitatis cum glorificatione nominantur;*
- (d) *Sexies infra Gloria, nempe ad Deo, Adoramus (c, Gratias agimus tibi, lesu Christe, Suscipe deprecationem nostram, lesu Christe;*
- (c) *Ad Oremus quoties dicitur;*
- (f) *Ad nomen lesu quoties profertur;*
- (g) *Ter infra Credo: ad Deum, Icsu Christum, simul adoratur;*
- (7i) *Initio Praefationis ad Deo nostro;*
- (i) *Ante utramque Consecrationem ad tibi gratias agens*
- (A) *Ad utramque Consecrationem (cubitis sup. Alt positus) ;*
- (f) *Ad Per eundem C. I). X. ante Nobis quoque peccatoribus;*
- (m) *Ad tria Agnus Dei;*
- (n) *Infra Orationem Placeat;*
- (o) *Ad Benedicat vos, duin pronuntiat Deus;*

(*ρ*) Plures auctores commendant, ut Sacerdos caput ad Crucem inclinet, quoties ad medium Altaris accedit vel ab eo recedit, nisi immediate praecedat vel sequatur alia reverentia.¹ Quum vero Rubricae de hac inclinatione sileant, plurimi omnino contradicunt,² praesertim cum S. R. C.³ resp. : ‘¹ Serventur Rubricae.’

Nunquam Sacerdos caput inclinat, quando se ipsum (e. g. initio Introitus) vel alium benedicit.

Inclinatio capitis profunda fit versus Crucem; infra Evangelium vero ad librum et post consecrationem et coram SS. Sacramento exposito versus illud.

D. Inclinatio capitis simplex.

96. Capitis inclinatio simplex, i. e. levis depressio capitis, fieri debet:

() Quandocumque nomen B. V. Mariae pronuntiatur;

() Quando profertur nomen proprium Sancti,¹ de quo dicitur Missa vel fit specialis commemoratio ratione Vigiliae, festi vel Octavae, cuius nec Officium recitatur nec fieri Commemoratio per accidens potest.²

(c) Ad nomen Papae in Oratione et Canone, et similiter ad nomen Episcopi quando ejus Collecta dicitur.³

(d) Ad utrumque *Memento*.

(e) Si plura Sanctorum nomina occurrunt, una fit inclinatio, quae durat a primo ad ultimum.

Inclinatio capitis simplex fit ad librum, vel Reliquiam⁴ vel imaginem talis Sancti, si sint in loco principali Altaris.

¹ Gavantus, Merati, S. Alpho. Lig. etc. Hujus sententiae rationes v. De Hordt I. n. 125.

² Martinucci, De Carpo, Scherber etc.

³D. 2682. 27.

¹ Non vero ad cognomen, e. g.

Cephas, Simon Bar-Iona, Saulus, vel in Missa Assumptionis B. M. V. ad “Maria” (Magdalena): nec in Missa do Requie.

²D. 4116.

³D. 2049. 3; et 3767. 25.

* D. 4172. 3.

E. Genuflexio.

97. Genuflexio fit aut unico aut utroque genu.

Unico genu flectitur demittendo genu dextrum usque ad terram juxta talum pedis sinistri (vel in gradum Altaris), et surgendo sine mora ; semper fit absque capitis vel corporis inclinatione:

2. Unicum genu flectit :

(a) In accessu ad Altare, in quo SS. Sacramentum est reconditum et in recessu ab eodem genuflectitur in plano; super primum gradum, postquam Celebrans descendit ad Missam incipiendam, et quoties intra Missam ante gradus genuflectendum est ;

(b) Intra Missam, quodocunque notatur in Missali.

3. Quando Sacerdos ad Altare genuflectit, manus, non solum digitos, super Altari ponit; Ministri vero manibus ante pectus junctis genuflectunt.

4. *Utroque genu flectit:*

() Qui praeterit Altare, in quo SS. Sacramentum est expositum; vel

() Ubi fit consecratio et elevatio vel datur benedictio Sanctissimi; nec surgit, antequam Celebrans calicem vel Ostensorium super corporali deposuerit ;

(c) Qui praeterit Sacerdotem, qui S. Communionem distribuit. quo casu non remanet genuflexus nisi forte duo aut tres tantum sint communicandi;

(d) Qui obviam venit Sacerdoti qui defert SS. Sacramentum, nec surgit, donec iste e conspectu venerit.

5. Genuflexioni aliquando mediocris corporis inclinatio additur, “id est capitis et modica humerorum inclinatio, quae in casu habetur uti profunda.”²

Talis inclinatio fieri debet: (a) cum flectendum est utrumque genu ad Sacramentum adorandum (puta in casibus supra n. 4 *a, b, c, d*); (b) ad verba *Et incarnatus est* ab iis qui in Missa solemni vel cantata genuilectunt; ad *l'cnnrrcm-ur cernui*; ad *Confiteor* usque ad subsequens *Misereatur*, quoties flexis genibus recitatur.

i D. 2002. 14.

2 D. 4179. 1.

ART. II.

DE ELEVATIONE OCULORUM.

98. Oculi elevantur “ad Deum, ad coelum,” i. e. ad vel versus Crucem, statimque demittuntur (praeterquam ad *Offerimus*) :

- (a) Ante *Munda cor meum*;
- ff*b) Ante *Suscipe sancte Pater*;
- (c) Infra oblationem calicis;
- (J) Ad *Teni Sanctificator*;
- (c) Ante *Suscipe Sancta Trinitas*;
- (/) *Ad. Gratias agamus* etc. dum dicitur *Deo nostro*;
- (g) Ante *Te igitur*;
- (//) *Ad elevatis oculis* ante consecrationem hostiae;
- (i) *Ad Benedicat ros.*

2. Oculi tenentur intenti ad SS. Sacramentum:

(«) In elevatione hostiae et calicis et quoties Sacerdos species consecratas prae manibus habet;

- (b) *Ad Memento defunctorum* dum privatim orat;
- (c) Per totum *Pater noster*;
- (d) *Ad tres Orationes* ante Communionem.

3. Oculos demissos tenet Sacerdos in Missa:

(a) Dum ante Missam procedit ad Altare et post Missam regreditur;

(v) Quando se vertit ad populum dicens *Dominus vobiscum, Orate fratres*, vel ad Benedictionem.¹

ART. III.

DE MANUUM CAEREMONIIS.

A. De Crucis Signo.

99. Cruce se signat Sacerdos extensis et junctis pariter digitis dexteræ manus, excepto tempore inter Consecrationem et Communionem, quo pollices et indices conjuncti tenentur.

“Cum se ipsum signat, semper sinistram ponit infra pectus” supra cingulum; “vertit ad se palmam manus dexteræ” et

¹ i Ruhr. Misa.

(extremis tribus digitis scii, indice, medio et annulari) tangit 1° frontem *{In nomine Patris}*, 2° pectus supra manum sinistram *{et Filii}*, 3° humerum sinistrum, 4° humerum dexteram (transferendo manum a sinistro ad dexterum humerum: *et Spiritus Sancti*), dein, non reducendo manum dexteram ad pectus vel os, jungit manus *{Arnen}*, si sequentia manibus junctis dicenda sint.

2. Verba ad signa Crucis in Missa facienda sic fere distribuuntur : 1

Ad frontem,	pectus,	humerum sinistrum,	humerum dexterum.
() In nomine Patria	et Filii	et Spiritus	Sancti.
() Adjutorium,	nostrum	in nomine	Domini.
(c) Indulgentiam,	absolutionem	et remissionem	peccat, nostr.
(d) Cum Sancto	Spiritu	in Gloria	Dei Patris. Arnen
(e) Et	vitam	venturi	sacculi. Arnen.
(/) Benedictus,	qui venit	in nomine	Domini,
(p) Omni benedictione	coelesti	et gratia	repleamur,
(λ) Da propitius	pacem	in diebus	nostris.

3. Ad Crucis signum super alios vel rem aliquam faciendum Sacerdos prius jungit manus, dein “sinistram ponit super Altare” (si huic adstet, secus infra pectus), et manum dexteram, i. c. “parvum, digitum, vertit ei cui benedicit, ac benedicendo totam manum dexteram extendit.”

4. Signum Crucis iit per duas lineas ejusdem fere longitudinis, alteram “rectam *{a-b}*” et alteram “transversam” *{d-e}*, quae lineam rectam in medio (c) intersecat. *d*

5. Super oblata signum Crucis fit hoc modo : manus dextera ducitur ab extremitate posteriori *a* versus pectus ad *b* (linea recta) ; deinde ad *c* et *d*; tunc formatur linea transversa *d—e*.

Ita super solum calicem (vel solam hostiam) : initium lineae rectae *a* est fere in extremitate posteriori pallae (hostiae), terminus *b* super ejus extremitate anteriori.—Super calicem et hostiam simul : terminus *a* in medio pallae, *b* super hostiam, *d-e* super anteriorem pallae oram, vel inter calicem et hostiam. Lineae non debent esse curvatae, vel ex parte (e. g. *c-b*) depressiores. (Linearum initium vel directio aestimatur ex parvo digito.)

1 Auctores communiter.

Ad faciendam Crucem super hostiam solam dextera in eadem altitudine teneri potest uti pro ('nice super calicem: vel (secundum frequentem usum) manus demitti potest usque ad nodum calicis.

6. Quando in Missali notatur Crux -J- facienda, ea verba vel syllabae quae immediate ante + posita sunt, pronuntiantur ad lineam rectam, quae vero post + posita sunt ad lineam transversam.

Sacerdos religiose caveat in formando S. Crucis signo a celeriori manuum aut brachiorum motione aut gyratione, quae magis comicae actioni quam sacrae functioni convenit.

B. De manuum junctione, extensione et elevatione.

100. In manuum junctione palma ad palmam apponitur, “extensis et junctis pariter digitis, et pollice dextro super sinistrum posito in modum Crucis;” post Consecrationem vero usque ad ablutionem digitorum indices et pollices simul juncti tenentur. Manus ance pectus junctae nec nimium ad vultum neque ad terram sint conversae, sed naturaliter quasi per transversum ad coelum erectae. Ita per Missam aliasque s. functiones manus junctae tenentur, nisi aliud prescribatur.

2. *Manus junctae extremitati Altaris imponuntur*, ita “ut digiti parvi dumtaxat frontem seu medium anterioris partis tabulae seu mensae Altaris” vel antependii “tangant,” et reliqui digiti, sine ulla separatione a parvis digitis in superiori parte Mensae quiescant, “residuo manuum inter Altare et se retento, pollice dextero super sinistrum in modum Crucis posito.” Ita manus ponuntur, quoties Celebrans in Altaris medio inclinatus orat, exceptis tribus vicibus, nempe:

(a) Ad *Munda cor meum*;

(b) Ad *Sanctus*,

(c) Ad primum *Agnus Dei* (in Missa de Requie ad tria *Agnus Dei*, quae omnia dicuntur manibus ante pectus junctis).

3. *Manus extenduntur* (sine elevatione nec ultra humerorum latitudinem, palmisque ad invicem conversis), et *statim junguntur*, quando Celebrans dicit:

(a) *Oremus* (praeterquam ante *Pater noster*);

(/>) *Dominus vobiscum* conversus ad populum (in cantu lentius eas extendit et jungit):

(c) *Orate fratres.*

Xola. Extra Missam ad *Dominus vobiscum*, ad *Oremus* et Orationes manus omnino junctae tenentur.

4. *Manus junctae extenduntur* (non deprimendo) ad humerorum latitudinem, *et elevantur* ad superiorem humerorum partem, et non ultra, ibique *junguntur* (ita ciformando quasi circulum), dein ad pectus demittuntur; (“Sacerdos maniis extendens elevansque usque ad humeros . . . jungens . . . :

(a) *Ad Gloria in excelsis Deo;*

(b) *Credo in unum Deum;*¹

(c) *Veni sanctificator omnipotens act. D.;*

(d) *Ante Te igitur;*

(e) Ad utrumque *Memento* manus usque ad faciem (os) elevari possunt ibique jungi; ad *Memento vivorum* prius non conjunguntur;

(f) *Ad Benedicat vos omnip. D.*

5. Manus ante pectus extensae tenentur, “ita ut palma unius manus respiciat alteram et digitis simul junctis, quorum summitas humerorum altitudinem distantiamque non excedat

(a) Infra Orationes, Secretas et Postcommuniones usque ad conclusionem *Der (eundem) Dominum* etc., aut, si conclusio sit *Qui (erum* vel *Qui rivis* etc., usque ad *in unitate;*

(b) Infra Praefationem;

(c) Infra Canonem fere integrum, ut ibi notatur;

(d) Infra *Pater noster* usque ad *zamen* incl.

6. Una manus nunquam manet velut in acre pendula, dum altera aliquid agitur, sed juxta actionis qualitatem ponitur super Altare vel librum vel calicem, aut infra pectus.

7. Quando calix tegendus vel detegendus est, palla sumitur manu dextra inter pollicem et reliques digitos, sed post Consecrationem pollice ab indice non disjuncto; sinistra autem tunc poni potest ad pedem calicis (“quod melius est,” S. Lig.), aut super Altare, nempe ante Consecrationem extra corporale, post Consecrationem intra corporale.

¹ i Rubr. ad *Credo*: “elevans et ens.” Probati tamen Rubricistae extendens manus . . . jungit eundem ritum in utroque casu ad *Gloria* vero: “manus extendens elevansque dicit . . . jung-

ART. IV.

DE DIVERSO VOCIS TONO.

101. Triplex vox pro Missa privata distinguitur:

(1) Vox alta, (2) media, (3) secreta.

Vox alta, seu “clara vel elata” illa est quae “audientibus ita sit accommodata, ut quae leguntur, intelligant.” Vox paulum deprimi potest, “ne perturbet alios, qui fortasse in eadem Ecclesia tunc temporis celebrant.” Voce alta dicuntur:

(a) Omnia quae in plano dicuntur usque ad *Oremus*.

(6) Introitus et cetera omnia usque ad Offertorium exceptis *Munda cor meum* et *Per Euangelica dicta*.

(c) Praefatio.

(cZ) *Pater noster. Pax Domini. Agnus Dei.*

(e) Communio. Postcommuniones.

(/) *Ite Missa est. Benedicat vos.* Ultimum Evangelium.

2. *Vox media*, “mediocriter clara,” seu aliquantulum elevata, quae a ministro et a proxime adstantibus audiatur, sed depressior quam vox alta. Voce media dicuntur:

(«) *Orate fratres*, haec duo verba;

(b) *Sanctus*, et *Benedictus*;

(c) *Nobis quoque peccatoribus* haec tria verba;

(<7) *Domine non sum dignus*, haec quatuor verba.

In Missa solemni, ne cantus perturbetur, ea quae in Missa privata dicuntur clara voce, a Celebrante dicuntur voce submissa, i. c. media. (Terminus “vox submissa” aliquando pro voce media, aliquando pro voce secreta adbibetur.) At Benedictio in fine Missae semper voce alta dicitur.

3. *Vox secreta* est, quae ita profertur “ut Sacerdos ipsemet se audiat et a circumstantibus non audiatur.” Alia omnia, quae in n. 1, et 2, proposita non sunt, dicuntur hac voce secreta.

Memoritur Scienda ex toto referuntur in Append. I.

i Quamvis probabilius hic (et in divino officio recitando) ad implendam praecepti substantiam non requiratur, ut Sacerdos se ipsum audiat, modo revera organis vocis, non mento tantum, verba pronuntiet, tamen in Consecratione et omni Sacramentorum forma pars tutior tenenda est, nempe ita pronuntiare debet, ut se ipsum, (secluso strepitu) audire possit.

CAPUT VI.

DE RITU SERVANDO IN CELEBRATIONE MISSAE
PRIVATAE.

ART. I.

DE PRAEPARATIONE SACERDOTIS CELEBRATURI.¹

102. 1 || Sacerdos celebraturus Missam, praevia Confessione Sacramentali, quando opus est, et saltem Matutino cum Laudibus absoluto, Orationi aliquantulum vacet.”²

2. Ut Sacerdos ad hoc tremendum Sacrificium proxime se praeparet, auctores enixe hortantur, ut, si fieri possit, meditationem quotidianam per semihoram praemittat, vel saltem per quartam horae partem se recolligat, “et Orationes inferius [in Missali] positas pro temporis opportunitate dicat,” nec unquam omittat protestationem *Ego volo celebrare Missam*, etc. (Indulg. 50 dierum.) et Sacrificium specialiter applicare. “Potest etiam Celebrans, si pro plurii us orare intendit, ne” ad *Memento* infra Canonem “circumstantibus sit morosus, ante Missam in animo proponere sibi omnes illos tam vivos, quam defunctos, pro quibus in ipsa Missa orare intendit, et hoc loco [ad *Mc-*

¹ Sacerdoti enixo commendatur, ut, in quantum possit, *quotidie* celebret, ac, si curatus sit, hora omnino fixa et fidelibus convenienti. * ‘Qui non celebrat, quantum in ipso est, privat Deum laude et gloria, Angelos laetitia, peccatores venia, justos subsidio, in puigatorio existentes refrigerio, Ecclesiam Christi speciali beneficio, se ipsum medicina contra peccata quotidiana.’ (S. Bonaventure.)

² Recitatio Matutini et Laudum juxta sententiam probabiliorem praescribitur sub peccato veniali tantum; sed Benedictus XIV. docet: “Quod si quis nulla causa urgente, perpetuo id faceret, ut videretur quasi statuisset animo, nunquam celebrare, dicto Matutino et Laudibus, tum concludi posset, hujusmodi Sacerdotem peccare mortaliter.’’

Do veste Talari cfr. C. Pl. Balt. II. n. 1-19.

menlo] generaliter unico contextu ipsorum vivorum,” et postea defunctorum “commemorationem agere, pro quibus ante Missam orare proposuit in Missa/’³ (Applicatio fructus specialis per intentionem saltem habitualementiam pro defunctis corte ante Consecrationem fiat necesse est.)

Si celebret in aliena Dioecesi vel Ecclesia primo se certiore reddat de nomine Episcopi, Oratione imperata, Titulari Ecclesiae. Convenit, ut in quavis sacristia patenter ponatur tabella exhibens nomen Episcopi necnon Titularis Ecclesiae et Orationem imperatam.

3. “Deinde . . . [I0] accipit Missale, perquirat Missam. [2°] lavat manus,” non solum digitos, dicens Orationem *Da Domine* etc. Deinde

[3°] praeparat calicem . . . : super ejus os ponit purificatorium mundum,” ita ut ejus extremitates ab utraque parte calicis pendeant ; et super illo, ubi adhibetur, cochlear parvum, cujus usus permittitur,⁴ “et super illud patenam cum hostia integra, quam leviter extergit, si opus est, a fragmentis,⁵ et eam tegit parva palla linea, tum velo serico: super velo ponit bursam coloris paramentorum, intus habentem corporale plicatum,” ita ut pars bursae aperta respiciat Celebrantem dum tenet calicem; nec licet super eodem aliquid ponere, c. g. elavem, sudarium.

4. “Quibus ita dispositis accedit ad paramenta, quae non debent esse lacera, aut scissa, sed integra et decenter munda, ac pulchra, et a facultatem habente, benedicta: ubi calceatus pedibus, et indutus vestibis sibi convenientibus, quarum exterior saltem talum pedis attingat ; induit se dicens Orationes inferius positas.”

Paramenta non ponuntur in Altari, sed, deficiente sacristia, in mensa separata, et hac quoque deficiente, in cornu Evangelii; pro solo Episcopo semper ponuntur in medio Altari, nisi SS. Sacramentum sit ibi expositum.

³ Ruhr. tit. VITI.

< V. n. 110, 4 nota.

& Hostiae, quae, hodieum Ko-

**me in usu sunt, diametrum ha-

bent octo centimetrorum (3’/10 *inch.*), et particulae trium cum

dimidio” (1*4 tnc/i.), Schober,

Caer. Miss, priv., p. 5.

5. “Ac primum accipiens

[1°] Amictum circa extremitates, et chordulas, osculatur illum in medio, ubi est Crux, [deficiente Cruce osculum omittitur,] et ponit super caput” circumducens manum dextram super humerum sinistrum atque extendit super caput ipsum, dicens: *Impone Domine* etc., “et mox declinat ad collum,” nisi caput tectum sit caputio, “et eo vestium collaria circumtegens,⁶ ducit chordulas sub brachiis, et circumducens per dorsum, ante pectus reducit, et ligat.”

[2°] “Tum alba induitur, [*Dealba me* etc.] caput submitbens, deinde manicam dexteram brachio dextero, et sinistram sinistro imponens, albam ipsam corpori adaptat, elevat ante, et a lateribus hinc inde, et

[3°] cingulo per ministrum a tergo sibi porrecto,” cum floccis dextrorsum, “se cingit,” dicens: *Praecinge me* etc.

[4°] “Sacerdos accipit manipulum, osculatur Crucem in medio, et imponit brachio sinistro” inter pulsum et cubitum, illudque acicula vel chordula ligare potest; interim dicit: *Merear Domine* etc.

[5°] “Deinde accipiens stolam, simili modo deosculatur, et imponit medium ejus collo,” (*Redde mihi* etc.) ita ut a plancta contegatur, non vero ad tergum rejiciatur,⁷ “ac transversando cam ante pectus in modum Crucis, ducit partem a sinistro humero pendentem ad dexteram, et partem a dextero humero pendentem ad sinistram. Sicque utramque partem stolae extremitatibus cinguli hinc inde ipsi cingulo conjungit.”

6. “Postremo Sacerdos accipit planetam” seu casulam dicens: *Domine qui dixisti* etc. Si opus sit, sudarium album cingulo ita appendatur ut intra casulam contegatur.

7. In sacristia semper altum silentium servetur, et a pueris ministrantibus servandum exigatur. Quae vero omnino necessaria sunt, dicantur submissa voce.

«C. Pl. Balt. II. 360.

⁷ Martinued, 1. 18.

ART. II

DE INGRESSU SACERDOTIS AD ALTARE.

103. Egressus e Saeristia. Sacerdos capite tecto, “accipit manu sinistra calicem, ut supra praeparatum, quem” ad nodum tenens “portat elevatum ante [non infra] pectus, bursam manu dextra super calicem tenens, et” nihil dicens “facta reverentia Cruci vel imagini illi, quae in Saeristia erit [si abusive desit, inclinatio omittitur], capite cooperto accedit ad Altare, ministro cum Missali . . . praecedente, superpelliceum induto.” Celebrans ipse portet calicem; quodsi ex aliqua causa eum non portet, accedit inanibus junctis, et omnes reverentias detecto capite facit. “Procedit autem oculis demissis, incessu gravi” non festinanter quasi per plateam ambulans, “erecto corpore.” “Ad januam sacristiae aqua benedicta, si commode fieri potest, se signer, sin minus, se abstineat.”¹ Si saeristia sit retro post Altare, e parte Evangelii egrediendum et e parte Epistolae ad illam accedendum est.²

104. Progressus per Ecclesiam. Sacerdos celebraturus progrediens per Ecclesiam

I. In transitu ante Altare majus *caput* (tectum) *profunde inclinatur*.

Ante Altaria minora nullam facit reverentiam.

II. Transiens ante Altare SS. Sacramenti vel a latere ejusdem vel Altare, in quo celebratur Missa et est inter Consecrationem et Communionem (quia Sacramentum consideratur reconditum super Altari) *unico genu flectit* capite tecto.

Similiter, si Reliquia S. Crucis principali loco sit exposita. III.

III. *Utroque genu flectit:*

(a.) Si praeterit Altare, in quo SS. Sacramentum est expositum; vel

¹ D. 2514. 4.

i D. 2390. >.

² D. 3029. 12.

(b) Ubi fit consecratio et elevatio vel datur benedictio Sanctissimi; nec surgit, antequam Celebrans calicem vel Ostensorium super corporali deposuerit;

(c) Si praeterit Sacerdotem, qui S. Communionem distribuit, quo casu non remanet genuflexus,² nisi forte duo aut tres tantum sint communicandi;

(d) Si obviam venit Sacerdoti qui defert SS. Sacramentum, nec surgit, donec iste e conspectu venerit.

2. Sacerdos calicem portans prius utrumque genu flectit, dein caput detegit, et facta inclinatione caput tegit antequam surgat. (Quandocunque unicum genu flectendum est, caput non detegit.) Qui vero calicem non portat, omnes reverentias capite detecto perficit, nec post flexionem utriusque genu caput tegit, donec e conspectu sanctissimi venerit.

3. Neminem salutat obvenientem, nisi Episcopum, vel Sacerdotem paratum ad Altare procedentem vel inde redeuntem. Si transitus sit angustus, qui accedit ad Altare locum cedit de Altari redeunti.³

105. Accessus ad Altare. “Cum pervenerit ad Altare, stans ante illius infimum gradum, caput detegit, biretum ministro porrigit,” vel caputium, si eo utatur, deprimit, “et Altari, seu imagini Crucifixi desuper positae profunde se inclinat” corporis inclinatione. Si autem in eo sit tabernaculum SS. Sacramenti, genuflectit in plano.⁴ “Tunc ascendit,” incipiens dextro pedo, “ad medium Altaris, ubi ad cornu Evangclii sistit calicem.” (Religiosus caputium, ministro adjuvante, componit.) Manu dextra “extrahit corporale do bursa, quod extendit in medio Altaris,” prius plicaturas laterales, tum plicaturam posteriorem, ultimo anteriorem ita ut ejus ora spatium digiti distet a fronte Altaris,⁵ “et super illud calicem velo coopertum collocat,” et velum decenter adaptat, ut calix velatus sit totus in parte anteriore;⁶ “bursam autem” jam prius dum extrahit corporale, collocat “ad cornu Evangclii,” ita ut ejus aper-

2D. 2514. 4.

» Martinucci, I. IS, 22.

< D. 2682. 47.

5D. 3448. 12.

*D. 1.379.

tura sit versus medium Altaris, nisi imago in ea alium statum requirat. “Si in Altari paramenta accipit, hoc idem facit antequam descendat ab Altari, ut Missam inchoet.”

2. “Collocato calice in Altari, accedit ad cornu Epistolae,” manibus junctis, et in incessu latus suum vertit ad Altare, ita ut directe, non lateraliter, transeat.—quod in similibus semper observandum.—“Missale aperit. Deinde rediens ad medium Altaris, facta primum Cruci reverentia” quin ibi moretur ad formandam iterum intentionem, facie sua “se vertens ad cornu Epistolae.” et paululum se retrahens ad cornu Evangelii ne terga Cruci vertat, “descendit post infimum gradum Altaris, ut ibi faciat Confessionem.”

ART. III.

A PRINCIPIO MISSAE USQUE AD OFFERTORIUM.

106. “Sacerdos cum primum descenderit sub infimum gradum Altaris, convertit se ad ipsum Altare, ubi stans in medio junctis manibus ante pectus” facta prius profunda corporis inclinatione “vel si in eo sit tabernaculum SS. Sacramenti, facta genuflexione” in infimo gradu, “erectus, incipit Missam.”

2. “Celebrans . . . producens manu dextra a fronte ad pectus signum Crucis, dicit intelligibili voce: *In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Arnen.* Et postquam id dixerit, non debet advertere quemcumque in alio Altari celebrantem, etiamsi Sacramentum elevet, sed continue proseguere Missam suam usque ad finem. Quod item observatur in Missa solemni, et simul etiam a Ministris.”

Si vero ante Missam, vel post eam, finito ultimo Evangelio. fiat elevatio in alio Altari vicino, utroque genu flectit in infimo gradu, donec ibi calix depositus fuerit. Si autem in ipso Altari SS. Sacramentum e tabernaculo moveatur, e. g., pro infirmo, vel ipsemet illud aperit et pyxidem extrahit, vel flectit utroque genu, modo non sit infra Canonem aut in media Oratione vel alia parte; tunc enim finita Ora-

lionem etc. gemiflectit. In omni tamen casu, etiam infra Canonem, si opus sit, parum a medio recedere potest.¹

3. “Postquam dixerit: *In nomine Patris*, etc., jungens iterum manus ante pectus, pronuntiat clara voce Antiphonam: *Introibo ad Altare Dei . . .* et prosequitur cum ministro alternatim Psalmum: *Judica n\e Deus*, usque ad finem, eum *Gloria Patri . . .* Cum dicit *Gloria Patri*, etc., caput Cruci inclinatur.”

4. “Repetita Antiphona *Introibo*, dextera manu producens signum Crucis a fronte ad pectus, dicit *V. Adjutorium nostrum in nomine Domini, R. Qui fecit coelum et terram*. Deinde Altari se profunde” corpore “inclinans, junctis manibus dicit: *Confiteor Deo* et prosequitur eodem modo stans inclinatus, donec a Ministro dictum sit, *Misereatur*. Cum incipitur a Ministris *Confiteor*,” i. e. cum ipse dixerit *Arnen*, “se erigit. Cum dicit: *mea culpa*, ter pectus dextera manu percutit, sinistra infra pectus posita;” nec ad *vobis*—*vos*—*fratres* se vertit ad ministrum, ut fit solummodo in Missa solemni.

5. Facta a ministro supplente, “Confessione,² Celebrans stans respondet: *Misereatur vestri*, etc. Deinde producens manu dextera a fronte ad pectus signum Crucis, dicit: *Indulgentiam*, etc. Et stans” corpore mediocriter “inclinatus, junctis manibus prosequitur: *Deus tu conversus*, et quae sequuntur in Ordine Missae, clara voce usque ad Orationem *Aufer a nobis*, etc.; et cum dicit: *Oremus*” clara voce et adhuc inclinatus, “extendit et jungit manus.”

107. Introitus, Kyrie eleison, Gloria. “Dum dicit: *Aufer a nobis*, etc. Celebrans junctis manibus ascendit ¹ ad medium Altaris, et ibi” corpore mediocriter “inclinatus, manibusque item junctis super eo positus.² secreto dicit: *Oramus te Domine* etc. et cum dicit: *Quorum reliquiae hic sunt*, osculatur Altare in medio” non ad latus, torquendo corpus, sed paululum recedens ab Altari, “manibus extensis

¹ De Flerdt, II. 35.

² Sacerdos celebrans sine ministro non debet bis dicere *Confitevr*. D. 3368. 1.

¹ Celebrans gradus Altaris ascendens prius pedem dextrum movet.

² Ut supra 100. 2.

aequaliter hinc inde super eo” extra corporale positus: quod semper servatur quando osculatur Altare. “In omni etiam osculatione sive Altaris, sive libri, sive alterius rei, non producit signum Crucis pollice vel manu super id, quod osculandum est.”

2. “Osculato Altari, accedit ad cornu Epistolae; ubi stans versus Altare, et producens a fronte ad pectus signum Crucis, incipit intelligibili voco Introitum Missae, et prosequitur junctis manibus. Cum dicit: *Gloria Patri*, tenens junctas manus, caput inclinat versus Crucem” usque ad *Sicut erat* exci. “Cum repetit Introitum, non signat se, ut prius, et eo repetito, junctis manibus ante pectus accedit ad medium Altaris,³ ubi stans versus illud similiter manibus junctis, [non prius] dicit eadem voce ter *Kyrie eleison*, ter *Christe eleison*, et iterum ter *Kyrie eleison*, alternatim,” non confuse et indistincte, “cum ministro. Si minister, vel qui intersunt, Celebranti non respondeant, ipse solus novies dicit.”

3. “Dicto ultimo *Kyrie eleison*, Sacerdos stans in medio Altaris, et manus extendens, elevansque,” absque oculorum elevatione, “usquead humeros (quod in omni manuum elevatione observatur), voce praedicta incipit, si dicendum sit *Gloria in excelsis*. Cum dicit *Deo*, jungens manus, caput Cruci inclinat: quo erecto, stans junctis manibus ante pectus, prosequitur usque ad finem. Caput Cruci profunde inclinat cum dicit *Adoramus te, Gratias agimus tibi, Jesu Christe, Suscipe deprecationem nostram*, et iterum *Jesu Christe*. Cum dicit in fine *Cum sancio Spiritu*, se ipsum a fronte ad pectus signat, interim absolvens: *¶ gloria Dei Patris. Arnen* nec jungit manus.

4. Celebrans aliquid recitans (vel cantans) in toto cursu Sacrificii non debet caput aut corpus indecenter librare seu agitare, sed se teneat, immobilem, nisi Rubricae motum capitis aut corporis exigant.

108. Oratio. “Dicto Hymno *Gloria in excelsis*, vel si non sit dicendus, eo omisso, Celebrans osculatur Altare in

medio, manibus hinc inde super eo, ut supra, extensis: tum illis ante pectus junctis, et demissis ad terram oculis, vertit se a sinistro latere ad dexterum versus populum, hoc est, per eam partem quae respicit cornu Epistolae, et extendens ac jungens manus ante pectus dicit voce praedicta: *Dominus vobiscum, R. Et cum spiritu tuo.* Se vertens attendat, ut aliquantulum se elonget ab antependio Altaris, ne casulam vel antependium plicet vel terat. “Et junctis manibus revertitur per eandem viam ad librum, ubi ens extendens et jungens ante pectus, caputque Cruci inclinans, dicit: *Oremus*; tum . . . extensis manibus, dicit Orationem. Cum dicit: *Per Dominum nostrum*, jungit manus, easque junctas tenet usque ad finem,” interim non vertens folia. “Si aliter concluditur Oratio, *Qui fecum*, vel *Qui vivis*, cum dicit: *In unitate*, jungit manus” absque inclinatione.

2. “Cum nominatur nomen *Jesus*, caput versus Crucem inclinatur.” Si in conclusione nomen *Jesus* non occurrit, non inclinatur. “Et similiter ubicumque nominatur nomen beatae Mariae, vel Sanctorum, de quibus dicitur Missa, vel iit commemoratio, item in Oratione pro Papa, quando nominatur, semper caput inclinatur,¹ non tamen versus Crucem, nisi in loco principali Altaris habeatur simulacrum vel imago B. M. V. aut Sancti, aut Reliquia, ad quam caput inclinatur. Si plures Orationes sint dicendae, idem in cis, in voce, extensione manuum et capitis inclinatione observatur.”

3. “In Quatuor Temporibus, vel alias, quando dicendae sunt plures Orationes cum Prophetiis, dicto *Kyrie eleison* in medio Altaris, revertitur” statim “ad cornu Epistolae, ubi stans ante librum, extensis et junctis ante pectus manibus, caput Cruci inclinans, dicit: *Oramus, Flectamus genua*; et illico manibus super Altare extensis, ut seipsum ad Altare sustineat, genuflectit, et sine mora surgens, eadem voce ministro respondente: *Levate*, manibus extendens dicit Orationem ut supra, et in conclusione eas iungit. Dum autem legit Prophetias, tenet manus super librum, vel Altare positas, ut mox dicetur de Epistola.” Post singulas Prophetias respondetur *Deo gratias*, quod omittitur Per. VI. in Parasceve. Sabb. Sancto, Agilia Pentecostes, et ad ultimam Lectionem (Danielis) in Sabbatis Quatuor Temporum. Minister ante

¹ Vide n. 96

Missam monendus est, ut sic respondeat *Deo gratias*, nove librum deferat, antequam dictum sit *Dominus vobiscum*.

109. Epistola, Graduate, Evangelium, Credo. “Dictis Orationibus, Celebrans positus super librum, vel super Altare” aut legile libranibus, ita ut palmae librum tangant vel (ut placuerit) librum tenens, legit *Epistolam* intelligibili voce” in line manum sinistram aliquantulum elevans, ut minister respondeat: *Deo gratias*; “et similiter stans eodem modo” voce alta “prosequitur *Graduate, Alleluja*, et *Tractum* ac *Sequentium*, si dicenda sint.” Si ad aliqua verba genuflectendum sit, manus Altari imponit, et sine mora, primis verbis dictis, surgit.

“Quibus dictis, Sacerdos ipsemet, seu” convenientius “minister portat librum Missalis ad alteram partem Altaris in cornu Evangelii, et dum transit ante medium Altaris” Celebrans, “caput Cruci inclinatur, et Missale sic locat, ut posterior pars libri respiciat ipsum cornu Altaris, et non ad parietem, sive ad partem ejus contra se directam,” ita ut Celebrans Evangelium legens partem aliquam sui vultus ad populum conversam habeat.

2. “Locato Missali, Celebrans redit ad medium Altaris, ibique stans junctis manibus ante pectus,” non vero super Altare positus “levatisque ad Deum” id est ad Crucem “oculis et statim demissis, tum profunde” corpore “inclinatus dicit secreto: *Munda cor meum*, et *Jube Domine* [non Domne] *benedicere,—Dominus sit in corde meo*. Quibus dictis vadit ad librum Missalis et junctis inanibus ante pectus, dicit intelligibili voce: *Dominus vobiscum. Li. Et cum spiritu tuo*. Deinde pollice dextrae manus.” non ungue sed pollicis pulpa, reliquis vero digitis extensis junctisque invicem, “signo Crucis signat primo librum super principio Evangelii, postea seipsum in fronte, ore, et pectore, dicens: *Sequentia*, vel *Initium sancti Evangelii* etc. *R. Gloria tibi Domine*.” Sinistram autem ponit super librum dum librum signat dicens *Sequentia* vel *Initium*, et infra pectus dum se ipsum signat. “Tum junctis iterum manibus ante pectus prosequitur Evangelium. Quo finito, minister stans in cornu Epistolae post infimum gradum

Altaris, respondet: *Laus tibi Christe*: et Sacerdos elevans parumper librum” sine pulpito “osculatur principium Evangelii, dicens [secreto] : *Per Evangelica dicta* etc. . . . Cum autem nominatur nomen *Jesus*, caput versus librum inclinat; et eodem modo versus librum genuflect., cum in Evang. est genuflectendum.” Si in Altari expositum sit SS. Sacramentum inclinationes capitis profundae et genuflexiones fiunt versus illud.²

3. “Dicto Evangelio” Missale in legili collocat prope corporale et “stans in medio Altaris versus Crucem, elevans et extendens manus” sine oculorum elevatione, “incipit (si dicendum sit) *Credo*, cum dicit: *In unum Deum*, jungit manus, et caput Cruci inclinat. Cum dicit: *Jesum Christum*, caput Cruci inclinat. Cum dicit: *Et incarnatus est* usque ad *Et homo factus est* inclusive, genuflectit” dextro genu et tam lente, ut incipiens ad *Et incarnatus*, in genuflexione absolvat *Et homo factus est*, quin genu in suppedaneo sistat; nec caput inclinat. “Cum dicit: *Simul adoratur*, caput Cruci inclinat. Cum dicit: *Et vitam venturi saeculi. Amen*, producit sibi manu dextra signum Crucis a fronte ad pectus;” nec jungit manus.

ART. IV.

DE OFFERTORIO ET ALIIS USQUE AD CANONEM.

110. “Dicto Symbolo, vel si non sit dicendum, post Evangelium Celebrans osculatur Altare in medio, et junctis manibus ante pectus ibidem a manu sinistra ad dextram (ut dictum est supra), vertit se ad populum, et extendens ac jungens manus dicit: *Dominus vobiscum*; et junctis manibus revertitur per eandem viam ad medium Altaris, ubi extendens et jungens manus, caputque Cruci inclinans dicit *Oremus*; tum junctis ut prius manibus, dicit Offertorium, et omnia, quae usque ad finem Missae in medio Altaris dicenda sunt, dicit ibidem stans versus ad Altare, nisi ubi aliter ordinatur.”

2. “Dicto Offertorio, discooperit calicem,” nempe utraque manu velum amovet et plicat, ita ut pars exterior sola

appareat, illudque in cornu Epistolae prope corporale reponit, vel ministro plicandum praebet; tum sinistra super Altare posita, dextra calicem ad nodum accipit, “et ad cornu Epistolae sistit” extra corporale, “et manu dextra amovet parvam pallam desuper hostiam,” ponitque super velum vel contra latus tabellae, “accipit patenam cum hostia” inter pollicem et digitos dextrae eamque affert usque ad medium corporalis, “et ambabus manibus” utroque pollice et indice extensis circa circumferentiam patenae, reliquis digitis subter patenam junctis, “usque ad pectus eam elevatam tenens, oculis ad Deum elevatis et statim demissis dicit [secreto] : *Suscipe sancte Pater*, etc.”

3. “Quo dicto, patenam utraque manu tenens” eamque paululum demittens,¹ “cum ea facit signum Crucis super corporale,” nempe super ejus anteriorem partem in qua positurus est hostiam “et deponit hostiam” ex posteriori parte patenae “circa medium anterioris partis corporalis ante se,” nempe fere ad primam ejus plicaturam super lapidem sacrum, “et patenam ad manum dextram aliquantulum” usque ad medietatem ponit “subtus corporale: quam exterso calice, ut dicetur, cooperit purificatorio.”

4. “Deinde” a medio Altaris recedens,¹ “in cornu Epistolae accipit calicem” manu sinistra ad nodum, deposito cochleari parvo, si adsit, super Altare,³ “purificatorio extergit, et sinistra tenens illius nodum” ac simul pollice ejusdem manus purificatorium ita ut supra pedem calicis dependeat et guttas vini vel aquae forte destillantes excipiat, manu dextra “accipit ampullam vini de manu ministri (qui osculatur ipsam ampullam, non autem manum Celebrantis) et ponit vinum in calicem. Deinde eodem modo tenens calicem, producit signum Crucis super ampullam aquae et” eodem tempore “dicit: *Deus qui humanae substantiae*, et” ex ampulla vel adhibito parvo cochleari “infundens parum,” i. e. aliquot guttas “aquae in calice prosequitur: *Da nobis per hujus aquae et vini mysterium*, etc.” Ad nomen *Jesus Christus* caput Cruci inclinat.

¹ Auctores communiter.

² V. n. 95, q.

³ Usus *parvi cochlearis* non est

prohibitus. D. 3064. 4. “In Missis privatis permitti non potest ministro, si fuerit Sacerdos vel

5. “Imposita aqua in calice,” quem purificatorio extergere magis congruit, et summopere laudabile est¹ circumducendo intra cuppam indicem dextrum purificatorio circumvolutum, (cochlear parvum extergit,) sinistra calicem versus corporale admovet, “et finita Oratione praedicta” purificatorium in duas partes aequales plicatum super partem patenae apertam ponit, ita ut purificatorii extremitates respiciant Altare; et Celebrans revertitur manibus junctis ad medium Altaris (vel revertens retinet purificatorium inter manus junctas, illudque tunc dextra deponit), et sinistra super Altare deposita, “accipit manu dextra calicem discoopertum, et stans ante medium Altaris, ipsum ambabus manibus elevatum tenens” ita ut cuppa oculos non excedat, neque sit infra os seu infra mentum Celebrantis, “videlicet cum sinistra pedem, cum dextra autem nodum infra cuppam, intentis ad Deum oculis offert dicens: *Offerimus tibi Domine*, etc. Qua Oratione dicta,” non prius, calicem aliquantulum demittit et ambabus manibus “facit signum Crucis cum calice super corporale” retro post hostiam “et ipsum in medio post hostiam collocat, et palla cooperit.” 5

“Deinde junctis manibus super Altare positis, aliquantulum,” i. e. corpore mediocriter “inclinatus, dicit secreto: *In spiritu humilitatis*, etc. Postea erectus, elevans oculos, manusque expandens, casque in altum porrectas,² et statim jungens ante pectus (quod semper facit, quando aliquid est benedicturus) dicit” interea: “*Veni Sanctificator*, etc. Cum dicit, *et benedic*: signat manu dextra communiter super hostiam et calicem, sinistra posita super Altare.”

6. “Tum junctis ante pectus manibus³ accedit ad cornu Epistolae, ubi stans, ministro aquam fundente, lavat manus, id est extremitates digitorum pollicis et indicis, dicens” voce

Diaconus sive Subdiaconus, ut praeparet calicem et ipsum extergat in fine post ablutiones, ■sicut in Missa solemni.” D. 0572. 6.

* D. 2572. 14.

⁵ Vid. n. 100. 7.

⁶ Ordo Missae: “oculis statim demissis.”

⁷ V. n. 95, q.

submissa, “Psalmum *Lavabo inter innocentes*, cum *Gloria Patri*, etc./’ inclinando ad Crucem intra doxologiam.

7. “Celebrans, lotis manibus, eas tergit,” dicens ibidem totum Ps. *Lavabo* ad Altare conversus, “et illis ante pectus junctis, revertitur ad medium Altaris, ubi stans, oculosque ad Deum elevans, et statim demittens, manibus junctis super Altare aliquantulum,” id est corpore mediocriter, “inclinatus dicit secreto Orationem *Suscipe Sancta Trinitas*, etc.⁸ Qua dicta, manibus hinc inde extensis, et super Altare positis, osculatur illud in medio: tum junctis manibus ante pectus, demissisque oculis ad terram, a sinistra manu ad dextram vertit se ad populum, et versus eum extendens et jungens manus, dicit voce aliquantulum elata: *Orate fratres*, et secreto proseguens: *ut meum ac vestrum Sacrificium*, etc. perficit circulum/’ sine mora “revertens, junctis manibus ante pectus, a manu dextra ad medium Altaris. Et responso a ministro, vel a circumstantibus: *Suscipiat Dominus Sacrificium de manibus tuis*, etc. (alioquin per se ipsum dicens: *Sacrificium de manibus meis*) ipse Celebrans submissa voce dicit: *Amen*; et manibus ante pectus extensis, ut fit ad Orationem, stans in medio Altaris versus librum, dicit absolute sine *Oremus*, et sine alia interpositione Orationem, vel Orationes secretas/’ numero et ordine prout dictae sunt Collectae. “Cum dicit: *Per Dominum*, jungit manus: cum dicit: *Jesum Christum*, caput inclinat: quod facit in prima Oratione,” ipse respondens secreto *Amen*, “et in ultima, si plures sint dicendae/’

8. “Pervento autem in conclusione ultimae Secretae ad verba illa: *Per omnia saecula saeculorum* exclusive, Sacerdos stans in medio Altaris” demittit dextram super Altare, sinistra quaerit Praefationem, tum ambabus “depositis super eo manibus hinc inde extensis, dicit convenienti et intelligibili voce Praefationem. Cum dicit: *Sursum corda*, elevat manus hinc inde extensas usque ad pectus, ita ut palma unius manus respiciat alteram. Cum dicit: *Gratias agamus Domino*, jungit manus; cum dicit: *Deo nostro*, oculos elevat, et statim Cruci raput inclinat. Responso: *Dignum et justum est*, elevatis et extensis ut prius manibus proseguitur Praefationem propriam,

^s Tu hac Oratione legendum: *in honorem B. V.*

vel communem, ut tempus requirit." Inclinator ad nomen *Jesus* et *Maria*, non vero ad *Per Christum Dominum*; distribuenda sunt haec tria, non duo, membra: *Domine sancit; —Pater omnipotens,—aeterne Deus.*

"Cum dicit: *Sanctus*, junctis ante pectus manibus," non vero super Altare depositis, "et inclinatus," mediocri corporis inclinatione, "voce mediocri prosequitur, ministro interim parvam campanulam pulsante. Cum dicit: *Benedictus qui venit in nomine Domini*, etc. erigit se, et signum Crucis sibi producit a fronte ad pectus."

ART. 17.

DE CANONE MISSAE USQUE AD CONSECRATIONEM.

111. "Finita Praefatione, ut supra, Sacerdos stans ante medium Altaris versus ad illud," dextram deponit, sinistra aperit folium Canonis, manus jungit,¹ dein "extendit et aliquantulum elevat manus oculisque elevatis ad Deum, et sine mora devote demissis, ac manibus junctis et super Altare positis, profunde inclinatus" corpore, tunc et non prius,² "incipit Canonem, secreto dicens: *Te igitur*, etc. ut in Ordine Missae. Cum dicit: *Uti accepta habeas et benedicas*, etc." post *petimus*, sine erectione corporis manus utrinque extra corporale ponit atque tunc "prius osculatur Altare in medio, deinde erigit se, et stat junctis manibus ante pectus. Cum dicit: *Haec dona, haec munera, haec sanctasacrificia*, dextra manu," sinistra super Altare posita, "signat ter communiter super hostiam et calicem. Deinde extensis manibus ante pectus prosequitur: *In primis quae tibi offerimus*, etc."

2. "Ibi dicit: *Tua cum famulo tuo Papa nostro N.* exprimit nomen Papae; Sede autem vacante verba praedicta omittuntur. Ubi dicitur, *et Antistite nostro N.* specificatur nomen Patriarchae. Archiepiscopi, vel Episcopi ordinarii in propria Dioecesi," in qua celebratur, quamvis nondum consecratus sit Episcopus, modo a S. Sede sit confirmatus, et qua talis possessionem Ecclesiae ceperit per se ipsum vel

¹Juxta alios non jungit manus. Cf. Ruhr. Ord. Missae.

²Juxta quosdam simul cum

elevatione manuum incipit *Te igitur*.

per suum procuratorem;³ c contra non exprimitur nomen Administrai oris vel Vicarii Apostolici, quamvis consecratus sit Episcopus,⁴ “ct non alterius Superioris, etiamsi Celebrans sit omnino exemptus, vel sub alterius Episcopi jurisdictione. Si vero Episcopus ordinarius illius loci, in quo Missa celebratur, sit vita functus, praedicta verba omittuntur, quae etiam omittuntur ab iis, qui Romae celebrant.” Si Celebrans ignoret nomen Episcopi loci, dicit tamen *Antistite nostro*, mentaliter renovans intentionem pro eo precandi.⁵*

3. “Cum dicit: *Memento Domine*, elevans et jungens manus usque ad faciem vel pectus” id est usque ad superiorem partem pectoris vel ad mentum, tam lente, ut interim absolvat verba usque ad *tuarum*, ct “sic junctis manibus stat paulisper,” circiter spatio unius *Pater noster*, “in quiete demisso aliquantulum capite,—orat aliquantulum pro quibus orare intendit [Ruhr. spec.]—faciens commemorationem vivorum Christi Fidelium ad suam voluntatem, quorum nomina, si vult, secreto commemoret: non tamen nccesse est ea exprimere, sed mente tantum eorum memoriam habeat.” †

4. “Commemoratione vivorum facta, demissis, et extensis, ut prius, manibus, continuat: *Et omnium circumstantium*, etc. Similiter stans prosequitur: *Communicantes*. Cum dicit: *Jcsu Christi*, caput Cruci inclinai:” ad nomen *Mariae*, vel Sancti ibidem relati, dc quo Missa vel octava⁷ vel commemoratio fît, inclinât versus librum; quare notetur: S. *Jacobus* ibi primo loco positus est *major*, 25 JuL, qui 2° loco, *minor* (“Jacobi, Philippi”), 1 Maji; Linus 23 Sept.; Cletus 26 Apr.; Clemens 23 Nov.; Xystus (Sixtus) 6 Apr., vel alius 6 Aug.; Cornelius et Cyprianus 16 Sept.; Laurentius 10 Aug.; Chrysogonus 24 Nov.; Joannes et Paulus 26 Jun.; Cosmas et Damianus 27 Sept.; “in conclusione, quando dicit: *Per cumdc*m, jungit manus.”

3 D. 3500. 2.

4 D. 3047. 4.

» Convenit, ut in quavis sacristia patenter ponatur tabella exhibens nomen Episcopi ncenon

Titularis Ecclesiae ct Orationem imperatam.

‡ V. n. 102. 2.

7 V. n. 9G.

112. “Cum dicit: *Hanc igitur oblationem*,” disjungit manus ex parte digitorum parvorum, easque junctas tenet ex parte pollicum, qui maneant ad invicem per modum Crucis supra, non infra manus¹ atque “expandit manus simul super oblata, ita ut palmae sint apertae versus ac supra calicem et hostiam” et digitorum extremitas ad medium pallae, quin eam tangat manibus, “quas sic tenet usque ad illa verba: *Per Christum Dominum nostrum*; tunc enim jungit manus,” et retrahit ante pectus.

2. “Sic prosequitur: *Quam oblationem tu Deus in omnibus, quaesumus*,” tum deponit sinistram, “et cum dicit, *Bene-\dictam, adscrip-]-tani, raptam*, communiter signat ter super hostiam et calicem simul :” tum prompte continuans, *rationabilem, acceptabilemque facere digneris*, lente dextram retrahit versus pectus, (aut interea manus jungere potest;) “deinde cum dicit: *ut nobis corpus*, separatim signat semel super hostiam tantum; et cum dicit: *et Sanguis*, semel super calicem tantum: deinde elevans et jungens manus ante pectus, prosequitur: *fiat dilectissimi Filii tui Domini nostri Jesu Christi*, et inclinans caput Cruci,” nullam inoram interponens, ad ipsam Consecrationem procedit.

113. “Extergit, si opus fuerit, pollices et indices super corporale” in utraque extremitate laterali plicaturae anterioris, “et [interea] dicit secreto, ut prius: *Qui pridie quam pateretur*,” deinde, ut hostiam facilius accipere possit, eam in extremitate indice sinistro paululum premit, “et accipiens pollice et indice dextrae manus hostiam, et eam cum illis, ac indice et pollice sinistrae manus tenens” per partem inferiorem, dum reliqui digiti infra hostiam sunt extensi et juncti, quin corporale tangatur, “stans erectus ante medium Altaris, dicit: *accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas*, elevansque ad coelum oculos, et statim demittens, [interea] dicit: *et elevatis oculis in coelum ad te Deum Patrem suum omnipotentem*, caputque aliquantulum inclinans dicit, (*ibi gratias agens*, et tenens hostiam inter pollicem et indicem sinistrae manus, dextra,” pollice et indice non junctis · “producit signum Crucis super eam.

dicens: *bene-\-dixit,*" statimque eam resumit manu dextra et interea proseguitur, "*fregit', deditque discipulis suis, dicens: Accipite, et mandtccate ex hoc omnes.*"

2. "Cum autem finierit supradicta verba/" non prius, "cubitis super Altaic positus," seu partibus brachiorum anterioribus, quin corporale inanibus tangat, "stans capite inclinato, distincte, reverenter, et secreto," sine ulla capitis aut oris contorsione, nec violenter eillans super hostiam, "profert verba consecrationis super hostiam, et simul super omnes, si plures sint consecrandae, et hostiam suam pollicibus et indicibus tantum tenens, dicit: "*Hoc est enim Corpus meum*"

3. "Quibus prolatis, Celebrans tenens hostiam inter pollices et indices praedictos super Altare, reliquis manuum digitis extensis, et simul junctis" - - - se erigit, et manus hostiam tenentes super extremitatem anteriorem Altaris intra corporale retrahit, atque, oculis continuo ad hostiam intentis, genu dextro terram tangente sine capitis inclinatione "genuflexus eam adorat. Tunc se erigens, quantum commode potest, elevat in altum hostiam," linea recta intra corporale, ita ut paululum excedat capitis altitudinem, "et intentis in eam oculis, (quod et in elevatione calicis facit) populo reverenter ostendit adorandam: et mox" i. e. sine mora, non vero tam celeriter ut fidelibus deficiat tempus hostiam conspiciendi nedum adorandi, ipsam demittit, et quum corporali proxima est, "sola manu dextra ipsam reverenter reponit super corporale in eodem loco, unde eam levavit," manu sinistra interim super corporale deposita: "et deinceps pollices et indices non .lisjungit, nisi (piando hostiam consecratam tangere vel tractare debet, usque ad ablutionem digitorum post Communionem." Manum, tribus ultimis digitis junctis et extensis, super corporale ita deponit, ut sola ejus pars lateralis juxta parvum digitum Altare tangat.

1. "Reposita hostia consecrata super corporale" manum dextram quoque super eodem collocat, et "genuflexus ipsam veneratur."

114. "Celebrans adorato Sacramento surgit et discooperit Calicem/ in quem, si opus sit, extergit digitos, quod semper

faciat, si aliquod fragmentum digitis adhaereat,” seu quoties s. hostiam tetigerit “et stans erectus [interea] dicit: *Simili modo postquam coenatum est*, et ambabus manibus accipiens calicem juxta nodum infra cuppam” i. e. manu dextra supra, sinistra infra nodum, “et aliquantulum” i. e. spatio quatuor circiter digitorum, “illum elevans, ac statim deponens, [interea] dicit: *Accipiens et hunc praeclarum Calicem in sanctas ac venerabiles manus suas!*” Tunc repositum calicem eodem modo tenens, “cum dicit: *item tibi gratias agens*, caput inclinatur” versus s. hostiam; “cum dicit: *bene-\-dixit*, sinistra calicem infra cuppam [adhuc] tenens, dextra signat super eum; et prosequens: *deditque discipulis suis*, etc. et ambabus manibus tenens calicem, videlicet sinistra pedem” scii, indice et pollice junctis supra pedem, reliquis digitis infra eum, “dextra nodum infra cuppam,” ita calicem paululum a corporali elevat, eumque non — vel vix — ad se inclinans, post verba, *bibile ex eo omnes*, “cubitis super Altare positus, et capite inclinato,” sine mora, “profert attente, continue, et secreto ut supra, verba consecrationis Sanguinis: *Hic est enim Calix*, etc.” Dicendum *Sanguinis*, non Sanguis. Verba utriusque consecrationis ob periculum errandi proferenda non sunt memoriter.

2. “Quibus dictis, reponit calicem super corporale” erigit se et utraque manu deposita “dicens secreto: *Ilaec quotiescumque feceritis*, etc. genuflexus Sanguinem reverenter adorat. Tum se erigit, et accipiens calicem discoopertum cum Sanguine ambabus manibus, ut prius, elevat eum, et,” intentis in eum oculis,² “erectum, quantum commode potest” ita ut capitis verticem aliquatenus excedat, vel ut oculi Celebrantis infra pedem calicis perspicere valeant, “ostendit populo adorandum: mox ipsum” per eandem lineam rectam demittens “reverenter reponit super corporale in locum pristinum,” cavendo ne hostiam, vel hostias manipulo tangat, “et manu dextera palla cooperit,³ ac genuflexus Sacramentum veneratur.”—Hae quatuor genuflexiones ad Elevationem quamvis magna cum reverentia tamen sine mora fiant.

2 Rubr-

J V. n. 100. 7.

ART. VL

DE CANONE POST CONSECRATIONEM USQUE AD COMMUNIONEM.

115. “Reposito calice et adorato, Sacerdos stans ante Altare, extensis inanibus ante pectus, dicit secreto: *Vnde et memores*, etc. Cum dicit: *De tuis donis ac datis*, jungit manus ante pectus; et cum dicit: *Hostiampuram, Hostiumsanc-tam, Hostiam -j- immaculatam*, manu sinistra posita super Altare intra corporale, dextra signat ter communiter super hostiam et calicem, et semel super hostiam tantum, et semel super calicem tantum, dicens: *Panem + sanctum vitae aeternae, et Calicem -|- salutis perpetuae.*”

2. “Deinde stans ut prius extensis manibus prosequitur: *Supra quae propitio*, etc. Cum dicit: *Supplices te rogamus*, etc., inclinatur se” profunde corpore “ante medium Altaris, manibus junctis super illo” in margine “non intra corporale,”¹ “positis. Cum dicit: *Ex hac Altaris participatione*, osculatur Altare” in medio ante S. Hostiam, “manibus hinc inde super corporale positis. Cum [erectus] dicit: *Sacrosanctum Filii tui*, jungit manus; et dextra signans semel super hostiam tantum, et semel super calicem, sinistra super corporale posita, dicit: *Cor-]-pus et San + guinem sumpserimus*; et cum dicit: *omni benedictione 4- coelestis* ipsum signat a fronte ad pectus signo Crucis, sinistra” juxta parvum digitum “posita infra pectus, et prosequitur: *Et gratia repleamur*. Cum dicit: *Per eumclem*, jungit manus.”

3. “Cum dicit: *Memento Domine famulorum famularumque tuarum*, etc. extensis et junctis manibus ante pectus,” tam lente ut haec junctio terminetur cum verbis *in somno pacis?* “et usque ad faciem” seu mentum “elevatis, et intentis oculis ad Sacramentum super Altare, facit commemorationem Fidelium Defunctorum, de quibus sibi videtur, eodem modo, ut dictum est de commemoratione vivorum. Qua commemoratione facta, stans ut prius, ὁχ-

¹ D. 2572. 21.

nunc prorsus omittuntur nec ibi

² Literae *N. et N.* exhibent

fit pausa.

usum antiquum Dyutichorum. et

tensis manibus prosequitur: *Ipsis Domine et omnibus in Christo*, etc. et in fine ad: *Per eundem*, jungit manus, et caput inclinatur versus SS. Sacramentum.

116. “Cum dicit: *Nobis quoque peccatoribus*, vocem aliquantulum elevat, et dextra manu,” i. e. tribus ultimis digitis, stans capite erecto, “pectus sibi percutit, sinistra posita super corporale, et prosequitur secreto: *famulis tuis*, etc. stans manibus extensis, ut prius.” Inclinat ad nomen Sancti, de quo fit Missa vel octava vel commemoratio specialis: Joannes est Baptista, Stephanus Protomartyr, Mathias et Barnabas Apostoli; Ignatius 1 Febr. ; Alexander 3 Maj.; Marcellinus Presbyter et Petrus Exorcista 2 Jun.; Felicitas 23 Nov. ; Perpetua 6 Mart. ; Agatha 5 Febr. ; Lucia 13 Dec.; Agnes 21 et 28 Jan.; Caecilia 22 Nov.; Anastasia 25 Dec. in secunda Missa.

2. ‘Cum dicit: *Per Christum Dominum nostrum. Per quem haec omnia, Domine, semper bona creas*, jungit manus ante pectus; deinde manu dextra ter signans communiter super hostiam et calicem, dicit: *sanctificas, vivificas, bene 4~ dicis, et praestas nobis*. Postea discooperit calicem, et genuflexus Sacramentum adorat: tum se erigit, et reverenter accipit hostiam” in ora inter ejus medium et. imum atque tenens illam rectam, non inclinatam, “inter pollicem et indicem dextrae manus, et cum ea super calicem, quem manu sinistra tenet circa nodum infra cuppam, signat ter a labio ad labium” quin labia tangat, “dicens: *Per -|- ipsum, et cum + ipso, et in-'-ipso*. Et similiter cum hostia signat bis inter calicem et pectus, incipiens a labio calicis,” non descendendo versus pedem calicis, nec supra brachium sinistrum, “et dicit: *est tibi Deo Pa-\-tri omnipotenti, in unitate Spiritus - sancti*. Deinde tenens manu dextra hostiam super calicem, sinistra calicem, elevat cum aliquantulum,” non ultra quatuor fere digitos a corporali, “simul cum hostia, dicens: *omnis honor et gloria*,” non voce magis elata nec capite inclinato, “et statim utrumque deponens, hostiam collocat super corporale, et si opus sit, digitos” super calicem “extergit, ut supra; ac pollices et indices ut prius jungens, calicem palla cooperit, et genuflexus Sacramentum adorat.’”

117. “Celebrans, cooperto calice adoratoque Sacramento, inanibus extensis hinc inde super Altare intra corporale positus, dicit intelligibili voce: *Per omnia saecula saeculorum*, et cum dicit: *Oremus*, jungit manus, caput Sacramento inclinans. Cum incipit: *Pater noster*, extendit manus, et oculis ad Sacramentum intentis, prosequitur usque ad finem. Responso a ministro; *Sed libera nos a malo*, et a Celebrante submissa voce: *Arnen*,” non prius, sinistram imponit corporali et “manu dextra, pollice et indice non disjunctis, patenam” penitus de corporali subducit, et, si conveniens videatur, sinistra eam immobilem tenet,¹ et dextra “aliquantulum purificatorio extergens,” quod deinde paululum a corporali dimovet, “eam accipit inter indicem et medium digitos; quam tenens super Altare erectam” extra corporale, ita ut ejus pars concava sit ad hostiam conversa et manus dextra super patenam permaneat elevata, interim, “sinistra super corporale posita, dicit secreto: *Libera nos, quaesumus*, etc.”

2. “Antequam Celebrans dicat: *Da propitius pacem*, levat manu dextra patenam de Altari, et seipsum cum ea signat signo Crucis, dicens: *Da propitius pacem in diebus nostris*. Cum signat se, manum sinistram ponit infra pectus: deinde patenam ipsam osculatur,” congruentius in extremitate seu ora² superiore, “et prosequens: *ut ope misericordiae tuae*, etc. submittit patenam hostiae, quam indice sinistro accommodat super patenam” et ne particulae hostiae forsitan in corporali relictæ adhaereant inferiori parti patenae, reclinat hanc super pedem calicis, vel deponit patenam parum e medio versus cornu Epistolae.

3. Tunc “discooperit calicem et genuflexus Sacramentum adorat: tum se erigens accipit hostiam inter pollicem et indicem dextrae manus et cum illis” extollit super calicem, “ac pollice et indice sinistrae manus” quoque “eam super calicem tenens reverenter frangit per medium,” in duas aequales partes, scii, illam prius leviter flectendo superius, per medium et infra, dehinc iterato flexu cauto totam frangendo, interim “dicens: *Per eundem Dominum nostrum*

¹ Caveat autem, ne manipulo 2D. 1711. 5.
SS. Sacramentum tangat.

Jcsum Christum Filium tuum,” inclinans ad *Jcsum Christum*, “et mediam partem, quam inter pollicem et indicem dextrae manus tenet, ponit super patenam: de alia media, quam sinistra manu tenet” calici adhuc superpositam, “frangit cum pollice et indice dextrae manus particulam,” non ultra tertiam partem medietatis hostiae de ejus inferiori parte,³ interim “prosequens: *Qui tecum vivit et regnat*, etc., et eam inter ipsos dextrae manus pollicem et indicem retinens partem majorem, quam sinistra tenet, adjungit mediae, super patenam positae,” ita ut appareat hostia rotunda, et, juxta quosdam, ponendo oram dextrae (i. e. ultimae) medietatis paululum super oram alterius medietatis hostiae, “interim dicens: *in unitate Spiritus sancti Deus*; et particulam hostiae, quam in dextra manu retinuit, tenens super calicem, quem sinistra per nodum infra cuppam retinet, intelligibili voce dicit: *Per omnia saecula saeculorum. R. Amen*; et cum ipsa particula signans ter a labio ad labium” intra os “calicis, dicit: *Par Domini sit semper vobiscum*. Responso per ministrum: *Et cum spiritu tuo*, particulam, quam dextra manu tenet, immittit in calicem, dicens secreto: *Haec commixtio et consecratio Corporis*, etc.,” inclinans ad *Jesu Christi*. “Deinde,” i. e. absoluta hac oratione et non prius, “pollices et indices super calicem aliquantulum tergit, et jungit, calicem palla cooperit, et genuflexus Sacramentum adorat, surgit.”

4. “Et stans junctis manibus ante pectus, capite inclinato versus Sacramentum, dicit intelligibili voce: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi*, et dextra,” i. e. tribus digitis ultimis, leviter “percutions sibi pectus, sinistra super corporale posita, dicit: *miserere nobis*, et deinde non jungit manus, sed iterum percutit sibi pectus, cum dicit secundo: *miserere nobis*, quod et tertio facit, cum dicit: *dona nobis pacem*.”

5. “Tunc manibus junctis supra Altare positis, oculisque ad Sacramentum intentis,” corpore mediocriter “inclinatus dicit secreto: *Domine Jesu Christe*, etc.”

118. “Quibus Orationibus dictis, genuflectens Sacramentum adorat, et se erigens dicit secreto: *Panem coelestem*

³ D. 1275. 6.

accipiam, etc.; quo dicto,” adducit sinistro indice duas partes hostiae versus superiorem oram patenae, si necessarium sit, et tunc “dextra manu accipit de patena reverenter ambas partes hostiae, et collocat inter pollicem et indicem sinistrae manus, quibus patenam inter eundem indicem et medium digitos supponit,” ita ut duae partes rotundam figuram servant, “et eadem manu sinistra tenens partes hujusmodi super patenam inter pectus et calicem,” ita ut sinistra manus quatuor fere digitis elevata sit a corporali nec brachium innitatur Altari, corpore versus medium Altaris mediocriter seu “parum inclinatus, dextra tribus vicibus percutit pectus suum, interim etiam tribus vicibus dicens voce aliquantulum elevata: *Domine, non sum dignus*; et secreto proseguitur: *ut intres*, etc.”

2. “Quibus tertio dictis,” se erigit atque pollice et indice dextro partem hostiae dextram (a cornu Evangelii) superimponit sinistrae, et “ex sinistra accipit ambas partes praedictas hostiae inter pollicem et indicem dextrae manus, et cum illa super patenam signat seipsum signo Crucis, ita tamen, ut hostia non egrediatur limites patenae, dicens: *Corpus Domini nostri Jesu Christi*,” ducens cum hostia perpendiculariter lineam rectam, et ad verba *Jesu Christi* caput inclinans,¹ dein elevat hostiam et ducit lineam transversam, interim continuans: “*custodiat animam meam in vitam aeternam. Amen*: et se inclinans, cubitis super Altare positus, reverenter easdem ambas partes sumit: quibus sumptis, deponit patenam super corporale,” versus cornu Evangelii, “et erigens se, junctis indicibus *et* pollicibus, ambas quoque manus ante faciem jungit, et aliquantulum,” i. e. per spatium unius fere *Pater*, “quiescit in meditatione sanctissimi Sacramenti.” Si pars hostiae palato adhaereat nec lingua amoveri possit, simul cum Sanguine vel ablutione deglutiatur.²

¹ D. 2850. 1.

² “Si quis Hostiam brevi tempore deglutire non posset, nisi eam dentibus diminueret, faciat sino scrupulo, quia, sicut Certanus in libro de ritibus Missae privatae optime observat, haec

caro immortalis et impassibilis non timet aliquod damnum a dentibus nostris, qui rem frangere non possunt, sed tantum signum et accidentia.”—Baldescii.

119. “Deinde depositis manibus dieit secreto: *Quid ŕelri buam Domino pro omnibus quae retribuit mihi/* et interim discooperit calicem, genuflectit, colligit fragmenta cum patena, si quae sint in eo,” ducendo patenam praesertim ubi hostia jacuit, ita ut fragmenta in unum corporalis locum colligat, et tunc illa in patenam recipit, dum manu sinistra corporale ibi paululum elevat. Deinde manu sinistra accipit patenam ex parte ubi nulla sunt fragmenta eamque transfert super calicem, et “patenam quoque diligenter cum pollice et indice dextrae manus super calicem extergit, et ipsos digitos, ne quid fragmentorum in eis remaneat.”¹

2. . . . “Post extorsionem patenae junctis pollicibus et indicibus, calicem dextra manu infra nodum cuppae accipit, sinistra” super corporale deposita retinet “patenam, dicens: *Calicem saluteris*, etc.” usque ad *salvus ero* inclusive; “et signans se signo Crucis cum calice,” quem elevat, ut ejus summitas perveniat ad frontem, et dimittit usque ad pectus linea recta, et interim “dicit: *Sanguis Domini nostri*, etc.” inclinans ad *Jesu Christi*² deinde ducens Crucis lineam transversam ab humero sinistro ad dextrum dicit: *custodiat animam meam*, etc., tunc “et manu sinistra supponens patenam calici” fere ad mentum, “stans reverenter sumit totum Sanguinem cum particula in Calice posita,” quin calicem interca omnino removeat, nec cum aspiratione s. species attrahens, nec faciem nimis elevans versus coelum aut calicem lambens. Si forte in sumptione particula calici inhaeserit, illam, vino infuso, sumat cum purificatione.³

1 “In collectione fragmentorum moraliter possibilis diligentia et advertentia requiritur, ne quid fragmentum super corporale aut patenam remaneat, et irreverentia committatur; sed multi, minus recte, nimiam et superflinam diligentiam adhibent, corporale et patenam fricant et perfricant, ut particulas, quae

non sunt fragmenta sacrae hostiae, sed fila et fragmenta corporalis aut aliarum rerum colligant, et in hac collectione tempus ita conterunt, ut finis ejus vix exspectandus sit.”—Schöber. Caer. M. priv., p. 98.

2 D. 2850. 1.

3 Rubricae Missae De Defect-X. 8.

120. Tunc, si qui sunt communicandi, fit distributio communionis, de qua infra.¹ Qua distributione finita et ciborio reposito, guttulas Sanguinis e calice sumat.

2. “Quibus sumptis” sinistram cum patena deponit in corporali et “dicit secreto: *Quod ore sumpsimus*, etc. et” interim “super Altare,” non extra, nisi minister aliter infundere nequeat, “porrigit calicem ministro in cornu Epistolae; quo vinum fundente”² Sacerdos illud in calice circumagit, ut species ei adhaerentes abstergantur, tum patenam mento supponit, et (ut praescribit S. Pius V.) per eandem partem calicis, per quam S. Sanguinem sumpsit, “se purificat.”

3. “Deinde” patenam et calicem super corporale deponit, indices et pollices utriusque manus cuppae imponit ac reliquis digitis complectitur cuppam³ et vadit ad cornu Epistolae,⁴ calicem intra mensam Altaris, ut supra,⁵ sustinet et “vino et aqua [sit plus aquae⁶] abluit pollices et indices super calicem,” quem prope corporale collocat; tunc super eum excutit pollices et indices, “quos abstergit purificatorio, interim [intra ablutionem] dicens: *Corpus tuum Domine, quod sumpsi*, etc.,” et rediens ad medium Altaris;⁷ ibi purificatorium inter pollicem et indicem sinistrae ita tenet, ut ab utraque parte super digitos pendeat (nec amplius pollices et indices junctos tenet); sinistram cum purificatorio extra corporale deponit et manu dextra calicem cum purificatione circumagit; tunc purificatorium manu sinistra mento supponens “Ablutionem sumit.”

¹ No. 181.

² Postquam infudit.

³ V. n. 95, q.

⁴ Id est (uti probat Schober, pag. 116), in Missa privata versus cornu Epistolae, in Missa eolemni remanens in medio, sive SS. Sacramentum sit expositum, necne.

⁵ S. Lig., Martinucci, De Herdt, etc.

⁶ Nam “communior est opinio, vel unicam guttam vini conse-

crati permixtam cum qualibet magna quantitate vini, saltem ejusdem speciei, non amittere consecrationem (secus si miscetur cum majori quantitate diversi liquoris); sic plus aquae quam vini sumendo vitatur periculum abstergendi species consecratas cum purificatorio.” Toncllius, juxta Lugo, S. Lig. etc. apud Schober, loc. cit., p. 117.

⁷ Vid. n. 95. q.

4. Tunc calicem deponit “et extergit os et calicem purificatorio,” quod pollice extra cuppam et reliquis ¶ digitis infra cuppam per fundum circumducit; dein alia parte purificatorii nondum madefacta calicem totaliter extergit.

5. “Quo facto purificatorium extendit super calicem, et desuper” cochlear parvum, si adsit, et manu sinistra “patenam, ac” simul manu dextra “super patenam parvam pallam:” tunc calicem ponit ad cornu Evangelii plicat corporale, scii, prius partem anteriorem, dein posteriorem, tunc lateralem sinistram, i. e. a cornu Epistolae, et desuper partem dextram, ita ut pars illa quae Corpus Christi attigit, semper sit interior, et corporale in sequenti Missa eadem positione adhibeatur: “et plicato corporali, quod [dextra] reponit in bursam, cooperit calicem velo, et bursam desuper ponit” utraque manu, “et collocat in medio Altaris, ut in principio Missae.”⁸

ART. VII.

A COMMUNIONE USQUE AD FINEM MISSAE.

121. “Celebrante purificato, dum calicem collocat in Altari, liber Missalis defertur per ministrum ad cornu Epistolae. . . . Deinde Celebrans”¹ accedit ad librum, ubi “stans manibus junctis” alta voce “legit Antiphonam, quae dicitur Communio; qua lecta, junctis itidem manibus ante pectus vadit ad medium Altaris, et eo osculato, vertit se ad populum a manu sinistra ad dextram, et dicit: *Dominus vobiscum*, et per eandem viam redit ad librum, dicit Orationes post Communionem, eisdem modo, numero et ordine, ut supra dictae sunt Collectae.”

2. “Quibus finitis,” cum suis conclusionibus et non antea, “claudit librum” ita, ut apertura ad medium Altaris sit versa; si vero aliud Evangelium e Missali sit legendum, relinquit illud apertum; ac, deficiente ministro, illud statim defert ut pro primo Evangelio; “et jungens manus ante pectus, revertitur ad medium Altaris, ubi eo osculato vertit se ad populum, et dicit: *Dominus vobiscum*; quo dicto, stans junctis manibus ante pectus versus populum, dicit, si dicen-

⁸ V. η. 110, 4, adn. 3.

i V. n. 95, q

dum est: *Ite Missa est*, et per eandem viam revertitur ad Altare. Si vero non sit dicendum, dicto *Dominus vobiscum*, revertitur eodem modo per eandem viam ad medium Altaris, ubi junctis ante pectus manibus, dicit: *Benedicamus Domino!*

3. “In Quadragesima autem a Feria IV. Cinerum usque ad Feriam IV. majoris Hebdomadae in feriali Officio,” non in Missis festivis vel votivis, “postquam Celebrans dixit Orationes post Communionem cum suis solitis conclusionibus, antequam dicat: *Dominus vobiscum*, stans in eodem loco ante librum dicit: *Oremus. Humiliate capita vestra Deo*, caput inclinans” [etiam ad *Humiliate*; etc.] “et extensis manibus, subjungit eadem voce Orationem super populum, ibidem positam, . . . et alia ut supra.”

122. “Dicto *Ite Missa est*, vel *Benedicamus Domino*, ut supra, Celebrans ante medium Altaris stans junctis manibus super eo, et capite inclinato, dicit secreto: *Placeat tibi sancta Trinitas*, etc. quo dicto, extensis manibus hinc inde super Altare positis, ipsum in medio osculatur: tum erigens se, adhuc stans versus illud,” jungit manus,¹ “elevat ad coelum oculos et manus, quas extendit et jungit, caputque Cruci inclinans [ad *Deus*], dicit voce intelligibili, *Benedicat vos omnipotens Deus*, et junctis manibus, ac demissis ad terram oculis, vertens se ad populum a sinistro latere ad dextrum, extensa manu dextra,” et usque ad frontem erecta “junctisque digitis, et manu sinistra infra pectus posita, semel benedicit populo dicens: *Pater, et Filius, et Spiritus sanctus. R. Amen!*”

2. “Et circulum perficiens accedit ad cornu Evangelii ubi” oblique² stans “dicto *Dominus vobiscum*, et *R. Et cum spiritu tuo*, pollice dextro signans primum signo Crucis Altare, seu librum” vel tabellam “in principio Evangelii. deinde frontem, os et pectus, dicit: *Initium sancti Evangelii secundum Joannem*, vel: *Sequentia sancti Evangelii*, ut dictum est in Rubricis generalibus, et *R. Gloria* (ibi, *Domine*, junctis manibus, legit Evangelium: *In principio*, vel aliud ut convenit. Cum dicit: *Et verbum caro factum est*, genuflectit versus cornu Evangelii, et surgens prose-

¹ Quod a pluribus auctoribus recte concludi videtur; sequitur enim: “quas extendit.”
² D. 3792. 5.

quitur [r/ *habitavit*, etc.] ut prius; quo finito” non osculatur Missale, si adsit, sed claudit illud, ita ut apertura versa sit ad medium Altaris, et “minister stans a parte Epistolae respondet: *Deo gratias.*”

Deinde statim preces post Missam privatam recitandas persolvit, de quibus infra in Appendice.

123. “Quibus omnibus absolutis,” reversus ad medium Altaris. “Sacerdos accipit sinistra calicem, dextram ponens super bursam, ne aliquid cadat, descendit ante infimum gradum Altaris; et ibi in medio vertens se ad illud,” corpus l profunde “inclinat (vel, si in eo est tabernaculum SS. Sacramenti,” in plano “genuflectit) accipit biretum a ministro,” vel caputio, si eo utatur, “caput cooperit, ac praecedente ministro, eo modo, quo venerat,” i. c. oculis demissis et incessu gravi, “redit ad sacristiam, interim dicens Antiphonam *Trium Puerorum*, et Canticum *Benedicite.*”

2. In sacristia capite tecto inclinatur Crucifixo vel imagini, deponit calicem, et exiit se vestibulis inverso ordine, scii, casula, stola, manipulo, cingulo, alba, amictu; et detrahens albam prius e manica sinistra, tum e capite, ultimo e manica dextra; osculatur Crucem in paramentis ut ante Missam; detegit calicem cumque reponit; deinde, si consuetudo suadeat, manus lavat et ministro benedicit.

3. Tandem Sacerdos tenetur ex praecepto divino ad gratiarum actionem, sive oratione mentali sive vocali faciendam. Si quaeratur, quantum temporis spatium ad hoc sit impendendum, S. Franciscus Salcsius vult, ut Sacerdos per horam *saltem* quadrantem immoretur. S. Alphonsus scribit: “Quaeso, o Sacerdos, ut per dimidiam horam orando permanes, vel saltem per quadrantem, sed heu, hora quadrans est nimis brevis.” Qui vero sine ulla fere gratiarum actione statim ab Ecclesia discedere solet,—in sui ruinam et fidelium scandalum.—a S. Patribus, e. g. a S. Chrysostomo. assimilatur Judae traditori, qui: “Cum accepisset buccellam, exivit continuo.”

l Ruhr, novi Missalis.

Pro gratiarum actione, sicuti pro praeparatione ad Missam valde utiles sunt plures libri in hunc finem specialiter editi, (piorum princeps existit *Manna Quotidianum Sacerdotum* ed. a Jac. Schmitt, opus maxime commendandum.

Pro recitatione Orationis *Obsecro te* Pius X. remissionem culparum in litando ex humana fragilitate contractarum concessit. —Praeterea Indulg. plenaria pro *En ego o Lone et dulcissime Jesu*.

APPENDIX.

De precibus post Missam privatam dicendis.

124. Post unamquamque Missam privatam, etiam de Requie, recitanda sunt tria *Ave Maria*, *Salve Regina* cum V., Oratione ac Invocatione S. Michaelis A.¹

Quibus addi potest triplex invocatio “Cor Jesu sacratissimum, miserere nobis.”²

2. Hae preces immediate expleto ultimo Evangelio recitandae sunt, ita ut S. Communionis distributio vel alia parva functio interponi nequeat.³ Priusquam Celebrans descendit ad preces persolvendas, inclinatio capitis ad Crucem Altaris neque praescribitur neque prohibetur. In recitatione precum genuflectendum est pro lubitu sive in suppedaneo sive in infimo Altaris gradu.⁴ Uti ad alias preces, Sacerdos manus junctas teneat; quapropter omnino decet, calicem in Altari relinquere, donec preces sint persolutae.

Si ob aliquam causam alta voce dici nequeant, submissa voce dicantur cum ministro.⁵

3. Praedictae preces recitandae non sunt (a) post Missam cantatam, neque post M. conventualcm lectam; (b) “si Missa cum aliqua solemnitate celebratur,” ex. gr. occasione primae communionis aut communionis generalis, sacrae confirmationis, vel ordinationis aut pro sponsis; (c) si “Missam, quin Celebrans ab altari recedat, immediate ac rite subsequatur aliqua sacra functio seu pium exercitium.”⁰

¹ Leo XIII. 6. Jan. 1884.

² Ex concessione Pii X.

³ D. 3682.

< D. 3637. 8.

sD. 2. Jun. 1916.

«D. 20. Jun. 1913.

Dic Nativitatis Domini et in Commemoratione Omnium Defunctorum preces istae dicuntur tantum quando Sacerdos ab Altari discedit, sive post primam, sive post secundam, sive post tertiam Missam ;⁷ neque post secundam, si immediate sequatur tertia Missa sollemnis.⁸

ART. VIII.

DE IIIS, QUAE OMITTUNTUR IX MISSA PRO DEFUNCTIS.

125. “Non dicitur Ps. *Judica*, sed pronuntiata Antiphona: *Introibo ad Altare Dei*, et responso a ministro: *Ad Deum, qui laetificat*, etc. dicitur V. *Adjutorium nostrum* et Confessio cum reliquis.”

2. “Celebrans ad Introitum, non signat se, sed manu dextera extensa, facit signum Crucis super librum, quasi aliquem benedicens,” sinistra super Altari posita.¹

3. “Non dicitur *Gloria Patri*, nec *Gloria in excelsis*, nec *Alleluja*, nec *Jube Domine benedicere*, nec *Dominus sit in corde meo*; nec osculatur librum in line,” nec dicit *Per Euangelica dicta*, etc.² “Non dicitur *Credo*, non benedicitur aqua in calicem fundenda; dicitur tamen Oratio: *Deus, qui humanae substantiae*, etc. In fine Ps. *Lavabo* non dicitur *Gloria Patri*.”

4. Ad *Agnus Dei* loco *miserere nobis* dicitur: *dona eis requiem* bis et tertio *dona eis requiem sempiternam*; neque percutitur pectus, sed manus tenentur junctae. “Non dicitur prima Oratio ante Communionem, nec datur pax.”

5. In fine loco *Ite Missa est* dicitur *Requiescant in pace*, semper in plurali, et facie versa ad Altare. “Et non datur benedictio: sed dicto *Placeat*, et osculato Altari, dicitur ut supra: *In principio erat Verbum*, etc.”

Nihil unquam mutatur ratione festi vel temporis, e. g. paschalis, nec inclinatur ad nomen Sancti, de quo fit officium vel commemoratio in officio.

T D. 3705 ; et 3855. 7.

s D. 3936. 1.

iD. 2572. 25.

2D. 2956. 10.

ART. IX.

DE MODO PARTICULAS CONSECRANDI.

126. Particulae prius a fragmentis adhaerentibus sunt purificandae, sive cribro aliove instrumento, sive digitum circumducendo. Si paucae sint, circiter sex, Sacerdos eas super patenam ponere potest. Secus locat eas super corporali ante calicem, paululum ad cornu Evangelii, vel potius in pyxide seu ciborio vel in alio calice retro post calicem, vel ob angustiam lapidis paululum ad alterutrum latus,—nunquam vero in alio corporali complicato; et contegit vas illud palla vel patena aut cooperculo suo, sed absque velo suo.

Hostia major pro ostensorio ponitur in patena, et post oblationem super corporale lateraliter ante calicem a sinistra Celebrantis c regione alterius hostiae majoris; vel si in lunula difficile aptari possit, consecrari potest in ipsa lunula, supradicto loco posita.

2. Ad Offertorium, antequam Sacerdos patenam recipiat, “calicem illum seu vas dextra discooperit, et intentionem suam etiam ad illas offerendas dirigens dicit: *Suscipe*”; postea, patena deposita, “illud cooperit.”

3. Ad Consecrationem, antequam dicat: *Qui pridie*, ciborium paululum admovet versus dextram suam (saltem si obstet lectioni verborum Consecrationis), illudque manu dextra discooperit. Post elevationem hostiae, genuflexione facta, illud cooperit et reponit loco quo prius erat.

4. Quando hostiae consecratae reponuntur?

(a) Si super corporali consecratae sunt, nec Communio distribuenda nec pyxis pro novis hostiis purificanda sit, post sumptionem s. hostiae ponuntur in pyxide (vel major hostia in lunula) ; dein colliguntur fragmenta, et post sumptionem Sanguinis pyxis (vel ostensorium) in tabernaculum reponitur.¹

¹Cf. Rub. Miss. Tit. X. 5. nis in tabernaculum reponitur, Juxta quosdam auctores pyxis juxta alios post primam ablutionem statim auto sumptionem Sanguinis in tabernaculum reponitur.

(δ) In reliquis casibus,—scii, quando hostiae in pyxide sint consecratae, vel super corporali, *et* pyxis sit purificanda vel Communio distribuenda,—reponuntur post sump-tionem Sanguinis, resp. post distributionem Communionis, vel purificationem pyxidis.

In omni casu genuflexio facienda est, antequam s. hostiae tangantur aut post aperitionem tabernaculi vel pyxidis quae continent s. hostias; item genuflcctitur post repositionem antequam tabernaculum claudatur; calix Missae stat cooper-tus super corporali ad latus Evangelii, dum hostiae in ciborium vel tabernaculum reponuntur aut Communio dis-tribuitur.

ART. X.

DE RENOVATIONE SPECIERUM ET PURIFICATIONE CIBORII.

127. “Hostiae consecrandae sint recentes”¹ scii, secun-dum S. Carolum Bor. “a viginti diebus ad summum con-fectae” “et frequenter renoventur,”¹ i e. semel in hebdomada³ renovatio fiat, aut saltem quintodecimo quoque die, si sint valde recenter confectae.

2. “In renovatione, quae quolibet octavo die fieri debet de SS. Eucharistiae Sacramento, consumi debet tum hostia major pro ostensorio, tum etiam particulae, quae existunt in tabernaculo, post sumptionem Sanguinis ante Puri-ficationem.”⁴ Novae consecratae hostiae nunquam eum

¹ Rit. IV. I. 7.

² Can. 1272; et Rit. IV. I. 7.

^{*} Caer. Ep. I. 6, 2.

⁴ Potest etiam Sacerdos ho-stiam e monstrantia sumptam sumere una eum altera sacrificii. Peccaret graviter, si hostiam

maiores in Missa consecratam reponeret in tabernaculo, et ejus locosumeret hostiam, quae in eodem tabernaculo antea con-tinebatur; ipse enim de suo sacrificio participare debet. Scho-ber, C. Miss. priv. p. 99.

veteribus permisceri debent, sed in alia pyxide vel calice conservandae, vel primo distribuendae vel a Sacerdote in Missa sumendae sunt.⁵

3. Toties pyxis seu ciborium est purificandum, quoties Heri debet specierum renovatio.

4. *Purificationis modus, quando una tantum pyxis habeatur:* Postquam Celebrans hostias veteres distribuit vel sumpsit, indice dextro fragmenta residua e pyxide in calicem immittit; dein purificatio in hanc pyxidem infunditur et intus circumagitur, et indice tergente Sacerdos totam interiorum partem abluit et in calicem transfundit; (vel juxta Merati, etc. sine torsione digiti talis infusio et transfusio repetitur quotiescunque opus erit;) tandem purificatorio pyxidem extergit, et, genuflexione facta, particulas consecratas in eam immittit.

5. *Purificationis modus, quando duae pyxides habeantur,* ita ut nullae particulae in pyxidem purificatam immittantur: Celebrans fragmenta residua in calicem immittit; tunc purificatio prius in pyxidem et circumagendo in calicem infunditur et sumitur; eodem modo fit ad ablutionem digitorum. Tunc prius calix deinde pyxis purificatorio extergitur et extra corporale ponitur.—Plures censent, decere ut purificatorium tunc modo inverso plieetur nec amplius serviat donec lotum fuerit.

Nonnullis placet, pyxidem absque vini infusione purificare.⁶

⁵ Cf. Rit. Rom., de SS. Euch.
IV. 1. 7.

⁶ Martinucci, I. p. 346, nota:
cf. Eph. Lit. X. p. 33.

ART. XT.

DE MISSA PRIVATA CORAM SS. SACRAMENTO EXPOSITOR

128. In conspectu Sanctissimi caput detegitur parumper consistendo, et biretum ministro porrigitur. In accessu et in recessu utroque genu in plano cum mediocri corporis inclinatione genuflectitur; intra Missam unico genu.² (Transeuntes vero, qui non sunt Ministri ad Altare, semper utrumque genu flectunt.)

2. Sacerdos genuflectit, quandocunque ad medium Altaris accedit, vel ab eo recedit, vel transit ante SS. Sacramentum; si inter accessum ad medium et inter recessum interponatur mora, bis genuflectit; si accedit ad medium statim dicturus *Dominus vobiscum* prius genuflectit, deinde osculatur Altare, et statim se retrahit ad latus Evangelii et statim semiconversus ad populum. Si jam sit in medio, prius osculatur Altare, deinde genuflectit. Ita fit ad *Orate fratres*, non perficiendo circulum.

3. Proinde genuflectit post ascensum ad Altare in suppedaneo, antequam corporale explicat, deinde eo explicato antequam accedit ad Missale; iterum antequam descendit ad Missam inchoandam genuflectit et se aliquantulum retrahit ad cornu Evangelii et post descensum unum genu flectit in infimo gradu;³ non genuflectit post confessionem sed post ascensum ante et post *Oramus te, Domine*.

Porro genuflectit ante et post *Dominus vobiscum, Munda cor meum, Orate fratres*.

i In Altari expositionis Missae privatae celebrandae non sunt, nisi alia Altaria desint, vel causa rationabilis urgeat, e. g. ne SS. Sacramentum sine adoratoribus relinquatur, vel ob consuetudinem immemorabilem, quae sine populi offensione et pietatis detrimento

aboleri nequit.—Crux in Altari juxta consuetudinem loci poni aut non poni potest; ita Instructio “linquens quemlibet in sua praxi.” (D. 2365. 1.)

2D. 2682. 49; 3426. 6; 4179.

3 Juxta Martinucci in plano.

4. Oculorum elevationes, capitis inclinationes profundae et genuflexiones etiam intra Evangelium fiunt versus SS. Sacramentum.⁴

5. Ad lotionem digitorum descendit in planum ; vel lavat in secundo gradu laterali aut in suppedaneo; “servetur consuetudo : dummodo caveat, ne terga vertat Sacramento.”⁵

6. Si Communio distribuenda sit, ad *Ecce Agnus Dei*, etc. se retrahit ad cornu Evangelii.

Ablutionem digitorum sumit in cornu Epistolae, genuflectens antea et postea.⁶

7. Post verba *Benedicat vos omnipotens Deus*, genuflectit et semiversus benedicit populo ; tunc non perficit circulum nec revertitur ad medium, sed statim super sinistram suam se vertit ad cornu Evangelii; ibi initio Evangelii signat librum vel tabellam, non vero Altare,⁷ et se ipsum, aut se ipsum solum. Ad *Verbum Caro factum* genuflectit versus SS. Sacramentum.

8. Finito Evangelio revertitur ad medium, genuflectit, accipit calicem, descendit ut antea, genuflectit in plano utroque genu cum mediocri corporis inclinatione, et quando e conspectu Sanctissimi venerit (vel juxta alios, statim, antequam surgat, tenens calicem), caput tegit.

9. Si detur Benedictio SS. Sacramenti, Sacerdos ad sedem deponit casulam et manipulum et induit pluviale in plano utrumque genu flectens tam in recessu quam in Accessu.⁸

⁴ T). 3875. 4.

⁵ I). 2682. 48.

«Cf. n. 120, 3.

⁷ Cf. n. 122, 2.

⁸ D. 4048. 5.

-VRT. XII.

DE MISSA PRIVATA CORAM EPISCOPO IN SUA DIOECESI

129. Genuflexorium praeparetur pro Episcopo “ante medium Altaris, vel e regione in cornu Epistolae, nisi aliud situs loci suadeat.” ¹

Celebrans accedat ad Altare paulo ante Episcopum, et calice aptato apertoque Missali descendit et expectat ante infimum gradum [anterioriorem, non lateralem] ad cornu Evangelii. Advenienti Episcopo corpus profunde³ inclinat,⁴ et faciens Altari reverentiam incipit Missam in eodem loco, semiconversus ad Altare. Si Episcopus Celebrantem praevenerit, hic transiens capite tecto corpus profunde³ illi inclinat et ascendit descenditque ita ut Episcopo terga non vertat etc. ut supra.⁵

2. Ad *Confiteor* dicit: *Tibi Pater* et *Te Pater*, se convertens ad Episcopum, vel *Vobis Patres*, etc., si plures Praelati aequales adsint.—Post *Oremus*, inclinat Episcopo, accedit ad medium Altaris ante infimum gradum et ascendit ut alias.

3. Post Evangelium non osculatur librum nec dicit: *Per Evangelica dicta*, sed Minister vel Capellanus Episcopi defert librum ad Episcopum, scilicet, digniorem, si plures ad-

¹ Item coram Archiepiscopo in sua Provincia, coram Nuntio et Legato Sedis Apost. in locis suae Legationis, Cardinali in quocumque loco, modo non adsint incognito, seu sine habitu Praelatio assistant. Coram Episcopo extra suam Dioecesim Missa consueto modo celebratur, decet tamen, ut Celebrans transiens ante illum in accessu et recessu capite tecto eidem inclinet.

² Caer. Ep. I. 30.

³ Caerem. O. F. M.

⁴ “Stans ante infimum gradum expectat: dato signo [iterum] facit profundam reverentiam Praelato,”—at ex consuetudine post primam inclinationem statim incipit Missam. (Baldeschi, et Cerem. U. S.)

⁵ Si Episcopus ad latus Altaris genuflectat ita ut Celebrans stans in medio ei terga non vertat, Missa loco consueto incipi potest. (De Herdt; contra Gavantus.)

sint; si essent aequales, nullus librum osculatur, nec Celebrans. Ad Offertorium Episcopus non benedicit aquam.

4. Post primam Orationem ante Communionem Minister genuflexus Celebranti offert instrumentum *Pacis* (i. e. tabellam cum imagine Crucifixi vel B. M. V. vel Patroni Ecclesiae alteriusve Sancti, coopertam velo serico) ; Celebrans: *Pax tecum*; Minister: *Et cum spiritu tuo*. Hic illud affert Episcopo, dicens: *Pax tecum*, postea illud iterum contegit inclinatque Episcopo. (Quoad hoc quidem “servetur laudabilis locorum consuetudo.”⁶)

5. Post *Benedicat vos omnipotens Deus* Celebrans conversus ad populum inclinat Episcopo quasi licentiam benedicendi petens; dein benedicit adstantes a parte ubi Episcopus non adest, seu ad dextram suam, si Episcopus sit in medio vel in cornu Epistolae.

6. Finito Evangelio in fine Missae Celebrans convertit se ad Episcopum et profunde inclinat ibique expectat donec Episcopus discesserit; quodsi nondum discedat, ipse more solito discedit, Episcopo in transitu capite cooperto corpus profunde⁷ inclinans.

7. Compendiose: Inclinator Episcopo ante et post Missam, ante et post Ps. *Judica* cum Confessione, ante Benedictionem et post ultimum Evangelium. Confessio, etc., dicitur in cornu Evangelii,—*Tibi Pater*, etc.; Celebrans omittit, osculum Evangelii et *Per Evangelica, dicta*; datur *Pax* cum instrumento, nisi sit Missa de Requie, vel ex consuetudine regionis omittatur.

⁶ Cacr. Ep. I. 24, 12.

⁷ Caerem. O. F. M.

CAPUT VII.

DE RITU MINISTRANDI IN MISSA PRIVATA.

ART. I.

DE MINISTRO IN MISSA PRIVATA A SACERDOTE CELEBRATA.

130. “Sacerdos Missam ne celebret sine ministro qui eidem inserviat et respondeat.

“Minister Missae inserviens ne sit mulier, nisi, deficiente viro, iusta de causa, eaque lege ut mulier ex longinquo respondeat nec ullo pacto ad altare accedat.”¹

2. Unus tantum minister pro Missa stricte privata admittitur, sed duo adhiberi possunt propter solemnitatem,—non vero propter dignitatem Sacerdotis,—pro Missa parochiali quae loco Missae cantatae celebratur.

3. “Minister inserviens Missae in Altari, ubi SSimum Eucharistiae Sacramentum non asservatur, *unico genu flectere* debet accedens ad Altare et quoties ante medium Altaris transibit aut ab eo recedet.”²

4. Candela accenduntur incipiendo in latere Epistolae ab illa, quae est Cruci proximior. Extinguuntur incipiendo in cornu Evangelii ab illa, quae est Cruci remotior.³

5. Campanula pulsatur quasi generaliter in hisce regionibus :

- (a) Ad Offertorium ;⁴
- (&) Ad *Sanctus*;⁵
- (c) Ad *Hanc igitur*;⁵
- (d) Ad utramque Elevationem ;⁵
- (e) Ad *Domine non sum dignus*;⁷

¹ Can. 813.

² D. 4193. 1.

³ D. 4198. 9.

« Ex consuetudine.
Rit Celebr. Miss.

« Ex consuetudine. Cerem. U.
S.

⁷ “ Quasi generaliter extra
Italiam.” Schober. — Cerem.
U. S.

(/) Quoties administratur S. Communio, ad verba Domine non sum dignus.⁸

Non pulsetur: («) dum expositum est SS. Sacramentum; (6) in Missis privatis tempore piae supplicationis.

2. Minister superpelliceo sit indutus (Rubr.), saltem in Missa conventual!⁹ Praeparat ampullas vini et aquae, etc., accendit candelas incipiens a parte Epistolae.¹⁰ Assistit Celebranti vestimenta induenti, stans ab ejus sinistris.¹¹

Si Minister sit talis aetatis ut sequentia ministeria exhibere possit, hoc modo se gerat, («) Amictum extensum Sacerdoti porrigit. (5) Partem posteriorem albae revolvit, ambabus manibus accipit et circa collum Sacerdotis imponit; tunc dextram manicam deinde sinistram elevat, (c) Cingulum a tergo praebet, cujus flacci a dextra sua pendeant. Elevat albam super cingulum circumcirca, ut honeste dependeat et tegat vestes; ac ejus fimbrias diligenter aptat, ut ad latitudinem digiti vel circiter, super terram aequaliter dependeat. (cZ) Manipulum Sacerdoti osculandum oilert ejusque brachio imponit, (e) Stolam utraque manu extensam tenens Sacerdoti tradit osculandam sibique propriis manibus imponendam. (/) Casulam extendit et ambabus manibus elevat, ut Sacerdos eam commodè induere possit.

131. Sacerdote vestito minister sumit Missale quod utraque manu in angulis inferioribus portat apertura ad suam sinistram versa, simul cum Celebrante Cruci vel imagini profundam reverentiam facit, ad portam sacristiae aquam benedictam indice dextro ei offert eaque se ipsum signat; campanulam, si ibi adsit, pulsat, atque praecedit Celebrantem tres vel quatuor passus. Si accedatur ad Altare ante cornu Epistolae, minister recedit, ut Celebranti aditum praebeat.

2. Si obviam veniat Sacerdoti parato eum capitis inclinatione profunda salutat et ad propriam vergens dextram procedit.—In transitu ante Altare majus, aut Altare SS. Sacramenti vel Reliquiam S. Crucis expositam *unicum c/cuu flectii*. Ante alia Altaria nullam reverentiam facit etiamsi

s Ex consuetudine.
» Decet ut pueri inservientes
super vestes mundanas semper
induant vestem talarem et super-
pelliceum; non vero alia indu-

menta liturgica, uti cingulum,
mozettam, bireturn, etc.

¹⁰ D. 4198. 9.

¹¹ Vide n. 102, 5.

ibi Missa celebretur nequidem inter Elevationem et Communionem.—Transiens ante SS. Sacramentum expositum, vel ante Altare, ubi fit Consecratio et elevatio sacrarum Specieruin, vel ubi distribuitur S. Communio utrumque genu flectit, nec surgat ante Celebrantem Missae.¹

3. Ad Altare se sistit ad dextram Celebrantis, ejusque birectum accipit; genuflectit in plano, etiamsi SS. Sacramentum in Altari non asservetur² et transmisso ad brachium sinistrum Missall, manu dextra accipit birectum.

Missale clausum imponit legili, apertura ad medium Altare versa. Birectum loco apto extra Altare ponit, vel caputium, si eo Celebrans utatur, ejusque amictum componit.

4. Accedit ante gradus ad cornu Evangelii et ad sinistram Celebrantis paululum retro genuflectit.

Simul cum Celebrante se signat eique manibus junctis respondet. Ad *Misereatur tui* aliquantulum, inclinat versus Celebrantem. Intra *Confiteor* suum (non vero Celebrantis,) mediocriter corpus inclinat versus Altare, ad *tibi Pater* et *te Pater* paullum convertitur ad Celebrantem. Postquam respondit *Arnen*, erigit caput. Ad *Indulgentiam* se signat, iterumque mediocriter inclinat ad *Deus tu conversus*, etc.

5. Post *Oremus* surgit pedibus et albam Celebrantis ex parte anteriori³ sublevat; deinde genuflectit in infimo gradu, vel in plano, si praeter suppedaneum gradus non adsit.

Signat se eodem tempore quo Sacerdos, simulque inclinat ad *Oremus*, nomen *Jesus, Maria*, etc., ad *Adoramus te*, etc.

Quando ante Altaris Crucem transit, profunde semper genuflectit.

6. Post Epistolam dicit: *Deo gratias*, gilt in medio Altaris et transit ad cornu Epistolae, et defert legile vel cussinum cum Missali, se vertens ad suam sinistram, illudque ad latus Evangelii oblique super Altare collocat. Descendit de suppedaneo ad latus Evangelii ibique stans respondet et se signat sicuti Sacerdos. Ad nomen *Jesus* (vel paulo post initium Evangelii) inclinat et transit ad latus Epistolae in planum ante Altare, ibique consistit paullum con-

¹ Cacerem, O. F. M. n. 295.

» D. 4193. 1.

³ Quod quidem alii omitti malunt.

versus ad Celebrantem. Quum in fine responderit *Laus tibi Christe*, genuflectit. Infra symbolum ad *Et incarnatus est* mediocriter corpus inclinatur.

7. Post *Oremus* ante Offertorium campanulam pulsatur, pergit, absque genuflexione, ad credentiam; sumit manutergivum illudque extendit super Altare in cornu Epistolae; tunc (si opus fuerit) plicat calicis velum illudque prope corporale non longe a gradu candelabrorum ponit. Deinde ampullas simul cum pelvicula ad Altare defert et linteum superimponit. Dextra ampullam vini, sinistra ampullam aquae in ima parte accipit; stans in gradu suppedaneo propiori prius Sacerdoti ampullam vini porrigit; tunc dextra quoque manu ampullam aquae, recipiens sinistra ampullam vini; “osculatur ipsam ampullam” utramque tum in porrigendo tum in recipiendo, “non autem manum Celebrantis.” (Oscula omittuntur in Missis de Requie et coram Sanctissimo exposito.) Ampullam aquae dextra receptam deponit super pelviculam, et ampullam vini seponit vel ad credentiam refert. Reversus ad Altare linteum paululum sublevat, ut facilius a Celebrante capi queat, et dextra ampullam aquae, sinistra pelviculam tenens, profunde caput inclinatur Celebranti accedenti et infundit aquam super extremitatem utriusque pollicis et indicis; iterat reverentiam, aquam pelvicolae projicit in conchulam praeparatam supra vel prope credentiam, reponit pelviculam sum ampullis et recipit de Altari linteum, quod plicatum super credentia reponit.

8. Redit ad anteriorem partem Epistolae ibique ut antea genuflectit. Respondet: *Suscipiat* erectus⁴ quando Celebrans dicto *Orate fratres* se converterit ad Altare. Respondet ad Praefationem caput inclinans ad *Deo nostro*. Ad *Sanctus* “parvam campanulam pulsatur” ter, non continue sed duobus ictibus pro singulis ternis vicibus; campanula deposita ad *Benedictus* se signat simul cum Celebrante.

Deinde accendit intortitium seu candelam insistentem in cornucopio parieti affixo a cornu Epistolae,⁵ “quod [intortitium] non

⁴ Caer. O. F. M. n. 300.

⁵ Martinucci I. 11, IS. Cf. Kunz, Ministrant, p. 36, not. 6.

extinguitur, nisi postquam Sacerdos Sanguinem sumpserit, vel alios communicaverit si erunt communicandi in Missa.”⁶

132. Ad *Hanc igitur* campanulam pulsatur, accedit propius Celebrantem et genuflectit in gradu superiore suppedaneum proximo, et “manu sinistra elevat fimbrias posteriores planctae, ne ipsum celebrantem impediat in elevatione brachiorum, quod et facit in elevatione calicis, et manu dextra pulsatur campanulam ter ad unamquamque elevationem,” scilicet dum Sacerdos genuflectit, dum elevat, et dum reponit hostiam vel calicem; “vel continue quousque Sacerdos deponat hostiam super corporale, et similiter postmodum ad elevationem calicis.” Ante et post utramque elevationem mediocriter corpus inclinatur.

2. Tunc ad priorem locum recedit, ubi remanet genuflexus paene usque ad sumptionem Sanguinis, respondens, se signans pectusque percutiens, quum haec facit Sacerdos.

3. Ad sumptionem s. hostiae minister mediocriter corpus inclinatur. Quando Sacerdos detecto calice colligit fragmenta, minister facta genuflexione assumit ampullas (nisi Communio sit distribuenda), accedit ad latus Epistolae et genuflectit in ora suppedanei mediocriter corpus inclinans ad sumptionem Sanguinis.

Tunc illico surgit et infundit manu dextra vinum in calicem porrectum a Celebrante super Altare. Deinde expectat Celebrantem, cui super digitos vinum et aquam effundit.

4. Si Communio sit distribuenda, genuflectit super gradu in latere Epistolae dum Celebrans calicem sumit, et profunde inclinatus dicit *Confiteor*, etc.

5. Ampullis ad credentiam reportatis, cereum, quem in latere Epistolae pro elevatione accenderat, extinguit, [^]Essaie defert ad cornu Epistolae et collocat ut in Introitu; et reversus ut antea ad latus Evangelii in infimo gradu vel in plano sub suppedaneo genuflectit. Ad *Dominus vobiscum*, etc. respondet. (Si propter aliud Evangelium ultimum Missale apertum super Altare relictum sit, statim post *Ite Missa est* illud tam tempestive ad latus Evangelii

deportat, ut ad benedictionem sit ibi depositum.) Ad benedictionem Sacerdotis genuflexus se signat et respondet: *Amen*. Tunc erectus ad ultimum Evangelium respondet et se signat ut ad primum Evangelium. Transit ad latus Epistolae, ubi stat dum legitur Evangelium, genuflectit cum Celebrante et in fine respondet: *Deo gratias*. Deinde preces post Missam cum Celebrante recitat genuflectens in infimo gradu.⁷

6. Sumit Missale et biretum atque accedit ante infimum gradum ad dextram Celebrantis paulo post ipsum, genuflectit et biretum ei porrigit.

Deinde procedit ad sacristiam modo quo egressus est.

Imagini principali sacristiae reverentiam facit et Sacerdotem in deponendis paramentis adjuvat. Tandem, si Celebrans velit manus lavare, aquam ministrat atque, ubi movet, genuflexus benedictionem ab ipso recipit.

7. In *Missam coram Sanctissimo exposito*, “Minister debet genuflectere in accessu et recessu utroque genu, intra Missam unico genu.”⁸ Quum transfert Missale, unicum genuflexionem facit in plano ante medium Altaris. Quando ad offertorium et purificationem ascendit ad Altare et descendit, tunc ante ascensionem ad Altare, et post descensionem de eodem, in plano genuflectere debet.⁹ Omittit oscula. Quando Celebrans ad *Lavabo* stat extra Altare facie ad populum conversa, minister aquam ministrat facie ad ipsum conversa.

8. In *Missis de Requie* non dicitur Ps. *Judica*; omittuntur oscula. Ad *Requiescant in pace* respondetur *Amen*.

ART. II.

DE OFFICIO CAPELLANORUM IX MISSA PRIVATA AB EPISCOPO CELEBRATA.

A. De rebus praeparandis.

133. “Cum Episcopus celebrabit Missam, convenit, ut paramenta Missae non de sacristia, sed ex ipso Altari ordine disposita accipiat quibus additur superpelliceum, si Epi-

⁷ V. n. 124.

⁸ D. 3426. 6.

» D. 3975. 1.

scopus sit regularis.¹ Manipulus seorsim in cornu Evangelii vel in credentia ponitur, nisi Missa sit de *Requiem*. Super credentia calix, bugia, necnon duo intortitia pro elevatione “et alia necessaria prius per aliquem ejus Capellanu in praeparabuntur. Ideo valde conveniens esset, ut duos saltem Capellanos cottis mundis indutos apud se ministrantes haberet” Episcopus. Capellanorum nomine intelliguntur Presbyteri; verum si deessent, clerici supplebunt. Stolum assumere non possunt,² etsi patena sub mento communicantium tenenda foret.³

2. Ante Altare ponitur genuflexorium cum strato et pulvinis, ac super genuflexorio canon pontificalis, et bugia cum candela accensa a sinistris. In Altari accenduntur quatuor candelae.

3. Si praeter Capellanos alii clerici adsint, permanent ac genuflectunt ad credentiam, praeterquam infra utrumque Evangelium, ampullas afferunt, campanulam pulsant, et cereos ad elevationem sustinent.⁴ Alias cerei “poterunt super duobus candelabris magnis accendi, dum elevatur Corpus et Sanguis Domini,” i. e. post *Sanctus* ante elevationem, “et post Communionem extinguui.”

B. De praeparatione et indnitione Episcopi.

134. Capellani Episcopo ad portam Ecclesiae vel sacristiae obviam ire possunt, ac deficiente rectore Ecclesiae senioi aspersorium ei sub consuetis osculis praesentat.

2. Episcopo ad genuflexorium preparationem facienti assistit primus Capellanus a sinistris tenens bugiam cum candela accensa, alter a dextris vertens folia canonis. Praeparatione finita primus bugiam ad dextram Missalis, alter in medio Altaris loco tabellarum ponit canonem apertum ad verba *Aufer a nobis*.

3. Episcopus stans ante infimum gradum adjuvantibus Capellanis Crucem pectoralem cum mozetta vel mantelletto

¹ Caerem. Ep. I. 29, unde citationes quoque sequentes.

² D. 2711. 1; et 3367.

³ De Conny, De Herdt.

* Caer. Ep.

demittit; Crucem primus Capellanus super Altare, mozettam alter super genuflexorium deponit; annulum idem (vel alter) consuetis osculis extrahit et super Altare vel pelvim quandam deponit et post lotionem manuum reponit. Deinde Episcopus capite tecto lavat manus, dum primus Capellanus porrigit mantile alter urceum cum pelvi; interim, si Presbyteri non sint, dextrum genu flectunt. Episcopus regularis antequam manus lavet, superpelliceum induit.

4. Secundus Capellanus paramenta porrigit alteri, qui ea (solus vel secundo adjuvante) induit Episcopo, ordine quo Sacerdos celebraturus ea induit, at Crucem pectoralem ante stolam; amictum, Crucem, stolam et manipulum ((pii ad *Indulgentiam* accipitur) prius osculatur non in medio seu ad Crucem sed a latere seu juxta Crucem; in Missa de Requie manipulus post cingulum ⁵ ante Missam accipitur; Orationem pro manipulo praescriptam Episcopus in omni Missa dicit antequam incipiat Missam.⁰

^s Si difficile foret e tunicellae manica manipulum educere, manipulus, induta dahnatica, sumi

potest. Cf. Eph. Lit. XVIII. p 103, Nota.

^o Caer. Ep. II. 8, 9.

C. De Rebus intra Missam agendis.

TEXTUS.	PRIMUS CAPELLANUS.	SECUNDUS CAPELLANUS.	UNICUS CA- PELLANUS. ⁷
135. <i>Inno- mine Pa- tris</i> etc.	Genuilcctit a dex- tris Episcopi, paulum retro, et respondet.	Genuilcctit a sini- stris, paulum retro, tenens manij ulum, et respondet.	Ut secun- dus Capel- lanus.
2. <i>Indui- genliam. peccato- rum.</i>	Erectus genuflec- tit.	Erectus genuflectit. Surgit, manipulum in alterutra Cruce os- culatur iliumque Epi- scopo cum reverentia osculandum porrigit ejusque brachio im- ponit, simulque ejus manum osculatur de- inde rursus genuflec- tit.	Ut sc- c u n d u s Capellan- us.
3. <i>Aufer a nobis.</i>	Ad Altare ascen- dit dimidium fere pas- sum post Episcopum subsequens, et ali- quantulum anteriores vestium fimbrias at- tollens.	Ascendit ut primus, a sinistris Episcopi.	
4. Introitus.	Stat a dextris Epi- scopi et indicat digito Introitum, Orationes et reliqua, bugiam te- nens, ⁹ et folia vertit.	Stat a sinistris Epi- scopi aliquantulum retro; et folia vertere potest. ⁸	Ad lib- rum assis- tit, ut pri- mus C.
5. <i>Gloria.</i>	Stat a dextris Epi- scopi, non recitat.	Stat a sinistris, non recitat.	
6. Oratio, Episto- la, etc.	Ut ad Introitum, Quando bugiam te- net, non genuilcctit cum Episcopo. Defert bugiam, ge- nuilectens ante me- dium Altare.	Ut ad Introitum. Quando Episcopus genuilcctit, ipse pari- ter genuflectit. Defert Missale ge- nuilectens in medio simul cum primo C.	Defert Missale et bugiam.
⁷ <i>Minister inserviens</i> , si adsit, plerumque bugiam ad librum sus- tinet, ministrat ad triplicem lo- tionem manuum (ante Missam, ad Lavabo et post ablutionem) affert ampullas et campanulam pulsat.			
s Juxta alios stat a dextris p r i m i Capellani. Generatim “Capellani ibidem se sistere pos- sunt, ubi magis convenit,” cum per Rubricas eorum loca non de- terminentur. De Herdt, e. a. ⁹ Si Episcopus ea uti velit, Bauldry, De Herdt.			

TEXTUS.	PRIMUS CAPELLANUS.	SECUNDUS CAPELLANUS.	UNICUS CA- PELLANUS.
7. Evange- lium.	A sinistris Episcopi bugiam tenens indicat initium Evangelii.	Post <i>Sequentia</i> , etc. ad dextram Episcopi transit.	Ut pri- mus.
<i>Laits tibi Chr.</i>	Bugiam super Al- tare deponit, initium Evangelii ostendit, Missale elevat ut Epi- scopus principium tex- tus osculari possit.	Si non dicatur Sym- bolum, circa finem Evangelii ad creden- tiam vadit.	Ut pri- mus C.
8. <i>Credo.</i>	A sinistris Episcopi.	A dextris Episcopi.	
<i>Crucifixus</i>		Per gradus laterales ad credentiam vadit et calicem cum omni ejus apparatu ad Al- tare affert et in latere Epistolae ponit. Ex- trahit corporale, bur- sam versus cornu Ev- angelii ponit, corpo- rale extendit et velum plicatum ad cornu Epistolae collocat vel clerico super credenti- am ponendum tradit.	Ut se- cundus.
9. Offer- torium.	Indicat versum stans a sinistris Epi- scopi et tenens bu- ŕPÎI		
10. <i>Suscipe s. P.</i>		Patenam Episcopo cum osculis porrigit; calicem extergit, in- fundit vinum, ampul- lam aquae offert Epi- scopo dicens: <i>Bene- dicite Pater Reveren- dissime</i> , infundit pau- cas guttas, extergit guttas intus adhaeren- tes, et calicem Epi- scopo cum osculis tradit.	Item ut secundus.
11. <i>Offeri- mus.</i>	Non recitat.	Non recitat nec cal- icis pedem sustinet. Calicem cooperit pal- la, et patenam puri- ficatorio.	

TEXTUS.	PRIMUS CAPELLANUS.	SECUNDUS CAPELLANUS.	UNICUS CA- PELLANUS.
12. <i>Veni sanctifie.</i>	Bugiam deponit, ad latus Epistolae accedit et Episcopo mantile porrigit.	Canonem de medio tollit et in latere Epistolae ponit (vel tenet apertum) ad Ps. <i>Lavabo.</i> Lotionem ministrat.	
13. <i>Lavabo.</i>			
14. <i>Suscipe s. Tr.</i>	A sinistris Episcopi bugiam tenet, indicat Secretas, etc. Bugiam deponit.	A dextris Episcopi canonem sustinet, quaerit Praefationem, accedit .cum eo ad sinistram primi Capellani et canonem super legile collocat. Episcopo detrahit pileolum, quem in pcl- vricula depositum super credentiam collocat.	Infra Secretas, etc. ad librum assistit. Canonem pro Praefatione super legile collocat.
15. Praefatio.	A sinistris bugiam tenens respondet.	Stans a dextris respondet.	
16. <i>Sanc- tus.</i>	Mediocriter inclinat.	Mediocriter inclinat. ¹⁰	Ut secundus.
17. <i>Me- mento. et omnium.</i>	Bugiam deponit; paululum retrocedit. Ad locum suum redit, recipit bugiam et officium suum prosequitur.	Retrocedit cum primo. Ad locum suum redit.	
18. <i>Quam ob- lationem.</i>		Pyxidem, si adstet, discooperit.	
19. <i>Qui pri- die.</i>	Bugiam super Altare deponit, et in superiore gradu seu in supremo suppedaneo genuflectit.	Simul cum primo in superiore gradu genuflectit.	Ad dextram Episcopi accedit, et peragit quae secundus.
20. Elevatio hostiae.	Profunde inclinat et planetam attollit.	Profunde inclinat et planetam attollit. ¹¹ Calicem detegit et iterum genuflectit.	

Deficiente ministro campanula™ pulsat et duo intortitia accendit, nisi duo clerici illa sustineant. “Si erunt tres Capellam, poterunt duo ex his,” i. e. secundus et tertius. “dum elevatur SS. Sacramentum, post Episcopum celebrantem, genuflexi a

lateribus sustinere duos cereos majores accensos, tertius vero,” i. e. ordine primus, “Episcopo assistere; et cum opus erit, tintinnabulum tangere.”

u Tintinnabulum tangit, si opus sit.

TEXTUS.	PRIMUS CAPELLANUS.	SECUNDUS CAPELLANUS.	UNICUS CA- PELLANUS.
21. Elevatio calicis.	Inclinat, attollit pla- netam, surgit cum secundo, genuflectit simul cum Episcopo, bugiam reassumit, assistit ad librum.	Inclinat, attollit planetam, surgit, ca- licem cooperit, genu- flectit simul cum Epi- scopo.	Ad sini- stram ac- cedit et ad librum as- sistit ut primus.
22. <i>Memen- to.</i>	Ut ad Memento vivorum. Genuflexionessimul cum Episcopo facit.	Ut ad Memento vivorum. Discooperit et te- git calicem suo tem- pore, genuflexioncs cum Episcopo facit, ¹² in fine <i>Pater noster</i> extergit <i>patena</i> m quam Episcopo cum osculis porrigit.	In fine <i>Pater nos- ter</i> ad dex- teram ac- cedit, ge- iiuflectens in utroque latere, etc. ut secun- dus.
23. <i>Domine non. s. d.</i> Sumptio Hostice et Sanguinis.	Inclinat et percu- tit pectus. Inclinat profunde.	Inclinat et percu- tit pectus. Inclinat profunde.	
24. Distri- butio Com- munio- nis.	Deponit bugiam et genuflectit in superi- ore gradu a latere Evangclii, donec Epi- scopus dixerit: <i>Mi- sereatur ct Indulgen- tiam.</i> Dum Episcopus SS. Sacramentum accipit, sumit patenam (abs- que stola), iterum genuflectit, et verbis <i>Domine non sum di- gnus</i> tertio repetitis, accedit ad ejus dex- tram, patenam men- to communicantium supponens.	Cooperit calicem (aperit tabernacu- lum), ¹³ genuflectit et descendit in superi- orem gradum a la- tere Epistolae, ubi genuflexus <i>Confiteor</i> recitat, et respondet.	Ut pri- mus.

¹² Suo tempore affert instru-
mentum pacis, ubi mos viget.

¹³ CapeUanus pyxidem potest a

tabernaculo extrahere, eam aper-
ire, etc. at tunc interim stolam
adhibere debet.

TEXTUS.	PRIMUS CAPELLANUS.	SECUNDUS CAPELLANUS.	UNICUS CA' PELLANUS.
25. Purifi- catio et ablutio.	Canonem in medio Altari, et Missale in legili reponit et trans- fert in cornu Episto- lae simul cum bugia, genuflectens in plano ante medium Altare.	Pileolum in capi- te Episcopi reponit, Purificationem et ab- lutionem ministrat. Duo intortitia extin- guenda curat,	Ut se- eundus. Missale super legile repositum et bugiam transfert, Ministrat aquam, etc.
26. Txitio manu- um.	Quando Episcopus in latere Epistolae manus lavat, detra- hit annulum, porrigit mantile et reponit an- nulum.	Aquam administrat, nisi per tertium Capel- lanum vel familiarem Episcopi fiat.	
27. Com- munio, etc.	Assistit ad librum tenens bugiam et in- dicat Communionem et Orationes.	Ad Altare accedit, extergit calicem, com- plicat corporale, et calicem contectum cum omni apparatu ad credentiam refert, et ad sinistram Epi- scopi redit.	Ut se- cundus. Deinde ad librum as- sistit, et reliqua ut primus per- agit.
28. Bene- dictio.	Genuflectit in su- premo suppedaneo.	Genuflectit in su- premo suppedaneo.	
29. Evan- gelium.	Bugiam a dextra Episcopi tenet.	Canonem a sinistra Episcopi sustinet.	Canonem et bugiam tenet.
<i>Iti verbum c. f.</i>	Non genuflectit.	Non genuflectit.	
30.	Cum Episcopo de- scendit et in plano genuflectit. Exuit Episcopum eique mozettam im- ponit et Crucem pec- toralem porrigit. ¹⁴ Assistit Episcopo ut ante Missam (v. 78, 2) cumque ad portam Ecclesiae vel sacri- stiae comitatur.	Cum Episcopo de- scendit et in plano genuflectit. Adjuvat in exuen- dis paramentis Epi- scopi caque super Altare deponit. Ut primus Capel- lanus.	Ut pri- mus.

¹⁴ Il Episcopus non lavat manus, quia eas lavit post digitorum ab-
lutionem.

CAPUT VIII.

DE ASPERSIONE AQUAE BENEDICTAE IN
UNAQUAQUE DOMINICA.

ART. I.

DE BENEDICTIONE AQUAE.

136. “Aqua benedicta singulis saltem hebdomadis renovetur.”¹ Rubrica Missalis pro aquae benedictae *aspersione* strictum praeceptum non habet;² “Die Dominica, in sacris-
lia praeparato sale,” quod semel benedictum in hunc usum asservari potest,³ “et aqua benedicenda Sacerdos celebraturus Missam, vel alius ad id deputatus, alba vel superpelliceo indutus cum stola circa collum dicat,” etc. Sacerdos celebraturus utitur alba et stola coloris Missae, alius vero vel alio tempore benedicens utitur superpelliceo et stola violacea.⁴

Benedictio, non vero aspersio aquae, omittitur duabus tantum Dominicis, scii, “in dio sancto Paschae et Pentecostes, ubi est fons Baptismatis, fit aspersio cum aqua pridie benedicta in fonte Baptismi, et ante infusionem Olei et Chrismatis accepta.”

2. Omittitur aspersio ante Missam solemnem ab Episcopo celebratam.⁵ In Dominica Palmarum et 2. Februarii, si in Dominica occurrat, fieri debet ante benedictionem palmarum vel candelarum. In festis extra Dominicam omittitur.

i Caer. Ep. I. 6. 2.
-Ofr. D. 15 Dec. 1899, n.
4051. 1.
3D. 2218. 3.
< Rit. Rom.
3 Ante istam Episcopus Ec-
clesiam ingrediens facit aquae

aspersione, q u a o **sufficit.**
(Caer. Ep. et S. C. R.) Si SS.
Sacramentum **sit** expositum,
omittitur, tantum aspersio Al-
taris. D. 18. Jul. 1885, n.
3639. 2.

ART. II.

DE RITU ASPERSIONIS.

137. “Sacerdos celebraturus,” minime vero alius,¹ indutus amictu, alba, cingulo, stola et pluviali coloris Missae, vel absque pluviali, si non habeatur, “accedit ad Altare” more solito, medius inter Diaconum et Subdiaconum, qui induti dalmaticis absque tamen manipulis, fimbrias pluvialis sustinent.² Praecedunt thuriferarius vel alius acolythus cum vase aquae benedictae et duo ccroferarii candelabra ferentes. Ad januam aquam benedictam non accipiunt. Ccroferarii candelabra super credentium deponunt.

2. Capite detecto, in infimo gradu Altaris “cum ministris genuflexus, etiam tempore paschali, accipit a Diacono aspersorium,” ct “incipiens Antiphonam *Asperges me*,” vel tempore paschali, i. c. usque ad Pentecosten inch, *Vidi aquam*, statim “ter aspergit Altare” seu ejus scabellum, in medio, versus cornu Evangelii, tum Epistolae; “deinde se, ct erectus ministros” genuflexos. Dat aspersorium Diacono, ct facta reverentia Altari medius inter sacros ministros,³*praecedente thuriferario a dextris Diaconi, progreditur capite aperto ad chorum.⁴ Clerus semper stabit, etiam dum Celebrans genuflexus antiphonam intonat.⁵

3. Quum pervenerint ad medium chori,⁶ salutant utrinque chorales, Celebrans accepto aspersorio prius partem digniorem aspergit, non singulos, nisi sint pauci, sed plures simul quasi in gyrum.⁷* Idem praestat in aspersione alterius partis chori facta in transitu Altari reverentia. Choro

¹ i D. 2684. 11; 3039. 5; ct 3055.

-Deficiente pluviali s. M. dalmaticis non utuntur.

³ Ad Episcopum, si assistat, Celebrans solus cum Caeremoniario et ministro aquae benedictae accedit eique aspersorium offert.

« Si chorus situs fuerit post .A'lare, Celebrans cum s. Mini

stris transibit ad illum c latere Epistolae, redibit ad Altare per latus Evangelii.

⁵ Martinucci L. I. Tit. I. c. II. 56.

⁶ Vel 11 ad latus ubi sedet dignior.” Martinucci.

⁷ Canonici in sua Ecclesia singuli asperguntur cum incl. ante et post.

asperso repetitur inclinatio ut ab initio. Deinde asperguntur clerici apud Altare vel credentiani stantes.

4. Ultimo progreditur usque ad cancellos presbyterii⁸ seu ad scamnum Communionis, ubi stans in medio, (vel si SS. Sacramentum sit expositum, in parte Evangelii,) populum ter aspergit in medio, a sinistris et dextris suis, absque inclinatione;⁹ vel si sit Ecclesiae consuetudo, “graditur per Ecclesiam, incipiens a parte Epistolae, et rediens per partem Evangelii, interim aspergens populum.”¹⁰ 11

5. “Interim Celebrans dicit submissa voce cum ministris Psalmum *Miserere*,” alternatin¹ integrum psalmum vel quoadusque perdurat aspersio. Convenit, ut tempore paschali Ps. *Confitemini* sub aspersione recitet, si memoriter sciat. *Gloria Patri* in fine psalmi omittitur in Dominica Passionis et Palmarum.

6. Aspersione populi peracta Sacerdos aspersorium Diacono, Diaconus thuriferario reddit, et ad Altare reversus debitam reverentiam facit. Repetita antiphona per chorum et Celebrantem,¹¹ Celebrans “stans ante gradus Altaris junctis manibus dicat” cum cantu U. *Ostende nobis*, etc. ut in Missali, s. Ministris librum vel tabellum ante eum sustinentibus.

7. Oratione finita et facta Altari reverentia, ad scamnum procedunt, vel ad sacristiam pro consuetudine Ecclesiae.¹² Celebrans deponit pluviale et a Caeremoniario induitur manipulo et plancta; item s. Ministri imponunt manipulum ab acolythis praesentatum. Interim Clerus sedet. Post haec omnes surgunt, et Celebrans cum Ministris facta ad Clerum reverentia accedit ad Altare.

8. Si Missa absque s. Ministris celebretur, thuriferarius et alter acolythus ipsorum vices gerunt.

⁸ D. 12. Sept. 1884, n. 3621. 4.
⁹ Schober; cum. incl. ante et post.

¹⁰ “In casu servandam consuetudinem.” D. 3114. 2.

¹¹ “Antiphona *Asperges me* vel *Vidi aquam* a Celebrante et cantoribus repetenda est.” D. 3402. 5 et 6.

¹² D. 3108. 16. Celebrans etiam ante gradus in medio altaris pluviale exuere et casulam manipulumque sumere potest, dummodo planctam non accipiat de altari (D. 2027. 3.) nec adsit Episcopus (D. 3110. 4) nec SS. Sacramentum sit expositum.

Auctores hucusque communiter putarunt convenire, ut, si Missa conventualis vel principalis celebretur sine cantu, aspersionis aquae non omittatur, sed legantur, quae alias cantantur. 13

9. Singulis Dominicis fit aquae benedictio et aspersionis, “tum ob mysterium, videlicet, ad renovandum singulis Dominicis memoriam Sacramenti Baptismi, quod olim in Dominica tantum Resurrectionis et Pentecostes conferri solebat; tum ut ipsa aqua benedicta purior servetur.” 14

Asperguntur fideles, ut per applicationem orationum in aquae benedictione dictarum, purificati et a daemonis insidiis liberati, Sacrificio attente et devote intersint. Convenit Ps. *Miserere*. *Vidi aquam*, ex Ezech. 47, hic intelligi potest de aqua baptismi vel ejus effectu, aut de aqua quae fluxit de latere Christi, cujus passionis meritis omnes salvi fiunt.

ia Ita fere omnes. “Absque culpa haec benedictio et populi aspersionis omitti nequeunt, cum quasi pertineant ad Missae principalis substantiam, uti benedictio cereorum in die Purificationis, Cinerum et Palmarum suis respective diebus.” Romsée, Bouvry, etc.

Huic vero communi opinioni, ut bene dicit Schober (l. c. pag. 197) jam contrarius est textus Caerem. Epis. lib. VI. 31, 3: “in omnibus Dominicis per annum

solet fieri aspersionis aquae benedictae;” etiam Missale, ut jam dictum, strictum praeceptum non habet et nuperrime S. Rit. C. declaravit, quod “aspersionis aquae benedictae de praecepto sit praemittenda Missae Conventuali quae canitur in Dominicis, sive cum sive absque sacris Ministris. In Ecclesiis non Collegialibus eadem aspersionis praefatis diebus *fieri* saltem *potest*” D, 15 Dec. 1899. n. 4051,

* Quarti.

CAPUT IX.

DE MISSA SOLEMNI.

ART. I.

DE OFFICIO CELEBRANTIS.

138. Celebrans s. paramentis indutus cooperit caput; signo dato caput detegit, inclinatur Cruci vel imagini sacristiae, sacros ministros resalutat et caput cooperit. ¹ Ad januam capite detecto aquam benedictam accipit, nisi ante Missam fiat aspersio aquae benedictae.

2. Ante Altare deponit biretum, vel deprimit caputium, si eo utatur, ² et genuflectit in plano, vel si Sanctissimum in tabernaculo non asservetur, profunde inclinatur, et, in Dominicis facta aspersione aquae, Sacrum exorditur.

Ad *vobis fratres* et *vos fratres* se paulum convertet ad Diaconum et Subdiaconum.

3. Post *Oramus te* fit incensatio Altaris: Ter thus imponit in thuribulum dicens; *Ab illo benedicaris, in cujus honore cremaberis. Arnen.* Dein reddito cochleari signum Crucis format super incensum, ³ sinistra super Altare posita. Accepto thuribulo genuflectit, sinistra super Altare posita, vel Cruci inclinatur, si SS. Sacramentum in tabernaculo non asservetur, et tribus ductibus (simplicibus, non duplicando) Crucem incensat; dein Altare incensat recta linea (non per modum semicirculi) ut infra ad Offertorium, nihil dicens, et ipse incensatur.

1 Non imponit incensum.

2 Si Clerus in presbyterio jam adsit, detecto prius capite chorum

salutat, inclinans versus Evangelii et Epistolae cornu.

3 D. 2515. 10.

1. Dicit Introitum et *Kyrie* in cornu Epistolae. Dum cantatur *Kyrie* potest sedere: inclinatur Cruci, descendit per gradus laterales et sedet ac capiti biretum imponit; revertens ad medium Altaris chorum salutat primo in latere Epistolae, deinde Evangelii.

5. Intonat *Gloria*,⁴ et post ejus recitationem genuflectit (resp. inclinatur), et per viam breviorē ad scamnum procedit etc. ut ad *Kyrie*. Ad verba *Adoramus te; Gratias agimus*, etc. caput detegit. Redit per viam longiorē, ut supra.

6. Epistolam, Graduate, etc. legit submissa seu inedia voce. Imponit manum osculandam in Epistolario, dein Subdiaconum benedicit nil dicens. Legit Evangelium, sed in fine librum non osculatur nec dicit *Per evangelica dicta*, etc. In medio Altaris imponit incensum illudque benedicit, ut supra.

(Si Sequentia vel Tractus sit longior, benedicit Subdiacono, postquam Sequentiam vel Tractum tegit; infra ejus cantum potest sedere.)

7. Diacono benedictionem dat: *Dominus sit in corde tuo et in labiis tuis: ut digne et competenter annunties Evangelium suum: De nomine Patris, et Filii, 4° et Spiritus Sancti. Amen*; dexteramque osculandam imponit Evangelionario. Recedit in cornu Epistolae, ubi manet ad Altare conversus.

Simul ac Diaconus incipit Evangelium canere, se vertit versus librum Diaconi, se signat, et ad nomen *Jesu* inclinatur versus Crucem. In fine osculatur librum dicens: *Per evangelica dicta* etc. et ter incensatur.

8. Intonat *Credo* et reliqua peragit ut ad *Gloria*. Ad *Et incarnatus* capite detecto inclinatur: si non sedeat, flectit utroque genu in extremitate suppedanei. Ad *simul adoratur* capite detecto inclinatur.

139. Ad Offertorium etc. calicem nec cooperit nec detegit; officium enim Diaconi est. Post *Veni Sanctificator* ibidem paululum faciem convertit ad latus Epistolae, et manu sinistra pectori admota, imponit incensum in thuribulum dicens: *Per intercessionem beati Michaelis Archangeli, stantis a dextris al-*

* *Gloria* et *IG missa* r.s/ intonantur in tono B. M. V. quando

Praefatio Nativitatis dicitur. D. 342"

taris incensi, ei omnium electorum suorum, incensum istud dignetur Dominus bene-\-dicere, et in odorem suavitatis accipere. Der Christum Dominum nostrum. Arnen. Incenso imposito, illud benedicit ad verbum *benedicere*, manu sinistra super Altare posita.⁵ Tunc nullam faciens reverentiam incensat oblata ter ducens thuribulum super calicem et hostiam simul in modum Crucis, dicens: (a) *Incensum + istud*, (b) *a te + benedictum*, (c) *ascendat + ad te Domine*; dein circumacto thuribulo tres circulos circum hostiam et calicem ducit, bis a dextra ad sinistram (i. e. a latere Epistolae ad latus Evangelii per partem posteriorem calicis), et tertia vice a sinistra ad dexteram, dicens: (a) *Et descendat super nos* (b) *miserericordia* (c) *tua*.

2. Genuflectit (vel inclinatur si SS. Sacramentum non adsit) et Crucem tribus ductibus simplicibus incensat dicens: (a) *Dirigatur* (b) *Domine* (c) *oratio mea*; genuflectit (vel inch).

Tunc reliquias in latere Evangelii, si adsint, duobus ductibus incensat, genuflectit et reliquias in latere Epistolae duobus ductibus incensat; nec genuflectionem repetit.

3. Progrediendo incensat Altare ad latus Epistolae tribus ductibus versus partem ubi sunt aut supponuntur tria candelabra dicens: (a) *sicut* (b) *incensum* (c) *in conspectu tuo*.

In angulo Epistolae incensat unico ductu partem lateralem inferiorem Altaris et altero ductu partem superiorem lateralem, dicens: (a) *Elevatio* (b) *manuum*.

4. Progrediendo incensat mensam Altaris tribus ductibus (non in modum circuli) dicens: (a) *mearum* (b) *sacrificium* (c) *vespertinum*.

Genuflectit et progrediendo incensat posteriorem partem Altaris in latere Evangelii tribus ductibus, dicens: (a) *Done* (b) *Domine* (c) *custodiam*.

In angulo Evangelii incensat sicut in angulo Epistolae, dicens: (a) *ori* (b) *meo*. Stans in eodem angulo mensam Altaris tribus ductibus usque ad Altaris medium incensat dicens: (a) *et ostium* (b) *circumstantiae* (c) *labiis meis*.

5. Progrediendo ad medium tribus ductibus partem anteriorem Altaris ubi est antependium incensat dicens: (a) *ut non declinet* (b) *cor meum* (c) *in verba malitiae*.

⁵ Cfr. Rubr. Ritus celebr. M. fit. ITT. n. 5.

MODUS INCENSANDI OBLATA.

λ. B. Cruces et circuli fieri debent in eadem linea, quamvis in figuris inter se distantes appareant.

ORDO INCENSANDI ALTARE.

N, B. Si non adsint Reliquiae incensandae (ut indicatur n. 4, 5, 6, 7), statim incensatur Altare ad latus Epistolae,

Genuflectit in medio et procedens versus latus Epistolae tribus ductibus incensat reliquam frontem Altaris, dicens: (a) *al excusandas* (b) *excusationes* (c) *in peccatis?*

6. Tliuribulum Diacono reddit dicens: *Accendat in nobis Dominus ignem sui amoris et flammam aeternae charitatis. Amen.* A Diacono ter⁷ incensatur. Lavat manus integras.

140. Post incensationem consueto modo Missam proseguitur. Prima Oratione post *Agnus Dei* recitata osculatur Altare et Diacono dat pacem, nulla genuflexione vel inclinatione facta.

Ablutionem digitorum sumit persistens in medio Altaris. Diacono cantante *Ite Missa est*, Celebrans conversus ad populum manet nil dicens. Si autem cantandum sit *Benedicamus Domino*, conversus ad Altare ipse idem submissa voce dicit.⁸

2. Post Missam genuflectit in plano (vel inclinat Cruci), caput cooperit et ultimus revertitur. Si Clerus in choro remaneat, post genuflexionem inclinat Clero, et recedens cooperit caput.

Sacristiam ingressus detecto capite salutat Clerum, si adsit; dein inclinat Cruci, et salutationi Diaconi et Subdiaconi respondet.

° Ita pro incensatione Crucis et Altaris communiter juxta auctores, quamvis Rubricae non praescribant, quomodo verba hujus Psalmi 140 distribuenda sint.

" Si Episcopus Ordinarius as-

sistat, Celebrans duobus ductibus incensatur.

s Item *acquiescant* etc. in Requie solemni etiam a Celebrante submissa voce dici debet. D. 9579. 99

ART. II.

DE OFFICIO S. MINISTRORUM ET CAEREMONIARII IN
MISSA SOLEMNI.

141. Praeparanda. *In sacristia* paramenta pro sacris Ministris et superpellicea pro Caeremoniario, etc.

In credentia, quae “lineo mantili usque ad terram circumcirca pendenti”¹ sit contecta: calix cum omni apparatu,² Missale pro s. Ministris, ampullae vini et aquae cum pelvicula et manutergio; super omnia (at convenientius infra bursam³) velum humerale pro Subdiacono coloris paramentorum.

Super Altare: Missale apertum; sex candelabra, (pro Missa Pontificali Episcopi Ordinarii septeni candelabra).

¹ Caer. Ep. I. 12, 19.

³ Falisc, De Carpo.

² Cacr. O. F. M.² n. 306.

Abbreviations pro sequenti tabella: C.=Celebrans; Cis=Celebrantis; D.=Diaconus; Sd.=Subdiaconus; T.=Thuriferarius; I et II=Acolythy; gfl.=genuflectit vel genuflectens; incl.=inclinat vel inclinans.

TEXTUS.

DIACONUS.

1. Lavat manus, induit amictum, albam, cingulum, stolam super humerum sinistrum, dalmaticam et postremo manipulum.³

Capite cooperto consistet a dextris Cis.

2. Capite discooperto incl. Cruci, dein €

Capite tecto sequitur Sdum. Ad fores sacristiae aquam benedictam dat C', et se signat capite detecto.⁴

3. Ante Altare stans a dextris € s deponit biretum vel deprimit caputium si eo utatur, accipit biretum Cis cum osculis,⁵*gfl. in plano.⁰

[*Asperges me.*
T. P. *Vidi aquam.*

[4. Gfl. in infimo gradu.⁷ Porrigit € aspersorium cum osculis.

Aspersus a Ce inch et se signat. Aspersorium recipit, quod tradit thuriferario.

Surgit et facta gflne comitatur Cem elevans pluviale; tradit C' aspersorium ad aspergendum chorum ex utraque parte, deinde populum in aditu presbyterii; recipit cum osculis aspersorium, quod tradit thuriferario. Revertitur ad Altare, ubi gfl.

3 Manipulus ad *Asperges* vel processiones non induitur, sed super scamnum ponitur. Ministri saeri Celebrantem adjuvare debent, dum sacras vestes pro Missa solemni induit, nisi consuetudo contraria viget. (D. 9. Jul. 1895, n. 3866. 1.) Clericus saltem sacra tonsura initiatus ob rationabilem causam absque manipulo munus Subdiaconi obire potest, hisce exceptis: a) aquam ante Offertorium in calicem non infundat quod in casu Diaconus praestabit; b) calicem infra actionem nunquam tangat, nec pallam ab

eodem removeat aut super eum reponat; c) post ablutionem calicem non abstergat (abstergente ipso Celebrante) sed tantummodo illum componat more solito et ad mensam deferat. D. 14. Mart. 1906, n. 4181.

Quum nullae quidem pro s. ministris sint praescriptae pieces, in induendo vestes decet, Ministros uti orationibus pro Celebr. praescriptis; ad dalmaticam vero dicere potest Diaconus: *Indue me domine indumento salutis et vestimento laetitiae, et dalmatica justitiae circumda me semper.* Et

Abbreviations pro sequenti tabella: C.=Celebrans; C'8= Celebrantis; D.=Diaconus; Sd.=Subdiaconus; T.=Thuriferarius; I et II=Acolythy; gfl.=genuflectit vel genuflectens; incl.=inclinat vel inclinans.

SUBDIACONUS.

1. Lavat manus, induit amictum, albam, cingulum, tunicellam et manipulum.³

Capite cooperto consistit a sinistris Cis.

2. Capite discooperto incl Cruci, dein C'.

Capite tecto praecedit Dura. Aquam benedictam sumit capite detecto.⁴

3. Ante Altare stans a sinistris Cis detegit caput, gfl. in plano.

[4. Gfl. in infimo gradu.⁷

Aspersus a Cc incl. et se signat.

Surgit et facta gfluc, elevans pluviale comitatur Com aspergentem chorum et populum.

Subdiaconus ad tunicellam: *Tunica jucunditatis et indumento laetitiae induat me Dominus.*

¹ Omittitur, si aspersionis aquae fiat ante Missam.—Si sacristia sit retro post Altare, egrediendum est a parte Evangelii, et regrediendum est ad illam a parte Epistolae. D. 3029. 12.—In presbyterio, si Clerus jam adsit, detecto capite, chorum salutant inclinando in latere Evangelii et Epistolae.

^s Accipiens rem osculatur prius manum C's, deinde rem; porrigens vero prius rem deinde

CAEREMONIARIUS.

Induit superpelliceum; adjuvat Celebrantem, dum s. vestes induit.

Dat signum exeundi, incl.

Praecedit Sdum, capite (semper) aperto. Aquam benedictam D° et Sd° porrigit ⁴

Ante Altare accipit bireta a D° et Sd°, gfl. et imponit tria bireta super scamnum.

[Oil. in latere Epistolae facie ad latus Evang. versa.⁸

Aspersus stando incl. et se signat.

In aspersione Cleri et populi potest praecedere cum thuriferario vel remanere ad Altare.

manum C's osculatur. Omittuntur oscula in Missis de *Requie*. “Diaconus [quamvis sit Canonicus] porrigendo cochlear, patenam etc. tenetur osculari manum Celebrantis.” D. 2578. 5.

^o Si SS. Sacramentum in tabernaculo non asservetur, reverentia per Celebrantem ad Crucem facienda est inclinatio, per s. Ministros genuflexio.

⁷ In accessu pro aspersione aquae s. Ministri a lateribus Celebrantis fimbrias pluvialis sustinent, si locus permittat.

^s Vel in loco convenienti.

TEXTUS.

DIACONUS.

[*Ostende* etc.

5. Stando sustinet librum.

Gfl. pergit ad scamnum; ubi manipulum sibi imponit. Accedit ad Altare, incl. Choro versus cornu Epistolae, dein Evangelii; gfl. ante Altare.]

142. *In nomine Patris* etc.

Se signat et respondet, stans a dextris Cis.

Misereatur tui..

Modice incl. versus Ccm.

Confiteor

Profunde incl.

tibi Pater, te. P.

Se vertit versus Cera.

Indulgentiam.

Se erigit et signat.

Deus tu conv.

Mediocriter incl.

Aufer a nobis.

2. Ascendit, fimbriam anteriorem vestium Cis paululum sublevans; non gfl. in suppedaneo.

3. Paululum se retrahens praebet locum thuriferario inter se et Altare. Naviculam accipit et ☿ cochlear cum osculis tradit, et parum inclinatus versus Ce,u dicit: *Benedicite, Pater Reverende*, et naviculam tenet juxta thuribulum. Immisso incenso, cum osculis recipit cochlear, quod in navicula inclusum reddit thuriferario vel Caeremoniario. Tunc thuribulum cum osculis tradit C'.

4. Comitatur Cem incensantem, sustollens pariem posteriorem casulae, gfl. quando C. gfl. vel. incl., altera manu ad pectus posita.

5. Accipit thuribulum cum osculis, descendit in planum lateris Epistolae, et Cem tribus ductibus incensat, profunde incl. ante et post thurificationem.

SUBDIACONUS.

5. Stando sustinet librum.

Gfl. pergīt ad scamnum ubi manipulum sibi imponit. Accedit ad Altare, incl. Choro, gfl. ante Altare.]

Se signat et respondet, stans a sinistris € 8.

Modice incl. versus Cem.

Ut D.

Ut D.

Ut D.

Ut D.

2. Ascendit etc. ut D. non gfl. in suppedaneo.

3. Stat manibus junctis, ad sinistrum fere latus Cis et tantillum ad Altare conversus.

4. Comitatur Cpm incensantem, sustollens posteriorem partem casulae, gfl. quando C. gfl. vel incl., altera manu ad pectus posita.

5. Descendit cum D° et ad sinistram ejus profunde inch €

CAEREMONIARIUS.

Ad scamnum € deponit pluviale eumque manipulo et casula induit.]

Gfl. in latere Epistolae, facie ad latus Evang. versa; respondet etc. ut Ministri. Profunde inch etc., ut D.

Surgit.

Ascendit cum thuriferario per gradus laterales et naviculam D° tradit; stat inter Dunl et thurif., recipit naviculam, cum aliis gfltit.

Removet Missale, dum C. hoc latus incensat; reponit Missale ibique consistit, cum aliis gfltit, in planum descendit.

Stat retro post D., ad sinistram thuriferarii, incl. cum s. Ministris.

TEXTUS.

DIACONUS.

Introitus et Kyrie.

6. Adstabit C' a dextris in gradu superiori post supped; respondet ad *Kyrie*.

Dum a choro ultimum *Kyrie* cantatur, per eundem gradum simul cum Ce ad Altaris medium accedit.

7. Quando sedendum sit, incl. Cruci, descendit ad sedes per viam breviorē, revertitur per longiorē, etc. ut ad *Gloria*.

Gloria in exc.

8. Stat a tergo Cis in gradu superiori infra suppedaneum.

Deo.

Incl. et simul cum Sd° ascendit ad dextram Cis et recitat hymnum voce non alta, incl. cum Ce.

Cum s. Spiritu.

9. Se signat, gfl. manibus junctis, descendit per gradus laterales ad sedem,¹ Cl cum osculis porrigit biretum, suumque biretum accipit, incl. € 2 et sedet a dextris Cis capite tecto.

Cant. *Adoramus te,
Gratias agimus t.
Jesu. C. Suscipe
depr. n.*

Incl. (Si tunc descendatur ad sedem, sistit et incl. versus Altare.)

Cum s. Spiritu..

Surgit, accedit ad Altare per viam longiorē, incl. Choro ad latus Epistolae, dein Evang.⁴ gfl. in infimo gradu, sustollit fimbrias anteriores vestium Cis.

¹ Quando sedendum est, D. et Sd. sublevant casulam C's ne sedeat super ea. Similiter cavendum pro dalmatieis per acolythos vel per ipsos s. Ministros. Caput bireto tegunt quando jam sedent, ambasque manus extensas

prope genua ponunt. Ad inclinationes caput prius detegunt, ponentes biretum prope genu dexterum. Quando surgendum est, prius caput detegitur. D. porrigit vel accipit biretum C's cum osculis.

SUBDIACONUS.

6. Stat in gradu infimo vel in plano, a dextris D', ita ut C. D. et Sd. quasi semicirculum componant. Respondet ad *Kyrie*. Simul cum Ce et 1)° per planum ad Altaris medium accedit.

7. Quando fit sessio, incl. Cruci et descendit cum D. vel a dextris Cis etc. ut ad *Gloria*.

8. Stat ante gradum infimum a tergo D

Incl. ascendit ad sinistram Cis et recitat hymnum concomitante!, incl. cum Ce.

9. Se signat, gfl., descendit ad sedes, biretum suum accipit, incl. ut D. et sedet a sinistris Cis capite tecto.

incl. etc. ut D.

Surgit, accedit ad Altare per viam longiorem, incl. Choro ad latus Epistolae. dein Evang. gfl. in inf. gradu, sustollit fimbrias anteriores vestium CIS.

2 S. Ministri inclinationem ad invicem tantum faciunt. Martinucci.

3 Magister caeremoniarum stare debet dum munus actualiter exercet; secus sedere potest. D. 2578. 8.

CAEREMONIARIUS.

Stat prope angulum Altaris posterius conversus ad Ceni, cui Introitum indicat.

Signum dat sedendi, si totus fuerit cantatus Introitus et cantus *Kyrie* sit protrahendus. Ad ult. *Kyrie* dat sign. surg.

Stat ad latus Epistolae.

Dat signum Ministris ascendendi, accedit ad dextram D'.

Se signat, dat signum sedendi. Stat manibus junctis a dextris D 3

Dat signum incl., ipse incl.

Dat signum surgendi, reducit Cem et M. ad Altare.

4 Quando duo vel tres chorum etc. salutant, ita gradum unus alterve accelerare vel retardare debet, ut salutantes in eadem linea recta se contineant.

TEXTUS.
Dominus vob.

Oremus.
Ultima Oratio.

diaconus.
10. Stat in gradu superiori infra sud-
pedaneum post Cem, quem sequitur in
eodem gradu.
Stat in linea recta retro post Cem.

Per D. N. Jesum.. Incedit in eodem gradu ad dextram C 8.

Epistola. 11. A dextris Cis, ubi remanet donec C.
incipit Evang.

Ad Sd. se convertit.

	D
S	S
9 Dominus vobiscum_____	10 Orationes, Epistola
5 Remanens in plano usque a<l fi.,em tractus vei sequenda? si dicatur picuciae,	tu>>/IX “ P”TM ^İΘ Γ°’ tus) a Sd deponitur ante Epi- stolam et resumitur post. Epist.;

SUBDIACONUS.

10. Slat ante inf. gradum post Duin, quem sequitur in piano.

Stat retro post Duin.

Accipit librum Epist. ad inferiores angulos et parte superiore quiescente supra pectus apertura ad sinistram versa; recipiens incl.

Accedit ad medium Alt., gfl. in inf. gradu, salutatur Chorum lateris Evang. et Epist.

11. Cantatur Epist. in loco quo primum stetit. Clauso libro gfl. in medio, salutatur Chorum ut antea, accedit per planum ad angulum Epist.⁵

Gflexus in superiori gradu Cis manum osculatur et benedicitur.⁰

CAEREMONIARIUS.

Stat in latere Epistolae et accedit ad librum.

Assistit ad Missale.

De credentia Epistolarium Sd^o tradit, incl. ante et post.

Comitatur Sdum a sinistris paululum retro, gfl. salutatur Chorum.

Assistit Sd^o a sinistr., quem comitatur ad medium et cornu Epist.

Accipit librum a Sd^o. Si cantetur *Adjuva nos*, aut *Veni sancte Spiritus*, dat signum genuflectendi. Ad Sequentiam vel Tractum eant, omnes sedere possunt.

il Benedictio S p. Epistolam

a D^o deponitur, dum C. legit Evang. et resumitur post S. Communionem Missali ad cornu Epist.

12 Translatio libri

relato; interim D. stola latiori super stolam diaconalem posita indutus est. Cfr. n. 154.

TEXTUS.

DIACONUS.

*Munda cor.**Laus tibi, Christe.**Dominus sit in
corde tuo.*143. *Sequentia S. E.**Cant.
Jesus**Laus tibi C.*

12. In cornu Epistolae adhuc consistit.

Descendit in planum ad latus Epistolae, accipit librum Evang., cujus apertura ad sui sinistram sit; progreditur ad medium Alt. inch Choro versus cornu Epist. dein Evangelii, gil. in infimo gradu et ponit librum in medio Altari.

13. Incensum ☩ ministrat, (ut supra n. 3.)

Genuflexus in extremo suppedaneo incl. dicit: *Munda cor m.* Sumpto libro gil. in suppedaneo versus Ce,n, dextrorsum habens Altare, dicit: *Jube, Domne, benedicere;* post benedictionem osculatur manum Cis, surgit, incl. ☩ descendit.

14. Gfl. in infimo gradu, inch Choro versus cornu Epist., dein Evang.. vadit ad latus Evangelii. latere dextro ad Altare verso.

Ibi Sdo tradit librum apertum.

Signat librum et se ipsum, ineensat librum in medio, a sinistris et dextris suis, incl. ante et post.

Incl. libro.

15. Ostendit Sd° initium Evang. Gflt iu infimo gradu Altaris.

Ineensat Ce,n triplici ductu, incl. ante et post. (“Si autem sit praedicandum, Concinnator, finito Evangelio, praedicet.” 8)

Ascendit ad secundum gradum, ubi gil.

7 “Si ad Evangelium canendum adhibebitur legile, Subd.

stabit post legile, et ad extremitates superiores libri manus ap-

SUBDIACONUS.

12. Missale cum legili defert ad laïus Evang., gfl. in medio, assistit € in cornu Evangelii, in fine Ev. respondet *Laus tibi, Christe*, ac admo-
vet Missale prope medium Altare.

13. Consistit ut ante Introitum, (n. 3.) Descendit in planum.

14. Gfl. a sinistris D>, incl. Choro, vadit ad latus Evang. ante D.

Ibi convertens tergum parietem versus, tenet librum fronti vel pectori innixum.⁷

15. Librum defert ad A ' non fici, vel gfl.) cui ostendit initium Evang. osculandum. Clauso libro, incl. Cl, descendit de Altari ex parte anteriori lateris Epistolae et Caerem⁰ tradit librum.

Ad medium redit, gfl. cum I)°.

CAEREMONIARIUS.

Tradit librum Evang. D°, incl.

Ascendit cum thurif. per gradus laterales, porrigit D° naviculam; incenso benedicto descendit in planum ad latus Epistolae Adducit thurif. et cerofe-
rarios ante medium Altaris.

Gfl. a dextris D', incl. Choro et comitatur D. a dextris ejus, ad locum ubi Evang. cantatur.

Se signat; D° thuribulum tradit.

Incl. Altari.

Transit ad latus Epist. gfl. fere ante medium Altaris.

Accipit librum, incl. Sd°, librum ad credentiam refert.

ponet. In fine accipiet a D° li-
brum ” Martinucci, I. 12. 41.

⁸ Rit. cel. Miss. VI. G.

TEXTUS.

DIACONUS.

*Credo in unum
Deum.
Et incarnatus est.*

16. Stans retro post Cem.
Incl. etc. ut ad *Gloria*.
Gfl., manus Altari non applicans. Finito
Symbolo iit sessio etc. ut ad *Gloria*.

*Et incarnatus, eant.
Crucifixus.*

17. Incl.®
Surgit, bursam sumit, quam elevatam ad
altitudinem vultus defert, apertura ad se
ipsum conversa. Incl. C', et choro ad cornu
Epist. dein Evang. gfl. in infimo gradu;
expandit corporale super Altare. Gfl.,
redit via breviori, incl. € sedet.

Et vitam venturi.

Surgit etc. ut ad *Gloria*.

144. *Oremus.*

1. Ascendit ad dextram C's.

Suscipe.

Calicem detegit, patenam C' tradit cum
osculo prius patenae, dein manus C'8.
(Pyxidem detegit et paululum elevatam
dextra tenet, dein coopertam post calicem
vel e latere ponit.)

2. Infundit vinum.

Deus, qui h.

Offerimus.

Abstergit guttas cuppae adhaerentes,
porrigit calicem C' osculans pedem calicis
et manum Cis. Calicem € dat, et dextram
sub pedem calicis ponens, sinistra pectori
applicita vel infra brachium Cis, oculisque
ad Crucem elevatis cum Cp dicit: *Offerimus
tibi*, etc.

® Si non sedeant, flectunt utro-
que genu in ora suppedanei et
incl In festis Nativitatis Domini

et Annuntiationis (vel in die
translationis) surgunt de sede et
gfl.

SUBDIACONUS.

IG. Stans in plano retro post Dum.
Incl. etc. ut ad *Gloria*.
Gfl. etc. ut D.

17. Incl.⁹
Surgit.

Sedere potest.

Surgit, incl. et sedet

Surgit etc. ut ad *Gloria*

1. Gfl., ad credentiam velum humerale ei imponitur, deponit velum calicis, eumque sinistra sumit et parte dextra veli humeralis contegit et, manu dextra insuper posita, ad Altare defert (simul eum bursa, si non dicatur *Credo*). Extergit calicem purificatorio et utrumque tradit D°.

2. Ampullam aquae ostendens C' dicit incl.: *Benedicite Pater Reverende*.

Infundit paucas guttas aquae.

CAEREMONIARIUS.

Incl., accedit ad dextram
D' recitat cum aliis, incl.,
gilt., etc.

Incl. dein gfl.
Surgit, D° dat signum et
bursam de credentia por-
rigit.

Dat signum surgendi.

Signum dat Sdc. Im-
ponit velum in humeros
Sd' eumque comitatur ad
Altare.

TEXTUS.	DIACONUS.
	3. Cooperit calicem palla, patenam ponit in dextra manu Sdi., purificatorium prope corporale ponit.
<i>Per intercessionemB. Incensum istud.</i>	Incensationi assistit ut ante Introitum. Pedem calicis manu dextra tenet, sinistra casulam sustollens. Amovet calicem ad partem Epist., gil. eumque incensata Cruce reponit, gil. comitatur Cc,n, ut ad incens, ante Introitum.
<i>Dirigatur . .</i>	
<i>Accendat. Orate fratres.</i>	Sumpto thuribulo incensat Ccni, ut supra, deinde chorum. ¹
	Ultimo Sdum duplici ductu incensat ante gradum infimum in angulo lateris Epistolae, inch ante et post.
	Reddito thuribulo ascendit in secundum gradum post Cem, gil. et conversus ad latus Epist. a thuriferario incensatur.

1 D. 9. Jun. 1899, n. 4027. 2.

2 Incensatio Chori: Imposito per thuriferarium incenso, si opus sit, Diaconus genuflectit in eodem loco, si chorus sit post Altare, vel in medio si chorus sit in fronte Altaris, et procedit (per latus Epistolae si chorus sit post Altare). Subsistens in limine vel in medio chori salutat utrinque chorales, qui erecti resalutant. Primo incensat digniores: Praelatos, vel Canonicos in sua Ecclesia vel Sacerdotes paratos (pluviali) si adsint, singu-

los binis ductibus inclinans singulis ante et post. Deinde, incipiendo, a parte Evangelii seu ubi est dignior, incensat singulos singulis ductibus; aut si sint plures ut omnes singillatim incensando nequeat ad Altare reverti sub Praefationis exitum, incensat eos in communi. “Seminarii Episcopalis Alumni choro assistentes cotta induti incensandi sunt per modum unius.” D. 2791. 4. (Ecclesiastici soli habitu choralis induti incensantur. D. 1650. 5.) Transiens ante Altare

DE OFFICIO S. MINISTRORUM ET CAEREMONIARII. ISO

SUBDIACONUS.

3. Dextra sumit patenam ac tum manum tum patenam veli extremitate dextra cooperit, et descendit in planum retro post Cem, ubi gil. consistit sustinens patenam elevatam. Demittit patenam ad pectus, quando incedit, vel gil., incensatur, incl. aut respondet.

Respondet.

Se convertens ad Dum incensatur, incl. ante et post.

CAEREMONIARIUS.

Ascendit pro incenso imponendo ut ad incens, ante Intr.

Transit ad cornu Evang. gfl. in medio, removet Missale, descendit in planum; postea reponit Missale. Remanet a sinistris Cis.

Incensatur a thuriferario.

genuflectit. Incensatum chorum salutat ut ante incensationem; et si chorus sit post Altare revertitur per latus Epistolae.

Si in choro sint plures subselliorum ordines, nec Praesules, vel Canonici adsunt, Dus, facta omnibus communi reverentia, simplici ductu incensat singulos qui in stallis superioribus lateris dignioris sunt et iterabit reverentiam communem. Deinde pergit ad alteram chori partem et superiorem chori partem thurificat eadem ratione. Deinde ad oar-

tem inferiorem chori pergit, genuflectens ad Altare, si ante illud transeat, inclinatur ad hanc chori partem et singulos singulis ductibus incensat, et iterat communem reverentiam et ita porro, si plures subselliorum ordines in choro sint.

S. C. R.: “In Missa, vel etiam in Vesperis, quando Hebdomadarius non sedet in choro, salutationes, thurificatio, etc. debet incipere ab ea parte, in qua sedet dignior ex praesentibus.” D. 3059. 25,

TEXTUS.	DIACONUS.
<i>Supplici confess, d.</i>	4. Ascendit ad dextram C's.
<i>Sanctus.</i>	Dicit cum Ce inclinatus.
<i>Benedictus.</i>	Se signat, erectus.
145. <i>Te igitur.</i>	1. Accedit ad librum, gfl. in medio, vertit folia.
<i>Quam oblationem.</i>	Ad dextram Cis transiens gfl. in medio (Pyxidem detegit). Gfl. in suppedaneo.
<i>Elevatur hostia.</i>	2. Incl., sinistra fimbrias planetae elevat. Surgit cum Ce (cooperit ciborium) detegit calicem, gfl., fimbrias planetae elevat.
<i>Calix demittitur.</i>	Surgit, calicem tegit, gfl. cum Ce. Transit ad Missale, ubi gfi.
<i>Per quem haec o.</i>	3. Gfl., accedit ad dextram Cis, disco- operit calicem et cum Ce gfl. ¹ Similiter cooperit et gfl. cum Ce.
<i>. . audemus dicere</i>	4. Gfl., descendit retro post Cenl, non gfl.
<i>Et dimitte n.</i>	Gfl. vadit ad dextram Cis, patenam puri- ficatorio abstergit et tradit C' cum osculis. Detegit calicem et gfl. cum Ce.

[29 Usque ad Nobis quoque—P.q.h.o.

30 Usque ad Pater Noster

*Si adsit presbyter ass. D. stat
ad dexteram aliquantulum post
C.

1 S. C. R.: “Rubrica Mis-
salio, tit. S, n. 11, praescribit ut

Subdiaconus ad *Sanctus* accedere
debeat cum Diacono ad Altare
ad dicendum *Sanctus*, etc. An
tolerandus usus earum Ecclesi-
arum, in quibus Subdiaconus non

SUBDIACONUS.

4. Ascendit ad sinistram Cis.³
Dicit cum Cc inclinatus.
Erectus.

1. Descendit, non genuflectens.

Gfl. in infimo gradu.
2. Incl.

Surgit.

3. Non gfl.

4.
Gfl., ascendit ad dextram D⁶, cui
tradit patenam. Detracto velo gfl.
descendit, non gfl.

CAEREMONIARIUS.

Dat signum s. Ministris.
Locum praebet Sd^o as-
cendenti.

Transit ad planum in
cornu Epistolae.

Imponit thus et flectit
utroque genu; pulsat cam-
panulam ad elevationes;
incl. ante et post eleva-
tiones.

Surgit. Ad *Nobis quo-
que p.* transit ad latus
Evang. gfl. in medio.

Accedit ad Missale.

Gfl. simul eum D^o.

Gfl. simul cum Ce.

Dat signum D^o.

Dat signum s. Ministris.

Gfl. cum Ce.

27 Canon

28 Elevatio

31 Usque ad Et dimitte

32 Agnus Dei

accedit. Resp. Servetur cujus-
cunque loci consuetudo.” D.
2682. 30.

2 Quando Celebr. cum Hostia
super calic. signa cruc. facit di-

cens *Per ipsum*, etc., *Diaconus*
retinet “duobus digitis dext.
man. pedem Calicis,” sinistra
sup. pectus admota. Caer. Episc.
I. 9, 5.

TEXTUS.	DIACONUS.
<i>Pax Domini.</i> <i>Agnus Dei.</i> <i>D. J. C. qui.</i>	5. Recitat, percutions pectus ad <i>Miserere</i> etc. ¹ Flectit utroque genu. Oratione finita surgit, osculatur Altare inanibus junctis, a Ce accipit pacem, gfl. descendit, stans in infimo gradu Sd° dat pacem, ² accedit ad librum, gfl.
146. <i>Domine non sum. Corpus D. n. Quid retribuam. Sanguis Dni.</i> [Communio cleri.	1. Mediocr. se incl. Profunde incl. Gfl. cum Ce. 2. Profunde incl. Gfl. transit ad dextram C's, gfl. detegit pyxidem, gfl. ⁴ Descendit in planum Epist., ubi stans vers. Cem, prof. incl. cantat (vel dicit) <i>Confiteor</i> . Inclinator adhuc. Erectus se signat. Dein transit ad cornu Evangelii, gfl. cum Ce. Assumpta patena, cum Ce convertitur ad populum. (Si ipse cumcommunicat gfl. in extremitate suppedanei ante Ceni.) Comitatur Cem a dextris, supponendo patenam mento communicantium. Redit ad Altare ad cornu Epistolae, gfl., reponit pyxidem in tabernaculo, gfl., et illud claudit, vadit ad cornu Evang., gfl. in medio.]
<i>Confiteor.</i> <i>Misereatur.</i> <i>Indulgentiam.</i>	
<i>Ecce Agnus, etc.</i>	

1 D. 3535. 3.	lum invicem appropinquant; quo
2 Dans <i>pacem</i> imponit manus super humeros ejus qui recipit pacem. Recipiens supponit manus cubitis ejus qui dat pacem, et eorum sinistrae genae paulu-	in actu qui dat pacem dicit: <i>Pax tteuni</i> qui accipit respondet: <i>Et cum spiritu tuo</i> . Dans <i>pacem</i> incl. post datam pacem (excepto Ce), accipiens incl. ante et posl [^]

SUBDIACONUS.

Gfl. ascendit ad sinistr. C'8, quocum gfl.

5. Recitat, percutit pectus,¹ gfl. descendit in planum, non gfl.

Accipit pacem a D⁰,² gfl., pergit ad partem chori digniorem et dat pacem primo cujusque ordinis (si plures sedilium ordines adsint) : transiens medium Altaris gfl. Reversus ad medium Alt. gfl. in infimo gradu, dat pacem Caeremoniario et ascendit ad dextram Cis, gfl.

1. Ut Diae.

Profunde incl.

Discooperit calicem, gfl. cum Ce.

2. Profunde incl.

Cooperit calicem, gfl. transit ad sinistram C'8, gfl. cum D°. Stat in gradu superiori facie ad Du,n versa, et profunde inclinat, dum D. dicit *Confiteor* et *C. Misereatur*.

Se signat. Dein transit ad cornu Epistolae gfl. in medio cum Ce dum transit. (Si ipse communicat gfl. a sinistris D'.)

Comitatur Ccm a sinistris.

Redit ad Altare ad cornu Evang., gfl. cum Ce, commutat locum cum D° gfl. in medio. Detegit calicem.]

pacem datam. Dans pacem Episcopo manus cubitis ejus supponit. Primus cujusque ordinis dat pacem secundo, secundus tertio, etc. Si chorus situs sit post Altare, Sd. accedit per latus Epi-

CAEREMONIARIUS.

Dat signum Sd°, cui locum praebet. Gfl. cum Ce; post *Agnus Dei* descendit in planum.

Gfl. comitatur Sdum, a sinistris ejus incedens.³

Reversus ad medium Altare gfl. in plano et accipit pacem quam dat thuriferario vel primo acolytho.

Ut Diae.

Profunde incl.

Gfl. cum Ce.

Profunde incl.

Se signat.

stolae, revertitur per latus Evangelii Salutat ab utraque parte Clerum initio et fine.

³ Cfr. Schober l. c. 116. ann. 40.

⁴ Si pyxis non sit super Altare,

TEXTUS.

*Quod ore s.
Corpus tuum.*

Communio legitur.

Postcommunio.

*Ite Missa est.
{Benedicamus D.)
Benedicat vos.*

Ultimum Evang.
Et verbum.

DIACONUS.

3. Consistit a sinistris € 8.

4. Missale defert ad cornu Epist. gfl. in medio super gradu superiori.⁰

Ostendit Aut. Communionis, statim vadit retro post Cem, quem sequitur.

Stat retro post Cem.

5. Cantat conversus ad populum.
Cantat facie ad Altare versa.⁷

6. In extremo suppedaneo gfl., incl. se signat.⁸

Surgit eodemque loco remanet.
Gfl.

7. Accedit ad dextram Cis⁹ incl., descendit facie ad Evangelii cornu versa. Gfl. in plano cum Ce,⁷ cui biretum tradit eum osculis, capite cooperto Sdni subsequitur, ut in accessu.

Tn sacristia a dextris Cl⁸ capite detecto incl. (Iero, si aderit ordinatus, dein incl. Cruci et €

aperit tabernaculum, gfl.; extrahit pyxidem eamque detegit, gfl.

° Cerem. U. S.

« Si planeta plicata utatur, ad credendam stolam latiore de-

ponit et planetam plicatam resumit.

⁷ Etiam C. dicit *Benedicamus Domino.*

SUBDIACONUS.

3. Infundit vinum.

Infundit vinum et aquam, purificatorium super digitos C'⁸ imponit.

4. Vadit ad cornu Evang. manibus junctis gfl. ante medium in infimo gradu, extergit calicem, imponit purificatorium, patenam, pallam, plicat corporale ponitque in bursa, dein velum et bursam imponit calici, quem ipse defert ad credentium, dextra super bursam posita, gfl. in medio; redit post Ccm.

5. Defert Missale, si opus sit.

6. Gfl. a sinistris Incl. se signat.⁸
Accedit ad sinistram C'⁸ tenetque tabellam. Non gfl.

7. Accedit ad sinistram Cis in suppedaneum⁹ incl., descendit. Gfl. in plano cum Ce 10 et capite cooperto ad sacristiam revertitur, ut in accessu.

Ibi a sinistris Cis capite detecto incl. Clero, si aderit ordinatus, dein incl. Cruci et C'.

CAEREMONIARIUS.

Ministrat ablutioni.⁵

Assistit ad librum.

Claudit Missale; si ultimum Evang. ex eo legendum sit, Sd° tradit.

Gfl., incl. se signat.
Surgit.
Gfl. Affert bireta.

Gfl.,¹⁰ porrigit bireta.
Praecedens Sdum reducit omnes ad sacristiam.

Incl. Clero, Cruci et C
Assistit C' deponenti paramenta.

⁸ Canonici in sua Ecclesia absque genuflexione incl. se signant.

» Si Clerus de choro discedit, C. et s. Ministri remanent in Al-

tari et ad nutum Caeremoniarii descendunt.

¹⁰ Clerum, si in choro remaneat, salutant ab utraque parte.

ART. III.

SUMMARIUM OFFICII DIACONI ET SUBDIACONI.

A. Regulae communes pro utroque.

147. Vadunt et sedent a latere Celebrantis, Diaconus a dexteris, Subdiaconus a sinistris, vel ob defectum loci vadunt ante Celebrantem, scii. Subdiaconus a sinistris Diaconi vel ante eum.

2. In accessu ad Missam, et in recessu post ipsam genuflectunt (ad Sanctissimum vel ad Crucem, quamvis SS. in tabernaculo non asservetur) in plano, alias infra Missam in infimo gradu.¹ Si transeant a latere ad latus Altaris “Diaconus et Subdiaconus, Sacramento non extante super Altari, semper genuflectunt et tantum in medio; Sacramento vero extante super Altari, semper et tantum genuflectere debent in utroque latere.” Si ab uno latere pergant ad medium vel e medio ascendant ad Altare aut viceversa “Diaconus et Subdiaconus, Sacramento extante super Altari, semper et tantum genuflectunt in loco e quo recedunt; excepto Subdiacono, qui reversus ab incensatione Sacramenti ad Elevationem in Missa solemni de Requie, genuflectere debet in medio tantum/Sacramento non extante super Altari, numquam genuflectunt, praeter Subdiaconum quando, accepta patena, vadit post Celebrantem ante medium Altaris.” ¹

B. Regulae pro Diacono.

3. *Functiones particulares:*

(a) Assistit ad triplicem incensi impositionem et ad duas Altaris incensationes; ter Celebrantem, semel Chorum et Subdiaconum incensat.

¹ Ministri inferiores semper in plano genuflectunt.

² D. 9. Jun. 1899, n. 4027, 1. 2. 3.

Quaesitum est: “An Ministri parati, dum canitur Missa solennis conventualis, privatim recitare valeant Horas canonicas?” ad

quod S. R. C. rescripsit: “Non est interloquendum.” D. 3201. 9; eo minus librum vel rosarium in manibus tenere licet, sed s. Ministri semper manus ante pectus conjunctas habent, nisi aliter occupentur.

(v) Cantat Evangelium et *Ile Missa esi* vel *Benedicamus Domino* vel *Requiescant in pace*.

(c) Corporale in bursa ad Altare adfert (ad eant. *Crucifixus*).

(<Z) Assistat ad Offertorium, infundens vinum, etc.

(c) Tegit vel detegit calicem, praeterquam ad Communionem.

Recitat cum Celebrante eadem quae Subdiaconus (infra n. 4), praeterea *Offerimus*.

*Ministrat ad librum:*³

(a) Ad Introitum;

(v) Ad Epistolam, Graduate, etc.;

(c) Per Canonem usque ad *Quam oblationem* ante *Paler noster* (quasi excepto tempore Consecrationis) ;

(d) Post Pacem acceptam usque ad Postcommunionem exci.

Stat retro post Celebrantem in 2° gradu, quando non aliter est occupatus, specialiter quando Celebrans aliquid cantat (exc. Praeamb. ad *Paler noster* et *Pax Domini*).

C. Regulae pro Subdiacono.

4. *Functiones particulares:*

() Incensationi ad Introitum (in Missa de Requite ad Oblationem) assistit ;

() Epistolam cantat;

(c) Missale ad cornu Evangelii defert, etiam ad ultimum Evangelium, si sit particulare;

(<Z) Librum Evangelii tenet dum a Diacono cantatur;

(c) Calicem ad Altare adfert cumque extergit et infundit aquam.

(/) Patenam tenet ab oblatione calicis usque ad finem *Paler noster*;

(7) Pacem ad Chorum adfert;

(li) Calicem pro sumptione Sanguinis detegit et ablutiones infundit;

(i) Calicem extergit, tegit et ad credentiam refert.

³ Pro foliis vertendis ad altare non debet, terum latus Celebrantis accedere

Recitat cum Celebrante: (a) Ps. Judica, etc. (δ) Kyrie (stans ad dexteram Diaconi); (c) *Gloria, {d) Credo, (e) Sanctus, (/) Agnus Dei.*

Stat in plano retro post Celebrantem (piando aliter non est occupatus; (ad Introitum a dextris Diaconi.) Dum librum tenet ad Evangelium et dum sustinet patenam non genuflectit, nisi in primo accessu ad locum et toto tempore Consecrationis.

ART. IV.

DE OFFICIO ACOLYTHORUM SEU CEROFERARIORUM.

148. Generatim acolythorum statio per totam Missam est prope credentiam (abacum), exceptis duabus vicibus, nempe:

(a) Ad Evangelium cant, a lateribus Subdiaconi consistunt.

(δ) A *Sanctus* usque ad elevationem finitam ante Altare in medio presbyterio genuflectunt; si vero aliqui sint communicandi, et in diebus jejuniil necnon in Missis de Requie a *Sanctus* usque ad Communionem ibidem genuflectunt.

2. Specialius. Acolythi "statura, quantum fleri potest, aequales,"¹ superpelliceo induti candelas accendunt, prius a cornu Epistolae incipiendo a candela quae Cruci proxima est; deinde a cornu Evangelii eodem ordine. (Extinguuntur ordine inverso.) S. Ministros in vestimentis induendis adjuvant.

Tenentes candelabra in sacristia ad signum Caeremoniarum Cruci inclinant, et sequentes thuriferarium procedunt ad Altare,³ atque subsistunt in lateribus Altaris facie unius ad

¹ Exceptiones vid. infra num. 150. 5.

² Caer. Ep. I. 2, 9.

³ Quando celebrans et s. Ministri choro inclinant, primus acolythus a latere Diaconi et secundus a latere Subdiaconi inclinatur. Omnes inclinationes et genuflectiones acolythorum simul faciendae ex

aequo et eodem tempore fiant, stando linea recta. Progredientes candelabra teneant manu extrema ad nodum, primus acolythus manu dextra, secundus manu sinistra nodum, et manu intima candelabrum inferius sustinet. Cfr. Caer. Ep. I. 2, 8.

< Assistunt Diacono et Subdi-

faciem alterius versa, dum Clerus in chorum progreditur; si vero locus sit angustior, retro post s. Ministros; dein simul cum s. Ministris conversi ad Altare genuflectunt et accedunt ad credentiam!! in cuius angulos anteriores candelabra deponunt.

3. Genuflectunt tempore confessionis et respondent. Surgunt cum reliquis.

Quando Diaconus et Subdiaconus sedent, posteriorem partem dalniaticae et tunicellae super dorsualia scamni extendunt, et inclinant quando ante Celebrantem procedunt.⁴

4. Imposito incenso post Evangelium a Celebrante lectum, sequentesthuriferarium, accedunt ante Altare pluribus passibus ab eo subsistentes absque genuflexione. Dein simul cum Diacono et Subdiacono genuflectunt, inclinant ad chorum lateris Epistolae et Evangelii, petunt locum solitum Evangelii et se sistunt primus a dextris, secundus a sinistris Subdiaconi, tergo ad parietem verso, non inclinantes nec genuflectentes intra Evangelium.

5. Finito Evangelio redeunt ante medium Altare, tribus quatuorve passibus ab infimo gradu genuflectunt (non inclinantes choro) et accedunt ad credentiam. Genuflectunt ad *Et incarnatus*.

6. Ad Offertorium secundus acolythus plicat velum calicis, primus ampullas vini et aquae post Subdiaconum ad Altare affert, postea refert. Ad *Lavabo* Celebranti ministrant, primus manutergium, secundus aquam.

Respondent inclinationithuriferarii ante et post incensationem.

7. Post *Gratias agamus* pergunt ad sacristiam, si intortitia pro Elevatione inde efferenda vel accendenda sint.

Ad *Sanctus* procedunt deferentes intortitia (vel, ex frequenti consuetudine, candelabra), genuflectunt in medio presbyterio, salutant chorum et se invicem, et sejungentes flectunt utroque genu. (Campanulam ad Trisagium et Elevationem alter ipsorum pulsat, nisi quis alius hoc praestat.)

8. Post Elevationem (vel Communionem,—vide supra, n.

acono quando casulas plicatas deponunt vel resumunt. Deficiente Caeremoniario primus acolythus

Subdiacono et Diacono librum porrigit, Subdiaconumque ad Epistolam comitatur.

91, b) surgunt, flectunt unicum genu et (sine inclinatione ad chorum) revertuntur ad credentiam. Sub finem *Pater noster* primus acolythus (vel thuriferarius) velum humerale ab humeris Subdiaconi deponit super credentiam. Si Celebrans Communionem distribuat, eum cum candelabris comitari possunt. Pro ablutionibus primus Subdiacono ampullas affert, (nisi fiat per Caeremoniarium,) prius genuflectens ad SS. Sacramentum. Secundus acolythus Subdiacono velum calicis ad cornu Evangelii affert.

9. Versus finem ultimi Evangelii cum candelabris ad medium presbyterium accedunt; genuflectunt ad *Et verbum caro factum est*.

10. Ad nutum Caeremoniarii genuflectunt, (si Clerus in choro remaneat, cum cum s. Ministris salutant,) et ad sacristiam revertuntur, ubi Cruci et Celebranti inclinant. Assistunt s. Ministris vestimenta deponentibus; et candelas extinguunt.

ART. V.

DE OFFICIO THURIFERARII.

149. Quater per Missam cum thuribulo ministrat:

I. Ante Introitum pro incensatione Altaris et Celebrantis.

IT. Ad Evangelium cant, pro incensatione libri et CIS.

III. Ad Offertorium pro incensatione Altaris, Celebrantis, chori et populi.

IV. Ad Elevationem pro incensatione SS. Sacramenti.

2. *Ad 1.* Thuriferarius c sacristia ante omnes egreditur, ad januam aqua benedicta se signat, nisi aspersione sequatur (tunc vas aquae benedictae portat, quod facta aspersione ad sacristiam refert), ante Altare medius inter acolythos simul cum ipsis genuilectit et accedit ad locum suum apud credentiam.

3. Infra *Confiteor* thuribulum affert (nisi ab initio secum portaverit). Deinde simul cum s. Ministris ad Altare a latere Epistolae ascendit, et stat a dextris Diaconi propius

Altare et ante Celebrantem; naviculam Caeremoniario et, imposito et benedicto incenso, thuribulum occlusum Diacono porrigit. Recipit naviculam et descendit. Postea stat a sinistris Diaconi incensantis Celebrantem, paululum retro, inclinatur cum eo et thuribulum refert. Transiens ante medium Altare genuflectit et inclinatur choro (quod semper observandum). Remanet in sacristia, vel potius locum suum tenet inter acolythos ad credentiam.

4. *Ad II.* Finito Evangelio per Celebrantem ascendit ad Altare ut ante Introitum, sed retinet thuribulum cum incenso benedicto. Stat ante Altare inter acolythos (vel a sinistris secundi Caeremoniarii ante acolythos); cum s. Ministris genuflectit et inclinatur choro atque accedit primus ad locum ubi Evangelium cantari solet et se sistit prope sinistram Diaconi. Ad *Sequentia s. E.* thuribulum Caeremoniario porrigit, postea recipit illudque inter Evang. cant., non agit.

5. Post Evangelium Diacono thuribulum porrigit, inclinatur cum eo ad Celebrantem, et post incensationem genuflectit et redit ad locum suum, vel refert thuribulum ad sacristiam. Si vero statim *Credo* intonetur, remanens in medio presbyterio inclinatur ad *Deum*, deinde genuflectit et abscedit.

6. *Ad III.* Cantato Symbolo revertitur cum thuribulo et post oblationem calicis ad Altare ascendit ut ante Introitum. Post incensationem Celebrantis comitatur Diaconum a sinistris paululum retro inclinans et genuflectens simul cum ipso. Post incensationem Subdiaconi recipit thuribulum et incensat duobus ductibus Diaconum, deinde singulis ductibus Caeremoniarium et acolythos. Ultimo ad ostium cancellorum tribus ductibus, i. e. in medio, sinistris et dextris suis populum incensat, inclinans ante et post incensationes. Revertitur ad sacristiam.

7. *Ad IV.* Tempore *Memento* vivorum recipiet thuribulum cum navicula, genuflectit et inclinatur ad chorum et se sistit ad cornu Epistolae. Imposito incenso genuflectit in plano ad dextram Caeremoniarii. Ad elevationem hostiae et calicis SS. Sacramentum tribus ductibus incensat, inclinans ante et post. Deinde genuflectit in medio et, sine inclinatione ad chorum, thuribulum refert et ad credentiam vel chorum revertitur. Accipit *pacem*, quam primo acolytho praebere potest.

8. Saepius per Missam vices Caereinoniarum vel acolythorum impeditorum supplere potest; ita s. Ministris vestimenta imponentibus vel deponentibus assistit; ad incensationes Missale removet; accipit velum humerale a Subdiacono, eundem comitatur pro pace danda; affert ampullas pro ablu-tionibus; pro communione Cleri tenet mappulam genu-flectens in superiori gradu lateris Evangelii; affert velum calicis Subdiacono.

Missam finita ad nutum Caereinoniarum primus ad sacristiam revertitur.

9. Duplici modo fertur thuribulum, (piorum prior dicitur ferre illud *in caeremonia*, alter *non in caeremonia*. Fertur autem *in caeremonia* manu dextra, apertum et leviter agi-tatum, quando incensum in eo impositum est. Fertur *non in caeremonia* manu sinistra, quando nondum ingestum est incensum a Celebrante benedicendum; altera manu fertur navicula,

ART. VI.

DE ORDINE A CLERO IN CHORO OBSERVANDO.

150. Clerici e sacristia bini procedunt, utraque manu bi-retum infra pectus gestantes; ad januam is, qui conchae proximus est, sumit aquam benedictam porrigitque etiam socio.

2. Ante Altare bini genuilectunt, eodem praecise tempore et concinne, et se invicem mediocri reverentia salutant. Tum suum quisque locum petit, alter dextrorsum alter sinistrorsum chori ibique stant.

3. Uniformitas in stando, genuflectendo et sedendo omnino observetur. Non genuflectitur ad elevationem Missae quae forsitan in alio Altari celebratur.

4. *Infra Missam solemnem* a choro sequens ordo sedendi, standi et genuflectendi observatur:

1 “Serventur Rubricae quoad genuflectendi in Choro.” D. 2G87. 1. tempus standi, sedendi et genu-

Ad initium Missae chorus	genuflectit. ²
Quando Celebrans ascendit	surgit. ³
Quando C. sedet, choro cantante <i>Gloria</i>	sedet,
Quando C. surgit ad finem <i>Gloria</i> eant.	surgit,
Ad <i>Epistolam</i>	sedet,
Ad <i>Evangelii cantum</i>	stat.
Quando C. sedet ad Symbolum a choro eant. .	sedet. ⁴
Quando C. surgit ad finem Symboli.....	surgit,
Post <i>Oremus</i>	sedet,
Quando Diaconus, incensaturus chorum, genuflectit	surgit,
Post <i>Sanctus</i>	genuflectit.
Elevatione calicis absoluta	surgit.
Post sumptionem SS. Sacramenti.....	sedet,
Ad <i>Dominus vobiscum</i> et Posteommuniones	stat.
Ad Benedictionem.....	genuflectit. ⁵
Ad ultimum Evangelium.....	stat.

5. Chorus manet genibus flexis ad Orationes ante Epistolam, a *Sanctus* exci, usque ad totum *Pax Domini* et ad Postcommuniones: in Missis de Requie et in Missis ferialibus dierum jejunii (exceptis Missis solemnibus in vigiliis Nativitatis Domini, Pascitatis et Pentecostes, in Cocna Domini et in quatuor temporibus Pentecostes, quia hae Missae sunt festivae).

G. Clerici, qui S. Eucharistiam sumpturi sunt, genuflectunt ad *Confiteor* a Diacono faciendum.

7. Chorus praeterea genuflectit,⁰ quando Diaconus cantat *Flectamus genua*, quando in Epistola vel Evangelio verba

2 Praesules et Canonici in suis Ecclesiis stant.

3 Si Celebrans sedet ad *Kyrie* etc. chorua sedet. Sedet capite cooperto. Sed caput quisque detegit, quando verba cantantur, quae reverentiam requirunt, quando ab aliis salutatur et antequam surgat.

4 Quando *Et incarnatus est* cantatur, omnes, qui sedent caput profunde inclinant; qui vero stant utrumque genu flectunt. D. 1594. 2; et 15. Jun. 1895. “In nocte vero et die Na-

tivit. D. N. J. C. ac die Annuntiationis B. M. V. [etiam translato] Episcopus eum Mitra apud suam sedem et Canonici, ac omnes alii in suis locis genuflectunt.” Caer. Ep. II. 8, 53.

c Praesules et Canonici in sua Ecclesia stantes inclinant.

0 Quando genuflectendum est cum aliqua mora, flectitur utroque genu; quando statim surgitur, unico genu flectitur, excepta genuflexione coram Sanctissimo exposito.

cantantur, ad quae genuflexio praescribitur, ad verba *Adjuva nos, etc.* ad versum *Veni sancte Spiritus*, quando *Et incarnatus est* in Symbolo a Celebrante recitatur.⁷

8. Chorus caput inclinatur ad *Gloria Patri*, ad nomina *Jesus, Maria, et Sancti* cujus festum celebratur vel de quo fit commemoratio, ad nomen Summi Pontificis, quando in *Gloria* et *Credo* inclinatio praescribitur, ad *Sanctus*, etc.

Si quis per presbyterium progrediatur, (piando talia verba cantantur, quae inclinationem vel genuflexionem requirunt, interim sistere debet cum debita reverentia.

9. Populus seu “circumstantes” in Missis solemnibus vel cantatis eundem ordinem laudabiliter observare possunt, (ut supra ad n. 1.) addita aliquando⁸ ob hodiernam consuetudinem exceptione, quod potius genuflexi manent a *Sanctus* usque ad Communionem inclusive.

“Circumstantes autem in Missis privatis semper genuflectunt, etiam tempore paschali, praeterquam dum legitur Evangelium.”⁹

APPENDIX

DE OFFICIO PRESBYTERI ASSISTENTIS IN MISSA SOLEMNI.

151, Presbyter assistens in Missa solemnibus non permittitur nisi Neopresbyteris in Primitiis solemnibus (cf. n. 293. 2), Praelatis Episcopo inferioribus, Canonicis et Dignitatibus Ecclesiae cathedralis ex privilegio speciali vel antiquissima consuetudine.¹

2. Presbyter assistens amictum super cotta, et super eo pluviale induit, absque stola. Procedit ad Altare ad sinistram Celebrantis - vel ob loci angustiam ante illum. (Quando Assistens reverentias facere aut caput tegere vel detegere

⁷ D. 3399. 2.

⁸ Ruhr. Miss. XVII. 2.

⁹ e. g. ut in D. Cincinnat. statut.

¹ D. 1. Dec. 1882, η. 3564. 1. 2; et 30 Junii, 1883, η. 3580. 1.

debeat etc. facile ex officio s. Ministrorum, ut supra, concluditur.)

Ad Altare ante gradus Presbyter assistens ad dextram,² Diaconus et Subdiaconus vero ad sinistram Celebrantis consistunt.

3. Post confessionem Assistens ascendit ad Altare, Celebranti anteriorem vestis fimbriam paulum elevans, et mox Diacono cedit locum se retrahens versus librum.

Dum incensum imponitur, faciem tantisper vertit ad Celebrantem. Incenso imposito cum Celebrante genuflectit, Missale cum legili amovet illudque sustinens stat in plano a latere Epistolae facie parumper ad Altare conversa, donec mensa Altaris in isto cornu incensata fuerit. Reposito Missali iterum stat in plano, et dum Celebrans incensatur, ipse stat a dextris Diaconi.

4. Tunc Celebranti Introitum indicat stans in secundo gradu inter Celebrantem ei Diaconum stantem tunc in infimo gradu.

Respondet cum s. Ministris ad *Kyrie*, etc., recitat cum Celebrante *Gloria*, *Credo*, *Sanctus*, et *Agnus Dei*.

5. Dum recitatur *Gloria*, stat in suppedaneo ad Missale. Si fiat sessio, facta genu flexione sequitur Diaconum ad suam sedem ita positam a dextris Diaconi, ut sedens faciem tantillum habeat versus Celebrantem.³ Infra hymnum inclinat ut alii.

6. Hymno finito revertitur ad Altare et genuflectit a dextris Diaconi in infimo gradu, ascendit et ad librum se sistit.

Ad Orationes, Epistolam, Graduate, etc. assistit ut prius ad Introitum. (Necesse non est ut pro foliis vertendis ad alterum latus Celebrantis accedat.) Diaconus remanet retro post Celebrantem.

7. Assistens defert Missale ad cornu Evangelii, transiens ante Diaconum et genuflectens in medio. Dum Celebrans legit Evangelium, assistit ab ejus sinistris; Subdiaconus autem ibidem consistit quasi medius inter Celebrantem et Assistantem paululum retro. Lecto Evangelio aptat Missale prope medium Altaris.

² D. 15. April, 1899, n. 4018. sed in scabello separato. Ib. ad ad. 2. ³

³ λ'οῖ ad sinistram Subdiaconi,

8. Sub thuris impositione stat a sinistris Subdiaconi facie aliquantulum ad Celebrantem conversa. Thure imposito descendit in planum a latere Evangelii, et simul cum Celebrante se vertit ad Diaconum Evangelium cantantem.⁴

9. Post Evangelium incensato Celebrante suppedaneum ascendit, et *Credo* (si dicendum sit) Celebranti ostendit; deinde se parum retrahens ad cornu Evangelii locum cedit Subdiacono. (Idem praestat ad *Sanctus* et *Agnus Dei* recitandum.) Postea sedet ut supra. Dum Diaconus bursam defert, non assurgit.⁵ Cantato Symbolo alios praecedendo ad Altare redit et ibi a sinistris Subdiaconi facta genuflexione accedit ad librum.

10. Tunc non amplius recedit a libro usque ad *Agnus Dei*; sed post oblata incensata removet Missale se retrahendo extra cornu Evangelii, et illo cornu incensato, librum reponit. Ipse ante Subdiaconum duplici ductu a Diacono incensatur paululum ad ipsum conversus.

Per tutam consecrationem (a verbis *Qui pridie*) flectit utruinque genu; item genuflectit, quoties Celebrans genuflectit.

11. Dicto *Agnus Dei* et facta genuflexione cum s. Ministris (qui recedunt retro post Celebrantem), ipse accedit ad dextram Celebrantis, ubi, cum Oratio *Domine Jesu Christe* plerumque sit absoluta, genuflectit et continuo surgit ac simul cum Celebrante Altare junctis manibus osculatur et pacem accipit more solito.⁷ Repetita genuflexione, in secunde gradu Diacono dat pacem; et genuflexione in infimo gradu facta Assistens comitante Caeremoniario pacem in choro distribuit ut Subdiaconus, (supra n. 88, 5); postea revertitur ad Missale.

Interim Diaconus accepta pace ab Assistente genuflectit, descendit in planum et dat pacem Subdiacono, qui ascendit ad dextram Celebrantis; Diaconus interim ad librum assistit. donec Assistens redeat.

Si non adsint clerici ad quos pax feratur, Presbyter

♦ Vel potest se transferre una cum Celebrante ad cornu Epistolae, ibique stare a sinistris ipsius Celebrantis versus Diaconum, dum hic Evangelium cantat. D.

15. April. 1899, n. 4018. ad 4.

³ Ib. ad 5.

^o Ib. ad 6. 1o.

^r Ib. ad 6. 2o.

assistens, data pace Diacono, accedit ad Missale, Diaconus dat pacem Subdiacono, Subdiaconus Caeremoniario et thuriferario.

12. Si S. Communio sit distribuenda, Assistens se retrahit ad cornu Evangelii extra saltem supremum gradum, et ibi manet donec omnes communicati fuerint.

13. Facta digitorum ablutione transfert Missale ad cornu Epistolae ubi assistit. Post Orationes claudit librum et ibi manet facie ad Altare conversa; post *Ile Missa est* transit ad cornu Evangelii, ubi ad benedictionem genuflectit; (juxta plures genuflectit medius inter Diaconum et Subdiaconum;) et ad ultimum Evangelium assistit ut alias Subdiaconus. Si vero aliud Evangelium quam S. Joannis legendum sit, prius Missale transfert. Subdiaconus consistit ut ad primum Evangelium.

14. Evangelio finito Presbyter assistens accedit ad dextram Celebrantis, Diaconus vero ad sinistram. Descendunt et revertuntur ad sacristiam uti venerant.

ART. VII.

DE MISSA SOLEMNI DEFUNCTORUM.

152. Pro Missa solemni de Requie "Altare sola Cruce et sex candelabris paretur. . . . In paramentis Altaris, Celebrantis et Ministrorum nullae imagines mortuorum vel Cruces albae ponantur." ¹

Nulla fit incensatio ad Introitum et Evangelium, sed tantum ad Offertorium et Elevationem. Dicta Confessione Diaconus et Subdiaconus cum Celebrante ascendunt, deinde vadunt ad cornu Epistolae; ad Introitum se sistunt ut in aliis Missis solemnibus.²

2. Omittuntur oscula manus Celebrantis et rei porrectae,³ sed fiunt inclinationes ad Celebrantem et ad chorum. Subdiaconus post Epistolam cant, non accedit ad Celebrantem.

3. Postquam Celebrans legit *Dies Irae*, sessio fieri potest; absque reverentia per gradus laterales descendunt ad scamnum. et revertuntur perviam longiorem. Surgunt circiter ad stropham *Inter oves*.

¹ Caer. Episc. II. 11. 1. adn. 2.

² Cfr. Schober, l. c. p. 178, ³ D. 4193. 3.

4. Diaconus, postquam dixit *Munda. cor meum.* non petit benedictionem : Celebrans non osculatur librum Evangelii.

5. Subdiaconus ad Offertorium calicem affert ; postea patenam non tenet, sed ad calicis oblationem transit ad sinistram Celebrantis, quem incensantem comitatur, attollens partem posteriorem casulae. Diaconus incensat Celebrantem solum et non alios. Ad *Lavabo* Subdiaconus Celebranti aquam ministrat, Diaconus linteam ;⁴ tunc Diaconus in secundo gradu, Subdiaconus in plano simul pergunt ad medium Altare.

6. Ante Consecrationem ad *Quam oblationem* incensum per Caeremoniarium vel alium clericum (non per Subdiaconum) imponitur: Subdiaconus genuflexus in infimo vel secundo gradu lateris Epistolae ter incensat SS. Sacr. in utraque elevatione.

7. Diaconus et Subdiaconus dicunt *Agnus Dei*, stantes a latere Celebrantis, pectus non percutientes. Dein Diaconus ad sinistram Celebrantis, Subdiaconus ad dextram transit. Non datur pax.

8. Diaconus, conversus ad Altare cantat *Requiescant in pace* quod simul a Celebrante submissa voce dicitur/

9. *Acolythi* initio Missae accedunt cum candelabris accensis ordine solito; (secundum alios procedunt manibus junctis sine luminaribus, quae super credentium parata sunt). Ad medium fere *Dies Irae* cantatum candelas pro choro distribuunt, si ad hoc delegati sint. Ad Evangelium cant, stant a lateribus Subdiaconi manibus junctis sine candelabris. Remanent genuflexi ante Altare cum candelabris accensis a *Sanctus* usque ad Calicis sumptionem peractam.

10. Chorus genuflectit ad Orationes et Postcommuniones, a *Sanctus* usque ad *Vnr Domini* inclusive.

Candelae accensae tenentur:

(a) Dum Evangelium cantatur:

(b) A *Sanctus* usque ad sumptionem calicis peractam;

(c) Ad Absolutionem post Missam.

11. Oratio funebris post Missam ante Absolutionem habetur,

* Caerem. O. F. M. n. 434, et (Virniunial of Γ. 8.® p. 239. 12.

' 8i pro uno defuncto vel defuncta Mis>a celebretur, numeiU'

vel genus, extra Orationes, non mutatur.

« D. 2572. 22.

sine superpelliceo et stola, in veste talari, si sit Sacerdos saecularis, in habitu Religionis suae, si sit Regularis. Si Episcopus praesens sit, benedictio ab ipso non petitur.

Reliqua hic non expressa perficiuntur ut in aliis Missis.

Altare vero paratur sex candelabris, absque floribus, Reliquiis aliove ornatu. Antependium Altaris est nigrum, si vero SS. Sacram, asservatur in eodem Altari, et pallium nigri coloris adhiberi nequit et “sacri Tabernaculi saltem Conopaeum esse debet violacei coloris.” ⁷

ART. VIII.

DE MISSA SOLEMNI CORAM SS. SACRAMENTO EXPOSITO.

153. Antependium debet esse albi coloris. Reliquiae aut statuae vel imagines Sanctorum inter candelabra removendae sunt. Crux Altaris adest, si sit loci consuetudo.²

2. Officium Celebrantis. Ubi in conspectum Sanctissimi venerit, caput detegit. Omittit reverentias ad chorum.

In accessu ad Altare et in recessu ab ipso post Missam flectit utrumque genu in plano et mediocriter inclinatur; infra Missam autem discedens aut veniens ad medium Altare, vel transiens ante SS. Sacramentum, semper unum genu flectit, sine capitis inclinatione.

3. Se convertens ad populum, ut cantet *Dominus vobiscum*, prius osculatur Altare, dein genuflectit et se vertit ad latus Evangelii; reversus iterum genuflectit. Idem facit ad *Orate fratres*, quin circulum perficiat.

4. Incensum impositurus pro Introitu, pro Evangelio et ad Offertorium formulam usitatam recitat illudque benedicit. [Ad SS. Sacramentum *solum* incensandum omittitur benedictio incensi.] Impositurus incensum ad Introitum et Offertorium non genuflectit³ antequam se retrahat versus cornu Evangelii. Incensum pro Evangelio eant, imponit remanens in latere Evangelii. Crucem non ineensat, sed SS. Sacramen-

7D. 3201, 10; et 35G2.

1 Cfr. Missa privata, n. 73.

2 Saltem duodeci i cerei arde

ant. Bened. XIV. Instit. 30, n. 17.

› I). 4194.

tum, genuflexus in extremitate suppedanei, mediocriter inclinans ante et post. Ad Offertorium vero prius oblata thurificat. Incensatur a Diacono extra suppedaneum, in gradu secundo vel in plano, facie ad populum versa. Quod ipsum facit, quum manus lavat. Descendit ita ut tergum non vertat versus SS. Sacramentum.

5. Sessio in scamno fieri potest. Si fiat, gflunt in suppedaneo, per viam breviorē accedunt ad scamnum, per viam longiorē recedunt ad Altare. Caput non cooperiunt.

Ad *Benedicat vos*, etc. loco inclinationis genuflectit, et data benedictione nec circulum perficit nec genuflexionem iterat, sed statim convertitur ad latus Evangelii; non signat Altare,⁴ sed vel librum, vel tabellam, vel seipsi soli.

Ad *Verbum caro f.* genuflectit versus SS. Sacramentum.

6. Officium Diaconi et Subdiaconi. Observanda sunt quae de inclinationibus et genuflexionibus supra pro Celebrante no. 2 statuta sunt.

Praeterea s. Ministri genuflectunt, priusquam ascendant Altare post intonationem *Gloria, Credo* et ad *Sanctus*.

Omnes reverentias ad chorum etc. omittunt; excipe Diaconum incensantem chorum; illa enim reverentia veluti invitatio ad incensationem existimanda est.

7. Omittuntur oscula. Excipe Subdiaconum post Epistolam cantatam, et Diaconum, quando petit benedictionem ante Evangelium, et (quando Celebranti tradit patenam et calicem ad Offertorium, et patenam post *Pater noster*. Ad omnes incensationes genuflectunt simul cum Celebrante.

Diaconus cantat *Ite Missa est* se convertens ad populum eodem modo ac Celebrans.

8. Acolythy in accessu utrumque genu flectunt, et facie versa ad Altare consistunt. Quando ampullas vel velum calicis ad Altare afferunt, antequam ascendant, unicum genu flectunt, et postquam descendunt iterant genuflexionem. Omittunt omnes reverentias ad chorum etc.

Thuriferarius easdem regulas quas acolythy observat.

⁴ “Ratio hujus omissionis datur, quia praesente super Altare SS. Sacramento, quod est réali-tés, consultius videtur haud sig-

nare Altare, quod est symbolum.” Van der Stappen, *Sacra Lit.* III. pag. 416.

Concio si habeatur, capite aperto fiat, etsi SS. Sacramentum velo serico obductum sit.⁵

ART. IX.

DE MISSA SOLEMNI FERALI.

154. “In diebus jejuniorum (praeterquam in vigiliis Sanctorum,¹) et in Dominicis et feriis Adventus et Quadragesimae ac in vigilia Pentecostes ante Missam, item in benedictione candelarum et processione in die Purificationis B. Mariae, et in benedictione Cinerum ac benedictione Palmarum et processione, in Cathedralibus et praecipuis Ecclesiis Ministri utuntur *Planetis plicatis* ante pectus,² i. e. introrsum usque ad pectus plicatis. Excipiuntur Dominicae *Gaudete* et *Laetare*, Vigilia Nativitatis, Sabb. Sanet, in benedictione Cerei et in Missa, ac quatuor temper. Pentecostes.

2. Praecipuae Ecclesiae sunt Collegiatae, Paroeieiales et eae in quibus officium peragit numerosa Communitas religiosa.³

3. “In minoribus autem Ecclesiis alba tantum induti ministrant: Subdiaconus cum manipulo, Diaconus etiam eum stola ab humero sinistro pendente sub dextrum.”⁴

4. In Missa Subdiaconus ad ultimam Orationem ante Epistolam planctam prope credentiani vel scamnum deponit, et post Epistolam assumit. Diaconus, dum Celebrans legit Evangelium, deponit planetam, induit stolam latiore; post Communionem, delato Missali ad cornu Epistolae, assumit planetam, deposita stola latiori.

5. V. *Plectamus genua* ante Orationem cantatur a Diacono omnesque genuflcctunt excepto Celebrante; Subdiaconus cantat *Levate* omnesque surgunt.

6. Ad Orationem *super populum*, ubi cecinerit Celebrans *Oremus*, Diaconus per sinistram suam ⁵ se vertit ad populum et cantat *Humiliate capita vestra Deo*.

⁵ D. 2769. 2.

³ Martinucci, II. 6, 7.

¹ In quibus S. Ministri utuntur dalmatica et tunicella violacea.

⁴ Ruhr. Miss.

⁵ i. e. tergum versus cornu Epistolae.

² Ruhr. Miss. XIX. 6.

CAPUT X.

DE MISSA CANTATA SINE S. MINISTRIS
ET DE CANTU ECCLESIASTICO.

ART. I.

DE MISSA CANTATA.

155. *Praeparanda.* Sex, vel saltem quatuor candelae ex cora super Altari accenduntur.²

Duo acolythi inservientes superpelliceo super talari induti, si sint clerici ordinati, possunt calicem cum omni apparatu praeparare et super corporali in Altari ponere, et pyxidem, si opus sit, post calicem; item Missale apertum super legili. In sacristia et credentia fit ut in Missa privata.

2. Celebrans cantat *Gloria, Dominus vobiscum*, Collectas, (Epistola a primo acolytho clerico cantatur,) Evangelium, *Credo, Dominus vobiscum, Oremus*, Praefationem et *Pater noster* (semper integra), *Per omnia saecula*, etc. cum *Pax Domini*, etc., *Dominus vobiscum* et Post-communioncs. *Dominus vobiscum* et *Ile Missa est*, vel *Benedicamus Domino* aut *Requiescant in pace*. “Alia quae in Missa privata dicuntur clara voce, in Missa cantata a Celebrante dicuntur submissa voce,” i. e. tali ut ministri respondere valeant. Benedictio tamen in fine Missae voce clara dari debet.³

3. Celebrans potest sedere ut in Missa solemni ad *Kyrie, Gloria*, etc., descendendo per gradus laterales et revertendo per viam longiorem, salutans clerum si adsit.

» Plures Missae eadem die do eodem Officio cantari possunt. D. 4077.12.

² Cfr. no. 148. 2. Sex tantum candelae, nec plures, pro Missa cantata accendendae sunt; ita auctores. Soli Episcopo Diocce-

sano pontificaliter Missam (non de Requie) celebranti septem candelae competunt. Plures coram SS. Sacramento exposito accenduntur.

³ Bit. Miss. XII. 7.

Kyrie dicitur vel in cornu Epistolae⁴ vel in medio Altari.

4. Duo acolythi inservientes (quibus plures adjungi possunt), excquuntur quae pro ministro Missae privatae exposita sunt; quibus sequentia addunt.

Ex sacristia ante Celebrantem (sine candelabris, sed) manibus junctis ad Altare procedunt, inclinantes ad chorum si jam adsit, et ante Altare in plano genuflcetunt.

5. Initio Missae ante gradus paulo post Celebrantem genua flectunt. Finita confessione paulo ante *Oremus* surgunt et dum Celebrans ascendit partem anteriorem vestis et albae sustollunt.⁵ Deinde in infimo gradu genua flectunt; ita per totam Missam, praeter tempus duorum Evangeliorum, acolythi regulariter genuflcetunt in gradu infimo anteriori, primus ad cornu Epistolae, secundus ad cornu Evangelii. Si unus tantum acolythus inserviat, se sistit a parte Missali opposita.

Quandoeunque discedant ad credentiam, vel scamnum, prius ante medium Altare in plano simul genuflcetunt; et reversi eandem genuilexionem iterant. Respondent saltem ea, quae chorus non cantat.

6. Si Celebrans ad *Kyrie* vel *Gloria* sedere velit, ad scamnum primus ab ejus dextris, alter a sinistris subsistit et planctam super posttergale scamni ponunt, et primus ei bireturn cum osculis porrigit. Ibi stant fere conversi alter ad alterum.⁶ Primus Celebranti dat signum inclinandi vel surgendi, ut Caeremoniarius in Missa solemni. Revertuntur ad Altare a lateribus Celebrantis, inclinando ad chorum, genuflcetunt, etc. ut supra post confessionem.

7. Initio ultimae Orationis primus clericus Missale de credentia sumit, et “Epistolam cantat in loco consueto,” ut Subdiaconus in Missa solemni, sed “in fine non osculatur manum Celebrantis.” Si vero nullus adsit clericus inserviens qui superpelliceo indutus Epistolam decantet, satius

⁴ Caor. Rom.-Seraph. n. 411.

⁵ Quod aliis auctoribus non placet.

⁶ Vel possunt sedere, at non in eodem scamno, nec in eadem

linea ac Celebrans, sed super duo scabella paulo ante ipsum posita, ita tamen, ut terga nec Celebranti, nec SS. Sacramento vertant. Falise e. a.

erit quod ipsa Epistola legatur sine cantu ab ipso Celebrante.⁷ Secundus acolythus Missale transfert ad cornu Evangelii, genuflectens in medio, et ad locum suum reversus genuflectit. Ad Evangelium stant.

8. Concio infra Missam habetur post Evangelium.⁸ At de consensu Ordinarii Sacerdos in Missa postquam se communicavit et priusquam Communionem adstantibus distribuit ab altari sermonem ad populum habere potest.⁹

“Concionator,” non-celebrans, “si de Clero regulari fuerit, retinebit habitum ordinis sui; sin erit e Clero sacculari, debet uti superpellicco. . . . Extra Urbem mos est, ut Condonator si Presbyter sit, stolam induat e collo pendentem, si Diaconus, utatur ipsa posita in humero sinistro et in latere dextro firmata.” Stola concionatoris sit coloris officio dici respondentis etiam die 2. Novembris.¹⁰

9. Ad *Oremus* ante Offertorium, facta genuflexione, vadunt ad credentiam; primus acolythus ampullas vini et aquae Celebranti cum osculis ministrat ut in Missa privata, secundus stat ad credentiam, et ad *Lavabo* aquam ministrat, dum primus ad ejus dextram manutergium porrigit, inclinantes ante et postea.

10. Ad *Sanctus* primus campanulam pulsat.¹¹ Ad elevationem, facta in plano genuflexione, in ora suppedanei genuflectunt, et infra elevationem casulam elevant, dum primus simul campanulam pulsat. Postea cum solita genuflexione ad loca sua redeunt.

11. Post sumptionem hostiae, si communio sit distribuenda, primus acolythus tobalcam vel linteum album affert, et ambo in plano ante medium Altare genuflectentes

T D. 3350.

e Concionator deponat casulam et manipulum ad scamnum, si ipse ascendat ad pulpitem; secus, manipulum tantum in Altari.

» D. 3059. 10.

10 D. 3764. 13.

11 Possunt afferri funalia seu intortitia. quae post elevationem referuntur, nisi adsint communi-

candi vel nisi in diebus jejuniorum vel in Missis de Requie, in quibus tenentur accensa usque ad Communionem. (D. 3059. 8. VIII.) Si duo tantum adsint acolythi, ad *Memento* vivorum accendero possunt duo funalia vel cereos super candelabra in presbyterio ante Altare posita; et post Communionem extinguere.

simul recitant *Confiteor* profunde inclinati, ad *Indulgentiam* erigunt se, et post *Arnen* consurgunt, et facta simul cum Celebrante genuflexione genua submittunt in suppedaneo. Accepta Communione per secundum gradum incedentes retrahunt se hinc inde ad latera Altaris et ibidem in ora suppedanei genuflexi facie sibi invicem versa, tobaleam ante communicandos ad quatuor angulos sustinent. Communione peracta in plano ante medium Altaris simul genuflectunt, et primus acolythus tobaleam in credentia deponit.

12. Communione distributa, (resp. post sumptionem hostiae) primus acolythus ad purificationem et ablutionem ministrat; deinde ante medium Altaris simul cum altero acolytho genuflectit; secundus Missale ad cornu Epistolae transfert.¹² Reversi ad loca sua genuflectunt usque ad ultimum Evangelium.

13. Finito Evangelio primus acolythus birectum affert, et facta cum Celebrante genuflexione in plano birectum ei cum osculis tradit, et revertuntur uti venerant.¹³ Primus celebrantem adjuvat in deponendis vestimentis, secundus candelas extinguit et res in Missa adhibitas refert.

14. In Missa cantata adhiberi potest minister superpelliceo indutus. Qui si sit tonsuratus vel minorista, Celebrantem ad Missale tantum assistere et folia vertere, si vero in sacris constitutus, etiam calicem discooperire ipsumque mundare, vinum et aquam infundere eundemque calicem infra actionem palla cooperire et discooperire juxta opportunitatem necnon ipsum tergere post communionem, suisque ornamentis instruere potest.¹⁴

ART. II

DE CANTU ECCLESIASTICO.

156. Missa eo modo cantari debet quo in Missali Romano ponitur. “In virtute sanctae obedientiae praecipientes, ut Missam juxta ritum, modum ac normam, quae per Missale

12 Deinde acolythi a latere tinguunt (Martinucci). Vide uterque suo cereos super candelas pro elevatione accensos extinguunt (Martinucci). Vide notam praeced.
“V. n. 141, adn. 4.

14 D. 3377. 1; et 4181.

hoc a nobis nunc traditur, *decantent* ac legant.”¹ S. R. Congregatio declaravit, in cantandis Missis “adhiberi debere Editiones a Sacra Rituum Congregatione adprobatas, vel Exemplaria quae authentico testimonio Ordinariorum cum illis cohaerent.”²

2. A choro cantantur Introitus, *Kyrie eleison*, (*Horia*, Graduale, *Alleluja*, Tractus, Sequentia, *Credo*, Offertorium, *Sanctus*, *Agnus Dei*, Communio, et quaecumque Celebranti

¹ S. Pius 8us, Bulla initio Missalis.

² D. 3292. Exposuerat nempo Archiep. Guadalaxaren. in Mexicana Republica, usum invaluisse in omnibus Reipublicae Dioecesi-bus, ut Sacerdotes in Missae celebratione, ad cantum Missalis non attendentes, quamdam cantilenam traditionalem nullibi adnotatam, ideoque ad arbitrium unuscujusque variabilem usurparent.

S. R. C. Decretum Urbis et Orbis: “Sanctissimus Dominus Noster Pius Papa X, *Motu Proprio* diei 22 Novembris 1903, sub forma *Instructionis de musica sacra* venerabilem Cantum Gregorianum iuxta codicum fidem ad pristinum Ecclesiarum usum feliciter restituit, simulque praecipuas praescriptiones, ad sacrorum concentuum sanctitatem et dignitatem in templis vel promovendam vel restituendam, in unum corpus collegit, cui, tamquam *Codex iuridico musicae sacrae*, ex plenitudine Apostolicae Suae Potestatis. vim legis pro univosa Ecclesia habere voluit. Quare idem Sanctissimus Dominus Noster per hanc Sacrorum Rituum Congregationem mandat

et praecipit, ut *Instructio* praedicta ab omnibus accipiat Ec-clesiis sanctissimeque servetur, non obstantibus privilegiis atque exemptionibus quibuscumque, etiam speciali nomine dignis, ut sunt privilegia et exemptiones ab Apostolica Sede maioribus Urbis Basilicis, praesertim vero Sacrosanctae Ecclesiae Lateranensi concessa. Revocatis pariter sive privilegiis sive commendationibus, quibus aliae quaecumque **cantus** liturgici recentiores formae pro rerum ac temporum circumstantiis ab Apostolica Sede et ab hac Sacra Congregatione inducebantur, eadem Sanctitas Sua benigne concedere dignata est, ut praedictae cantus liturgici recentiores formae, in iis Ecclesiis ubi iam invec-tae sunt, licite retineri et cantari queant, donec quamprimum fieri poterit venerabilis Cantus Gregorianus iuxta codicum fidem in eorum locum sufficiatur. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

De hisce omnibus Sanctissimus Dominus Noster PIUS Papa X. huic Sacrorum Rituum Congregationi praesens Decretum expediri iussit.” Die 8 Ianuarii 1904—Vid. App. infra.

sunt respondenda.³ Si organum pulsetur, Offertorium et Communio submissa voce diei possunt, sed non omitti? Quoad Missas de *Requiem* vide supra n. 78. 7.5

3. In Missa in qua chorus symbolum cantare tenetur “non est alternandum cum organo, sed illud integrum per chorum cantu intelligibili proferatur.”⁶ Nec Sacerdos interim prosequens submissa voce dicere potest *Dominus vobiscum* et *Oremus* ante Offertorium; haec enim juxta Rubricas cantare debet.⁷

4. *Kyrie, Gloria, Tractus, Sequentia, Sanctus, Agnus Dei* alternatim per organum suppleri possunt; ubicumque autem organum adhibetur, initium et finis, et ea quae inclinationem et genuflexionem exigunt, semper cantanda sunt.⁸ (Idem valet pro hymno *Te Deum*, et in Vesperis ad *Magnificat*. In Vesperis organum pulsari potest loco antiphonae in fine psalmorum, sed non post *Magnificat*, quae antiphona cantanda est. “Quandocumque per organum figuratur aliquid cantari, ab aliquo de choro intelligibili voce pronuntietur id quod ob sonitum organi non cantatur. . . . Et laudabile esset, ut aliquis cantor conjunctim cum organo voce clara idem cantaret.”⁹

5. Introitum cantores incipere non debent, antequam Celebrans ad Altare perveniat.¹⁰ Dum SS. Sacramentum, sive sub una sive sub altera specie elevatur, cantoribus est omnino silendum, iuxta Rubricas, iisdemquo Sacramentum cum ceteris adorandum. Quod si peracta ultima elevatione, quam iuxta Rubricas statim *Benedictus* subsequi debet, ad Orationem dominicam usque, aliquid modulari libeat, S. R. C. id permittit, dummodo de iis, quae ex Liturgia canenda sunt, nihil praetermittatur, Celebrans a Missa continuanda haud impediatur, et quod concinitur ad Sacramentum pertineat.¹¹ Ad elevationem SS. Sacramenti pulsari potest organum “graviori et dulciori sono.”¹² Communio inchoari

a D. 3365. 7.

s Cacr. Ep. I. 28, 6-9.

4 D. 2994. 2.

° Caerem. Ep. ib: 1. 6 et 8;

5 D. 2959. 2; et 3051. 1.

et D. 3827. 2.

o Caer. Ep. I. 28, 10, editio 1902; I). 3108. 15; et 3827. 2.

10 D. 2424. 7.

11 D. 3827. 3.

7 De Herdt, I. 111. Cfr. C. Prov. Neo-Ebor. III. 3.

12 Cacr. Ep. I. 28, 9.

non potest nisi postquam Sacerdos SS. Sanguinem sumpserit.

6. Prohibitum est cantare lingua vulgari inter Missarum solemnia,¹³ i. c. in M. cum cantu celebratis; etiam dum sacra communio distribuitur per notabile tempus.¹¹ “Cantica in vernaculo idiomate in functionibus et Officiis liturgicis non sunt toleranda, sed omnino prohibenda; extra functiones liturgicas servetur consuetudo.”¹⁵ Ita “toleratur usus, carmina vulgari sermone cantandi coram SS. Sacr. exposito et in ejusdem processionibus.”¹⁶

7. Quivis cantus inhibetur, in quo verba vel minima ex parte omissa sint vel sensu distracta aut nimium repetita.¹⁷

157. “In omnibus Dominicis, et omnibus festis per annum occurrentibus, in quibus populi a servilibus operibus abstinere solent, potest in Ecclesia organum, et musicorum cantus adhiberi. Inter eas non connumerantur Dominicae Adventus et Quadragesimae excepta Dominica tertia Adventus . . . (*Gaudete*), et quarta Quadragesimae (*Lae-
tare*), sed in Missa tantum; item exceptis festis et feriis infra Adventum aut Quadragesimam occurrentibus, quae cum solemnitate ab Ecclesia celebrantur.”¹

“In officiis Defunctorum organa non pulsantur; in Missis autem, si musica adhibeatur, silent organa, cum silet cantus; quod etiam tempore Adventus et Quadragesimae in ferialibus diebus convenit adhiberi.”²

Ad dubium: An in cantu Praefationis et Orationis Dominicalis, quoties Missae decantantur, organa pulsari «pieant, S. R. C. respondendum censuit: Obstat Cacr. Episcoporum.³

2. “Cavendum est, ne sonus organi sit lascivus, aut impurus, et ne cum eo proferantur cantus, qui ad officium, quod agitur, non spectent, nedum profani aut ludicri; nec alia instrumenta musicalia addantur, nisi de consensu Epis-

11 1). 3827; 3880; et 3994. 1. etiam in utrisque Vesperis Dom.
 † D. 3975. 5. 1. III. Adventus et IV. Quadra-
 15 D. 3496. 1. gesimae organa pulsanda sunt,
 v. n. 3124. 7. D. 2245.
 A D. 3830. 2 Caer. Ep. I. 28. Ib
 i Caer. Ep. I. 28, I.—Sed 3 D. 4009.

copi. Idem quoque cantores et musici observent, ne vocum harmonia, quae ad pietatem augendam ordinata est, aliquid levitatis aut lasciviae prae se ferat, ac potius audientium animos a rei divinae contemplatione avocet; sed sit devota, distincta, et intelligibilis.⁴ Cavendum, ut musica nihil profanum, nihil mundanum aut theatrale resonet."

APPENDIX

Epitome Instructionis Pii X. De Musica Sacra.

158. *Principia generalia.* Musica sacra liturgiae finem generalem participat, qui gloria Dei est, sanctificatio exemplumque fidelium. Ad sacrarum caeremoniarum splendorem augendum concurrit quum aptis concentibus liturgicum textum exornet.

Itaque musica sacra proprias liturgiae qualitates possideat, in primis *sanctitatem* ac *bonitatem formae*, unde alia nota suapte exoritur, *universitas*.

2. *Musicae sacrae genera.* Qualitates hae in Gregorianis concentibus inveniuntur; igitur cantus Ecclesiae Romanae proprius est, ut jure lex generalis enuntiari queat: *co magis musicum opus Ecclesiae inserviens sacrum esse atque liturgicum, quo magis ratione sua, afflatu, sapore ad mculos Gregorianum accedat; contra eo minus templo dignum esse, quo magis ab exemplo illo recedat.* Itaque vetus Gregorianus cantus restituendus est, quum omnes pro certo habeant divinam rem nihil magnificentiae amittere, licet unice cum hoc musico genere consocietur. Nominatin'! in populi usum restituendus [est], quo ad divinas laudes mysteriaque celebranda magis agentium partem fideles conferant.

Memoratas notas possidet quoque classica polyphonia Romanae scholae praesertim, cujus Praenestinus extitit perfectior. Quare et ipsa late in sacris restituenda erit, praesertim apud cathédrales, seminaria aliaque ecclesiastica collegia.

Recentissimum musicae genus et ipsum probatur, quippe quod opera excellentiae, sapientiae, gravitatis plena exhibeat, sacris non indigna. -Cn hoc erit collocanda cura, ne opera hodierno stylo accommodata quidquam profani afferant, neve theatralia argumenta redoleant, neu ad exemplum profani cantus effingantur.

Theatralis stylus ad divinas res minus idoneus, supremae legi s. musices opponitur. *Conventionalismus* male respondet iis, quae cantus vere liturgicus postulat.

3. *De textu liturgico.* In solemnibus sacris liturgicis prohibentur omnino cantus vulgari eloquio editi.

In sacris liturgicis non licet ordinem subvertere neque praescriptos textus ad nutum mutare neque ex integro vel in parte omittere, nisi

⁴ Caer. Ep. I. 28, 11-12.

⁵ Bened. XIV. const. *Annus*
19. Febr. 1749.

rubricae concedant aliquot versus, dum recitantur, suppleri organo. Conceditur post solemnis Missae V. *Benedictus* canticulum S. Eucharistiae et post cantatum Offertorium reliquum tempus dare canticulo super verba approbata.

Textus liturgicus canendus est nullo verbo corrupto, nullo postposito, indebitis iterationibus et syllabarum abruptionibus prorsus amotis.

4. *De forma externa s. musicae operum.* Singulae tum Missae tum Officii partes, musice quoque sensum formamque servare debent, qualem traditio ecclesiastica invexit.

a. *Kyrie, Gloria, Credo*, etc. in Missa unitatem praeseferant sui cuiusque textus propriam.

b. In Vesperarum sacris standum communiter normis *Caer. Ep.* cantum Gregorianum in psalmodia jubentis et musicam figuratam permittentis in *Gloria Patri* et Hymno. Licebit in solemnioribus alternis psallere Gregorianum cantum et concentus, qui *falsibordoni* nuncupantur; interdum etiam, ut psalmi ex integro musice proponantur, dummodo psalmodiae forma servetur. Psalmi symphoniaci (di *concerto*) excluduntur.

c. In hymnis forma tradita servetur. Non licet cantico e. g. *Tantum ergo* eos modos aptare, qui in stropha priore flebiles formas exhibeant (*adagio*), in altera vero festivum genus (*allegro*).

d. Antiphonae Gregorianis modis generatim proponantur. Nunquam iis erit symphonicus modus, neque canticuli amplitudo.

5. *De cantoribus.* Exceptis modis, qui sacerdotis administrorumque proprii semper ex •Gregoriano cantu nullaue organi modulatione constabunt, reliquus cantus liturgicus chori est. Non tamen unius vocis melos prorsus arcetur; ea vero ne ita praevaleat ut maxima textus pars hoc ritu perficiatur.

Quum cantoribus munus liturgicuni sit, consequitur mulieres ad chori partem agendam, aut ullo modo in musicum chorum admitti non posse. Si acutae voces adhiberi velint, id pueri praestabunt.

Ne quis in chorum inducatur, nisi constiterit de eius pietate atque integritate vitae.—Conveniet, cantores vestibus ecclesiasticis ac superpellicio indui; si in suggestu locum habeant, clathris abscondi.

G.Dc musicis instrumentis. Licet musicam organo moderari. Servatis servandis alia instrumenta adhiberi poterunt, nunquam vero sine speciali venia Ordinarii. Organum aliaque instrumenta cantum adjuvent, nunquam opprimant. Non licet cantui instrumentis late praeludere neque moram facere. Organi sonus qualitatatum, quibus musica vere sacra pollet, particeps esto.

In templis *pianoforte*, tympanorum, crotalium, tintinnabulorum et similium usus vetatur. Severe prohibetur symphoniacorum catervis in templis psallere. Speciali ratione ex venia Ordinarii licebit admitti eorum manipulum delectum, numero circumscriptum, catum, loco congruentem, qui spiritalibus instrumentis ludant, dummodo et musicum «pua et collâta ad tibias vox gravem stylum redoleant, omnino similem vocis organi propriae.

In pompis extra templum ab Ordinario permitti potest symphonicorum catervae participatio, dummodo ne quovis modo profanos psallat cantus. Optandum est, ut spirituale aliquod canticum moderentur.

7. *Liturgicae musicae amplitudo.* Minime licet, cantus sive sonus causa, sacerdotem ad altare ultra tempus immorari. V. *Sanctus* ante “elevationem” absolvendus est; quamquam sacerdos cantorum rationem habere debet. *Gloria* et *Credo* ad Gregorianae traditionis normam breviora sunt. Non nisi pars liturgiae musica sit, humilisque ejus ancilla.

8. *Modi ad rem excquendam praecipui.* Episcopi in suis dioecesibus coetum virorum instituunt musicam sacram callentium, quibus munus committant inquirendi in musica opera, quae canantur, et ut cantorum virtuti respondeant atque optime exhibeantur.

Tu seminariis atque ecclesiasticis collegiis cum diligentia colatur Gregorianus cantus. Inter clericos *Scholae Cantorum* institutio provehatur ad sacram polyphoniam bonamque musicam liturgicam optime excquendam.

In ordinariis praeceptionibus liturgiae, moralis, juris canonici, ea ne omittantur, quae ad principia legesque musicae sacrae accedant; ne clerici e seminariis dimittantur harum cognitionum ignari.

Apud templa praecipua *Scholae Cantorum* restituantur. Haud tamen studioso clero difficile erit scholas has in templis minoribus condere.

Superiores musicae sacrae scholae sustineantur atque evehantur; ubi non sint, ad eas constituendas opus conferatur. Maximi enim momenti est, Ecclesiam ipsam ad suorum magistrorum, organicorum et cantorum institutionem incumbere juxti, vera artis sacrae praecepta.

* PIUS PP. X.

22 Nov. 1903.

CAPUT XI.

DE MISSA SOLEMNI PONTIFICALI IN THRONO CELEBRATA.¹

ART. I.

PRAEPARANDA.

159. A. In Altai majori:

() Sex candelae apponuntur, et, si Celebrans sit Ordinarius, septima retro post Crucem Altaris.²

() Antependium pretiosioris ornatus, coloris paramentorum.

(c) Non apponuntur tabellae secretarum.

SS. Sacramentum ad aliud Altare transferendum est, “ne propterea ritus et ordo caeremoniarum, qui in hujusmodi Missa servandus est, turbetur.”³

In Altari SS. Sacramenti sex candelae ardebunt, et genuflexorium ante ipsum ponatur.

B. Paramenta Pontificalia ponuntur super Altari ordine retrogrado, sc. primum plancta, deinde dalmatica, etc. (in Secretario seu sacello, in quo cantabitur Hora tertia ; alias in Ecclesia).⁴

(10) Mitrae scii, “pretiosa” in latere Evangelii, “auriphrygiata” in latere Epistolae. (8) chirothecae ad latus Evang. (4) Crux pcct. et (11) annulus ad latus Epist. (12) Baculus pastoralis prope Altare.

In medio Altari:

(9) Planeta.

(7) Dalmatica.

(6) Tunica.

(Pluviale.)

(5) Stola.

(3) Cingulum.

(2) Alba.

(1) Amictus.

¹ Aliqualis notitia ritus Missae solenmis ordinariae in hac tractatu praesupponitur.

² In Missa vero pro defunctis eex tantum adhibentur.

³ Caer. Ep. I. c.12. n. 8.

* Numeri indicant ordinem, quo Episcopus paramenta assumit.

C. Super Credentia in Presbyterio.⁵*Ad Udu Evangelii.*

- (a) Missale.
- (b) Gremiale.
- (c) Bugia (candela).
- (<Z) Benedictionale pro
Benedictione Pontificali
resp. Papali.
- *(e) Canon Pontificalis.
- *(/) Evangeliarium (vel
Missale) cum manipulo.
- *(<y) Breviarium pro Ora-
tione Horae Tertiae.

Ad latus Epistolae.

- (1) Calix paratus.
- (2) Arcum Subdiaconi su-
per calice.
- (3) Liber Epist. et Evang.
- (4) Ampullae vini et
aquae.
- (5) Urpeus cum pelvi et
lindeo.
- (6) Campanula.
- *(7) Duo candelabra.
- *(8) Caligae et sandalia.

D. Super Credentia in Secretario :⁶

(«) Caligae et sandalia velo cooperta. Velum ad manus
Sd⁶ tegendas.

- (b) Evangeliarium (vel Missale) cum manipulo Ep⁶.
- (c) Manipuli Diaconi et Subdiaconi.
- (cZ) Canon pontificalis.
- (c) Duo candelabra.
- (/) Urceus, pelvicula cum lindeo.
- (</) Breviarium pro Oratione Horae Tertiae.
- (Λ) Thuribulum cum navicula.⁷

Caeremoniarius advertat, ut, si opus sit, canon et urceus
etc. ad credentiam presbyterii transferantur.

E. In Secretario seu Sacello :

- (a) Super Altari Crux et sex candelae accensae.
- (b) Genuflexorium ante Altare.
- (c) Thronus Ep⁶ ad latus Evangelii et sedilia pro Minis-
tris et Clero.

(<Z) Crux processionalis.

[(e) Pallium. Crux archiepiscopalis.]

⁵ Haec dispositio variare potest
juxta circumstantias.—Si vesti-
tio facienda sit in Presbyterio,
res * notatae ponantur super
credentia in Presbyterio.

° “Si speciale sacellum, vel
alius locus, qui a Caeremoniali 1.
II. c. 8. n. 2. ad Episcopum in-

duendum requiritur, decet, tunc
Episcopus ad Altare majus indui
potest et Tertia in choro canta-
tur.” (De Ilerdt II. 74.; Scho-
ber et alii.)

⁷ Quod tamen melius in sacris-
tia servatur, nisi longe distet.

F. In Presbyterio:

(a) Ad thronum scabella nuda : ad dextram pro Presb⁰ A. et D^o A. I.; ad sinistram pro D^o A. II. Bireta Diaconorum Assist, ponuntur in scabellis.

(b) Loco solito scamnum pro D^o et Sd^o.

(c) Sedilia pro Clero et ministris.

(cZ) Cussinus coloris paramentorum (prope thronum).

G. In Saeristia:

(a) Pro Presbytero A.: pluviale.

(h) Pro Diaconis Assist.: dalmaticae, cingula, albae, amictus.

(c) Pro D^o et Sd^o: paramenta consueta.

(cZ) Pro Sd^o crucem processionalcm portaturo: tunicella, cingulum, alba, amictus.

(e) Pro Clero (Min. paratis) :

1° pro Praelatis: pluvialia et amictus; 2° pro Sacerdotibus: casulae, cingula, albae, amictus; 3° pro Diaconis et Subdiaconis: dalmaticae et tunicellae cum cingulis, albis, amict.

(/) Duo vela sive alba sive coloris paramentorum pro ministris de mitra et baculo.

H. Sacri Ministri.

Ministri inferiores

Presbyter Assistens.

Min. de Baculo.

Diaconi Assistentes.

“ Mitra.

Diaconus Missae.

“ Libro.

Subdiaconus Missae (Subdiaconus, qui portat crucem processionalcm, si Ep. vestiat in Secretario.).

“ Candela.

“ Gremiali.

Thuriferarius.

Duo Ceroferarii (Acolythi).

Quatuor ministri de intorticiis (non plures quam octo).

« Ex usu hujus regionis alba pro superpelliceo utuntur, at sino

manipulo et stola. Cacr. U. S.

Abbreviationes pro sequenti tractatu:

- Ep. = Episcopus ; Ep' = Episcopi.
P. A. = Presbyter Assistens.
DD. AA. = Diaconi Assistentes.
D. A. I. vel II. = Diaconus Assist, primus vel secundus.
D. = Diaconus Missae.
Sd. = Subdiaconus.
Caer I. vel II. = Caeremoniarius primus vel secundus.
Thurii. = Thuriferarius.
gflt = genuflectit vel genuflectens.
incl. = inclinatur vel inclinans.

ART. II.

DE ACCESSU EPISCOPI AD ECCLESIAM ET VESTITIONE.

160. Hora praestituta Episcopus mozetta vel cappa magna¹ indutus ex loco condito ad Ecclesiam deducitur² ordine sequenti :

() Acolythus (thurif.) cum vase aquae benedictae et aspersorio.

() Laici, si qui adsint.

(c) Pueri ministrantes.

(c7) Ministri inferiores.

(e) Caeremoniarius I., nisi ipso processionem ducat.

(/) Episcopus solus³ cum caudatario.

(p) Presbyter Assistens et Diaconi Assistentes in habitu choral.

(A) Clerus in habitu choral.

Neque Crux, neque candelabra deferuntur.⁴ Si Praesul sit Metropolitanus, clericus superpelliceo indutus Crucem

* “Episcopus (Ordinarius) Romana curia.” Caer. Ep. I. diebus solemnioribus cum cappa c. 3. n. 6.
magna ad Ecclesiam cathedralem 2 Vel ad portam Ecclae excipi-
accedere tenetur.” D. 2135. 5. tur.
“Extra dioecsim Episcopi non 3 D. 14. 4.
utuntur cappa praeterquam in 4 Martin. V. c. 4. n. 13, anuot.

archiepiscopalem imagine Crucifixi ad ipsum conversa defert immediate ante ipsum, ita ut nemo intercedat.

2. Ad portam Ecclae dignior e Clero aspersorium Ep^o porrigit cum osculis. Ep. scipsum aspergit, deinde Clerum § incipiendo a dignioribus, et alios adstantes. Omnes gfltunt.® Inierim festive pulsantur campanae et organa,⁷ sed nihil canitur.

Procedunt oes capite detecto ad Altare SS. Sacramenti, Eppus, si sit Ordinarius, transiens fideles benedicit, pileolum deponit, ibique oes in plano gfltunt; tunc Ep. in genuflexorio, ceteri in plano gflexi parumper orant.

Adoratione peracta omnes iterum in plano gfltunt et ad secretarium § seu sacellum procedunt ibique Ep. corp. Cruci prof. inclinatur, ceteri gfltunt et ad sacristiam pergunt ad vestiendum. Ep. in genuflexorio breviter orat; deinde sedet capite tecto.

Interim sacri Ministri ceterique de Clero se vestiunt.⁹ Diae, et Subd. non sumunt manipulos.

Prcsb. Assist, et Diaconi Assist, superpelliceo induti manent apud Episcopum.

Sacri Ministri ceterique, ut supra, paramentis induti, revertunt in secretarium, Cnici et Ep^o gfltunt¹⁰ et ad loca sua se recipiunt.

' Praelati asperguntur sicut ceteri.

e Exceptis Praelatis.

' Praeterquam in Missa de Fcra vel pro Defunctis.

s "Si speciale sacellum vel alius locus ad Episcopum vestiendum deest, tunc Episc. ad Altare majus indui potest et Tertia in choro cantatur.!' De

Herdt Tf. 74. Schober et alii.

» Paramenta pro singulis vide supra n. 159. G.

i» Ep^o, qui non est Ordinarius non fit genuflexio, sed tantum profunda corp, inclinatio; et sic deinceps in decursu hujus capituli. —Ex usu hujus regionis Ep^o nunquam fit genuflexio. Cer. U. S.

161. Si Hora Tertia cantatur:¹

Ministri de libro et candela procedunt ad thronum. Presb. A. accipit librum a ministro.

Ep. biretum tradit D^o A. I., surgit, dicit *Pater, Ave, Deus in adjutor.*, ceteri proseguuntur *Dne ad adjuvandum*. Cantores intonant *Nunc Sancte nobis Spiritus*, Antiphonam et primum Psalmum. Omnes sedent praeter Diaconos Assist.

Si Hora Tertia non cantatur Eppus statim recitat preces praeparatorias. *Ne reminiscaris*, ut infra.

Post preces statim vestitio incipiet et perficietur, ut infra.

2. Ministri gflexi eanonem et candelam tenent ante Epm. Eps capite tecto legit Antiphonam *Ne reminiscaris* et Psalmos, quos Presb. A. et Diaconi Assist, stantes alternatim cum Ep^o recitant.²

Interca Subdiaconus Episcopo et Cruci genuflectit, transit ad credentiam et velis manibus impositis³ affert caligas et sandalia velo cooperta. Calceis ordinariis a seutifero vel Caeremoniario detractis Subd. genuflexus Ep^o caligas et sandalia induit primo in dextro pede. Tunc calceos ordinarios velo coopertos in credentia deponit et ad locum suum revertit.

3. Antiphona repetita Ep. biretum tradit Diacono A. I., surgit, manibus junctis et ad Altare conversus, submissa voce alternatim cum Presb. A. et Diaconis Assist, dicit *Kyrie eleison* et versiculos et solus recitat Orationes.

4. Deinde dicit *Calcea etc.* et *Exue* dum Caercm. I. ei exuit cappam magnam. Ep. sedet, Diac. A. I. tradit biretum, Presb. A. ei extrahit annulum cum osculis.⁴

Acolythi ministrant lotionem, Presb. A. linteum genibus flexis. Ep. lavat manus *Da, Domine, etc.* benedicit ministros.

Caer. II. Episcopo genuflectit transit ad Altare, Cruci gilt, ascendit, signum dat Clericis accedendi ad Altare ut deferant paramenta ad Epm (thronum). Aufert velum a paramentis. Signo dato Clerici Ep^o et Cruci gfltunt. Tunc primus clericus ascendit in primum gradum, accipit paramentum, Cruci gflt, procedit ad thronum, Episcopo genuflectit et expectat. Similiter et alii

¹“In Missa Pontificali ab Episcopo Diocccsano celebrata debet semper praemitti cantus Horae Tertiae; et si desit secretarium, in quo id fieri possit, praedicta Hora cantanda est eodem in loco, in quo cantatur Missa; omitti tamen debet in hoc casu processio.” D. 3228. 1.

² Caer. Ep. I. c. 1. n. 3.

³ Martin. V. c. 9. n. 41. Schober et alii. Si Ep. cappa magna non utitur, caligae et sandalia ei induuntur in cubiculo vel in sacristia. D. 2011. 1.

⁴ Ep. annulum non statim resumit, sed ad finem vestitionis ut infra notabitur.

Si Hora Tertia dicitur.

Diae, et Subd. transeunt ad thronum Cruci et Episcopo genuilectunt.

Eodem tempore P. A. et DD. AA. Episcopo genuilectunt et in sacristiam pergunt, ubi paramentis se induunt.⁵

5. Ep. biretum tradit D°, surgit et dicens Orationes consuetas a D° et Sd° paramentis induitur; (scii, amictu, alba, cingulo, cruce pectorali, stola, pluviali, mitra.).

D. accipit amictum, quem prope crucem osculatur et Ep° offert ad crucem osculandam etc.; deinde imponit albam et cingulum; crucem pectoralem primo ad latus osculatur et tunc Ep° praebet osculandam, etc.; stolam etiam prope crucem osculatur et Ep° osculandam offert, etc. . . extremitates non transversae aptantur, sed ut recta linea dependeant.

D. imponit pluviale et, postquam sederit, mitram auriphrygiatam. Sedens permanet usque ad finem Antiphonae Horae Tertiae.

D. et Sd. descendunt, Episcopo et Cruci genuilectunt et transeunt ad scamnum. P. A. et DD. AA. paramentis induti accedunt ad Epni.

6. Sub finem Tertiae Sd. cum Caerem. II. procedit ad locum, ubi Epistola cantari solet.

Omnes surgunt, Eppus cum mitra ad Sdm se convertens.

Sd. ad Ep'n conversus, sibi ipse librum tenens, cantat Capitulum Tertiae, librum Caer0 reddit et redit ad scamnum.

Cantores cantant Responsorium breve.

Ceroferarii et ministri de libro et candela transeunt ad Epm, gfltentes Cnici et Ep°, ibique remanent usque ad finem Orationis. D. A. II. Ep° aufert, mitram. Ep. ad populum conversus cantat tono festivo *Dnus vobisc.*, ad Altare conversus *Oremus* et Orationem ex libro a P° A. sustento et iterum *Dnus vobisc.* et Cantores *Benedicamus Dno*; non additur *Fidelium etc.*

Clerici. Ordo vestiendi indicatur no. 159. B.

Si Tertia non dicitur statim post stolam stans assumit tunieellam et dalmaticam, sedens chirothecas, stans casulam, sedens recipit (pallium et) mitram pretiosam.

Tunc D. et Sd. recedunt et imponunt manipulos. P. A. et DD. AA. accedunt.

P. A. inducit anulum {*Cordis*). Ep. recitat Orationem pro manipulo *Mercar*; sed non accipit manipulum.

Deinde thus imponitur et fit processio ut infra n. 9. Si tamen vestitio facta sit in Ecclesia, thus non imponitur, nec fit processio, sed Episcopus statim per viam breviorē procedit ad Altare.

7. DD. AA. recedunt et ncedunt D. et Sd. et clerici afferentes tunicam, dalmaticam, chirothecas et planetam.

D. tollit pluviale, quod clerico tradit et Ep^o induit tunicam et dalmaticam; sedenti D. chirothecam dextram Sd. sinistram induit.

Ep. surgit et induitur casula, sedet et D. ei imponit (pallium et) mitram pretiosam. DD. AA. iterum accedunt recedentibus D^o et Sd^o, qui assumunt manipulos. P. A. annulum digito ejus inducit eum osculis. Ep. dicit *Cordis etc.* Addit Orationem *Merear* pro manipulo; sed manip. non imponitur.

8. In Ecclesia, si Ep. induatur, ad thronum paramenta sumit, medius inter D^{nl} et Sdⁿ eodem modo ac supra. Incensum non imponitur; nec fit processio; sed Ep. recta via accedit ad Altare.

9. Processio. Sd. a Caerem. II. accipit Evangeliarium (Missale) cum manipulo Ep

Tliurif. gflexus ministrat thuribulum, Presb. A. naviculam cum osculis, *Benedicite, Pater Reverendissime* Ep. imponit incensum *Ab illo benedicaris etc.* cum benedictione. Minister Ep^o tradit baculum cum osculis.

Tunc processional! modo ad Altare progrediuntur hoc ordine:

- (1) Tliuriforarius cum thuribulo fumigante.
- (2) Crucifer inter duos ceroferarios.
- (3) Pueri ministrantes et clerici.
- ¶(3 Crux archiepiscopalis.]
- (4) Clerus (Min. parati) incipiendo a junioribus capite tecto.
- (5) Subdiaconus (solus) capite tecto portans Evangeliarium (Missale) cum manipulo incluso.⁷
- (6) Presbyter Assistens et Diaconus Missae capite tecto.
- (7) Episcopus cum mitra et baculo inter Diaconos Assistentes capite detecto.
- (8) Caudatarius.
- (9) Ministri de mitra et baculo.
- (10) Ministri de libro et candela.
- (11) Alii ministri, bini et bini.

Transeuntes Altare Ss. Sacramenti, Ep. cum mitra et baculo corp, profunde inclinatur, ceteri capite detecto gflunt. Cruciferarius in presbyterium perveniens non gflit, crucem loco suo deponit vel in sacristiam portat; Ceroferarii candelabra in credentia deponunt. Caerem. II. Evangeliarium (Missale) a Subdiac. recipit et aufert bireta.

^g Si Praesul sit Cardinalis: replicatae extra librum desuper *Bened. Eminentissime et Edme* superiorem partem et versus se. *Pater.* Bauldry. Do Herdt. Schober L 4.

ⁱ Extremitates manipuli sint

ART. III.

DE IPSA FUNCTIONE.

Episcopus.

162. Ep. in accessu ad Altare Clerum salutat simplici capitis inclinatione.

2. Cum ad Altare pervenerit reddit baculum et mitram, Cruci corp. prof, inclinat, (vel in plano gilt.).¹

3. Incipit Missam.
(Positionem vide infra.)
Ad *vobis fratres* et *vos fratres* aliquantulum se vertit ad Pm A. et sacros Ministros.

4. *Indulgentiam*.

Post *Indulgentiam* osculatur

Presbyt. Assist. Diac. Subd.

Cum ad Altare pervenerint
P. A. se sistit ad dextram
Ep
D. et Sd. ad sinistram.
Sd. librum tradit Caer. II.

Omnes saluant Epm cap.
prof, inclinantes.
D. aufert mitram.

Oes in plano gfltunt.

P. A., D. et Sd. respondent.
Ad *Misereatur tui* se vertunt
ad Epm similiter et ad *tibi, pater* et *te, pater*.

Sd. ad *Indulgentiam* accipit
manipulum, accedit ad Epm,
(recedente aliquantulum D°),
cap. prof, incl., crucem in
latere manipuli osculatur, cru-
cem in medio manipuli Ep° os-

¹ Numerus annotationis in hoc art. refert ad annotationem in columna quarta impressam.

Diac. Assist. Caeremoniarii.

1. Caer. I. in accessu ad Altare vadit a sinistris Ep aliquantulum ante ipsum.

Caer. II. accipit librum a Sd° et bireta.

Caer. I. dat signum salutandi.

2. Ministri accipiunt baculum et mitram.

Omnes giltunt.

DD. AA. stantes aut Ep° respondent, aut Psm *Judica* inter se recitant.²

3J Caer. I. et II. giltunt, non respondent.

Ministri parati vide an-
Lnot. 3.

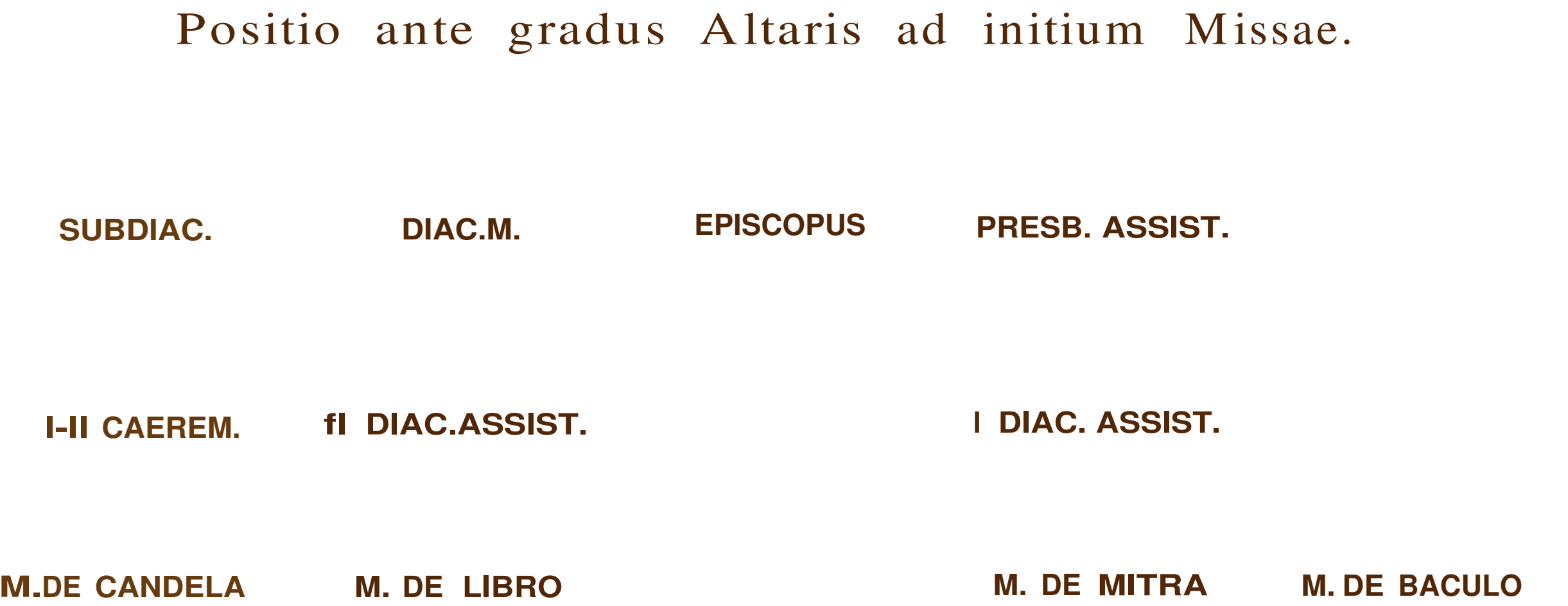
4. Caer. II. manipulum Ep Sd° tradit.

Annotationes.

Annot. 1. Ex suppositione Caeremonialis Episcop. Ss. Sacramentum in alio Altari servatur. Quod cum aliquando non fiat, in parenthesi adduntur reverentiae, quae ratione Sanctissimi Sacramenti fieri debent.

Annot. 2. i. e. primus D. A. primum versum recitat; alter secundum, etc. D. A. I. primo dicit Confiteor . . . *vobis, fratres, etc.*, altor repetit *Confiteor . . . tibi, pater . . .* nihil mutant in textu. Schober IX. 3. 10.

Annot. 3. Min. parati genuflexi (vel si sint Canonici stantes) Psin *Judica Confiteor etc.* inter se recitant, ut indicatur in annot. 2.

Episcopus.

manipulum, i. e. crucem in medio, et brachio imponi sinit.

5. *Ad Aufer a nobis* ascendit, post osculum Altaris utramque manum libro imponit et initium Evaugelii Missae osculatur.

6. Thurificatio.

Thus imponit et Altare incensat more solito.

Post Altaris incensationem recipit mitram, incensatur in cornu Epistolae, benedicit Dm.

Presbyt. Assist. Diac. Subd.

culandam porrigit, manum Epi osculatur et brachio ejus imponit, cap. prof. incl. et ad locum suum recedit.

Sd. mox accipit librum a Caer. II.

Ascendentes Altare Presb. A. ad sinistram transit, D. ad dextram.

Sd. ad latus Evang. ascendit eum libro, quem aperit et Ep^o osculandum oilert Presbytero A. initium Evangelii monstrante.—Tradit librum Caer. II.

Presb. A. extra cornu Evang. i. e. in planum se recipit.

D. et Sd. ad thurificationem assistunt ut in M. solemni.⁴

P. A. stat ante gradus Altaris in plano medius inter Diaconos Assist.

D. Epm incensat.⁵

Diac. Assist. Caeremoniarii.

Annotationes.

Annot. 4. Thuris impositio et incensatio Altaris.

Thurif. naviculam D° tradit et genuflexus thuribulum sustinet; post benedictionem surgit, naviculam recipit et D° tradit thuribulum clausum; descendit in planum.

Diaconus accipit naviculam et cochlear Ep° tradit cum osculis dicens *Benedicite, Pater Reverendissime*. Immisso thure cochlear recipit cum osculis, naviculam tradit thuriferario. Tunc thuribulum cum osculis tradit Ep°.

Comitatur Epin incensantem sustollens partem posteriorem casulae, incl. cum Ep.

Accipit thuribulum cum osculis descendit in planum et Epm tribus ductibus incensat inclinans ante et post.

Subdiac. ad thuris imposit. stat a sinistris fere D Ad incensationem Ep'n comitatur, ut Diaconus.

Descendit in planum cum D°, stans a sinistris ejus Ep° cap. prof, inclinat ante et post incensationem. *Thuriferarius* ad incensationem Ep' stat a dextris D', inclinat ante et post, accipit thuribulum et revertit in sacristiam.

Annot. 5. I. e triplici ductu

Positio ad thronum ante Introitum:

I.DIAC. ASSIST.

EPISCOPUS

II.DIAC. ASSIST.

PRESB. ASSIST.

M.DE UBRO

M DE CANDELA

M DE MITRA

M DE BACULO

Caer. II. Sd° tradit librum.

5. Omnes surgunt. DD. AA. remanent in piano vel juxta consuetudinem stant in gradu secundo vel in eodem ut Diaconus.

Caer. II. recipit librum.

6. Thurif. ministrat thuribulum et descendit in planum.⁴ Caer. I. ad thuris impositionem stat a dextris D' et ad incensationem in plano ad latus Epistolae.

D. A. I. imponit mitram prêt.

Caer. I. post incensationem canonem tradit ministro vel ponit in credentia.

Episcopus.

7. Accipit baculum. Ibidem Cruci cap. prof, inclinat, descendit et per viam breviorē 6 ad thronum transit medius inter DD. AA.

In throno stans reddit baculum, sedet, nudabitur mitra. 6“

163. Introitus. Surgit, legit Introitus. Recitat *Kyrie*.

(Sedet, recipit mitram auri-phryg. et gremiale.)

(Ad cantum ultimi *Kyrie* demuntur gremiale et mitra.)

2. Gloria. Surgit, ad Altare conversus intonat *Gloria in excelsis Deo*, quod recitat cum DD. AA.

Sedet, recipit mitram et gremiale.

Ad *Adoramus te etc.* caput (cum mitra) prof, inclinat versus Altare.

3. Oratio. Cantu *Gloria* fere linito demuntur gremiale et mitra.

Surgit, ad populum conversus cantat

Pax vobis " et ad Altare conversus *Oremus* et Orationes.

4. Epistola. Sedet, recipit mitram et gremiale.

Presbyt. Assist. Diac. Subd.

Omnes gflunt.

P. A. Ep'n ad thronum praecedit. et consistit ad sedem suam.

D. et Sd. ad scamnum transeunt.

P. A. se signat.

P. A. respondet ad *Kyrie*.

D. et Sd. recitant *Kyrie* ad scamnum.

P. A. accedit ad thronum, Ep° gflt.

P. A. sustinet canonem ante Ep'n ad *Gloria in exc. Deo*; (pio intonato librum tradit ministro sustinendum.⁸

D. et Sd. recitant *Gloria* ad scamnum.

Oes sedent.

Oes detectum caput prof. inclinant versus Altare.

Oes surgunt.

P. A. ad cantum Orationum Missale ante Ep,n sustinet.

Ad (ultimam) Orationem Sd. sumit librum.

Sd. ante medium Altaris procedit, Cruci et Ep° gflt et cantat Epistolam loco consueto aliquantulum ad Epra conversus.

Oes sedent.

Diac. Assist. Caeremoniarii.

7. Min. tradit baculum.

Omnes Cruci gflunt.

DD. AA. Ep,n comitantur ad thronum.

Min. accipit baculum.

Caer. I. ducit ministros cum Missali et candela ad thronum pro Introitu.

D. A. I. indicat Introitum.

Omnes se signant.

DD. AA. respondent ad *Kyrie*.¹

(D. A. I. imponit mitram et gremiale.)

(D. A. II. tollit gremiale et mitram.)

2. Minister sustinet canonem.

DD. AA. recitant *Gloria* cum Ep^o.¹⁰

Oes sedent.

D. A. I. imponit mitram et gremiale.

Oes caput (detectum) prof, inclinans versus Altare.

3. Caer. I. dat signum surgendi.

Oes surgunt.

D. A. II. tollit gremiale et mitram.

Caer. II. dat librum Sd^o.

4. D. A. I. im-¹ Caer. II. Cruci
ponit mitram gflt., Ep^o corp,
et gremiale. prof, inclinans
Ceteri sedent. et a sinistris
Sd assistit ad
cantum Epis-
tolae.

Annotationes,

cum bino ictu, cap. prof, inclinans ante et post.

Annot. 6. In casu, quo SS. Sacramentum in Altari conservatur, in transitu in infimo gradu gflt.

Annot. 6a. Min. de mitra portat mitram ad Altare et reportat auriphrygiatam.

Annot. 7. Ministri parati recitant *Kyrie* inter se.

Annot. 8. P. A. in plano gflt. Ep^o, ad sedem suam revertit et *Gloria* cum Ep^o recitat.

Annot. 9. “Elevatis et statim junctis manibus.” Caer. Ep. II. e. VIII. 39.

Si Missa non habeat *Gloria*, loco *Pax vobis* cantat *Dnus vobisc.*

Annot. 10. Ministri parati simul recitant *Gloria* inter se.

Episcopus.

Post cantum Epistolae.

Manum Sd^o osculandam super libro porrigit, benedicit Sdm.

Tunc (et non prius) Episc. legit Epistolam,¹¹ Graduate etc.

5. Evangelium. Ep. cap. prof, inclinans dicit *Munda cor meum* et legit Evangelium¹¹ more solito junctis manibus.

Manum osculandam D^o porrigit.

Incensum imponit P^o A. ministrante.

Presbyt. Assist. Diac. Subd.

Sd. Cruci gilt., procedit ad thronum, in plano Ep^o gilt., in supremo gradu genuflexus ponit librum (clausum) super genibus Ep^o, cujus manum osculatur, descendit, Ep^o gilt., tradit librum Caer. II., recedit ad scamnum, sedet.

P. A. et DD. AA. surgunt et Ep^o assistunt Epistolam, Graduate et Evangelium legenti.¹² Dum canitur ultima pars Gradualis (vel Tractus vel Sequentiae) D. ad scamnum consistens recipit librum a Caer. II.,¹³ procedit ad Altare, Ep^o et Cruci gilt, in plano, librum ponit in medio Altaris, ibidem gilt., per viam breviorē transit ad thronum, Ep^o gilt, in plano, in supremo gradu gflexus osculatur manum Ep. Descendit, Ep^o et Cruci gilt., et in infimo gradu Altaris gilexus et mediocriter inclinatus dicit *Munda cor meum*. Sumit librum,¹⁴ descendit in planum et aliquantulum versus cornu Epistolae expectat.¹⁵

Sd. surgit cum D^o, ad *Munda cor meum* procedit ad Altare, gilt et consistens aliquantulum versus cornu Evangelii expectat.¹⁶ Circa finem cantus Gradualis (vel Sequentiae) procedunt ad thronum sequenti ordine: Caer. II., Thurifer., Ceroferarii, Sd. (solus) D. portans librum.

Diac. Assist. Caeremoniarii.

Min. cum Missali procedit ad thronum.

Thurii, cum thuribulo ex sacristia progreditur.

Caer II. recipit librum a Sd°.

Caer. I. sumit librum canonis.

Caer. II. librum D° affert ad scamnum.

5. Caer I. canonem ad *Munda cor meum* sustinet ante Ep̄m.

Thurif. accedit ad thronum.

Thurif. naviculam tradit, gflexus sustinet thurib., post benedictionem surgit, recipit naviculam et thuribulum, Ep̄ cap. prof, inclinat et transit ad latus Epistolae.

Ceroferarii procedunt ad latus Epistolae (non gflunt).

Circa finem cantus gradualis procedunt ad thronum etc., ut explicatur in pag. opposita.

Annotationes.

Annot. 11. “Quando infra lectionem in Epistola, Graduali vel Evangelic genuflexio praescribitur, Episcopus non gflt.” D. 2184. 4.

Annot. 12. Et permanent stantes usque ad *Credo*.

Annot. 13. Diaconum nec ad Altare nec ad thronum comitatur. Caer. O. F. M.

Annot. 14. “Evangeliarium tenet utroque manu ante pectus, ita ut apertura ejusdem sit versa ad sinistram suam.” Schober, IX. c. 4 n. 13.

Annot. 15. Caer. O. F. M. n. 704.

Annot. 16. Caer. O. F. M. n. 705.

Positio ad Evangelium

CEROF.

SUBDIAC.

CEROF.

DIAC.

THURIF.

11 CAEREM.

Episcopus.

Benedicit Diaconum dicens
Dnus sit in corde tuo etc.

Tolluntur gremiale et mitra.

G. *Cantus Euangelii.*¹¹ Cum D. canit *Dnus vobiscum* surgit, accipit baculum, se signat et ad Dm conversus per cantum Evang. baculum ambabus manibus tenet.

Evangelio cantato reddit baculum, osculatur Evangelium *Per evangel, dicta.*

Incensatur a P^oA., quem benedicit.

De Sermone et Indulgentiis vide Ait. 4.

(Deponit baculum et mitram si post sermonem Absolutionem et Benedictionem dederit.)

7. Credo. Ad Altare conversus cantat *Credo in unum Deum* et recitat cum DD. AA.

Ad *Et incarnatus est* gilet, in cussino.

Sedet, recipit mitram et gremiale.

8. Ad cantum *Et incarnatus est* etc. et *simul adoratur* caput tectum prof, inclinatur versus Altare.

Presbyt. Assist. Diac. Subd.

Ante Altare gflunt, ad thronum omnibus gflentibus D. in infimo gradu gflexus et parum inclinatus petit benedictionem *Jube, domne, benedicere.*

Oes surgunt, Ep^o gflunt et ordine, quo venerunt, procedunt ad locum, ubi Evangelium cantatur.

D. Evangelium cantat facie ad aquilonem versa, librum incensat,¹⁸ etc. more solito.¹⁹

Sd., non faciens reverentiam, affert librum ad Epm, post osculum descendit in planum Ep^o gflt. et librum tradit Cacr. II.

P. A. Ep'n incensat.

D. et Sd. Cruci gflunt et revertunt ad scamnum.

P. A. sustinet canonem ante Epm, dum intonat, statim librum tradit ministro et ad sedem suam recitat *Credo* cum Ep^o.

D. et Sd. recitant *Credo* ad scamnum.

Oes gflunt; se signant in fine.

Oes sedent.

Oes caput (nudum) prof, inclinant versus Altare.

Diac. Assist. Caere; oniarrii.

Annotationes.

Annot. 17. Ad nomen *Jesus* Ep. et alii cap. prof, inclinant versus Crucem (D. versus librum). Ad nomina Sanctorum cap. simpl. inclinant versus librum. Genuilexio, si postuletur, fit versus Crucem.

Sd. et acolythi neque se signant, neque inclinant, nec gflunt.

Annot. 18. D. ad *Gloria tibi Dne* accipit thuribulum, incensat textum in medio ad latus suum sinistrum et dextrum, inch ante et post, reddit thuribulum et cantat Evang. junctis manibus.

Ad nomina *Jesu* et Sanctorum inclinat versus librum; item gflit, versus librum.

Annot. 19. Attamen incensatio Ep in fine praestatur per ^{PTM} A.

D. A. II. aufert gremiale et mitram.

6. Caer. II. thuribulum tradit D° et iterum accipit.

Min. tradit baculum.

Min. accipit baculum.

Thurifer P° A. tradit thuribulum elevat fimbrias pluvialis, reaccipit thuribulum et portat in sacristiam.

7. Min. canonem sustinet.

DD. AA. recitant *Credo* cum Epo.

M. parati recitant *Credo* inter se.

Caer. I. cussinum ponit ante Epm.

Oes gflunt; se signant in fine.

D. A. I. imponit mitram et gremiale.

Oes sedent capite tecto.

8. DD. AA. et ministri parati caput (nudum) prof, inclinant versus Altare.

Ceteri gflunt ad cantum *Et ineam*.

Episcopus.

Presbyt. Assist. Diac. Subd.

Ad *Crucifixus* D. et Sd. surgunt, invicem salutant et D. bursam ad Altare defert ut in Missa solemni.²⁰

Ad *Et vitam venturi* demuntur gremiale et mitra.

D. et Sd. surgunt.

164. Offertorium. Surgit, ad populum conversus cantat *Dnus vobiscum* et ad Altare conversus *Oremus*, legit Offertor.

2. Sedet, recipit mitr. prêt, et grem. Reddit annulum et chirotheas.

P. A. Ep° extrahit annulum²¹ et ponit in pelvicula.²²

Lavat manus, benedicit ministros.

P. A. porrigit mantile.

Demitur gremiale.

Reassumit annulum.

P. A. annulum D. transit ad digito Ep' in- Altare ad latus ducit cum os- Epistolae. culis.

Sd. via recta P. A. portat accedit ad cre- legile cum Mis- dentiam assu- sali ad Altare mit velum et via recta et calicem²³ de- descendit in fert ad latus planum. Epistolae ibi- cpic expectat.

3. Surgit, accipit baculum, transit ad Altare ministros paratos salutans, reddit baculum et mitram, cruci cap. prof, inclinatur (vel in infimo gradu gfl.).

D. accedit ad Altare.

D. amovet mitram.

P.A., D. et Sd. gflunt in infimo gradu et ascendunt Altare.

Ascendit, osculatur Altare.

D. et Sd. (cum calice) a dextris et P. A. a sinistris Epk

Diac. Assist. Caeremoniarii.

Ad *Crucifixus* Caer. II. Dⁿ vomitatur ad credentiam in deferenda bursa.

DD. AA. surgunt.

Thurif. ex sacristia affert thuribulum.

Min. inferiores accedunt ad thronum.

D. A. II. tollit gremiale et mitram et tradit ministris.

Min. portat mitram ad Altare et reportat pretiosam.

1. Minister sustinet Missale.

Caer. I. in Altari ponit canonem, apertum ad verba *Suscipe, sancte Pater*.

2. D. A. I. imponit mitram prêt, et gremiale.

DD. AA. chirothceas Ep^o exuunt cum osculis et ponunt in pelvicula.

Interim Caer. II. ducit ministros ad thronum pro lotione manuum.

D. A. II. aufert gremiale.

Caer. II. comitatur Sdⁿ ad credentiam, velum ei imponit et assistit in velando calice.

Annotationes.

Annot. 20. Ad *Crucifixus* D. surgit, salutat Sdm, accedit ad credentiam sumit bursam, quam ad altitudinem oculorum deferens transit ad medium Altaris, Ep^o et Cruci gflt., ascendit, extrahit corporale, bursam ponit versus cornu Evangelii et explicat Corporale. Ibidem gflt., per viam breviorē redit ad scamnum, salutat Sdm et sedet capite tecto.

Sd. cum D^o surgit, resalutat Dm et tunc vel stans permanet usque ad reditum Dⁱ vel sedet et iterum surgit ad reditum Dⁱ resalutat et sedet capite tecto.

Annot. 21. Cum osculis i. e. prius osculans manum tunc anulum.

Annot. 22. Minister chirothceas pelvicula excipit et in credentia deponit.

Annot. 23. Parte dextra veli calicem contegit, manu sinistra sumit et dextram imponit.

Sd. calicem non extergit; D^o porrigit ampullam vini.

Annot. 24. Ministri parati (Clerus) sedent usque dum incensandi sunt a Diacono.

3. Min. tradit baculum.

DD. AA. Epm comitantur.

Min parati resalutant Epm.

Ministri accipiunt baculum et mitram.

Oes gfltunt.

DD. AA. vel in plano remanent vel in gradu secundo consistunt juxta consuetudinem.²⁴ |

Episcopus.	Presbyt. Assist. Diac. Subd.
4. Recipit patenam, dicit <i>Suscipe etc.</i> ritu solito.	D. Ep° tradit patenam cum osculis, extergit ²⁵ calicem et infundit vinum.
Benedicit aquam: <i>Deus qui humanae etc. Offerimus tibi, Domine.</i> <i>In spiritu humilitatis.</i>	Sd. ampullam aquae Ep° benedicendam offert ²⁶ et aquam infundit. D. calicem Ep° tradit, dicit <i>Offerimus</i> et cetera ut in Missa solemni. Sd. tenens patenam in planum descendit, gflt. in infimo gradu, ibique consistit patenam sustinens.
5. Thus imponit et incensationem peragit ritu consueto.	D. ad thurificationem assistit. P. A. ²⁷ ad incensationem Altaris removet Missale in planum descendens, et postea reponit.

Recipit mitram, incensatur a D°, quem benedicit.	D. Epm incensat.
Lavat m a n u s (<i>Lavabo</i>), benedicit ministros.	P. A. ministrat mantile.
Ante <i>Gloria Patri</i> mitra aufer- tur.	Presb. A. se vertit ad Din, a quo incensatur inclinans ante et post. D. ²⁸ incensat Presbm A. et DD. AA., gflt. Cruci et incensat Clerum incipiens a Digniore.
Missam prosequitur ritu consueto.	Ad medium Altaris re- versus, gflt., incensat Sd, ⁿ et reddit thuribulum. Stans retro post Ep, ⁿ et ipse incensatur.
<i>Orate Fratres.</i> <i>Per. D. N. J. Chr.</i>	D. et Sd. respondent <i>Suscipiat.</i> Ad <i>Per Dnum N. J. Chr.</i> ultimae Secretae Caer. I. removet Missale et Presb. A. canonem legili imponit.

Diac. Assist. Caeremoniarii.

4. Caer. I. ampullas Sd° tradit et postea recipit.

5. Thurif. ascendit in suppedaneum, D° tradit naviculam, gflexus sustinet thuribulum, surgit, accipit naviculam, reddit thuribulum, descendit in planum.

Caer. T ad impositionem thuris § , a dextris D°; ad incensat· iem in plano.

D. A. I. imponit mitram.

Caer. II. ministros invitat ad Altare pro lotionem manuum.

D. A. II. aufert mitram.

DD. AA. descendunt et incensantur.

Caer. II. et thurifer. Din comitantur p r o incensatione Cleri.

Thurif. incensat D'n, Caer. Im, et Ira, ministros inferiores et tandem populum versus medium, versus latus Evang. et versus latus Epistolae, et revertit in sacristiam cum ministris de intorticiis.

Annotationes.

Annot. 25. D. patenam accipit et Ep° tradit cum osculis. Statim ipse calicem extergit (non Sd. Caer. Ep. 2. c. 8. 62.) vinum infundit, guttulas cuppae inhaerentes abstergit, Ep° cum osculis tradit dicens *Offerimus* et Sd° patenam praebet.

Annot. 26. Sd., postquam D. vinum i n f u d i t, ampullam aquae versus Epm elevans dicit *Benedicite, Pater Reverendissime.*

Annot. 27. P. A. ad impositionem thuris et incensationem Altaris non assistit.

Annot. 28. D. incensat Pm A., DD. AA. et Sdm duplici ductu; reliquos simplici ductu.

Annot. 29. Pileolum vel ministro tradit vel ponit in credentia.

Caer. I. ad *Lavabo* canonem ante Epm sustinet et cum Ep° procedit ad medium Altaris et canonem sustinet ad *Suscipe sancta Trinitas.*

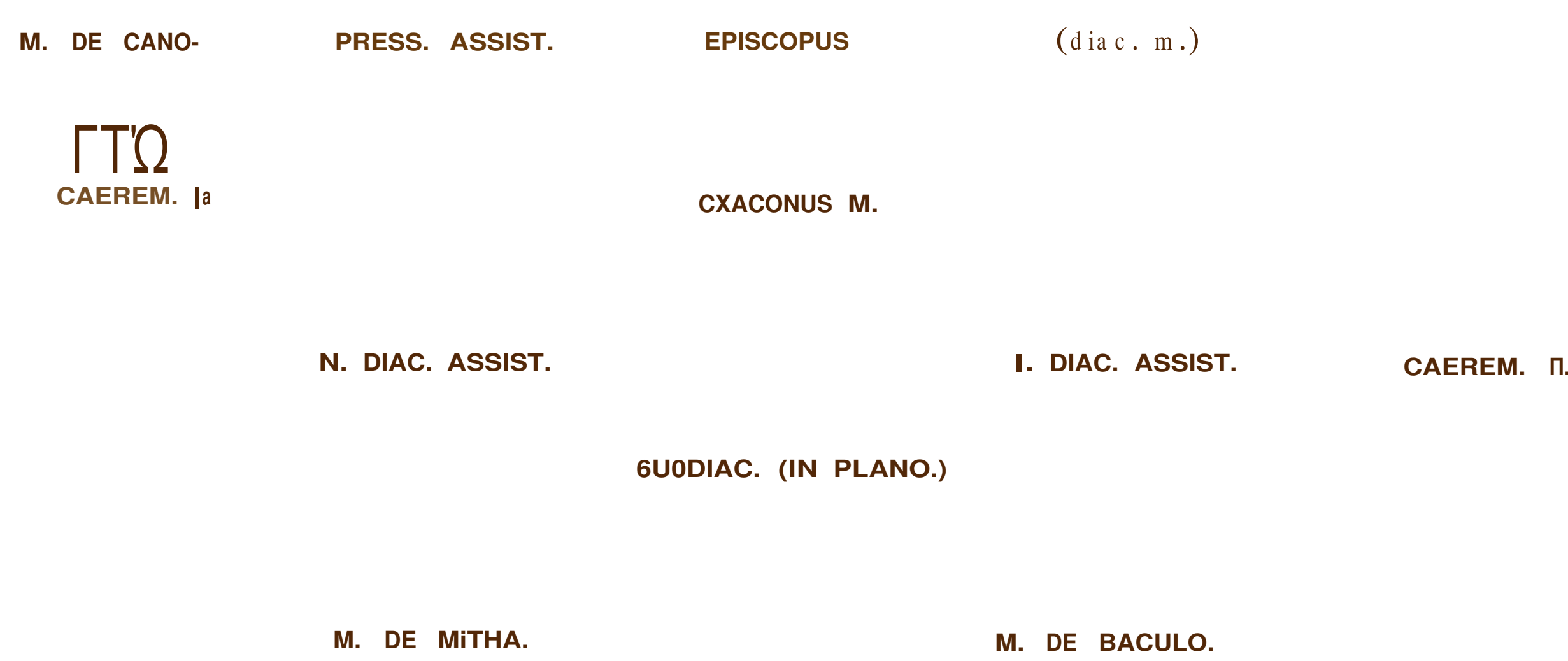
Caer. I. canonem transfert ad latus Evangelii et tradit P° A.

Caer. I. aufert Missale et Ep° pileolum tollit.²⁹

Episcopus.	Presbyt. Assist. Diac. Subd.
6. Praefatio.	Ad finem Praefationis D ascendit ad dextram Ep
<i>Sanctus.</i>	P. A. et D. ³⁰ mediocriter inclinati recitant <i>Sanctus</i> cum Ep ^o . D. recedit retro post Epm.
<i>Hanc igitur.</i>	
165. <i>Qui pridie.</i>	Presb. A. gflt. in ora suppedanei. D. gflt. in suppedaneo paululum retro.
Elevatio.	Presb. A. et D. ad utramque elevationem, i. e. dum Ep. gflt. corp, mediocriter inclinant et casulam aliquantulum elevant. D. reposita Hostia super corporali surgit, detegit calicem, g'!., calicem tegit, cum Ep ^o gflt. Sd. ad elevationem in infime gradu gflt. ³³
2. Post factam elevationem.	Presb. A. ad librum assistit; D. retro post Epm. ³⁴ Sd. surgit et iterum patenam elevatam sustinet. D. ad <i>Benedicis et praestas nobis</i> ad Epm accedit, calicem detegit, gflt. et duos digitos in pede calicis ponit, calicem tegit, gflt.

Diac. Assist. Caeremoniarii.		Annotationes.
6.	Thurifer , cum ministris intorticia portantibus ³² redit in presbyterium.	<i>Annot. 30.</i> Sd. ad <i>Sanctus</i> non ascendit.
DD. AA. recitant <i>Sanctus</i> eum Ep ^o 30	Caer. II. ministros dirigit etc. et postea ipse gflt. ad credentium.	<i>Annot. 31.</i> Ministri parati recitant <i>Sanctus</i> et postea cum ministris gfltunt.
Caer. II. incensum ponit in thuribulo.	DD. AA. gfltunt in gradu Altaris. <i>Omnes</i> genu flectunt.	<i>Annot. 32.</i> Ministri intortitia portantes sint saltem quatuor; non plures quam octo.
Thurii, gflexus iu infimo gradu ad cornu Epistolae incensat Sanctissimum tribus ductibus ad utramque elevationem.		<i>Annot. 33.</i> Sd. corp, mediocr. inclinat, quoties Ep. gflt. ad utramque elevationem.
2. DD. AA. et Ministri parati surgunt.		<i>Annot. 34.</i> P. A. et D. gfltunt, quoties i Ep. gflt.
Thurif. et ministri cum intorticiis redeunt in sacristiam et depositis thuribulo etc. revertunt ad loca sua.		

Positio ad Altare post Orate Fratres:

Episcopus.	Presbyt. Assist. Diac. Subd.	
3. <i>Pater Noster.</i>	Ad <i>Oremus</i> D. cap. prof, incl.; ad <i>Audemus dicere</i> gflt., et post Ep'n recedit.	
<i>Et dimitte nobis.</i>	D. et Sd. gfltunt, ascendunt ad dextram Ep D. patenam abstergit et oscu- latur, Ep° tradit cum osculo manus, respondet <i>Sed libera etc.</i> , calicem detegit, gflt., respondet <i>Et cum spir. tuo</i> calicem tegit, gflt.	Sd. patenam D° tradit, ve- l u m dimittit, gflt., descendit (non gflt).
<i>Agnus Dei.</i>	Presb. A. et D. ³⁵ recitant <i>Agnus Dei</i> cap. prof, inclinantes, cum Ep° gfltunt, commutant loca, iterum gfltunt.	
4. Pax. Post orationem: <i>Dne Jesu Chr.</i> osculatur Al- tare, et dat Pacem.	Presb. A. (gflt. et statim sur- git) osculatur Altare cum Ep° junctis manibus, Ep° cap. prof. incl., accipit Pacem, incl., gflt., descendit et Pacem defert ad chorum more solito. D. interim supplet ad librum." ⁷ P. A. ad Altare reversus dat Pacem Caer. I. et accedit ad librum. D. transit ad dextram Ep', calicem detegit et vinum et aquam ministrat. P. A. ad ablutionem secun- dani canonem ante tabernaculum ponit et transfert Missale in legili positum ad cornu Epis- tolae. Sd. ascendit, extergit et com- ponit calicem etc. ut in M. sol.	Pacem accep- turi DD. AA., D. et Sd. ³⁰ sin- guli ad Ep'm accedunt, gfl- tunt, (non. os- culantur Al- tare) c a p. prof, incl., ac- cipiunt Pacem, inclinant, gfl- tunt et ad loca sua revertunt. Sd. dat Pacem Caer. II. et remanet in plano.

Diac. Assist. Caeremoniarii.

Annotationes.

3.

Caer. II. ascendit cum Sd°, cui velum detrahit et in credentia ponit.

4. DD. AA. accipiunt Pacem, ut in pagina opposita explicatur.

Caer. I. comitatu' P,n A. Pacem perfectam ad ministros paratos (Clerum) et ipse recipiet Pacem ante Altare in plano.

Caer. II. accipit Pacem a Sd° et dat ministris inferioribus.

Min. parati sedent usque ad *Dnus vobisc.*

Caer. I. pileolum Ep° imponit, Missale a credentia transfert ad Pin A. et in medio Altaris ponit canonem, apertum pro *Placeat.*

Annot. 35. Sd. ad dicendum *Agnus Dei* non conscendit suppedaneum. Caer. Ep. II. 8. 75; et D. 3769. 4.

Annot. 36. D. et Sd., si communicaturi sint, Pacem non accipiunt, nisi postquam S. Communionem receperunt.

Annot. 37. Si D. et Sd. S. Communionem recepturi sint, post sumpcionem pretiosissimi Sanguinis D. calicem tegit, detegit pyxidem, gilt.

Ep. duas particulas ex pyxide sumit, in patena ponit et D. pyxidem tegit. D. et Sd. gfltunt in ora suppedanei Ep. non dicens *Misereatur* nec *Ecce Agnus* statim eis S. Communionem praebet, qui prius annulum ejus osculantur. Statim surgunt et Epm in gena sinistra osculantur, cui dicenti *Pax tecum* respondent *Et cum Spiritu tuo.* Deinde D. ad librum resp. ad dextram Ep' se confert, Sd. in planum.

Si alii quoque communicandi sint, D. detegit pyxidem, recedit ad cornu Epistolae et stans ad Epra conversas et corpore mediocriter inclinato cantat *Confiteor.* Ep. interea stat paululum retro versus cornu Evangelii facie ad Dm versa; Sd. retro post Ep,n. Cantato *Confiteor* Ep. dicit *Misereatur* et *Indulgentiam* D. transit ad cornu Evangelii et sustinet pyxidem ante Epm. Sd. transit ad cornu Epistolae et sumit patenam. (Quodsi Ep. ipse pyxidem tenet, Dl esse videtur supponere patenam.) Dicitur *Agnus Dei* et cetera peraguntur more solito.

Episcopus.

5. Ep. recipit mitram.

Lavat manus,³⁸ benedicit ministros.

Deponit mitram.

Legit Communionem, canit *Dnus vobiscum* et Orationes.

6. Benedictio.³⁰ Post *Placeat* osculatur Altare, recipit mitram ^{30a} et dat solemnem benedictionem.

Post benedictionem. Indulgentiae publicantur, scii., si habitus non fuerit sermo nec danda sit Bened. Papalis et Ep. remanet stans ad populum conversus cum mitra et baculo ut explicatur Art. IV.

7. Benedictione data (vel Indulgentia publicata) E]), deponit baculum et mitram, se vertit ad Altare, et ad latus Evangelii conversus dicit *Dnus vobisc.*, signat Altare et seipsuni dicens *Initium*,⁴¹ statim recipit mitram et baculum et recitans ultimum Evangelium transit ad thronum⁴² per viam breviorē, in transitu non gitt, ad verba *Et verbum caro etc.*

Si ad thronum pervenerit **ante** finem Evangelii. deponit mitram, sed retinet baculum usquedum recitationem finierit.

Pro Benedictione Papali vide Art. V.

Presbyt. Assist. Diac. Subd.

D. imponit mitram pretiosam.

P. A. ministrat mantile.

D. aufert mitram et recedit retro post Ep̄ra.

P. A. assistit ad librum

P. A. claudit Missale, nisi ex eo legendum sit ult. Evang.

D. imponit mitram.

P. A. et D. gflunt in ora suppedanei ad cornu Epifetolae respective Evangelii.

D. aufert mitram.

P. A. eanonem transfert ad cornu Evangelii et indicat *Initium*.

D. imponit mitram.

P. A. praecedit Ep̄nl ad thronum.

Diac. Assist. Caeremoniarii.

5. Min. affert mitram.

Caer. II. acolythos ducit ad Altare pro lotionem manuum.

Min. accipit mitram.

6. Min. tradit baculum, quem rcaccipit post benedictionem et iterum tradit post *Initium*.

Oes gfltunt.⁴⁰

Min. accipiunt baculum et mitram, et statini iterum tradunt.

DD. AA. Ep,n comitantur ad thronum.

D. A. II. tollit mitram.
Min. accipiunt mitram et baculum.

Annotationes.

Annot. 38. Caeremoniale non praescribit ut in hac manuum lotionem Ep. annulum detrahat.

Annot. 39. Benedictio pontificalis sollemnis. Post *Placeat* osculatur Altare et recipit mitram. Cantat *Sit nomen Dni benedictum* pollice dextro parvam crucem in pectore faciens, manu sinistra interim in Altari posita et ad *Ex hoc etc.* etiam dextra.

Cantans *Adjutorium nostrum etc.* signum Crucis super se facit et manus in Altari ponit.

Ad *Benedicat vos omnipot. Deus* elevat oculos et manus, jungit manus, se vertit ad populum, accipit baculum et dat Benedictionem solemnem faciens primum signum crucis versus latus Epistolae, secundum versus medium Ecclesiae, tertium versus latus Evangelii et interim cantans *Pater + et Filius + et Spiritus + Sanctus*.

Annot. 39a. Archiepisc. non recipit mitram, sed ante *Sit nomen Dni* inclinat versus crucem archiepiscopalem et dat benedictionem. Ante ultimum Evangelium deponit Pallium, nisi danda sit Benedictio Papalis.

Annot. 40. Praelati cap. prof, inclinant.

Annot. 41. Si ult. Evangelium sit proprium, Ep. legit illud ad Altare ex Missali absque mitra, quae imponitur in fine Evangelii.

Annot. 42. Vel ad locum procedit ubi vestitio facta fuit processionali modo et ordine quo venerant.

Episcopus.

Absoluto ultimo Evangelio
tradit baculum et sedet.

Paramenta sacra deponit.

Osculatur manipulum, stolam, Crucem pectoralem, amictum.

Ep. quin manus lavet cappam et biretum accipit et gratiarum actionem in throno sedens facit.

Gratiarum actione persoluta Ep. medius inter DD. AA. in gennlloxorio ante Altare posito brevem orationem facit et ordine, quo venit, ex ecclesia recedit comitantibus Clero et ministris.

Interca campanac festive pulsantur.

Presbyt. Assist. Diac. Subd.

P. A. Ep° reverentiam facit et in sacristiam se recipit vestes sacras exuturus.

D. ct Sd. deponunt manipulos et Epum paramentis exuunt.

D. aufert mitram, Sd. manipulum, quem Ep° osculandum praebet; etc. etc. Paramenta clericis (ministris) tradunt.

P. A. superpelliceo indutus revertit ad thronum.

P. A., D. et Sd. simul Ep° reverentiam faciunt.

P. A. ibi consistit.

D. ad scamnum se recipit; non sedet.

Sd. acceptis de credentia pelvi et velo ad thronum cum consuetis reverentiis revertit ct Ep° sandalia et caligas detrahit, quae Sd. in credentia deponit.

Caer. II. Ep° inducit calceos usuales.

Sd. ad scamnum se confert.

D. ct Sd. sedent.

P. A. Epum ad genuflexorium comitatur.

D. et Sd. surgunt ct post discessum Ep» in sacristiam revertunt sacras vestes deposituri.

Diac. Assist. Caereinoniarum.

Annotationes.

Min. accipit baculum.

DD. AA. ui Presb. Assist.

Ministri debitis cum reverentis paramenta ad Altare portant caque Caer. II. tradunt, qui ea in Altari ponit et velo contegit.

DD. AA. ut Presb. Assist.

Caer. I. Epum cappa magna induit assistentibus DD. AA. et biretum ei porrigit.

Ministri cum canone pontificali et cum bugia ad thronum accedunt ibique genuflexi remanent usque dum Ep. gratiarum actionem finierit.

DD, AA. et Caer. I. Epum ad genuflexorium comitantur et deinde ad januam ecclesiae.

ART. IV.

DE CONCIONE POST EVANGELIUM, ET DE INDULGENTIA
PUBLICANDA.

166. “Concionator, si de Clero regulari fuerit, retinebit habitum ordinis sui, at Fratres mendicantes advertant ut dimittant mantellum ; sin erit e Clero sacculari, debet uti superpelliceo.

“ . . . Extra Urbem mos est, ut concionator si Presbyter sit, stolam induat e collo pendentem, si Diaconus, utatur ipsa posita in humero sinistro et in latere dextro firmata.’”¹

2. Incensatione peracta Concionator genuflexus (si Canonicus, inclinatus), osculatur Episcopi dextram et dicit: *Jube Domne benedicere.* Episcopus: *Dominus sit in corde tuo et in labiis tuis, ut digne ct fructuose annunties verba sancta sua. In nomine Patris-\-ct Filii -}- et Spiritus -|}- Sancti. Arnen.* Deinde Concionator poscet Episcopum indulgentias dicens: *Indulgentias, Pater Reverendissime.* Episcopus respondebit: *consuetas* vel *quingenta dierum.* In pulpito Concionator reverentiam ad Altare deinceps ad Episcopum conficiet. Finito sermone gniculabit conversus ad Altare.

3. Diaconus ministrans genuflectit ante Altare, deinde ante infimum gradum throni conversus ad Episcopum stantem cum mitra,¹ cantabit *Confiteor* junctis manibus et capite inclinato, ct dum dicet *tibi Pater*, ct *te Pater*, profunde se inclinabit.¹ Finita confessione Episcopus sedebit, stantibus ceteris omnibus. Concionator surget ct clara voce leget :

"Revert udissimus in Christo Pater ct Dominus, Dominus N Di i, ct Aposlolicac Sedis gratia hujus sanctae N. Eccrit siae Episcopus (vel Archiepiscopus) dat, et concedit omnibus hic prat sentibus quingenta dies de vera Indulgentia in forma Ecclesiae consueta. Rogate Deum pro felici statu Sanctissimi Domini Nostri N. divina Providentia

¹ Martinucci V. 10.

³ Cerem. U. S. pag. 323.

² Vel bireto, si non paratus assistat.

Papae N., Dominationis suae Reverendissimae, et Sanctae Matris Ecclesiae.” 4

Tunc Episcopus deposita mitra surget et leget versus populum :

Precibus et meritis beatae Mariae semper Virginis, beati Michaelis Archangeli, beati Joannis Baptistae, Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, et omnium Sanctorum, misereatur vestri omnipotens Deus, et dimissis peccatis vestris, perducatur vos ad vitam aeternam. R. Amen.

Indulgentiam, absolutionem, et remissionem peccatorum vestrorum tribuat vobis omnipotens, et misericors Dominus. //

Deinde reassumpta mitra (Archiepiscopus vero detecto capite), et elevans oculos et manus, sinistra baculum pastorem accipit,⁵ et benedicit populo dicens:

Et benedictio Dei omnipotentis, Patris, et Filii, et Spiritus Sancti descendat super vos, et maneat semper. R. Amen.

Interim omnes genuilectunt, exceptis Praelatis, Canonicis (et Celebrante, si Episcopus assistat).

» The Right Reverend (Most Rev.) N., by the grace of God and the favor of the Apostolic See Bishop (Archbishop) of this holy Church of N. grants to all the faithful here present an indulgence of fifty days in the usual form of the Church. You will, therefore, pray to God for the welfare of our most holy Father N. (-----) by divine Providence Pope, for his Lordship (his Grace) the Right Reverend Bishop (Most Rev. Archbishop),

and for our holy Mother the Church.” (Haec publicatio vernacula, quamvis non de praecipto, tamen est consulenda.)

Cardinales in suis Titulis ac Dioecesibus *bis centum*, Archiepiscopi *centum*, atque Episcopi *quingenta* dierum Indulgentiarum elargiri valent, juxta novum decretum S. C. I., 28 Aug. 1903, Urb. et Orb.

⁵ At sine baculo, si in cappam tantum assistat

ART. V.

DE BENEDICTIONE PAPALI AD MISSAM PONTIFICALEM
CUM INDULGENTIA PLENARIA IMPERTIENDA.i

167. Episcopi bis in anno, scii, in Dominica Paschatis et in alia solemnitate ad ipsorum libitum, postquam Missam Pontificalem celebrarunt, impertiri possunt benedictionem solemnem cum concessione Indulgentiae plenariae nomine Summi Pontificis. Parochi erit fideles monere, quod ad lucrandam indulgentiam requiratur confessio et Communio, neve discedant de Ecclesia nisi post istam benedictionem, quae distinguitur a benedictione Missae solemnis.

2. Completa Missa Episcopus in throno sedebit, manipulum deponit et chirothecas resumit (Archiepiscopus retinet Pallium).

3. Postea Episcopus surgens, ceteris genuflexis mitra deposita, legit seu cantat in tono Orationis ad populum conversus :

Precibus, et **m**eritis beatae Mariae semper Virginis, beati Michaelis Archangeli, beati Joannis Baptistae, et sanctorum **m** Apostolorum **m** Petri et Pauli, et omnium **m** Sanctorum:

Misereatur vestri omnipotens Deus, et **d**imissis omnibus peccatis vestris, perducatur vos Jesus Christus ad vitam aeternam. R. Amen.

Indulgentiam, absolutionem, et remissionem omnium peccatorum vestrorum, spatium verae, et fructuosae poenitentiae, cor semper poenitens, et emendationem vitae, perseverantiam in bonis operibus tribuat vobis omnipotens, et **m**isericors Dominus. R. Amen.

Deinde reassumpta Mitra (nisi sit Archiepiscopus), et elevans oculos et manus, dicet :

Et benedictio Dei omnipotentis (acceptoque sinistra baculo) Pa + tris, et Fi ψ lii, et Spiritus -j- Sancti descendat super vos, et maneat semper. R. Amen.

In benedictionis actu sonabitur omnibus Ecclesiae Campanis.

4. Deinde, Episcopo sedente, publicabitur latino et verna-

culo idiomate concessio plenariae Indulgentiae sequenti formula :

*Attentis facultatibus a Jure concessis Reverendissimo Domino Domino N. Dei, et Apostolicac Sedis gratia hujus sanctae N. Ecclesiae Antistiti, eadem Dominatio sua Reverendissima, Summi Pontificis nomine, dat et concedit omnibus hic praesentibus vere poenitentibus, et confessis, ac sacra communione reffectis Indulgentiam Plenariam in forma Ecclesiae consueta: rogate igitur Deum pro felici statu Sanctissimi Domini nostri Papae, Dominationis suae Reverendissimae, et sanctae Matris Ecclesiae.*²

Per formulam *Attentis facultatibus*, etc. fidelibus constare debet, ex Pontificia delegatione tantum impertitam fuisse.

ART. VI.

DE USU MITRAE, GREMIALIS BACULI PASTOR. ETC.

168. Mitra utitur Episcopus, quandocunque accedit ad Altare vel recedit, quando legit Epistolam et Evangelium, quando sedet intra cantum chori et Subdiaconi, incensatur¹ el lavat manus, quando Episcopus (non Archiepiscopus) dat benedictionem.—Plerumque mitra imponitur per Diae, assist. I. (*abbrev. D. I.*) vel Diaconum m., deponitur per Diac, assist. II. (*abbrev. D. IL*).

2. Proinde sequens ordo servandus est per Diaconos assistentes et Diaconum ministrantem:

2 By virtue of the faculties granted by Canon Law to the Hight Reverend (Most Reverend) N.—by the grace of God and the favor of the Apostolic Sec, Bishop (Archbishop) of this holy Church of N.,—his Lordship (Grace) in the name of the Sovereign Pontiff grants a plenary indulgence in the usual form to

all here present who are truly contrite, and who have confessed their sins and received holy communion. You will, therefore, pray to God for the welfare of our most Holy Father the Pope, for his Lordship (Grace) the Right Reverend Bishop (Most Rev. Archbishop), and for our holy Mother the Church.

Mitram Episcopo imponit:

- 1° Post planctam impositam D.m.
- 2° Antequam Ep. ineensatur D.I.
- 3° Sedit ad *Kyrie* cant. D. I.
- 4° Post recitat. *Gloria* D. I.
- 5° Absolutis collectis D. I.
- 6° Recitato Symbolo D. I.
- 7° Dicto Offertorio D. I.
- 8° Antequam E. ineensatur D. 1.1
- 9° Post ablutiones D. m.
- 10° Ad benedict. {*Sit nomen* D.)D. m.
- 11° Regressuro ab Altari D. m.

Mitram deponit:

- Ante Altaris gradus D. m.
- Ad Introitum legendum D. II.
- Surgenti post *Kyrie* D. II.
- Post *Gloria* a choro eant. D. II.
- Postquam benedixit Diacono D.II.
- Absoluto Symboli cantu D. II.
- Ante infimum Altaris gr. D. m.
- Ad *Lavabo* ante *Gloria P.* D. I.i
- Post lotionem manuum D. m.
- Post benedictionem D. m.
- Post regressum ad thronum D. m.

Not a.—Mitra pretiosa Episcopus utitur initio usque ad Introitum; deinde mitra auriphrygiata usque ad finem eant. Symboli; tunc lecto Offertorio mitra pretiosa usque ad finem Missae.

Min. de mitra superpelliceo induitur cum parvo velo humerali (albi coloris) ad tegendas manus cum mitram tenet. Ad Altare consistit ad cornu Epistolae; ad thronum ad dextram Ep ; in processione post Epum. Nunquam utramque mitram simul tenet.

3. *Gremiale* imponitur per Diaconum assistentem I. super genua Episcopi sedentis infra *Kyrie, Gloria, Epistolam* etc. usque ad Evangelium, concionem, *Credo* et lotionem manuum post Offertorium; aufertur per Diaconum assist. II.

Min. de gremiali, superpelliceo indutus, utraque manu tenet gremiale plicatum, quod extensum porrigit et accipit. Gremiale porrigit D° A. I. et accipit a D° A. II. Consistit ad thronum usque dum Ep. ad Altare procedit ad Offertorium. Tunc gremiale in credentia ponit.

4. *Baculum pastorem* Episcopus sinistra tenet, quandoque accedit ad Altare vel recedit, quando Evangelium cantatur, (post(piam Ep. se signavit usque ad osculum libri exci.), ad benedictionem in fine, antequam dicat *Pater*, etc.

Min. de baculo, superpelliceo indutus cum parvo velo humerali (albi coloris) baculum tenet manu dextra, habens curvam ad populum conversam. In processione, quando baculum tenet, ante Epum progreditur; quando non tenet, post Epum. In art. III. ubique indicatur, quando baculum porrigere et accipere

i Vel caeremoniarius deficiente Diacono assist.

debet. Ipse immediate baculum Ep^o porrigit et ab eo accipit. Offerens illum prius osculatur baculum, deinde sinistram Epⁱ; recipiens prius sinistram Epⁱ deinde baculum.

5. *Min. de libro* superpelliceo induitur. Canonem vel Missale utraque manu ante Epum sustinet, quando Ep. legit; quando vero cantat Presbyt. Assist, librum gonuflexus tenet, cum Ep. sedet; stans cum Ep. stat. Dum librum tenet nec inclinat nec gflt, quando ceteri vel inch vel gfltunt. Plura vide suis locis in Art. III.

6. *Min. de candela* bugiam ministrat quoties Ep. ex libro legit vel cantat; et quidem ad thronum a sinistris ministri de libro ad praeparationem Introitum et a *Gloria* usque ad Offertorium; ad Altare ab Offertorio usque ad Communionem² a sinistris Presbyteri Assist; in cornu Epistolae prope librum ad Communionem et Orationes. Stat, cum Ep. stans legit; genuflectit, cum Ep. sedet vel genuflectit.

7. *Acolythy et Thuriforarius* munus suum excquuntur fere ut in Missa solemni. Acolythy ad lotionem manuum Epⁱ ministrant: (a) ante vestitionem; (b) post Offertorium lectum; (c) ad *Lavabo*; (d) post ablutionem (in cornu Epistolae).

8. *Caudatarius* talari et superpelliceo induitur, si Ep. vel celebret Missam pontif. vel assistat cum pluviali et mitra; si vero Ep.), cum cappa magna assistat, caudatarius non induit superpelliceum.

9. *Crucifer*. Quando Ep. modo non solemni ad Ecclesiam deducitur e. g. ad solam Missam pontificalem celebrandam Crux in processione non portatur, nisi sit Metropolitanus, de quo n. 160. 1. Alias clericus Crucem processionalem defert.—In processione a secretario (sacello) ad Altare semper Crux defertur a Subdiacono parato. (Item Crux archiepiscopalis.)

10. Praeter ministros supradictos et quatuor (non plures, quam octo) de intorticiis etiam alii ministri adhiberi possunt, ut varie Caeremoniariis assistant.

11. *Regula generalis pro ministris*. Accedentes, recedentes et transeuntes semper Cruci (Altaris) resp. Epo genuflectunt.

ART. VII.

DE MISSA PONTIFICALI AD FALDISTORIUM CELEBRATA.

169. Episcopus Dioeccsanus ad faldistorium celebrat praesente Cardinali, Legato aut Metropolitano. Episcopus autem extraneus semper utitur faldistorio, nec utitur baculo pastorali, nisi Episcopus loci ei Thronum suum cederet,¹

² Ante Elevationem bugiam in Altari ponit et in infimo gradu gonuflexus manet usque ad finem Elevat. Episcopo cum Rov. Canonicorum i D. 12. Iuu. 1899, n. 4023: assistentia sibi debita?—Affirma-

vel usum Baculi ei permetteret.² Non adhibentur Diaconi assistentes, quorum Officium Diaconus et Subd. supplent.

2. Ante gradus anteriores Altaris in latere Epistolae ponitur faldistorium instructum veste concolore paramentis; quod si nimis in imo esset, supponitur ei tabulatum sive modicum suppedaneum, quod aequet gradum infimum Altaris et contegatur tapeto convenienti.

In latere Epistolae statuitur parvum scamnum, quo utuntur Ministri sacri.

Super medium Altaris ponuntur paramenta pontificalia (ut supra n. 159 B.), quae velo decente cooperiuntur. Septimum candelabrum non apponitur.

3. Episcopus in sacristia dicit preces praeparatorias (Ant. *iĦe reminiscaris*, etc.) et accipit caligas cum sandaliis.³ Tunc accedit ad Altare, et peracta brevi oratione in infimo gradu, sedet, in faldistorio facie ad populum conversa. Induitur paramentis, ut supra n. 161. Clerici inservientes, postquam paramenta tradiderint, redeunt ad locum suum. Incensum non imponitur.

4. Episcopus cum Ministris, salutato choro, accedit ad Altare et Missam inchoat, ut supra pro Missa pontificali n. 161 notatur.⁴ Incensatione peracta Episcopus inclinatur ad Crucem et conversus super sinistram suam descendit ad faldistorium ibique sedet.

5. Mitra deposita Episcopus super sinistram suam se vertit ad Altare, legit Introitum, dicit *Kyrie eleison*, et (si cantus sit finitus) intonat *Gloria*. Interim Presbyter assistens stat a dextris Episcopi monstrans quae legenda sunt; Diaconus consistit a dextris, Subdiaconus a sinistris Episcopi sed paululum retro.⁵ Minister de libro stat ante Episcopum (post faldistorium), et alter cum candela ad hujus sinistram.

tive; dummodo Episcopus invitatus non sit ipsius Dioecesis Coadjutor, nŭt Auxiliaris, aut Vicarius Generalis, aut etiam Dignitas seu Canonicus in illius Ecclesiis. . . Praesules Cardinale . . . decet ut suum Thronum non nisi aliis eadem Cardinalitia Dignitate ornatis cedant.”

² Caer. Ep. I. 11. 12.

³ Si cappa magna sit indutus,

ad faldistorium hoc fieri potest.

⁂ Ex Missa ista pontificali supple, quae hŭc non notantur.

⁵ Supplent enim loco Diaconorum assistentium (Caer. Ep. I, 8, 2.). At juxta alios Diaconus et Subdiaconus ad intonationem *Gloria*, ad *Par vobis* (vel *Tom. rob.*), et Orationes, ad inton. *Credo* stant post Episcopum, unus post alium, ut ad Altare.

6. Ad cantum hymni *Gloria* Episcopus conversus supei' sinistram suam sedet. Tres ministri stant ante ipsum, Diaconus in medio, Presbyter assistens a dextris et Subdiaconus a sinistris Diaconi. Diaconus imponit mitram et gremiale, et lacta reverentia tres sedent in scamno suo, Pr. assistens propius Episcopo, Diaconus in medio. Clerici inservientes, facta genuflexione ad Crucem, possunt sedere gradibus Altaris in latere Epistolae post faldistorium.

7. Cantu finito Episcopus stans versus populum cantat *Pax vobis* (vel *Dom. vob.*), et versus Altare Orationes. Deinde accepta mitra et gremiali sedet, et Subdiaconus, factis reverentiis cum secundo Caeremoniario, stans ante Episcopum in conveniente distantia cantat Epistolam. Deinde accepta benedictione tenet Missale ex quo Episcopus legit Epistolam et reliqua usque ad Evangelium incl. Assistunt Pr. assistens et Diaconus a dextris et sinistris.

Ad lectionem Evangelii Diaconus Evangeliarium ponit in medio Altari, ministrat incensum, genuflexus in infimo gradu (vel in media extremitate suppedanei) dicit *Munda cor meum*, etc., petit benedictionem et cantat Evangelium, et reliqua fiunt ut in Missa solemni.

8. Episcopus, postquam incensatus est, per dexteram suam convertitur ad Altare et intonat *Credo*, et reliqua fiunt, ut ad *Gloria*. Diaconus suo tempore bursam ad Altare affert.

Postea Episcopus, cantato *Dominus vobiscum*, super sinistram suam ad Altare conversus cantat *Oremus* et legit Offertorium. Tunc sedet; Pr. assistens legile cum Missali, canone et bugia ad Altare defert; Episcopus lavat manus, accedit ad Altare; et proceditur in Missa ut n. 164.

Pax datur ut supra n. 165. Juxta plures pax a Celebrante datur soli Presbytero assistenti, qui illam dat choro, deinde Diacono et Diaconus Subdiacono.

9. Mitram Diaconus solus Episcopo imponit vel deponit, nisi sit impeditus; tunc Caeremoniarius supplet, qui illam imponit, antequam Episcopus incensatur ante Introitum et ad Offertorium; deponit illam ante Evangelium cant, et in fine Ps. *Lavabo*.

Missa finita Episcopus ad faldistorium paramenta deponit, caligas vero et sandalia in sacristia exuit.

CAPUT XII.

DE ASSISTENTIA EPISCOPI DIOECESANI IN MISSA SOLEMNI.

ART. I.

DE ASSISTENTIA EPISCOPI PLUVIALI PARATI.

170. Diaconi assistentes superpelliceo sunt induti; item Presbyter assistens, qui post confessionem ad thronum accedit et ibi se sistit a dextris Diaconi assistentis I.

2. Episcopus prius in genuilexorio in medio Presbyterio breviter orat; deinde ad thronum induit vestimenta super Altari posita, nempe amictum, albam, cingulum, Crucem pectoralem, stolam et pluviale.

3. Deinde Dominicis fit aspersione aquae benedictae, quae nunquam omittitur, nisi ipse Episcopus celebret. Asperso Altari Celebrans comitante Caeremoniario (s. Ministris ad Altare remanentibus) aspergillum porrigit Episcopo, qui se ipsum et adstantes aspergit, deinde Celebrans aspergit reliquos.

1. Aspersione facta Episcopus cum mitra et baculo accedit ad Altare ad dicendam Confessionem usque ad *Oremus* incl. Positio ad confessionem ante gradus Altaris:

CELEBRANS.		EPISCOPUS.	
SUBOIA.		(MAC. M.	II. DIAC. A.
		I. DIAC. ASSIST.	
M. DE CANDELA* M. OILIRO.		M. OC BACULO.	
		M. Ot MITRA.	
i Si Episcopus extraneus assistat, nihil mutatur, nisi quod incensatur tribus ductibus et		Celebrans cum Ministris ante et post Missam ei inclinatur.	

5. Dicto per Episcopum *Indulgentiam*, etc. Celebrans retrahit se Confessionem perficiens cum Diacono et Subdiacono; Episcopus vero, stans in eodem loco, Confessionem absolvit cum Diaconibus assistantibus.² Deinde Episcopus cum Diaconis assist, ad thronum revertitur et Missa celebratur modo consueto, exceptis sequentibus:

Ad omnes incensationes³ Episcopus incensum imponit, Presbytero assist, naviculam praebente; incensatur Celebrans per Diaconum m. duplici ductu; tunc Episcopus per Presbyterum assist. tribus ductibus; post Evangelium solus Episcopus incensatur. Episcopus loco Celebrantis benedicit Subdiaconum post Epistolam eant., Diaconum ante Evangelium, et Concinnatorem; item aquam cum vino miscendam, dum Subdiaconus ad Altare in cornu Epistolae versus Episcopum ampullam elevatam tenet dicens: *Benedicite Pater Reverendissime*, Episcopus benedicit dicens: *In nomine Patris*, etc.⁴ Episcopus osculatur Evangelium, dat benedictionem in fine Missae.

6. Assistentes ad thronum stant (piando Episcopus stat aut sedens legit vel aliquid benedicit. Episcopus in throno recitat ex Missali (cum candela) Introitum, Epistolam (post cantum Epistolae), Graduate etc., Evangelium, Offertorium et Communionem. Recitat memoriter (1) *Kyrie eleison* et *Gloria*, (2) *Credo*, (3) *Sanctus*, (1) *Agnus Dei*.¹

2D. 3213. 8.

³ Episcopus incensatur a d Introitum, post Evangelium et ad Offertorium.

ⁱ Presb. ass. post confessionem ordinarie est prope Diae, ass.; antea loco conv.

^s Ab osculis solitis, e. g. in patenam vel thuribulum porrigendo, Diaconus cessare non debet. D. 3059. 2.

cD. 3569. 2.

⁷ “Quater circuli fiunt . . . Canonici discedentes ab eorum sedilibus, procedunt ad medium chori, factis Altari, et Episcopo reverentiis, et se sistunt in cir-

culum ante Episcopi faciem, . . . dicunt cum Episcopo *Kyrie eleison*, etc. et successive Hymnum Angelicum, *Gloria in excelsis Dco* etc. . . . Quo finito, producente super eos Episcopo signum Crucis . . . factaque illi et Altari reverentia redeunt, ad loco sua.” Caer. Ep. I. 21.

At soli Canonici Ecclesiae cathedralis, non autem Canonici Ecclesiae collégialae, neque alii quicumque Presbyteri aut clerici circulos ante Episcopum, habere debent. (D. 406); neque fiunt ante Episcopum pluviali non indutum (De Hordt, Prax. Pontif. I. 170).

7. Post *Sanctus* Episcopus medius inter Diaconos assist, genuflectit in genuflexorio in medio Presbyterio, sequentibus ministris de mitra et baculo; Subdiaconus aliquantulum recedit versus latus Epistolae: gestantes intortitia consistunt a latere Altaris facie versa ad invicem. Peracta elevatione Episcopus, etc. revertuntur ad thronum.

8. *Pacem* Presbyter assistens accipit a Celebrante et defert ad Episcopum, qui dat Diaconis assist.; Presbyter assistens •defert ad Subdiaconum, qui defert ad chorum; Diaconus recipit *Pacem* a Subdiacono;⁸ item Caeremoniarius.

9. Benedictio ab Episcopo e throno datur;⁹ interea Celebrans et s. Ministri ab ejus sinistris stant in latere Epistolae versus Episcopum; omnes (ad *Benedicat vos*, etc.) genuflectunt, exceptis Celebrante et Canonicis, qui inclinant. Deinde Celebrans publicat *Indulgentias*, nisi post sermonem publicatae fuerint.

10. Mitra imponitur per Diaconum assist. I., deponitur per Diaconum assist. II. sequenti ordine:

Mitra imponitur:

- 1° Post pluviale impositum.
- 2° Ad eant. *Kyrie*.
- 3° Post récit. *Gloria*.
- 4° Collectis absolutis.
- 5° Recitato Symbolo.
- G0 læcto Offertorio.¹⁰
- 7° Post Communionem Celebr., etc.
- 8° Responso a Choro *Deo yratios*.
- 9° Finito ultimo Evangelio.

Mitra deponitur;

- Ante Altaris gradus.
- Post eant. *Kyrie*.
- Completo cantu *Gloria*.
- Post benedict. Diac, ante Evang.
- Absolute Symboli cantu.
- Initio Praefationis.
- Ad *Dominus vobiscum*.
- Publicata Indulgentia.
- Quando exuitur.

Baculo utitur sicuti in Missa Pontificali.

e D. 248. 11.—Martinucci, V. 13; et De Herdt, I. 202.

»D. 3618. 1.

¹⁰ Juxta De Herdt, Prax. Pontif. II. 157, detecto capite in-

censatur. Item accedit ad genuflexorium et recedit post elevationem eum mitra et baculo. (Martinucci, V. 13, 165, et De Herdt, II. 161.)

ART. II.

DE ASSISTENTIA EPISCOPI:

£ CAPPA MAGNA INDUTI; II. ROCTIETTO ET MOZZETTA INDUTI.

171-175. Episcopus inchoat Missam, benedicit incensum, aquam etc., dat benedictionem in fine, capite bireto cooperto, concedit Indulgentias, et reliqua perficit ut Episcopus assistens pluviali indutus; at incensatur solummodo ad Offertorium. Celebrans vero incensatur ad Introitum, Evangelium et Offertorium duplici ductu. Presbyter assistens accipit pacem a Celebrante et defert ad Episcopum. Deficiente Presb. assistente spectat ad Diaconum Missae.¹

2. Si Episcopus rochetto et mozzetta tantum indutus sit, “nullatenus licet Episcopo sedere in Throno.”² Non legit ex libro. Diaconus accipit pacem a Celebrante, eamque ad Episcopum defert.³ Ad Celebrantem spectat benedicere aquam, incensum, Diaconum et Subdiaconum, et in fine populum.⁴

3. Episcopus Dominicis et aliis diebus Festis, Sacerdote absente, qui hoc officio perfungitur, Missam ultimam cantatam in sua Cathedra!i solus celebrare non potest. Nec Missam cantatam pro defunctis solus celebrare potest.⁵

¹ D. 2089. 5.

² D. 3540.

³ D. 2089. 5.

⁴ D. 3110. 21 et 22.

⁶ D. 3223. 2 et 3.

CAPUT XIII.

DE DEFECTIBUS IN CELEBRATIONE MISSARUM
OCCURRENTIBUS.

ART. I.

DE DEFECTIBUS MATERIAE ET FORMAE.

176. Ex Rubricis de defectibus Missae, quae initio Afissalis post “Ritum celebrandi Missam” proponuntur, hoc loco ea exhibentur, quae ad casus frequentiores spectant, simulque breves notae ex auctoribus probatis adjiciuntur.

Generalini, si occurrat defectus, considerandum est, an sit notabilis vel levis, an scandalum populi, an facilitas eundem emendandi, etc. Si quis igitur, in quantum temporis angustia permittat, iudicium quiete formet, eligens minus malum, non peccat.

2. “Potest defectus contingere ex parte materiae consecrandae, et ex parte formae adhibendae, et ex parte ministri conficientis.”

“Si panis sit confectus de aqua rosacea, vel alterius distillationis,” xcl de lacte, “dubium est an conficiatur Sacramentum. Si Celebrans post consecrationem advertit, hostiam esse corruptam,” ita ut sit materia invalida aut dubia; “etiam post illius hostiae sumptionem, posita alia, faciat oblationem, saltem mente concepta, et a consecratione incipiat, scilicet ab illis verbis: *Qui pridie quam pateretur*, et illam priorem si non sumpsit,umat post sumptionem Corporis et Sanguinis, vel alii sumendam tradat, vel alicubi reverenter conservet,” donec corrumpatur, et in sacrarium projiciatur.

“Quod si hoc contingat post sumptionem Sanguinis, apponi debet rursus novus panis et vinum cum aqua; et facta prius oblatione, ut supra, Sacerdos consecret, incipiendo ab illis verbis: *Qui pridie*, ac statim,” omittendo elevationem, etc.,

“sumat utrumque, et prosequatur Missam;” scilicet in hunc finem utramque speciem iterum consecravit, “ne Sacramentum remaneat imperfectum, et ut debitus servetur ordo,” nempe ut prius consecratur hostia, deinde calix, in quo representatur effusio Sanguinis. Similiter altera consecratur, “si hostia consecrata dispareat.”

3. “Si Celebrans post verba consecrationis advertat vinum non fuisse positum, sed aquam” vel alium liquorem: “deposita aqua” vel illo liquore “in aliquod vas, iterum vinum cum aqua,” scii, paucis guttulis, “ponat in calice,” offerat mentaliter “et consecret, resumendo a verbis: *Simili modo*, etc.,” usque ad verba *Unde et memores* exclusive; et Missam prosequitur ab eo loco ubi desiit, omittens omnia verba et signa jam antea facta.

“Si hoc advertat post sumptionem Corporis vel hujusmodi aquae: apponat aliam hostiam iterum consecrandam, et vinum cum aqua in calice, offerat utrumque, et consecret et sumat quamvis non sit jejunus.” Hostiam quoque consecrat, ut servetur ordo debitus,¹ qui postulat ut Christus praesens sit simul sub speciebus panis et vini, et panis consecrationem immediate sequatur vini consecratio: at non essentialiter hoc postulatur: quare, “si Missa celebretur in loco publico, ubi plures adsint, ad evitandum scandalum poterit” solummodo “appondere vinum cum aqua, et facta oblatione ut supra, consecrare, ac statim sumere, et prosequi caetera.”

“Si materia quae esset apponenda non posset ullo modo haberi,” vel dubia tantum; “si id sit ante consecrationem Corporis, ulterius procedi non debet: si post consecrationem Corporis, aut etiam vini, deprehenditur defectus alterius speciei, altera jam consecrata: tunc si nullo modo haberi possit, procedendum erit, et Missa absolvenda, ita tamen, ut praetermittantur verba et signa, quae pertinent ad speciem deficientem. Quod si exspectando aliquamdiu haberi possit,” scii, per tale intervallum ut pars subsequens cum priori unam moraliter actionem efficere possit, puta per unam vel duas horas, “exspectandum erit, ne sacrificium remaneat imperfectum.”

i Cf. Bened. XIY. De Sacr. M. II. 121.

4. *De defectibus formae.* “Si Celebrans non recordetur se dixisse ea, quae in consecratione communiter dicuntur, non debet propterea turbari. Proinde, si e. g. hostiam elevaverit, regulariter de ejus consecratione rite facta certus esse potest. “Si tamen certo ei constet, se omisisse aliquid eorum, quae sunt de necessitate Sacramenti, id est formam consecrationis seu partem:” (nempe in praxi *Qui pridie*, etc. et *Simili modo . . . in remissionem peccatorum*,) “resumat ipsam formam, et caetera prosequatur per ordinem. Si vero valde probabilitur,” i. e. non inani seu negativo sed prudenti dubio “dubitet se aliquid essentielle omisisse; iteret formam saltem sub tacita conditione. Si autem non sunt de necessitate Sacramenti, non resumat, sed procedat ulterius.”

ART. II.

DE DEFECTIBUS MINISTRI.

177. “Sacerdos intentionem semper habere deberet, consecrandi omnes hostias, quas ante se” in corporali, etsi latentes vel in ciborio tecto “ad consecrandum positas habet.” Quod si hostiae omnino inscio Sacerdote etiamsi in corporali sint positae nec ullam ipsas consecrandi intentionem habuerit, non censentur consecratae, nec potest post consecrationem hostiae majoris formam super illas repetere, quia sic bis celebraret; sed debent consecrari (sub conditione) in alia Missa, vel sumi post sumptionem Sanguinis.

2. Si Sacerdos ipse hostias consecrandas in Altari posuerit vel ponendas curaverit, vel allatas viderit ipsasque consecrare voluerit, sunt consecratae, quamvis in actu consecrationis ad illas non attenderit et ciborium remanserit clausum; intentio enim virtualis remanet. At si dubitet de ulla intentione antea habita, vel si ciborium extra corporale remanserit, vel aliquae hostiae ex cumulo extra corporale ceciderint, censendae sunt ut dubie consecratae; quare post sumptionem Sanguinis ante ablutionem sumendae sunt; quod si ob quantitatem fieri nequeat, in alia Missa sub conditione consecrandae sunt.

3. “Si deprehendat post sumptionem Corporis et Sanguinis, aut etiam post ablutionem, reliquias aliquas,” non vero

integras hostias, "relictas consecratas, casumat, sive parvae sint sive magnae, quia ad idem Sacrificium spectant;" imo potest eas sumere quamdiu sacris vestibus est indutus, etiam postquam ab Altari discessit;¹ at exutus sacris vestibus illas sumere non potest, excepto casu (pio illas decenter asservare non posset.

•1. k'Si vero relictas sit hostia integra consecrata, eam in tabernaculo cum aliis reponat; si hoc fieri nequit, sequenti Sacerdoti ibi celebraturo sumendam relinquat: vel si neutrum horum fieri possit, in ipso calice vel patena decenter conservet: quod si non habeat quomodo honeste conservetur, potest eam ipsemet sumere."

ART. III.

DE DEFECTIBUS IN MINISTERIO IPSO OCCURRENTIBUS.

178. "Si Sacerdote celebrante violetur Ecclesia," e. g. homicidio, injuriosa et gravi sanguinis effusione, "ante Canonem dimittitur Missa," si absque gravi incommodo fieri possit,¹ vel si statim reconciliari nequeat: "si post Canonem, non dimittatur. Si timeatur incursus hostium, vel alluvionis, vel ruina loci ubi celebratur, ante consecrationem dimittatur Missa," sed periculo mox cessante compleri potest; "post consecrationem vero Sacerdos accelerare poterit sumptionem Sacramenti, omissis omnibus aliis," vel etiam, si alias fieri nequeat, sacras species secum ferre et sumere in loco tutiori.

2. "Si Sacerdos ante consecrationem graviter infirmetur, vel in syncopen inciderit, aut moriatur, praetermittitur Missa," quin alius suppleat: "si post consecrationem Corporis tantum, ante consecrationem Sanguinis, vel utroque consecrato" ante sumptionem Sanguinis "id accidit, Missa per alium Sacerdotem expleatur ab eo loco, ubi ille desiit, et in casu necessitatis etiam per non jejunum. Si autem non obierit, sed fuerit infirmus, adeo tamen ut possit communi-

¹ Bened. XIV. De Sacr. M. II. ¹ S. Alphons.
148.

care, et non adsit alia hostia consecrata, Sacerdos, qui Missam supplet, dividat hostiam, et unam praebeat infirmo, aliam ipse sumat;§§ scilicet praebeat infirmo tanquam Viaticum, qui extra mortis periculum non teneretur participare.

3. “Si post consecrationem ceciderit musca aut aliquid ejusmodi in calicem, et fiat nausea Sacerdoti, extrahat eam et lavet cum vino§§ ponens illud e. g. in vas lotionis digitorum prope tabernaculum; “finita Missa comburat, et combustio ac lotio hujusmodi in sacrarium projiciatur. Si autem non fuerit ei nausea, nec ullum periculum timeat, sumat cum Sanguine.§§

4. “Si aliquid venenosum ceciderit in calicem, vel quod provocaret vomitum vinum consecratum reponendum est in alio calice, et aliud vinum cum aqua apponendum,” mentalitér offerendum, et “denuo consecrandum: et finita Missa Sanguis repositus in panno lineo,” e. g. corporalibus vel purificatoriis mundis quamvis detritis, “vel stuppa tamdiu servetur” in tabernaculo, “donec species vini fuerint desiccatae, et tunc stuppa comburatur, et combustio in sacrarium projiciatur.§§

5. “Si aliquod venenatum contigerit hostiam consecratam, tunc alteram consecret, et sumat eo modo quo dictum est, et illa servetur in tabernaculo loco separato, donec species corrumpantur, et corruptae deinde mittantur in sacrarium.” Idem servandum est, quodocunque ex alia causa sumptio hostiae impossibilis vel periculosa reddatur.

6. “Si sumendo Sanguinem, particula remanserit in calice, digito ad labium calicis eam adducat, et sumat ante purificationem, vel” melius “infundat vinum et sumat.§§

“Si hostia consecrata dilabatur in calicem, propterea nihil est reiterandum, sed Sacerdos Missam prosequatur, faciendo caeremonias et signa consueta cum residua parte hostiae, quae non est madefacta Sanguine, si commode potest. Si vero tota luerit madefacta, non extrahat eam. sed omnia dicat, omittendo signa, et sumat pariter Corpus et Sanguinem, signans se cum calice dicens: *Corpus et Sanguis Domini nostri*, etc.§§

7. “Si in hieme Sanguis congeletur in calice, involvatur calix pannis calefactis: si id non proficeret, ponatur in ferventi aqua prope Altare, dummodo in calicem non intret, donec liquefiat;§§ ignis seu carbones accensi in vase etiam

apponi possunt; si praedicta non sint ad manum, potest liquefieri calore manuum aut halitus.² Congelatio vini etiam in frigidis regionibus plerumque praecaveri potest, si ampullae vini et aquae usque ad Offertorium retineantur in aqua calida intra vas tam angustum, ut ampullae decidere nequeant.

179. “Si aliquid de Sanguine Christi ceciderit, siquidem super terram, seu super tabulam” non consecratam nec tapeto tectam, quando est stilla, quae sorberi potest, nec ob nauseam impossibile sit, quam primum “lingua lambatur et locus ipse radatur quantum satis est, et abrasio comburatur: cinis vero” et ablutio instrumenti (pio abrasio facta est, “in sacrarium recondatur. Si vero super lapidem Altaris ceciderit, sorbeat Sacerdos stillam, et locus bene abluatur, et ablutio in sacrarium projiciatur.” Similiter, si super patenam vel pedem calicis ceciderit, sorbeatur et abluatur. “Si super linteum Altaris, et ad aliud linteum stilla pervenerit: si usque ad tertium: linteamina ter abluantur ubi stilla ceciderit, calice supposito” seu immittendo partem istam mappae in calicem et desuper infundendo aquam, “et aqua ablutionis in sacrarium projiciatur. Quod si in ipso solum corporali, aut si in vestibus ipsis Sacerdotalibus ceciderit, debet similiter ablui et ablutio in sacrarium projici. Si in substrato pedibus panno vel tapeto, bene abluatur, ut supra.” Ablutio fiat publice, si effusio fuerit publica.

2.“At si contingat totum Sanguinem post consecrationem effundi, si quidem aliquid vel parum remansit.” sufficiens ut per modum bibitionis sumi et vere déglutiri possit, “illud sumatur et de effuso reliquo Sanguine fiat, ut dictum est. Si vero nihil omnino remansit,” quod per modum bibitionis vel sine nausea sumere possit, “ponat iterum vinum et aquam, et consecret ab eo loco: *Simili modo*, etc. facta tamen prius calicis oblatione.”

3.“Si Sacerdos evomat Eucharistiam, si species integrae appareant, reverenter sumatur, nisi nausea fiat: tunc enim species consecratae caute separentur, et in aliquo loco sacro reponantur, donec corrumpantur,” infundendo, si velit, aquam vel vinum ad accelerandam dissolutionem speciei.

“Quod si species non appareant, comburatur vomitus,” linteum vel stappa involutus, “et cineres in sacrarium mittantur.”

4. “Si hostia consecrata, vel aliqua ejus particula dilabatur in terram, reverenter accipiatur, et | tu< ubi cecidit, munde-
tur,” e. g. purificatorio madefacto, "et aliquantulum abradatur, et pubis seu abrasio hujusmodi in sacrarium immittatur. Si ceciderit extra corporale in mappam. >cii alio quovis modo in aliquod linteum, mappa vel linteum hujusmodi diligenter lavetur,” immittendo illud in calicem cum aqua, “et lotio ipsa in sacrarium effundatur.”

5. Si infra distributionem S. Communionis s. hostia ceciderit, locus notetur, e. g. fundendo paululum aquae in istam mappae partem, et huic aliud linteum imponatur vel acu alligatur, donec postea lavetur aut abradatur ut supra.

Si hostia inveniatur, de qua ignoretur an sit consecrata, caute servetur, donec post sumptionem Sanguinis sumatur; quod si ob nauseam fieri nequeat, conservanda est, donec species corrumpatur, et in sacrarium projiciatur.

CAPUT XIV.

DE SANCTA COMMUNIONE.

ART. I.

ANIMADVERSIONES GENERALES.

180. ° Quilibet sacerdos intra Missam, et, si privatim celebrat, etiam proxime ante et statim post, sacram communionem ministrare potest, salvo praescripto Rubricae”; infra n. 8.

1 ‘Etiam extra Missam quilibet sacerdos eadem facultate pollet ex licentia saltem praesumpta rectoris ecclesiae, si sit extraneus.’¹

2. “Sacerdos sacram communionem distribuat azymo pane vel fermentato, secundum proprium ritum.

“Ubi vero necessitas urgeat nec sacerdos diversi ritus adsit, licet sacerdoti orientali qui fermentato utitur, ministrare Eucharistiam in azymo, vicissim latino aut orientali qui utitur azymo, ministrare in fermentato; at suum quisque ritum ministrandi servare debet.”²

3. “Pueris, qui propter aetatis imbecillitatem nondum huius sacramenti cognitionem et gustum habent, Eucharistia ne ministretur.

“In periculo mortis, ut sanctissima Eucharistia pueris ministrari possit ac debeat, satis est ut sciant Corpus Christi a communi cibo discernere illudque reverenter adorare.

“Extra mortis periculum plenior cognitio doctrinae christianae et accuratior praeparatio merito exigitur, ea scilicet, qua ipsi fidei saltem mysteria necessaria necessitate medii ad salutem pro suo captu percipiant, et devote pro suae aetatis modulo ad sanctissimam Eucharistiam accedant.

“De sufficienti puerorum dispositione ad primam com-

¹Rituale IV. I. 13.

²Rit. IV. I. 14.

munionem indicium esto sacerdoti a confessionibus eorum' que parentibus aut iis qui loco parentum sunt.

“Parocho autem est officium advigilandi, etiam per examen, si opportunum prudenter indicaverit, ne pueri ad sacram Synaxim accedant ante adeptum usum rationis vel sine sufficienti dispositione; itemque curandi ut usum rationis assecuti et sufficienter dispositi quamprimum hoc divino cibo reficiantur.”³

“Obligatio praecepti communionis sumendae, quae im- puberes gravat, in cos quoque et praecipue recidit, qui ip- sorum curam habere debent, idest in parentes, tutores, confcissarium, institutores et parochum.”⁴

4. “Excitentur fideles ut frequenter, etiam quotidie, pane Eucharistico reficiantur ad normas in decretis Apostolicae Sedis traditas; utque Missae adstantes non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam sanctissimae Eucharistiae perceptione, rite dispositi, communicent.”⁵

5. “Omnibus fidelibus cuiusvis ritus datur facultas ut, pietatis causae, sacramentum Eucharisticum quolibet ritu confectum suscipiant.

“Suadendum tamen ut suo quisque ritu fideles praecepto communionis paschalis satisfaciant.”⁶

6. “Omnibus diebus licet sanctissimam Eucharistiam dis- tribuere.

“Folia tamen VI maioris hebdomadae solum licet sacrum Viaticum ad infirmos deferre.

“In Sabbato Sancto sacra communio nequit fidelibus ministrari nisi inter Missarum sollemnia vel continuo ac statim ab iis expletis.

“Sacra communio iis tantum horis distribuatur, quibus Missae sacrificium offerri potest,” i. e. ab una hora ante auroram ad unam horam post meridiem, “nisi aliud ra- tionabilis causa suadeat.

“Sacrum tamen Viaticum quacunque dici aut noctis hora ministrari potest.”⁷

7. “Sacerdoti celebranti non licet Eucharistiam intra

³ Can. 854.

⁶ Rit. IV. T. 15.

⁴ Can. 860.

⁷ Rit. IV. I. 16.

⁵ Can. 863.

DE COMMUNIONE INTRA MISSAM.

Missam distribuere fidelibus adeo distantibus ut ipse altare e conspectu amittat.”⁸

8. “Sacra communio distribui potest ubicunque Missam celebrare licet, etiam in oratorio privato, nisi loci Ordinarius, iustis de causis, in casibus particularibus id prohibuerit.”⁹

ART. II.

DE ORDINE ADMINISTRANDI S. COMMUNIONEM INTRA MISSAM.

181. “Communio populi intra Missam statim post Communionem Sacerdotis celebrantis fieri debet.”¹ Calicem igitur palla tegit et paululum ad cornu Evangelii removet. Deinde sumit pyxidem, vel si pauci [circiter sex] sint communicandi, patenam cum. s. particulis, et dicto *Confiteor*² etc. omnia peragit ut no. seq. 3-7; at pollicem et indicem non separat. Quod tamen liceret, si alias in longiore distributione difficilius pyxidem tenere posset, modo prius digitos in vase laverit.³ “Finita Communione revertitur ad Altare, nihil dicens: non dat eis benedictionem, quia illam dabit in fine Missae. Deinde dicit secreto: *Quod ore sumpsimus* etc.”

2. “Quod si contingat, proxime ante aut statim post Missam privatam, aliquos interdum communicare, tunc Sacerdos plancta indutus, sacram communionem ministrabit eo modo, quo fit extra Missam; omissis tamen semper *AlleJuja* et benedictione in fine si paramenta nigri coloris adhibeantur.⁴

⁸ Rit. IV. I. 17.

⁹ Rit. IV. I. 18.

¹ Rituale IV. II. 11.

² *Confiteor* in Missa Pontificali a Diacono canendum est; in Missa solemni vel alta voce dicendum vel cantandum juxta consuetudinem, in Missa solemni de *Requiem* alta voce dicendum est. C. Episc. I. 9. 6. et II. 29. 3; et D. 4104. 2.

³ Clerici communicandi sunt

secundum dignitatem Ordinis sui, cauto tamen ut Minister Missae omnibus ejusdem Ordinis praeferatur. Laicus inserviens praeferatur ceteris laicis. D. 30. Jan. 1915.—Laico Missae inserienti Sacra Communio ministrari potest in ora suppedanei Altaris, etiamsi non sit indutus habitu clericali. D. 4271. 1.

⁴ Rit. IV. II. 13.

3. Ex Decreto Generali S. R. C. 14 Aug. 1894 elucet praxis S. Communionem Religiosis utriusque sexus in votorum professione et renovatione intra Missam administrandi: *In professions*. Sacerdos, ad profitentes conversus, S. Hostiam manu tenens, post uniuscuiusque professionem elata voce emissam, S. Communionem singulis impertitur. *In votorum* vero *renovatione*, Sacerdos post *Misereatur* et *Indulgentiam*, dum omnes simul formulam renovationis recitant, manet ad Altare conversus, et post recitationem tantum se vertit ad communicandos dicens: *Ecce Agnus Dei.*¹⁾

ART. ITT.

DE ORDINE ADMINISTRANDI SACRAM COMMUNIONEM EXTRA MISSAM.

182. Est intentio Ecclesiae, ut Communio intra Missam fidelibus distribuatur. Sed “rationabilis causa”¹ sufficit, ut Communio detur extra Missam.²

Distribui licet etiam immediate ante vel post Missam privatam, sed non immediate ante vel post Missam solemnem, aut cantatam, aut conventualem.³

“Sacerdos SS. Eucharistiam ministraturus, lotis prius manibus, et superpelliceo indutus ac desuper stola coloris semper albi vel Officii illius diei convenientis praecedente clerico seu alio ministro procedit ad Altare manibus junctis vel bursam cum corporali ante pectus, deferens.”⁴ Duo cerei sint accensi et ante Communicandos linteum mundum⁵ albi coloris extensum, cujus loco non licet uti velo calicis, manutergio, casula etc.

2. Sacerdos ante gradus Altaris, deposito bireto, genu-

• Cf. D. 3836.

¹ Rit. TV. II. 11.

“Cum tamen Sacerdos, sacris vestibus indutus, rationes examinare non possit, ex quibus fideles sacra Communionem refici cupiunt, fere semper eam dare debet; cumque S. R. Congregationi relatum esset, quemdam parochum fidelibus, post Missam Communionem petentibus, eam negare, ejus praxis improbata fuit. Vid. Gard n. 4984.”* Schober, p. 112.

Publico peccatori adhuc ex crimine diffamato etiam publice petenti Communionem denegandam. esse ex Theol. Morali constat.

³ D. 4177. 3. Cfr. Can. 855.

⁴ Rit. IV. IL 1. Die 2. Nov. utendum est colore violaceo aut albo. “Convenit ut bursa sit *ejusdem* coloris ac stola.” D. 3515. 1.

⁵ Rit. IV. II. 1.

flectit in plano. Ascendit ad Altare, explicat corporale, aperit tabernaculum, “genuflectit, extrahit pyxidem et illam super corporale depositam discooperit. Minister genibus flexis nomine populi ad cornu Epistolae facit confessionem generalem dicens: *Confiteor* etc.”⁶ Deficiente omnino ministro idoneo, ipse Sacerdos antequam Altare conscendat in infimo gradu recitabit *Confiteor*.⁷

3. “Tum Sacerdos iterum genuflectit et manibus junctis vertit se ad populum, advertens, ne terga vertat Sacramento, et in cornu Evangelii dicit: *Misereatur vestri* etc.,” semper plurali numero. “Et addit: *Indulgentiam* etc. signans Communicandos.”

4. “Deinde ad Altare se convertit, genuflectit, manu sinistra pyxidem prehendit; dextera vero unam particulam, (piam inter pollicem et indicem tenet, aliquantulum elevatam super pyxidem: conversusque ad populum in medio Altaris” (coram Sanctissimo exposito in cornu Evangelii) “dicit clara voce: *Eccc Agnus Dei, eccc qui tollit peccata mundi*. Mox subdit: *Domine non sum dignus* etc. quod iterum, ac tertio repetit” omnia voce clara.

5. “Postea,” non prius, “ad communicandum accedit,” semper per gradus anteriores, “incipiens ab iis qui sunt ad partem Epistolae.”

Si Sacerdotibus, vel aliis ex Clero danda sit Communio, iis ad gradus Altaris genuflexis primo praebeatur, vel si commode fieri potest, intra sepimentum Altaris sint a laicis distincti. Sacerdotes vero cum stola communicent coloris ejusdem (pio utitur Sacerdos qui ministrat vel coloris albi, Diaconi cum stola super cottam transversa.⁸

6. “Sacerdos unicuique porrigens Sacramentum, et faciens eum eo signum Crucis super pyxidem,” ad benedicendum communicaturum, “simul dicit: *Corpus Domini* etc.” et propius admovens manum et pyxidem, non vero tam prope ut communicans in eam fere inhalet, imponit Sacramentum super linguam communicantis, tribus ultimis digitis bene clausis. Si aliquando communicandis tempus accedendi praebeandum sit, Sacerdos expectans interim se convertat ad Altare.

⁶Rit. IV. II. 1.

⁷D. 3499. 1 et 2.

⁸D. 3488. 3.

7. “In diribenda fidelibus sacra Communione praeter, ante communicantes extensum, linteum albi coloris, patina erit adhibenda, argento aut metallo inaurato confecta, nullimode tamen artificiosa arte intus exsculpta, quae ab ipsis fidelibus subter eorum mentum erit apponenda.”⁹

“Monendi sedulo erunt fideles, ne, dum suo apponunt mento patinam et Sacerdoti dein tradunt, aut alteri fidei eam porrigunt, ita eamdem flectant aut invertant, ut si quae adsunt, fragmenta decidant et disperdantur.”

“Fragmenta autem, quae in patina post sacram fidelium Communionem exstabunt, quoties haec intra Missam fuerit diribita, in calicem sedulissime, digiti ope, injiciantur; in pyxidem vero, si extra Missam sacra Synaxis a fidelibus recipiatur.”

“Mens autem Sacrae Congregationis non est eas reprobare patinas, cujusmodi demum sint formae, quae modo adhibentur quibusdam in Ecclesiis, dummodo ex metallo sint confectae, et intus non sculptae, quaeque sint aptae sacris fragmentis colligendis.”¹⁰

8. “Ubi vero omnes communicaverint, Sacerdos, reversus ad Altare, pyxidem super corporale deponit, genuflectit, ac deinde dicit:

*O sacrum convivium, in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis ejus, mens impletur gratia, et futurae gloriae nobis pignus datur.*¹¹ {Alleluja.)

*Γ. Panem de coelo praestitisti eis.*¹¹ {Alleluja.)

*R.: Omne delectamentum in se habentem.*¹¹ {Alleluja.)

9. Mox Sacerdos dicit :

V. Domine, exaudi. R. Et clamor.

V. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

*Oremus. Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili etc. Qui vivis et regnas cum Deo P., etc.*¹²

⁹ Quando Sacra Eucharistia ab Episcopo ministratur, vel a Praelato Pontificalibus utente, vel in Missa solemni, adstans sacerdos vel diaconus patenam subter communicantium mentum teneat.

¹⁰ S. C o n g r e g . de discipl.

Sacram, d. 26 Mart. 1929 (A. A. S. 1929 p. 631 ss.).

Alleluja additur Temp. Pasch. et per Octavam Corp. Christi.

¹¹ Nota hoc loco conclusionem longiorem, ante Benedictionem Sanctissimi vero brevior.

Tempore paschali dicitur:

Oremus. Spiritum nobis, Domine, tuae caritatis infunde: ut quos Sacramentis paschalibus satiasti, tua facias pietate concordēs. Per Dominum nostrum Jesum Christum . . . in unitate ejusdem Spiritus Sancti. R. Arnen.

Hae preces dicendae sunt infra ablutionem et extersionem digitorum et repositionem pyxidis in tabernaculo.

“Interim, antequam reponat Sacramentum, diligenter advertat, ut, si aliquod fragmentum digitis adhaeserit, illud in pyxidem deponat,” confricando digitos super illam, claudit pyxidem, “digitos abluat et abstergat.¹³ Postea reponit pyxidem in tabernaculo, genuflectit et tabernaculi ostiolum clave obserat.”

10. “Deinde, elevatis oculis, extendens, elevans et jungens manus caputque Cruci inclinans sine Altaris osculo dicit” ¹⁴

Benedictio Dei omnipotentis [conversus vero ad populum] Patris, et Filii, et Spiritus sancti, descendat super vos, et maneat semper. R. Arnen.

Convertens se ad Altare replicat corporale ponitque in bursa. Deinde discedit eodem modo quo venerat.

11. Haec benedictio post distributionem Communionis extra Missam semper danda est, etsi Sanctissimum sit expositum, unico excepto casu, (piando datur immediate ante vel post Missam defunctorum).¹⁵

12. Si Communio distribuenda sit immediate ante vel post Missam privatam (non vero cantatam), calix ad cornu Evangelii et bursa in loco solito collocatur; reliqua ut supra.

13. Quando Sacerdos immediate ante vel post Missam sacris paramentis indutus, vel omnino extra Missam, cum superpelliceo ea stola sacram Communionem distribuit [solis] Monialibus, quae habent Chorum retro post Altare, debet post recitatum *Confiteor* deponere Ciborium ad fenestellam Chori, et ibi ad Moniales conversus dicere *Misereatur* etc.¹⁶

¹³ “Aqua ablutionis suo tempore mittatur in sacrarium, vel si hoc desit in ignem.” Bit. IV. II. 8.

» Rituale IV. II. 9. v' I). 3792. 10.

10 D. 3764. 14. Cfr. D. 3800.

ART. IV.

DE COMMUNIONE INFIRMORUM.

183. A. Observationes praeviae. “Ad infirmos publice sacra communio deferatur, nisi iusta et rationabilis causa aliud suadeat.” ¹

2. “Ius et officium sacram communionem publice ad infirmos etiam non paroecianos extra ecclesiam deferendi, pertinet ad parochum intra suum territorium.

“Ceteri sacerdotes id possunt in casu tantum necessitatis aut de licentia saltem praesumpta eiusdem parochi vel Ordinarii.” ²

3. “Communionem privatim ad infirmos quilibet sacerdos deferre potest, de venia saltem praesumpta sacerdotis, cui custodia sanctissimi Sacramenti commissa est.

“Quando privatim sacra communio infirmis ministratur, reverentiae ac decentiae tanto sacramento debitae sedulo consulatur.” ³

4. “Sacram communionem per modum Viatici sive publice sive privatim ad infirmos deferre, pertinet ad parochum loci, in quo degunt infirmi.” ⁴

5. “In periculo mortis, quavis ex causa procedat, fideles sacrae communionis recipiendae praecepto tenentur.

“Etiam si eadem die sacra communione fuerint refecti, valde tamen suadendum, ut in vitae discrimen adducti denuo communicent.

“Perdurante mortis periculo, sanctum Viaticum, secundum prudentis confessarii consilium, pluries, distinctis diebus, administrari et licet et decet.” ⁵

G. “Sanctum Viaticum infirmis ne nimium differatur; et qui animarum curam gerunt, sedulo advigilent ut eo infirmi plene sui compotes reficiantur.” ⁶

7. “Sanctum Viaticum moribundis ritu proprio accipiendum est; sed, urgente necessitate, fas esto quolibet ritu illud accipere.” ⁷

¹ Can. 847.

* Can. 848.

■ Rit. IV. IV. 8.

⁴ Ibid. 9.

B Ibid. 1.

³ Ibid. 2.

⁷ Can. 86G, 3.

DE COMMUNIONE INFIRMORUM.

8. “Infirmi qui iam a mense decumbunt sine certa spe ut cito convalescant, de prudenti confessarii consilio sanctissimam Eucharistiam sumere possunt semel aut bis in hebdomada, etsi aliquam medicinam vel aliquid per modum potus antea sumpserint.”⁸

184. B. Delatio Viatici publica. Quando SS. Sacramentum manifeste ad infirmum deferri potest, ut in Catholicis regionibus, vel hic in nosocomiis, monasteriis etc. “defertur honorifice, semper lumine praecedente. . . . Sacerdos indutus superpelliceo et stola et, si haberi potest, pluvialis albi coloris . . . imposito sibi velo, utraque manu accipiat vas cum Sacramento,” quod integrum cooperiat extremitatibus hujus veli humeralis.² “Sacerdos Sacramentum gestans dicit psalmum *Miserere* et alios psalmos et cantica,” aut recitat Litanias vel Rosarium etc.³

185. C. Delatio Viatici occulta. Jus canonicum ex justa et rationabili causa permittit, ut mala affectis valetudine, qui domo egredi nequeant et Communionem ob devotionem petant, cum praesertim in aliqua paroecia plures petant, vel aliquis petat frequenter, S. Eucharistia privatim, seu non observatis Ritualis praescriptionibus, ab ecclesia domum deferatur.¹ Quando Sacerdos hac facultate utitur, sequentia observanda sunt.

Duobus cereis accensis manibusque lotis Sacerdos superpelliceo et stola alba indutus² modo consueto SS. Sacramentum “ponit in pyxide seu parva custodia,” non plures particulas quam sunt infirmi communicandi. Clauso tabernaculo SS. Sacramentum super Altari relinquit,—vel juxta alios in sacristia super mensam deponit, debitis genuflexionibus,—ibidem stolam et superpelliceum exuit (simulque vestem talarem, si illam super vestes saeculares induerat). Deinde assumit, quae requiruntur pro Viatico administrando; nempe Rituale, superpelliceum revolutum, stolam albam,³ quam “semper habeat propriis coopertam vesti-

eRit. TV. IV. 4.

Mus Can. 847; S. C. de disc.

¹ Pluviale non est de praecepto.
Gard.

Sacrani. 23. Dec. 1912.

² C. PI. Balt. II. Deer. 264.

³ D. 2017.

³ Etiam feria VI. in Parasceve.

³ Baruff. Caval.

D. 2383.

bus,”⁴ nianutergium parvum et corporale, nisi in bursa cum Sanctissimo sit reconditum.

(Praeterea, si Extrema Unctio simul sit administranda, assumit Oleum infirmorum cum bombacio, et, si forte apud infirmum non exstent, Crucem parvam, cereum et aquam benedictam, nisi illam in cubiculo ad usum infirmi benedicere velit.)⁵

Deinde de Altari vel mensa sacristiae pyxidem parvam cum SS. Sacramento accipit, quam in sacculo seu bursa reconditam “per funiculos collo appensam in sinu reponat: et nunquam solus procedat, sed uno saltem fidei, in defectu clerici, associetur.”⁶ “Injungimus Presbyteris strictam obligationem semper in hisce casibus sanctam hostiam super pectus deferendi.”⁷

“Dum Sanctissimum deferunt, vana et inutilia evitent eloquia; pia potius contemplationi vel precibus [e. g. Rosario] dent operam.”⁸

186. D. Administratio Viatici. “Ingrediens vero locum ubi jacet infirmus,” i. e. cubiculum, “dicat:”

V. *Pax huic domui.* R. *Et omnibus habitantibus in ea.*

“Tum depositum Sacramentum super mensa, linteo

⁴ Boned. XIV. Const. 2. Feb. 1741; et S. C. de dise. Sacram. 23. Dec. 1912.

⁵ Quae omnia sine mora assumi possunt, si certo semper loco simul composita asservantur.

“It would be desirable to have a small box containing all the requisites, which the priest could bring with him or send before him. This is strongly recommended by the first Synod of Westminster to priests on the English mission.”—O’Kane.

• Uti adn. 7.

⁷ Lit. Encycl. S. C. de P. F. confirm, a Pio IX. ad Archiep.

Balt F. P. Kenrick, 25 Febr. 1859. Cf. C. Pl. Balt. II. n. 264.

“In our first edition we said that it might be done also by putting the pyxis with its covering into a pocket made in the vest for this purpose, and used for no other. But the Sacred Congregation of Bites, referring to this matter, requires that, when the Blessed Eucharist is carried privately, what the Bublic prescribes be observed in every particular. ‘In hoc casu adamussim servetur quod praescribit Bublica.’” O’Kane, n. 807. Cf. Bit. Bom. de Com. infirm. n. 10 in fine.

• Pl. Balt. II. n. 264.

mundo cooperta, [cum duobus cereis¹] genuflexus adorat, omnibus in genua procumbentibus.” Quandocunque postea accedit ad SS. Sacramentum vel recedit, genuflectit.

2. Deinde induit superpelliceum et stolam albi coloris.²

3. “Accepta aqua benedicta aspergit infirmum et cubiculum, dicens antiphonam : *Asperges me* etc., et primum versum Ps. *Miserere* etc.,” cum V. et Oratione ut in Rituali.

4. “Ilis dictis accedat ad infirmum, ut cognoscat num sit dispositus et velit confiteri,” etsi antea confessus sit.

Verus quidem compassionis affectus aegroto exhibeatur,

¹ Cf. Rit. n. 7 et 8.

² S. Sedes facultatem concessit *deferendi* occulte SS. Sacramentum, minime vero illud extrahendi e tabernaculo vel ministrandi in domibus sine superpelliceo etc. Inimò monet Concilium Pl. Balt. II. Decreto 2G-1: •“Infirmis S. Eucharistiam ministrantes, praescripta Ritualis Rom. in quantum circumstantiae sinunt, diligentissime servent.”

S. R. C. praecepit, ut eliminetur consuetudo, portandi *et ministrandi* infirmis SS. Sacramentum cum stola super vestem communem absque cotta sive superpolliceo, in Parochiis ruralibus ubi longum est iter, et servetur Ritualis Rom. praescriptum (D. 2650). Idem a S. Congr. pro Extrema Unctione administranda naudatur.

“Cum Viaticum aegrotantibus publice ferri non potest, Sacerdos illud deferat in bursa decenter ornata, vel portatili pyxide ad collum appensa et gremio sub veste innixa, quae parvis corporalibus et purificatoriis mundis instruatur. Item viaticum administrari non debet, nisi luceant cerei, praeter casum necessitatis,

et nisi Sacerdos induatur superpelliceo et stola, quae semper induere debet quotiescumque in Ecclesia vel extra Ecclesiam sacras functiones exercet.” Syn. D. Neo-Aureliam II. no. 30.

“Ministrare Eucharistiam sine stola et superpelliceo communiter censent Doctores esse mortale ex genere suo.” S. Alph. Lig.

“With us the priest goes to the house of a sick person in his ordinary dress, but he should bring with him, or contrive to send before him, the vestments which the rubric requires him to wear.” O’Kane, n. 797. Quod etiam ab antiquis Missionaries américains saltern in pluribus Dioecesibus religiose observatum est et observatur. Nihil valet incommodum, secum ferendi parvum et tenue superpelliceum; nil valet consuetudo in quibusdam locis contra praeceptum liturgicum. Si cui superpelliceum sine veste talari absonum videatur, secum ferre potest vestem talarum tam tenuem ut in itinere simul cum superpelliceo tam facile portari possit quam tempore pluviae id quod vulgo dicunt *umbrella*.

sed ante sacramentorum administrationem vix de ipsius conditione inquirendum est, quia aegrotus forte exponens, qualia et quanta patiatur nimis dissipetur.

In ista confessione aegrotus contra praecipuas tentationes tempore morbi vel mortis praemuniri, et in patientiam et fiduciam erga Dei misericordiam, SS. Cor Jesu ejusque S. Vulnera etc. erigi potest..

5. Ad S. Communionem infirmus apte praeparetur per actus fidei etc. prout tempus, infirmitas etc. permittat. Breviores saltem preces semper fere recitari possunt, omnibus genuflectentibus.³

6. “Postea facta de more confessione generali *{Confiteor}* sive ab infirmo, sive ejus nomine ab alio, Sacerdos dicit: *Misereatur tui* etc., *Indulgentium* etc.”

“Deinde facta genuflexione accipit Sacramentum de vasculo atque illud elevans ostendit infirmo, dicens: *Ecce Agnus Dei* etc. et ter: *Domine non sum dignus* etc. Et infirmus simul dicat saltem semel.”

“Tum Sacerdos dans infirmo Eucharistiam, dicit: *Accipe, frater (vel soror) Viaticum* etc.”

7. Sacerdos infirmo Communionem distribuens semper dicere debet *Misereatur lui* etc., sive infirmus accipiat Viaticum, sive communicet ex devotione. Si sacerdos in altari penes infirmum celebrat, dicendum est *Misereatur vestri:* Formula *Accipe frater Viaticum* etc. adhiberi potest, quandoque eidem infirmo in mortis periculo administratur; juxta alios adhibetur tantum pro prima vice in eodem morbo.⁵

8. “Quod si mors immineat, et periculum sit in mora,

“The soutane, for instance, might be of very light material, made without sleeves and so as to fit easily over the ordinary coat; it could thus be carried without much inconvenience along with the surplice, both being, as we suppose, compressible into very small bulk.” O’Kane, n. 917. ’

” Vide libellum *Manuale Ritu-um, pro Sacerdotibus Americae Sept, continens preces lingua anglica pro cura infirmorum utiles*. Apud Herder, St. Louis, Mo.

4D. 4193. 4.

6Cf. O’Kane, n. 777.

tune dicto *Misereatur* etc. praedictis precibus omnibus vel ex parte omissis, ei statim Viaticum praebetur.”

9. “Postea Sacerdos abluit digitos et abstergit.⁰

Si pyxis statim ad Ecclesiam reportari nequeat, ut in Missa purificetur, convenit ut statim purificetur hoc modo: Sacerdos aquam super pollicem et indicem dextrum in pyxidem, et ex pyxide in vas infundit. Postea extergitur pyxis purificatorio.

Licet quoque digitos purificatorio madefacto lavare et simul abstergere.⁷

10. “Deinde dicit: *Dominus vobiscum* etc. cum Oratione, *Domine sancte, Pater omnipotens* etc.” etiam post Communionem extra mortis periculum administratam.

In gratiarum actionem etc. infirmo breves actus suggerantur.⁸

11. “Ilis expletis,” (vel quando Extrema Unctio et benedictio Apostolica sit impertienda, ultimo ante recessum.) “si altera particula Sacramenti superfuerit velum humerale réassurait, genuflectit, surgit, et cum Sacramento in pyxide velo humerali cooperta, facit signum crucis super infirmum nihil dicens. Tunc revertitur ad Ecclesiam dicendo Ps. *Laudate Dominum de Coelis* etc. et alios psalmos et hymnos. Cum pervenerit ad Ecclesiam, ponit Sacramentum super Altare, genuflectit ac deinde dicit: *Panem de coelo*, etc. (*Alleluja*,.) *Dominus vobiscum* etc. *Oremus. Deus qui nobis* ⁹ etc. [eum conclusione breviori]. Deinde annuntiat [generaliter, non specialiter enumerando] Indulgentias a summis Pontificibus concessas SS. Sacramentum comitantibus.”¹⁰

12. “Postea cum Sacramento in pyxide velo [humerali] cooperta faciat signum Crucis super populum nihil dicens.”

“Aqua ablutionis suo tempore mittitur in sacrarium, vel, si hoc desit, in ignem.

⁷Baruff. Falise.

⁶Vide *Manuale Rituum*.

“Etiam tempore Paschali. D. 2089. 7.

¹⁰(u) Indulgentia 7 annorum et 7 Quadrag. pro comitantibus

SS. cum lumine; (b) Indulgentia 5 annorum et 5 Quadrag. pro comitantibus illud sine lumine; (c) Indulgentia 100 dierum pro iis, qui illud comitari non valentes dicunt *Pater* et *Ave* ad intentionem summi Pontificis dum SS. Sacramentum ad infirmum ferri conspiciunt; etc.

Ilis duabus tantum vicibus, (hic et antea apud infirmum,) benedictio Sanctissimi cum pyxide datur. Omittenda est feria VI. in Parasceve.¹¹

13. “Quod si sumpta fuerit una tantum particula, tunc ea infirmo administrata, Sacerdos eum [in fine] manu benedicit,” dicens *Benedictio Dei* etc.

14. Quando pluribus infirmis in eodem cubiculo S. Communio detur omnia semel dicuntur pro omnibus, excepto *Accipe Viaticum* etc. vel *Corpus Domini* etc.

“Quando sacra communio distribuitur pluribus infirmis, qui in eadem domo, vel in eodem hospitali, sed in distinctis cubiculis degant, Sacerdos in primo tantum cubiculo recitet plurali numero omnes preces ante infirmorum Communionem dicendas; in aliis autem cubiculis dicat tantummodo: *Misereatur tui . . . Indulgentiam . . . Dece Agnus Dei . . .* semel *Domine non sum dignus . . . Accipe frater (soror) . . .* vel *Corpus Dni N. J. Chr.*; et in ultimo cubiculo addat: *Dominus vobiscum* cum suo responsorio et sequente oratione plurali numero dicenda: *Domine sancte . . .* ibique, si (pia particula consecrata superfuerit benedictionem eucharisticam impertiatur, ac tandem reliquas preces praescriptas in Ecclesia de more persolvat.”¹²

15. “Diaconus, qui defert s. Viaticum infirmis, de Ordinarii vel parochi licentia, gravi de causa concedenda, potest facere adspersionem aquae benedictae, dicere *Misereatur, Indulgentiam*, signare infirmum, dicere *Dominus vobiscum* cum Oratione, et benedicere cum SS. Sacramento infirmum et assistentes.”¹³

16. “Nemo ad prandendum aut cibum ullo modo accedat, dum hunc cibum Angelorum secum portat; sed potius domum statim revertatur, et in tabernaculo pyxidem reverenter collocet. In corde habeant Sacerdotes verba illa: *Jesu, quem velatum nunc aspicio* etc.”¹⁴

¹¹ D. 2383.

u Congr, S. Rit. d. 9 Jan. 1929.

¹³ D. 3074. 1.—Can. 845.

¹⁴ C. Tuam. III.

CAPUT XV.

DE CULTU SS. EUCHARISTIAE SPECIALI
EXTRA MISSAM.

ART. I.

DE ASSERVATIONE SACRAE EUCHARISTIAE.

187a. “Sanctissima Eucharistia, dummodo adsit qui eius curam habeat et regulariter sacerdos semel saltem in hebdomada Missam in sacro loco celebret :

1° Custodiri debet in ecclesia cathedrali, in ecclesia principe Abbatiae vel Praelaturae *nullius*, Vicariatus et Praefecturae Apostolicae, in qualibet ecclesia paroeciali vel quasi-paroeciali et in ecclesia adnexa domui religiosorum exemptorum sive virorum sive mulierum;

2° Custodiri potest, de licentia Ordinarii loci, in ecclesia collegiata et in oratorio principali sive publico sive semipublico tum domus piae aut religiosae, tum collegii ecclesiastici quod a clericis saecularibus vel a religiosis regatur.

“Ut in aliis ecclesiis seu oratoriis custodiri possit, necessarium est indultum apostolicum; loci Ordinarius hanc licentiam concedere potest tantummodo ecclesiae aut oratorio publico ex iusta causa et per modum actus.

“Nemini licet sanctissimam Eucharistiam apud se retinere aut secum in itinere deferre.” 1

2. “Ecclesiae in quibus sanctissima Eucharistia asservatur, praesertim paroeciales, quotidie per aliquot saltem horas fidelibus pateant.” 2

3. “Revocato quolibet contrario privilegio, in ipsa religiosa vel pia domo sanctissima Eucharistia custodiri nequit, nisi vel in ecclesia vel in principali oratorio; nec apud moniales intra chorum vel septa monasterii.” 3

1 Can. 1265.

3 Can. 1267.

2 Can. 1266.

4. “Sanctissima Eucharistia continuo seu habitualiter custodiri nequit, nisi in uno tantum eiusdem ecclesiae altari.

“Custodiatur in praecellentissimo ac nobilissimo ecclesiae loco ac proinde regulariter in altari maiore, nisi aliud venerationi et cultui tanti sacramenti commodius et decen-
tius videatur.

“Sed in ecclesiis cathedralibus, collegiatis aut conventualibus in quibus ad altare maius chorales functiones persolvendae sunt, ne ecclesiasticis officiis impedimentum afferatur, opportunum est ut sanctissima Eucharistia regulariter non custodiatur in altari maiore, sed in alio sacello seu altari.

“Curent ecclesiarum rectores ut altare in quo sanctissimum Sacramentum asservatur sit prae omnibus aliis ornatum, ita ut suo ipso apparatu magis moveat fidelium pietatem ac devotionem.’’⁴

5. Sanctissima Eucharistia servari debet in tabernaculo, super corporali, in pyxide ex solida decentique materia et suo operculo bene clausa, cooperta albo velo serico et, quantum res feret, ornato.⁵

6. Tabernaculum sit inamovibile, in media parte Altaris positum, affabre exstructum undequaque solide clausum, extra deauratum, intus vero panno serico albi coloris decenter contectum, vel deauratum, ab omni re vacuum ac tam sedulo custodiatur ut periculum cujusvis sacrilegae profanationis arceatur.¹ Benedicendum est ab Episcopo vel alio facultatem habente.⁷

7. “Tabernaculum conopaeo decenter opertum” vult Rituale Romanum. Consuetudinem illi “superimponendi sacras reliquias (etiam SS. Crucis, vel Instrumenta Domini-
cae Passionis) pictasque imagines, ita ut tabernaculum pro basi inserviat,” dum in eo servatur Sanctissimum, impro-

< Can. 1268.

⁶ Can. 1269 s.; et Rituale. Prope tabernaculum, in quo asservatur Ss. Sacramentum, semper adsint vasculum cum aqua (sine spongia) et parvum puri-

ficatorium ablutioni digitorum inservientia, cum extra Missam Sanctissimum tangatur.

[°] Can. 1269; S. C. Episc. 26. Oct. 1575; et D. 3254.

TD. 4035. 4.

bavit S. Rituum Congregatio, neque posse vasa florum, vel quid simile ante ostiolum retineri,” edixit.⁸

“Vasa SS. Oleorum, reliquias, vel aliud,” in eo reponere non licet.⁹

Abusus vero, habitandi vel dormiendi in ea parte domus religiosae quae supra altare est sita, non amplius tolerandus, sed prorsus eliminandus est.¹⁰

8. “Gravi aliqua suadente causa ab Ordinario loci probata, non est vetitum sanctissimam Eucharistiam nocturno tempore extra altare, super corporali tamen, in loco tutiore et decenti, asservari, servato praescripto can. 1271.

“Clavis tabernaculi, in quo sanctissimum Sacramentum asservatur, diligentissime custodiri debet, onerata graviter conscientia sacerdotis qui ecclesiae vel oratorii curam habet.”¹¹

9. “Coram tabernaculo, in quo sanctissimum Sacramentum asservatur, una saltem lampas diu noctuque continenter luceat, nutrienda oleo olivarum vel cera apum; ubi vero oleum olivarum haberi nequeat, Ordinarii loci prudentiae permittitur ut aliis oleis commutetur, quantum fieri potest, vegetabilibus.”¹²

10. “Qui in religiosam fidelium institutionem incumbunt, nihil omittant ut pietatem erga sanctissimam Eucharistiam in eorum animis excitent, cosque praesertim hortentur ut, non modo diebus dominicis et festis de praecepto, sed etiam diebus ferialibus intra hebdomadam, frequenter, quantum fieri potest, Missae sacrificio assistant et sanctissimum Sacramentum visitent.”¹³

11. “In ecclesiis aut oratoriis quibus datum est asservare sanctissimam Eucharistiam, fieri potest expositio privata seu cum pyxide ex qualibet iusta causa sine Ordinarii licentia; expositio vero publica seu cum ostensorio die festo Corporis Christi et intra octavam fieri potest in omnibus

8D. 2067. 10.

o S. C. Episc. 3. Maj. 1693.

10 D. 756; 3525; et 4213.

11 Can. 1269. Clavis sit saltem

deargentata et funiculis sericis

suspensa. S. Car. Bor. Visit.

Apost.

12 Can. 1271.

13 Can. 1273.

ecclesiis inter Missarum sollemnia et ad Vesperas; aliis vero temporibus non nisi ex iusta et gravi causa praesertim publica et de Ordinarii loci licentia, licet ecclesia ad religionem exemptam pertineat.

“Minister expositionis et repositionis sanctissimi Sacramenti est sacerdos vel diaconus; minister vero benedictionis Eucharisticae est solus sacerdos, nec eam impertire diaconus potest, nisi in casu quo, ad normam can. 845 § 2, Viaticum ad infirmum detulerit.” ¹⁴

ART. II.

DE BENEDICTIONE CUM SS. SACRAMENTO DANDA.

187b. Cone. Balt. Pl. II no. 375 statuere decrevit, “ut sollemnis SS. Sacramenti Expositio et Benedictio in omnibus nostrae ditionis ecclesiis et in sacellis monasteriorum et communitatum religiosarum, saltem quandocunque debita eum solemnitate fieri poterit, singulis totius anni Dominicis diebus, festisque de praecepto, vel festis etiam primae et secundae classis non de praecepto semel tantum in die dari possit. Per octavam vero Corporis Domini licebit eam solemniter fieri tum in Missa sollemni, tum in Vesperis, Benedictione iterato data. Licebit insuper solemnem Benedictionem dare bis in hebdomade tempore Quadragesimali, singulis pariter diebus s. Missionum tempore, in festo Sanctissimi Cordis Jesu, et ubicunque fit devotio Quadragesimae Horarum; et in aliis diebus ab Ordinario designatis. Quod si Ordini alicui religioso vel societati S. Sedes aliquid amplius indulserit, illud omnino incolume esse volumus.”

2. Benedictio cum SS. Sacramento pluries in eadem Ecclesia et die impertiri licet “juxta prudens Ordinarii arbitrium, evitata tamen nimia frequentia, et dummodo non agatur de expositione 40 Horarum.” ¹

187c. Praeparanda. Antependium Altaris et conopaeum tabernaculi semper albi coloris.¹ Duodecim saltem candelae arderc debent in Ecclesiis etiam maxime pauperibus.² Con-

¹⁴ Can. 1274.

i D. 3438. 5; 3448. 3.

¹ D. 1615. 7; et 3949. 7 et 8.

² D. 3480.

venientins sint ex cera candida. Tabellae Secretarum et Sanctorum Reliquiae ab Altari removendae sunt.³ Crux Altaris vel amovetur vel apponitur juxta consuetudinem Ecclesiae.⁴ Corporale huic tantum usui destinatum. Paramenia Officiatoris et s. Ministrorum albi coloris. Si vero Benedictio vel processio SS. Sacramenti immediate cum Missa vel Officio jungatur, ita ut Celebrans ab Altari non recedat, et Benedictio non habeatur tanquam functio omnino separata et distincta, retinetur idem color, modo niger non sit.⁵ Velum semper album esse debet.

Post Missam deponitur manipulus et casula et assumitur pluviale coloris Missae (convenienter ad scamnum).⁶

A. Ritus Benedictionis dandae absque Assistentia.

188. Sacerdos indutus superpelliceo, stola et pluviali albi coloris ¹ accedit ad Altare, modo consueto, procedentibusthuriferario, duobus acolythis aliisque portantibus intortitia, si adsint. Capite detecto flectit unicum genu in plano, dein utrumque genu in infimo gradu. Post brevem orationem ascendit ad Altare, extrahit corporale, ponit bursam prope candelabra in latere Evangelii, explicat corporale, et ostensorium dempto velo super eo ponit.²

Aperit tabernaculum et genuflectit unico genu ³ extrahit capsulam seu pyxidem in qua s. hostia servatur, claudit

³ D. 3130. 3.

<D. 2365. 1.

⁵ D. 2562.; 3175. 3.

«D. 4048. 5. 4268. 8.

¹ Si agatur de expositione et repositione SS. Sacramenti sufficit ut Sacerdos cotta et stola sit indutus; numquam cum alba, cingulo et stola tantum. In processionibus et benedictione cum SS. Sacramento in Ostensorio impertienda omnino requiritur ut Celebrans pluviale et velum

humerale induat. (D. 3697. 12.)

² Ostensorium cooperiri debet velo albo, quando stat in Altari ante et post expositionem SS. Sacramenti. D. 4268. 7.

³ Consuetudo, ubi vigeat, servari debet, ut illi qui genuilexi adsunt, corpus mediocriter inclinent, cum expositor aperto ostiolo tabernaculi genuflectit et in repositione priusquam ostiolum claudat. D. 4179. 2.

ostiolum tabernaculi, et lunulam cum s. hostia in Ostensorio collocat, cavens ne digitis s. hostiam tangat; alias abluit illos. Tum claudit crystallum ostensorii, (et capsulam), ostensorium in medio Altari collocat, unicum genu flectit ostensorium in throno super corporali ponit et genuflexionem iterat.

Si ostensorium cum s. hostia in tabernaculo asservetur, aperto tabernaculo genua flectit, extrahit ostensorium et illico in throno vel loco eminenti collocat, et facta genuflexione lateraliter descendit.⁴

Si Sanctissimum in eodem tabernaculo expositum maneat,⁵ Sacerdos aperit tabernaculum, genuflectit et lateraliter descendit.

Interim ex laudabili consuetudine cantatur *O salutaris Hostia*, aliusve hymnus vel antiphona in honorem SS. Sacramenti.

2. Postquam Sacerdos lateraliter (a cornu Evangelii) in planum ante medium Altare descendit, genua flectit in infimo gradu, et facta mediocri corporis inclinatione ⁶ surgit et incensum ter imponit sine benedictione.⁷ Iterum genuflexus thuribulum accipit caput prof, inclinat et incensat triplici tantum ductu cum duplici ictu, motu gravi, interposita brevissima morula unum inter alterum ve ductum,^{8*} non vero sexies noviesve thuribulum ducit, iterum caput prof, inch

Dum preces dicuntur ad benedictionem, exposito Ss. Sacramento, Celebrans et Ministri manere debent genuflexi? Stare autem debent, dum ante *Tantum ergo* cantantui hymni vel *Regina coeli* vel *Magnificat*.¹⁰

3. Cantores (vel Celebrans cum clericis assistantibus)¹¹ intonant *Tantum ergo*. Ad *Veneremur cernui* fit ab omnibus inclinatio mediocris corporis. Deinde intonatur *Genitori* et iterum thus imponitur et incensatur ut antea.¹²

⁴ Cavalieri. IV. 153; De Hordt. II. 26.

⁵ E. g. in tabernaculis “revolventibus.”

•D. 4179. 6.

⁷ De officio thuriferarii, n. 189.10.

⁸ Gardellini.

»D. n. 3965. 2.

¹⁰ D. 4224.

¹¹ Martinucci, II. n. 50.

¹² D. 4179; et 4202. Cfr. Caerem. O. F. M. n. 657.

4. “Postea, duo Clerici dicant : *V. Panem, de coelo* etc. et Chorus *R. Omne delectamentum* etc.” Tempore paschali et infra octavam Corporis Christi additur *Alleluja*. Tunc Celebrans absque inclinatione solus surgit et cantat : *Oremus* (ad hoc verbum caput prof, inch) *Deus qui nobis* etc. Itaque :

7. *Panem de cocio praestitisti eis.* {*Alleluja.*}

R. Omne delectamentum in se habentem. {*Alleluja.*}

Oremus.

Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili . . . Qui vivis, et regnas in saecula saeculorum. R. Amen. {*V. n. 195, 4.*}

5. “Cantus Stropharum *Tantum ergo* et *Genitori* cum 7. et *R.* et Oratione de SS. Sacramento praecedere debet benedictionem, quamvis in Missa et Laudibus [Vesperis] Oratio de eodem Sacramento sit dicta.”¹³ Aliae Orationes addi nequeunt.¹⁴ Ad Orationem etc. omnes praeter Celebrantem genuflexi remanent.

6. Finita Oratione Celebrans genuflectit et, accepto velo humerali a primo clerico, non inclinatur,¹⁵ ascendit suppeditum, flectit unicum genu, manibus super Altari positis, sine capitis inclinatione, ostensorium de throno super Altari in medio corporali ponit.

Iterum genuflectit, inversumque ostensorium sumit manibus velo coopertis, dextra quidem ad nodum, sinistra ad pedem, et per suam dextram “vertens se ad populum cum illo signum Crucis super populum faciet, nihil dicens,”¹⁶ nempe hoc modo: “Ostensorium ante pectus tenet, tum elevat illud decenti mora usque ad oculos et eodem modo illud demittit infra pectus; mox iterum recta illud attollit usque ad pectus, et deinde ad sinistrum humerum ducit, et reducit ad dextrum,” et tunc vel potest statim per cornu Evangelii se ad Altare convertere, perficiens circulum; vel potest ostensorium a dextro rursus reducere ante pectus ibique aliquantulum sistere, tunc gyrum ad dextram suam perficiens super Altari collocare.¹⁷

« D. 3058. 3.

Caer. Ep. II. 33, 27.

n D. 4194. 10.

it D. 15G3. 2.

¹⁵ D. 4179. 3.

7. Ostensorio deposito Celebrans unicum genu flectit,¹⁸ descendit in planum, in infimo gradu gflit absque inclin. et a primo clerico velum humerale ei detrahitur. Tunc dicit *Benedictus sit Deus*, etc., absque inclin., surgit, ascendit suppedaneum, flectit unicum genu, statim ostensorium in tabernaculo reponit,—vel lunulam cum s. hostia in capsula ponit, quam clausam in tabernaculo reponit, genuflectit, clauditque tabernaculum ac ostensorium velo cooperit.

Interim Ps. *Laudate Dominum* vel hymnus aliudve conveniens cantari potest.

8. “Benedictio necessario dari debet sub silentio chori, ita ut inter ea nihil omnino cantetur.”¹⁹ Organa pulsari possunt, at suavi et gravi tono.

Revertitur ad sacristiam modo consueto.

9. Si accedatur ad Altare SS. Sacramento jam exposito, omnes caput detegunt, simulatque in ejus conspectum veniunt, et ante gradus genuflexionem faciunt utroque genu cum mediocri corporis inclinatione.²⁰ Idem observandum, si Ssmo exposito recedatur.

B. Ritus Benedictionis dandae cum assistentia s. Ministroru ✠

189. Diaconus et Subdiaconus induuntur uti in Missa solemni, exceptis manipulis; lune et Celebrans induitur amictu et alba loco superpellicei.¹ S. Ministri accedunt uti in Missa solemni, at si spatium permittat, a latere Celebrantis sublevantes fimbriam pluvialis.

2. Sanctissimum exponitur a Diacono, uti supra a Celebrante; at in suppedaneo genuflectit paulisper ad cornu Epistolae, ne Celebranti terga vertat. Ad impositionem thuris Diaconus Celebranti naviculam sine osculis ministrat, dum Subdiaconus dextram pluvialis fimbriam sublevat. In incensatione s. Ministri hinc inde fimbriam pluvialis suble-

¹⁸ Immediate ante vel post post Benedictionem.
benedictionem cum Venerabili io D. 3058. 2.
laudes; *Benedictus sit Deus* vul-
gari sermone recitari possunt. D. 20 D. 4179. 1.
3271. 1. Fere ubique dicuntur i D. 3029. 15; et 3799. 1.

vant, simulque tamen ante quam post incensationem profundam faciunt capitis inclinationem.

3. Ad Orationem *Deus qui nobis* s. Ministri genuflexi librum ante Celebrantem sustinent. Tunc velum humerale Celebrantis humeris per Clericum ² (sive Caeremoniarium) imponitur.

4. Diaconus suppedaneum, conscendit, genuflectit, (ut antea) et ostensorium super Altari in medio corporali deponit; tunc genuflectit, in planum descendit, in infimo gradu genuflectit. Deinde Celebrans cum s. Ministris surgit, conscendit suppedaneum et Subdiac. in extremitate suppedanei genuflectit.

5. Celebrans cum Diacono flectit unicum genu manus imponens Altari, surgit simul cum Diacono, qui eum adjuvat in manibus tegendis extremitate veli eique tradit ostensorium.³ Benedictionis tempore Diaconus genuflectit in extremo suppedaneo et fimbriam sinistram pluvialis sustinet, Subdiaconus vero dextram.

6. Benedictione peracta Diaconus surgit, ostensorium a Celebrante recipit utroque stante ponitque in Altari. Tunc Celebr. et Diaconus, genuflectunt, omnes in planum descendunt et in infimo gradu genuflectunt, Celebr. dimittit velum et recitat *Benedictus sit Deus*. Tunc Diaconus surgit, a latere unicum genu flectit, reponit Sanctissimum, genuflectit, claudit tabernaculum et ostensorium velo cooperit.

7. *Alius Benedictionis modus*: Celebrans per semetipsum sine alterius ministerio ostensorium ab Altaris Mensa accipit et postea super illam reponit. Caeremoniale Ep. enim simpliciter statuit: “Accedit [Episcopus] ad Altare, et accepto . . . ostensorio cum SS. Sacramento illud ambabus manibus tenens, vertens se ad populum, cum illo signum Crucis super populum [ter] faciet, nihil dicens. Quo facto, iterum deponit SS. Sacramentum super Altare, deponet velum, et genuflectit, ut supra.”¹ Aut iuxta praxim

² Rituale IX. 5, 3.

³ In processione SS. Sacramenti Celebrans in ora suppedanei genuflexus Sanctissimum a Diacono stante accipit; postea

stans ante infimum gradum Altaris Diacono genuflexo Sanctissimum reddit.

¹ II. 33. 27. Cf. De Herdt, Praxis Pontif. III, 234.

Romanam Diaconus Ostensorium Celebranti tradere vel ab eodem recipere potest, utroque stante.⁵

8. *Assistens* Presbyter vel Diaconus superpelliceo indutus eadem, quae supra Diaconus paratus peragit, at stolam in actuali tantum ministerio adhibet; statim postquam exposuit Sanctissimum vel porrexit Celebranti, illam iterum deponit et super brachium sinistrum portare potest.

9. *Caeremoniarii* est prospicere et dirigere ut omnia recte fiant, assisteres. Ministris (a dextris Diaconi) et Celebranti, si opus sit, scabellum vel brevem scalam apponit, velum porrigit vel imponit etc.

10. *Thuriferarius*, et *acoliijthi* seu ceroferarii saltem duo, vel plures intortitia ferentes post illum, ad Altare procedunt; deinde retro post Celebrantem et s. Ministros simulque cum illis genuflectunt. Thuriferarius suo tempore Celebranti thuribulum stans offert, accedendo a cornu Epistolae ante Diaconum vel Assistentem (vel Caeremoniarium), cui naviculam porrigit. Si opus sit, sustinet fimbriam pluvialis, affert defertque velum et scabellum graduatum.

Inecnsatio infra benedictionem “non praescribitur, et servanda est consuetudo locorum.”⁶

11. “Licet adhibere publicam precum recitationem vulgari sermone conscriptarum coram SS. Sacramento exposito, dummodo agatur de precibus approbatis.”⁷

“Utrum liceat generaliter ut chorus musicorum (id est cantores), coram SSmo Sacramento solemniter exposito decantet hymnos in lingua vernacula? *Resp.* Posse: dummodo non agatur de hymnis *Te Deum* et aliis quibuscumquo liturgicis precibus, quae nonnisi latina lingua decantari debent;”⁸ nec licet ista decantare infra ipsam Benedictionem post *Tantum ergo* inchoatum.

⁶ D. 3975. 4.

Cerem. U. S.

« D. 3108. 6. “The censer-bearer may incense the Blessed Sacrament with three swings.”

⁷ D. 3157. 8.

SD. 3537. 3.

ART. III.

DE EXPOSITIONE SS. SACRAMENTI PRO ORATIONE QUADRAGINTA HORARUM.

A. Anihadversiones praeviae.

190. 'lSupplicatio Quadraginta Horarum in omnibus ecclesiis paroecialibus aliisque, in quibus sanctissimum Sacramentum habitualiter asservatur, statutis de consensu Ordinarii loci diebus, maiore qua fieri potest sollemnitate quotannis habeatur; et sicubi ob peculiaria rerum adiuncta nequeat sine gravi incommodo et cum reverentia tanto Sacramento debita fieri, curet loci Ordinarius ut saltem per aliquot continuas horas, statis diebus, sanctissimum Sacramentum sollemniori ritu exponatur.'¹

2. Congregatio S. Officii (Sect, de Indulg.) d. 22. Jan. 1914 sequens decretum edidit:

“SS. D. N. Pius X., quamvis summopere exoptet, ut res (i. e. Expositio 40 Horarum) jugiter ad tramitem Clementinae Instructionis componatur, majori tamen prospicere volens fidelium emolumento et ampliori cupiens animarum in Purgatorio degentium providere suffragio decernere ac induigere dignatus est:

I. Confirmantur indulgentiae, quae d. 26. Nov. 1876 pro 40 Horarum expositionibus determinatae sunt, ac privilegia altarium d. 10. Maj. 1807 concessa.

II. Permittitur tamen ut ubi exercitium 40 Horarum iudice Rmo loci Ordinario fieri nequeat, prout ab Instructione Clementina exigitur, sit satis ad effectum indulgentiarum et privilegii obtinendum, primo die Sanctissimum Sacramentum, quacumque hora matutina vel circa meridiem publicae venerationi in ostensorio exponere et perdurante ipso die et per diem alterum ejusmodi expositione, die tertio, meridie aut de sero, idem deponere, quamvis noctu expositio interrumpatur.”²

¹ Can. 1275.

Americae foederatae concessum

² Privilegium huic simile jam est.

d. 24. Jan. 1868 Provinciis

Indulgentiae supradictae scii. 10 annorum totidemque quadragenarum *toties* acquiruntur, *quoties* visitatio corde saltem contrito peragitur. Quae visitatio juxta Constitutionem Clementis VIII. per unam horam perdurare debet; juxta Constitutionem Pauli V. brevior esse potest.³

3. “Mandant vero Patres hujus Concilii [Plenarii IL] ut iis exceptis, quae Sedes Apostolica modificare vel remittere induisent, ea omnia sedulo serventur in hujus devotionis celebratione, in Ecclesiis tam regularium quam saecularium, quae exposita reperiuntur in libro, cui titulus: ‘Ceremonial for the use of the Catholic Churches in the United States of America,’ ”⁴ quae quidem Instructionem Clementinam fere exhibent, et hic sequentibus proponuntur. (De Triduo *ad instar 40 Hor.* v. n. 198.)

4. Viginti saltem cerei continuo ardebunt, omnes accendendi ante elevationem in Missa expositionis, quorum bini sint in candelabris hinc inde prope infimum gradum positus. Antependium Altaris semper erit albi coloris.

Reliquiaria et statuae Sanctorum in Altari non ponantur, (“non exclusis tamen Angelorum statuīs, quae candelabrorum vices gerunt.”)

5. Consulitur, ut “pridie expositionis vespere, dato signo pro *z*lre *Maria*, ad commonendum populum, solemni modo campanae pulsantur; idemque fiat mane sub aurora, et durante expositione, post alia omnia signa salutationis *J*it *Maria*, pariterque triplici vico de more pulsantur ante Missas solemnes.”⁵

6. “Omnia altaria ecclesiae per eos dies quibus in ea peragitur supplicatio Quadraginta Horarum sunt privilegiata.”⁶

B. De Missis in hac Adoratione celebrandis.

191. Pro expositione cantatur Missa votiva solemnis de SS. Eucharistiae Sacramento (ut in fine Missalis inter votivas), cum *Gloria et Credo*. Die autem qua occurrat Officium. vel commemoratio vel dies infra octavam, etiam simplicem de idem Domini mysterio, scii. Corporis

• Congr. S. Off. 25. Jun. 1914.
 efr. Mocchegani, Coll. Incl. No.
 291.

* C. Plen. B. II. No. 377.
 B Instr. Clem.
 •Can. 917.

(hr., SS. Cordis. Passionis, Crucis, SS. Redemptoris, Pretios. Sanguinis, loco Missae de SS. Sacram, canitur Missa Officio, vel commemorationi vel octavae, ut supra, conveniens.

2. Missa vot. sol. de SS. Sacramento prohibetur:¹

(a) In Dominicis et Festis 1. cl.

(&) In Vigiliis Nativ. et Pentecostes.

(c) In Feriis Cinerum et Hebdom. Sanctae (a mane enim Feriae V. ad mane Sabbati Sancti a praedicta Expositione omnino cessandum).

Diebus supradictis cantatur Missa de die cum vel absque *Gloria* juxta ritum Missae, cujus primae Orationi sub una conclusione additur Oratio de SS. Sacramento. Quae si addita fuerit, semper dicitur *Credo*, praeterquam in feriis supradictis. Praefatio erit vel propria Missae vel de Nativitate; ultin. Evangel, de Missa vot. Ssmi Sacram., nisi legendum sit de Dominica, feria, vigilia vel octava.¹

Oratio de Ssmo Sacram, omittitur ob identitatem mysterii, ut supra n. 1. Dicitur in festo D. N. J. C. Regis.

Die 2. Nov. regulae speciales observandae infra n. 5 notatae.

¹ D. 27. Apr. 1927.

² Si vero ob aliquam causam Missa in *cantu*, non celebratur, Missa privata erit de currente die, in qua post Orationes a Rubrica praescriptas addetur Oratio SS. Sacramenti. Diebus quibus Missae votivae privatae permittuntur Missa votiva SS. Sacramenti legi poterit, sine *Gloria* et sine *Credo* cum Orationibus praescriptis. (Ordo serv. in D. Bait.)

Pro Dioecesi vero Baltimorensi S. Sedes induisit, “ut quibus in Ecclesiis Dioecesis Baltimorensis ex defectu Ministrorum Missa sollemnis cani nequit diebus tam Expositionis et Repositionis,

quam intermedio, celebrari possit Missa absque Ministris paratis, ita tamen, ut ab uno Sacerdote celebrante cantetur, vel si hoc fieri nequit ex defectu cantorum, saltem celebretur inservientibus duobus clericis superpelliceo indutis, ac collucentibus quatuor ad minus candelis in Altari.” S. C. R. 14. Jan. 1858.—At non omnia privilegia Baltimor. ad reliquas Dioeceses extenduntur, sed “ea solum, quae in Decreto d. 24. Jan. 1868 continentur.” S. R. C. Leavenworthen. ut supra.

In processione adhibendus est color Missae. Antependium semper sit albi coloris. D. 4269. 13.

3. In eadem Missa vot. sol. et in Missa quae ejusdem locum tenet Officia non commemorantur nisi

() Festum dupl. 2. cl.

() Quaevis Dominica, etiam quoad Officium translata.

(c) Feria major Adventus, Quadrag. et 2. Rogat.

(d) Octava privilegiata.

(e) Vigilia Epiphaniae.³

4. Feria Cinerum vel Ilebdom. S. die Expositionis occurrente. tonus feriatis in cantu Orationum. Praefationis et Pater noster est adhibendus, nec omittenda est Oratio *super p̃opulum*

5. Si dies 2. Novemb. occurrat *prima die* Orationis 40 Horarum prius cantanda est Missa de die. Tunc sequitur Expositio cum reliquis functionibus absque Missa.—Si occurrat *secunda die* Missa de die cantatur in colore violaceo. (Ubi Expositio interrumpitur, primo cantatur Missa de die, quam sequitur Expositio.) Omittitur Missa *pro Pace*.—Si occurrat *tertia die* functiones repositionis absque Missa fiant ante Missam cantatam de die.—Missae tempore Expositionis dicuntur de die in colore violaceo et nunquam ad Altare Expositionis.⁵

6. Ubi adest obligatio chori, Missa expositionis dicitur post Nonam, nec omittenda est Missa conventualis.

7. In Missis privatis, quae triduo expositionis celebrantur addatur Collecta de Ssmo Sacram., etiam in festis solemnioribus post Orationes a Rubricis praescriptas. Omittenda est ratione identitatis Mysterii, ut supra n. 1.; et in Missis die 2. Nov.

8. In omnibus Missis quae tempore expositionis celebrantur non pulsatur campanula, sed tantum in egressu Celebrantis e sacristia detur tenue signum cum solita campanula.

Nec extra casum necessitatis vel gravis causae in Altari expositionis ulla alia celebretur Missa praeter solemnem in expositione et repositione.

9. De Altari expositionis Communio non distribuitur

• D. 27. Apr. 1927.

ß D. 4351.

« D. 3574. 5.

juxta praxim Urbis; si fideles illo tempore ad Communionem accedere solent, sacra pyxis in alio Altari deponetur.⁷

C. De Functionibus in hac Adoratione persolvendis.

I. PRIMA DIES.

192. (a) Mane in Missa expositionis, quae usque ad sumptionem Sanguinis ritu non differt ab aliis Missis solemnibus, altera hostia consecrabitur pro solemni Expositione.¹

Post sumptionem igitur Sanguinis Celebrans adjuvante Diacono s. hostiam in ostensorio ponit illudque in medio corporali collocat. Tunc omnia observantur uti in Missa coram SS. Sacramento exposito. (No. 153.)

2. De Processione. Post ultimum Evangelium Celebrans cum s. Ministris genuflectit in suppedaneo et per gradus laterales descendit ad scamnum. Ibi omnes deponunt manipulos. Celebrans dimittit casulam, assumit pluviale, ad scamnum thus in duobus thuribulis imponit, accedit ad Altare et SS. Sacramentum modo consueto in infimo gradu infensat. illudque velo indutus genuflexus in ora suppedanei e manibus Diaconi sumit. Cantatur *Pange lingua*, et “intra Ecclesiam fiet processio” quae dirigitur ad dextram,² vel juxta consuetudinem Ecclesiae. “Quod si Ecclesiae angustia exigat, per plateam exire poterunt, sed non longius.”³ “Crucifer non subdiaconali habitu sed superpelliceo erit indutus. Intereunt, superpelliceo induti, et cum cereis ardentibus in manu” extima, “octo Sacerdotes [vel acolythi], qui hinc inde a lateribus ante baldachinum ibunt; post ipsos subsequuntur duo acolythi cum thuribulis, continuo per viam Sanctissimum incensantes. Celebrans sub baldacchino procedit, submissa voce psalmos et hymnos recitans cum Ministris pluvialis fimbrias sustinentibus; durante processione campanae solemniter pulsabuntur.”⁴

⁷D. 3448. 1; et 3482.

¹ “Hoc tamen non est de praecepto, idcoque exponi poterit sacra hostia in tabernaculo asservata.” Ordo servandus in Orat.

⁴⁰ Horarum in D. Baltimoren.

² Martinucci.

³ Instr. Clem.

⁴ Instr. Clem.

3. Reversa ad Altare processione, Crucifer ad latus Epistolae, vel alio convenienti loco Crucem, ccroferarii candelabra in credentia reponunt. Clerici in binas dividuntur partes hinc inde, vel statim, sine reverentia ad Altare, redeunt ad sua subsellia, et Sanctissimo appropinquanto omnes genuflectunt.

4. “Quum ad infimum Altaris gradum Celebrans pervenit, Diaconus genuflexus Sanctissimum recipiet,” surget expectatque donec Celebrans in genua procumbit. Subdiaconus interca a sinistris Celebrantis utrumque flectit genu; dein velum humerale Celebranti expediet. Diaconus ascendit ad Altare et Sanctissimum ipse (vel alius Sacerdos stola indutus) in throno exponit debitis cum genuflexionibus.

5. “Statim vero Cantores cantabunt *Tantum ergo*, etc. et, dum intonant *Genitori*, Celebrans erectus incensum ponet in thuribulo [primarii thuriferarii], et genuflexus ter Sacramentum adolebit.” Tunc duo thuriferarii facta genuflexione utroque genu, sua thuribula in sacristiam referunt.

6. “Hymno finito omissoque *Panem de coelo* canentur *Litaniae*” omnium Sanctorum cum Ps. et vers. etc. ut infra no. 195, 3.

7. “Ilis omnibus fluitis, sine benedictione Celebrans et clerici, brevi facta oratione, duobusque genibus flexis” in plano, “in sacristiam redeunt.” 5*

8. Si processio omittatur, quia “commode fieri nequit, ita ut neque intra ambitum Ecclesiae haberi valeat,” 6 praeterea nihil prorsus omittendum est.

Itaque post illissam thus in unum thuribulum ad gradus Altaris immittitur, et ineensatione facta SS. Sacramentum in throno collocatur. Deinde *Pange lingua* etc. cantatur, ad *Genitori* incensatur. Postea *Litaniae* etc. cantantur vel, deficientibus cantoribus, recitantur.

9. Toto expositionis tempore adsint adoratores. Si fieri possit, bini Sacerdotes, induti stola coloris officio diei convenientis,⁷ vel acolythi superpelliceo induti genuflexi ante

5 Ordo Bait.

Alias omitti non debet.

«C. Plen. Balt. TT. No. 376.

7 D. 1765. 2.

scamnum in presbyterio, singuli per unam (vel si sint pueri, per dimidiam) horam adorabunt.

10. (ô) Vespere, e. g. “hora octava post meridiem Sacerdos superpelliceo et stola indutus procedet ad Altare, ibique parumper orabit submissa voce; tum . . . sine benedictione reponet Sanctissimum in tabernaculo.”⁸ At “Litaniae majores cum *Pange lingua* et Orationibus,” aliive hymni et preces approbatae (e. g. Litaniae SS. Nominis aut Cordis Jesu, vel B. 31. V.) cani vel recitari possunt; postea Benedictio cum SS. Sacramento impertietur illudque reponetur.⁹

II. SECUNDA DIES.

193. Mane, SS. Sacramentum more solito, cum incensatione exponitur, simulque cani potest *Pange lingua* tantum et Oratio, *Deus, qui nobis*.

2. Cantanda est Missa votiva solemnis *pro Pace* in colore violaceo sine *Gloria* sed semper cum *Credo*. Adjungitur commemoratio SS. Sacramenti non sub unica conclusione, sed post Orationes a Rubricis praescriptas. Sequitur easdem regulas ut Missa Expositionis. Diebus exceptis (supra n. 1) canitur Missa de die cum Oratione *pro Pace* (etiam in Festis solenmioribus) sub unica conclusione. Dicitur *Credo*, praeterquam in feriis Ciner. et Hebdom. S. Additur Oratio de SS. Sacramenti, post Orationes a Rubricis praescriptas, nisi omittenda sit ab identitate Mysteriorum. Commemorationes fiunt, ut in Missa exposit. n. 191. Praefatio erit communis, in Dominica *de Trinitate*, nisi alia dicenda de Officio commemorato vel de tempore; in fine dicitur Evangelium S. Joannis, nisi aliud dicendum sit juxta Rubricas.

3. Vespere idem servatur ut prima die.

III. TERTIA DIES.

194. Mane exponitur SS. Sacramentum ut heri. Can-

⁸ Ordo Bait.

⁹ Cfr. Ordo Riten. B. II. 375, et Martinucci II. c. 38.

tatur Missa votiva soleiinis de SS. Sacramento in Altari expositionis (uti supra no. 191)? At vid. adn.

2. Vespere Celebrans cum s. Ministris accedit ad Altare; canentur Litaniae omnium Sanctorum cum psalmo et versiculis usque ad *Domine exaudi* inclusive, seu usque ad *Dominus vobiscum* exci. Interea (e. g. ad *Peccatores*), distribuuntur et accenduntur candelae et reliqua praeparantur pro processione.

3. Post *Domine exaudi* etc. imponitur incensum in duo thuribula et incensatur.

Tunc fit *processio* uti mane prima die (n. 192, 2).

4. Post processionem “Diaconus Sanctissimum Sacramentum in medio Altaris reponit. Cantores cantabunt *Tantum ergo*, et, dum intonant *Genitori Genitoque*, Celebrans erectus incensum ponet in thuribulo, et genuflexus ter Sacramentum adolebit. Cantores dicent λ'. *Panem de coelo*; tum Celebrans erectus [omisso *Dominus vobiscum*] Orationes etc. manibus junctis cantabit,”² ut infra, n. 196.

5. Tunc assumit velum humerale et dat Benedictionem modo consueto, et SS. Sacramentum in tabernaculo includetur, sicque finem obtinebit Oratio 40 Horarum.

ART. IV.

RITUS ET PRECES IN EXPOSITIONE QUADRAGINTA HORARUM.

A. Expositio SS. Sacramenti Prima Die.

195. Post Missam Expositionis, incensato SS. Sacramento fit *Processio*, ad quam cantatur:

Pange lingua.¹

2. Processione finita, postquam SS. Sacramentum in throno collocatum est, cantatur:

¹ Instr. Clem.; Ceremonial U. S.—“Quod si SS. Sacramentum reponetur vespere et postridie summo mane rursus exponetur, Missae repositionis locus non erit, quoniam exposito finem habet vespertino tempore, non

matutino.”—Martinucci, II. 38, 24—Idem tenent alii auctores Romani.

² Instr. Clem.

¹ Hymnus *Pange lingua* omitendus non est, etsi processio fieri nequeat.

Tantum ergo. Genitori. (Incensatur.)

3. Litaniae omnium Sanctorum.²

Deinde, post ultimum *Kyrie eleison*, Celebrans adhuc genuflexus dicit :

Pater noster (secreto) ; V. *El ne nos inducas*, etc.

Cantores: Ps. 69. *Deus in adiutorium*, etc.³

Celebrans item genuflexus cantat fetiali tono versiculos: *Salvos fac servos tuos* etc.⁴

4. Postea surgit et cantat :

V. *Dominus vobiscum*. R. *Et cum spiritu tuo*.⁵

Oremus.

Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili passionis tuae memorium reliquisti: tribue, quaesumus ita nos Corporis et Sanguinis tui sacra mysteria venerari, ut redemptionis tuae fructum in nobis jugiter sentiamus.

Ex sequentibus Orationibus de B. M. V. sumitur ea quae tempori convenit:

Ab Adventu usque ad Nativitatem Domini :

Deus, qui de beatae Mariae Virginis utero Verbum tuum, Angelo nuntiante, carnem suscipere voluisti; praesta supplicibus luis; ut, qui vere eam genitricem Dei credimus, ejus apud te intercessionibus adjuvemur.

A Nativitate Domini usque ad Purificationem:

Deus, qui salutis aeternae, beatae Mariae virginitate foecunda humano generi praemia praestitisti; tribue, quaesumus, ut ipsam pro nobis intercedere sentiamus, per quam meruimus auctorem vitae suscipere, Dominum nostrum Jesuni Christum Filium tuum.

A Purificatione usque ad Adventum, excepto tempore paschali :

Concede nos famulos tuos, quaesumus Domine Deus, perpetua mentis et corporis sanitate gaudere: et gloriosa beatae Mariae semper Virginis intercessione, a praesenti liberari tristitia, et aeterna perfrui laetitia.

² Cum notis ut in libello *Processionale Pon.* edit. Ratisbon.

³ Ut in Rituali. Append.

⁴ Ibid.

⁵ Omittendum in Repositione.

Tempore Paschali :

Deus, qui per resurrectionem, Filii tui, Domini nostri Jcsu Christi, mundum laetificare dignatus es: praesta, quaesumus; ut, per ejus Genitricem Virginem Mariam, perpetuae capiamus gaudia vitae.

Omnipotens sempiterne Deus: miserere famulo tuo Pontifici nostro N., et dirige eum secundum luam clementiam in viam salutis aeternae; ut te donante tibi placita cupiat, et tota virtute perficiat.

Deus, refugium nostrum et virtus: adesto piis Ecclesiae tuae precibus, auctor ipse pietatis, et praesta; ut quod fideliter petimus, efficaciter consequamur.

Omnipotens sempiterne Deus, qui vivorum dominaris simul et mortuorum, omniumque misereris, quos tuos fide et opere futuros esse praenoscis: te supplices exoramus; ut pro quibus effundere preces decrevimus, quosque vel praesens saeculum adhuc in carne relinet, vel fui urum jam exutos corpore suscepit, intercedentibus omnibus Sanctis tuis, pietatis tuae clementia omnium delictorum suorum veniam consequantur. Per Dominum nostrum Jcsum Christum, Filium tuum: qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia saecula saeculorum.

R. Arnen.

Celebrans rursus genuflexus cantat :

V. *Domine exaudi orationem meam.*

R. *Et clamor meus ad te veniat.*

Cantores :

V. *Exaudiat nos omnipotens et misericors Dominus.*

R. *Et custodiat nos semper. Arnen.*

Celebrans :

V. *Fidelium animae per misericordiam Dei requiescant in pace.*

R. Arnen.

B. Repositio SS. Sacramenti Tertia Die.

196. Litaniae omnium Sanctorum usque ad *Dominus vobiscum* exclusive.

2. Incensato SS. Sacramento fit processio (per Ecclesiam), ad quam cantatur:

Pange lingua.

3. Postquam processio finita, et SS. Sacramentum super Altari collocatum est, cantatur: *Tantum ergo. Genitori.* (Incensatur,)

V. *Panem de coelo* etc. R. *Omne delectamentum* etc.

Oremus. Deus qui nobis sub Sacramento mirabili ... et reliquae Orationes et versus ut supra no. 195, 4.

Ultimo datur Benedictio.

ART. V.

PRIVATA EXPOSITIO SS. SACRAMENTI.

197. Expositio privata seu minus sollemnis fit aperiendo tabernaculum, ita, ut SS. Sacramentum in pyxide velo suo cooperta ostendatur, quin e tabernaculo extrahatur. Ex qualibet justa causa e. g. ob infirmitatem aliamve personae vel communitatis necessitatem fieri potest, non requisita Ordinarii licentia.¹

2. Sex saltem cerei ardebunt. Celebrans superpelliceo et stola saltem indutus est; praecedunt thuriferarius et duo ceroferarii cum funalibus; qui si desint, candelabra cum candelis accensis in plano ponuntur; nec thurificatio praescribitur.

3. Tabernaculum modo consueto aperitur et Sanctissimum incensatur. Recitari possunt Litaniae aliaeve preces approbatae.

4. Ultimo recitatur vel cantatur *Tantum ergo, Genitori* (rursus potest thus imponi et incensari).

V. *Panem de coelo* et Oratio *Deus qui nobis*. Tunc datur Benedictio¹ pyxide cooperta veli humeralis extremitatibus³ et Sanctissimum reponitur more consueto.

¹ Jus Can. 1274.—Non licet Sacerdoti pro sua privata devotione sacrum Tabernaculum aperire pro adorando Sacramento, precibus ad libitum fundendis ac postea illud claudere. D. 3832. 2.

² D. 3833; et 3875.

³ D. 2786; 3582; 3780; 3888. Quoad Rosarium singulis Octobridiebus cum Litiis recitandum etc. Leo XIII. haec induisit:

“Attentis specialibus circumstantiis Ecclesiarum pauperum, in quibus praescripta expositio SSmi Sacramenti solemni modo

ART. VI.

DE TRIDUO AD INSTAR XL HORARUM.

198. Triduum, quod peragitur “*ad instar quadraginta Hararum*,” nullo modo cum expositione XL Horarum confundi debet. Est enim SS. Sacramenti “expositio sive in hebdomada Septuagesimae, sive Sexagesimae, vel Quinquagesimae [ante diem Cinerum] per tres dies.” Iloc triduum initium suum cepit a Benedicto XIV. vi Constit. “*Inter cetera*” (1 Jan. 1748) ; expositio 40 Hor. vero jam a Clemente VIII. virtute Const. “*Graves et diuturnae*” (25 Nov. 1592) in perpetuum instituta fuit.

Finis utriusque expositionis est diversus: Cum expositio 40 lior, habet ut suum objectum adorationem et glorificationem SS. Sacramenti, fidei firmationem in Christifidelibus necnon petitionem pacis et concordiae inter principes christianos; oratio *ad instar 40 Hor.* principaliter peragitur ad arcendos fideles a frequentatione pravorum spectaculorum indecororumque ludorum theatralium et ad offerendam Divinae Majestati aliqualem satisfactionem pro peccatis innumerabilibus, quibus hisce diebus offendi solet?

2. Dum 40 Horarum oratio peragi potest quolibet anni tempore, modo fiat in una tantum ecclesia uno eodemque tempore, Triduum peragi licet solum infra tempus a Dominica Septuagesima usque ad feriam IV. Cinerum ; nihil praeterea obstat, quin peragatur pluribus in ecclesiis simul, etsi sint in eadem urbe. Exponitur vero SS. Sacramentum “horis diurnis tantum a inane usque ad vesperam, de nocte autem reconditur.”

3. Observanda sunt pro dicto Triduo omnia, (piae jam supra (no. 190, 4 et 5, et no. 191, 8 et 9.) exposita sunt. Processio neque in initio tridui neque in fine praescripta est. Conciones, durante hae expositione, non tantum non interduntur, sed imino valde optandae sunt, et quidem conciones

seu per Ostensorium fieri nequeat
absque incommodo, eadem per
imulum exceptionis peragi po-
terit, prudenti judicio Ordinarii,
cum sacra pyxide, aperiendo,
m ilic t ab initio ostiolum ciborii

[tabernaculi], et cum ea popu-
lum in fine benedicendo.” D.
3650.

’ <fr. Lambertini Instr. XXX.
n. 17, Bencd. XIV. Instr. 14,
n. 8.

majores “attrahendi causa multitudinem” fovendique causa adoratorum erga SS. Sacramentum devotionem. Nihil obstat, quin Vesperae solemniter decantentur, immo potius hoc fieri valde desiderandum est. “Quotidie populo ad vesperam benedicatur.” 2

4. Altaria in hoc Triduo privilegiata esse non videntur; hoc enim privilegium a Pio VIT. solummodo pro tempore orationis 40 Horarum concessum est.

5. Indulgentia plenaria conceditur omnibus Christifidelibus, “qui poenitentia et Sacra Synaxi rite muniti, *singulis* diebus Augustissimum Christi Corpus [publico cultui expositum] visitarint, Deum orantes juxta ecclesiae mentem.” 3

ART. VII

DE EXPOSITIONS XIII HORARUM.

199. Ubi triduum praedictis diebus haberi nequit, expositio SS. Sacramenti peragi potest “in Feria V. infra hebdomadam Sexagesimae.” Haec est unica Venerabilis expositio, quae iisdem privilegiis ac triduum fruitur. Si aliis diebus SS. Sacramentum per XIII horas exponitur [qualem expositionem Episcopus, ut patet, permittere potest], talis expositio supradictis privilegiis non gaudet, nisi vi Indulti Apostolici (v. g. Archidoeccsi Colon, die 21 Febr. 1861 concessi).

2. Missa sollemnis cantanda est more votivo de SSmo. cum *Gloria*, un. orat. *Credo*, Praef. Nativ., *Ile* et Evang. S. Joannis,—modo non festum aliquod I. vel II. c. occurrat, quo in casu canenda est Missa diei occurr. cum Orat. SS. Sacr. sub una conclus., omissis omnibus aliis commemorationibus.¹

3. Indulgentia plenaria conceditur, “etiamsi [expositio] tantummodo in feria V. infra hebdom. Scxag. peragatur.” 2

2 Bened. XIV. ct Clem. XIII.
—Cfr. Inst. past. Alt. 23. Febr.
1880, n. 161, ct De Hordt, I. 31.

3 Bened. XIV.

1 Decret. Ur. et Or. 1852.

2 S. C. Indulg. 23. Jul. 1765.

APPENDIX.

De concione coram SS. Exposito.

200. Nulla lege generali prohibetur concio coram Ss. exposito. Praeceptum non praedicandi tempore orationis XL horarum in Instructione Clementina contentum, particulare est pro Urbe.¹ Nullimode vero permittendum est, conciones fieri de alio argumento quam de divinissima Eucharistia.

2. Sermocinator, quamvis sit Regularis, superpelliceo sit indutus. Utrum stola imponi possit necne, dependet a consuetudine. Talem consuetudinem ubique in hisce regionibus vigere, dici nequit. Color stolae albus esse debet.

3. Tempore, quo concio fit, velum ante s. Eucharistiam publice expositam apponi debet.²

4. Non licet habere concionem capite tecto ante sanctissimum Sacramentum palam expositum, quamvis velo serico obductum.³ Volato Sacramento, Clerus vero poterit sedere tecto capite cum bireto; sed laudandus esset, si sederet detecto capite.⁴

5. Docet ni concionator maneat in eo situ, qui circumstantes non adducat ad actus irreverentiae, terga vertendo ad Ss. Sacramentum.

¹ Cf. Eph. Lit. XVIII. p. 212.

²D. 3728. 2.

³D. 2769. 2.

⁴D. 2552. 1.

CAPUT XVI.

DE PRAESTANTIORIBUS FUNCTIONIBUS MISSAE
ADNEXIS

SEU

DE BENEDICTIONE CANDELARUM, CINERUM ET
PALMARUM.

APT. I.

ANIMADVERSIONES GENERALES.

201. Functiones in festo Purificationis B. M. V., Fer. IV. Cinerum, et Dominica Palmarum peragenda (necnon in reliquis majoris Hebdomadae diebus), pro officio non solemni praecipue desumptae sunt ex *Memoriali Rituum* ab ipsa S. II. Congregatione jussu Benedicti XIII. edito ;¹ pro officio autem solemni, praesertim pro Diacono et Subdiacono, ex Missali Romano. (Citationes sine addito in hoc capite desumptae sunt ex *Memoriali Rituum*.)

S. R. C. die 21 Nov. 1893, statuit: “Benedictiones candelarum, cinerum atque palmarum esse ex obligatione faciendas in omnibus Ecclesiis Collegialibus ; in aliis autem posse fieri.”

2. “Parocho curae erit designatos clericos quasi manu-ducens, praecedenter in actionibus peragendis instruere. Eisdem insuper ea quae in processionibus recitanda praecipiuntur, edoceat.”² Ubi deficiunt clerici ordinati, subrogari possunt sacculares.

3. Non licet ea quae recitanda proponuntur, abbreviare, vel in vernaculo idiomate decantare; hoc enim generatim in Officiis liturgicis omnino est prohibitum. (Cf. n. 99, G.)

i “Memoriale Rituum pro ali-
quibus praestantioribus sacris
functionibus persolvendis in mi-
noribus Ecclesiis parochialibus

jussu Benedicti XIII. Pont. Max.
editum.” Editio nova 1921.

2 Monitum editioni anni 1725
praemisum.

Si clerici ministrantes nonnisi inepte respondeant, Celebrans *solus* recitat omnes antiphonas, etc.

4. Plura, quae a quovis Sacerdote facile supplentur vel aliunde nota sunt, e. g. de praeparandis in sacristia, credentia, Altari, in hoc capite omissa sunt (ut compendii limites serventur).

5. Benedictio Candelarum, Cinerum, Palmarum—necnon Fontis baptismalis in Sabbato sancto et vigilia Pentecostes per ipsum Celebrantem peragenda sunt.³

ART. II.

DE BENEDICTIONE CANDELARUM IN FESTO PURIFICATIONIS B. MARIAE VIRGINIS.

A. De Praeparandis pro Benedictione, Processione et Missa.¹

202. “*In abaco seu credentia*:

() “Calix pro Missa cum omnibus ornamentis coloris albi, coopertus alio velo coloris violacei, ni festum incidat in Dominica privilegiata, quia tunc coloris violacei.

() “Pelvis cum medulla panis et vasa pro lotionem manuum post distributionem candelarum et manutergium.

(c) “Vas aquae benedictae cum aspersorio.

(cZ) “Exemplaria hujus Memorialis pro recitandis in processione.”

Prope credentiam “Crux processionalis,” etc.

Ibidem vel *ad scamnum*: “Plancta, stola et manipulus coloris albi, vel violacei, si in Dominica ut supra.”

Pro officio solemni duo manipuli pro Diacono et Subdiacono.

2. “*In Altari*: (a) Pallium violaceum faciliter amovibile, et forte, ad expeditiorem usum, et aptatum super aliud albi coloris, si Missa erit de Beata Maria Virg.”

¹ S. R. Congregatio declaravit, consuetudinem contrariam etsi immemorabilem a Parochis servatam “non licere, et Benedictiones, de quibus in precibus, peragendas esse per Celebran-

tem.” (D. 2783.) Ab hac regula excipitur solus Episcopus Dioecsanus (D. 2976, 8; 3798. 2.

³ Vide n. 201. 4.

(Z)) Missale apertum in cornu Epistolae.

3. “Prope cornu Epistolae in piano: Mensa cooperta mantili albo, et super eam candelae benedicendae, similiter aliqua mappa munda coopertae.”

B. Conspectus brevis functionum.

203. I. Celebrans pluviali violaceo indutus medius inter duos clericos, vel inter Diaconum et Subdiaconum, ascendit ad Altare illudque in medio osculatur. In cornu Epistolae manibus junctis legit, vel cantat Orationes vel antiphonas, etc.

Post ultimam Orationem Celebrans ibidem imponit incensum cum benedictione; ter aspergit candelas dicens *Asperges me*, etc.; deinde thurificat.

II. Celebrans stans in medio Altaris accipit candelam a digniore Sacerdote.

Si non adsit alius Presbyter, Celebrans in suppedaneo accipit candelam de medio Altari.

Tunc in cornu Epistolae recitat antiphonam, nisi a choro cantetur.

Deinde (vel dum chorus cantat antiph.) distribuit candelas.

III. Distributione facta lavat manus; deinde in cornu Epistolae recitat Orationem (prius antiphonam *Exsurge*, si a choro non cantetur).

IV. Ultima Oratione finita fit *processio* hoc modo:

Celebrans tenens candelam dicit ad populum versus *Procedamus in pace*. Praecedit crucifer, Celebrans et clerici recitant (vel chorus cantat) antiphonas praescriptas, omnes tenent candelas.

Si officium sit solemne: imposito incenso Diaconus tenens candelam cantat *Procedamus in pace*, praecedit Subdiaconus Crucem ferens post thuriforarium medius inter ceroferarios; Diaconus a sinistris Celebrantis dextra pluviale, sinistra candelam sustinet.

V. Deinde dicitur Missa. Candelae tenentur ad Evangelium et ad elevationem, i. e. a *Sanctus* usque ad Communionem.

C. De ipsa Benedictione Candelarum.¹

BENEDICTIO ABSQUE S. MINISTRIS.

204. “Celebrans accipit amictum, albam, cingulum, stolam et pluviale coloris violacei;” vel deficiente pluviali stolam tantum super albam sine manipulo.

“Si fuerit dies Dominica, Celebrans antequam pluviale accipiat benedicit aquam pro aspersione.”

2. “Interim primus Clericus candelas in Altari accendit.”

3. “Celebrans, facta cum clericis debita reverentia Cruci, praecedente primo clerico manibus junctis” (nisi ferat thuribulum) vel “(cum vase Aquae benedictae, si fuerit Dominica), medius inter secundum et tertium clericum, tecto capite procedet ad Altare” ut pro Missa solemni. Si pluviale desit, vel ob angustiam loci clerici procedunt secundus post tertium.

“Ante infimum gradum deponit biretum in manibus Clerici assistentis, dum primus Candelas discooperit.”

4. “Celebrans ascendit ad Altare et osculatur illud in medio, accedit ad cornu Epistolae semper modius inter clericos,” qui non genuflectunt dum Celebrans Altare osculatur.³

5. “Ibidem facie ad Altare, manibus junctis, in tono feriali, dicit,” vel cantat, si adsint cantores, “*Dominus vobiscum*, et postea subjungit: *Oremus* (non extendens manus), et Orationem: *Domine Sancte*, etc. cum quatuor aliis Orationibus.”

¹ Si festum Purificationis B. M. V. in Dominica privilegiata vel festo † classis occurrat, festum Purificationis transfertur, non vero benedictio candelarum

BENEDICTIO SOLEMNIS.

Diaconus et Subdiaconus induunt amictum, albam, cingulum ac plancatam plicatam (si uti licet.²). Diaconus etiam stolam diaconalem,—sine manipulis.

Praecedentibus thuriferario, et acolythis cum candelabris accensis, Diaconus et Subdiaconus, a lateribus Celebrantis, fimbrias pluvialis elevantes, modo consueto procedunt ad Altare.

Acolythis post debitas reverentias candelabra in credentia deponunt; ibi cum thuriferario consistunt. Caeremoniarius agit ut in Missa solemni, et discooperit candelas.

Diaconus et Subdiaconus a lateribus Celebrantis ascendunt et ad cornu Epistolae assistunt, Diaconus a dextris, Subdiaconus a sinistris, paululum retro. Diaconus elevat fimbriam pluvialis, quando Celebrans signum Crucis facit. Caeremoniarius assistit ut ad Introitum in Missa solemni; item

et processio (D. 3321); in Missa candelae non tenentur.

² Cf. n. 97, 2.

³ Martinucci et De Carpo contra alios.

BENEDICTIO ABSQUE S. MINISTRIS.

6. “Interim primus clericus ponit ignem in thuribulo et affert illud cum navicula ad Altare.”

7. “Dum dicitur quinta (ultima) Oratio tertius clericus, qui erat a sinistris Celebrantis, recedit, et accepto e credentia vase aquae benedictae, una cum clerico thuriferario accedit ad Celebrantem.”

8. “Celebrans, completa quinta Oratione, ministrante cum osculis consuetis naviculam secundo clerico, qui est a dextris ejus, imponit cum benedictione (*Ab illo benedicaris, etc.*) incensum in thuribulo.”

9. “Deinde, accepto aspersorio a secundo clerico, ter aspergit candelas, in modio, a dextris earum, et a sinistris, dicens submissa voce antiphonam: *Asperges me*, etc. sino psalmo.”

“Successive similiter triplici ductu candelas adolet incenso, nihil dicens.”

10. “Completa benedictione, laudabiliter Celebrans facta in medio Altaris debita reverentia, congruentius tecto capite in suppedaneo a parte Evangelii, gravi sermone populum admonebit de institutione hujus solemnitatis atque mysteriis, et utilitate candelarum benedictarum utque populus reverenter accedat ad distributionem.”

D. De Distributione Candelarum

Functio absque s. Ministris.

205. “Expleto sermone,” vel statim post incensationem, “primus clericus accipit e mensa candelam pro Celebrante, ct, nisi adsit aliquis in presbyterali Ordino constitutus, eam collocat in medio Altaris. Celebrans in modium se confert, facie ad crucem conversa accipit ex Altari candelam, et eam osculatur, ct tradit primo clerico servandam.”

BENEDICTIO SOLEMNIS.

postea ad incensum imponendum.

Thuriferarius ut primus clericus.

Primus acolythus ferens vas aquae benedictae cum thuriferario post ultimam Orationem accedit ad Celebrantem.

Diaconus, post ultimam Orationem ministrat ad impositionem incensi, ad aspersionem et incensationem, modo consueto; Subdiaconus interim fimbriam pluvialis dextram sustollit.

Functio Solemnis.

Diaconus stans in cornu Epistolae accipit ab acolytho candelam Celebrantis, ct, deficiente alio Sacerdote, Diaconus (etsi in ordine presbyterali constitutus) eam deponit in medio Altaris, unde Celebrans non genuiloxis illam accipit, et tradit Subdiacono ad latus

FUNCTIO ABSQUE S. MINISTRIS.

2. “Si adsit aliquis Sacerdos, hie dabit candelam Celebranti stanti facie ad populum, cum osculo candelae tantum, et Celebrans similiter candelam tantum osculabitur.”

3. “Deinde Celebrans (nisi adsint, qui cantent; si enim adsunt, ad distributionem immediate procedit) accedit ad cornu Epistolae, et alternatim cum suis clericis,” vel saltem solus, “alta et aequa voce recitabit Ant. *Lumen*, etc., et Canticum *Nunc dimittis*.” Si cantentur per Cantores ipse illa omittere statimque candelas distribuere potest.

4. “Repetita post *Sicut erat in principio* Ant. *Lumen*, etc. Celebrans vertit se ad populum et distribuit candelas primo Presbyteris, si adsint, dispositis seriatim super ora suppedanei, et dignioribus prope cornu Epistolae, qui omnes genuflexi candelam et manum Celebrantis osculabuntur.”

“Si cantores habeantur, cum Celebrans inceperit distribuere candelas, cantant Antiphonas cum Cantico et subsequentem Antiphonam cum Psalmo.”

5. ‘ Deinde Celebrans, facta reverentia Altari, medius inter suos clericos accedit ad cancellos Presbyterii a parte Epistolae. Ibidem incipit distribuere candelas, primo viris, deinde loeminis,” praebente ei candelas ter-

FUNCTIO SOLEMNIS.

Evangelii constituto, qui eam rursus in Altari deponit.

Si adsit alius Sacerdos, Diaconus accipit ab acolytho candelam Celebrantis eamque osculatur et tradit Sacerdoti digniori, qui eam osculatur, “et ab eo Celebrans accipit candelam non genuflectens nec osculans manum illius,”¹ stans ad populum versus.

Deficientibus cantoribus Celebrans cum ministris in cornu Epistolae recitat Ant. *Lumen* et Cant. *Nunc dimittis*.

“Postea Celebrans stans in medio ante Altare, versus ad populum distribuit candelas, primum digniori, a quo ipse acceperat;”² Praesulibus; 3° Canonicis; “deinde Diacono et Subdiacono paratis; et aliis clericis singulatim per ordinem,” binis, “ultimo laicis” [ad cancellos] “omnibus genuflectentibus, et candelam et manum Celebrantis osculantibus exceptis Prae-latis, si adsint.”² Diaconus assistit Celebranti a sinistris, porrigens candelas oblatis ab acolythis; Subdiaconus a dex-

¹ Ruhr. Miss.

² Mulieres osculantur candelam tantum.

FUNCTIO ABSQUE S. MINISTRIS.

tio clerico a sinistris, allatas a primo clerico.

6. Laieis candelae etiam ab aliis Sacerdotibus superpelliceis et stolis violaceis indutis distribui possunt. Si laici sint nimis numerosi, ipsi candelas manibus tenere possunt tempore benedictionis, et Celebrans intentionem ad illas dirigere. (Idem valet quoad ramos palmarum.)

7. “Completa distributione, Celebrans lavabit manus in plano Epistolae clericis ministrantibus;” vel si ab Altari non descenderit, ibidem lavat, stans ut in Missa ad *Lavabo*. Interim candelae accenduntur, nisi ab initio accensae fuerint (juxta consuetudinem loci).

8. “Celebrans, lotis manibus, pergit per latus Altaris ad librum in cornu Epistolae. Ibi cum suis clericis (si Cantores desint) alta voce recitabit Antiphonam : *Exsurge, Domine*, etc.”

9. “Deinde stans ibidem subdit: *Oremus*, et si sit post Septuagesimam, et non in die Dominico, subjungit ipsemet, ac genuflectens cum omnibus : *Flectamus genua*, et secundus clericus primo surgens, respondet : *Levate*. Postmodum Celebrans dicet Orationem: *Exaudi quaesumus, Domine*, etc., semper tenens manus junctas, ut supra.”

FUNCTIO SOLEMNIS.

tris fimbriam pluvialis sustollit. “Cum inceperit distribuere candelas, a choro cantatur Ant. *Lumen ad revelationem*, etc. Cant. *Nunc dimittis*.” Quae si non sufficiant, repetantur quousque distributio finiatur, sed absque *Gloria Patri*, quod semel tantum dicitur.

Ad lotionem manuum Diaconus fimbriam pluvialis sustollit et manutergium porrigit, Subdiacono alteram pluvialis fimbriam elevante. (Interca eant. *Exsurge*.)

Postea cum Celebrante in cornu Epistolae revertuntur ut functionis initio.

Ante Orationem post *Oremus*, si tempus requirat, Diaconus cantat *Flectamus genua*, omnesque genuflectunt, excepto Celebrante, Subdiaconus cantat *Levate* (stantes in eodem loco, vel retro post Celebrantem), et omnes surgunt.

E. De Processione.

I. IN FUNCTIONE ABSQUE S. MINISTRIS.

206. “Completa Oratione” post candelarum distributionem “Celebrans ibidem accipit a primo clerico candulam accensam,” et (si desint Cantores) “Rituale pro Antiphonis in processione cantandis. Alii clerici similiter accipiunt candelas accensas et exemplaria hujus Ritualis.”

2. “Celebrans vertit se ad populum et dicit; *Procedamus*

in pace, et clerici vel Chorus respondent: *In nomine Christi, Amen.* Celebrans (in defectu Cantorum) incipit recitare Ant. *Adorna*, etc., ut infra, et alternatim cum clericis sibi assistantibus reliquas Antiphonas prosequetur.”

3. “Responso, ut supra: *In nomine Christi. Amen*, primus clericus accipit Crucem processionalcm vertit se ad populum (ipse nunquam genuflectit) et procedit, juxta consuetudinem, vel extra Ecclesiam, vel intus eandem.¹ et dirigit processionem recta via usque ad januam in primo casu, a sua parte dextra in secundo et circuit et redit ante Altare.”

4. “Celebrans, cum in planum descenderit, vertit se ad Altare, et ipsi debitam facit reverentiam; tum sequitur Crucem (vel Cantores si adsint), tecto capite, medius inter Clericos, recitans (si opus fuerit) cum eis sequentes Antiphonas.”

“Si aderint Cantores, horum erit canere has Antiphonas ab initio Processionis et versus Responsorii in reditu.”

Antiphona.

207. (1) *Adorna, thalamum tuum, Sion, et suscipe Regem Christum:*

(2) *Amplectere Mariam, quae est coelestis porta:*

(3) *Ipsa enim portat Regem gloriae novi luminis:*

(4) *Subsis/it Virgo, adducens manibus Filium ante luciferum genitum:*

(5) *Quem accipiens Simeon in ulnas suas, praedicavit populis, Dominum eum esse vitae et mortis, et Salvatorem mundi.*

Alia Antiphona.

(6) *Responsum accepit Simeon a Spiritu Sancto, non visurum se mortem, nisi videret Christum Domini:*

(7) *Et cum inducerent puerum in templum, accepit eum in ulnas suas, et benedixit Deum, et dixit:*

(8) *Xunc dimittis servum tuum, Domine, in pace.*

(9) *Cum inducerent puerum Iesum parentes ejus, ut*

¹ Potius intus ambitum Ecclesiae. Martinucci.

facerent secundum consuetudinem legis pro eo, ipse accepit cum in ulnas suas.

2. “Ingrediendo Ecclesiam, si extra eam processum fuit, vel in ipso cancellorum presbyterii ingressu, si processio intus Ecclesiam peracta fuit, recitetur,” vel cantetur *fisequens R.*”

Responsorium.

3. (1) *Obtulerunt pro eo Domino par turturum, aut duos pullos columbarum:*

(2) *Sicut scriptum est in lege Domini.*

(3) *Postquam impleti sunt dies purgationis Mariae, secundum legem Moysi,*

(4) *Tulerunt Jesum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino.*

(5) *Sicut scriptum est in lege Domini.*

(6) *Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto.*

(7) *Sicut scriptum esi in lege Domini.*

“Clericus Crucem deponit in loco suo. Celebrans absolvit Responsorium ante Altare.” (Pro cant, vide Processionale Rom.)

II. IN FUNCTIONE SOLEMNI.

208. Oratione post distributionem candelarum finita, Celebrans stans in cornu Epistolael “ponit incensum in thuribulum,” ut in Missa solemni.

2. Tunc Subdiaconus per gradus laterales descendit et Crucem processionalcm accipit a Caeremoniario vel alio Clerico.

Praeit thuriferarius, eumque sequitur Subdiaconus medius inter ceroferarios; qui se consistunt ad ingressum presbyterii, ad Altare conversi, thuriferarius autem post Subdiaconum.

3. Interim Diaconus ibit in medium suppedaneum cum Celebrante eique cum solitis osculis candelam a Caeremoniario acceptam porrigit, ab eodemque suam candelam accipit. Ibi “vertens se ad populum dicit” cum cantu:

“Procedamus in pace. Et Chorus respondet: In nomine Christi. Amen.”

4. Ceroferarii et thuriferarius, facta genuflexione, convertuntur ad navem Ecclesiae. “Praecedit thuriferarius cum thuribulo fumigante, deinde Subdiaconus paratus deferens Crucem” cum imagine non ad deferentem conversa sed quasi Christus praeire videatur² “medius inter duos acolythos, cum candelabris accensis;” sequuntur cantores cantantes *Ant. Adorna thalamum*, etc., supra n. 207. (Deficiente choro Celebrans cum ministris recitabit Antiph. et Respons.) “Sequitur Clerus per ordinem, ultimus Celebrans cum Diacono a sinistris, omnes cum candelis accensis in manibus” extimis, et capite detecto, excepto Celebrante et Diacono. Si extra Ecclesiam procedant, omnes bireto caput tegunt, exceptis Cacremoniariis, Crucifcro, acolythis et thuriferario.

Processionis tempore campanae festivo modo pulsantur.

5. Reversi ad presbyterium cantant Rosp. *Obtulerunt* (supra n. 207, 3), etsi praecedens Rosp. nondum finitum fuerit; Celebrans et Diaconus caput detegunt, Subdiaconus, absque reverentia ad Altare, deponit Crucem prope credentiam, ceroferarii candelabra deponunt. Clerici, reverentia ad Altare facta et se salutantes ad invicem, procedunt ad sedes suas.

F. De Missa.

209. “Primus clericus resumit candelas, extinguit et servat in credentia.” Celebrans prope scabellum, adiuvantibus suis clericis deponit pluviale et stolam violaceam, et accipit paramenta alba pro Missa, si celebranda erit de B. Maria, alias violacea accipit pro Missa de Dominica.

2. “Interim” vel intra processionem, si Missa erit celebranda de Festo, “primus clericus” vel sacrista, “amovet pallium violaceum ab Altari, remanente albo, et apponit vasa florum inter candelabra. Defert calicem paratum ad Altare.” i. e. si sit clericus ordinatus; alias Celebrans ipsum defert.

3. “Celebrans procedit ad Missam, in qua, si erit de festo,

clerici tenebunt candelas accensas ad Evangelium, et ab elevatione (*Sanctus*) usque ad Communionem.”

4. In *Missa solemni*, quae celebratur modo consueto, Candelae tenentur in manibus, dum Evangelium a Diacono cantatur; etiam Celebrans a Cacremoniaro candelam accipit postquam se initio Evangelii signaverit, eidemque post Evangelium reddit, antequam osculetur librum. Deinde ut supra n. 3 in fine.

ART. III.

DE BENEDICTIONE CINERUM.

A. De Praeparandis pro Benedictione et Missa.

210. “*In credentia· Altaris majoris:*

(«) “Calix paratus pro Missa, cum velo et bursa coloris violacei ;7’

(b) “Pelvis cum medulla panis, et vasa ad lavandas manus post Cinerum distributionem;”

(c) “Vas aquae benedictae cum aspersorio.”

Ibidem, vel *ad scamnum*: “Manipulus et planeta violacea.” Pro officio solemni duo manipuli pro Diacono et Subdiacono.

2. “*In Altari:*

(a) “Altare cum pallio violaceo, Cruce et candelabris cum cereis, absque vasis florum.”

(b) Missale apertum in cornu Epistolae.

(c) “Vas argenteum, vel ex alia pulchra materia, cum Cineribus ex ramis in praecedenti Dominica Palmarum benedictis, combustis et subtiliter cribratis, et aridis, cooper-tum vel operculo consimili vel velo violaceo, inter Missale et cornu Epistolae.”

B. Conspectus brevis functioni!

211. I. Celebrans pluviali violaceo indutus medius inter duos clericos, vel inter Diaconum et Subdiaconum, ascendit ad Altare illudque in medio osculatur. In cornu Epistolae manibus junctis legit, vel cantat Orationes vel antiphonas etc.

Post ultimam Orationem Celebrans ibidem imponit incensum cum benedictione ; ter aspergit cineres dicens *Asperges me* etc. ; deinde thurificat.

II. Celebrans stans in medio Altaris facie versa ad populum a digniore Sacerdote inclinatus cineres in capite accipit.

Si non adsit alius Presbyter, Celebrans stans in suppedaneo ad Altare conversus cineres sibi imponit, nihil dicens.

Tunc in cornu Epistolae recitat antiphonam, nisi a choro cantetur.

Deinde (vel dum chorus cantat antiph.) distribuit cineres, dicens *Hlemento homo*.

III. Distributione facta lavat manus; deinde in cornu Epistolae recitat Orationem. Do Missa vide n. 154.

C. De ipsa Benedictione Cinerum.

212. I. *De functione absque sacris Ministris.* tc Celebrans, lotis manibus, per manus secundi et tertii clerici accipit (super cottam¹) amictum, albam, cingulum, stolam et pluviale coloris violacei, vel deficiente pluviali, stolam tantum super albam.

2. Procedunt ad Altare modo consueto, Celebrans medius inter secundum et tertium clericum superpelliceis indutos.

3. “Celebrans ascendit Altare medius inter secundum et tertium clericum et osculatur illud in medio. Interim primus clericus deposito Celebrantis bireto, discooperit cineres.”

4. “Celebrans accedit ad cornu Epistolae et ex Missali recitat cum suis clericis Ant. *Exaudi*, etc.,” (quae si cantentur a Cantoribus, a solo Celebrante submissa voce recitabuntur). “Repetita Antiphona Celebrans dicit,” vel cantat “in tono feriali manibus junctis: *Dominus vobiscum*, et postmodum subjungit quatuor Orationes.”

5. “Dum dicitur quarta (ultima) Oratio, tertius clericus accipit vas aquae benedictae, et una cum clerico thuriferario accedit ad dextram Celebrantis.”

G. “Celebrans ministerio secundi clerici imponit incensum in thuribulo (*Ab illo benedicaris, etc.*), et deinde aspergit (*Asperges me, etc.*) et thurificat Cineres de more.”

i Ubi hic usus viget.

7. “Expleta Benedictione, vas cum Cineribus ponitur in medio Altaris.”

“Celebrans laudabiliter habet sermonem ad populum super Benedictione et Impositione Cinerum in hac Feria.”

II. *In functione Solemni* Diaconus et Subdiaconus induti sunt et se gerunt ut in benedictione candelarum, supra n. 204. Assistunt igitur a lateribus Celebrantis, ministrant modo consueto ad aspersionem et incensationem. Item Caeremoniarius, thuriferarius et acolythi seu ccroferarii, ut n. 204, 2 seq.

D. De Cinerum Impositione.

213. In functione simplici “Celebrans (absente alio Sacerdote), consistit super suppedaneo in medio, ad Altare conversus, sibi que ipsi cineres in modum Crucis imponit in capite, nihil dicens.”

“Si adsit alius Sacerdos, hic sine stola accedens ad Altare imponit cineres Celebranti (qui stabit capite inclinato, et facie versa ad populum) dicendo: *Memento, homo, quia pulvis es, et in pulverem reverteris.*”

2. “Celebrans, acceptis cineribus, accedit ad Missale in cornu Epistolae, et recitat cum clericis, ut supra, Ant. *Immutemur*, etc.”

3. “Deinde imponit cineres omnibus de Clero, dispositis super oram suppedanei, et dignior erit proximior ad latus Epistolae, dicens: *Memento homo*, etc.”

4. “Celebrans, facta reverentia Altari, medius inter secundum et tertium clericum,” sustinentes fimbrias pluvialis, “accedit ad cancellos presbyterii e regione Epistolae, et imponit cineres primo viris, deinde foeminis,” non super velum, sed supra capillos aut in fronte.¹

5. “Completa impositione, Celebrans in plano Epistolae, ministrantibus clericis, lavat manus cum mica panis, et tergit. Deinde pergit per latus Altaris ad librum in cornu Epistolae. Ibidem facie ad Altare dicit manibus junctis: *Dominus vobiscum*, et Orationem: *Concede nobis, Domine*, etc., et facta ibidem reverentia Altari, descendit” per gradus laterales “ad planum Epistolae.”

6. Prope scabellum, adjuvantibus suis clericis, deponit pluviale, et accipit manipulum et planctam. “Interim primus clericus defert calicem ad Altare, et expanso corporali in medio ejus, aptat calicem super illud.” Scilicet, si sit clericus ordinatus; alias ipse Celebrans calicem de credentia ad Altare secum affert.

Missa celebratur modo consueto. “Dum dicitur *Communio*, primus clericus,” si ordinatus sit, “amovet calicem ab Altari, et defert ad credentiam.”

7. In functione solemni Diaconus et Subdiaconus post benedictionem cinerum assistunt Celebranti, prior a dextris, tenens pelviculam cinerum, porrectam per Caeremoniarium, Subdiaconus a sinistris; uterque fimbrias pluvialis sustollens. Ipsi post digniorem (resp. post Canonicos), cineres genuflexi in ora suppedanei accipiunt.

8. Chorus stat per totam cinerum benedictionem facie ad Altare conversa; sedebit autem, quum unusquisque ipsius ordo cinerem accepit.

De Missa, vide n. 154.

ART. IV.

DE DOMINICA PASSIONIS.

214. “Ante primas Vesperas Dominicae Passionis cooperiuntur Cruces et imagines,”¹ nempe “omnes imagines, non tantum Cruces et imagines Salvatoris.”² (Excipiuntur Stationes Viae Crucis.³) Velamina sint coloris violacei, nec translucida, neque ulla figura, ne Crucis quidem, intexta.⁴

2. Cruces sic tectae remanent usque ad feriam VI. in Parasceve, post denudationem S. Crucis, sed “sacrae imagines Sabbato Sancto ad *Gloria in excelsis Deo*, si commodè fieri poterit, vel post officium ejusdem dici discooperiendae sunt,” “nec detegi debent quando occurrit festum S. Titularis, vel Dedicatio Ecclesiae.”⁶

¹ Ruhr. Miss.

²D. 1275. 2.

³D. 363S. 2.

< Martinucci, II. 21.

>D. 1248.

⁶ D. 926. 3. Velantur imagines ad luctum fidelibus inspirandum ob passionem Domini; vel quia Christus instante morte sua se occultant eo quod nondum ven-

3. “Cantores ab hac Dominica usque ad *Gloria in excelsis Deo* Sabbari Sancti, excepto hymno angelico feriae V. in Coena Domini, utantur cantu Gregoriano vel figurato polyphono.’’⁷

ART. V.

DE DOMINICA PALMARUM.

A. De Praeparandis pro sacris actionibus hujus Dominicae.

215. “*In credentia:*

Ça) “Calix pro Missa cum omnibus ornamentis coloris violacei.”

(ô) “Pelvis et urceus pro lotione manuum.”

(c) “Libri continentes recitanda in processione.”

Ibidem vel *in scamno* “manipulus et plancta coloris violacei.” Pro officio solemni duo manipuli pro *Diacono et Subdiacono*, stola latior pro Diacono.

“*In Altari:* (n) Pallium violaceum.

(v) “Missale apertum in cornu Epistolae.”

(c) “Rami palmarum, loco florum, inter candelabra;” nec interponuntur Reliquiaria.¹

“*Prope cornu Epistolae* in plano; (n) Mensa cooperta mantili albo, et super eam palmae benedicendae.

(7>) “Crux processionalis tecta velo violaceo, et vitta violacea pro liganda palma in summitate Crucis.”

B. Brevis Conspectus Functionum.

216. I. Celebrans pluviali violaceo indutus medius inter duos clericos, vel inter Diaconum et Subdiaconum, ascendit ad Altare illudque in medio osculatur. In cornu Epistolae manibus junctis legit, vel cantat Orationes vel antiphonas etc. Subdiaconus cantat Lectionem, Diaconus Evangelium, cum benedictionibus, osculis, incensatione ut in Missa solemni.

Post ultimam Orationem Celebrans ibidem imponit incensum cum benedictione; ter aspergit palmas, dicens *Asperges me* etc.; deinde thurificat.

isset hora illius: *Iesus autem al-*
sconàit se.

r Caer. Ep. II. 20, 4.

¹ Martinucci.

II. Celebrans stans in medio Altaris accipit palmam a digniore Sacerdote.

Si non adsit alius Presbyter, Celebrans stans in suppedaneo accipit palmam de medio Altari.

Tunc in cornu Epistolae recitat antiphonam, nisi a choro cantetur.

Deinde (vel dum chorus cantat antiph.) distribuit palmas.

III. Distributione facta lavat manus; deinde in cornu Epistolae recitat Orationem.

IAr. Ultima Oratione finita fit *processio* hoc modo:

Celebrans tenens palmam dicit ad populum versus: *Procedamus in pace*. Praecedit crucifer, Celebrans et clerici recitant (vel chorus cantat) antiphonas praescriptas, omnes tenent palmas.

Si officium sit solemne: imposito incenso Diaconus tenens palmam cantat *Procedamus in pace*, praecedit Subdiaconus Crucem ferens post thuriferarium medius inter cerofcarios; Diaconus a sinistris Celebrantis dextra pluviale, sinistra palmam sustinet.

Omnes extra portam principalem clausam (praeter clericos vel cantores duos quatuorve intra Ecclesiam) recitant vel cantant *Gloria laus et honor* etc. Vel fit ad ingressum presbyterii quod ad portam praestandum esset.

V. Deinde dicitur Missa. Rami tenentur ad Passionem et Evangelium.

C. De Benedictione Palmarum.

FUNCTIO ABSQUE S. MINISTRIS.

217. “Celebrans induit (super cottam) amictum, albam, cingulum, stolam violaceam, benedicit aquam, dein assumit pluviale.”

2. “Celebrans praecedente primo clerico portante vas cum aqua nuper benedicta, medius inter secundum et tertium cle-

FUNCTIO SOLEMNIS.

Diaconus et Subdiaconus induunt amictum, albam, cingulum et planctam plicatam, si uti liceat; Diaconus etiam stolam diaconalem, sine manipulis.

Procedunt ad Altare ut pro Missa solemni, praeunto thuriferario seu ministro portante vas aquae benedictae et acolythis

FUNCTIO ABSQUE S. MINISTRIS,

ricum, tecto capite, procedit ad Altare et genuflectit in ejus infimo gradu pro aspersione aquae benedietate.”

3. “Fit aspersione aquae s. Ministro assistunt more solito.”

4. “Celebrans medius inter clericos ascendit Altare ac illud osculatur in medio, deinde in cornu Epistolae alta et aequali voce (si decrint cantores) incipit Ant. *Hosanna*, etc., quam eum clericis prosequetur; (si cantores habeantur, recitat solus Celebrans).”

5. “Stans ibidem dicit,” vel cantat “manibus junctis: *Dominus vobiscum*, et Orationem: *Deus quem diligere*, etc.”

6. “Subjungit Lectionem et post eam dicit cum clericis Responsorium: *Collegerunt*, etc., aut aliud *In monte Oliveti* (vel solus recitat, quod a cantoribus decantatur).”

2 Non genuflectunt, quando Celebrans Altare in medio osculatur. (Martinucci, Do Carpo contra alios.)

FUNCTIO SOLEMNIS.

cum candelabris accensis, Diaconus et Subdiaconus a lateribus Celebrantis, fimbrias pluvialis sustinentes.

Ad aspersionem aquae s. Ministri assistunt more solito, sub cuius finem, ad Orationem *Exaudi* assumunt manipulos ab acolythis porrectos.

Diaconus a dextris, Subdiaconus a sinistris Celebrantis ascendunt Altare² et sic ad cornu Epistolae consistunt, aliquantulum retro.

Caeremoniarius detegit palmas; deinde assistit ut ad Introitum. Cantores cantant Antiph. quam Celebrans submissa voce legit.

Initio Orationis Subdiaconus descendit lateraliter de Altari, et deposita planeta plicata adjuvante acolytho, accipit a Caeremoniario Epistolarium, et in fine Orationis genuflectit in modio, salutat chorum et comitante Caeremoniario “in loco solito cantat Lectionem in tono Epistolae”³ et in fine “salutato choro,” “osculatur manum Sacerdotis.” Resumpta plancta plicata redit ad sinistram Celebrantis.

“Interim, dum cantatur Responsorium, Diaconus” descendit in planum, et deposita plancta plicata, assumit stolam latiore, et cum solitis reverentiis “ponit librum Evangeliorum super Altare,” revertitur ad dextram Celebrantis,

3 Celebrans legere potest eandem Lectionem, unum ex responsoriis, et stans eodem loco dicere potest *Munda cor meum* ac legere Evangelium. (Mart. II. 22, 25.)

FUNCTIO ABSQUE S. MINISTRIS.

7. “Praemisso eodem loco *Munda cor meum*, legit Evangelium et osculatur Textum.”

8. “Deinde dicit” vel cantat, “*Dominus vobiscum*, Orationem et Praefationem, tenens semper manus junctas, tam ad haec, quam ad subséquentes Orationes.”

9. “Clerici cum Celebrante dicunt (et Cantores concinunt) : *Sanctus, Sanctus*, etc.”

10. “Celebrans praemisso *Dominus vobiscum*, subjungit quinque alias Orationes.”

11. “Interim primus clericus ponit ignem in thuribulo et accipit naviculam,” vel utrumque ex sacristia affert.

12. “Dum dicitur quinta Oratio, tertius clericus, facta genuflexione Altari, accipit vas aquae benedictae, et una cum thuriforario accedit ad Celebrantem.”

13. “Celebrans, ministranto secundo clerico, imponit incensum in thuribulo cum benedictione et osculis. Deinde ter aspergit ramos, dicens submissa voce : *Asperges me*, etc. sine psalmo, ac demum eosdem thurificat.”

14. “Celebrans dicit iterum : *Dominus vobiscum* et sextam Orationem.

Primus clericus deponit thuribulum.”

15. “Celebrans laudabiliter

FUNCTIO SOLEMNIS.

qui “ministrante Diacono naviculam, ponit incensum in thuribulo” cum benedictione. Deinde Subdiaconus descendit in planum, Diaconus per viam breviorē transiens genuflexus in ora suppedanei “dicit : *Munda cor meum*, accipit librum de Altari, petit benedictionem a Sacerdote,” qui non abscedit a latere Epistolae. Ad cantandum Evangelium omnes, etiam ceroferarii, accedunt, oraniaque peraguntur uti in Missa solemni.

Incensato Celebrante Diaconus stolam latiorē mutat cum planeta plicata; et ipse ac Subdiaconus redeunt ad latera Celebrantis.

Sanctus dicitur simul a Celebrante et s. Ministris, mediocriter inclinatis.

Thuriferarius praeparat thuribulum cum igne, eique adstat a dextris clericus ferens aquam benedictam in plano ad latus Epistolae; finita quinta Oratione accedunt ad Celebrantem.

Diaconus ad imponendum incensum, ad aspersionem et thurificationem ministrat; Subdiaconus interim fimbriam pluvialis dextram elevat.

sermonem habet solemnitati congruum,” quod tamen prudenti ejus arbitrio relinquitur.

D. De Palmarum Distributione.

218. Distributio palmarum fit eodem plane modo, ut distributio candelarum, supra n. 205.

Celebrans ergo palmam a digniore Presbytero, vel ipse non genuflexus ex Altare accipit. Tunc, nisi chorus cantet, recitat Ant. *Pueri Hebraeorum*.

2. Deinde Celebrans ramos distribuit, Clero ad Altare, populo, si ipse velit, ad cancellos; Diaconus a sinistris ramos porrigit, Subdiaconus a dextris pluviale sustollit.

Postea manus lavat in latere Epistolae. Deinde

3. “Accedit per latus Altaris ad librum in cornu Epistolae et dicit (vel cantat) *Dominus vobiscum* et ultimam Orationem.”

“Interim primus clericus apponit et firmat vitta violacea unam ex palmis in summitate Crucis processionalis.”

E. De Processione in Dominica Palmarum absque sacris Ministris.

219. “Completa Oratione” post palmarum distributionem, “primus clericus porrigit Celebranti et aliis duobus clericis palmas et (in defectu Cantorum)” libros pro recitandis in processione.

2. “Celebrans tenens palmam in manibus, vertit se in eodem cornu Epistolae Altaris ad populum et dicit,” vel cantat, “in medio Altaris: *Procedamus in pace*; et clerici (vel Chorus) respondent: *In nomine Christi. Amen*; et Celebrans (vel aliquis ex Cantoribus si adsint) inchoat: *Cum appropinquaret*, etc.”

3. “Dirigitur processio, praecedit primus clericus cum Cruce; sequitur Celebrans medius inter duos clericos capite cooperto, recitans (si desint cantores) alternatim cum cis alta voce Antiphonas, quae sequuntur, quoadusque durat Processio.”

4. Proceditur recta via extra portam principalem, recitando (vel concinentibus Cantoribus) ut infra. (Vide Processionale Romanum.)

Antiphona.

5. (1) *Cum appropinquaret Dominus Jerosolymam, misit duos ex discipulis suis, dicens:*

(2) *Ite in castellum, quod contra vos est: cl invenietis pullum asinae alligatum, super quem nullus hominum sedit:*

(3) *Solvite, et adducite mihi.*

(4) *Si quis vos interrogaverit, dicite: opus Domino est.*

(5) *Solventes adduxerunt ad Jesum: et imposuerunt illi vestimenta sua, et sedit super eum:*

(6) *Alii expandebant vestimenta sua in via: alii ramos de arboribus sternebant:*

(7) *Et qui sequebantur, clamabant: Hosanna, benedictus, qui venit in nomine Domini:*

(8) *Benedictum regnum patris nostri David: Hosanna in excelsis: miserere nobis, fili David.*

Alia Antiphona.

6. (1) *Cum audisset populus, quia Jésus venit Jerosolymam, acceperunt ramos palmarum:*

(2) *Et exierunt ei obviam, et clamabant pueri, dicentes:*

(3) *Hic est, qui venturus est in salutem populi.*

(4) *Hic est salus nostra, cl redemptio Israel.*

(5) *Quantus est iste, cui Throni et Dominationes occurrunt!*

(6) *Noli timere, filia Sion : ccce Rex tuus venit tibi, sedens super pullum asinae, sicut scriptum est.*

(7) *Salve Rex, fabricator mundi, qui venisti redimere nos.*

Alia Antiphona.

7. (1) *Ante sex dies solemnis Paschae, quando venit Dominus in civitatem Jerusalem,*

(2) *Occurrerunt ei pueri: ct in manibus portabant ramos palmarum,*

(3) *Et clamabant voce magna, dicentes: Hosanna in excelsis.*

(4) *Benedictus, qui venisti in multitudine misericordiae tuae: Hosanna in excelsis.*

Alia Antiphona.

8. (1) *Occurrerunt turbae cum floribus et palmis Redemptori obviam: et victori triumphanti digna dant obsequia:*

(2) *Filium Dei ore gentes praedicant: et in laudem Christi voces tonant per nubila: Hosanna in excelsis.*

Alia Antiphona.

9. *Cum Angelis et pueris fideles inveniamur, triumphatori mortis clamantes: Hosanna in excelsis.*

Alia Antiphona.

10. *Turba multa, quae convenerat ad diem festum, clamabat Domino: Benedictus qui venit in nomine Domini: Hosanna in excelsis.*

220. “Primus clericus cum Cruce sistit ante portam principalem, facie ad eandem versa.”

Secundus et tertius clericus (deficientibus Cantoribus) “intran Ecclesiam, et clauso ostio, stantes versa facie ad Processionem, dicunt,” vel cantant:

2. *V. Gloria, laus, et honor, tibi sit Rex Christe Redemptor: Cui puerile decus prompsit Hosanna pium.*

3. “Celebrans extra Ecclesiam, facie ad portam, conversa, repetit, tecto capite.”

Ce1. *Gloria, laus, et honor tibi sit Rex Christe Redemptor: Cui puerile decus prompsit Hosanna pium.*

Cl er. *Israel es tu Rex, Davidis inclyta proles: Nomine qui in Domini, Rex benedicte venis.*

Ce1. *Gloria, laus, etc.*

Cl er. *Coctus in excelsis te laudat coelicus omnis: Et mortalis homo, et cuncta creata simul.*

Ce1. *Gloria, laus, etc.*

Cl er. *Plebs Hebraea tibi cum Palmis obvia venit: Cum prece, voto, hymnis, adsumus ecce tibi.*

Ce1. *Gloria, laus, etc.*

Cl er. *Hi tibi passuro solvebant munia laudis: Nos tibi regnanti pangimus ecce melos.*

Cel. *Gloria, laus, etc.*

Cler. *Hi placuere tibi, placeat devotio nostra: Rex bone, Rex clemens, cui bona cuncta placent.*

Cel. *Gloria, laus, etc.*

4. 1'Versibus completis, primus clericus calce hastilis Crucis [semel] percutit imam partem ipsius portae, ita ut fragor audiatur, et duo clerici, qui sunt intus Ecclesiam, portam aperiunt, et sistunt se hinc inde ad januam. Primus clericus cum Cruce ingreditur Ecclesiam, et Celebrans subsequendo, incipit Resp.: *Ingrediente Domino*, etc. Secundus, et tertius clericus excipiunt Celebrantem, et ponentes illum in medio proseguuntur cum eo Resp."

5. Si processio extra Ecclesiam exire nequeat, id quod ante portam praestandum erat, fiat ad ostium chori seu ingressum sanctuarii; stant autem tunc omnes, etiam qui dicunt vel cantant *Gloria, laus*, facie ad Altare conversa.¹

Responsorium.

ingrediente Domino in sanctam civitatem; Hebraeorum pueri resurrectionem vitae pronuntiantes,

Cum ramis palmarum: Hosanna, clamabant, in excelsis.

Cum audisset populus, quod Jesus veniret Jerosolymam, exierunt obviam ei;

Cum ramis palmarum: Hosanna, clamabant, in excelsis.

G. "Terminatur processio, et Responsorium ante Altare majus. Primus clericus deponit Crucem, et deinde recipit palmas a Celebrante et clericis etc."

"Celebrans in plano Epistolae," ad scabellum deponit pluviale, et accipit manipulum, et planctam. Primus clericus si sit ordinatus "portat calicem ad Altare."

7. Celebranti Missam, cantatam sine Ministris licet Passionem legere usque ad *Munde cor meum*; partemque aliam, quae sequitur, cancro in tono Evangelii. Non vero tenetur totam Passionem canere in eodem tono; neque possunt ipsemet exsequi in Passione partem Christi, et laici partes Chronistae et Synagogae.² "1» *Missa* clerici poterunt tenere palmam in inanibus, dum legitur Passio, et in fine Missae legitur Evangelium S. Joannis, *In principio*, etc."

i Gavant, Baldeschi, De Carpo. 2D. 4031. 2 et 3.

F. De Processione cum sacris Ministris.

221. Oratione post palmarum distributionem finita, Celebrans in eodem cornu Epistolae imponit incensum, assistentibus Diacono et Subdiacono modo consueto. Deinde s. Ministri manipulos deponunt. Subdiaconus accipit Crucem processionalem. Caeremoniarius ordinat processionem omniaque fiunt eodem fere ordine ut in festo Purificationis. Diaconus stans in medio Altaris Celebranti palmam cum osculis tradit suamque palmam a Cacreinoniaro accipit.

2. Diaconus igitur “vertens se ad populum dicit: *Procedamus in pace.* Et chorus respondet: *In nomine Christi. Amend*’

“Praeceditthuriferarius cumthuribulo fumigante; deinde Subdiaconus paratus, deferens Crucem, medius inter duos acolythos cum candelabris accensis: sequitur Clerus per ordinem, ultimo Celebrans cum Diacono a sinistris, omnes (bini) cum palmis in manibus” extimis: “et cantantur Antiphonae vel omnes, vel aliquae, quousque durat processio: *Cum appropinquaret*, etc.” Processio dirigitur extra Ecclesiam. [Quod si fieri nequeat, fit ad ingressum presbyterii, quod ante portam Ecclesiae praestandum esset.]

3. “In reversione processionis duo vel quatuor cantores intrant in Ecclesiam, et clauso ostio, stantes versa facie ad processionem, incipiunt versum *Gloria laus*, et decantant duos primos versus. Sacerdos vero cum aliis extra Ecclesiam,”—stans in medio versus portam, Subdiaconus cum cerofcrariis vero prope limen, acthuriferarius prope primum cerofcrarium, Clerus ordinatus in duas alas “repetit eosdem” versus una cum choro. “Deinde, qui sunt intus, cantant alios versus sequentes, vel omnes vel partem, prout videbitur; et qui sunt extra, ad quoslibet duos versus respondent *Gloria laus*, sicut a principio.”

4. “Postea Subdiaconus hastili Crucis percutit portam; qua statim aperta, processio intrat Ecclesiam, cantando Resp. *Ingrediente Domino*; et non dicitur *Gloria Patri*.” Omnes ingredienti detegunt caput, exceptis Celebrante et Diacono, qui illud detegunt in aditu presbyterii.

5. Ante Altare majus omnes, praeter Crueiferum, reverentiam faciunt, et sedes suas petunt. Acolythy candelabra super credentia deponunt. Celebrans ad scamnum paramenta pro Missa, s. Ministri manipulos suos assumunt.

6. “Deinde dicitur Missa, et rami tenentur in manibus⁷ dextris, “dum cantatur Passio, et Evangelium tantum,” ab omnibus, exceptis tribus Diaconis cantantibus Passionem,² Cacremoniaro et acolythis.

Quoad planetas plicatas vide n. 154, 4. Celebrans legens Epistolam non genuflectit ad verba *Ut in nomine Jesu*, etc., sed quando Subdiaconus ipsa cantat omnes in choro genuflectunt.³ In Missa unica tantum Oratio dicitur, omittuntur Commemorationes et Orationes ordinario modo imperatae.

ART. VI

DE PASSIONE IN MAJOBI HEBDOMADA DTCENDA.ⁱ

222. *Ubinam. Passio sit legenda vel cantanda?*

Passio a Celebrante in cornu Evangelii legitur vel cantatur, excepto duplici casu, quo in cornu Epistolae dicenda est :

(«) Quando cantantibus tribus Diaconis simul a Celebrante secreto legitur ;

(5) Feria VI. in Parasceve.

2. *A quibusnam Passio sit cantanda?*

Passio cantanda est a tribus Diaconis vel Presbyteris vice Diaconorum fungentibus, a Ministris Missae distinctis. At eorum defectu una pars Passionis a Celebranto cantari licet.²

² Et ab ipsis, ubi adest consuetudo. Cf. Martinucci, Vander Stappcn.

³ D. 4057. 6.

i “Si quis sacerdos ex morbo Passionem totam legere nequiret, non ideo teneretur missam omittere; sed posset, ut videtur, missam celebrare, omissa lectione

Passionis et retenta solummodo lectione postremae partis Passionis, quae legitur ad modum Evangelii; quum lectio Passionis non sit ex iis, quae constituunt consuetam partem Missae”—Ojetti, Synopsis 2 p. 313,

2D. 2740. 2.

Non vero permitti potest defectu Ministrorum, ut pars cantetur ab organista etsi sit in ordine subdiaconali.³ Consuetudo, juxta quam pars Passionis, e. g. “turba” cantetur a laicis, per S. R. Congr.⁴ “scandalosa et abusus” declarata est. Permittitur vero ut Diaconus qui repraesentat Synagogam eas tantum sententias cantet, quae ab uno proferuntur, ut a Petro, Caipha, Pilato etc.; sententiae vero turbae cantentur a schola, ordinarie ex laicis conflata.⁵

3. *Quonam ritu Passio sit cantanda?*

Si cantetur a tribus Diaconis vel Presbyteris, parantur “amictu, alba, cingulo, manipulo et stola ab humero sinistro pendente,” non stola latiori,⁶ “coloris violacei, et circa finem Tractus procedunt hoc ordine: Antecedit Caeremoniarius,” vel thuriferarius, “tum ille qui Evangelistae personam agit [Cantor vel Chronista, cantans quae signata sunt litra C], portans sibi librum, deinde qui turbarum ISuccentor vel Synagoga, cantans sign. Iit. &], ultimo, qui Christi [cantans signata-j-], sequentibus tribus Capellanis” vel acolythis “cum coitis.” In ingressu chori deponunt bircum, “et factis debitis reverentiis” ad Altare et chorum, “descendunt ad locum ubi cantant Passionem versus cornu Evangelii,” stantes uti Diaconus in Missa solemni, dextra ad Altare, facie ad aquilonem versa.⁷ “Et capellani tres antedicti,” seu acolythi, “stant contra illos.”⁸ Ibi Diaconus, qui Christum agit, medium tenebit locum; qui Evangelistam, dextram (propiolem Altari); et qui turbas, sinistram Christi occupare debet.

4. “Passio incipitur absoluto; non dicitur *Munda cor meum*, etc.” Simul Celebrans in cornu Epistolae, submissa voce Passionem legit “versus aliquantulum ad ipsos cantantes,” (in Dominica Palm, manu dextra palmam tenens) assistentibus s. Ministris ut ad Introitum; dum legit verba *emisit spiritum*, non genuflectit. Lecta Passione usque ad eam partem, quae tono Evangelii cantabitur, ipse cum s. Ministris se ibidem vertit ad Diaconos cantantes Passionem: Diaconus stat ad ejus sinistram in gradu superiori, Subdiaconus ad sinistram Diaconi in plano. Ad verba *emisit*

³D. 3110. 10.

⁶D. 3949. 6.

⁴D. 1588. 8.—Cf. D. 4031. 3.

⁷D. 3804. 3. 2.

⁵D. 4044. 2.

⁸Caer. Ep.

spiritum cantores in genua procumbunt versus librum, reliqui omnes in locis suis versus Altare.

5. Finita Passione cantores, facta genufiexione in medio versus Altare, et reverentia versus Celebrantem et chorum prius ex parte Evangelii, deinde Epistolae recedunt ordine quo venerant. Chorus sedet. Diaconus accipit cum osculis Celebrantis palmam, Cacremoniarius vero ipsam et s. [^]Ministrorum palmas accipit.

6. *Si Celebrans, Diaconus et Subdiaconus*⁹ *Missae Passionem decantent*, sequentia ab Auctoribus proponuntur:

Postquam Celebrans Tractum legit, Subdiaconus defert Missale ad cornu Evangelii (excepta foria VI. in Parasceve), et mox ante medium Altaris descendit, et si sit Diaconus vel Presbyter, imponit stolam diaconalem; facta cum Diacono similiter induto¹⁰ genufiexione in infimo gradu, accedunt ad pulpita. Celebrans in cornu Evangelii¹¹ cantat signata⁴, et quae ab aliis cantantur, submissa voce legit (ita omnes fere auctores); Diaconus cantat signata lit. C, Subdiaconus signata lit. &. Post Passionem Subdiaconus deponit stolam, Diaconus assumit stolam latiore, si utatur plancta plicata.

223. Finito Passionis cantu, sive a tribus Diaconis, sive a s. Ministris, Celebrans in medio Altaris dicit *Munda cor meum* et *Jube Domine*, etc., et in cornu Evangelii legit ultimam partem Passionis, non se signans, et in fine respondetur *Laus tibi, Christe*.

2. Interea Diaconus, deposita plancta plicata, si utatur, et assumpta stola latiori, librum Evangeliorum ad Altare defert, et omnia peraguntur uti ad Evangelii cantum in Missa solemni; hisce exceptis: ceroferarii non deferunt candelabra sed adstant Subdiacono manibus junctis, Diaconus non signat librum nec se ipsum, non dicit *Dominus vobiscum*, etc., sedthurificato libro statim incipit canere. Finito cantu Celebrans (in Dominica Palmarum suam palmam tradit Caeremoniario) “osculatur librum [dicens: *Per*

⁹ Modo ordinem Diaconatus habeat.

¹⁰ Qui deponit casulam plicatam, si utatur.

¹¹ D. 3804. 3. 4.

evangelica dicta, etc.1] et incensatur” a Diacono. “Quae omnia et in aliis Passionibus servantur, praeterquam feria VI. in Parasceve.”

3. *De Passione feriae VI. in Parasceve* notanda: Celebrans “in cornu Epistolae legit secrete Passionem usque ad finem”² recitans ibidem inclinatus versus Crucem *Munda cor meum* sine *Jube*, statimque absolvens ultimam Passionis partem ; qua lecta se vertit ad cantores.

Finita Passione a tribus Diaconis, Diaconus Missae Evangeliarium super Altari deponit et modo consueto “dicit *Munda cor meum*, sed non petit benedictionem nec deferuntur luminaria, neque incensum, et Celebrans in fine non osculatur librum;” ceroferarii tamen manibus junctis adstant Subdiacono librum tenenti.

i Do Ilcrdt, III. 28.

2 Caer. Ep. II. 25.

CAPUT XVII.

FERIA V. IN COENA DOMINI. DE MISSA ET S. FUNCTIONIBUS ADNEXIS.

ART. I.

ANIMADVERSIONES PRAEVIAE.

224. Hac die et duabus feriis sequentibus functiones sacrae in Ecclesiis Cathedralibus, collegiatis et parochialibus solemniter fieri debent. Si ob defectum Ministrorum vel cantorum solemniter vel cum cantu fieri nequeant, “locorum Ordinarii quoad Paroecias, in quibus haberi possunt tres quatuorve saltem clerici, sacras functiones feriis V., et VI., ac Sabbato majoris Hebdomadae peragi studeant, servata forma parvi Ritualis Benedicti XIII. anno 1725 jussu editi.

FERIA V. IN COENA DOMINI.

Quoad alias Paroecias, quae clericis,” seu pueris ministrantibus, “destituuntur, indulgere valeant ob populi commoditatem, ut Parochi (petita quotannis venia) Feria V. in Coena Domini Missam lectam celebrare possint, priusquam in Cathedrali, vel Matrice conventualis incipiat.”¹

2. In Ecclesiis, in quibus SS. Sacramentum non asservatur, non licet hac feria Missam celebrare² nec functiones sequentibus feriis peragere.

Si Fer. V. in Ecclesia non celebretur, non potest Fer. λτλ. Parasceves Sacerdos uti hostia alia die consecrata; et hoc valet, etsi Parochus solus Fer. V. aegrotans sequenti die melior se habuerit.³

“Quod tamen minores attinet Ecclesias non parochiales Episcopus permittere potest functiones omnes Hebdomadae S. in omnibus Ecclesiis in quibus Ssmum Sacramentum asservatur; dummodo eadem functiones fieri possint juxta praescriptum Missalis Romani” i. e. solemni modo.⁴

Hoc valet etiam quoad Oratoria publica et semipublica.⁵

Quodsi in supradictis Ecclesiis non parochialibus et Oratoriis publicis et semipubl. adhibendum sit Memoriale Rituum recurrendum est ad Congreg. S. Rituum.⁴

In Ecclesiis non parochialibus et Oratoriis omitti potest *functio Sabbati Sancti*, non tamen illa Feriae VI. in Parasceve; et fieri debet Sepulcrum.⁶

3. De Praeparandis.⁷ “Altare solemniter ornatum et cum pallio albi coloris. Crux? inter candelabra tecta velo albi coloris.”

“Z?i *abaco, seu credentia*: (u) Calix pro Missa cum ornamentis coloris albi, et duplici hostia.

(v) “Alius calix cum palla, patena, velo albo et ligula serica albi coloris.” Si desint clerici ordinati. Celebrans

¹ D. 2016. 1; ct 3842. 2.

« D. 1120.

•D. 3219.

‘Memoriale Rituum, ed. 1921,

⁶ Can. 1191. et 1113.

‘D. 4049. 1.

⁷ Citationes sine addito desumptae sunt ex Memoriali Rituum Benedicti XIIT.

calicem more solito portat; alterum vero calicem antea super Altari deponat.

(c) “Velum, humerale albi coloris.”

Prope credentiam “Crux processionalis cooperta velo violaceo.”

“Baldachinum hastatum, vel Umbella pro processione, extra cancellos. Crotalum pro signo salutationis angelicae.”

4. “*In Sacello*” vel alio Altari⁸ parato pro *Repositione SS. Sacramenti*:

“Locus ipse ab Altari majori distinctus, et decenter velis pretiosis, non tamen nigris, et luminibus ac floribus ornatus, sine Reliquiis aut imaginibus Sanctorum.—Supra Altare ibidem erectum capsula elegans, clave firmata, pro calice servando.—Corporale stratum intra capsulam.—Aliud corporale super Altari. Scabellum gradatum pro repositione calicis in capsula.”⁹ Capsula, seu urna, sit intus et foris eleganter elaborata vel pulchre ornata. Si desit, tabernaculum serico velamine albi coloris involutum adhiberi potest,

ART. II.

CONSPECTUS S. FUNCTIONUM.

225. I. Missa, in qua post sumptionem altera hostia ponitur in calice.—Communio Cleri.—Missa completur ritu, uti coram Sanctissimo exposito.

* Rubr. Miss.

° “Quum propter officia lugubria non liceat solemniter hac die celebrare hujus institutionis festum, exponitur SS. Sacramentum in sacello laterali, ut fideles ipsum venerentur et adorent cum gratiarum actione pro singulari accepto beneficio.” (Martinucci.)

” Quasi thronus ipse erigitur, in

quo tota sequenti nocte a Christianis adoratur et honoratur, quando a Judaeis maximis opprobriis est affectus.” (Burius) Sacellum etiam sepulchrum appellatur quia utrumque representatur tam sepultura Domini, quam institutio Augustissimi Sacramenti (D. 3939. 1).

II. Assumpto pluviali incensatur Sanctissimum, et fit processio ad Repositorium *{Pange lingua}*.

III. In Repositorio: *Tantum ergo*, etc.; incensato Sanctissimo capsula clauditur.

IV. Defertur pyxis. Denudantur Altaria a Celebrante et s. Ministris indutis stolis violaceis, recitando Ps. XXL, cum Ant. *Diviserunt*.

ART. IIT.

DE MISSA.

A. De Missa absque sacris Ministris.

226. Omittitur Ps. *Judica*. “Ad *Gloria* pulsantur campanae” et organa, “quae deinde silent usque ad Sabbatum Sanctum” ad *Gloria*.¹ Porro interea signa dantur instrumento ligneo seu crotalo.

2. “Ultra hostiam consuetam consecratur et alia.”

“Dum Celebrans dicit Orationes ante Communionem, primus clericus portat ex abaco ad Altare calicem vacuum cum palla, patena, et velo albi coloris.”

3. “Celebrans, sumpto Sanguine, et cooperto calice, ex quo sumpsit, alterum calicem ponit in medio corporalis, et detegit. Genuflectit, et alteram hostiam consecratam reponit in calice, cooperit palla, et patena inversa, et velum desuper expandit, et genuilectit.” Si unus tantum calix habeatur, remanet s. hostia in loco suo, et post calicis ablutionem et extersionem in eo ponitur. Digiti deinde in alio vase abluendi sunt.²

4. “Accipiat pyxidem, et ponit eam ante calicem velatum: discooperit” et tunc more solito, dicto *Confiteor*, etc. “fit Communio clericorum apud Altare, deinde virorum et mulierum ad cancellos.”

5. “Deinde dicto: *Quod ore*, etc. se purificat, et facta genuflexione, abluit digitos super calicem et super Altare de more: et rediens ad medium, genuflectit, et sumit ablutionem digitorum. Calix Missae compositus de more, absque

¹ Quia nempe Apostoli tempore
Passionis tacuerunt.

² Baldeschi.

tamen bursa et Corporali defertur ad credentiam” si adsit clericus ordinatus.

6. “Accenduntur cerei in sacello Scpulchri: disponitur baldachinum, sive umbella, et distribuuntur cerei pro sodalibus, si adsint, vel cultioribus de populo.”

7. “Celebrans prosequitur Missam,” in qua observabit ritum coram Sanctissimo exposito servandum.

8. “Celebrans completa Missa descendit in planum, genuflectit utroque genu ante infimum gradum” et accedit ad scamnum. “Ibi per manus clericorum deponit planctam et manipulum, et accipit pluviale albi coloris.”

B. De Missa Solemni.

227. Celebrans observat num. praec. notata. “Pax non datur.”¹ Itaque Diaconus et Subdiaconus post *Agnus Dei* permutant loca.

2. Paulo ante *Domine non sum dignus* Caceremoniarius, vel ipso deficiente Subdiaconus, portat ex credentia calicem vacuum cum palla etc. et ponit super Altari in latere Epistolae.

3. Post sumptionem Sanguinis Subdiaconus calicem palla cooperit, et facta genuflexione transit ad sinistram, Diaconus ad dextram Celebrantis. Tunc genuflectunt simul cum Celebrante; Diaconus calicem vacuum tenet ante Celebrantem, qui s. hostiam imponit. Diaconus calici imponit pallam, deinde patenam inversam super pallam et “desuper velum expandit et in medio Altaris collocat” atque vitta ad pedem devincit.

4. “Deinde fit Communio” Cleri et populi more solito. Proinde Diaconus detecta pyxide stans in plano² lateris Epistolae, profunde inclinatus cantat solus vel recitat *Confiteor*. Post *Indulgentiam* s. ministri communicaturi primi procedunt et in ora suppedanei genuflectunt; sumpta Communione ad Celebrantem accedunt, Diaconus per latus Evangelii ad dextram, Subdiaconus ad sinistram, et assistunt usque ad finem Communionis etiam laicorum. Post

¹ In detestationem osculi 2D. 2682. 14.
Judae.

sacros Ministros accedunt Presbyteri stolis (coloris Missae), Diaconi stolis super cottain transversis et reliqui clerici cottis seu superpellicis induiti.³

5. Acolythy observent ritum Missae sollemnis consuetum et supra n. 226, 1. Communionem finita discedunt ad credentiam.

Celebrans ante ablutionem fragmenta de Altari eo loco, quo s. hostia erat, et de patena a Diacono adbibita colligit.

‘1 Completur Missa’ uti coram Sanctissimo exposito.

ART. IV.

DE PROCESSIONE SS. SACRAMENTI AD SACELLUM.

A. In Functione absque s. Ministris.

228. “Celebrans accedit ante Altare et facta utroque genu adoratione in plano, orabit genuflexus in inferiori gradu.” Interca ordinatur processio. Celebrans more solito “imponit thus et incensat SS. Sacramentum in calice. Deinde accipit velum humerale, et surgens accedit ad mensam Altaris, genuflectit, surgit, et ad cautelam firmat velum calicis ligula serica albi coloris. Accipit calicem sinistra per nodum, submittens eam velo et dextram ponit super Calicem, supra quam secundus clericus extendit ambas extremitates veli humeralis.”

2. “Celebrans cum calice” conversus ad populum “incipit hymnum: *Pange lingua*,” nisi adsint cantores clerici. “Proceditur ordine sequenti ad Sacellum Sepulchri” seu ad “locum vel Altare paratum: 1° “Vexillum consuetum pro Processionibus SS. Viatici; 2° Sodales, vel pii viri cum luminibus. 3° Crux processionalis delata a tertio clerico. 4° Primus clericus cum thuribulo fumigante; 5° Celebrans sub baldachino, vel sub umbella, et a sinistris ejus secundus clericus elevans fimbriam pluvialis et vestis

³ Cf. n. 152. 5 h. Comp. Ubi adsunt Canonici, ipsi S. Eucharistiam recipiunt ante Diaconum et Subdiaconum Missae, quoties isti tales non sunt. Nec stola

superimponitur pluviali vel dalmaticae. D. 3029. 14.

³ Ruhr. Miss.

² “The banner, if there be any.” Cerem. U. S.

anterioris ejus extremitates cum opus fuerit recitantes hymnum: *Pange lingua*, etc.” Transeunt circa per longiorem viam, non vero extra Ecclesiam.

“Si cantores aderunt, converso Celebrante ad populum, incipient Hymnum, quem, post Crucem incedentes, decantant, usque ad stropham *Tantum ergo* exclusive, repetendo, si opus fuerit, alias, a secundo incipiendo. Celebrans cum Clerico submissa voce Hymnum recitabit et alios Hymnos.” etc.

3. Ad Sacellum omnes se disponunt per duas partes ita utthuriferarius, et Celebrans sub baldachino possint transire per medium illorum. Deferentes vexillum et Crucem sistent e regione sacelli,” seu a latere, crucifer prope cornu Evangelii, deponens Crucem,thuriferarius prope cornu Epistolae.

4. “Celebrans ascendit Altare Sacelli et deponit calicem supra Altare; genuflectit, descendit primum gradum, et genuflexus in gradu infimo deponit velum humerale. Interim deferentes baldachinum asportant illud ad locum congruum.”

5. “Celebrans surgens imponit iterum thus in thuribulo sine benedictione et sine osculis, et genuflexus super eundem gradum Sacramentum incensat, et clerici recitabunt” vel cantores cantabunt “Vers. *Tantum ergo*, etc.” Completo *Genitori* “ascendit Altare, genuflectit, et accipiens calicem, illum recondit in capsula, admoto per secundum clericum scabello gradato, si opus erit. Iterum genuflectit, et postea claudit capsulam, genuflectit et descendit in plano Sacelli.”

6. “Celebrans genuflectit in gradu infimo Altaris, et post aliqualem orationem surgit, et facta genuflexione ambobus genibus in plano,³ praecedente Cruce, medius inter clericos revertitur ad Altare, tecto capite” extra conspectum Sanctissimi.

B. In functione Solemni.

229. “Finita *Missa* accenduntur intortitia” seu candelae pro Clero, “et fit processio more solito, alio tamen Sub-

³ Sanctissimum in Repositorio hodie ab omnibus adorandum, uti publice expositum.

diacono parato” i. e. cum tunicella sine manipulo “Crucem ferente.”¹

2. Celebrans lecto ultimo Evangelio more solito, praecedentibus Diacono et Subdiacono per gradus laterales ad scamnum descendit. Ibi deponunt manipulos, Celebrans etiam planetam, adjuvante Caeremoniario, et pluviali induitur.

3. Ceroferarii a lateribus Subdiaconi cruciferi procedunt ad aditum presbyterii.

Celebrans medius inter s. Ministros fimbrias pluvialis sustinentes, accedit ante medium Altaris; et ibi in plano genuflectunt utroque genu, surgunt et in infimo gradu genuflectunt paulisper orantes. Deinde assistentibus s. Ministris “stans imponet incensum in duobus thuribulis,” quae a thuriferariis stantibus offeruntur; et “cum altero thuribulo incensat ter Sacramentum” more solito. Thuriferarii, facta in medio genuflexione, se sistunt ante Altare eadem fere linea cum angulo graduum.

4. Diaconus velum a Caeremoniario acceptum, vel Caeremoniarius imponit humeris Celebrantis, quod a Subdiacono ante pectus alligatur.

Deinde Diaconus ascendit ad Altare, genuflectit, accipit calicem cum Sanctissimo dextra infra cuppam, sinistra infra pedem et porrigit illuni Celebranti, genuflexo simul cum Subdiacono in ora suppedanei. Celebrans calicem accipit, ponens sinistram ad nodum et dextram supra patenam. Diaconus statim genuflectit, assurgit, calicem extremitatibus veli humeralis cooperit, prout et Subdiaconus; dum Celebrans Altare ascendit et se ad populum convertit, transeunt Diaconus ad ejus dextram, Subdiaconus ad sinistram, et fimbrias pluvialis sustinent.

5. Tunc, et non prius, cantores incipiunt hymnum *Pange lingua*, quem prosequuntur processionis tempore, exceptis ultimis strophis *Tantum ergo*, etc.; et si opus fuerit, repetunt a secunda strophā *Nobis datus*. Intonato *Pange lingua* omnes surgunt.

6. Processio fit ordine, ut supra (n. 228, 2), sed Crucem fert Subdiaconus paratus, si adsit, medius inter duos cero-

¹ Ruhr. Miss.

ferarios; quem sequuntur cantores (si superpelliceis sint incluti), dein clerici, juniores primi, omnes bini, portantes candelas in manu extima, et biretum in manu altera; thuriferarii hinc inde ante Celebrantem, facie ad Sacramentum semiversa in incessu² et “Sacramentum continuo incensantes usque ad locum praeparatum.” Celebrans “sub baldachino” cum s. Ministris recitat *Pange lingua* et psalmos absque *Gloria Patri*. (Interca bircta Celebrantis et s. Ministrorum ad Sacellum portantur.) “Processio non exhibit ex Ecclesia, sed ipsam circumibit juxta ejus capacitatem et secundum positionem Sacelli, in quo SS. Sacramentum exponatur.”³

7. Quum ad locum paratum pervenerint, Crucifer et ceroferarii subsistent prope aditum versus latus Evangelii, facie ad processionem versa; reliqui hinc inde manent in unum aut plures ordines, ita ut digniores sint propiores Altari, facie ad invicem conversa. Thuriferarii consistent hinc inde a lateribus Altaris. Ad adventum SS. Sacramenti omnes genuflectunt.

8. Celebrans procedit ante Altare vel ante supremum gradum, et “Diaconus genuflexus a Sacerdote stante accipit calicem cum Sacramento;” tunc Celebrans genuflectit et profunde inclinatur, Subdiaconus vero velum de humeris ejus tollit. Diaconus “ponit calicem primo super Altare” in corporali (vel in capsula, quam adhuc relinquit apertam⁴), et facta genuflexione descendit.

Tunc cantatur *Tantum ergo*, etc. Post *Veneremur cernui*, vel ad *Genitori* thus imponitur, et incensatur more solito. Tunc Diaconus calicem “reponit in capsula” et facta genuflexione ostiolum claudit et obserat,⁵ et claviculam tradit Caeremoniario.

9. Completo cantu V. *Genitori*, etc. clerici candelas suas extinguunt, et facta genuflexione utroque genu redeunt ad Altare majus ad Vesperas recitandas.

Celebrans et s. Ministri, praecedentibus crucifero et ceroferariis, redeunt ad sacristiam, tecto capite extra conspectum Sanctissimi.

2D. 2368.

3 Martinucci, II. 25.

4 Caer. Ep. II. 23, 13.

5 D. 2148. 6. Caer. Ep. ib.

ART. V.

DE PYXIDIS ASPORTATIONE.

230. Celebrans, vel alius Sacerdos superpelliceo et stola alba indutus (dum “in Choro dicuntur Vesperae sine cantu”) praecedentibus duobus acolythis cum candelis ad Altare, extrahit e tabernaculo pyxidem cum Particulis, collocat eam super corporale, et genuflcctit. Descendens genuflcctit in ora suppedanei et accipit velum pro humeris. Ascendit Altare, genuflcctit, et manibus velatis accipit pyxidem, et praecedentibus clericis cum cereis accensis, portat pyxidem ad alium locum ab Ecclesia separatum, aut ad sacristiam, si adsit tabernaculum cujus ostiolum claudi possit.

Pyxis cum Particulis consecratis pro infirmis reponi nequit in urnula seu scpulchro una cum Hostia consecrata, quae reservatur pro Missa Pracsanctificatorum.¹

2. Collocata pyxide super Altari in corporali “genuflcctit; deinde descendens genuflcctit in suppedaneo, ubi per manus clerici deponit velum: iterum ascendit et genuflectit, aperit capsulam et recondit in ea pyxidem. Genuflectit et claudit capsulam et facta oratione in infimo gradu, genua flectit in plano, et revertitur, tecto capite, in sacristiam.”

3. Tunc lampades et candelae extinguuntur exceptis iis, quae sunt in Repositorio et Altari pro Vesperis.

Ilis tribus diebus “retinenda est consuetudo amovendi aquam benedictam a vasis Ecclesiae,”² quamvis datum non sit explicitum praeceptum.³ “Si soleat relinqui in vasis suis, licebit hanc consuetudinem servare.”⁴

ART. VI.

DE ALTARIUM DENUDATIONE.

231. Celebrans cum stola violacea super albam, associatus a clericis accedit ad Altare capite cooperto. In functione solemni s. Ministri induti alba, Diaconus stola diaconali violacea, et acolythi manibus junctis praecedunt, et omnes

¹ D. 4049. 4.

² D. 2682. 54.

³ Gardellini.

⁴ Martinucci, II. 25, 80.

ante Altare majus in plano genuflectunt praeter Celebrantem, qui profunde corpus inclinat.

2. Celebrans cum Ministris et clericis in plano ante Altare stans inchoat alta voce

“Ant. *Diviserunt sibi* quam prosequitur cum psalmo: *Deus, Deus meus respice in me* ¹ recitans illum cum clericis,” vel s. Ministris.

3. Si chorus adsit, proceditur ad denudationem Altarium circa finem Vesperarum. Antiphonam *Diviserunt* per Celebrantem inchoatam chorus prosequitur simul cum psalmo; at ita sensim, ut (absque repetitione) cum denudatione Altarium prorsus absolvatur.

4. Celebrans adjuvantibus Ministris “Altare denudat amovendo tobalcam superiorem et alias,” relictam tantum tobaleam ceratam. Acolythy vel clerici “recipiunt tobaleas, et amoveant ab Altari vasa florum, pallium, tapete etc., adeo ut in Altari non remaneant nisi Crux et [sex] candelabra cum candelis extinctis.” Tabernaculum a S. Specie vacuum relinquendum est apertum, ne fideles simplices in errorem circa praesentiam Sanctissimi incidant.²

5. “Celebrans, denudato Altari majori, procedet ad denudationem reliquorum Altarium.” Si Altaria magno essent numero, poterunt aliqua denudari ab aliis Sacerdotibus superpelliceo et stola violacea indutis.

6. “Denudatis Altaribus Celebrans redit ante Altare majus: ubi post ultimum versum psalmi repetit antiphonam {*Diviserunt*}. ”³ Revertuntur in sacristiam, uti venerant. Postea “clericus amovebit a Cruce Altaris majoris vestem coloris albi, aptabitque illi consuetam vestem violaceam.”

7. Hoc sancto triduo omnes transeuntes ante Crucem Altaris majoris debent reverentiam facere per genuflexionem excepto Celebrante parato, qui tantum profunde inclinat, nisi aliter notetur. Coram Sanctissimo in Repositorio seu Scpulchro sic dicto utrumque genu flectendum est.

¹ Ps. 21. ex fer G. ad Primani.

² De Herdt.

—Altarium denudatio adumbrat Christi flagellati et Crucifixi nuditatem. Altare enim lapideum repraesentat Christum. Ps. 21. totus est de Passione Christi.

³ Hoc triduo laudabiliter recitatur *Angelus* ter in die et obtinentur indulgentiae. S. C. I. 19 Jun. 1885.

8. “Curabitur ut assidue adsint qui orent ante SS. Sacramentum in Sacello Sepulchri, utque decens numerus cereorum” sex saltem lumina cerea⁴ “in eo colluceant.”

Prorsus interdicta est quaevis Benedictio cum Sanctissimo vel Expositio publica etiam per modum Quadraginta Horarum per sacrum triduum “a mane feriae quintae usque ad mane Sabbati Sancti” Missa finita.⁵

Si nulla Fcra V. habeatur functio, sacra Pyxis in suo Altari servari potest usque ad solis occasum, ut fideles loco Sepulchri ad Ssmam Eucharistiam adorandam accedere valeant.⁶

9. Si urna in Altari parato per noctem non satis tuta esset, s. calix ad vesperam in tabernaculum solitum deferri, et mane feria sexta ad Repositorium referri possit.⁷

⁴ Martînucci, III. 4, 92.
⁵D. 1190.

e D. 3842. 3.

⁷ De Hlerdt, III. 39.

CAPUT XVIII.

FERIA VI. IN PARASCEVE.

DE MISSA PRAESANCTIFICATORUM, SEU DE SACRIS
RITIBUS PERSOLVENDIS.

ART. I.

DE PRAEPARANDIS.

232. *In Altari majori:* («) “Altare ipsum undequaque nudum cum sex candelabris habentibus cereos extinctos cerae communis.

(6) “Crux lignea in eodem cooperta velo violaceo quod facile removeri possit.” Si Crux ordinaria pro denudatione etc. adhiberi nequeat, alia Crux in Altari mane apponatur.

(c) “Pulvinar violaceum in secundo gradu Altaris”; in officio solemni duo alia pro s. Ministris.

2. “*Zn credentia*, (a) Mappa unica plicata pro Altari.

(b) “Lcgilc cum Missali.

(c) “Bursa nigri coloris cum corporali et purifieatorio; velum nigrum pro calice.” In Officio solemni duo candelabra pro acolythis.

3. “*Prope credentiam*. (a) Tapete, pulvinar violaceum et velum album serico violaceo contextum” pro adoratione Crucis.

(b) “Crux proccssionalis.”

4. “*In Sacello Sepulchri*. (a) Corporale stratum super Altare.

(b) “Velum humerale album.

(c) “Baldachinum sive Umbella albi coloris.

(d) “Intortitia et cerei pro processione.”

ART. II.

CONSPECTUS RITUUM HUIUS FERIAE.

233. I. Prostratione ante Altare facta, dicuntur in cornu Epistolae: Prophetia cum Tractu; Oratio; Lectio cum Tractu; Passio.— {*Concio*.)

Octo Monitiones cum Orationibus. Deponitur casula.

II. Denudatio Crucis cum *Ilce lignum*, etc. deponuntur manipuli et calceamenta; adoratio Crucis. Resumptis calceamentis, manipulis et casula:¹ Improperia et *Pange lingua gl. I. certaminis* cum v. *Crux fidelis*. Candelae accenduntur.

III. Ad Sacellum. Sanctissimo ibi incensato processio (*Vexilla Regis*) ad Altare majus, ubi Sanctissimum incensatur.

IV. Hostia in corporali deponitur, infunditur vinum et aqua; incensantur oblata, Crux et Altare. Lotio manuum.

In medio Altaris: *In spiritu humilitatis. Orate fratres. Oremus, Praeceptis salutaribus*, cum *Pater noster. Libera nos. Elevatio hostiae; ejusdem fractio. Perceptio Corporis. Panem coelestem. Ter Domine non sum dignus. Corpus Domini* n. Sumptio hostiae, calicis et (unius) ablutionis digitorum nil dicendo. *Quod ore sumpsimus.*

ART. III.

DE PRINCIPIO OFFICII USQUE AD DENUDATIONEM! CRUCIS.

A. De Officio absque s. Ministris.

234. Celebrans lotis manibus accipit paramenta nigri coloris, uti pro Missa. “Praecedentibus clericis inanibus junctis accedit ad Altare majus tecto capite. Detecto capite Altari de more reverentiam facit et procumbit super pulvino posito in secundo gradu, et orat spatio unius *Miserere*.”

2. “Primus clericus, accepta mappa, illam extendit per longum super Mensam Altaris adjuvante secundo clerico, non explicando eam per latitudinem; ita ut duplicata sit post medium Altaris et denudatae maneant partes mensae versus frontem ejusdem Altaris”; seu ita ut remaneat complicata versus candelabra. “Tertius clericus collocat legile cum Missali in cornu Epistolae.”

3. “Celebrans surgit, et amoto per clericum pulvinari, ascendit Altare et osculatur illud in medio. Accedens ad

ⁱ In officio non solemni Celebrans casulam resunit, postquam

improperia recitavit et Crucem ad Altare reportavit.

cornu Epistolae legit primam Lectionem cum Tractu/ manibus Missali appositis. “Deinde dicit: *Oremus*, et genuflectens cum omnibus: *Flectamus genua*, et secundus clericus primo surgens dicit: *Levate*, et Celebrans subjungit Orationem: *Deus, a quo*, etc.”

4. “Deinde legit secundam Lectionem et Tractum” uti supra, “ac successive Passionem. Dicit ibidem” inclinatus versus Crucem: “*Munda cor meum*” absque *Jube*, et “prosequitur eam partem quae cantaretur in tono Evangelii.”

5. “In line non osculatur librum, sed immediate, (nisi habendus sit *sermo* de Passione) incipit in eodem cornu Epistolae monitiones” *Oremus dilectissimi*, etc. junctis manibus, “et Orationes” extensis manibus, in tono l'eriali Missæ; ad *Oremus* ante Orationes extendendae et jungendae sunt manus et caput est inclinandum. Si adsint cantores, omnia cantantur. *Flectamus genua*, etc. ut supra.

6. “Circa finem Orationum primus clericus adjuvante tertio, extendit ante gradus Altaris vel presbyterii tapete, et super primos ejus gradus” in medio “pulvinar violaceum, et velum album serico violaceo contextum expandunt per longum” ad Crucem desuper collocandam.

B. De Officio Solemni.

235. Diaconus et Subdiaconus induti sunt planetis ante pectus plicatis, vel solummodo alba cum manipulo, et Diaconus stola quoque humerali nigri coloris.

Omittuntur hac tota feria oscula manus Celebrantis etc., et reverentiae ad chorum.

2. Praecedentibusthuriferario et ceroferariis “sine luminaribus et incenso,” s. Ministri ante Celebrantem capite tecto incedunt. Celebrans et s. Ministri se prosternunt, ponentes capita et brachia in cussinis in superiore gradu positis, dum reliqui genuflectunt capite inclinato, Caeremoniarius ad latus Epistolae, thuriferarius retro ad-sinistram Celebrantis; interim acolythi unam tobaleam extendunt super Altare, ut supra n. 234, 2; tunc Caeremoniarius legile cum Missali aperto in cornu Epistolae collocat.

3. Diaconus et Subdiaconus simul cum Celebrante ascendunt eique assistunt in cornu Epistolae hoc modo: ad

Lectiones et Passionem stant a dextris Celebrantis, uti ad Introitum; ad Orationes ac Monitiones (*Oremus dilectissimi*, etc.) retro post Celebrantem, uti ad Orationes Missae. Post *Oremus* Diaconus cantat *Flectamus genua*, omnesque genuilectunt, excepto Celebrante,¹ Subdiaconus *Levate*, omnesque surgunt.

4. Lector, superpelliceo indutus, cantat Prophetiam, et Subdiaconus Lectionem tono Epistolae; nempe “in loco ubi legitur Epistola/” accipientes librum a Caeremoniario qui ipsos comitatur, et genuflectentes in medio ante et post, sed absque salutatione chori et osculo manus Celebrantis. Subdiaconus ante Lectionem planetam plicatam adjuvante Caeremoniario ad scamnum deponit et postea resumit.

5. De *Passione* vide n. 222.—Diaconus, antequam dicat *Munda cor meum*, etc., deponit planetam plicatam et induit stolam latiore, quam post Communionem Celebrantis infra ablutionem (seu in fine Cilicii) mutat cum planeta plicata.

6. Chorus sedet ad Lectiones, stat ad Orationes et ad Passionem. Thuriferarius et acolythi manebunt apud credentiam; circa Orationem pro haereticis acolythi extendunt tapete cum pulvillo et velo pro Cruce adoranda.

7. Ante Orationem pro Judaeis omittitur *Oremus. Flectamus genua.*²

ART. IV.

DE CRUCIS DENUDATIONE ET ADORATIONE.

A. De Officio absque s. Ministris.

236. “Completis Orationibus Celebrans descendens per breviorē in planum” ad scamnum “deponit planetam tantum.”

Deinde per longiorem redit ad Altare et accipit Crucem,

¹ Qui non genuflectit nisi ipso dicat *Flectamus g.*

² Quia, inquit Alcuinus, Judaei flexis genibus Christo illuserunt.

Per *Confessores* in tertia Oratione ii intelliguntur, qui in

Ecclesia ad officium divinum cantandum sunt deputati. In Psalmis *confiteri* et *psallere* sunt voces synonymae.

Monitio et Oratio pro Imperatore Romano est omittenda.

et primus clericus accipit Missale.” (In officio solemni Diaconus Crucem tradit.)

2. Tunc descendens per gradus laterales “Celebrans accedit ad angulum posteriorem cornu Epistolae,” in plano quasi collateralis candelabris Altaris, “facie versa ad populum, et clericus sustinebit Missale ante illum. Celebrans manu dextra detegit summitatem Crucis usque ad transversum illius exclusive, et Crucem ambabus manibus aliquantulum elevans, gravi voce legit” vel cantat: “*Ecce lignum Crucis*; et cum Clericis eadem voce (aut in cantu) proseguitur: *In quo salus mundi pependit*; et omnes genuflectunt cum medicoeri corporis inclinatione praeter Celebrantem et subjungunt: *Venite adoremus*, (quod concinunt Cantores, si habeantur), et deinde surgunt.”

3. “Celebrans in anteriori parte cornu Epistolae” super suppedaneo “discooperiens brachium dextrum Crucis et caput Crucifixi, et magis elevans Crucem et vocem” etsi non cantet, “secundo dicit: *Ecce lignum Crucis*! et reliqua “ut prius.”

4. “Celebrans tandem in medio Altaris totam discooperiens Crucem, et altius manus et vocem elevans, dicit tertio: *Ecce lignum Crucis*!! et reliqua, ut supra.¹

5. “Clericus reponit Missale super legile, et discooperitur Crux processionalis et aliae omnes per Ecclesiam.” Si tunc commode fieri nequeat, detegantur post officium.

6. “Celebrans descendens per latus Evangelii” ex parte anteriori graduum “portat devote Crucem ambabus manibus elevatam ad locum praeparatum. Ibi genuflexus collocat Crucem super velum pulvino superpositum et firmat eam cordulis,” si opus sit.

i In tres vices denudatur Crux, quia ter in passione sua Christus illusus est: Primo in praetorio, velata ipsius facie. Secundo, quando milites coronam de spinis imposuerunt capiti ejus et conspuebant faciem ejus et posuerunt arundinem in dextra ejus; quare secunda vice detegitur brachium et caput Crucifixi. Tertio, quan-

do Christo in Cruce posito omnes transeuntes illudebant ei.—Ter postmodum Crux adoratur, ut nimirum tres istac illusiones compensentur. Olim Hierosolymis vera Christi Crux hac dumtaxat die fidelium adorationi exhiberi consuevit. De Carpo, Bibi, liturg.

“Surgit et facta genuflexione, vadit ad planum Epistolae, ibique manipulum dimittit, et sedens in scabello, deponit calceamenta, clericis adjuvantibus.”

7. “Celebrans excalceatus procedit ad adorationem Crucis, quam primo, secundo, et tertio cum debita distantia,” i. e. intervallo trium fere passuum inter primam et secundam atque inter secundam et tertiam genuflexionem “adorat” genuflexione utroque genu cum brevi pausa;² in tertia genuflexione, quin prius surgat, “osculatur Crucem,” i. e. pedes Crucifixi.

8. “Surgit et facta genuflexione” simplici ³ “Cruci, redit ad scabellum, ubi calceamenta et manipulum resumit ac manet sedens, capite cooperto.” ⁴

9. “Clerici deponunt et ipsi calceamenta,” si consuetudo talis sit, “et post Celebrantem ante omnes alios de populo adorabunt Crucem eodem modo quo Celebrans, et reversi ad sua loca, calceamenta resumunt.”

10. “Post clericos adorabunt sodales cum saccis, si adsint, deinde viri, ultimo mulieres: omnes bini, devote ac graviter.”

Pro hac adoratione alia Crux loco apto super tapetum apponi, vel ad cancellos a Sacerdote fidelibus osculanda offerri potest.⁵

11. “Interim primus clericus assistet adorantibus, et secundus et tertius clericus accedunt ad Celebrantem, et alta et clara voce recitant cum eo *Improperia* et alia, quae sequuntur, omnia vel per partem eorum, prout multitudo vel paucitas adorantium requirit (haec tamen recitabunt submissa voce, si adsint, qui cantent; et cantores incipient ea accedente Celebrante ad adorationem).” Celebrans illa recitat solus, si clerici nonnisi inepte respondere valeant. Celebrans sedens coopertus legit impropria.

Quoniam impropria propter abbreviationes ex Missali a Celebrante et clericis [Diacono et Subdiacono] difficile recitari possunt, hic apponuntur.

² Dicens secreto, si velit:
Adoramus te, Christe, et "benedi-
ctum tibi: quia per sanctam
Crucem tuam redemisti mundum.
Indulg.

³ D. 355. 10.

* Casulam hic in officio solemni assumit.

⁵ “One or two clergymen, in surplice and stole present the crucifix to be kissed at the railing.” Cerem. U. S.

IMPROPERIA.

RECITANDA A CELEBRANTE CUM SECUNDO ET TERTIO
CLERICO, VEL CUM DIACONO ET SUBDIACONO.

Prima Pars.

237. Celebr. V. *Popule meus, quid feci tibi? aut in quo contristavi te? responde mihi.*

V. *Quia eduxi te de terra Aegypti: parasti crucem Salvatori tuo.*

2 Cler. [Diac.] R. *Agios o Theos.*

3 Cler. | Subd.] *Sanctus Deus.*

2 Cler. *Agios ischyros.*

3 Cler. *Sanctus fortis.*

2 Cler. *Agios athanatos, cloison imas.*

3 Cler. *Sanctus immortalis, miserere nobis.*

Celebr. V. *Quia eduxi te per desertum quadraginta annis, et manna cibavi te, et introduxi te in terram satis bonam: parasti crucem Salvatori tuo.*

2 Cl. R. *Agios o Theos.*

3 Cl. *Sanctus Deus.*

2 Cl. *Agios ischyros.*

3 Cl. *Sanctus fortis.*

2 Cl. *Agios athanatos, eleison imas.*

3 Cl. *Sanctus immortalis, miserere nobis.*

Celebr. V. *Quid ultra debui facere tibi, et non feci? Ego quidem plantavi te vineam meam speciosissimam: et tu facta es mihi nimis amara: aceto namque sitim meam potasti: et lancea perforasti latus Salvatori tuo.*

2 Cl. R. *Agios o Theos.*

3 Cl. *Sanctus Deus.*

2 Cl. *Agios ischyros.*

3 Cl. *Sanctus fortis.*

2 Cl. *Agios athanatos, eleison imas.*

3 Cl. *Sanctus immortalis, miserere nobis.*

Secunda Pars.

Celebr. 17. *Ego propter te flagellavi Aegyptum cum primogenitis suis: et tu me flagellatum tradidisti.*

2 et 3 Cl. [Diae, et Subd.] R. *Popule meus, quid feci tibi? aut in quo contristavi te? responde mihi.*

Celebr. V. *Ego eduxi te de Aegypto, demerso Pharaone in Mare rubrum: et tu me tradidisti principibus sacerdotum.*

2 et 3 Cl. R. *Popule meus, quid feci tibi? aut in quo contristavi te? responde mihi.*

Celebr. V. *Ego ante te aperui mare: et tu aperuisti lancea latus meum.*

2 et 3 Cl. R. *Popule meus, quid feci tibi? aut in quo contristavi te? responde mihi.*

Celebr. V. *Ego ante te praeivi in columna nubis: et tu me duxisti ad praetorium Pilati.*

2 et 3 Cl. R. *Popule meus, quid feci tibi? aut in quo contristavi te? responde mihi.*

Celebr. V. *Ego te pari manna per desertum: et tu me cecidisti alapis et flagellis.*

2 et 3 Cl. R. *Popule meus, quid feci tibi? aut in quo contristavi te? responde mihi.*

Celebr. V. *Ego (e potavi aqua salutis de petra: et tu me potasti felie et aceto.*

2 et 3 Cl. R. *Popule meus, quid feci tibi? aut in quo contristavi te? responde mihi.*

(elebr. \. kgo propter te Chananaeorum reges percussi: et tu percussisti arundine caput meum.

'i et 3 Cl. R. *Popule meus, quid feci tibi? aut in quo contristavi te? responde mihi.*

Celebr. V. *Ego dedi tibi sceptrum regale: et tu dedisti capiti meo spineam coronam.*

2 ET 3 Cl. R. *Popule meus, quid feci tibi? aut in quo contristavi te? responde mihi.*

Celebr. V. *Ego te exaltavi magna virtute: et tu me suspendisti in patibulo crucis.*

2 IT 3 C'.. II. p0l),,le meus, quid fcci tibif aut in contristavi te? responde mihi.

Tertia Pars.

Celebr. V. Crucem luam adoramus, Domine: et sanctam resurrectionem tuam laudamus, et glorificamus: ecce enim propter lignum venit gaudium in universo mundo.

Psalm. 66. Deus misereatur nostri, et benedicat nobis.

2 et 3 Cl. R. Illuminet vultum suum super nos, et misereatur nostri.

Celebr. λ. Crucem luam adoramus, Domine: et sanctam resurrectionem tuam laudamus, et glorificamus: ecce enim propter lignum venit gaudium in universo mundo.

2 et Cl. R. Crux fidelis, inter omnes arbor una nobilis: nulla silva talem profert, fronde, flore, germine.

Dulce lignum, dulces clavos, dulce pondus sustinet.

Celebr. V? Pange lingua gloriosi lauream certaminis, et super crucis trophaeo dic triumphum nobilem: qualiter Redemptor orbis immolatus vicerit.

2 et 3 Cl. R. Crux fidelis, inter omnes arbor una nobilis: nulla silva talem profert, fronde, flore, germine.

Celebr. λ. De parentis protoplasti fraude Pactor condolens, quando pomi noxiahs in necem morsu ruit: ipse lignum tunc notavit, damna ligni ut solveret.

2 et 3 Cl. R. Dulce lignum, dulces clavos, dulce pondus sustinet.

Celebr. λ7. Hoc opus nostrae salutis ordo depoposcerat: multiformis proditoris ars ut artem falleret: et medelam ferret inde, hostis unde laeserat.

2 et 3 Cl. R. Crux fidelis, inter omnes arbor una nobilis: nulla silva talem profert, fronde, flore, germine.

Celebr. V. Quando venit ergo sacri plenitudo temporis, missus est ab arce Patris Natus, orbis Conditor: atque ventre virginali carne amictus prodiit.

2 et 3 Cl. R. Dulce lignum, dulces clavos, dulce pondus sustinet.

Celebr. V. Vagit infans inter arcta conditus praesepia: membra pannis involuta Virgo mater alligat: et Dei manus, pedesque stricta cingit fascia.

i Hymnus *Pange lingua*, et titur *Crux fidelis*, vel *Dulce lignum*, ut ibi.
post quemlibet ejus versum repe-

2 et 3 Cl. R. *Crux fidelis, inter omnes arbor una nobilis: nulla silva talem profert, fronde, flore, germine.*

Celebr. V. *Lustra sex qui jam peregit, tempus implens corporis, sponte libera Redemptor passioni deditus, Agnus in crucis levatur immolandus stipite.*

2 et 3 Cl. R. *Dulce lignum, dulces clavos, dulce pondus sustinet.*

Celebr. V. *Felle potus ecce languet: spina, clavi, lancea mille corpus perforarunt, unda manat, et eruor: terra, pontus, astra, mundus, quo lavantur flumine.*

2 et 3 Cl. R. *Crux fidelis, inter omnes arbor una nobilis: nulla silva talem profert, fronde, flore, germine.*

Celebr. V. *Flecte ramos arbor alta, tensa laxa viscera, et rigor lentescat ille, quem dedit nativitas: et superni membra Regis tende miti stipite.*

2 et 3 Cl. R. *Dulce lignum, dulces clavos, dulce pondus sustinet.*

Celebr. V. *Sola digna tu fuisti ferre mundi victimam: atque portum praeparare arca mundo naufrago: quam sacer eruor perunxit, fusus Agni corpore.*

2 et 3 Cl. R. *Crux fidelis, inter omnes arbor una nobilis nulla silva talem profert, fronde, flore, germine.*

Celebr. V. *Sempiterna sit beatæ Trinitati gloria: aequa Patri, Filioque; par decus Paraclito: Unius, Trinique nomen laudet universitas. Arnen.*

2 et 3 Cl. R. *Duke lignum, dulces clavos, dulce pondus sustinet.*²

238. De fine adorationis. “Circa finem adorationis primus Clericus accendit cereos Altaris/’ et si adsint ceroferarii, super credentiam. “Tertius clericus amovet legile cum Missali ab Altari. Deinde secundus et tertius clericus explicant

² Improperia vocantur versus exprimentes et improperantes [improbantes] ingratisimum Judaeorum animum erga Dominum Salvatorem. Post quodlibet improprium canitur celebre trisagium *Sanctus Deus* etc., ut nempe opponatur ingrato Judaeo-

rum animo, et ad implorandam divinam misericordiam pro peccatis nostris quae fuerunt causa mortis Christi. Dicitur graece et latine, ut *omnis lingua confiteatur, quia D. J. Chr.* etc. (Do Carpo, Biblioth. liturg. III. 150)

tobaleam Altaris/" quae hactenus relictæ fuerat complicata versus candelabra. "Successive secundus clericus portat ad Altare bursam cum corporali incluso, et super eam purificatoriuni, et explicat corporale, et prope illud in parte Epistolae extendit purificatorium." Deficiente vero clerico, haec per Celebrantem perficiuntur, postquam Crucem ad Altare reportavit.

"Tertius clericus collocat Missale cum legili in cornu Evangelii apertum et inversum ut in Missa."

"Completa adoratione Celebrans reportabit Crucem ad Altare cum debitis genuflexionibus." [In Officio solemni Diaconus.]

Descendit per gradus laterales ad scamnum.

Clerici amovent tapete, pulvinar ac velum, et apponitur ignis in thuribulo.

Celebrans apud scabellum resunit planetam, et aperto capite accedit ante Altare.

B. De Officio Solemni.

239. *Celebrans*, ut in praeced. (n. 236) paucis exceptis, ibi notatis.

Diaconus et Subdiaconus completis Monitionibus (*Or. dii.*), et Orationibus, comitantur Celebrantem ad scamnum; depositis planetis assistunt in denudatione Crucis, Subdiaconus a sinistris facie ad populum versa. Diaconus, comitante Caeremoniario, per latus ascendit ad Altare et, facta genuflexione, accipit Crucem, quam, effigie ad se conversa, defert eadem via et Celebranti tradit; se sistit a dextris ejus cumque adjuvat in detegenda Cruce; Caeremoniarius assistit prope Subdiaconum.

2. Sacri Ministri post *Ecce lignum Crucis* cum Celebrante prosequuntur: *in quo salus mundi pependit*. "Choro autem cantante *Venite adoremus* omnes se prosternunt excepto Celebrante." Ita pro prima, vice in plano ad cornu Epistolae, pro secunda in suppedaneo ad latus Epistolae, pro tertia in media Altaris; tunc genibus flexis manebunt, donec Celebrans, comitante Caeremoniario, Crucem in cussino collocaverit.

3. Tunc sacri Ministri cum Celebrante surgunt, et, facta genuflexione versus Crucem, via breviori ad scamnum acce-

dunt. Ibi stant in locis suis, donec Celebrans Crucem adoraverit; qui iterum “accipit calceamenta, manipulum et casulam.” Cruce per Celebrantem adorata s. Ministri deponunt manipulos, et juxta consuetudinem loci “quae servetur,”¹ etiam calceamenta. Deinde, uti Celebrans fecerat, tribus genuflexionibus simul adorant Crucem, et Crucifixi pedes primo Diaconus, dein Subdiaconus a sinistris ejus genuflexus osculatur. (No. 236, 7.)

4. Ad scamnum imponunt calceamenta ac manipulos, et Subdiaconus planctam; tunc capite tecto sedentes alternatim cum Celebrante recitant impropria, uti supra primus et secundus clericus. (No. 237.)

5. “Deinde alii clerici et laici, bini et bini, ter genibus flexis, ut dictum est [No. 236, 7], Crucem adorant,”² ita ut dum duo primi secundo genuflectunt, duo sequentes genuflectant primo. “Interim, dum fit adoratio Crucis, cantantur impropria, et alia quae sequuntur, vel omnia, vel pars eorum, prout multitudo adorantium vel paucitas requirit.”

6. “Circa finem adorationis Crucis accenduntur candelae super Altare” et credentiam ab acolythis. Subdiaconus ferens Crucem processionalem induit amictum, albam, cingulum, et si uti liceat, planctam plicatam; si desit altei Subdiaconus (praeter Subdiaconum Missae), acolythus superpellicco indutus fert Crucem.

Duothuriferarii praeparant ignem.

7. “Diaconus accipiens bursam corporalium,” cum purificatorio desuper, per viam breviorē ad Altare accedit et “extendit corporale in ore solito et juxta illud ponit purificatorium,” genuflectens in suppedaneo versus Crucem ante et post. Simul Caeemoniarius affert Missale ad cornu Evangelii.

8. “Finita adoratione” Diaconus comitante Caeemoniario accedit ad locum ubi Crux posita erat, et facta unius generis flexione “Crucem reverenter,” i. e. flectens utrumque genu, “accipit et reportat ad Altare.” Interim Celebrans omnesque alii genua flectunt. Diaconus, facta genuflexione, ad Celebrantem redit. Omnes sedent. “Ordinatur processio.”

¹ D. 2769. 10. 5.

®Rubr. Miss, propr.

ART. V.

DE PROCESSIONE AD SACELLUM ET REGRESSU AD
ALTARE CUM SS. SACRAMENTO.

A, De Officio absque s. Ministris.

240. “Celebrans flectit unico genu in plano ante Crucem et cooperto capite incedit ut infra.”

“Dirigitur Processio per viam breviorē ad Sacellum, ubi asservatur SS. Sacramentum, hoc ordine: 1° Vexillum processionalc; 2° Sodales sive pii viri; 3° thuriferarius; 4° Crux processionalis denudata, et delata a tertio clerico; 5° Celebrans qui in conspectu SSmi Sacramenti biretum deponit, habens ante se a sinistris secundum clericum.”

2. “Ad Sacellum: Vexillum et Crux sistunt e regione Altaris” ad latus Evangelii, thuriferarius ad cornu Epistolae; “procedentes se disponunt hinc inde in duas lineas: juniores prope Vexillum, seniores propinquiore erunt Altari.”

3. “Celebrans, facta genuflexione utroque genu in plano Sacelli, genuflectit in primo gradu Altaris, et orat parumper eum omnibus.” Interim “accenduntur cerei pro processione, et disponitur baldachinum sive umbella.”

4. Celebrans “surgit, aperit capsulam, genuflectit” unico genu, “descendit et stans imponit incensum et incensat Sacramentum in capsula” more solito; “surgit et facta genuflexione, extrahit e capsula calicem et ponit super Altare. Genuflectit, claudit capsulam, si in ea remanet pyxis cum Particulis et descendit primum gradum. Genuflexus in suppedaneo accipit velum humerale, surgit et facta genuflexione, stans accipit, ut heri, calicem et secundus clericus velo cooperit.”

5. “Celebrans vertit renes Altari et (deficientibus Cantoribus), inchoat alta voce,” Hymnum: *Vexilla Regis prodeunt* etc., quem cum secundo clerico prosequitur ut infra.”ⁱ

<i>Vexilla Regis prodeunt:</i>	<i>Electa digno stipite</i>
<i>Fulget Crucis mysterium:</i>	<i>Tam sancta, membra tangere.</i>
<i>Qua vita mortem pertulit,</i>	
<i>Et morte vitam protulit.</i>	<i>Beata, cujus brachiis</i>
	<i>Pretium pependit saeculi,</i>
<i>Quae vulnerata lanceae</i>	<i>Statera facta corporis,</i>
<i>Mucrone diro, criminum</i>	<i>Tulitque praedam tartari.</i>
<i>Vt nos lavaret sordibus,</i>	
<i>Manavit unda et sanguine.</i>	<i>O Crux, ave, spes unica,</i>
	<i>Hoc passionis tempore,</i>
<i>Impleta sunt quae concinit</i>	<i>Piis adauge gratiam,</i>
<i>David fidei carmine,</i>	<i>Reisque dele crimina.</i>
<i>Dicendo nationibus:</i>	
<i>Regnavit a ligno Deus.</i>	<i>Te, fons salutis, Trinitas,</i>
	<i>Collaudet omnis spiritus;</i>
<i>Arbor decora, et fulgida,</i>	<i>Quibus Crucis victoriam</i>
<i>Ornata Regis purpura,</i>	<i>Largiris, adde praemium.</i>
	<i>Amen.</i>

6. Revertitur processio ad Altare per viam breviorē, at intra Ecclesiam, ordine quo venerat, excepto thuriferario, qui thuribulum agitans immediate ante SS. Sacramentum praecedit; “Celebrans sub baldachino, habens secundum clericum [cum libro aperto] ante se a sinistris.”

“In Sacello remanent quatuor candelae accensae,” si adsit pyxis.

7. “Vexillum et baldachinum reponitur extra cancellos; Crux processionalis prope credentiam. Sodales et pii viri remanent extra cancellos, ibique dispositi cereos usque ad Officii finem in manibus tenebunt.”

8. “Celebrans ascendit Altare et calicem ponit super corporale: deinde genuflectit, surgit, et descendit in planum, genuflexus in infimo gradu deponit velum, et stans imponit incensum, et genuflexus Sacramentum incensat.”

B. De Officio Solemni.

241. Cruce per Diaconum reposita statim ordinatur processio ad Repositorium. Celebrans cum s. Ministris stans in plano ante Altare incensum imponit in unum thuribulum

sine benedictione.’ “Praecedit Subdiaconus [alter cum plancta plicata, vel alba sine dalmatica] cum Cruce inter duos acolythos deferentes candelabra cum cereis accensis,” immediate post thuriferarios;² deinde cantores, “et Clerus per ordinem,” omnes bini; “ultimus Sacerdos cum ministris” praeuntibus capite tecto per viam breviorē usque ad aditum Sacelli. Omnes, excepto crucifcro, genuflectunt, antequam discedant.

2. “Cum perventum fuerit ad locum Sacramenti,” omnes, excepto crucifcro, flectunt genua. Qui primi in processione incedunt, consistunt propius aditum, ceteri versus Altare, uterque thuriferarius in latere Epistolae. Celebrans cum s. Ministris in plano ante Altare flectit utrumque genu, et in infimo gradu genuflectens “orat aliquantulum.” Interim “accenduntur intortitia, quae non extinguuntur, nisi post sumptionem Sacramenti.”

3. Facta genuflexione “Diaconus interim aperit capsulam, in qua reconditum est Corpus Domini,” quin extrahat, et repetita genuflexione rodit ad locum suum. “Postea Sacerdos surgens, absque benedictione imponit incensum in duobus thuribulis, Diacono naviculam ministrante, et genuflexus incensat Sacramentum.”

4. Tunc Caeremoniarius Celebranti imponit velum quod Subdiaconus alligat, “Diaconus” facta genuflexione, “extrahens calicem cum Sacramento de capsula, dat ad manus Sacerdotis” genuflexi, “et tegit extremitatibus veli,” genuflectit et transit ad dextram, Subdiaconus ad sinistram Celebrantis ad populum conversi; statimque “cantatur hymnus *Vexilla Regis prodeunt* (n. 240, 5), et procedunt ordine quo venerunt,” per viam breviorē ad Altare majus.

5. Ibi acolythi recta ibunt ad credentiam, ubi candelabra deponunt; item crucifer, seposita Cruce exuit sacras vestes; clerici absque genuflexione versus Crucem statim ad sedes suas reversi flectunt genua; vel, si chorus sit retro post Altare, omnes simul cum ferentibus intortitia mox hinc inde in genua procumbunt, et quando Celebrans ad Altare venerit, ante idem semicirculum efficiunt.

i Caerem. O. F. M.

2 Quando hi nondum adsint in Sacello. (Martinucci.)

6. “Cum venerit Sacerdos ad Altare,” stans tradit Diacono genuflexo calicem, genuflectit cum Subdiacono, qui ei detrahit velum humerale; Diaconus vero Sanctissimum in medio Altari collocat, genuflectit et solvit vittam, qua velum calicis ligatum erat, et velum extendit prout fit initio Missae. Genuflectit et descendit ad dextram Celebrantis.

7. Deinde more solito thus imponitur et Sacerdos Sanctissimum “genuflexus rursum incensat,” Diacono et Subdiacono partem posteriorem planctae sustollentibus. Secundusthuriferarius thuribulum seponit.

ART. VI.

DE RELIQUO OFFICIO HUIUS FERIAE.

A. De Officio absque s. Ministris.

242. Facta incensatione “Celebrans surgens ascendit ad Altare et genuflectit ; deinde solvit et amovet velum a calice, et ponit patenam super corporale. Accepto calice deponit ex eo sacram hostiam super patenam,” faciens eam leviter effluere super patenam ; “deinde ambabus manibus patenam ipsam accipiens, collocat Hostiam super Corporale, nihil dicens, neque signans, et patenam ponit ubi alias, sed super Corporale, non subtus.” Si fors s. hostiam tetigerit, abluat digitos.

2. “Celebrans, facta genuflexione, accipit calicem (quem prius non extergit), et accedit versus cornu Epistolae, et calicem sinistra tenens ponit in eo vinum et aquam sine benedictione et nihil dicens. Calix non abstergitur sed ponitur in latere Corporalis. Celebrans accedit in medium, et facta genuflexione reponit calicem in loco solito sine signo Crucis, et cooperit palla.”

3. “Ibidem stans imponit incensum in thuribulo absque benedictione et osculis. Accepto thuribulo genuflectit, et incensat oblata, dicens ut in Missis solemnibus: *incensum istud* etc. Incensatis oblatis iterum genuflectit, et incensabit Crucem,¹ dicens: *Dirigatur Domine* etc. et repetita

¹ i Hodie incensatur Crux, quam-feria speciali cultu Crucem veneris super Altari sit SS. Sacra-ratur.
mentum, quia Ecclesia in hac

I
i
I
i
I
B
I
I
I
I
I
I
I
1
I
I
I
I
1
1
■

genuflexione prosequetur more solito incensationem Altaris, semper genuflectens, quoties transit per medium.” Secundus vero clericus interim partem posteriorem planctae ejus sublevabit, tertius clericus amovebit ab Altari legile cum Missali illudque suo tempore reponit. Celebrans “incensato Altari dat thuribulum in manu thuriferarii, dicens: *Accendat in nobis* etc., et ipse non incensatur.”

4. “Celebrans immediate, advertens, ne terga vertat Sacramento, descendit e suppedaneo” in secundo gradu vel in planum per sinistram suam, “versa facie ad populum, lavat manus, nihil dicens. Redit ad medium Altaris, genuflectit, surgit, et junctis manibus super Altari, mediocriter inclinatus dicit submissa sed intelligibili voce: *In spiritu humilitatis* etc.”

5. “Celebrans osculatur Altare, genuflectit, et versus populum in cornu Evangelii dicit: *Orate fratres*, et redit per eandem viam, non perficiens circulum, et iterum genuflectit. Non respondetur: *Suscipiat.*”²

6. “Celebrans junctis manibus ante pectus in tono feriali dicit fvel cantat]: *Oremus: Praeceptis salutaribus* etc. et dum dicit: *Pater noster* etc. extendit manus. Clerici (vel Chorus) respondent: *Sed libera nos a malo*, et Celebrans: *Arnen* secrete; et adhuc tenens manus extensas, subjungit in priori tono feriali [“quo dixit *Pater noster*”]: *Libera nos* etc. et clerici (vel Chorus) in fine respondent: *Arnen.*”

7. “Celebrans genuflectit, surgit, discooperit calicem, supponit patenam hostiae, et tenens manu sinistra patenam super Altari, elevat dextera hostiam, ut ab omnibus videri possit.³ Declinat hostiam immediate super calicem jam discoopertum, et “non genuflectens” statim dividit eam in tres partes, more solito, nihil dicens, quarum ultimam immittit in calicem, pariter nihil dicens nec signans.”

8. “Cooperto calice genuflectit, et postmodum surgens, manibus junctis super Altari et inclinatus dicit secreto *Perceptio corporis* etc. omissis duabus aliis Orationibus. Iterum

- Tbi enim mentio fit Sacrificii proprie dicti; in Celebrantis vero verbis referri potest ad Missam diei praecedentis, cujus est summatio.

³ Elevatur altera tantum manu nec fimbriae planetae sustolluntur nec thus adhibetur, no hac die de novo consecrata putetur.

genuflectit, deinde accepta patena cum hostia, ut alias, dicit: *Fanon coelestem* etc. *Domine non sum dignus* etc. more solito ter percutions pectus. Hostia se signat, dicendo: *Corpus Domini nostri* etc. et se communicat.”

9. “Facta brevi meditatione, discooperit calicem et genuflectit. Surgit et collectis de more fragmentis, accipit ambabus manibus calicem,” vel sinistra patenam, “nihil dicens nec se signans, et sumit reverenter ex eo particulam hostiae cum vino.”

10. “Omissa consueta calicis purificatione, more solito abluit digitos super calicem cum vino et aqua.—Surgunt interim omnes, et cerei extinguuntur.”

11. “Celebrans, sumpta in medio ablutione calicem tergit, ac de more componit; et” paululum “inclinatus, manibus junctis ante pectus, dicit secreto: *Quod ore sumpsimus* etc.”

“Descendens in planum Altaris et facta eum clericis genuflexione Cruci, cooperto capite revertitur in sacristiam.”

243. De Pyxidis Repositione. Si pyxis cum SS. Sacramento in capsula sepulchri asservatur, Celebrans indutus superpellicco et stola alba “vadit ad sacellum,” et sicuti pridie, “accipit velum pro humeris, et praecedentibus clericis cum cereis accensis reportat pyxidem, servandam in tabernaculo posito super Altari alicujus remotioris capellae in Ecclesia, vel (quod congruentius) in sacristia; et ante eam lampas continuo ardeat.”

2. “Si autem non adsit sacristia vel capella remotior, pyxis remaneat in loco, ubi calix repositus erat, et lampas ardens jugiter adsit.”

3. “Reposita pyxide, datur signum meridianum *Salutationis angelicae* cum crotalo.”

B. De Officio Solemni.

244. Tuncensato SS. Sacramento Diaconus et Subdiaconus simul cum Celebrante ascendunt ad Altare et genuflectunt; Subdiaconus accedit ad dextram Diaconi et iterat genuflexionem. Diaconus depromit ex calice velum, quod tradit Caeremoniario in credentia reponendum; deinde tollit patenam et pallam; patenam sustinet elevatam super corporale

ante Celebrantem, qui accipit calicem et ex eo s. hostiam super patenam deponit; Celebrans reponit calicem et utraque manu “accipiens patenam de manu Diaconi hostiam sacram ponit super corporale nihil dicens. Si tetigerit Sacramentum, digitos abluat in aliquo vase.” Patenam reponit super corporale a dextris suis.

2. Interim Caeremoniarius vel acolythus affert ampullas etc. et “Diaconus imponit vinum in calicem,” quem sinistra elevatum tenet, “et Subdiaconus aquam, quam Sacerdos non benedicit, nec dicit super eam Orationem consuetam.” Subdiaconus transit ad sinistram Celebrantis, genuflectens ante et post. Sacerdos “accipiens calicem a Diacono, ponit super Altare, nihil dicens: et Diaconus illum cooperit palla.”

3. “Deinde Celebrans imponit incensum in thuribulo absque benedictione, et incensat oblata,” deinde Crucem¹ “et Altare more solito” uti in Missa solemni, dicendo *Incensum istud* etc. et *Dirigatur* etc. “Quando reddit thuribulum Diacono, dicit *Accendat* etc. et ipse non incensatur.”

Thuriferarius thuribulum reportat in sacristiam.

4. “Postea Sacerdos” in cornu Epistolae in alterum gradum vel in planum descendens “lavat manus nihil dicens” facie ad populum versa, dum Diaconus manutergium, Subdiaconus aquam ei ministrat.¹ Celebrantem sequentes, Diaconus per secundum gradum, Subdiaconus in plano, genuflectunt in medio et se sistunt retro post Celebrantem. Qui dicit: *In spiritu humilitatis* etc. deinde *Orate fratres* etc. Non respondetur *Suscipiat*.

5. Postea in cantu feriali Celebrans dicit: *Oremus: Praeceptis salutaribus* etc. Sub finem Orationis *Libera nos* Diaconus ascendit ad dextram, Subdiaconus ad sinistram Celebrantis, et genuflectunt in supremo suppedaneo ad elevationem s. hostiae, at non sustollentes planetam. Statim, dum Celebrans demittit s. hostiam non iterans genuflexionem post elevationem, s. Ministri ascendunt ad latera Celebrantis; Diaconus detegit calicem; et postquam Celebrans s. hostiam in tres partes divisit ultimamque partem in calicem immisit,

¹ D. 2003. 3.

rarii aquam ac manutergium

² Vel forsitan melius cerofe-

porrigunt.

Diaconus calicem cooperit, celebrans cum ministris genuflectit, qui loca mutant iterumque genuflectunt.

6. Post Orationem *Perceptio corporis* genuflectunt cum Celebrante, pectus ad *Domine non sum dignus* percutiunt et ad Communionem se inclinant. Subdiaconus calicem suo tempore detegit, vinum et aquam pro una ablutione digitorum infundit.

7. Surgunt omnes et candelas suas extinguunt.

Subdiaconus transit ad latus Evangelii, genuflectens in medio infimi gradus, et extergit componitque calicem, ut in Missa solemni, altero acolytho afferente velum, atque calicem ad credentiam defert; deinde revertitur ad sinistram Celebrantis.

Diaconus interim prope credentiam deposita stola latiori resumit planctam plicatam et revertitur ad dextram Celebrantis.

8. Dicta Oratione *Quod ore sumpsimus* clauditur Missale et omnes de Altari descendunt, genuflectunt in plano³ et capito tecto discedunt, praecedentibus thuriferario sine thuribulo et acolythis sino caudeiabris.

9. “Et dicuntur Aesperae sine cantu.” relictis super Altari candelis accensis, “et denudatur Altare” ab acolytho sine alia caeremonia.

CAPUT XIX.

DE SABBATO SANCTO.

ART. I.

DE PRAEPARANDIS PRO OMNIBUS S. FUNCTIONIBUS.

245. “*Extra portam principalem,*” in atrio seu in aditu ipso :

(îz) “Mensa cum mantili albo, et super eam:

(Z>) “Legile parvum cum Missali.

(c) “Patera argentea/” vel argenteo colore obducta, “cum quinque globulis incensi;

(J) “Thuribulum et navicula cum thure.

(c) “Vas aquae benedictae cum aspersorio;” nisi haec (c-c) a clericis portentur.

(/) “Manipulus, stola et dalmatica albi coloris.”

Pro officio solemni manipulus violaceus Subdiaconi.

(g) “Laterna cum candela” et ramentum sulphuratum ad accendendum lumen.

(//.) “Item prope mensam tripes cum foculo¹ in quo carbones accendendi pro novo igne.”

(i) “Forcipes ferreae.”²

(/.) “Arundo ornata cum tribus candelis in summitate.”³

2. “*In Altari majori: (a)* Duplex in eo Pallium [Antipendium], album subtus et violaceum desuper.” Tabernaculi ostiolum relinquatur apertum.

(6) “Pes ligneus vel basis marmorea in latere Evangelii pro firmanda arundine.

(c) “Legile pro Praeconio” panno albo contectum.

¹ Chafing pan.

² Tongs.

³ Candelas oportet conjungi in inia parte et quid unum veluti cfformarc, exinde in tres distingui

aeque inter se dissitas, adeo ut trianguli similitudo in vertice oriatur; ad mysterium nempe Unitatis et Trinitatis per symbola exprimendum. (Gavant.)

(*d*) “Cereus benedicendus,⁴ aptatus in candelabro magno a latere Evangelii.”

(*e*) Aliud legile nudum ad legendas prophetias, in medio presbyterii ponendum.

(*f*) “Lampades compositae.”

3. “//? *credentia*,: mensa mantili albo cooperta” etc.

Pro officio solemni: duo candelabra pro acolythis, in benedictione fontis; tres cussini violacei.

Ibidem vel *ad scamnum*: planeta et manipulus violaceus pro Celebrante et manipulus viol., pro Diacono.

4. “*In sacristia*: (*a*) Stola et pluviale coloris violacei; manipulus, stola et planeta violacea” nisi ponantur in scamno.

(6) Paramenta alba pro Missa.

Pro officio solemni planetae plicatae violaceae pro Diacono
?t Subdiacono.

5. “*In Baptisterio*: (*a*) Mensa cooperta albo mantili.

(*b*) Manutergia duo.

(*c*) Vas pro aqua benedicta et aspersorium.

(*d*) Vasa ad extrahendam aquam e fonte.

(*c*) Ampullae oleorum Chrismatis et Catechumenorum.

(*f*) Vasa ad lavandas manus cum mica panis.

(*g*) Bombacium ad manus inunctas tergendas.”

Fons diebus praecedentibus purgandus est.

ART. II.

CONSPECTUS FUNCTIONUM SABBATI SANCTI.

246. T. *Benedictio ignis cl granorum incensi*: Sacerdos indutus pluviali violaceo, crucifer etc. procedunt ante portam, et ignis ac 5 grana benedicuntur. Sacerdos [Diaconus] induit dalmatieam etc. albi coloris; imposito thure processio ad Altare; *Lumen Christi* (*a*) ad ingressum, (*b*) in medio Ecclesiae, (*c*) ante Altare.

♦ Cereus Paschalis renovari non debet quotannis ex toto; sed potest et debet renovari tantum, quum pars accendenda non sufficiat pro toto tempore Paschali, D. 3895. 1.

II. *Exsultet*: Dicto *Jube Domine [Domne] benedicere* etc., et incensato libro in latere Evangelii : *Exsultet*.

Deponuntur paramenta alba.

III. *Prophetiae*: Sacerdos indutus manipulo, stola et casula violacea in cornu Epistolae legit 12 prophetias etc. Deponit casulam et manipulum, et si fons sit benedicendus, resumit pluviale violaceum.

IV. *Benedictio fontis*: processio ad Baptisterium, *Sicut cervus*; duae Orationes et Praefatio; aspergitur Clerus et populus; infunduntur s. olea; processio ad Altare.

V. *Litaniae*, intra quas, si cantores adsint, Sacerdos [et s. Ministri] sint prostrati ; ad *Peccatores* in sacristiam; accenduntur candelae, desumitur antependium violaceum, (detegitur imago imminens Altari,) etc.

VI. *Missa* sine Introitu, Credo, Offertorio, Agnus Dei, osculo pacis. *Vesperae* loco Communionis etc.

Reportatur pyxis cum s. Particulis.

ART. III.

DE PRINCIPIO OFFICII USQUE AD BENEDICTIONEM CEREI.

A. De Officio absque s. Ministris.

247. “Extra Ecclesiam” per sacristain vel alium ministrum “excuitur novus ignis e silice, et ex eo accenduntur carbones in foculo.” “Celebrans lotis manibus accipit amictum, albam, cingulum, stolam et pluviale coloris violacei,” vel “sine casula.”¹

2. “Proceditur ad portam principalem hoc ordine:

(a) “Primus clericus manibus junctis” (thuriferarius) ;

(b) “Tertius clericus cum Cruce processional! ;”

(c) Clerus, si adsit ;

(d) “Celebrans tecto capite inter Clericos secundum et quartum.”

3. “Extra portam Clericus cum Cruce sistit in limine portae renes eidem vertens, facie Crucifixi versa ad Celebran-

¹ Rubr. Miss.

tem; qui stans benedicit ignem tribus Orationibus: deinde unica Oratione grana incensi.

“Dum Celebrans benedicit incensum primus clericus forcipe novum ignem benedictum ponit in thuribulo. Celebrans imponit cum benedictione [A.6 *illo benedicaris* etc.] et osculis incensum in thuribulo, deinde aspergit ignem et grana, dicens Ant. *Asperges me* etc., et eadem thurificat. Thuriferarius accipit thuribulum.”

4. “Celebrans,” sin adsit Diaconus vel alius Sacerdos pro *Exsultet*, “deposito pluviali ac stola coloris violacei, accipit manipulum, stolam in humero sinistro et dalmaticam albi coloris. Interim secundus clericus accendit de novo igne candelam reconditam in laterna, et quartus accipit pateram cum granis incensi.”

5. “Celebrans iterum ponit incensum in thuribulo cum benedictione et osculis, et postea [Diaconus] accipit arundinem. Proceditur ad benedictionem cerei ordine sequenti:

(a) Clericus cum granis incensi a dextris, et thuriferarius a sinistris;

(b) Tertius clericus cum Cruce;”

(c) Clerus, si adsit;

(cZ) “Celebrans [post Diaconum] cum arundine et clericus cum candela (laterna) a sinistris ejus.

Ingrediuntur Ecclesiam et sistunt, quando Celebrans ingressus fuerit januam Ecclesiae.”

6. “Celebrans ingressus Ecclesiam inclinatur Arundinem, et accensa ex candela una ex tribus candelis per secundum clericum, genuflectit. genuflectentibus omnibus excepto clerico portante Crucem. Celebrans [Diaconus] genuflexus clara voce dicit [cantat si adsint cantores] : *Lumen Christi*: tum surgit, surgentibus omnibus, et clerici (vel Chorus) respondent: *Deo gratias*.

Proceditur usque ad medium Ecclesiae, ubi secundo fiunt ut supra, accensa secunda candela; praeter modulationem vocis, quae altior esse debet.

Proceditur tandem ante gradus Altaris, et accensa tertia candela, tertio fiunt antedicta cum altiori voce.”

B. De Officio Solemni.

248. Celebrans ut num. praecedenti.

Diaconus et Subdiaconus¹ induunt albas, et planetas plicatas si uti liceat, sine manipulis; Diaconus etiam stolam humeralem coloris violacei.

2. Proceditur ad portam ordine sequenti:

(a) Tres acolythi: medius cum vasculo aquae benedictae; a dextris ejus thuriferarius cum thuribulo vacuo et navicula, a sinistris afferens grana;

(Z;) Subdiaconus Missae ferens Crucem;

(c) Clerus;

(iZ) Celebrans et Diaconus a sinistris ejus, capitibus tectis.

3. In atrio aut extra portam Crucifer se sistit contra portam vel in limine; facie ad Celebrantem versa; Diaconus a dextris Celebrantis, Caeremoniarius a sinistris, acolythi cum thuribulo et granis prope Celebrantem retro a dextris; Clerus dispositus in unum vel plures ordines, seniores propiores Celebranti juniores Crucifero. Caeremoniarius accipit bireta Diaconi et Celebrantis. Acolythus vasculum aquae benedictae deponit et sustinet Missale ante Celebrantem. Xovus ignis reperiatur accensus.

4. Benedictio ignis et granorum Iit uti in Missali, et supra (A) notatur. Diaconus et Caeremoniarius ministrant ad adspersionem et incensationem; thuriferarius ut supra (A).

5. Tum Diaconus exuit paramenta violacea et assumit manipulum, stolam humeralem et dalmaticam albi coloris, adjuvante Caeremoniario; Subdiacono acolythus manipulum violaceum imponit; acolythus ex igne benedicto parvam candelam accendit. Celebrans, Diacono ministrante, imponit thus pro processione et incensatione libri ad *Exsultet*. (Paramenta deposita et biretum Diaconi clerici ad scamnum deferunt.)

6. Processio dirigitur hoc ordine:

(a) “Praecedit thuriferarius, cum acolytho deferente in vase quinque grana incensi” a dextris ejus;ⁱ

ⁱ Celebrans et s. Ministri pro benedictione cerei, pro Prophetiis et *Exsultet*, ac pro benedictione

fontis iidem debent esse ac pro Missa (D. 2783. 1; et 2965. 3.).

(δ) “Sequitur Subdiaconus cum Cruce” solus;

(c) “Et Clerus per ordinem ;”

(d) “Deinde Diaconus cum arundine” et a sinistris ejus acolythus cum candela accensa.”

(e) “Post eum Celebrans” capite tecto.

7. “Cum Diaconus” et Celebrans “ingressus est Ecclesiam,” consistunt omnes, et Diaconus “inclinat arundinem, et acolythus deferens candelam accensam de novo igne accendit unam ex illis tribus candelis; et Diaconus elevans arundinem genuflectit, similiter et omnes alii cum eo, praeter Subdiaconum Crucem ferentem, et cantat solus: *Lumen Christichoro* respondente: *Deo gratias* omnes surgunt et progrediuntur.

8. Ita porro in medio Ecclesiae *Lumen Christi* etc. et ante Altare eadem verba “cantans altius;”² ubi consistunt Subdiaconus et thuriferarius cum socio suo ante infimum gradum, yliqui de clero hinc inde, vel ob loci angustiam petunt subsellia chori, Diacono et Celebrante pergentibus usque ad medium fere presbyterii,

ABT. IV.

DE BENEDICTIONE CEREI.

A. De Punctione absque s. Ministris.

249. “Responso pro tertia vice *Deo gratias*, omnes formant rectam lineam cum Celebranto in medio ante Altare. Secundus clericus deponit candelam extinctam super credentium et accipit Missale pro Praeconio, et tradit illud Celebranti, qui vicissim dat illi Arundinem.”

2. “Celebrans tenens Missale genuflectit in infimo gradu Altaris, dicit tantum: *Jube Domine benedicere. Dominus sit in corde meo. et in labiis meis: ut digne et competenter annuntiem suum paschale praeconium. Arnen.* Deinde surgens, ac facta cum omnibus genuflexione Altari,” exceptis Cruci ferro et acolytho tenente arundinem, “accedit ad legile paratum in plano Evangelii pro praeconio hoc ordine:

² e. g. notas muticas: 1° A., 2° B., 3° C sharp.

“Thuriferarius habens a dextris Clericum cum granis.

‘Clericus cum Cruce habens a sinistris Clericum cum Arundine.

“Celebrans cum Missali.”

3. “Ad legile in plano Evangelii sic se disponunt recta linea, et vertentes faciem sicut Celebrans,” nempe versus aquilonem prout fit ad cantum Evangelii nisi cantetur in ambone.¹

(c) Thurif.	(a) “Celebrans ponit Missale super legile;”
(fr) Crucif.
[vel Subd.2]	(Z>) “Clericus cum Cruce a dextris Celebrantis
(ci) Celebr.
[vel Diae.2]	(c) “Thuriferarius a dextris supradicti;”
(i?) Arund. []	(d) “Clericus cum arundine a sinistris;”
(c) Grana.	(e) “Clericus cum granis a sinistris arundinis.”

4. “Celebrans accedentethuriferario incensat Missale apertum super legile et incipit praeconium *Exsultet* etc. clara voce (vel cantans).—Ad verba : *Curvat imperia*, infigit grana, incensi hoc ordine: 425 Quartus clericus deponit in credentia pateram, ubi erant ³ grana incensi, et accipit virgam cum candelula superinflexa, et redit ad pristinum locum.

“Ad verba: *Rutilans ignis accendit*, Celebrans ex Arundine cereum accendit. Ad verba: *Apis mater eduxit*, quiescit, donec quartus clericus ex cereo per candelulam in virga lampadem vel lampades accendat.’’ (Oratio pro Rom. imperio *Respice* usque ad *Per eundem I*). omittenda est.)

5. “Finito praeconio Celebrans claudit Missale: secundus clericus firmat Arundinem in sua basi a latere Evangelii: tertius deponit Crucem. Praecedentibus clericis, facta genuflexione Altari, revertitur ad sacristiam” vel ad scamnum. “Ibi depositis paramentis albis accipit manipulum, stolam et planctam coloris violacei.”

¹ D. 4057 et 4198. 8.

² In functione solemni.

6. 1' Cereus paschalis accendetur in Missis in omnibus Dominicis ac festis Domini, et Sanctorum de praecepto;" item juxta S. R. C.³ "accenditur ad Missas et Vesperas solemnes in tribus diebus Paschae, Sabbato in Albis et in diebus Dominicis usque ad festum Ascensionis Domini, quo die cantato Evangelio [per acolythum] extinguitur;" porro ex laudabili consuetudine accendi potest per totam octavam Paschatis, in festis Sanctorum solemniter celebratis, in Missa parochiali etiam non cantata in Dominicis, nunquam vero in Missis coloris violacei vel nigri.⁴ "In die Ascensionis Domini, completa Missa, removetur e candelabro, et servatur accendendus in vigilia Pentecostes ad Benedictionem fontis;" ardere vero non debet, dum cantatur Missa in vigilia Pentecostes.⁵

B. De Functione Solemni.

250. Postquam *Lumen Christi* etc. tertia vice cantatum est, "Celebrans ascendit ad Altare," quod osculatur in medio, et se sistit "in cornu Epistolae et Diaconus dat Arundinem uni acolytho" scii, socio qui parvam candelam deposuerat. Diaconus a Caeremoniario accipit librum, ascendit ad Altare ibique "petit a Celebrante benedictionem ut fit ad Evangelium," dicens tantum *Jube Domne benedicere*, "Sacerdote dicente: *Dominus sit*" etc., nempe pro verbo *Evangelium suum* dicet *suum paschale praeconium*; et omittit osculum manus/

2. Diaconus descendit in planum et ibi una cum ministris, exceptis Crucifero et acolytho cum Arundine, genuflectit, ipse in gradu, reliqui in plano; tunc subsequens alios "vadit ad pulpitem et ponit super eo librum;" omnes stant ut supra n. 249, 3.

3. Diaconus librum ineensat ut ad Evangelium. Omnes surgunt et Celebrans se convertit "ut fit ad Evangelium. Diaconus cantat *Exsultet*," omniaque perficit ut in Alissali et num. praecedenti notatur.⁷

3D. 235, 11.

« Cfr. Merati I. 4, 10. In benedictione cum SS. Sacramento cereus non accenditur. D. 3479. 3.

5 D. 4048. 10.

e Caer. Ep. II, 27. 9.

7 Durante praeconio crux Cerei Paschalis delet respicere

4. Completa benedictione cerei Diaconus, clauso libro, una cum Subdiacono, qui acolytho Crucem seponendam tradit, vadit ad scamnum, ubi “depositis albis sumit violacea paramenta,” i. c. manipulum, stolam et planetam plicatam. Simul Celebrans per latus descendit et “exuitur pluviali, et sumit manipulum et casulam violacei coloris.” Adjuvant Caeremoniarius et acolythi.

ART. V.

DE PROPHETIIS.

A. De Functione absque s. Ministris.

251. “Celebrans paratus ut supra (plancta violacea etc.) praecedentibus clericis procedit ad Altare. Facta reverentia Cruci ascendit ad Altare, osculatur illud in medio, et accedit ad cornu Epistolae;” vel a scamno ascendit per gradus laterales. “Ibi alta voce legit duodecim Prophetias, Orationes et Tractus genuilcctens cum omnibus, dum ante Orationes, excepta ultima, dicit : *Flectamus genua*, et clericus surgens respondet: *Levate*.”

2. “Completa ultima Oratione, Celebrans facta ibidem reverentia,” i. c. inclinatione, “Cruci, descendit ad scabellum in plano Epistolae, et deponit planetam et manipulum. Si Ecclesia habuerit fontem baptismalem,⁵ Celebrans accipit pluviale violaceum. Si autem fontem non habet, accedit sine casula ante Altare pro Litaniis.”

B. De Functione Solemni.

252. *Diaconus et Subdiaconus* simul cum Celebrante accedunt per gradus laterales ad cornu Epistolae. Infra Prophetias vel Tractus consistunt a dextris Celebrantis ut ad Introitum ; ad Orationes vero retro post Celebrantem uti ad Orationes in Missa. Post *Oremus*, excepto ultimo, Diaconus cantat : *Flectamus genua*, omnesque genuflectunt excepto Celebrante, Subdiaconus: *Levate* omnesque surgunt.

Celebrantem, post praeconium 5 Seu jus baptizandi, populum. D. 4198. 7. 8.

Caercmoniarius pro quaque Prophetia *Lectorem* cum inclinatione invitat, qui simul cum illo procedit ad legile in medio Presbyterio, ibique genuflexionem ad Altare et reverentiam ad chorum faciunt, et Lector Prophetiam integram 6 cantat manibus ad libium appositis; simul “Celebrans legit eas submissa voce.”

Lector, nisi cantetur Tractus, expectat ante Legile et gemit-flectit ad *Flectamus genua*, ac statim, salutato Choro et comitante Caeremoniario, revertitur.

Prophetiae omitti vel mutilari non possunt, ubi hodie celebratur. Deficientibus Lectoribus Celebrans eas alta voce legit.

Thuriferarius et acolythi stabunt ad credentiam.

ART. VI.

DE BENEDICTIONE FONTIS.

A. De Functione absque s. Ministris.

253. Primus clericus accipiens Cereum (paschalem) et tertius Crucem processionalem veniunt ante Altare. Duo alii clerici veniunt ad Celebrantem, qui procedit ante Altare, reverentiam facit Cruci et incipit alta voce (nisi adsint, qui cantent) Tractum : *Sicut cervus* etc. ut infra, quod lente prosequetur cum clericis vel solus si inepte recitent.

2. “Dirigitur processio ad fontem hoc ordine:

(n) “Clericus cum Cereo;

(6) “Clericus cum Cruce;”

(c) Cantores et Clerus si adsint;

(d) “Celebrans medius inter clericos, recitans (si desint Cantores) tecto capite, Tractum:”

λ . *Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum; ita desiderat anima mea ad te, Deus.*

V. *Sitivit anima mea ad Deum vivum: quando veniam, et apparebo ante faciem Dei?*

A . *Fuerunt mihi lacrymae meae panes die ac nocte, dum dicitur mihi per singulos dies: Vbi est Deus tuus?*

3. “Ante cancellos fontis sistunt omnes, et Celebrans lacie versa ad Crucem, ’ quae sit extra aditum Baptisterii versus partem dextram, “expleto Tractu dicit” vel tono

” D. 3104 s.

feriali cantat primam “Orationem, sustinente librum quarto clerico, nisi adhibeatur legile.” Tunc “clericus cum Cereo, et deferens Crucem ingrediuntur cancellos Baptisterii, si loci capacitas sinat,” vel approximabunt ad fontem: “stabunt vero semper ante faciem Celebrantis.”

4. “Celebrans accedit prope fontem, et dicit,” vel cantat “secundam Orationem et Praefationem, tenens semper manus junctas,” et, si nihil obstat, facie ad orientem seu Sanctuarium versa. “Intra Praefationem, juxta proprios Rubricae locos, haec peragit,” quae in Missali notantur. Quando “manu aquam dividit, et effundit eam versus quatuor mundi partes,” fit versus “Orientem, Occidentem, Aquilonem et Austrum hoc modo : 34 ”

5. Finita Praefatione, et dicto: *Per Dominum* etc. R. *Arnen*, secundus clericus accipit vas pro Aqua benedicta, et cum eo haurit aquam ex fonte. Celebrans, accepto aspersorio, aspergit se et circumstantes; deinde, medius inter clericos aspergit omnes per Ecclesiam de dicta Aqua et revertitur ad Fontem; vel alius Sacerdos, si adsit, indutus superpelliceo et stola violacea, aspersorium porrigit Celebranti se ipsum et circumstantes aspergenti, dein populum per Ecclesiam aspergit, ac reversus stolam deponit.

6. “Extrahitur Aqua benedicta pro fontibus lustralibus, benedictionibus domorum et esculentorum, ac aspersione in crastinum.”¹

7. “Celebrans accedens ad Fontem infundit in aquam Oleum Catechumenorum in modum Crucis, dicens: *Sanctificetur* etc. Deinde similiter Chrisma, dicens: *Infusio Chrismatis* etc. Tandem infundit simul utrumque Oleum, pariter in modum Crucis, dicens: *Commixtio Chrismatis* etc. Miscet manu sua Olea infusa cum aqua, et spargit per omnem fontem. Abstergit manum bombacio, deinde lavat manus cum mica panis.” Fons vero clauditur vel caute custoditur, ne fideles Aquam pro aspersione exhauriant.

¹ As, generally, the font is not sufficiently largo, the water is blessed in a more capacious vessel; in which case the

font is filled with blessed water by means of vases prepared for that purpose. Cerem. IT. S.

8. “Parochus curet, ut Presbyter vel Clericus, si possibile sit, in Sacris constitutus² nova Olea Sacra recipiat. Quod si aliquod adhuc extet impedimentum, idem Parochus vel per se vel alium Sacerdotem benedicat fontem sine sacrorum Oleorum infusione, quae privatim opportuno tempore fiet: nisi aliquem baptizare debeat; tunc enim in ipsa benedictione solemni vetera Olea infundat.”³ “Sustineri non potest consuetudo benedicendi solemniter aquam in Sabbato Sancto et vigilia Pentecostes in vase seu fonte portatili sine sanctorum Oleorum commixtione.”⁴

“Aqua baptismalis in Parochiis est benedicenda in Sabbatis Paschae *et Pentecostes*, non obstante quacumque contraria consuetudine, quae omnino eliminari debet.”⁵

B. De Functione Solemni.

254. Completa Oratione post Prophetias Celebrans, Diaconus et Subdiaconus a latere descendunt ad scamnum et manipulos deponunt, adjuvantibus Caeremoniario et acolythis. Celebrans deposita casula induitur pluviali violaceo. Candelae ceroferariorum in credentia accenduntur. Chorus interim sedet.

2. Proceditur ad fontem hoc ordine:

- () Clericus cum Cereo paschali (thuriferarius);
- () Clericus ferens Crucem processionalem superpelliceo indutus¹ medius inter ceroferarios;
- (c) Cantores;
- (d) Clerus; ultimo Caeremoniarius;
- (c) Celebrans, medius inter s. Ministros, sustinentes fimbrias pluvialis; hi tres capite tecto.

In via cantatur *Sicut cervus*.

3. Ad Baptisterium clericus eum cereo subsistet versus dextram Diaconi; Crucifer eum ceroferariis extra aditum ad

² Deficientibus clericis, licet Olea consecrata mittere per viros laicos, mode constet de eorum, qui ad id deputantur, fidelitate; non vero licet ea transmittere per *Express*. S. R. U. I. 1. Mai. 1901. nec per *Parcel Post*.

³ D. 3879.

⁴ D. 3272.

⁵ D. 3331; 3776. 1; 4005.

¹ Martinucci, De Carpo. Döllinger, etc., juxta Caer. Ep.

dextram ; post primam Orationem ingrediuntur in Baptisterium vel approximabunt fonti, stabunt facie ad Celebrantem versa. Clerus hinc inde in duos vel plures ordines. Celebrans et s. Ministri ante ingressum deponunt bireta.

4. Celebrans peragit quae in Missali et supra A. 3-8 notantur. Cantata prima Oratione ingrediuntur in septa fontis. S. Ministri ministrant Celebranti, sustollentes fimbrias pluvialis si opus fuerit, porrigendo mantile, s. Olea etc.

5. Ante infusionem Oleorum acolythus aquam benedictam haurit in vasculum ; dignior de clero stolam violaceam supra superpelliceum imponit et aspersorium Celebranti porrigit, qui se ipsum, digniorem et ministros aspergit; tunc dignior, comitante acolytho, clerum et populum per Ecclesiam aspergit ; interim Celebrans et Ministri capite tecto sedere possunt. Postea Celebrans sacra Olea infundit etc. ut supra n. 7.

6. Finita benedictione revertunt etc. ut n. 256. Benedictio aquae in Sabbato Sancto sine infusione Olei Sancti fieri non potest in Ecclesiis non habentibus Fontem Baptismalem.

ART. VII.

DE LITANIIS ET MISSA CUM VESPERIS.

A. De Functione absque s. Ministris.

255a. Completa benedictione fontis Celebrans Litanias incipiens, (quod faciunt duo Cantores, si adsint) subsequitur et redit ante Altare eodem ordine quo venerant. “Cereus figitur proprio candelabro, et Crux deponitur in cornu Epistolae. Celebrans stans ante Altare deponit pluviale tantum.”

2. “Celebrans genuflexus, omnibus similiter genuflectentibus, incipit (si Fons deerit, alias proseguitur) Litanias. Clerici respondent et repetunt omnia, quae Celebrans dicit.” E. g. Celebrans [cantores] : *Sancta Maria, ora pro nobis.* Clerici [chorus] : *Sancta Maria, ora pro nobis.*

3. “Ad verbum *Peccatores*, tollitur pallium violaceum ab Altari : accenduntur candelae, et vasa florum inter candelabra apponuntur” et detegitur imago imminens Altari ante Missam, si ad *Gloria* fieri nequeat.

Si cantores habeantur, Celebrans· deposito pluviali, ante Altare procumbit; (piando cantatur *Peccatores* etc. ad sacristiam accedit.

4. Celebrans prosequitur Litanias usque ad *Christe exaudi nos* inclusive. Surgit et praecedentibus clericis sacristiam petit, ubi, deposita stola violacea, accipit manipulum, stolam et planctam albi coloris.

255b. De Missa. “Celebrans comitatus a clericis redit ad Altare” et celebrat Missam more solito hisce exceptis: non dicitur Introitus, *Credo*, Offertorium, *Agnus Dei*, atque loco Communionis dicuntur *Vesperae*.

2. Proinde (dicta Confessione etc.) “ascendit Altare, completaque oratione *Aufer a nobis* etc. in ejus medio,, dicit immediate: *Kyrie eleison*. Ad *Gloria in excelsis* pulsantur campanae, quae usque ad hanc horam siluerant ;” et, si Missa cantetur, organa, quae deinceps in Missa pulsantur ut assollet, et campanae statutis temporibus post Missam. At si Ecclesia Cathedralis, vel Ecclesia Matrix cui aliae filiales subjectae sint, tam vicinae sint, ut audiri possint campanae, pulsantur quidem intra Ecclesiam, non vero in turri donec campanae Cathedralis vel Matricis Ecclesiae pulsari inceperint.¹

Ad hymnum Angelicum, si commode fieri potest vel post Officium dici Sacrae Imagines usque adhuc velatae deteguntur.²

3. “Post Epistolam Celebrans dicit [cantat] ter *A. llcluja*, elevando gradatim vocem, et clerici [cantores] post quamlibet vicem in eodem tono repetunt illud.”

4. Post ablutionem “loco Ant. *Communio* dicuntur *Vesperae* ut in Missali,” alternatim cum clericis. Ad *Magnificat* in Missa cantata, non vero in Missa lecta, Altare incensare licet.³

5. Post Missam Sacerdos indutus superpelliceo et stola

¹ i Caerem. Ep. II. 27, 23; et S. C. R. varia decreta.

² D. 1248; et 2965. 2.

³ In Missa consecratur hostia major pro Ostensorio, si cum

licentia Ordinarii vespere hujus dici (dupl. 1[“]* cl.) habenda sit Benedictio Sanctissimi vel processio (quae tamen procedere non debet ex “Sepulchro”).

alba pyxideni cum s. Particulis ad tabernaculum reportat, observans ritum, uti in Coena Domini (n. 230).

6. Deinde “extinguuntur tres candelae in cuspidē arundinis, quae amplius non accenduntur et arundo ipsa amovetur omnino.”⁴

“Cereus paschalis, remanet in suo candelabro,” in plano Evangelii.⁵

B. De Functione Solemni.

256. Finita benedictione fontis revertuntur ad Altare eodem ordine quo venerant. Ibi cereus in suo candelabro, ceterorum candelabra in credentia ponuntur. Clerus, facta genuflectione ad Crucem Altaris, et mutua inclinatione, petit sedes suas; Celebrans ad scamnum deponit pluviale, s. Ministri planetas plicatas, si eis utantur.

“Ubi non est [de jure] fons baptismalis, finita ultima Prophetia cum sua Oratione, Celebrans casulam [et manipulum] deponit, et cum ministris [depositis manipulis et planetis] ante Altare procumbit: et aliis omnibus genufloxis, cantantur Litaniae in medio Chori a duobus cantoribus.”

2. Diaconus et Subdiaconus simul cum Celebrante, planetis depositis,¹ ante Altare procedunt, et facta reverentia resp. genuflectione Cruci in infimo gradu genuflectunt seque prosternunt, brachia et caput ponentes in pulvinis per acolythos praeparatis. “Et omnes in suis locis genuflectunt: et duo cantores genuflexi ante scabellum inchoabunt Litanias² utroque choro idem, simul respondente.”³

3. Ad verbum *Peccatores* Sacerdos et Ministri surgunt, et facta reverentia ad Crucem, praecedentibus acolythis et Caelemoniaro accedunt ad sacristiam et induunt paramenta albi coloris pro Missa. Interim accenduntur luminaria in

⁴ Memor. Bit. Cf. D. 2873. 5.
⁵ D. 2890. 2.

¹ Et manipulis, si non fuerit benedictio fontis.

² Caer. Ep. II. 27, 19.

³ Bubr. Miss. Merati et alii in Ecclesiis non cathedralibus Lit-

anias jam in processione a fonte ad Altare cantandas volunt; at Martinucci, II. VI. XVI. 92. discrepantiam inter Rubricas Caeremonialis Ep. et Missalis non patere censet.

Altari, remonentur cussini et antependium violaceum, ponuntur tabellae secretarum.

4. Quando a choro cantatum est *Christe exaudi nos*, Celebrans cum Ministris et reliquis ad Altare accedit, et tunc, non prius, “cantores solemniter incipiunt *Kyrie eleison* etc. et ter singula repetuntur.”

5. Celebratur Missa solemnis ritu solito, exceptis sequentibus: Omittitur Introitus, (ad *Gloria* ut supra), *Credo*, Offertorium, *Agnus Dei*. Acolythi ad Evangelium assistunt manibus junctis sine candelabris. Non datur *Pax*, sed dicto *Pax Domini* etc. Diaconus et Subdiaconus commutant loca.

6. 4‘Post sumptionem Sacramenti pro Vesperis in Choro cantantur Ant. *Alleluja* et Ps. *Laudate*.” Celebrans cum Ministris stando ut ad Introitum, eadem recitat. Repetita Antiphona “Celebrans in cantu incipit Antiphonam ad Magnificat *Vespere autem Sabbati*, et prosequitur Chorus,” Celebrans vero cum Ministris voce submissa.

7. Ad initium *Magnificat* omnes se signant; Chorus surgit; Celebrans cum Ministris ad medium Altaris accedit, Subdiaconis adfjus sinistram; “et fit incensatio ut alias ad Vesperas;” Diaconus incensat Celebrantem, Chorum et Subdiaconum, et ipse incensatur a thuriferario; Celebrans et s. Ministri incensantur, stantes ut ad Introitum. Thuriferarius perficit incensationem. Celebrans recitat canticum Magnificat alternatim cum Subdiacono in cornu Epistolae, nisi intra incensationem recitaverit.

8. “Repetita Antiphona Celebrans dicit *Dominus vobiscum*” in medio et finitur Missa uti in Missali.

Missa unica tantum hac die permittitur, quae simul cum functione dici celebranda est.⁴

9. Finita Missa pyxis SS. Sacramenti ad tabernaculum solitum defertur.

Intra Missam et etiam post Missam, S. Communio distribui potest.⁵

Meridie non recitatur *Angelus* flexis genibus, sed *Regina coeli*, stando.⁰

⁴ D. 1822.

⁰ Can. 867.

e s. C. Ind. 19. Jun. 1885.

ART. VIII.

DE SIGNIFICATIONE RITUUM SABBATI SANCTI.

257. Ecclesia se praeparat ad suscipiendum Christum resurgentem. Functio quae nunc mane fit, olim sequenti nocte peragebatur; unde in Praefatione et *Communicantes* mentio fit *s. noctis*.

2. “Excuitur ignis de lapide; omnia luminaria Ecclesiae extinguuntur, ut de igne benedicto accendantur.” Significat extinctionem Christi in sepulchro et ejusdem vivificationem in gloriosa resurrectione. Secundum Matthaeum XXVII. 60, Joseph posuit Corpus Domini “in monumento suo novo quod exciderat in petra. Et advolvit saxum magnum ad ostium monumenti.” Praeterea fideles concipiunt lumen fidei et ignem charitatis de Christo, qui lapis est in caput anguli, “lapis vivus,” et “in Sion lapis summus, angularis.”¹ Fit “ante portam Ecclesiae,” quia Christus extra civitatis portam mortuus est et resurrexit.

3. Diaconus profert *Lumen Christi* non nisi ingressus in Ecclesiam, quia lumen verae fidei et doctrina Christi non invenitur nisi in Ecclesia catholica; accendit candelas arundinis unam post aliam cum intervallo, et magis elevat vocem, quia lumen istud non statim mundo totum patuit, sed crevit, quasi lux splendescens processit, primo illuxit Judaeis, deinde Gentilibus.

4. Cereus paschalis repraesentat Christum a morte ad vitam gloriose resurgentem et in sua resurrectione nova claritate fulgentem : ideo cereus prius extinctus manet ad Christi mortem denotandam : dum adhuc est extinctus, infiguntur quinque grana incensi, quae significant aromata a mulieribus emptā ad unguendum corpus Domini ; ubi autem infixā fuerint, denotant quinque vulnera Christi.¹ Cereus benedicatur a

i 1 Pet. II.

- Inepte clavorum forma fingitur, non enim quinque clavis Christus transfixus est. Aliquando simul cum cereo pasch. quinque clavi rubeae cerae absque ullo grano incensi (!) venduntur; loco cerei, qui totus ex cera alba confici debet, adhi-

betur quandoque lignum cerei fictitium, super quod cereus parvus locatur, et grana in hac parte lignea infiguntur; certo tunc cerei benedictio invalida est; in benedictione fontis immittitur aut lignum fictitium aut candela parva sine granis, neutrum benedictum.

Diacono (vel Sacerdote Dalmatica induto) ut significetur, non ab Apostolis Corpus Christi, sed a Discipulis aromatibus esse delibutum, cjusque resurrectionem sanctis mulieribus prius quam Apostolis praenuntiatum.³

Cereus etiam repraesentat in praeterito columnam ignis,⁴ cujus lumine Hebraei per mare rubrum incedentes liberati sunt de manibus et potestate Pharaonis, ac salvi pervenerunt ad litora maris; “omnes in Moyse baptizati sunt, in nube et in mari sic Catechumeni, hac die per undas baptismatis transeuntes e potestate daemonis eripiuntur, illuminantur, salvantur meritis Christi. Inde verba: *Haec nox est, in qua primum patres nostros filios Israel eductos de Aegypto, Mare rubrum etc. Haec igitur nox est, quae peccatorum tenebras, columnae illuminatione purgavit. Haec nox est, in qua destructis vinculis mortis, Christus ab inferis victor ascendit. Hac die baptismus conferebatur; “Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem; ut quomodo Christus surrexit a mortuis etc.”* ⁶

5. Lampades per totam Ecclesiam a cereo vel candelis arundinis accenduntur, quia Christus est, qui “illuminat omnem hominem;” et quia futuram praefigurat omnium resurrectionem, cujus exemplar est resurrectio Christi.

6. Verba “necessarium Adae peccatum,” et “O felix culpa, quae talem, ac tantum meruit habere Redemptorem” intcllige, uti Christus laudavit villicum iniquitatis ob prudentiam, ita Adae peccatum, quamvis in se omnino liberum, dicitur necessarium in supposito consummandi Incarnationis mysterii pro redemptione mundi; et culpa, in se infcllicissima, praedicatur felix ratione boni effectus redemptionis, in qua superabundavit gratia.

258. Prophetiae inserviebant instructioni baptizandorum.

2. Aquam fontis baptismalis benedici ex traditione Apostolica testantur S. Rasilus alique Patres. *Sicut cervus* significat desiderium Catechumenorum, ut ad fontem gratiae, Baptismum, perveniant. Sacerdos aquam dividit in formam Crucis pluriesque hoc signum facit super fontem, quia om-

³ Bened. XIV.

⁴ Exod. 13. 21.

» 1 Cor. 10. 2.

« Rom. 6. 4. Cereus igitur,

talis “columna,” sit magna, laudabiliter habens pondus 10 vel 8 librarum. (Castaid.)

nis virtus Baptismi ex Christi cruce et passione emanat. Aquam manu tangit, quasi imponendo, ad assistentiam Spiritus Sancti significandam qua aquae natura vim sanctificationis concipit. Effundit aquam in quatuor mundi partes, ut omnes gentes ad Baptismum invitentur. Cereus in aquam immergitur, quia Christi tactu aquae Jordani sanctificatae sunt; ibi tota Trinitas apparuit, quare ter cereus immergitur, ut a tribus Personis fiat fontis sanctificatio; invocatur tamen solus Spiritus sanctus (*virtus Spiritus Sancti*), quia huic sanctificatio specialiter adseribitur. Ter quoque sufflat in aquam, uti Christi insufflans dixit: *Accipite Spiritum S.* Oleum et Chrisma infunditur, quod Christum significat (*Oleum effusum nomen tuum*); aquae vero populos, juxta Apoc. *aquae multae, populi multi*; proinde effectus Baptismi, incorporatio, unio cum Christi designatur.

3. Olim duae Litaniae fontis benedictionem praecedebant; tertia sequebatur (Litaniis Neobaptizati quodammodo in Communionem Sanctorum introducebantur). Litaniam absoluta Neophyti cereos accendebant, atque Episcopus Missam exordiebatur. Communionem sequebatur lactis et mellis benedictio.⁷

4. Ob tantos ritus Missa protrahebatur nec Vesperae dicebantur, cum tempus deesset; postea in fine Missae loco Communionis et Postcommunionis brevis illa Psalmodia persolvebatur.

5. In Missa omittitur Introitus, cum populus et Clerus initio Missae jam dudum congregatus esset. Post Epistolam cantatur *Alleluja*, deinde dicitur 'fractus; prius laetitiae vox est, posterius doloris. "Ecclesiae enim nondum absoluta est laetitia; nam illa reviviscentis Christi mysterium celebrat, qui tamen nondum apparuit."⁸ Ad Evangelium non portantur lumina; nam lumine explicitae fidei Resurrectionis adhuc carebant discipuli Domini; propterea nec dicitur *Credo*. Non dicitur Offertorium, vel quia Oblationes antea fiebant, vel juxta Alcuinum etc. ob mysticam rationem, quia mulieres sub silentio ibant ad sepulchrum. Non dicitur *Agnus Dei*. nec datur *Pax*; quia Christus Redemptor nondum dixerat *Pax vobis*, vel quia fideles in hac nocte se invicem amplexi dicebant: *Surrexit Dominus*.

⁷ Cf. 1 Pet. 2. 2, et Cant. 5, 1.

⁸ Bened. xiv.

CAPUT XX.

DE COENAE DOMINI ET S. LITURGIAE RELATIONE.
CONSPECTUS LITURGIARUM.

ART. I.

DE COENAE DOMINI ET S. LITURGIAE RELATIONE.

259. Christus summus Sacerdos in ultima Coena conjungens typo impletionem, figurae veritatem, instituit incruentum Sacrificium pridie quam ipse cruentum Sacrificium se obtulit. “Venit autem dies Azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha. Et misit Petrum et Joannem, dicens: Euntes parate nobis Pascha ut manducemus . . et paraverunt Pascha.” (Luc. 22.) “Vespere autem facto venit cum duodecim . . Et *manducantibus illis*, accepit Jesus panem, et benedicens fregit etc.” (Marc. 14.). “*Coenantibus* autem eis accepit Jesus panem, et benedixit ac fregit deditque discipulis suis, et ait: Accipite et comedite: hoc est corpus meum” (Mat. 26. 26). S. Lucas autem scribit (22. 19) : “Et accepto pane gratias egit etc. Similiter et calicem, *postquam cocnavit*.”

2. Proinde *post* coenain ipsam sensu strictiori, at convivio nondum soluto (“coenantibus, manducantibus illis”), Christus instituit sacrificium et sacramentum Eucharisticum.

3. *Ritus legalis* Coenae paschalis partim ex lege Moysis, partim ex traditione, hic erat:

I. Ante Coenam, lotionem manuum facta, calix miscebatur (ex tribus vini partibus et una aquae parte) ; pater familias benedictionem vini et gratiarum actionem pro sacris temporibus praesertim Paschatis dicebat (*Kiddusch*), et de calice bibebant.

II. Agnum paschalem et “carnes assas igni et azymos cum lactucis agrestibus,”¹ etc. apposuerunt, et pater familias. iterum lotis manibus, benedixit cibos et comederunt paululum de lactucis.

¹ Exod. 12, 8.

Tunc vero, priusquam ipsa Coena inciperetur, pater familias dixit *Haggada*, nempe narrando magnalia Dei in redimendis filiis Israel e captivitate² et explicando significationem mysticam Coenae et ciborum.

Deinde cantabant Ps. 112 et 113, usque ad versum 9 (Hebr. Ps. 113 et 114.). Et calix benedicebatur, bibebantque ex eo.

III. *Ipsa Coena.* Pater familias, lotis iterum manibus, fregit panem dixitque benedictiones. Tunc de agno paschali, reliquis carnibus, etc. ad arbitrium comedebant; ultima vero buculla de agno comedenda erat. Manibus lotis calix vini et aquae miscebatur, gratias agebant cum variis petitionibus; calix benedicebatur et tertio ex eo bibebant.

IV. *Conclusio Coenae seu illa pars, in qua Christus SS. Eucharistiam instituit, quaeque exemplar fuit pro “Missa fidelium.”*

Vinum mixtum cum aqua in calicem infundebatur, et cantabatur *Hallel=Alleluja*, i. e. Psalmus 113, 9 etc. usque ad Psalmum 117. (Hebr. 115-118), qui Psalmi inscribuntur *Alleluja*, et recitabantur a patre familias (hîc a Christo Domino), dum reliqui (Apostoli Domini) post versum quemque dimidium respondent *Alleluja*.

260. In ista nocte igitur *Christus Dominus cum Apostolis* suis ita oravit Ps. 113. 9:

<i>Chr.</i> (v. 9) Non nobis, Domine, non nobis,	<i>Apost. R.</i> Alleluja.
Sed nomini tuo da gloriam.	“ <i>R.</i> Alleluja.
“ (v. 10) Super misericordia tua, et veritate tua	“ <i>R.</i> Alleluja.
“ Nequando dicant gentes : Ubi est Deus eorum	“ <i>R.</i> Alleluja.
Etc. etc.	

Qui Psalmus aliquo modo exemplar fuit pro petitionibus quae per modum Litaniarum in antiquis Liturgiis initio Missae fidelium (ante oblationem) continentur. Diaconus enim, dimissis Catechumenis, Energumenis et poenitentibus, dicebat: “Flectamus genua, quotquot sumus fideles” et recitabat petitiones pro tota Ecclesia et singulis statibus, pro Episcopis, Presbyteris, Diaconis, etc. Populus vero flexis

² Exod. 12, 2G et Deut. G, 20.

genibus respondebat post singulas petitiones seu admonitiones in ore Litaniarum: *Kyrie eleison*. Tunc fideles jussi ut “*levarent*,” stabant capitibus inclinatis (inde adhuc: *humiliate capita vestra Deo*) ; et Celebrans super illos manibus expansis orationem recitabat.

Quae Litaniae in Graecorum Liturgia adhuc continentur, nempe *Ectenia* post Evangelium ; et similis Litania, *Irenica*, (postea addita,) quae ante Lectiones recitatur.³ In Liturgia vero Romana haec sollemnis supplicatio litanica suo loco post Evangelium remansit Foris VI. in Parasceve.

2. Finito Psalmo 113. Christus accepit panem (at nondum fregit), eumque in mensa deposuit. Deinde “accepto calice gratias egit, et dixit : accipite et dividite inter vos,”⁴ i. e. instruens Apostolos, ut postea omnes ex eodem hoc calice biberent, (alias enim ad coenam paschalem singuli e singulis calicibus bibebant) ; addens, se ipsum nolle amplius ex hoc calice bibere : “non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.”

3. Deinde juxta ritum paschalem dicendus erat Psalmus 114. et Ps. 115. (Ilebr. unus Ps. 116.).

<i>Chr.</i> (1) Dilexi, quoniam exaudiet Dominus	<i>Apost. R.</i> Alleluja.
“ Vocem orationis meae (etc.).	“ <i>R.</i> Alleluja.
a Quid retribuam Domino	“ <i>R.</i> Alleluja.
“ Pro omnibus quae retribuit mihi ?	“ <i>R.</i> Alleluja.
a Calicem salutaris accipiam (etc.).	“ <i>R.</i> Alleluja.

261. Tunc in ritu Coenae paschalis recitandi erant Psalmi 116. et 117., qui verbis, jubilantibus et sublimibus invitant ad laudem Dei et gratias agendas; qui Psalmi sunt forma *Praefationis*, seu potius Anaphorae Eucharisticae.—Notum namque est Praefationem proprie significare dialogum celebrantem inter et populum: *Sursum Corda, gratias agamus*, etc. Canon seu Anaphora Eucharistica, quae corresponde! Magno Allel. Coenaepaschalis incipit a verbis: *Vere dignum et justum est*.

2. Recitavit igitur

Chr. Laudate Dominum omnes gentes (etc.).

Apost. R. Alleluja.

Chr. Confitemini Domino, quoniam bonus:

• Cf. n. 206.

< Luc. 22, 17.

Apost. Quoniam in saeculum misericordia ejus (etc.).

Chr. De tribulatione invocavi Dominum.

Apost. Alleluja (etc.).

67/r. O Domine, salvum me fac [Hosanna],

Apost. O Domine, salvum me fac [Hosanna].

Chr. O Domine, bene prospera.

Apost. O Domine, bene prospera.

Chr. Benedictus, qui venit.

Apost. In nomine Domini.

Chr. Benediximus vobis.

Apost. De domo Domini.

Chr. Deus Dominus, et illuxit nobis.

Apost. Alleluja.

(*Chr.* Constituite diem solemnem in condensis usque ad cornu altaris.

Apost. Alleluja.

3. Ili igitur Psalmi 116. et 117. fuerunt exemplar pro Anaphora seu Canone S. Liturgiae; praesertim initium et conclusio Psalmi pro initio et conclusione Praefatione cum *Hosanna* et *Benedictus*. Concordat modus recitandi per responsoria c. g. *Sursum corda*, etc., *Gratias agamus Domino Deo nostro*, etc. Hosanna et Benedictus per populum. Praefatio vero ipsa per solum Celebrantem recitabatur, submissa voce in Oriente, cantando in Occidente. In Liturgia Apost. immediate sequebatur *Deus Dominus, et illuxit nobis* (ex v. 27, supra).

262. Deinde in ritu Coenae paschalis recitandum erat “*Magnum Hallel*,” i. e. Psalmus 135., *Confitemini Domino, quoniam bonus*, cum constanti Responsorio *Quoniam in aeternum misericordia ejus*, cujus loco etiam similis Psalmus 134., *Laudate nomen Domini, laudate servi Domini*, pro magno Hallel adhiberi poterat. Illoc “Magnum Hallel” est sublimis ista laudis et gratiarum actionis Oratio, qua exaltatur Deus propter suas perfectiones in se, propter creationem, propter liberationem Israelitarum ex captivitate et introductionem populi sui in terram promissam atque propter redemptionem ab inimicis. Ita igitur Dominus oravit:

2. *Chr.* Confitemini Domino, quoniam bonus:

Apost. Quoniam in aeternum misericordia ejus. (etc.).

67/r. (v. 5) Qui fecit coelos in intellectu.

Apost. Quoniam in aeternum misericordia ejus. (etc.).

Chr. (v. 10) Qui percussit Aegyptum cum primogenitis eorum.

Apost. Quoniam in aeternum misericordia ejus. (etc.).

Chr. (v. 24) Et redemit nos ab inimicis nostris.

Apost. Quoniam in aeternum misericordia ejus.

3. Qui Psalmus continens quasi *regulam fidei* popul) Israelitici fuit exemplar pro sublimi ista Oratione gratiarum actionis seu *eucharistica* in antiqua Liturgia, seu CANONE, qua Oratione eodem fere ordine, imnio aliquando iisdem verbis ut in Psalmo Deus exaltatur in se, in creatione et operibus suis pro populo. Ubi in Psalmo (v. 24) praedicatur redemptio, in Liturgia recensetur opus redemptionis Christi, vitae, passionis; tunc enarrando institutionem SS. Eucharistiae sequitur ipsa *Consecratio*. Unde jure concluditur, Christum post versum 24 hujus Psalmi super panem et vinum sacra illa verba consecrationis pronuntiasse, postea recitasse reliquos Psalmi versus: “*Qui dat escam omni carni, quoniam in aeternum misericordia ejus,*” etc.

4. Ilacc igitur tota gratiarum actionis seu eucharistica Oratio est principalis Liturgiae pars, unde Sacrificium ipsum nomen *Eucharistiae* jam Apostolorum tempore sortitum est.¹

5. Quia haec grandis Oratio juxta exemplar Psalmi 135. exhibet summarium revelationis, nominata est *Canon*, seu “regula fidei,” vel “regula veritatis,” alio nomine “praedicatio Apostolorum.”

263. Recitato igitur *magno UaTlel* usque ad 25 versum. Christus accepit panem in manus suas ipsumque consecravit, dicens: *Hoc est corpus meum*. Deinde, antequam corpus suum daret discipulis, accepit similiter et calicem dicens: *Hic est calix sanguinis mei*, etc. Evangelistae enim et S. Paulus, uti aliis locis, enarrando juxta ordinem rerum potius quam temporis, prius exponunt omnia quae ad consecrationem panis, deinde quae ad consecrationem calicis pertinent. Ita S. Marcus¹ narrans actiones ante verba ait: “Et accepto calice, gratias agens dedit eis; et biberunt ex illo omnes. Et ait illis: Ille est sanguis meus novi testamenti,” etc.²

¹ Cf. S. Justinus M. Apol. 1 ;
Origines c. Cels. 1. S.

114, 23.

² Cf. Bickell. pag. 85.

2. Post consecrationem Dominus ait: 4'Iloe facite in meam commemorationem," atque in Liturgia Apost. etiam additur 1 Cor. 11, 26: "Quotiescunque enim manducabitis panem hunc, et calicem bibetis, mortem *meam* annuntiabitis, donec veniam." Ex hoc mandato Domini in omni Liturgia continetur ista commemoratio Passionis Domini quae *Anamnesis* appellatur {*Unde et memores*).

3. Deinde in ritu Coenae paschalis proseguens Christus cum Apostolis suis recitavit:

Chr. (v. 25) Qui dat escam omni carni.

Apost. Quoniam in aeternum misericordia ejus.

Chr. Confitemini Deo coeli.

Apost. Quoniam in aeternum misericordia ejus.

Chr. Confitemini Domino dominorum.

Apost. Quoniam in aeternum misericordia ejus.

264. Finito magno Tlallel in ritu Coenae paschalis dicendus erat *hymnus benedictionis*:

Chr. Magnificetur nomen tuum usque in sempiternum. Rex noster Deus, Rex magnus et sanctus in coelo et in terra; te enim, Domine, Deus noster et Deus patrum nostrorum decet hymnus et honor, gloria et cantus, potestas et imperium . . . ab hoc nunc et in aeternum. Benedictus Dominus, Deus, Rex, magnus in benedictionibus, Deus gratiarum, Dominus mirabilium, qui beneplacens accipis hymnos cantici, Rex, Deus, qui vivis in aeternum.

Apost. R. Arnen.

Huic conclusioni concordat *conclusio Canonis* in Liturgia Apost.: "Te enim dccct [Tibi debetur], omnis gloria, reverentia et gratiarum actio, honor et adoratio, Patrem. Filium, et Spiritum sanctum, nunc et semper et in sempiterna et infinita saecula saeculorum. *R.* Arnen." In Liturgia Romana: "Per ipsum, et cum ipso et in ipso, est tibi Deo Patri omnipotenti, in unitate Spiritus sancti, omnis honor et gloria. Per omnia saecula saeculorum *R.* Arnen."

2. Christus, finita gratiarum actionis Oratione (ut supra), panem consecratum *fregit*, "Gratias egit, et fregit";¹ verisimiliter prius in duas paries ad mysticam significationem mortis suae (sicuti initio coenae paschalis panis frangebatur

¹ Luc. 22. 19.

ad significandas tribulationes populi Israolitici in captivitate) ; deinde in plures particulas pro singulis Apostolis. *Ritus fractionis panis* est magni momenti, nec in ulla Liturgia deest. “Panis, quem frangimus, nonno participatio corporis Domini est ?” 2 . . . “mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.” 3 “IToc est corpus meum quod pro vobis tradetur” textu graeco *κλώνον* = quod frangitur.⁴

265. In ritu Coenae paschalis ante sumptionem calicis dicenda erat haec *benedictio vini*: “Benedictus es Dominus, Deus noster, Rex mundi, qui creasti fructum vitis”; cujus benedictionis loco Christus certo dixit benedictionem huic mysterio adaptatam.

2. Tunc Christus SS. Corpus suum *dedit discipulis suis; et accepto calice dedit eis; et biberunt ex eo omnes*; quando nempe in ritu Coenae paschalis sumendus erat “calix Ilallcl.”

3. Post “calicem Ilallcl” in ritu Coenae paschalis dicenda erat haec Oratio gratiarum actionis et supplicationis:

“Benedictus es Domine Deus noster, Rex mundi . . . Domine Deus noster, miserere nostri et populi tui Israel, et civitatis tuae Jerusalem; quoniam tu, Domine, bonus es . . . ab aeterno in aeternum. R. Arnen.”

Cujus Orationis loco Dominus certo Eulogiam seu gratiarum actionem et petitionem mysterio convenientem dixit, exemplar pro *Postcommunione*, quae in Liturgiis orientalibus, semper eadem per annum, est gratiarum, actio simul et petitio.

4. “Et hymno dicto exierunt” nempe finita per Eulogiam tota celebratione Christus et Apostoli exierunt e Cocnaculo in montem Oliveti.

ABT. II.

CONSPECTUS LITURGTARUM.

266. Conspectu subsequenti conferuntur Liturgia Romana et Graeca cum Liturgia Apost. seu Clementina, exhibendo

2 1 Cor. 10, 16.

* 1 Cor. 11, 24.

3 1 Cor. 11, 26.

partes, quae in prioribus (i. e. Romana et Graeca) ex Liturgia Apost. desumptae sunt. Typis *Halicis* illae partes notantur, quae compositae sunt juxta exemplar a Christo Domino in Ultima Coeno propositum.

MISSA CATECHUM.

LITURGIA APOSTOL.	LITURGIA ROMANA.	LITURGIA GRAECA.
	Introitus (anticip. B 2).	6. Praeparatio hos- tiae, infusio vini et aquae ad prothesin seu credentiam.
	7. Kyrie eleison. Gloria in excelsis.	Litania I r e n i c a cum oratione (antic, n. 7-8).
1. Lectiones duae V. T.	1. Lectiones V. T.	2. Psalm, cum Anti- phonte post quemque versum.
2. Psalm, cum re- spons. populi.	2. Psalmodia.	Trisagion.
3. Lectio Apostolica.	3. Lectio Apost. (Epist.) Graduate (n. 2 contin.).	3. Lectio Apost., cui praecedat Vers. Prokei- menon (n. 2 repet.), dein Alleluja.
4. Evangelium.	4. Evangelium.	4. Evangelium.
5. Litaniae et oratio- nes ante dimissionem Catechumenorum, Ener- gumenorum et Poeni- tentium.		7. Litania (Ectenia). 8. Oratio Ecteniae. «5. Litania et oratio ante dimissionem Cate- chum. Brevis Ectenia cum oratione post expansio- nem corporalis.

MISSA FIDELIUM.

	Credo.	11. Initium tert. Li- tan. (vel brevis Ectenia tantum).
	Oremus (olim n. 7-8 hoc loco).	Secunda oratio fide- lium.
	Psalm, infra ob- lationem populi.	Hymnus Cherubinus.
		10. Lotio manuum.
	12. Afferuntur elementa ad Al- tare.	12. Affer, elementa ad Altare.
		Orate fratres.
G. <i>Praeparatio hostiae, commixtio vini et aquae.</i>	6. Praepar. host, infusio vini et aquae.	Conclusio tert. Lit. (n. 11).
7. <i>Litania Diaconi.</i>		

LITURGIA APOSTOL.	LITURGIA ROMANA.	LITURGIA GRAECA.
8. <i>Oratio Celebrantis.</i>		
9. Pax Dei cum omnibus vobis; osculum pacis.		
10. Lotio manuum.	10. Lotio manuum (olim ante n. 12).	
11. Monitio Diaconi ad devot. infra oblat.		
12. <i>Afferuntur elementa ad Altare.</i>		
13. <i>Oratio oblationis</i> (Secreta) cui praecedit orate fratres.	13. Orate fratres, Secreta.	13. Oratio oblationis. 9. Osculum pacis. Credo. Monitio Diaconi ad devotionem infra oblat. “ Miserationem pacis, sacrificium laudis ” (ex n. 13).
14. <i>Praefatio et Sanctus.</i>	14. Praefatio et Sanctus.	14. Praefatio et Sanctus.
15 Canon: <i>Laus et gratiarum actio pro divinis perfectionibus, creatione, promissione et redemptione;</i>	15. Canon: Memento vivorum et Sanctorum;	15. Canon: Laus et gratiarum actio pro divina perfectione, creatione, promissione et redemptione;
<i>Consecratio;</i> <i>Anamnesis,</i> <i>Oratio oblat. sacrif.</i>	Consecratio; Anamnesis, Oratio oblat. sacrif.	Consecratio; Anamnesis, Oratio oblat. sacrif.
<i>Epiclesis;</i>	Supra quae; Supplices;	Epiclesis;
<i>Memento vivorum, Sanctorum, et defunctorum;</i>	Memento defunctorum;	Memento Sanctorum, defunctorum, et vivorum;
<i>Conclusio doxolog.</i>	Conclusio doxolog.	Conclusio doxolog.
16. Pax Dei sit cum omnibus vobis.	19. Pater noster.	16. “ Et erunt miserationes magni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi eum omnibus vobis.”
17. <i>Fractio.</i> [Pater noster?]	17. Fractio.	
18. Litania Diaconi.	16. Pax Domini sit semper vobiscum.	18. Litania Diaconi.
19. <i>Oratio celebrantis ante Communionem.</i>	Commixtio specierum. Agnus Dei.	19. Pater noster, oratio ante Communionem.
20. “ Sancta sanctis,” et respons. per hymnum populi.	9. Osculum pacis.	20. “ Santa sanctis ” (cum elevatione) et respons. populi.

LITURGIA APOSTOL.	LITURGIA ROMANA.	LITURGIA GRAECA.
		17. Fractio, interim vers. Coinonicon. Commixtio specierum.
21. <i>Communio, cum dislribidionisformulis,</i>	21. Communio cum distributionis formulis;	21. Communio cum distributionis formulis;
Psalmus 33, infra Communionem populi.	Psalm. infra Communionem populi (v. Com- munio).	Psalm, infra Commu- nionem populi.
22. Admonitio Diacono ni ad gratiarum actio- nem.		22. Admonitio Diacono ni ad gratiarum actio- nem.
23. <i>Oratio post Com- munionem.</i>	23. Postcom- munio.	23. Oratio post Com- munionem.
24. Benedictio.	24. Oratio su- per populum.	25. “Procedamus in pace.”
25. Abite in pace.	25. Ite missa est.	24. Benedictio (extra Presbyterium).

CAPUT XXL

NOTAE BREVES HISTORICO-SYMBOLICAE DE VESTIBUS ET PARAMENTIS SACRIS.

ART. I.

ANIMADVERSIGNES GENERALES.

267. Christus Dominus Ecclesiam instituit, ut ope ipsius homines ordini gratiae seu supernatural! aggregarentur et ita ultimo illam vitam gloriae obtinerent, quam Deus omnibus promisit, qui in suo servitio fideles permanserint. Ordo autem gratiae cultum religiosum requirit; ideo in Ecclesia Sacrificium Missae necnon Sacramenta habemus.

2. SS. Redemptor noster sola fundamenta cultus istius religiosi posuit. Particulares leges et minutiores regulas addere opus non erat, quia Ecclesia potestatem accepit regendi fideles et idcirco etiam jus obtinuit determinandi modum, qui in exercitio cultus debeat observari. Sic quidem contigit, ut decurrentibus saeculis vestes sacrae diversae in usum venirent, quibus ministri altaris in functionibus sacris induantur.

3. Errant, qui dicunt, has vestes et earum usum derivari e cultu Israelitico, qualis in Veteri Testamento viguerat. Nam vestimenta liturgica Ecclesiae prorsus diversa sunt ab iis, quae adhiberi solebant apud antiquos Judaeos. Ecclesia Catholica procul dubio sacras vestes introduxit proprio suo impulsu nulla specifica ratione habita cultus religionis anterioris. Id tantum concedi debet, ipsum principium, nempe non decere in functionibus sacris et distincte liturgicis iisdem vestibus uti, quibus homines in negotiis mundanis et profanis indui soleant, in Veteri Testamento doceri vel insinuari, et Ecclesiam hoc principium ita a Deo ipso promulgatum adoptasse.

4. Walafrius Strabo (-J-849) testatur: 11 Vestes sacerdotales per incrementa ad eum, qui nunc habetur, auctae

DE VESTIBUS SACRIS.

sunt ornatum. Nani primis temporibus communi indumento vestiti Missas celebrabant.” Sed simul constat, vestes, quae formae communi illo tempore vigenti erant adhuc congruentes fuisse nitidiores et pretiosiores in liturgicis functionibus et in sacrum ministerium tantum reservatas. Id praesertim patet e lectione, quae occurrit in Breviario in vita S. Stephani (2. Augusti). Illefele¹ annotat, in Decreto S. Stephani Papae non agi de nova institutione, sed simpliciter invocari antiquam consuetudinem quam, sic videbatur, quidam ecclesiastici viri non semper servabant.

5. Van der Stappen² animadvertit: “Progressu temporis laici communem vestium formam non semel mutarunt, dum Clerici antiquam formam, quae generatim erat prisci moris Romani, servarunt; unde a saeculo certe VII. Clerici a saecularibus quoad communem vestium formam erant distincti.”

6. Concilium Tridentinum tandem monet: “Quumque natura hominum ea sit, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli, propterea pia Mater Ecclesia ritus quosdam . . . vestes, aliaque id genus multa ex apostolica disciplina et traditione, quo et majestas tanti sacrificii commendaretur, et mentes fidelium per haec visibilia religionis et pietatis signa ad rerum altissimarum, quae in hoc sacrificio latent, contemplationem excitarentur.” }
}

ART. II.

DE VESTIBUS SACRIS.

268. Amictus. Vestigium historicum amictus antiquissimum exeunte saeculo octavo occurrit. Saltem ex eo tempore Ordo Romanus de Amictu tamquam liturgico vestimento loquitur. Attamen jam prius in usu fuisse videtur sed non omnibus locis. Mos Romanus paullatim dumtaxat

¹ Beitræge zur Kirchengeschichte, II Band, pag. 153.

² III. Q. 97.

^sSess. XXII. C. V. De Sacr. Missae.

in alias regiones transiit. Circa saeculum fere XI. usus erat communis.

2. Ortum habet amictus e more apud antiquos Romanos solito circumponendi supra humeros pannum parvum, quo tunica (vestis ordinaria) strictius containeretur et gestans persona expeditius brachia movere posset.

3. Nomina tempore medii aevi erant anabolagium aut anagolaium, fano, amictus, superhumerales et humerales. Liturgici libri hodie solum nomen amictus adhibent.

4. Scriptores multas et diversas significationes symbolicas amictui attribuerunt. Aliqui (e. g. Amalarius) illum interpretantur tamquam monitum ad custodiendam linguam, quoniam collum undique cingit. Pontificale Romanum hanc interpretationem acceptavit. Nam in ritu ordinationis Subdiaconi Episcopus Amictum super caput candidati trahens utitur verbis: “Accipe amictum, per quem designatur castigatio vocis.” Honorius dicit Amictum, qui ad instar coronae imponitur, significare spem coelestis beatitudinis. Alii in amictu perspiciunt symbolum patientiae, prouti super collum requiescit et ita monet Clericum, ut labores vitae firmiter et cum robore animi sustineat.

5. Oratio, quae nunc per rubricas pro impositione praescribitur, antiqua est. Vestigium ejusdem jam habetur saeculo X.

269. Alba, vestis longa totum corpus usque ad talos contegens, originem habet e Tunica. Tunicam autem a saeculo tertio Romani cives, saltem nobiliores inter eos, gestare solebant subter paenulam. Clerici morem hunc sequebantur, sed simul vetitum erat, quominus quis tunicam eandem assumeret ad celebrandum sacrificium Missae, quam induere solebat pro negotiis profanis.

2. Alba ab omnibus Clericis tunc temporis adhiberi solebat. Exeunte autem aevo medio usus invaluit, ut ad solam Missam celebrandum Alba assumeretur a Sacerdotibus et Clericis majorum ordinum. In aliis functionibus Clerici omnes et intra Missam etiam Clerici minores induebantur superpelliceo.

3. Decurrentibus saeculis diversi ornatus Albae appositae fuerunt. Quo praecise tempore primi conatus hujusmodi

facti sint, accurate determinari non potest. Sed hic usus circa saeculum XI. vel XII. invaluisse videtur.

4. Principales ornatus erant fasciae in extremis (in manicis et in inferiori parte) e serico colorato vel auro confectae. Vocabantur parurac, plagulae, grammata, gemmata, fimbriae, plicae, aurifrisia.

5. Saeculo XVI. novus ornatus paullatim introductus fuit, nempe texti denticulati. Non defuerunt scriptores liturgici, qui talem ornatum velut indecentem et sacris functionibus incongruum esse clamitaverint, sed immerito, uti videtur. Abusus sane hac in re occurrere possunt et hic vel illic occurrunt. Verum hic ornatus non est illicitus, dummodo mensura et decencia observentur.

6. Quatenus agitur de symbolica significatione Albae praecipuae interpretationes sunt sequentes:

(u) Alba significat puritatem, imprimis vero pudicitiam et munditiam cordis et corporis, qua Clerici semper debent esse induti. Nomen et color id exprimunt.

(b) Alba, quoniam e lino conficitur, monet Clericum, puritatem animae non posse obtineri nisi per continuam mortificationem. Nam, argumentantur scriptores, linum e planta sua originali perfectionem et emicantem albitudinem non nanciscitur, nisi repetita tunsione et magno labore accedente.

(c) Alba, quia est vestis ampla et spatiosa, apte repraesentat libertatem filiorum Dei, qui supra desideria mundana elevati, non in servitute carnis ambulant, sed Deo et ejus servitio se dedunt necnon laetitia magna fruuntur.

(d) Alba, quatenus ad talos vel pedes pertingit, symbolum est perseverantiae et progressus continui in exercitio diversarum virtutum.

270a. Cingulum, quia pertinet ad Albam tamquam accessorium ejusdem vel fere ejusdem antiquitatis est ac Alba ipsa. Jam apud antiquos Romanos mos vigeat adhibendi cordulam quandam, qua tunica apte cingeretur.

2. Circa saeculum fere IX. cingulum velut distincta vestis sacra vel liturgica in Ordine Romano enumeratur. Ornatus diversus decursu temporis aliquibus locis superadditus fuit.

Ila in parte infima flocci filis aureis insuper contexti apponi solebant.

3. Symbolica significatio, quae hodie saltem Cingulo datur, est haec: Cingulum monet sacerdotem, ut custodiat seipsum, praesertim quoad cupiditatem carnis. Oratio “Praecinge me etc.,” quae recitatur quando cingulum assumitur, id clare indicat.

270b. Manipulus ortus est e mappa qua voluti insigne ruae dignitatis consules Romanorum utebantur et prae inanibus ferebant.

2. Manipulus non semper eodum modo gestari solebat. Aliquibus locis ministri Manipulum (solutum et non acu vel alio instrumento affixum) simpliciter super brachium ponebant, alibi in manu tenebatur. Circa saeculum XII. autem mos ille, qui nunc praevalet, jam videtur factus fuisse communis.

3. Etiam caeremonia illa, qua hodie in ritu ordinationis subdiaconi Episcopus candidato Manipulum porrigit, communis evasit saeculo dumtaxat XIII. vel XIV.

4. Auctores liturgici diversas symbolicas significationes in Manipulo conspiciunt. Aliqui Manipulum considerant tamquam symbolum poenitentiae juxta orationem: “Merear portare Manipulum fletus et doloris.” Alii dicunt illum esse symbolum meritorum bonorum operum, quae quotidie producere debeamus, secundum Psalmistam: “Venientes autem venient portantes manipulos suos.”

271. Stola. Varias sunt opiniones apud scriptores liturgicos de origine Stolae. Antiquum nomen hujus vestis non erat Stola, sed Orarium. Orarium (derivatur a voce “os”) 1 significabat mappulam 2 ad sudorem e facie abstergendum. Videtur fuisse pannus a saecularibus (saltem nobilioribus) gestatus diversis usibus adaptatus, non tantummodo ad removendum sudorem, sed etiam ad protegendum faciem et collum. Verisimiliter non raro ornamentum simpliciter erat vestibus communibus superimpositum.

2. Ex isto Orario vetere Stola, de hoc vix amplius potest

1 Face.

2 Handkerchief.

dubitari, excrevit. Quomodo autem et quo tempore istud Orarium vestis sacra et liturgica evaserit, non constat. Attamen monumenta antiqua satis demonstrant, jam saeculo VI. Clericos illud portasse tamquam ornatum distinctum sui ministerii. Insuper non longe postea soli ecclesiastici viri in ordinibus majoribus constituti hac veste se induebant.³ “Unde hujusmodi Orarium,” inquit Van der Stappen, “tamquam insigne virorum ecclesiasticorum, qui in superioribus ordinibus ministerium adimplebant, in Liturgia Christiana fuerit assumptum, forsitan ex eo repetendum est, quod apud Romanos quidam viri, qui publicas functiones insigniores exercebant, ex. g. consules, in quarundem functionum exercitio tamquam proprium auctoritatis insigne fasciam non absimilem gestabant.”

3. Nomen “Stola,” quemadmodum postea Orarium vocari solebat, prius in Gallia (saeculo VIII. vel IX.) videtur fuisse in usu. Vox desumpta fuit e lingua graeca. Stola (*στολή*) apud Graecos designabat vestem quamcunque, sed praesertim vestem pretiosam.⁴

4. Decurrente saeculo X. terminus “Stola” etiam apud Italos magis magisque invaluit, donec tandem pristinum nomen “Orarium” oblivioni fuerit datum. Missale et Caeremoniale Romanum solummodo vocem “Stola” adoptarunt et ita hodie haec vestis ubique appellari solet.

5. Quanti momenti Stola medio aevo habita fuerit concludi potest e statutis synodi Moguntii anno 813 habitae in quibus legitur presbyterum Orarium semper gestare debere. Bruno Segnensis (†1123) annotat, posse presbyterum baptizare et diversas alias functiones peragere interdum sine aliis paramentis secus praescriptis, sed nunquam id fieri debere sine stola.

6. Scriptores liturgici aemulantur in dandis et explicandis symbolicis significationibus, quas Stola prae se fert.

(a) Quatenus Stola est vestis dignitatis et muneris, quod Clerici in sacramento Ordinis juxta diversos gradus (Episcopalis, sacerdotalis, diaconalis) susceperunt, fieri non

³ Gehr, *Sacrifice of Mass*, p. 287. ⁴ Braun, *Paramentik*, p. 156.

potest, quin simul symbolum sit earum virtutum, quae ab eis foveri semper debent.

(Z>) Stola in ritu ordinationis presbyteri vocatur jugum (“Accipe jugum Domini” etc.); atqui jugum portari nequit sine humilitate et patientia.

(c) Eadem in ritu ordinationis Diaconi appellatur vestis candida; ideoque exprimit innocentiam et puritatem, quam minister intactam servare debet, ut dignos fructus muneris sui producat.

(d) Stola, quia est candida et splendida, etiam apte significat gloriam futuram, quam minister fidelis a Deo postea accipiet; sic Stola ipsum monet ut perseveret in suo ministerio et officia ejusdem animo indefesso adimpleat.⁵

272. Planeta. Vox Plancta juxta aliquos est corruptio vocis Pocnulae vel Paenulae, quo nomine appellari solebat amplum indumentum ab antiquis positum super alias vestes velut praesidium contra frigus et pluviam. Alii dicunt Planctam suum nomen obtinuisse, quoniam super corpus plus minusve vagatur. Nomen Casula derivatur a voce casa, quia velut parva casa (antiqua forma) totum corpus tegere solebat.

2. Ilodie, inquit Braun,⁶ quinque typos Casulae distinguere possumus, typum Romanum, Germanicum, Gallicum, Hispanicum et Gothicum. Casula Romana crucem habet magnam in tergo et figuram T in pectore. Casula Germanica in pectore solummodo fasciam prae se fert. Casula Gallica ab ea differt in apertura, per quam caput immittitur, quae est magis ampla. Hispanica Casula fasciam ostendit a tergo et in pectore.

⁵ The stolo has a threefold meaning. Inasmuch as it is placed around the neck, it symbolizes the yoke and the burden of the service of the sanctuary; inasmuch as with the ancients it was a special garment of honor and inasmuch as it is now with us a sacred ornament, the stolo also represents the robe of inno-

cence required for the worthy administration of the spiritual office, as well as that garment of glory with which the good and faithful servant will be clothed by the Lord as an eternal reward. (Gehr, Sacrifice of Mass, p. 289.)

⁶ Loe. cit.

3. Plancta non semper eandem formam habebat. Ab amplissima veste, qualis ab initio fuerat, paullatim decurrentibus saeculis ad exiguitatem, quam nostra aetate perspicimus, decrevit. Non constat, quo tempore praecise paenula, quae, uti jam animadvertimus, ab initio et antiquitus vestis erat profana et saecularis, vestis sacra et liturgica evaserit. Id verisimiliter occurrit sacculo fere octavo.

4. Plancta primitus certissime erat paenula rotunda et undique clausa, uncam in medio habens aperturam ad caput immittendum. Totum corpus tegebat et usque ad pedes circulatim defluebat. Sacerdos, ne manus in celebratione Missae impedirentur, partes laterales fere usque ad scapulas revolvere solebat. Graeci adhuc hodie hanc Casulae formam retinent in functionibus sacris. Apud Latinos autem usque ad sacculum forsitan XIII. tantummodo in usu remansit. Eo enim tempore, non statim, sed sensim, prius particularibus locis, deinde universim, primitiva forma immutata fuit ad sacerdotis commoditatem, ut nempe expeditior fieret in suo ministerio et ut periculum irreverentiae in tractanda sacra specie magis praecaveretur. Prius ab utroque latere, dextro et sinistro, Casula excisa et decurtata fuit. Sic ad manus solas pertingebat et etiam in parte inferiori versus pedes, retro et in fronte, formam acuminis⁷ assumebat. Pro hoc indumento nomen Casula Gothica in usum venit, quoniam stylo gothico (in architectura) plus minusve conformata erat. Nova deinceps modificatio versus saeculum XVI. occurrit. Non amplius ad pedes vestis se extendit. S. Carolus Borromaeus (in Actibus Ecclesiae Mediolanensis) eam describit ita: “Casula cubitos tres et paulo amplius laïc patens sit, ut ab humeris projecta complicationem unius saltem palmi infra utrumque humerum recipere possit. Longe autem cubitos totidem aut aliquanto longius demissa sit.” Sed jam mox saeculo XVII. novae mutationes introductae fuerunt. Ab isto tempore Romae et alibi Planeta minores adhuc mensuras a tergo et in fronte assumebat, donec ultima forma obtenta fuerit, quam nunc habemus. Non semper quidem optimum iudicium a fabrica-

⁷ A pointed form.

toribus in conficiendis Casulis observatum fuit. Revera permulti et non immerito hanc formam Casulae, (piae hodie est communis, velut aberrationem considerant, quia, in-
quiunt, est vestis aesthetico gustu et decentia carens.⁸

5. Quoniam labentibus saeculis Casula a sua pristina amplitudine et pulchra forma nimis recesserat, circa medium saeculi XIX. reformatio quaedam tentata fuit sed potius privata auctoritate a diversis cultoribus artis Christianae, praesertim in Germania, Anglia et Belgio. Societates in hunc finem institutae reducere conatae sunt planctam ad stylum veterem Gothicum. Episcopi variorum locorum, ubi haec reformatio orta erat, aliqui istos conatus licitos habebant, alii vero istos conatus potius supprimendos esse censebant. Propterea Episcopus Monasteriensis (in Germania) anno 1859 litteras misit ad S. Rituum Congregationem petens, ut desiderio amatorum sacrae antiquitatis indulgeretur et reformatio ab ipsis coepta approbationem obtineret. Prius quidem S. Cong. placitis annuere noluit. Immo propositum fuit a Caeremoniarum Apostolicarum Magistro: 1° non esse tolerandam Planctae formam Gothicam, sed potius tollendam; 2° Planctam more Romano, in praesenti Ecclesiae Latinae disciplina, habendam omnino esse tamquam regulam, cui omnes alias Ecclesias opus sit conformari, et in posterum Planctas noviter conficiendas ad praedictam mensuram et formam esse omnino conficiendas. Acris discussio harum propositionum inter Officiales Congregationis secuta est. Attamen postquam res satis examinata et Summo Pontifici submissa fuit, tandem Congregatio iudicium suum publicum fecit hoc modo: “Quoniam S. Rituum Cong. arbitratur alicujus ponderis posse esse rationes, quae praesentem immutationem persuaserunt,

⁸ Claudius de Vert, a monk of Cluay and a native of Paris (11701), speaking with indignation against some vestment makers of his day, says: “They are allowed to have the liberty of nibbling, clipping, cutting, slashing, shortening, just as the whim may take, Chasubles, Dalmatics,

Tunics, and other priestly garments or ornaments, which serve for the ministry of the altar; in a word, to give these robes what shape they like, without consulting the bishop on the matter.” (O’Brien, History of the Mass, p. 51.)

audito Sanctissimi Domini Nostri Pii Papae IX. oraculo, verbis amantissimis invitare censuit Eminentiam Vestram, ut rationes ipsas exponere velit, quae illis causam dederunt.”

G. Die 9. Dec. 1925 Congr. S. Rit. declaravit, in conficiendis et adhibendis paramentis pro Missae sacrificio sacrisque functionibus non licere, inconsulta Apostolica Sede, recedere ab usu in Ecclesia Romana recepto aliumque modum et formam etiam antiquam inducere. D. 4398.

7. Quatenus agitur de symbolica significatione Casulae, ea ab auctoribus universim consideratur tamquam emblemata caritatis. Pontificale Romanum hanc interpretationem adoptavit in ritu Ordinationis Presbyteri. Episcopus candidato casulam porrigens dicit: “Accipe vestem sacerdotalem, per quam caritas intelligitur” etc.

273. Pluviale. A caputio seu cucullo hoc indumentum antea appellari solebat Cappa: ¹ attamen hodie terminus liturgicus est Pluviale.

2. Originem suam ducit non ex antiquitate Romana, quemadmodum aliqui scriptores videntur opinari, sed e veste adhibita a monachis medii aevi (saec. VIII. et IX.) Hi nempe quum in choro divino officio assistebant vel in processionibus participabant, pallium assumebant, quo seipsum contra frigus et pluviam protegere possent. Pro diebus festivis hae Cappae pretiosiores esse solebant, quae in sacristia seu alibi asservatae, singulis monachis, data occasione, porrigebantur. Videtur Cappa evasisse vestis liturgica circa saeculum X.

274. Dalmatica e Dalmatia introducta (unde nomen) antiquitus (saeculo fere II.) a viris praestantioribus assumpta esse videtur ad significandam excellentiam status sui. Postea Imperatores eam adoptabant tamquam caeremonialem apparatus in suis coronationibus, qui usus adhuc hodie apud reges Angliae viget. Saeculo IV. Dalmatica cessavit esse vestis laicorum et retenta fuit a solis ministris altaris. Tunc varii quoque ornatus paullatim superadditi sunt. Saeculo XIII. forma aliquatenus mutata fuit, prout

¹ Unde nomen Anglicum *Cope*.

in veste, quae ab initio indivisa et rotunda fuerat, scissura in latere admittebatur, quin vero infra brachia seu sub manicis conjunctio cum reliquis partibus solveretur. Simul inferior pars amplificata fuit, quo facilius ministri sacras functiones exercere valerent. Tandem recentioribus temporibus adhuc ulterior mutatio se ingerebat. Loco enim manicarum panni dependebant et excisio in anteriori parte versus brachium accedebat. Negari nequit has reformationes potius deformationes fuisse.

2. Non constat praecise, quo tempore Dalmatica vestis propria diaconorum facta sit. Ab initio solus Romanus Pontifex eam induebat. Deinceps per speciale indultum Apostolicum variis episcopis usus concessus fuit et postea Diaconis.

Tunicella, uti videtur, post saeculum undecimum Subdiaconis assignata est. Antea sola Alba vel Planeta plicata induti ministerium suum exercuerant.

ART. III.

DE PARAMENTIS CALICIS ET ALTARIS.

275. Corporale est antiquissimum paramentum in celebratione Missae adhibitum.¹

Ab initio videtur coincidisce cum mappa Altaris, quae tunc unica fuit. Adhuc saeculo X. longitudinem adhuc habebat et latitudinem totius mensae. Tantum, postquam plures mappae super altari apponi coeptae sunt, Corporale s: junctum a mappa in usum venit, quod deinceps dimensione paullatim decurtata fuit. Sed adhuc hodie in Pontificali (in ritu ordinationis Subdiaconi) occurrit nomen Palla corporalis.

2. Corporali semper maxima reverentia exhiberi solebat. Nam immediate S. Hostiam tangit. Reverentia pluribus locis adeo progressa fuisse narratur, ut superstitiones quaedam cum Corporali locum haberent. Praesertim contra incendium adhiberi solebat. Legimus enim in Constitutionibus Cluniacensibus: “Semper asservetur in latere sinistro altaris principalioris Corporale in arca conditum, ut ad

¹ Cfr. Brnun, Paramentik, p. 234.

manum possit esse contra periculum ignis.” Projiciebatur Corporale in ignem ad flammās exstinguendas. Auctoritates ecclesiasticae postea hanc praxim condemnarunt.

276. Palla excrevit e Corporali. Corporale ipsum enim, quod primitus longius et latius erat, antea (usque ad sacculum fere XI.) adhiberi solebat ad contegendum calicem, prout pars posterior supra calicem trahebatur. Postea vero, quia hic modus, praesertim in Missis privatis, minus conveniens videbatur, aliud et separatum Corporale plicatum assumi solebat, quod sic paullatim ad Pallam, quam hodie habemus, evolutum est.²

277. Purificatorium quale nunc existit, medio aevo introductum fuit. Procul dubio omnibus temporibus linteum adhiberi solebat ad abstergendum Calicem post usum. Verumtamen haec linteamina non erant sejuncta ab aliis, quibus v. g. pro lotionē manuum Sacerdos indigebat. Separata linteamina paullatim dumtaxat in usum venerunt. Consuetudines Cluniacenses et Rituale Montis Cassini de iis loquuntur. Nomen ||Purificatorium'' occurrit in inventario Papali anni 1295.

278. Velum calicis. Antiquitus et etiam toto medio aevo velum non erat in usu. Calix et Patena aut nuda aut sacculo parvo involuta ad altare asportari solebant sive a Sacerdote ipso sive ab Acolyto vel Sacrista. Ille modus videtur praevaluisse Romae adhuc saeculo XV. Nova autem editio Missalis a Pio V. facta, quae postea per totum Orbem Catholicum Latini Ritus obligatoria evasit, etiam velum Calicis enumerat. Ex eo igitur tempore velum communiter adhibetur.

279. Bursa. Omnibus temporibus cura adhibita fuit, ut Corporalia, quae sunt linteamina sacratissima, decenter asservarentur. Medio aevo aut saccus aut arca in usu erant. Varia nomina occurrunt in inventariis, sicuti capsula, capsella, cassus, domus Corporalium. Ornatus exterior et

² Ibid. p. 241.

interior hisce saccis vel arcis apponebatur; serico circumligari et opere phrygio decorari solebant.

280. Mappae Altaris. Mos contegendi altare una saltem mappa vel etiam pluribus pannis hujusmodi vetustissimae aetatis est. Jam primordiis sacculis videtur fuisse in usu. Alias Optatus Milevius (370) scribere non potuisset: “Quis fidelium ignorat, quod, dum mysteria sacra celebrantur, lignum (altaris) panno lineo operiatur. Naturalis decentia et frequens periculum, ne, si forsan per accidens pretiosissimus Sanguis effunderetur, effusio statim super altare flueret, usum contegendi altare introduxit. Non autem semper idem numerus (3) observatus fuit. Synodalia statuta et alia historica documenta, quae de mappis aliquid annotant, aliquando de uno et iterum de duplici vel triplici panno loquuntur.”

281. Conopaeu^m est recentioris aetatis. Medio aevo SS. Sacramentum asservari non solebat super altari, sed in arca, aut in sacristia, aut in parietibus chori vel sanctuarii affixa. Etiam domuncula vel casa in cum finem constructa et magna arte confecta multis locis inveniebatur. Primus, qui praescriptiones circa Conopacu^m dedit, erat S. Carolus Borromaeus, sed videtur jam antea in usu fuisse. Forte saeculo XV. paulatim introductum fuit. Rituale Romanum a Paulo IV. (anno 1614) editum hunc usum adoptavit et legem rubricarum ex eo fecit.

ART. IV.

DE COLORIBUS LITURGICIS.

282. Diversitas colorum, quam in rebus naturalibus undique oculis nostris perspicimus donum est sapientis Creatoris et benigni Patris, prouti ita excellentia et pulchritudo Dei invisibilis per visibilia nobis manifestatur. Insuper diversis coloribus quasi magica vis inest, qua affectus cordis multiformes eliciantur et mens humana objectis sensibilibus instigata spiritualia cognoscat et ab inferiori ordine ascendens ad superiorem ordinem elevetur.

2. “Hinc,” inquit Van der Stappen, “sicut semper et ubique terrarum homines usi sunt vestibus varietate distinctis, sive ad scientiam honorandam, sive ad justitiam administrandam, sive etiam ad laetitiam vel moerorem significandum ;—sicut etiam in antiqua lege diversos colores, hyacinthum, et purpuram, et byssum, aliosque legimus in sacris vestimentis adhibitos ;—ita etiam in Nova Lege Ecclesia varietates colorum decenti pompa in sacris vestibus destinavit, ad manifestandam exterius miram virtutum, quibus interius fulget, diversitatem.”¹

3. Vix praecise determinari potest, quo tempore colorum varietas in sacris vestibus fuerit introducta. Non semel, et quasi uno ictu vel universali lege liturgici colores in lucem prodierunt. Benedictus XIV. (Lib. de Sacrosancto Sacrificio Missae) dicit, usque ad saeculum IV. sacras vestes habuisse album colorem. E documentis historicis constat, id absolute et universim dici non posse; tantum id concedi debet, primordiis temporibus album colorem in vestimentis ecclesiasticis praevaluisse, quin vero alii colores fuerint sepositi. Consuetudines locorum solae per multa saecula normae erant, juxta quas diversi colores in cultu divino adhibebantur. Primus, qui de sic distinctis coloribus liturgicis, inter antiquiores loquitur, fuit Summus Pontifex Innocentius III. In opere suo “De Sacro Altaris Mysterio”

i Colors are produced by the varied refraction of the rays of light, and, like light itself, stand in an intimate and mysterious relation to the inner spiritual life of man. Light and color among all material things, are the nearest related to the spiritual. The sentiments awakened in us by the particular colors are similar to the contrasts between light and darkness. The bright vivid colors act by inciting and rejoicing us, while the dark sombre colors depress the spirits and produce the effect of darkness. The colors

are not only symbols of different mysteries, truths, thoughts, feelings, sentiments, but they also exert a more or less powerful influence over the understanding and mind, on the life of the soul and heart. Now this universally known and acknowledged fact is employed by the Church, inasmuch as she makes use of the symbolism of colors in her liturgy for her exalted and holy purposes, for carrying out her divine service. (Gehr, Holy Sacrifice of Mass, p. 298.)

quatuor jam colores enumerat, nempe album, rubeum, nigrum, et viridem. Verum etiam tunc temporis color violaceus, etsi forsitan rarius, occurrebat, et brevi post frequentius adhiberi solebat. Simul alii adhuc colores, nonnullis locis saltem, in usum venerunt. Innocentius III. minime voluit eanem seu legem stabilire de coloribus, sed refert tantum ad consuetudines tunc existentes. Revera magna adhuc diversitas circa colores vigere pergebat. Ita, v. g., dum Romae in festo Corporis Christi color albus in usu erat, alibi color rubeus in eodem festo adhibebatur. Episcopis et aliis Superioribus in diversis provinciis, dioecibus, monasteriis etc. relinquebatur determinare, quales colores deberent seu possent adhiberi.

4. Lex universalis, qua accuratius totus canon de coloribus liturgicis fuerit definitus, lata est a S. Pontifice Pio V. tempore, quo nova editio Missalis cum suis rubricis in lucem prodiit. Haec lex adhuc hodie valet pro toto oibc catholico Latini ritus. In aliquibus regionibus et ecclesiis privilegia et exceptiones habentur, attamen id non impedit, quominus possimus nostris diebus loqui de vero et universali canone quoad colores liturgicos.

CAPUT XXII.

DE SIGNIFICATIONE CAEREMONIARUM COMMUNIORUM.

ART. I.

DE SIGNIFICATIONE REVERENTIARUM.

283. *Genuflectio* ortum habet ab antiquis, et ipsius Domini et Apostolorum exemplo commendatur. Prioribus post Christum saeculis fideles die Dominica et 50 inter Pascha et Pentecosten diebus stantes orabant (“signum et designatio Resurrectionis Domini g’ tantummodo Poenitentes semper genuflexi manebant) ; reliquis vero temporibus preces plerumque flexis genibus fundebantur. Canones Nicaeni et Trullani eos reprehendunt, qui genuum inflexioni die Dominica superstitiosius studebant ; e contra Patres conqueruntur nonnunquam de iis qui in reliquis diebus genua Hectore recusabant.

2. Humi *prostratio* extraordinarius humilitatis gestus erat, (pio utebantur aliquando tum nonnulli ex “Lapsis,” tum ipsi fideles graviori angustia depressi.

3. *Genuflexio* (et prostrationis) triplex est finis. Significat enim actum adorationis (non semper Patriae), poenitentiae et orationis.

4. *Inclinatio* similiter est actus externus reverentiae et submissionis, sed minus sollemnis (pia genuflexio. Inclinationes fiunt magis vel minus profundae prout verba vel res requirunt, “ut sic omnia quae ad actionem excellentissimam pertinent, perfectissimo ordine peragantur.”¹ Hujus quoque ritus plurima exempla in ipsa S. Scriptura exstant.

ART. II.

DE SIGNIFICATIONE RELIQUARUM CAEREMONIARUM
COMMUNIIUM.

284. *Signum Crucis* adhibetur, quia “Christus per sanctam Crucem redemit mundum,” quae igitur est causa et fons omnis *benedictionis*. In Missa post consecrationem signum Crucis rationem benedictionis proprie dictae nequaquam habet. Sed Crucis signum optime repraesentat passionem et mortem Domini: idem esse sacrificium Altaris atque sacrificium Crucis, hostiam consecratam idem esse Christi corpus quod Cruci fuit affixum et quinque vulneribus insignitum, et eundem in calice sanguinem qui in cruce effusus est.¹ Signa Crucis fiunt “*semel* quidem propter essentiae unitatem, *ter* propter Trinitatem Personarum [per concomitantiam praesentium], et *quinquies* propter quinque vulnera Christi Domini et expressam repraesentationem Passionis ejus.”²

2. *Manuum junctio* fit in signum reverentiae et devotionis. Pollices in modum Crucis plicati quasi continuum Crucis imaginem sub oculis Sacerdotis ponunt.

3. *Manus elevatae* et expansae tenentur in orando, quia supplicantis est. manus tendere ad auxiliatorem, atque est signum et adjumentum mentis elevatae. Tali modo Moyses pro populo efficaciter oravit, atque ipse Spiritus Sanctus monet: “Extollite manus vestras in sancta, et benedicite Dominum.”³ Veteres fideles orare solebant manibus expansis et in coelum elevatis, ac nonnunquam in formam Crucis ad repraesentandam Salvatoris nostri Crucifixi passionem, uti probant testimonia Tertulliani, Paulini, Prudentii pluriumque Patrum; S. Chrysostomus hujus caeremoniae usum pluribus probat, praesertim Homilia in Ps. 110: “Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.” (v. 2.)

I. *Manus levantur et in circulum junguntur*, quia hic est gestus naturalis hominis exsultantis, laudantis aut supplicantis.

* S. Thomas, Suarez, etc.

2 Bened. XIV.

a Ps. 133.

5. Oculi elevantur ad coelum (Crucem),

(α) Ut Sacerdos Christum imitetur;

(ò) Ut mentis elevatio ad Deum exprimatur et adjuvetur.

“Ad te levavi oculos meos, qui habitas in coelis?”⁴

6. *Percussio pectoris* fit juxta exemplum publicani a Domino laudati. “Percutimus pectus,” ait Nicolaus I.,⁵ “signantes videlicet, quod nequiter egimus, displicere nobis, ac ideo antequam Deus feriat, id nos in nobis ipsis ferire, et antequam ultio extrema veniat, commissum poenitentia digna punire.” Proinde omnia complectens Cornelius a Lap.⁶ scribit: “Tunsio pectoris,

(îz) Symbolum est *confessionis* peccati, quod scilicet contitens fateatur peccati sui causam non esse aliam quam cor, appetitum et voluntatem suam in pectore latentem;

(b) Eadem est symbolum *contritionis*, indicat enim, cor esse contusum et contritum ;

(c) Eadem symbolum est satisfactionis et vindictae, percutit enim pectus, ut illud reum affligat et puniat.”

7. *Convertit se* Sacerdos ad populum, dicens *Dominus vobiscum*, etc., atque cum populo (per ministrum) alternatim orat, 1° ut significetur unio inter Sacerdotem et populum participantem in sacrificio, 2° ut fraterna charitate et mutuis precibus se invicem adjuvent, 3° ut intimetur, quomodo populus, sicut cum Sacerdote visibili, ita cum Christo Sacerdote invisibili conjunctus sit. Octies salutatur populus per *Dominus vobiscum*⁷ et resalutat: *Et cum spiritu tuo* sit idem Dominus.⁸ Aptissimae salutationes: Ubi revera Dominus est, ibi gratia et veritas, ibi “charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas,”⁹ etc.

285. *Oscula* Altaris fiunt “in signum venerationis et amoris erga Christum, qui per Altare designatur.”¹⁰ Antiquissimis temporibus osculum erat signum observantiae, reverentiae et amoris, officium communis salutationis. Mos Judaeorum notus est. Dominus reprehendit Simonem: “Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti . . . Oscu-

< Ps. 121.

s A<1 Cons. Bulgar.

<<In Luc. 18, 13.

7 Ruth 2, 4.

8 2 Tim. 4, 22.

0 Gal. 5, 22.

Gavant.

Ium mihi non dediti. 11 “Salutate invicem in osculo sancto!”¹² Primitivi fideles in signum reverentiae nedum Martyrum vulnera sed et templorum limina deosculabantur. In Missa Celebrans conversurus ad populum ante *Dominus vobiscum*, etc., osculatur Altare manibus super illud extensis, ut tum sibi tum aliis benevolentiam et benedictionem obtineat.

2. Alia oscula fiunt in signum reverentiae erga rem sacram, vel Celebrantem, qui personam Christi repraesentat; minister osculatur manum Celebrantis, quia manus est symbolum potestatis, protectionis, auxilii, benedictionis. “Erat osculum non solius communionis sed et omnium ecclesiasticarum functionum signaculum et sigillum, quod in omnibus sacramentis adhiberi solebat?”¹³

3. *Diversus vocis tonus* (etiam in omnibus Liturgiis Orientalibus) ab Ecclesia praescribitur, ut “mentes fidelium hisce adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustollantur;” et “Si quis dixerit, Ecclesiae Romanae ritum, quo submissa voce pars Canonis, et verba Consecrationis proferuntur, damnandum esse; aut lingua tantum vulgari Missam celebrari debere . . . anathema sit.”¹⁴

4. Rationes hujus diversitatis in vocis tono sunt: *Toa: secreta*

(«) Animi recollectionem et reverentiam indicat atque juvat;

(b) Profunda mysteria hoc tempore peragi innuit; aut etiam adhibetur, ne sacrosancta verba saepissime repetita vilescant;

(c) Ob mysticas rationes, quia “Sacerdos in Altari repraesentat ipsius Christi personam, qui eodem modo in horto et praesertim in Cruce orabat;”¹⁵ vel, ut ait S. Thomas, “secrete aliqua Sacerdos dicit in signum, quod circa Christi passionem, discipuli non nisi occulte confitebantur Christum.”

5. *Γοτ alta* adhibetur ad alloquendum populum, ad precandum cum populo; vel ad glorificandum Deum, aut ad vehementiorem affectum exprimendum.

n Luc. 7, 45.

12 Epist. S. Pauli saepius,

i' Bona.

14 Cone. Trid. sess. 22, can. 9.

15 Quarti.

CAPUT XXIII.

DE SENSU LITERALI ET MYSTICO SINGULARUM
PARTIUM MISSAE.

ART. I.

ANIMADVERSIONES PRAEVIAE.

286. Sensus literalis in Missa est tum verborum significatio quae proxime intenditur, tum finis, in quem actiones seu s. ritus primario et quasi naturaliter adhibentur. Sensus mysticus ille est, quo fidei mysteria adumbrantur et morum documenta insinuantur, quo igitur—in hac materia—redemptionis humanae mysterium et passionis Domini historia, quasi perpetua allegoria figuratur, quare sensus allegoricus appellari solet.¹

2. Missa dividitur in Missam Catechumenorum et Missam fidelium.

I. Missa Catechumenorum :

- (a) Praeparatio ante gradus;
- (&) Praeparatio ad Missam fidelium in ipso Altari ab Introitu usque ad Offertorium.

II. Missa Fidelium :

- (a) Ab Offertorio usque ad Canonem exci.
- (b) Canon, i. e. a *Sanctus* exci, usque ad *Pater noster* exci.
- (c) A *Pater noster* usque ad finem Missae.

3. Consistit enim Missa fidelium ex Oblatione, Consecratione et Communionem, cum iis quae his partibus praecedunt et quae subsequuntur. “In hoc sacramento,” ait S. Thomas, “totum mysterium nostrae salutis comprehenditur . . . Ante celebrationem huius mysterii primo quidem praemittitur

praeparatio quaedam [Missa Catechumenorum] ad digne agenda ea, quae sequuntur . . . Consequenter acceditur ad *celebrationem mysterii* [Missa fidelium], quod quidem et offertur ut sacrificium et consecratur, et sumitur ut sacramentum. Unde primo peragitur *oblatio*; secundo *consecratio* oblatae materiae; tertio ejusdem *perceptio*.”²

ART. II

DE PRAEPARATIONE ANTE GRADUS ALTARIS.

287. Confessio generalis appellatur a parte principali, nempe a *Confiteor* cum versiculis sequentibus. Confessio quaedam generalis in omnibus Liturgiis continetur, sicuti sacerdotes et Prophetae V. T. deprecationibus et sacrificiis illam praemittebant, e. g. *peccavimus, iniquitatem fecimus*. At olim in Liturgia Romana certa formula praescripta non videtur; etiam in sacristia dicebatur. Hodiernum *Confiteor* originem ex saeculo XI II. ducit. Sane convenit ut Sacerdos oblaturus “tremendum Sacrificium” (C. Trid.) indignum se agnoscens ante infimum gradum humili prece et confessione peccatorum Dei omnipotentis adiutorium et misericordiam imploret.

2. In qua confessione generali ritus externus aptissime sensum poenitentialem exprimit, quum Sacerdos gestu dicere videatur: “Oro supplex [inanibus junctis] et acclinis [corpore profunde inclinatus], cor contritum quasi cinis” [pectus percutiendo].¹

3. Tanquam introductio ad istam confessionem generalem necnon generaliter ad Missae sacrificium praemittitur Ps. 42. *Judica*, cum antiphona, *Introibo ad Altare Dei*. Quo psalmo simul cum desiderio et fiducia imploratur gratia (*Emitte lucem tuam . . . in tabernacula tua*). Inde a saeculo XI. [videtur recitatus.

I. ^contiens gradus Sacerdos adhuc peccatorum suorum veniam petit, ut ad Altare, *ad Sancta sanctorum puris mereatur mentibus introire*. (In V. T. summus Sacerdos semel tantum in anno solus ingrediebatur in Sancta sanctorum, ubi

² S. Thom. 3. q. 83, a. 4.

Ex Di>\$ irae.

erat propitiatorium.) Idem petit stans inclinatus ad Altare per intercessionem Sanctorum quorum reliquiae in Altari sunt.

ART. III.

DE INCENSATIONE ALTARIS.

288. Tñ Missa solemni sola et omni, excepta Missa de Requie, ante Introitum fit incensatio Altaris.

Thus seu thymiama (*θυμιαμα* = odores incendo) Deus ipse in sui cultum adhiberi jussit. “Facies altare ad adolendum thymiama . . . et adolebit incensum super eo Aaron, suave fragrans, mane/’¹ Christo Domino Magi *Urus* obtulerunt. Ecclesia Christi ex apostolica traditione pro solemni Dei cultu thuris suffimento semper usa est.²

2. Significat thus accensum, ascendente fumo fragrante, res creatas in Dei gloriam et servitium esse consecrandas, hominum vires animique facultates fervore ignito et zelo pro Deo esse consumendas. Praecipue thus accensum significat orationem, quae ex corde amoris igni accenso sicut “bonus odor’ ’ ascendat. “Dirigatur Domine oratio mea sicut incensum, etc.” (Ps. 140.) “Angelus stetit ante altare habens thuribulum aureum; et data sunt illi incensa multa, ut daret de orationibus sanctorum.” (Apoc. 8, 3.)

Tandem significat “bonum odorem gratiae” seu Dei misericordiam in nos descendentem. “Ascendit precatio et descendit Dei miseratio.” (S. Aug.)

3. Thus ab Ecclesia adhibetur primario in Dei honorem; sed etiam in venerationem erga Sanctos vel res et personas sacras.

Incensum seu thus ad Sacramentalia pertinet; benedicitur enim, etiam coram Sanctissimo exposito, exapto casu quo exclusive ad incensandum Sacramentum imponitur; tunc enim potius habet rationem symboli quam Sacramentalis.

4. In Missa solemni fit incensatio initio Missae Catechumenorum, ante Introitum, et initio Missae fidelium facta

oblacione calicis ante lotionem manuum ; praeterea ad partem principalem Missae Catechumenorum, i. e. ad Evangelium, et ad partem principalem Missae fidelium, nempe ad consecrationem seu utramque elevationem.

5. Primo ineensatur Crux Altaris triplici ductu, vel SS. Sacramentum, si expositum sit; ita Christo exhibetur cultus aut imagine repraesentato aut in SS. Sacramento realiter praesenti (Sanctissimum in tabernaculo clausum non incensatur sed genuflexione adoratur.)

6. Secundo loco incensantur duplici ductu Sanctorum Reliquiae vel hermae seu imagines, si adsint inter Altaris candelabra, tum honoris causa tum quia Sancti "Christi bonus odor"³ fuerunt, et modo preces nostras Deo offerunt.

7. Deinde Altare undique ineensatur, tam mensa, quam pars posterior, "prout distribuuntur candelabra,"⁴ necnon pars anterior et partes laterales. Sicuti Altare in ipsius consecratione circumquaque incensatum est, ita nunc quasi denuo pro SS. Sacrificio super illud immolando praeparatur.

8. Tandem ineensatur Celebrans qui vices Christi Sacerdotis gerit.

ART. IV.

AB INTROITU USQUE AD OFFERTORIUM.

289. Plures Missae inscribuntur *Statio ad S.* e. g. *Mariam Majorem, ad S. Crucem in Jerusalem* (i. e. Ecclesia Urbis Romae cum vera Cruce) etc. Quod quidem derivatur ex antiquo usu Romano. Clerus enim cum populo certis diebus colligebatur in una Ecclesia ad faciendam processionem. (Ibi Oratio fundebatur super populum congregatum ; quae Oratio appellabatur *Collecta*, quoniam super collectam, i. e. collectionem seu coadunationem populi fiebat.) Tunc decantando Litanias aliasque preces Pontifex aliique omnes processerunt de una Ecclesia in aliam "ad Stationem faciendam," per sacrificium Missae cum Homilia.¹ S. Gregorius Stationes

³ 2 Cor. 2.

* Non vero ipsa candelabra.

¹ Cf. Mabillon. Hoc Comp, no.

418.

pro Urbis Ecclesiis ordinavit. “Litánias, stationes et ecclesiasticum officium auxit.”² “Statio de militari exemplo nomen accepit, nam et militia Dei sumus.”³

2. Ad Introitum Sacerdos se signat signo Crucis ex antiquo usu se signandi ad initium cujusvis operis. Introitus fere omnes e psalmis deprompti sunt, ita ut post antiphonam, plerumque idem ipse psalmus inchoetur, unde ista deprompta est, tunc dicitur *Gloria Patri* et repetitur antiphona. Textus non est versionis *Vulgatae* sed veteris *Italiae*, qua etiam nunc utuntur Ambrosiani et Clerus Basilicae Vaticanae.

Introitus mystice denotat suspiria et clamores veterum Patriarcharum Messiae ingressum in mundum expectantium.

3. Kyrie eleison (Κυrie ἰλέησον ab cÀccœ = misereor; dein ponendo *i* pro *η* loco *eleeson* dicitur *eleison*, uti Paraclitus pro Παράκλητο), i. e. *Domine miserere*, olim a cantoribus ad nutum Celebrantis repetebatur, sed a saeculo XI. Romae statutum est, ut repetatur, “ter quidem pro persona Patris, ter autem pro persona Filii, cum dicitur: *Christe eleison*, et ter pro persona Spiritus sancti, cum subditur: *Kyrie eleison*, contra triplicem miseriam ignorantiae, culpa et poenae, vel ad significandum, quod omnes personae sunt in se invicem.”⁴ Cum quaque persona SS. Trinitatis simul invocantur duae reliquae personae per circuminsessionem in ipsa coexistentes.

290. Gloria in excelsis, hymnus angelicus (hymnus sensu latiori), ab Angelis inchoatus ab Ecclesia continuatus (jam in Const. Apost.) est praesertim laudis exsultatio necnon gratiarum actio et supplicatio, totus hymnus mirae sublimitatis; appellatur et *magna. Doxologia* (ut a *Gloria Patri*, tanquam parva doxologia distinguatur), quatenus ad tres personas SS. Trinitatis dirigitur. Profunda sunt verba: *Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam*. Quid, quum propter dona nobis data gratias agamus? Revera Ecclesia his verbis sublimi affectu gratias agit propter ipsam gloriam Dei, tam internam quam externam, i. e. propter internam excellentiam seu infinitas Dei perfectiones, quam externam manifestationem hujus gloriae internae per opera ad extra. Prima enim interna Dei gloria seu infinita ejus bonitas contempla-

² Brev. Rom.

³ Tertul.

⁴ S. Thomas.

tione et perfecto amore fit animabus Deum diligentibus fons sancti et ineffabilis gaudii; ita Dei infinita bonitas etiam ipsarum bonum est. Scribit S. Bonaventura: “Non dubito, imo certus sum, quod plus gaudent Angeli et animae sanctae de magnificentia honoris tui, quam de magnificentia gloriae suae.”⁵* Quoniam igitur Dei gloria interna seu infinita ejus bonitas fit nobis summum bonum, ideo “gratias agimus ei propter magnam gloriam suam.” Deinde gratias agimus propter gloriam Dei externam seu manifestatam per opera ejus ad extra. “Deus *omnia operatus est propter se*, h. e. operatus est omnia ad hoc, ut suam bonitatem, sapientiam, potentiam, magnificentiam, gloriam, etc., creaturis ostenderet et communicaret, quod est bonum creaturarum, non Dei. Deus enim, ex hac sui communicatione nihil acquisivit, cum nihil ei addi possit.”⁰ Proinde creatio, redemptio, sanctificatio et glorificatio sunt in gloriam et honorem Dei simulque in nostrum summum bonum. “Omnia enim vestra sunt: vos autem Christi: Christus autem Dei.”⁷ “Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suae, ut simus in laudem gloriae ejus.”⁸ Scribit Lessius:⁹ “Dum Deus spectat suam summam gloriam, eo ipso necessario spectat et intendit summum bonum nostrum, et summum bonum nostrum non potest esse nisi summa ejus gloria. Unde non minus gratias agere debemus, quod quaerat gloriam suam, quam quod quaerat salutem nostram, quia gloria ejus est nostra salus. Hoc in hymno angelico Ecclesia innuit, cum ait: ‘Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam;’ beneficia enim ipsius in nos sunt gloria ejus.” Dicendo *propter magnam gloriam tuam*, non vero propter *beneficia nobis collata* exprimitur affectus perfecti amoris benevolentiae quasi se ipsum obiiviscentis.

“Quoniam tu *solus Sanctus*. Tu *solus Dominus*. Tu *solus Altissimus*.” De quo S. Thomas: “Non dicimus absolute, quod solus Filius sit Altissimus, sed quod sit Altissimus cum sancto Spiritu in gloria Dei Patris.” Dicitur *solus Sanctus*, i. e. essentialiter a se, absolute et infinite sanctus. *Solus Dominus*, “qui solus universale, primordiale, independens ac

⁵ Stimul. amor.

• Corn, a Lap.

^t 1 Cor. 3, 22.

⁸ Epii. 1, 12.

^o De perf. div.

nulli subjectum habet dominium.”¹⁰¹¹ Quoad “solus Altissimus” cf. Ephes. 1, 20.¹¹

Hymnus angelicus ob laudis exultationem et laetitiam in Missis poenitentiae et luctus atque in feriis extra tempus paschale convenienter omittitur.

291. Collecta (=collectio, graee *synaxis*) derivatur ex antiquo usu Stationum,¹² vel ex eo, “quod Sacerdos, qui fungitur ad Deum legatione pro populo, petitiones omnium in eis colligat et concludat.”¹³ Plerumque consistit quatuor, resp. tribus partibus saltem implicitis (juxta 1 Tim. 2, 1): “Obsecro . . . fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones:” (a) oratione seu elevatione mentis ad Deum, e. g. *omnipotens et misericors Deus*, vel *Domine Deus*; (&) gratiarum actione, sive pro mysterio ejus diei, e. g. *qui corda fidelium S. Spiritus* etc., sive pro gloria vel aliqua gratia Sancto collata, vel ejus intercessione nobis concessa; (c) postulatione, nempe beneficii, doni, e. g. charitatis, humilitatis, liberationis a malis {*concede, praesta*, etc.) adjecta Sancti invocatione; {d) obsecratione *Per Dominum nostrum*, etc. Quae tres partes diverso saepe ordine in Collectis ponuntur, e. g. postulatio gratiarum actioni praecedit {*Da nobis, quaesumus, imitari quod colimus*, etc.).

2. Epistola plerumque ex Apostolorum, praesertim S. Pauli desumpta, unde “Lectio ex Apostolo” vel “Apostolus.” Uti Israelitae sabbatis lectionem ex libris Moysis et Prophetarum praemittebant, ita ab Apostolorum temporibus¹⁴ fideles, dispositi per praevias orationes, lectione S. Scripturae instruebantur et praeparabantur ad Sacrificium, primo Prophetarum et Apostolorum voce, deinde ipsius Christi Magistri per Evangelium.¹⁵ Seriem Epistolarum, et Evangeliorum per anni curriculum S. Hieronymus auctoritate et mandato S. Damasi ordinasse traditur. Ex libris Proverbiorum, Ecclesiastes, Sapientiae, Cantici Canticorum et Ecclesiastici depromptae leguntur titulo *Lectio libri Sapientiae*.—Aptissime respondetur in fine *Deo yratios*. “Quid est s. Scrip-

¹⁰ Dion. Carth.

¹¹ Cf. Gihl, Messopfer.

¹² Vide supra n. 289. 1.

¹³ Innoc. TH. De s. ait. myst.

1. 2. c. 27.

¹⁴ Vide I. Cor. 14, 26.

¹⁶ S. Thomas.

tura, nisi quaedam epistola omnipotentis Dei ad suam creaturam?”¹⁶ Aliis quoque lectionibus ex s. Scriptura, e. g. capitulis et lectionibus Officii, *Deo gratias* additur. Temporibus persecutionum erat tessera qua Ostiarius dignoscebat fideles.

3. Graduate canebatur a Cantore in Ambonis *gradibus*. Appellatur et *psalmus responsorius*, vel *Responsorium graduate*, “quod uno canente chorus consonando respondet.”¹⁷ Saepe respondet Lectioni: “tristia namque tristibus, et laeta laetis debemus succinere lectionibus.”¹⁸ “Utraque Gradualis pars, perinde atque Introitus, modo invitationem et exhortationem continet, modo collaudationem et congratulationem, nonnunquam prosopopoeiam vel apostrophen, saepissime vero omnium narrationem aut invocationem.”¹⁹

4. Alleluja. Loco Gradualis tempore paschali post octavam Paschalis dicitur *Alleluja*, quod quandoque “magnum Alleluja” appellatur: “parvum Alleluja” seu “versus allelujaticus” vero secunda pars Gradualis. Magnum Alleluja consistit ex duobus versibus cum quatuor Alleluja. “Alleluja (= *zliallelu*, laudate, *Jah*, Deum), multo majorem vim habet apud Hebraeos, quam apud Latinos *Laudate Deum*; vehementem sonat allectum acclamantis prae gaudio et ex laude Dei exsultantis atque in jubilum vocemque laetitiae erumpentis.”²⁰ A Septuagesima usque ad Pascha utpote tempore poenitentiae plane omittitur in Missa et Officio.

5. Tractus qui nunc solis diebus poenitentialibus dicitur, “tractim et graviter notarumque seu vocum prolixo decursu cantatur.”²¹ vel per unum Cantorem non interruptus responsionibus aliorum intercurrentium. Antiquitus Tractus festis diebus canebatur; post vero restitutum per S. Gregorium versus Allelujaticum singulis Dominicis extra Quadragesimam Tractus remansit cantus festivus quadragesimalis, quique concinebatur Dominicis et Feriis majoribus hujus temporis. Tractus additur Graduali loco versus Allelujatici, non substituitur. sicut magnum Alleluja.

6. Sequentia, seu Jubilatio, sublimiter narrans mysterii vel Sancti praeconia, est hymnus liberioris compositionis, in quo non perfecte servatur versuum mensura, (piare et Prosa nomi-

¹⁶ S. Aug.
it Isidor. de off. eccl.
¹⁸ Rupert. Tuitiens.
¹⁹ Guyet.

so Bona, de div. Psalm. Cf.
Apoc. 19.
²¹ Bona.

natur. Substituta est Pneumati²³ in ultimo Alleluja, quo continuatur sine verbis ultima syllaba seu “a,” exprimens superabundantiam cordis affectuum. “Est quaedam veluti *sequela* ex musica byzantina derivata et appendix cantici Alleluja quae sine verbis post ipsum sequitur/’²⁴ vel fortasse post ultimum “a” in antiphonario scriptum erat *et sequentia*. —Ex pluribus Sequentiis a S. Pio V. pro Missali Rom. quinque retentae sunt mirae pulchritudinis et sublimitatis.

292. Evangelium legitur a temporibus Apostolorum. Praeparat se Sacerdos (Diaconus) ritu et verbis humilitatis, ut digne, puris ignitisque labiis et corde annuntiet Evangelium. Diaconus petit benedictionem (*jube* lingua liturgica=velis, dignare) a Celebrante vel Episcopo, *Domne*. Omnes surgunt, parati tanquam milites Christi ad sequendum divinum Ducem. Legitur in Altaris parte digniori, i. e. dextra (ex parte Crucifixi), facie aliquantulum conversa ad sinistram, seu “aquilonem,” ut significetur per lucem et gratiam Evangelii machinationes aquilonis frigidi et tenebrosi, i. e. diaboli, esse destruendas.²⁵ “Vox *Sequentia* est numeri pluralis, significatque ea quae sequuntur in textu Evangelistae.”²⁰

Initio signum Crucis libro imprimitur ut significetur hunc esse librum seu Evangelium Crucifixi;²⁷ fronti vero, ut quis Crucem non erubescat,²⁸ ori autem et pectori, quia “corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem,” vel ut indicet, se Evangelium credere intellectu, confiteri verbis, et toto corde seu voluntate amplecti et sequi velle. In fine Celebrans (vel Praelatus in locis suae jurisdictionis si adsit) osculatur s. textum in signum reverentiae et amoris.

2. Post Evangelium sermo, sive Tractatus vel “Tractatus” ad populum habebatur, quo peracto Catechumeni, energumeni, plures Poenitentium ordines et infideles dimittebantur. “Ecce post Sermonem fit missa [dimissio] catechumenis; manebunt fideles.”²⁹

3. Symbolum (“tessera seu signaculum inter fideles perfidosque”), nempe Constantinopolitanum (a. 381) seu Nicaeno-

²³ Pneuma scu Neuina=aEpi-ratio.

²⁴ Bona.

²⁵ Cf. Jer. 1, 14.

²⁰ Guyet.

²⁷ Innoc. III.

²⁸ S. Aug.

²⁹ Idem.

Constantinopolitanum, addita particula *Filioque*, congrua quasi Ecclesiae responsio ad verba Evangelica.³⁰

Certis diebus recitatur ratione mysterii, ratione doctrinae et ratione celebritatis. Vide n. 23.

ART. V.

AB OFFERTORIO USQUE AD CANONEM.

293. Salutato populo dicitur Oremus, quod spectat ad antiquam precem litanicam quae antiquitus ex instituto synagogae sequebatur homiliam praesidis post lectionem sacrarum Scripturarum. Hodie hujusmodi litania servatur in Liturgiis orientalibus et in Romana Fer. VI. in Parasceve.

2. Offertorium proprie erat cantus psalmodicus a schola exeeutus dum populus ad Altare offerebat panem et vinum, quae consecrarentur. Offertorium specialis formae, sed non valde antiquum et minime Romanum origine, est Offertorium Missae defunctorum, quod difficultate non caret. Juxta quosdam directe oratur pro liberatione animarum e Purgatorio. "Libera animas omnium fidelium defunctorum de poenis inferni/" i. e. igne Purgatorii qui idem cum igne infernali est; "de profundo lacu," a carcere sub terra abdito; "de ore leonis, ne absorbeat eas tartarus," i. e. ne eas amplius et diutius profundum illius carceris cavernae et vincula remorentur, nec inferni poenae tanquam fauces quaedam belluae immanis, saevae ac truculentae detineant; "ne cadant in obscurum" vult dicere: ne post hoc sacrificium factum et oblatum permittas adhuc eas in obscuris terrae carceribus cruciari et quasi denuo in Purgatorii poenas incurrere.¹

3. At violentia verbis videtur inferri. Quare juxta alios "Ecclesia in illa oratione non considerat statum animarum, in quo de praesenti sunt, sed repraesentat exitum illarum e corpore, [seu inspicit eas in actu agoniae.] et tanquam sisterentur tunc ante tribunal Dei, precatur ut liberentur a poenis inferni praeservative, h. c. ne damnentur, sed perducantur in Paradi-

3° Jure videtur adnumerandum huic parti sacrificii praeparatione scu Missae Catechumenorum, potius quam Missae fidelium, quamvis Symbolum Catechumenis et infidelibus non communicaretur. Tempore, quo in-

serebatur, ipsa disciplina Missae Catechumenorum non amplius vigeat. Missa fidelium oblatione seu Offertorio semper incipiebat.

11. Azor.

sum. et ideo cum primum sit jam factum, ordinatur oratio ad obtinendum secundum atque adeo ad liberationem a poenis Purgatorii?'²

² Pasqualigo et plures alii.

Card. Wiseman: "The service of the Church is throughout eminently poetical. Not a portion of its Office is without some hymn, often of singular beauty; and it would be easy to point out a tendency to poetical construction even in many of its prayers, litanies, and antiphons. But the dramatic power, such as I have described it, runs through the service in a most marked manner, and must be kept in view for its right understanding. Thus, for example, the entire service for the dead, office, exequies, and mass, refers to the moment of death, and bears the imagination to the awful crisis of separation between body and soul. No matter that the anniversary of one deceased be commemorated a century or more after his death, and its object be to obtain release from a place of temporary chastisement, where, at least, his eternal lot of happiness is secured; the prayers of the Church represent him as in peril, struggling against foes, upon the edge of a dismal pit of endless woe. In the pathetic Offertory of the Mass, our Savior is entreated to 'save him from the lion's mouth, lest hell should swallow him up, and he fall into darkness.' In the Gradual, he is implored to absolve the dead from sin, 'that they may escape the judgment of his vengeance;' and through the Office the versicle is repeated: 'From the gates of hell snatch their souls,

O Lord!' In like manner, words of the most solemn expression are put into the mouths of the departed; which represent them as still engaged in doubtful contest. All this is exceedingly awful and beautiful, when considered in the light I have suggested, as transporting us to that scene where the real reckoning between justice and mercy takes place, and working up our feelings of fervor and earnestness to that intense energy, which a prayer at that decisive moment would inspire.

"In like manner, and with the same beautiful spirit, the Church prepares us during Advent for the commemoration of our dear Redeemer's birth, as though it were really yet to take place. We are not dryly exhorted to profit by that blessed event, and its solemnization; but we are daily made to sigh with the Fathers of old, 'Send down the dew, ye heavens, from above, and let the clouds rain the Just One: let the earth be opened, and bud forth the Redeemer!' The Collects on three of the four Sundays of that season begin with the words, 'Lord, raise up Thy power and come;' as though we feared our iniquities would prevent His being born. . . . The shepherds are desired, in poetical language, to declare what they have seen; and all the glories of the day are represented to the soul as if actually occurring.'" (Offices and Cerem. of Holy Week. Leet. 2.)

4. Oblatione materia sacrificii, panis et vinum, eximitur ab usu profano et ordinantur dona sacrandae Deo per subsequentem transubstantiationem; “panis et vinum aptantur et quasi meliorantur, ut sint condigna materia, quae in Corpus et Sanguinem Christi convertantur. Si enim vestes et templum ac vasa Ecclesiae benedicuntur et sanctificantur, ut sint apta instrumenta divini obsequii, quanto rationabilius est, panem et vinum ante consecrationem benedici, ut sint *apta* materia transubstantiationis supermirabilis atque divinae. Nam et aliorum sacramentorum materiae propter reverentiam sacramenti ante usum suum sanctificantur, ut aqua baptismi vel chrisma seu oleum.”³ Ipse Christus in ultima Coena prius panem et vinum “benedixit,” et “gratias egit;” quae “benedictio” et “gratiarum actio” ab ipsa consecratione distincta fuit. (Vide supra.)

5. Ante saeculum XII. perficiebatur sub silentio usque ad Orationem quae *Secreta* nuncupatur; immo et nunc oblatio fit tantum “mente concepta,” quando ob defectum intra Missam nova materia sit apponenda.⁴

294. Quinque Orationes *Suscipe Sancte Pater, Offerimus, In spiritu humilitatis, Veni Sanctificator, Suscipe sancta Trinitas*, exprimunt oblationis causas pluresque expressiones continent, quae anticipando exprimunt id, in quod subsequenter transubstantiatione panis et vinum sit convertendum, e. g. *immaculata hostia*, i. e. victima Corpus Christi: *calix salutaris* seu salutis, i. e. Sanguis Christi pro salute mundi effusus *sacrificium*, etc. Respicitur et Corpus Christi mysticum [seu fideles] pane et vino praesentatum. “Sicut enim panis ex multis granis et vinum ex multis uvis conficitur, ita ex multis fidelibus unum corpus Christi mysticum coadunatur.”⁵ Sacerdos se ipsum et fideles Deo offert. “Sanctifica . . . huius oblationis hostiam, et per eam nosmetipsos tibi perface munus aeternum.”^c “In spiritu humilitatis . . . suscipiamur a te.”

2. Ritus infra oblationem verbis corresponde!: attollit Sacerdos patenam cum hostia (postea calicem), oculos elevat, ut offerat aeterno Patri actione, voce et aspectu; deponitque

³ Dion. Carthus.

^c Rubr. de Def. III. 4.

⁶ Schouppe.

^e Secreta festi SS. Trinit.

formando signum Crucis, quasi victimam super Crucem reclinaret.

3. *Vino miscetur aqua*, quia ita peregit Dominus secundum morem orientalem in ultima Coena, necnon ex ratione mystica in memoriam aquae quae cum sanguine ex latere ejus in Cruce exivit. Per medium aevum “calix ad dextrum latus oblatae (i. e. hostiae) ponebatur, quasi Sanguinem Domini suscepturus, quem de latere dominico profluisse credimus. 7 Praeterea, juxta Orationem *Deus qui humanae substantiae* mixtio aquae cum vino repraesentat unionem Verbi divini cum humanitate per incarnationem, atque unionem cum fidelibus per gratiam. Quare aqua fidelem populum repraesentans benedicitur.

4. Numerus pluralis, *Offerimus*, adhibetur, quia “in Missa solemni etiam Diaconus recitat, qui vinum in calicem infundit et divinum sanguinem olim populo administrabat; at formulae pro Missa solemni institutae in privata non mutantur.”⁸

5. Oratio *In spiritu humilitatis*, etc. fuit trium puerorum.⁹ dum ambulabant in medio flammae; atque a Sacerdote positione humilitatis, i. e. corporis inclinatione recitatur. Statim vero erectus Sacerdos, manibus et oculis in coelum elevatis invocatur Spiritus Sanctus: *Veni Sanctificator, . . . et benedic*, etc. Indubie hoc loco Spiritus Sanctus invocatur; in Missali enim niozarabico haec Oratio audit: “Veni sancte Spiritus sanctificator: sanctifica hoc sacrificium de manibus meis tibi praeparatum;” porro verbum *veni* non applicatur Patri, sed Spiritui Sancto qui mittitur a Patre et Filio; sanctificatio per appropriationem adseribitur Spiritui Sancto.

6. Invocatur, ut *benedicat*. “Benedicere est *bonum dicere*. Contingit autem bonum dicere *tripliciter*. Uno modo enuntiando, puta cum quis bonum alterius laudat. Alio modo *imperando*, et sic benedicere per auctoritatem est proprium Dei, cujus imperio bonum ad creaturas derivatur; ministerium autem pertinet ad ministros Dei, qui nomen Domini super populum invocant. Tertio benedicit quis *optando*, et secundum hoc benedicere est bonum alicui velle et quasi bonum pro aliquo precari.”¹⁰ Invocatur igitur Spiritus Sanctus, ut

~ Microlog.

» Bona.

9 Dan. ITT. 39 et 40.

10 Thoni. Ep. ad "Rom. c. 12.

benedicat sensu secundo, i. e. ut consecret panem et vinum, seu “ut ignis S. Spiritus delabatur,¹¹ absumatque panem et vinum et in Corpus et Sanguinem Christi convertat: (pio quidem nobis declaratur, quemadmodum Christi corpus Spiritus Sancti opera in virginali B. Mariae utero formatum fuit, ita per eundem Spiritum Sanctum confici super Altari.” ¹²

7. Talis invocatio Spiritus Sancti pro consecratione, seu *Epiclesis*, continetur in omnibus Liturgiis tum occidentalibus tum orientalibus (in posterioribus plerumque post consecrationem). Petit enim Ecclesia etiam ea quae Deus infallibiliter largiturus est; sunt enim dona omnipotentiae et clementiae quantumvis certo promissa. Ipse Christus, quamvis certo clarificandus, oravit: “Pater, venit hora: clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te.” ¹³

Pluries adhuc in Missa tam ante quam post consecrationem petuntur ea quae Deus infallibiliter daturus est.¹⁴

295. De incensatione ad Offertorium valent, quae de priori incensatione ante Introitum exposita sunt. At hoc loco incensatio fit modo solemniori, additis verbis sacris et incensatione oblatorum, Chori et populi.

2. Incensum benedicitur “per intercessionem B. Michaelis Archangeli, etc.” qui est, “princeps militiae angelorum, praepositus paradisi, (piem honorificant Angelorum cives,”^{15*} custos Ecclesiae militantis. “Michael dicitur Archangelus, non quod sit de Ordine Archangelorum (penultimo), sed (piia omnium Angelorum caput et dux est.”¹⁶ Pluries in ejus Officiis eccl. repetitur: “Stetit Angelus juxta aram templi habens thuribulum aureum in manu sua.”¹⁷

3. Primo incensantur oblata forma Crucis quia sunt materia pro sacrificio, quod idem est ac sacrificium Crucis, triplici ductu, quia Deo trino offerendum; dein ter thuribulum circulo circum oblata ducitur quia pro toto *orbe*, “pro totius mundi salute” sunt offerenda.

¹¹ Cf. Levit. 9, 24; et 3 Reg. 18, 38.

it Bened. XIV.

¹³ Jo. 17, 1. Ita ante decisiones dogmaticas Concilii oecumenici vel S. Pontificis ex cathedra definientis, vel canoni-

zantis invocatur Spiritus Sanctus.

“ Cf. n. 302. 5.

¹⁶ Oil. 8 Maji et 29 Sept.

¹⁷ Mulanus.

¹⁷ Cfr. Apoc. 8, 3.

4. Incensantur dein praeter Altare etiam Reliquiae Sanctorum si adsint, tandem Celebrans, Clerus, populus, ut oratio Sanctorum simul cum Celebrantis et omnium adstantium conjuncta ascendat “sicut incensum in conspectu ejus,” et descendat super omnes bonus odor gratiae. “Fit incensatio ad repraesentandum bonum effectum gratiae, quia sicut bono odore Christus plenus fuit, ita a Christo derivatur ad fideles secundum illud 2 Cor. 2, 11 *ociorem notitiae suae spargit per nos in omnibus*; et ideothurificato undique Altari, caeterithurificantur per ordinem.”¹⁸ Verba concomitantia *Dirigatur* etc. (ex Ps. 140) referuntur ad sacrificium incensi quod mane et vespere in templo offerebatur, atque hic exprimunt dispositionem et affectus (cordis et oris, labiorum) pro sacrificio requisitos.

296. Lotio manuum, i. e. extremitatis digitorum significat munditiam a levissima quoque culpa. “Ablutio manuum sufficit ad significandum *perfectam* mundationem; cum enim manus sit organum organorum, omnia opera attribuuntur inanibus.”¹⁹ Si vero incensatio facta fuerit, Sacerdos integras manus lavat; tunc enim praevalet ratio perfectae munditiae, ut manus Christi Corpus mox tacturae omnino mudentur a pulvere et fumo inthurificatione contracto.

2. Oratione *Suscipe Sancta Trinitas* dona sacrandae Deo trino commendantur exprimendo finem ob quem offeruntur. Ecclesia Graeca commemorat Incarnationem quoque, Nativitatem Domini, Adventum Spiritus sancti; Liturgia Romana solummodo ejus Passionem, Resurrectionem et Ascensionem, quibus mysteriis praecipuae sacrificii partes, immolatio et victimae consumptio optime repraesentantur. “In sacrificiis Judaicis sacrificabatur victima, ejusque sanguis circum altare spargebatur: in Lege nova nostra fuit victima mactata in Cruce, ubi se ipse Christus obtulit Patri in nostrorum expiationem peccatorum, suumque Sanguinem fudit circum Altare, cum sacrum ejus latus lancea transfixum est. In sacrificiis Judaicis victima incendebatur super altare holocaustorum, ut quidquid in ea vitii esset, flammis absumeretur, et fumus ad coelum tolleretur *in odorem suavitatis*, ut sacra Scriptura loquitur. In nova Lege consumpta fuit victima in Christi Resurrectione et Ascensione. Nam in Resurrectione ab-

¹⁸ S. Thom. 3. q. 83, a. 5.

¹⁹ S. Thom.

sorptum fuit in Christo, *quod mortale est, a vita*, ut ait Apostolus 2 epist. ad Corinthios, absumptumque fuit quidquid inesse poterat corruptibile; et in Ascensione victima a Deo accepta in odorem suavitatis, et ad ejus dexteram fuit collocata.¹ 20

Iu honorem B. Jf. Γ. etc., et istorum, i. e. quorum reliquiae hic sunt. *Vt illis proficiat ad honorem*, i. e. ut veneratio erga Sanctos in terris augeatur.

3. *Orate fratres* dicens Sacerdos ultimo sese, antequam divinum opus consummet, convertit ad populum, quem ad orandum hortatur tam voce quam gestu; hoc modo (n) quasi valedicit adstantibus ingressurus in intimum Sanctuarium, ut divinis-
sima mysteria cum Christo operetur. Olim enim ante Praefationem velo obducto Sacerdos in sanctuario ab oculis fidelium abscondebatur; (b) quo proprius ad Consecrationis mysterium acceditur, eo magis oratio et attentio requiritur; (c) verba Sacerdotis et responsio fidelium (“fratres” saepius N. T.) pulcherrime fraternitatem Christianam repraesentant.—Olim solummodo proferebat *Orate*, vel *Orate pro me peccatore*. Dicuntur voce media, non alta, ob cantum in Missa solemni.

297. Secreta, quia secreto dicitur, seu oratio “super oblata”²¹ per varia Christi mysteria vel Sanctorum intercessionem oblationem propositam, vel (anticipando) sacrificium Deo commendat.

2. Praefatio antiquitus dialogum sacerdotem inter et populum designabat, antequam ille inciperet anaphoram consecratoriam. Nunc sub Praefationis nomine venit prior pars ipsius anaphorae seu Canonis, quaeque Deum celebrat eique pro induitis beneficiis grates agit usque ad Trisagium *Sanctus*. Est veluti praelocutio ante praecipuam Orationem, sacrorum mysteriorum consummativam et in Canone contentam; “quasi prologus quidam est et praelocutio sequentis Canonis, captans ipsius Dei in nos benevolentiam.”²² Solemne quoddam canticum est, quo corda adstantium “sursum” provocantur ad coelestium rerum contemplationem, ad gratiarum actionem laudesque Deo ob varia mysteria referendas.²³

* Bencd. XIV. De Sacr. M.
IE II.
Sacr. Greg.

“Clichtov.

²³Vide expositionem Liturgiae
hist. no. 261.

3. Sanctus. Quod ut dignius efficiant, invitantur, ut cum Angelis totaque coelesti curia Dei majestatem celebrent, dicentes *Sanctus*, etc., uti Is. 5, 3 in coelo Seraphim “clamabant alter ad alterum.” Antiqua versio: “Deus Sabaoth;” Vulgata: “Deus exercituum.” Appellatur hymnus Seraphicus seu Angelicus, vel Trisagium;²⁴ etiam hymnus triumphalis ob secundam hymni partem *Benedictus qui venit*, etc. quibus verbis turbae²⁵ Dominum in triumphali ingressu acclamabant.

4. Ritus congruit verbis. Ad *Dominus vobiscum* initio Praelationis Sacerdos non se vertit ad populum, quem per *Orale fratres* quasi dimisit, nec olim ob velum circa Altare tunc appensum videre poterat. Manus super Altare sunt depositae ut significetur, omnem terrestrem cogitationem tunc prius esse deponendam, et veluti cum Angelis in coelo ingrediendum in nubem coelestium cogitationum. In reliquis caeremoniis ad Praefationem, *Sanctus* et *Benedictus* significatio facile patet.

ART. VI.

DE CANONE SEU A “TE IGITUR” USQUE AD “PATER NOSTER.”

298. Canon, seu “Actio,” vel “Sanctissimae actionis Mysterium” incipit a *Te igitur* et juxta veriore sententiam¹ desinit ad *Dater noster*, i. e. ad praecedens *Per omnia, saecula*, etc. “Ecclesia Catholica sacrum Canonem multis ante saeculis instituit, ita ab omni errore purum, ut nihil in eo continetur, quod non maxime sanctitatem et pietatem quamdam redoleat.”²

2. Canon in Ecclesia occidentali secreta voce recitatur, “ne sacra verba vilescant.”³ Atque tale profundum silentium, tribus tantum vocibus interruptum, divini Numinis cultum

²⁴ Aliud Trisagium in precibus ferial. a¹ *Primam*: “Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, miserere nobis;” et aliud Feria VI. in Parasceve latine et graece ad Improperia:

“Agios o Theos, Agios ischyros, Agios athanatos, eleison imas.”

²⁵ Matth. 21.

¹ Bened. XIV.

² C. Trid. Sess. 22.

³ Innoc. III.

maxime decet, ut ait Propheta: “Sileat omnis caro a facie Domini.”⁴ “Si quis dixerit, Ecclesiae Romanae ritum, quo submissa voce pars Canonis et verba consecrationis proferuntur, damnandum esse, anathema sit.”⁵

3. Prima Canonis Oratio comprehendit tres partes: *Te igitur*, dein *Memento* pro vivis, atque *Communicantes*, concludendo more solito *Per eundem Christum*. Secunda oratio: *Hanc igitur*; tertia: *Quam oblationem* usque ad finem Consecrationis.

1. In prima Oratione Sacerdos supplicat (a) in priori parte, *Te igitur*, ut Pater per Filium oblata sacra accipiat (vide 139, 7), pro Ecclesia militante, pro publicis Ecclesiae personis; (b) pro iis qui Sacerdoti specialiter conjuncti sunt (*Memento* pro vivis); (c) in tertia parte supplicationes istae pro Ecclesia militante (in genere et in specie) communicatione cum Ecclesia triumphante efficaciores redduntur (*Communicantes*). Ita Christus summus Sacerdos in institutione Sacrificii eucharistici, oblaturus sacrificium Crucis, grandi ista oratione oravit pro discipulis et tota Ecclesia militante, ut Pater servet omnes in unitate, veritate et gratia, ut ad gloriam coelestem in Ecclesiam triumphantem perveniant. “Sublevatis oculis in coelum dixit: Pater, venit hora, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te, . . . ut det eis vitam aeternam . . . Ego pro eis rogo . . . Sanctifica eos in veritate. . . Non pro eis autem rogo tantum, sed et pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint . . . ut videant claritatem ineam” (Joan. 17.).

5. Primo igitur orat Sacerdos, ut Deus acceptet, et benedicat haec dona ad totius Ecclesiae fructum et utilitatem; ut ita duplex sacrificii finis obtineatur, gloria Dei et salus animarum. Sunt *dona*. i. e. a Deo nobis donata; *munera* a nobis Deo oblata: *sancta sacrificia* per anticipationem seu initiative, quia praeparantur in sacrificium.

Deinde orat pro Ecclesia, pro Pontifice, etc., pro “fidei cultoribus;” i. e. iis, qui verbo, vel scripto Ecclesiam tuentur, et ad eam infideles et haereticos adducere conantur.⁰

299. Memento, i. e. “ut Deus per modum recordantis se habeat, reminiscendo misericordiae suae et subveniundo in

< Zaeh. 2, 13.

5 C. Trid. Scss. 22.

« Romsch

omni tribulatione et necessitate et tribuendo dona gratiarum,”⁷ ut ait Psalmista: “Memento nostri, Domine, beneplacito populi tui: visita nos in salutari tuo.”⁸

2. Olini appellabatur *Oratio super Diptycha*, quae erant binae tabulae sibi junctae, quae instar libri claudebantur (diptycha=bis plicata). In prima tabula inscribebantur nomina vivorum, qui dignitate erant illustres vel de Ecclesia optime meriti, atque eximii ex iis qui suas ad sacrificium oblationes deferebant. In altera tabula nomina defunctorum inscribebantur, qui in Ecclesiae communione ex hac vita demigrarunt. Juxta alios⁹ diptycha erant asseres divisi in partes tres, ita sibi juncti, ut complicari possent, in quorum primum quorundam Sanctorum et praesertim B. Virginis, Apostolorum et Martyrum, in alterum fidelium viventium nomina referebantur; tertius asser habebat nomina defunctorum, ut supra. Legebantur vero nomina praecipua per Diaconum vel Subdiaconum, in Missa privata per Celebrantem. Excommunicati nomen expungebatur.

3. IToc *Memento* fit nomine Ecclesiae, non solum privato; attamen Sacerdos privatim addere et pro excommunicatis vitandis quoque orare potest. “Licet Sacerdos celebret *totam* Missam ut publica persona ac nomine Ecclesiae, atque etiam *Memento*, adhuc tamen potest inserere privatam supplicationem.”¹⁰

4. *Pro quibus tibi offerimus vel (=et) qui tibi offerunt*, nempe spiritualité! et mediate.

5. *Communicantes* jungitur cum praecedentibus in *Memento* hoc modo: “offerimus vel tibi offerunt” qua tales qui communicamus, i. e. Ecclesiae communionem habemus hic in terra et cum Sanctis tuis quorum propterea “memoriam veneramus” et per eorum intercessionem exaudiri petimus. 11

Nominantur post B. Virginem 12 Apostoli et 12 Martyres Ecclesiae Romanae; Martyres tantum, quia Canon editus est antequam Confessorum memoria celebraretur. Martyres congrue commemorantur, quia effuso sanguine imitati sunt passionem et mortem Christi quae hoc Sacrificio recolitur. S. Paulus in Liturgia non sejungitur a S. Petro: “Quomodo in

7 Dion. Carth.

8 Ps. 105.

9 E. g. Benedictum XIV.

io Pasqualigo de sacrif. N. L. Tract. I. q. 145.

n Cf. Suarez, Tñ TTT, 83, 2.

vita sua dilexerunt se, ita et in morte non sunt separati” S. Mathias vero post Consecrationem nominatur.¹²

G. Kitus vel caeremoniae intra Canonem praecipue Passionem Domini commemorant. In plerisque Massalibus imago Crucifixi memoriam Dominicae passionis inspirat.—Per totum fere Canonem Sacerdos orat brachiis extensis imitans Christum in Cruce se ipsum sacrificantem. Saepius format signa Crucis. Initio Canonis “terna Crucis signa sunt verae benedictiones, quibus Dei invocatur omnipotentia, ut oblata in Corpus et Sanguinem Christi convertat. Ternarius autem signorum Crucis numerus hocce mysterium a S. Trinitate perfici indicat.”¹³ Immediate ante consecrationem iterum super oblata formantur tria Crucis signa, quibus adduntur singulae Cruces super hostiam et calicem, ita ut numerus quinaris in memoriam quinque vulnerum compleatur.

300. Ad secundam Orationem Hanc igitur Sacerdos manus extensas tenet super oblata, in Corpus et Sanguinem Christi mox convertenda, significans Christum tanquam victimam piacularem pro nobis substitui; qui ritus fit juxta legem veterem (Levit. IV.), quo Sacerdotes manus super victimam pro populo culpabili immolandam ponere jussi sunt.

2. Hac Oratione “Sacerdos orat Deum, ut ipsam oblationem panis et vini accipiat ut materiam sacrificii futuri et eam videlicet benedicat et sanctificet.”¹⁴ Deinde “tria bona postulatur a Deo; primum temporale [pax], secundum perpetui mali devitatio; tertium perpetui boni adeptio. In horum trium bonorum postulatione profitetur Ecclesia, Deum esse universorum Dominum, et in triplicem mundi machinam extendi supremum ejus principatum, in terris, in inferis, in coelis.”¹⁵

301. Tertia Oratio Quam oblationem prius conclusionem et quandam recapitulationem oblationum praecedentium continet. Petit Sacerdos, “ut ex pane Corpus et ex vino fiat Sanguis Christi, ut hoc modo ac per talem transmutationem oblatio ipsa panis et vini fiat *benedicta*;¹⁶ illa enim est summa bene-

^uCf. n. 111, 4.

^uCaval. Cf. n. 294, 7.

^x* Bellann. De Missa, II. 22.

^wClicht.

“Cf. n. 294, G.

dictio et sanctificatio, quae in illam materiam supervenire potest, unde ipsamet consecratio *benedictio* solet a Patribus appellari.”¹⁷ Deinde “transiens ad partes a toto, particulariter subjungit *adscriptam, ratam, rationabilem et acceptabilem*, quae sunt partes omnimodae benedictionis.”¹⁸

2. Praesertim vero per *oblationem*, anticipando, intelligendum est Corpus Christi tam naturale quam mysticum, seu Ecclesia. Proinde

(a) “Sacerdos nomine Ecclesiae orat, ut panis et vinum convertantur in Corpus et Sanguinem Christi; qua transubstantiatione oblatio fit *benedicta*, quia Christus est victima a Patre sanctificata et benedicta, *adscripta*, quia Christus est victima divinae majestati penitus devota et addicta, *rata* quia ipse est victima a Patre tamquam perfecte adprobata, *rationabilis et acceptabilis*, quia ipse est aeterna ratio et Deo Patri infinite placens, ad differentiam victimarum irrationalium, per se Deo non placentium, quae in antiqua lege offerebantur.”¹⁹

(b) Per *oblationem* intelligens Corpus Christi mysticum, seu fideles “Sacerdos orat, ut nos ipsi in omnibus simus *benedicti* gratiis divinis, *adscripti* servitio, rationabiles, corpus et passiones, rationem Deo subdendo (Horn. 12, 1), et *acceptantes*, digni, ut in vitam aeternam acceptemur; *ut nobis corpus et sanguis fiat D. N. J. Ch.*, scii, ut consecratio et oblatio nobis fiat fructuosa.”²⁰

302. Consecratio. Ad verba *Qui pridie quam pateretur* incipit Consecratio, qua coelum aperitur et Filius Dei cum Angelis suis in Altare descendit. “Verba Consecrationis dicuntur et *recitative* et *formaliter* seu *significative* [assertive]. Sacerdos enim et commemorat, quae verba Christus in ultima Coena dixerit, et intendens ea applicare materiae praesenti, ac facere, quod significant, simul exercet actum suae potestatis. Atque hinc est, quod propriissime dicatur conficere in persona Christi, quia non tantum utitur potestate a Christo accepta, sed eam exercet ejus personam repraesentans, et loquens ejus verbis, quasi esset ipsemet Christus.”²¹

¹⁷ Suarez.

²⁰ Ibid.

¹⁸ Odo Cam.

²¹ Sylvius in TIT. S. Thom.

¹⁹ Müller, Theo]. Mor, TIT. 1.

2. Per consecrationem fit “victimae oblatio realis et substantialis,” et sacrificio intrinseca. “Consecratio est vere sacrificativa, quia per eam ex vi verborum separatur Corpus a Sanguine; licet enim per concomitantiam sit idem sub utraque specie, hoc tamen est per accidens: nam verba, quantum est *de sc*, separant Corpus a Sanguine et instar gladii mystici dissolvunt illud compositum atque ideo sacramentaliter mactant illud, et ponunt in Altari tanquam victimam occisam et mactatam.”²²

3. Verbis quae a Sacerdote proferuntur, actiones correspondent. Sacerdos extergit priores utriusque manus digitos,—olim lavabat manus. (“O quam mundae debent esse manus illae!” Thom, a Kemp.) Dicens: *accepit panem*, hostiam accipit; elevat oculos ad *et elevatis oculis in coelum*.²³ “Ilac benedictione Christus petebat panis sanctificationem et transmutationem mox futuram; unde quamvis Evangelistae nunc benedictionem, nunc gratiarum actionem nominent, quia Christus eas conjunxit (*gratias agens benedixit*), diversae tamen sunt, et inter se et a consecratione. Benedictio enim ad symbola refertur, gratiarum actio autem ad Deum.”²⁴

4. *Fregit deditque*, scilicet post consecrationem²⁵ . . . dicens: *Hoc est enim corpus meum*. Sacerdos inclinatus super Altare, quo unio ejus cum Christo significatur, profundo silentio, i. e. secreta voce pronuntiat sacratissima illa verba: et Verbum incarnatum dicit: *Ecce adsum*. En victima Calvariae, Corpus Domini, quod solum vi verborum praesens est,

5. Stalim Sacerdos Deum absconditum genutlexus adorat, et elevat hostiam a populo adorandam. “Dominum hunc adorare debet adeo profunda reverentia, ut cor suum usque ad ipsum abyssum humiliet, quasi desiderans in terrae profundum descendere ob tantae majestatis reverentiam. Et memor, quod Angeli descendant e coelo, ut hic Domino in sacrificio adsint [S. Greg. et S. Chrysost.], cogitare debet, in eo momento se circumdari Angelorum exercitu, et simul cum illis adorare et laudare communem omnium Dominum et Creatorem.”²⁶

G. Deinde per ipsissima verba Christi: *Hic est enim calix*

²² Sent, communior, Lessii, etc.

²³ Cfr. Mare. 6, 41.

²⁴ Sylvius in III. S. Thom.

²⁵ Cf. n. 263.

M L. de Ponte.

Sanguinis mei, etc. fit transubstantiatio vini in pretiosissimum Sanguinem Christi. Ista verba non ex s. Scriptura desumpta, sed ab ipso Apostolo (S. Petro) pro S. Liturgia instituenda sunt tradita. “Dicendum est, omnia illa verba [etiam *aeterni* testamenti, *mysterium fidei; haec quoiescunque*] esse prolata a Christo. Haec est communis sententia et mihi certa?”²⁷ “Licet haec verba non spectent ad essentiam formae, tamen pertinent ad ejus integritatem.”²⁸

7. Elevatio hostiae et calicis olim fiebat in fine Canonis tantum ad verba *omnis honor et gloria* (nunc “elevatio minor”) ; at initio saeculi XII. introducta est elevatio hostiae (major) immediate post Consecrationem, nec multo post elevatio calicis, in testimonium fidei catholicae, occasione heresis Berengarii. Mystice praesertim significat exaltationem Christi in Cruce ejusque sanguinis effusionem. (Joan. 12, 32.)

303. Prima Oratio post Consecrationem tres partes continet.

- (a) *Unde et memores;*
- (&) *Supra quae;*
- (c) *Supplices.*

“Facta *reali* et *substantiali* oblatione victimae per Consecrationem, eandem [Sacerdos] confirmat et perficit repetita oblatione *verbali*, nempe Oratione, quae incipit: *Unde et memores* . . . et aliis subsequentibus, additis etiam sacris ritibus in eundem finem;”²⁹ e. g. signo Crucis, fractione hostiae.

2. Ultimis Consecrationis verbis seu mandato Domini: *in mei memoriam facietis*, obcdiens Ecclesia (Celebrans) statim prosequitur: “*Unde et memores*. Cum passione Christi commemoratur etiam resurrectio et ascensio ejusdem.³⁰ “Passio, cujus memoria charitatem inflamat; resurrectio quae fidem confortat; ascensio, quae spem nostram corroborat.”³¹

3. Commendat Sacerdos victimam aeterno Patri et per eam dona petit :

- (a) Commendat multiplicando signa Crucis, non quidem ut victimae benedicat, sed ut significet hanc esse victimam Calvariae, vere passam, immolatam in Cruce pro homine, ut

²⁷ Suarez, T_h TU. disp. 60, 3.

²⁸ Corn, a Lap.

²⁹ Quarti.

³⁰ Passionem vide supra ad

Suscipe S. Trinitas, η. 296, 2.

³¹ Dion. Carth.

quinque vulnera pendentis in Cruce recolantur. Etiam benedicit in Christo omnia ejus membra quae unum corpus sunt in Christo, et offeruntur in hoc sacrificio, ut gratia capitis abundanter super illa effundatur.³² “Christus est *hostia pura*, electos suos purificans; *hostia sancta*, dilectos suos sanctificans; *hostia immaculata*, maculas nostras purgans; *panis vitae aeternae*, angelos et homines reficiens, et *calice* sui praeclari sanguinis inebrians et perfundens/”³³ “Ut ante Consecrationem petitur, ut materia fiat benedicta, adscripta et rata, sic et consecrata Hostia, nempe Christus offertur tamquam *Hostia pura*, ad differentiam sacrificiorum gentium, quae impura erant et corrupta: *sancta* ad differentiam oblationum veteris Legis, quae non erant eatcnus sanctae, ut animam sanctificarent, sicuti haec nostra, quae tollit peccata mundi; et ideo subditur *immaculatam*, oh id enim, quod Christus fuit Agnus innocens, qui peccatum non fecit, tollit peccata mundi, quod est homines sanctificare. Est ergo hostia pura et purificans, sancta et sanctificans, immaculata et maculas tergens. Quod vero demum adjungitur: *panem vitae aeternae, et calicem salutis perpetuae*: definitio et explicatio est ejusdem hostiae, ut enim Sacerdotes veteris Legis de Sacrificiis edebant, quibus vitam temporalem sustentabant, sic Christiani esu et potu sacrosancti Sacrificii spiritualem atque adeo aeternam salutem sibi comparant.”³⁴

4. (6)Commendat Sacerdos victimam Patri (per Or. *Supra quae*), revocando memoriam trium sacrificiorum, quae ab origine mundi accepta habere dignatus est nempe Abel, Abrahae et Melchisedech, “qui figuram Passionis Christi, immo et Coenae ejus sanctissimae proprie repraesentant.” :l> Orat Sacerdos, ut Deus *propitio ac sereno vultu respicere dignetur* (cf. Gen. 4, 4) supra haec dona Corporis et Sanguinis Christi; “etsi Patri Deo semper accepta est oblatio tum cx parte rei, quae offertur, tum ex parte Christi, qui est oblatores praecipuus; tamen cum possit contingere, ut ex parte vel Sacerdotis vel populi non sit accepta, propterea Sacerdos Deum deprecatur, ut propitio et sereno vultu oblata respiciat :3,l orat, ut Sacerdotis actio atque devotio sic placeat

3- Cf. Bossuet, Explication de
rp diff. de la Messe.

33 S. Bonavent. Exp- Miss. c. 4.

3 Soto.

35 S. Bonav.

30 Bencd. XIV.

Deo, ut antiquorum patrum devotio (devotio in Abel, fides in Abraham, religio in Melchisedech), vel ut interpellante Filio *nobis* Deus fiat placabilis et propitius.

5. (c) Commendat per *Supplices* victimam Patri, ut perferatur per manus Sancti Angeli *in sublime Altare* Dei, i. e. in sublime illud et spirituale Altare de quo in Apoc. 8, 3, “altare aureum quod est ante thronum Dei.” Filius enim Dei assumendo naturam ex sinu Virginis sibi victimam paravit, eique vi unionis hypostaticae valorem praebeuit infinitum. Passione et cruenta morte haec victima in Cruce est immolata et quasi destructa. Iñ resurrectione et ascensione haec victima in perfectissimam et aeternam Dei transiit possessionem; sic completum est holocaustum et elevatum in sublime Altare Dei. “Tunc immolavit Christus solemnem hostiam, quum se aeterno Patri per glorificatae carnis materiam in coelo exhibuit.” (S. Greg.)³⁷

6. Suppliciter igitur rogatur Deus Pater, ut hoc sacrificium in Altari etiam ex parte Sacerdotis et populi sit acceptable, ut “hostia solemnis” ipsi acceptabitur est. “Tunc a Deo hostia quasi acceptatur quando Deus nobis propitiatur et coelestis benedictio nobis ab eo mittitur.”³³ At quomodo haec delatio mystica in “sublime Altare,” quomodo haec unio inter hoc sacrificium Ecclesiae militantis cum coelesti sacrificio perficitur? Quis est sanctus angelus? “Tantae sunt profunditatis haec verba, ut intellectus humanus vix ea sufficiat penetrare.”³⁰ S. Thomas scribit: “Sacerdos non petit, neque quod species sacramentales deferantur in coelum, neque Corpus Christi verum, quod ibi esse non desinit, sed petit hoc pro Corpore mystico (quod scilicet in hoc Sacramento significatur), ut scilicet orationes Sacerdotis et populi Angelus assistens divinis Mysteriis Deo repraesentet.”

7. Per “sanctum Angelum” intelligunt S. Thomas pluresque theologi ipsum Christum, “magni consilii Angelum,” qui mysticum Corpus cum Deo Patre et Ecclesia triumphante con-

ar One sacrifice has for ever redeemed the world, and is offered continually in heaven and on earth: in heaven by the only Priest, before the Eternal Altar; on earth by the multitude and

succession of priests who are one with Him as partakers of His priesthood.—Card. Manning, *The Eternal Priesthood*.

as B. Odon.

3° Innoc. III.

jungit;⁴⁰ alii vero non pauci per hunc “sanctum Angelum” intelligunt Spiritum Sanctum, “missum” (angelus=nuntius, missus). Uti Spiritui sancto per appropriationem adscribitur consecratio (pariter ac incarnatio), sic per ipsum ex hoc sacrificio “omni benedictione coelesti et gratia repleamur.” Praeterea dicunt hanc Orationem correspondere *Epiclesi* seu celeberrimae isti invocationi Spiritus Sancti, quae in nulla omnino antiqua Liturgia deest. (Cf. n. 139, 7.)

Denique multi “Sanctum Angelum” intelligunt sensu literati, aliquem ex coelestibus spiritibus cui ex officio incumbat sacrificanti adesse, eum adjuvare, dirigere ejusque preces Deo offerre (Apoc. VIII. 3, 4), sive angelus praeses templi aut Altaris, sive Angelus custos Celebrantis, sive alius a Deo ad id constitutus, sive numerus singularis positus pro plurali: “ministerio angelorum.”

8. Infra hanc Orationem *Supplices* Sacerdos per modum humiliter supplicantis profunde inclinatus junctas manus super Altare tenet. De tribus Crucis signis super hostiam, calicem et ipsum Sacerdotem S. Thomas docet: “Repraesentatur extensio Corporis, et effusio Sanguinis, et fructus Passionis per trinam erucesignationem, quae fit super illis verbis: *Corpus et Sanguinem sumpserimus, omni benedictione, etc.*”

304. *Commemoratio* seu Memento pro Defunctis, seu Oratio super diptycha (de qua supra n. 114, 2). Pro vivis fit commemoratio ante Consecrationem, quia quasi offerunt (“qui tibi offerunt ”) ; defunctis tamen a nobis fructus applicantur. Fit pro iis, “qui nos praecesserunt cum signo fidei” excluduntur igitur qui extra communionem Ecclesiae mortui sunt, pro quibus Ecclesia non nominatim orat, sed in genere tantum *pro omnibus in Christo quiescentibus*, i. e. etiam pro haereticis, etc., materialibus vel vera contritione reconciliatis. “Facile stat, ipsum Sacerdotem talem caeremoniam (sc. Memento) ut personam publicam perficere et sacrificium ex persona Ecclesiae Deo offerre—et tamen simul ut privatum illud ipsum offerre Deumque per ipsum pro aliquo deprecari.”⁴¹

2. *Dormiunt in somno pacis*, i. e. decesserunt in pace fidei catholicae (inscript, in antiquis sepulchris), et resurrecturi

⁴⁰ Boned. XIV.

⁴¹ Coninck.

Animae in purgatorio pacem et quietem habent, utpote certae de aeterna beatitudine et liberae a tentationum bello; at flammis torquentur, a divino conspectu arcentur; quare *refrigerium*, i. e. liberationem a poena sensus, *lucem* seu aeternam gloriam (“claritas Dei illuminavit eam, et lucerna ejus est Agnus/’42) atque *pacem* seu felicitatem perfectam (“beata pacis visio”) ipsis deprecamur.

3. Ad *Per eundem Christum*, etc. caput inclinatur, per exceptionem, etsi nomen Jesu non exprimatur; “quia ibi sermo est de quiescentibus in Christo, seu mortuis cum Christo, qui inclinato capite tradidit spiritum, et ad liberandos defunctos descendit.” 43

305. Nobis quoque peccatoribus est sexta seu ultima Canonis Oratio, in qua Sacerdos ad exemplum Publicani signo et voce orat pro se et Ecclesia militante, ut *pariem aliquam* (“Pars mea Deus in aeternum”) 44 et *societatem* cum Ecclesia triumphante Deus donet. In hac commemoratione Sanctorum postulamus eorum “consortium” in coelo, in commemoratione vero ante Consecrationem seu *Communicantes* Sanctorum patrocinium invocamus; quare *Communicantes* istud dicitur commemoratio ad *suffragium*, haec altera vero ad *consortium*.

Nominantur Martyres tantum, 8 Sancti et 7 Sanctae. 45

2. Conclusionem Canonis *Per quem haec omnia, Domine, semper bona creas*, etc. omnia divina beneficia quoad sacrificium Missae breviter comprehenduntur iterumque commemorantur. 40 Deus per Filium *creat* haec bona, nempe panem et vinum (quorum accidentia adsunt); *sanctificat* acceptando illa (oblatione) in materiam consecrationis, quo fit, ut ex usu profano in usum sanctum transeant; *vivificat* per verba Consecrationis, quibus substantia panis et vini convertitur in substantiam Corporis et Sanguinis Christi, ipsius auctoris vitae, qui est “panis vivus et vitalis, vitam praestans homini;” *benedicit*, quatenus hoc Sacramentum est fons omnis gratiae

<2 Apoc. 21, 23.

43 Cavalieri, ITT, 11.

44 Ps. 72.

45 Cf. n. 116.

40 Olim hoc loco certis diebus

etiam fruges quaedam ad Altare benedicebantur, uti nunc Feria V. in Coena Domini Episcopus Oleum infirmorum benedicit, priusquam haec verba dicat.

et benedictionis, et *praestat* nobis per Communionem, qua gratia et omnibus bonis replemur.

3. Signa Crucis significant, sanctificationem, vivificationem et benedictionem esse fructus Crucis et Passionis Domini nobisque ex virtute meritisque Passionis provenire.

4. *Per ipsum*, quia Christus, ut Deus-Homo, est mediator inter Deum et homines, et *cum ipso*, quia est persona divina a Patre et Spiritu Sancto distincta, et *in ipso*, quia (per “circuminsessionem”) est unus Deus cum Patre et Spiritu Sancto, *est tibi Deo Patri omnipotenti, in unitate Spiritus sancti omnis honor et gloria. Per omnia saecula saeculorum.* Ad priora verba *per ipsum*, etc. Sacerdos format tres Cruces intra labia calicis super sanguinem, et prosequens *est tibi Deo Patri*, etc. duas Cruces format extra calicem, significans hoc ritu, quod solus Filius ut homo sanguinem fuderit, non vero Pater et Spiritus Sanctus.

Ad verba *omnis honor et gloria* Sacerdos elevat calicem et hostiam, ut hoc quod ore exprimit, actione demonstret.⁴⁷

Hic finitur Canon, et incipit praeparatio ad Communionem.

AET. VII.

AB ORATIONE DOMINICA USQUE AD FINEM MISSAE.

306. Oratio Dominica quasi conjungit partem praecedentem, in qua primaria ratio sacrificii: *Sanctificetur nomen tuum*, etc., cum subsequenti parte in qua praecipue intenditur sanctificatio hominis per SS. Eucharistiae participationem: *Panem nostrum quotidianum*, etc. Oratio Dominica, “Breviarium totius Evangelii”¹ juxta S. Hieronymum ex ipsius Christi institutione in Liturgia recitatur: “Sic docuit discipulos suos ut quotidie in Corporis illius sacrificio credentes audeant loqui: Pater noster, qui es in coelis, etc.” In omnibus Liturgiis praemittitur praefatio quaedam: *praeceptis salutaribus*, etc. vel quid simile.

In fine Sacerdos secreto respondet *Amen*, de quo Catech. Rom.: “Ecclesia in sacrificio Missae, cum pronuntiatur Ora-

⁴⁷ Cf. n. 302, 7.

¹ Tertul.

tio Dominica, non rei sacrae ministris, quorum partes sunt illa: *sed libera nos a malo*, attribuit hanc vocem *Arnen*, sed ipsi Sacerdoti accommodatam reservavit; qui cum Dei et hominum sit interpres, Deum exoratum esse populo respondet."

2. Ultimam petitionem magis explicat *Libera nos*, etc., quod vocatur *Fmbolismus*, i. e. insertio, intercalatio. Mala *praeterita*, quae in sui causa vel radice quidem transierunt, in aliquibus tamen effectibus vel reliquiis remanent, ut peccata semel actu commissa in sui macula vel obligatione ad poenam vel ad bonum imbecillitate; *praesentia* vel *futura*, quae in aliquo periculo vel praesenti vel futuro nobis imminet, per Dei tamen clementiam avertenda. Juxta Bened. XIV. mala praeterita sunt peccata; praesentia vero variae tentationes, futura sunt poenae peccatis debitae, sive temporales sint, sive aeternae. Cum peccato autem vera pax esse nequit. Orat igitur Sacerdos ut Deus det *nobis propitius pacem*, tum internam cum Deo: *ut a peccato simus semper liberi*, tum externam: *ab omni perturbatione securi*. Interim se signat signo Crucis cum patena, "quia patena significat lapidem superpositum monumento, et ideo *mortis Christi* memoriam excitat, qua redempti ab inimicis pacem adepti sumus."² Osculatur patenam, tum ex eo quod osculum est signum pacis, tum in venerationem instrumenti quod mox Corpus Domini recipere debet.

307. De fractione S. Hostiae, ejusque commixtione in calice. Qui ritus ab ipso Domino institutus in omnibus Liturgiis continetur.³ *Fractio panis* olim significabat totam actionem sacrificam simul cum S. Communionem.⁴ In ordinatione Pontifex Neo-Presbyteros admonet, "ut diligenter totius Missae ordinem, atque hostiae consecrationem, ac fractionem, et communionem . . . discatis."⁵

2. Hostiae fractio exhibet mortem Christi, commixtio vero in calice simul cum conjunctione partium ejus resurrectionem Jesignat. "Dum hostia frangitur, passio Christi ad niemo-

² Quarti.

< Cfr. Act. 2, 42, et 20, 7, 11;

³ Vide supra Expos, histor. n. 264, 2.

dein 1 Cor. 10, 16.

⁵ Pontif. Rom.

riain redit.” c Christus enim in Cruce “attritus est propter scelera nostra”⁷ in sacrificium cruentum dum anima a corpore separata est. “Frangitur autem supra calicem ad significandum, quod in fractione, h. e. in vulneratione Corporis Christi, Sanguis, qui in calice tenetur, continue fluxit de Corpore.”⁸ In tres vero partes s. hostia dividitur, vel in honorem SS. Trinitatis, vel, quia Corpus Christi mysticum est Ecclesia militans, patiens, triumphans.

3. Praeterea fractio hostiae etiam praeparat Communionem; frangere enim panem significat praeparare cibum. “Frange esurienti panem tuum.”⁹ Corpus igitur Christi pro nobis fractum, i. e. immolatum, fit cibus animae. Proinde haec fractio etiam significat distributionem gratiarum quae ex immolatione hujus pretiosi Corporis procedunt, uti docet S. Thomas: “Fractio hostiae tria significat: primo quidem ipsam divisionem Corporis Christi, quae facta est in passione; secundo distinctionem corporis mystici secundum diversos status [militantis, patientis, triumphantis Ecclesiae]; tertio distributionem gratiarum procedentium ex passione Christi.”

4. Commixtio Corporis et Sanguinis Domini, seu “sacra unitio,” vel “consignatio et commixtio mysteriorum,” per immersionem particulae hostiae in calicem, atque duarum reliquarum particularum conjunctio in patena *resurrectionem Christi* designat; per hanc conjunctionem enim partes vulneribus laceratae, divisae veluti uniuntur et coalescunt; per istam commixtionem sanguis in passione effusus corpori quasi restituitur;¹⁰ atque sicuti Christus post resurrectionem salutavit discipulos dicens *Par vobis*, ita Sacerdos dicit: *Pax Domini sit semper vobiscum*. Tria Crucis signa ducit super calicem; “Repraesentatur resurrectio tertio die facta per tres Cruces, quae fiunt ad illa verba: *Pax Domini*, etc.”¹¹

5. Verba *ilacc commixtio et consecratio*, etc. juxta quosdam sumenda sunt non in abstracto, sed in concreto, q. d. “hoc commixtum et consecratum fiat, etc.” Patet, non significari mixtionem Corporis et Sanguinis secundum se, sed improprie

^o The consecr. diet. 2, can. cum frangitur.

⁷ Is. 53, 5.

« Gabr. Biel, Expos. Can. Miss.

1. 80.

⁸ Is. 58, 7.

¹⁰ Cfr. Innoc. III. et Bened XIV.

¹¹ S. Thomas.

ratione specierum spectata; sicut etiam non sui ratione sed solarum specierum Corpus Domini dicitur frangi. “Haec consecratio nihil aliud est, nisi nova quaedam significatio sacramentalis: ut enim consecrari dicitur, quod acquirit sacramentalem significationem, ita etiam dicitur *iterum* consecrari, quod acquirit *aliam* significationem sacramentalem. Significatur autem per illam commixtionem resurrectio Domini . . . nam in resurrectione iterum Caro Domini cum Sanguine suo conjuncta fuit. Itaque in illa commixtione nova fit consecratio, dum species illae, quae divisae Christi mortem repraesentabant, nunc inter se conjunctae resurrectionem Domini repraesentant.”¹²

308. Per triplex Agnus Dei, et tres Orationes sequentes specialis fit praeparatio ad Communionem Sacerdotis. Ipsum Christum implorat misericordiam et pacem tam verbis quam actionibus, nempe capitis inclinatione et pectoris percussione. *Agnus* significatur Salvator noster per Isaiam, per Joannem Baptistam, saepius per Joannem. Ev. in Apocalypsi; “Agnus” propter innocentiam, mansuetudinem, obedientiam et immolationem.

2. Dicto tertia vice *Agnus Dei*, cum *Dona nobis pacem*, sequitur ‘Oratio ad pacem, vel pro pace;’ vel, ut ait S. Isidorus, “infertur Oratio pro osculo pacis, ut charitate omnes reconciliati invicem digne Sacramento Corporis et Sanguinis Christi consociantur.” Oratione finita datur *pax*, seu *osculum pacis* vel *salutatio*.olini juxta exemplum Christi et Apostolorum (“salutate invicem in osculo sancto”) pax per osculum dabatur; inde a sacc. XIII. per amplexum solum vel per “osculatorium” seu “instrumentum pacis,” nempe per parvam tabellam, in qua sculpta vel depicta erat Crucifixi, vel B. M. V. vel alicujus Sancti imago. Ecclesia intendit hoc ritu fideles tum Deo, tum sibi invicem charitatis et pacis vinculo unire, ut cum fructu Communionem vel sacramentalem vel spiritualem percipiant. “Praeparatur populus per pacem, etc. Est enim hoc Sacramentum unitatis et pacis. In Missis tamen defunctorum, in quibus sacrificium offertur non pro pace praesenti, sed pro requie mortuorum, Pax intermititur.”¹³

¹² Bellarm. De Missa II. 27.

¹³ S. Thomas.

3. Per *secundam et tertiam Orationem* Sacerdos actibus ferventibus fidei, spei, humilitatis, etc. proxime se disponit ad S. Communionem.

Quibus Orationibus dictis Sacerdos genuflectens Sacramentum adorat. “Adoratio hic signanter praescribitur tanquam actus proxime disponens ad Communionem. Deinde surgens dicit: *Panem coelestem accipiam*, etc. ad explicandam famem et fervens desiderium hujus panis coelestis, quo mirifice disponitur anima ad percipiendam ex eo perfectam nutritionem et pinguedinem spiritus . . . nec expectat, ut erectus ea verba proferat, sed dum surgit ea pronuntiat, ut ferventius desiderium exprimatur.” ¹⁴

309. Tunc Sacerdos s. hostiam in patena tenens ad s. Communionem se parat verbis Centurionis ab ipso Christo laudatis: *Domine, non sum dignus*, etc., humilitatis reverentiae, fidei fiduciaque plenis ter repetitis, nec non actionibus humilitatis et compunctionis corporis nempe inclinatione et pectoris percussione. Verba, quum Sacerdos pro se tantum oret, secreto proferuntur, exceptis prioribus, quae ad excitandam populi attentionem voce mediocri proferuntur. (Ante et intra distributionem Communionis omnia dicuntur alta voce.)

2. Deinde se ipsum signat cum s. hostia, ut hac ipsius Domini benedictione gratias ad instantem Communionem consequatur, precans amplissimum hujus panis coelestis fructum a Christo promissum, *vitam aeternam*,¹⁵ in quam *custodiat animam* contra omnia pericula interna et externa.

3. “Deinde Sacerdos Communionem sumit, quam cum magno affectu, et reverentia summa accipere debet, non festinando sed beneficia Christi ardentissime recolendo, videlicet incarnationem, passionem, dilectionem ejus ad nos, tantam dignationem et liberalitatem, qua sic dignatur esse nobiscum et sumi a nobis.” ¹⁶ Quare “aliquantulum quiescit in meditatione sanctissimi Sacramenti, .”¹⁷ in considerandis bonis, quae cum sacratissimo Christi Corpore accepit.

¹⁴ Quarti.

¹⁶ Jo. 6, 55.

^{1,1} Dion. Carth.

¹⁷ Rub. Miss.

4. Et jure tunc in ea verba Psalmistae 18 magno affectu erumpit: *Quid retribuam Domino pro omnibus*, etc.; quum in hoc solo Sacramento *omnia* contineantur, eo quod sit summum bonum, in quo omnia bona latent. Et sacrum calicem accipiens, quasi respondeat sibi interroganti: *Calicem*, inquit, *salutaris accipiam*, etc., i. e. calicem salutis seu Christi Salvatoris. Et quoniam cum ipso Sanguine eadem bona recipit, ac propterea est singulare omnino beneficium, pro utroque *nomen Domini invocabo* inquit, *Laudans invocabo Dominum et ab inimicis meis salvus ero*.¹⁹ Singularis enim hujus Sanguinis virtus est, quae daemones ceterosque spirituales inimicos procul fugat, quia redemptio facta est “pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi, et incontaminati;”²⁰ est Sanguis adumbratus in sanguine agni paschalis, quo unctos postes percussor angelus praeteribat.

Simili ritu formulaque, quibus Christi Corpus, sumitur ejus Sanguis.

310. Communio populi. Statim post suam Communionem Sacerdos fidelibus illam administrat “cum Orationes, quae in Missa post Communionem dicuntur, non solum ad Sacerdotem, sed etiam ad alios communicantes spectent/”²¹ ‘Optaret quidem sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiae perceptione communicarent.’²²

2. Quoniam puritas animae, humilitas cum fiducia sit optima dispositio ad recipiendum Deum ter Sanctum (“Cor contritum et humiliatum Deus non despicias,—amplius lava me”), praemittitur *Confiteor*, *Misereatur*, et *Indulgentiam* etc.—absolutio deprecatoria, operans ex opere operantis—cum signo Crucis, cujus virtute peccatorum remissio datur. (“Pacificans per sanguinem crucis ejus.”²³)

3. Deinde Sacerdos ad populum conversus ostendens s. hostiam, ut communicantes excitentur ad eliciendos actus fidei, etc., dicit: *Ecce Agnus Dei*, etc. et ter *Domine, non sum dignus*, etc., quae dicit nomine communicantium.

18 Ps. 115.

io Ps. 17, 4.

20 1 Petr. 1, 19.

21 Rit. Boni.

22 C. Trid. Sess. 22.

23 Coi. J, 20.

4. Unicuique porrigens SS. Sacramentum facit cum eo signum Crucis super pyxidem, ad benedicendum communicaturum, vel ut denotetur, idem esse Corpus quod Cruci affixum fuit.—Olim ante Communionem alta voce clamabatur: *Sancta Sanctis* (quod etiamnum fit in Ecclesia Graeca) ; et populus acclamabat; *Inus Sanctus, unus Dominus Jesus*; tunc Sacerdos singulis praebens S. Eucharistiam dicebat: *Corpus Christi*; et singuli respondebant: *Anien*.

Triplex autem fuit modus, quo laici specie vini communicabant: vel cum Diaconus eorum ori calicem admoveret, vel calamo sive fistula s. speciem e calice sugabant, vel tandem post saec. XII. universim Corpus Domini vino consecrato intinctum fidelibus tribui coepit.²⁴

311. Peracta Communionem Sacerdos intra purificationem calicis et ablutionem digitorum alloquitur Dominum suum Jesum, in cujus dulcissimo amplexu haeret, ut similiter vas sacratum cordis sui purum servet atque dona percepta in ipso maneat, et “adhaereant visceribus” spiritualibus ipsius animae ((piae sunt memoria, intellectus et voluntas) secundum virtutem et efficaciam.

2. Quae sequuntur, fiunt in gratiarum actionem. “Tota Missae celebratio,” scribit S. Thomas, “in gratiarum actione terminatur, populo exsultante pro sumptione mysterii (quod significat cantus post communionem), et Sacerdote per orationem gratias offerente.”

3. Ablutione igitur facta Sacerdos revertitur ad cornu Epistolae, ubi Missam inchoavit, ut significetur (juxta plures), Judaeos in fine mundi rursus illuminandos esse. Ibi recitat antiphonam (piae Communio vocatur, atque est fragmentum psalmi vel alterius orationis.

4. Postcommunio. seu “Complenda” vel “Oratio ad complendum,” est gratiarum actio simulque fructuum postulatio. “Istae orationes pro Communicantibus institutae sunt. Quamvis autem mos ille desiit, nihil tamen in orationibus mutatum est, sed ideo retentae sunt, ut sciamus, quid olim factum sit, et ex ipso precationum tenore ad pristinum fervorem excitemur. ²⁶

²⁴ Cf. Pe Carpo Bibi. lit.

²⁵ Boua.

5. Tunc salutat populum per *Dominus vobiscum*; aptissime quidem, nam “qui manet in me et ego in eo: hic fert fructum multum.”²⁰

6. Deinde fit dimissio populi per formulam *Ite Missa est*, i. e. “Vobis abire licet, nam fit missa seu dimissio.” Christiani non recedebant a loco sacrificii, nisi accepta prius abeundi licentia. “Ingressus es in Ecclesiam; ne eas nisi dimittaris.”²⁷ In Constitutionibus Apost. habetur formula *Ite in pace*.

Missis non festivis, praesertim poenitentialibus, nempe quando non dicitur *Gloria*, loco hujus festivae dimissionis dicitur *Benedicamus Domino*; “pro tristitia temporis insinuanda.”²⁸ “In Missis pro defunctis pro conclusione dicitur: *Requiescant in pace*, ut finis hujus Missae respondeat principio, in quo eis *aeterna requies* postulatur.”²⁰

Per formulam *Deo gratias* (“versum clusorium,” quo *concluduntur onuses* quoque Horae canonicae) usque ad saeculum XI. Missa finiebatur.

7. Postea addita est oratio *Placeat*, qua breviter petitiones ad SS. Trinitatem recapitulantur.

8. Deinde Benedictio datur. Sacerdos osculatus Altare, ut quasi ex Christi corde benedictionem hauriat, oculis manibusque in coelum sublatis, ut inde benedictionem suscipiat, in nomino SS. Trinitatis et per signum Crucis eandem in fideles effundit. Quo ritu Christum imitatur, qui in coelum ascendens “elevatis manibus benedixit cis,”³⁰ et in fine mundi benedicet electis: “Venite *benedicti* Patris mei.” Altaris osculum etiam connectitur cum oratione *Placeat*, quam confirmat. Quare etiam in Missis defunctorum Sacerdos osculatur Altare, quamvis in iis benedictio omittatur. In his Missis autem omittitur, ut indicetur, benedictionem seu fructus Missae praecipue defunctis applicari.

9. Evangelium S. Joannis in fine subjungitur ex praecepto S. Pii V (antea enim ex consuetudine ad libitum recitabatur), ut profunda mysteria SS. Trinitatis et Incarnationis, quae continet, menti imprimantur; quia summam continet omnium bonorum, quae per Christi sacrificium accepimus et in Christo

²⁰ Jo. 15, 5.

²⁷ S. Chrysost.

²⁸ Micrologus.

²⁹ Gabr. Biel.

³⁰ Lue. 24.

possidemus, qui est fons *vitae*, *lux mundi*, *plenus gratiae et veritatis*. Admonetur Sacerdos, quantus sit hospes, *Verbum caro factum*, quod modo suscepit; quanta ejus benignitas, qua non solum, “in mundum/” sed in animam quoque suam venire haud dedignatur.

ART. VIII.

DE SIGNIFICATIONE RITUUM MISSAE MYSTICA IN PARTICULARI.

312. Ipse Spiritus sanctus testante s. Scriptura plurimis actionibus et verbis praeter sensum literalem et immediatum attribuit altiorem sensum mysticum. Ita S. Paulus: “Abraham duos filios habuit . . . quae sunt per allegoriam dicta. Haec enim sunt duo testamenta?”¹ Transitus per mare rubrum praefigurat baptismum, in deserto serpens figura erat Christi in Cruce exaltati; “petra autem erat Christus.” Ita S. Ecclesia nostra, eodem Spiritu dirigente, actionibus verbisque in divinum cultum ordinatis praeter sensum literalem et finem immediatum saepius attribuit significationes mysticas.

2. Haec Magistra nostra veritates et mysteria proponit et inculcat non solum per s. ritus qui ex professo et exclusive in hunc finem constituti sunt, sed etiam per actiones, etc., quae prius ad finem mere naturalem ordinata fuerant. Mentem vero et intentionem Ecclesiae in hac re non tantum ex definitionibus explicitis, sed etiam ex communi doctrina S. Doctorum aliorumque theologorum spiritu ecclesiastico imbutorum jure concipimus. Ita caeremoniarum series in sacrificio Missae juxta doctrinam S. Thomae, S. Bonaventurae, Innocentii III., etc. necnon recentiorum theologorum, e. g. Suaresii, Gavanti, Quarti, Card. Bonae, Benedicti XIV., mysteria vitae et praesertim passionis Domini significat.²

¹ Gal. 4.

² Tot virorum sanctorum et doctorum doctrina sane non spernenda est ex eo quod aliquando aliqui fuerint nimii in assignan-

dis significationibus mysticis, ubi de Ecclesiae mente et intentione mm constat. Cf. Romsée, II. p. 274.

3. Caeleste Missarum drama dividitur in varios actus atque scenas, quibus fidelium pietati exhibentur diversa passionis Dominicae mysteria, ab horto Olivarum usque ad sepulchrum peracta; necnon resurrectio, aliaque mysteria gloriosa, quae subsequuntur. Sunt autem scenae sequentes:

I. Egressus Sacerdotis cum ministris e sacristia: quo repraesentatur Jesus cum discipulis e coenaculo exiens in montem Oliveti.—*Confiteor*: Dominus orans et agonizans in horto.

Sacerdos ascendens ad Altare et illud osculans: Jesus obviam procedens inimicis et osculo traditus. *Introitus*: Dominus in domo Annae alapa percussus.—Sacerdos stans in medio Altaris, ibique *Kyrie eleison* (et *Gloria*) recitans: Jesus stans ante Caiphani et ter a Petro negatus.—Sacerdos Altare osculans, et conversus ad populum, ut dicat, *Dominus vobiscum*: Dominus respiciens Petrum.—Sacerdos recitans Epistolam: Jesus in praetorio Pilati.—Translatio libri et *Munda cor*: Jesus ad Herodem missus et spretus.—*Evangelium* et *Credo*: Jesus ante tribunal confitens se esse Filium Dei; suum regnum non esse de hoc mundo.

II. Denudatio calicis: Jesus exutus vestibus et flagellatus.—Calix, post oblationem, palla coopertus: Jesus spinis coronatus.—Manuum ablutio: Pilatus manus lavans, Judaeis interim clamantibus: “Sanguis ejus super nos.”—*Orate fratres*: Jesus populo ostentatus: *Ecce homo*.—*Praefatio*, *Sanctus* et *Hosanna* cum signo Crucis: Pilatus proclamans Domini innocentiam, dum Judaei eundem Dominum, quem paulo ante inter *Hosanna* exceperant, nunc ad mortem expetunt.—Sacerdos profunde inclinatus, et Crucis signa eiformans super oblata: Christus ad mortem damnatus, et Crucem humeris accipiens.—Sacerdos silentio orans, *Memento*, etc.: Dominus Crucem bajulans usque in Calvarium.—Sacerdos extendens manus super oblata: Christus in Cruce extensus et clavis confixus.

III. *Elevatio hostiae et calicis*: Christus in Cruce exaltatus, et ex apertis vulneribus sanguinem fundens.—Sacerdos orans silentio et signa Crucis plurima efformans: Dominus in Cruce orans silentio et patiens.—*Nobis quoque peccatoribus*: Conversio boni latronis.—*Pater noster*, constans septem petitionibus: Dominus septem verba proferens in Cruce.—Fractio hostiae et immissio particulae in calicem: Dominus moriens,

ejusque beata anima ad inferos descendens.—*Agnus Dei*: Conversio multorum videntium prodigia, mortem Domini comitantia.

IV. Apertio calicis et Communio: Corpus Domini a Cruce depositum et sepultum.—Antiphona Communionis: Dominus resurgens.—Sacerdos vertens se et populum salutans: Dominus redivivus apparens et dans pacem discipulis.—Postcommunionis orationes et libri clausura: Dominus docens discipulos per quadraginta dies, ac deinde ascendens in coelum.—Benedictio: Spiritus sanctus promissus in discipulos descendens.—Ultimum Evangelium: Christus gloria coronatus in coelo, et inde Ecclesiam regens docentem omnes gentes, omnibus diebus, usque ad consummationem saeculi.

4. In his significationibus, sicuti in parabolis et similitudinibus Evangelii non omnia nimis sunt urgenda, vel omnimoda fere aequalitas inter singulos ritus et mysteria significata requirenda. Nec mirandum, si quando in accidentalibus discrepantia inter auctores reperiatur. Praeterea, ut S. Pontifex Benedictus XI V. docet, *significationes mysticae ejusdem rei plures esse possunt*.

ÿarô â>ecunba.

DE OFFICIO DIVINO.

CAPUT I.

DE HORIS CANONICIS RECITANDIS.

ART. I.

ANIMADVERSIONES HISTORICAE.

313. Altera pars S. Liturgiæ (sensu latiori) ad cultum Dei immediate spectans est *Officium divinum*, quod et *Opus Dei*, *Pensum servitutis*, *Cursus* appellatur, præcipue vero *Horæ canonicae*, quia statutis diei vel noctis *horis* juxta *canones* seu leges Ecclesiae est recitandum.

2. “Precationum canonicarum adumbratio in Veteri Testamento præcessit. Prophetæ et alii verae Religionis cultores præter matutinum et vespertinum tempus impendebant horam tertiam, sextam et nonam in precibus Deo fundendis.”¹ Psalmista ait: “Septies in die laudem dixi tibi;”² et: “Media nocte surgebam ad confitendum tibi.”³

3. Apostolorum tempore hora tertia, sexta, nona erant orationis horæ; item jam oratio nocturna⁴ juxta Domini exemplum, qui “erat pernoctans in oratione Dei.”⁵

Idem prioribus post Christum sæculis observabatur: “Precationes facite mane, tertia, sexta, nona, vespere atque ad galli **cantum**.S. Ambrosius notat Completorium a Ve-

¹ Merati.

²Rs. 118, 164.

³Ps. 118, 62.

⁴ Act. 16, 25.

^p Luc. 6, 12.

^o Const. Ap. lib. 8

speris distinctum. Officium nocturnum vigiliis appellabant. “Eas vigiliis tripartitis distinguunt officiis”;¹ quibus plerumque matutino tempore “Laudes” addebantur.

4. In Ecclesiae exordiis officium praecipue per recitationem Psalterii aut certi psalmorum numeri cum oratione Dominica et Apostolorum symbolo fuit absolutum. Verisimile est S. Damasus (+ 384) suggerentibus sanctis Ambrosio et Hieronymo aliqua circa divinum Officium jam constituisse. Quod opus continuarunt, e. g. addendo Lectiones et Collectas, S. Leo M. (+461), S. Gelasius (+496), S. Gregorius M. (+ 604), S. Gregorius III. (+741), Adrianus I. (+795). Tandem S. Gregorius VII. (+1085) Horas canonicas in formam redegit, quam adhuc essentialiter retinent, e. g. tollendo secundum officium ejusdem dici; antea enim saepe una die duo officia erant recitanda (officium duplex), nempe officium de tempore et officium sanctorum

314. Liber continens officium divinum appellabatur nunc *Breviarium*., i. c. compendium seu summarium; quia continet selecta Veteris et Novi Testamenti loca, ac S. Patrum documenta, Sanctorumque exempla,—vel forsan, ut censet Benedictus XIV., quia olim “ordo officiorum” appellabatur Breviarium, uti in Breviario quodam Cassinensi ab anno 1100 inscriptum est: “Incipit Breviarium, sive ordo officiorum per totam anni decursionem.” in quo ritus totius ecclesiastici officii, et pro ipsius recitatione, sacroque faciendo caeremoniae continentur.¹

2. *Breviarii Romani* usus post S. Gregorium VII. non
..... -....4 6 1,.,.λ 0 «ni.n/v»irt>ram veteris

n, alii incert.² Post
). Concilium
n faciendam

Toc nostrum
n . . . prae-

cipimus observari; statuentes Breviarium ipsum nullo unquam tempore vel totum vel ex parte mutandum, vel ei aliquid addendum, vel omnino detrahendum esse. . . . Volumus et Apostolica auctoritate decernimus, quod [omnes] ad precandum et psallendum juxta illius ritum tam in choro, quam extra illum, maneant obligati.”⁴ Permisit solummodo alia Breviaria, quae in ipsa prima institutione a Sede Apostolica approbata, vel quae usu ducentorum annorum in aliquibus Ecclesiis recepta fuissent.⁶

4. Postea editionem iterum recognitam et emendatam faciendam curaverunt Clemens VIII. (a. 1602) et Urbanus VIII. (a. 1631), qui proprio labore plura addidit sacrosque hymnos ad exactas metri regulas adornavit.

5. Tandem nostris hisce temporibus Pius X.^c multas magnasque mutationes introduxit; scii, numerum Festorum de praecepto imminuit; Dominicis honorem pristinum restituit; Officia dominicalia et ferialia abbreviavit; totum Psalterium per varias hebdomadae dies ita distribuit, ut ordinarie singuli Psalmi quaque hebdomada recitari debeant; etc., etc.

6. Propria Breviaria nonnullis ordinibus religiosis concessa manent, e. g. Benedictinis, Dominicains, Cisterciensibus, Praemonstratensibus, Carmclitanis.

ART. II.

NOTAE PRAEVIAE GENERALES DE OFFICIO DIVINO,ⁱ

315. Breviarium Romanum ordinarie est disjunctum in quatuor partes seu volumina pro quatuor anni temporibus.

Pars Hiemalis incipit a Dominica I. Adventus; *Pars Verna* a Dom. I. Quadragesimae; *Pars Aestiva* a Dom. Trinitatis; *Pars Autumnalis* a Dom. I. Septembris.

* S. Pius Constit. *Quod a nolis* Oct. 1913.

a. 1568.

5 Ibid.

e Constit. *Divino Afflatu* 1.

Nov. 1911; et Motu Proprio 23.

i Practice addiscitur recitandi
modus per recitationem cum aliis
clericis peritis.

Singula haec volumina dividuntur :

I. *Ordinarium* Divini Officii.

II. *Psalterium* (scu Commune de Tempore).

III. *Proprium de tempore* (Scriptura occurrens) ;

IV. *Proprium Sanctorum*;

V. *Commune Sanctorum*, quod dividitur in: 1° Commune Apostolorum et Evangelistarum; (Commune Apostolorum tempore Paschali) ; 2° Commune Unius Martyris; 3° Commune Plurium Martyrum (Commune Martyrum tempore Paschali) ; 4° Commune Confessoris Pontificis,—Commune Doctorum; 5° Commune Confessoris non Pontificis,—Commune Abbatum; 6° Commune Virginis; 7° Commune non Virginis ;

VI. 1° Commune Dedicationis Ecclesiae; 2° Commune Beatae Mariae Virginis ; 3° Officium Beatae Mariae Virginis in Sabbato; Officium parvum B. Mariae V. ; 4° Officium Defunctorum ; 5° Psalmi Graduates, Poenitentiales, Litaniae etc.

316. Horae seu partes Officii quotidie recitandi : I. Matutinum et Laudes; II. Prima; III. Tertia; IV. Sexta; V. Nona; VI. Vesperae; VII. Completorium.¹

Matutinum vocatur officium nocturnum; Laudes et reliquae horae officium diurnum.

Matutinum cum Laudibus et Vesperae vocantur horae majores; ceterae horae minores.

317. A. Diversitas Officiorum. Officium esse potest: 1° De Festo (de mysteriis aut de Sanctis vel Beatis) ; 2° De Dominica; 3° De Feria (feria II, III. . . . sabbato) ; 4° De Vigilia, plerumque sicuti de feria. Officium de Dominica vel de Feria est “Officium de Tempore.

B. Diversitas Ritus. Secundum majorem minoremve solemnitatem vel dignitatem officia fiunt sub diverso ritu :

1 Quibus horis Passionis Christi mysteria pie exhibentur, juxta illos Glossae versiculos:

Haec sunt septenis propter quae psallimus horis:

Matutina ligat Christum qui crimina purgat ;

Prima replet sputis; Causam dat

Tertia mortis;

Sexta cruci nectit; Latus ejus

Vespera deponit: Tumulo Completa reponit-

1° Officium duplex 1^{ae} classis; 2° Officium duplex 2^{ae} classis; 3° Officium duplex majus; 4° Officium duplex minus (vel sine addito); 5° Officium semiduplex; 6° Officium simplex, scii, (a) feria major, (b) Vigilia, (c) Officium B. Mariae V. in Sabbato, (d) dies octava simplex, (e) festum simplex (de Sancto), (f) feria communis.

318. Festa distinguuntur:

I—*Ratione ritus*, duplicia I. et 2. cl., duplicia majora et minora, semiduplicia, simplicia.

II—*Ratione solemnitatis*, scilicet si Festum celebretur cum Feriatione, etiam in foro reducta vel sublata, aut cum Octava.

III—*Ratione qualitatis scii., primaria et secundaria.*

(a) *Festa primaria* dicuntur:

1° Festa Domini et B. M. V., quae pro objecto habent eorum vitae factum grave vel mysterium, quod in alio festo non continetur.

2° Festa Sanctorum natalitia vel quasi-natalitia, quibus recolitur eorum ingressus in coelum.

(b) *Festa secundaria* sunt:

1° Festa Domini vel Dominae, quae pro objecto habent eorum vitae factum minus grave vel mysterium, quod jam implicite in alio Festo recolitur, etc.;

2° Inventio vel Translatio Corporis alicujus Sancti vel ejusdem Patrocinium et hisce similia.

IV—*Ratione dignitatis insignis*: Festa Domini, Deiparae, Angelorum, S. Joannis Bapt., S. Joseph, Apostolorum, Evangelistarum.—Reliqui Sancti omnes ejusdem dignitatis (non insignis) esse putantur.

V. *Ratione loci*: universalia et particularia.

(a) *Universalia* celebrantur in tota Ecclesia.

(b) *Particularia* propria sunt uni determinatae ecclesiae, aut loco, aut dioecesi aut nationi, aut ordini; e. g. dedicatio ecclesiae ejusque anniversarium atque titulus ipsius; dedicatio ecclesiae cathedralis ejusque anniversarium; item titulus ejusdem.

VI. *Ratione occurrentiae*: Mobilia et immobilia.

(a) *Mobilia* sunt Festa, quorum celebrationis dies de-

pendet a mobilitate vel Pasehatis vel dominicalis literae, v. g. Festum VII. Dolorum B. M. V.

(b) *Fesia immobilia* affixa sunt certis mensium diebus, uti Assumptio B. M. V.

VII. *Ratione modi ordinandi Officiam*: solemnia et ordinaria.

(a) *Fesia solemnia* ratione Officii reputantur:

1° Festa Dni, B. M. V., S. Angelorum, S. Joannis Bapt., S. Joseph, Ss. Apostolorum et Evangelistarum.

2° Cetera festa I. vel 2. cl.

3° Integrae Octavae Festorum Dni universalis Ecclesiae.

4° Vigiliae Epiphaniae et Pentecostes, Fcra 6. post Octavam Ascensionis. Item Vigilia Nat. D. post Matutinum.

(b) Cetera festa sunt *ordinaria*. De modo ordinandi Officium vide Art. seq.

319. Dominicae. Officium Deae est semper ritus semiduplicis, Dea in Albis excepta, cujus ritus est dupl. maj.

2. Distinguuntur (a) majores seu privilegiatae; et (b) minores seu communes vel per annum.

Dominicae majores sunt:

(a) Dominicae 1^e classis, quae nulli festo cedunt; Dom. I. Adventus, Dominicae Quadragesimae, Passionis, Palmarum, et in Albis.

(b) Dominicae 2^a classis, quae non cedunt, nisi festo duplici 3^a classis: reliquae tres Dominicae Adventus necnon Dominica Septuagesimae, Sexagesimae, et Quinquagesimae.

3. Dominica minor cedit Festo dupl. 1. vel. 2. cl., sed non dupl. maj., nisi sit Festum Dni. Nullum Festum Deae perpetuo assignari potest exceptis Festis Ss. Nominis, Ss. Familiae et Ss. Trinitatis; nec Festum d. 1. vel. 2. cl. impeditum transferri potest in quamcumque Dominicam.

4. Officium alicujus Deae non omittitur in toto; saltem sumuntur homilia et commemoratio. Adest una quasi-exceptio quoad Dominicas “vacantes.”

Dominicae “vacante” sunt illae quarum nec Officium nec commemoratio in ipsa die Dominica peragitur.

Tres esse possunt:

1. Dominica, quae intercedere potest inter primam et sextam

diem Januarii. Haec Dominica in Breviario non habet Officium sibi correspondens, proinde dicitur “vacans.”

Hic tamen notandum quod Officium Vigiliae Epiphaniae computetur ut verum Officium Dominicae (vel occurrentis vel repositae).

2. Dominica infra Nativitatis Octavam; has particulares rubricas habet:

(a) Si cadat die 25, 26, 27, vel 28 Decembris tunc Officium hujus Dominicae dicitur die 30.

(b) Si cadat die 29, 30, vel 31 Officium fit de Dominica. In casu («) Dominica vacat.

3. Dominica quae cadat in die octava Epiphaniae vacat quia ejus Officium pridie dicitur.

320. Feriae sunt vel majores vel minores seu per annum.

Majores privilegiatae sunt illae, quae nulli Officio vel Festo cedunt, nempe feria IV. Cinerum et Feriae 2. 3. et 4. Majoris Hebdomadae.

Feriae majores non privilegiatae sunt illae, de quibus semper fit commemoratio, quamvis festum novem lectionum admittant, nempe reliquae feriae Adventus, Quadragesimae, Quatuor Temporum Septembris et secunda Rogationum.

321. Vigiliae *privilegiatae*, quae nulli festo cedunt sunt: Nativitatis Domini, et Pentecostes. Vigilia Epiphaniae aequiparatur officio Dominicae.

Vigiliae Nativ. et Epiph. etiam in Dominica celebrantur. —Vigilia minor, si in Dea occurrat pridie peragitur. Si Festo 1. cl. accidentaliter impediatur, omnino omittitur; si perpetuo impediatur, perpetuo pridie peragitur.

In Adventu, Quadragesima, et Quatuor Temp, in Officio nihil fit de Vigilia; item Temp. Paschali, excepta Vigilia Ascensionis.

322. Octava est festi continuatio per octo dies. Retinet dignitatem festi.

Octavae distinguuntur privilegiatae, communes et simplices.

Privilegiatae, de quibus fit officium vel saltem commemoratio quocumque festo occurrente, sunt: 1. ordinis: Paschatis et Pentecostes; 2. ord.: Epiphaniae et Corporis Christi; 3. ord.: Nativitatis et Ascensionis Domini.

Communes sunt reliquorum festorum (etiam Dni) dupl. 1. cl.

Simplices sunt festorum dupl. 2. cl.

2. Octavae omnino cessant a feria IV. Cinerum usque ad Dominicam in Albis, a vigilia Pentecostes usque ad festum SS. Trinitatis et a die 17 Decembris (qua die incipiunt antiphonae majores 0) usque ad Nativitatem Dni ubique inclusive.¹ Octavae non cessant adveniente festo Corporis Christi.²

323. Antiphonae *duplicantur* in Officio Duplici ad Vesperas, Matutinum et Laudes, i. e. integrae dicuntur in principio et fine psalmorum. *Inchoantur* tantum in principio psalmorum, i. e. dicuntur usque ad asteriscum, ad reliquas Horas et in Officio Semiduplici et Simplici ad omnes Horas.

Oratio est pars quaedam exigua officii alius in ipsius integrum locum substituta, et quasi vicem supplens. Partes commemorationis sunt:

- () Antiphona ad *Benedictus* [*Magnificat*, pro Vesp.].
- () Versus praecedens (post hymnum).
- (c) Oratio (officii commemorandi).

3. Antiphona finalis B. M. V. (infra ad Completorium No. 13.) dicitur extra chorum solummodo [in fine Completorii ct] in fine Laudum, si tunc terminandum sit officium; si vero Prima aliave Hora cum Laudibus conjungatur, dicitur antiph. in fine ultimae Horae sic conjunctae.¹ Si totum Officium sine interruptione persolvatur, semel tantum dicitur in fine Completorii.

4. Non ex praecepto sed ex laudibili consuetudine recitationi Officii Divini praemittitur Oratio *Aperi*. Similiter cum expletum fuerit Officium dicitur *Sacrosanctae*.

¹ Novae Ruhr. III. 5.
2D. 4280.

² In choro autem semper dicitur, quandoeumque, terminata aliqua Hora, discedendum sit a choro.

Nunquam vero dicitur, quando immediate subsequitur officium Defunctorum, vel Litaniae, aut Alissa conventualis.

ART. III.

BREVIS CONSPECTUS DE OFFICIO ORDINANDO IN FESTIS.

324. Dispositio Pii X. circa Rubricas Breviarii duplicem constituit modum recitandi Officium Festi Duplicis vel Semiduplicis, scii, modum festivum et modum semifestivum seu ordinarium.

Modus festivus adhibetur:

(a) In omnibus festis Domini, B. Mariae Virginis, Ss. Angelorum, S. Joannis Bapt. S. Joseph, Ss. Apostolorum et Evangelistarum.

(b) In ceteris festis 1. et 2. cl.

(c) Per integras Octavas Festorum Dni Ecclesiae universalis.

(d) In Vigiliis Epiphaniae, Pentecostes et Nativitatis (a Laud.) et Feriae 6. ante Pentecosten.

Completorium sequitur Vesperas integras vel a Capitulo.

2. *Modus semifestivus* adhibetur:

(a) In quolibet Festo Duplici majore vel minore et Semiduplici, quod non est Domini, etc. ut supra 1 (a) ;

(b) Per omnes Octavas, quae non sunt Festorum Dni Ecclesiae universalis.

Attamen si quod Festum Ordinarium proprias Antiphonas habeat ad Vesperas, Matutinum vel Laudes, eas retinet cum suis Psalmis (et ad Mat. etiam Versibus) ; in ceteris Horis Psalmi et Antiphonae dicuntur de Feria occurrenti.

I. Officium Festivum.

325. Vesp. et Mat.: Oia de Festo.

Laudes: Psi ex Dnca, reliqua de Festo.

Prima: Ut in Dnca; sed: Ana de Festo, Ps. 1. *Deus in nomine*, lectio brevis de Festo.

Tertia, Sexta, Nona: Psi ex Dnca, Capit, etc. de Festo.

Complet.: De Dnca.

NB. Modus Completorii sequitur Vesperas vel integras vel a Capitulo.

II. Officium Semifestivum.

Vesp.: Anæ et Psi de Fer., Capit, etc. de Festo.

Mat.: *Invit, et Hymn*, de Festo.

I. Noct.: Anæ, Psi et Vers, de Fer., 11. de Script, cum Resp. de tempore.

Ii. et III. Noct.: Anæ, Psi et Vers, de Fer., 11. et Resp. de Festo.

Laudes: Anæ et Psi de Fer., Cap. etc. de Festo.

Prima: Ana et Psi de Fer., reliqua ut in Ordinario; lectio brev. de Festo.

Tertia, Sexta, Nona: Ana et Psi de Fer., Cap. etc. de Festo.

Complet.: De Feria.

ART. IV.

FUSIOR INSTRUCTIO DE TOTO OFFICIO ORDINANDO.i

I. Officium Festivum. II. Officium Semifestivuⁱⁱ

VESPERAE.

326. 1. Pater.¹ Ave. *Deus in adjutorium.*

2. (I.) Antiphonae cum Psalmis ex Proprio vel Communi.

(II.) Antiphonae³ cum Psalmis de Feria currenti ex Psalterio.

3. Capitulum ex Proprio vel Communi.⁴ *Deo gratias.*

4. Hymnus ex Proprio vel Communi.

5. Arersus ex Proprio vel Communi.

6. Antiphona ad *Magnificat* ex Propr. vel Coi.

¹ Discrimen inter Officium Festivum et Semifestivum num. I. et II notatur.

² Quoties totum *Pater Noster* secreto recitatur in fine *Arnen*, additur; secus omittitur.

³ Temp. Pasch. Psalmi ad omnes Horas dicuntur sub una

Antiphona excepto Off. Festivo ad Vesperas et Laudes.

⁴ In Officio Ordinario Capitulum, Hymnus et Versus ad Vesperas et Laudes, item Responsoria 2. et 3. Noct. fere semper sunt de Communi.

Canticum *Magnificat*. Antiphona repetitur.

7. *Dominus vobiscum. Oremus.* Oratio conveniens.

8. Commemorationes speciales si dicendae sint.

9. *Dominus vobiscum. Benedicamus Domino. Fidelium animae.*

Pater noster, nisi sequatur Completorium.

COMPLETORIUM.

1. *Jube, Domine f benedicere.* Benedictio *Noctem quietam.*

2. Lectio brevis *Fratres Sobrii.*

3. *Adjutorium nostrum. Pater noster.*

4. *Confiteor. Misereatur nostri. Indulgentiam.*

5. *Converte nos. Deus in adjutorium.*

6. (I.) Antiphona *Miserere.* Tres Psalmi de Dominica.

(II.) Antiphona cum Psalmis de Feria currenti ex Psalterio.

Antiphona integra dicitur.

7. Hymnus *Te lucis.*

8. Capitulum *Tu autem. Deo gratias.*

9. Responsorium breve *In manus.*

10. Antiphona *Salva nos.* Canticum *Nunc dimittis.*

Antiphona integra dicitur.

11. *Dominus vobiscum. Oremus.* Oratio *Visita, quaesumus.*

12. *Dominus vobiscum. Benedicamus Domino.* Benedictio *Benedicat et custodiat.*

13. Antiphona finalis B. Mariae V. pro diversitate temporis.⁵ *Divinum auxilium.*

*Pater. Ave. Credo.*⁷

⁵ In choro dicitur *domne.*
⁶ In fine Ordinarii post Completorium.

⁷ Quando immediate post Com-

pletorium sequitur Matutinum,
Pater. Ave. Credo bis dicendum est.

MATUTINUM.

1. Pater. Ave. Credo. *Domine, labia mea. Deus, in adjutorium.*

2. Invitatorium ex Proprio vel Communi cum Ps. 94. *Venite exaltemus.*

3. Hymnus ex Propr. vel Coi.

4. Primum Nocturnum.

(α) (I.) Antiphonae, Psalmi et Versus de Propr. vel Coi.

(II.) Anae, Psi et Versus de Feria currenti ex Psalterio.

(ϐ) *Pater noster.*

(c) Absolutio *Exaudi, Domine.*

(d) *Jube, Domine* ante singulas benedictiones.

(e) Benedictio pro quaque lectione, scii.:

(1) *Benedictione.* (2) *Unigenitus.* (3) *Spiritus.*

(/) (I.) Tres lectiones cum Responsoriis de Propr. vel Coi.

(II.) Tres lectiones cum Responsoriis de Scriptura occurrente.⁸

In fine cujuslibet lectionis dicitur: *Tu autem, Domine, miserere nobis. Deo gratias.*

5. Secundum Nocturnum.

(«) (I.) Antiphonae. Psalmi et Versus de Propr. vel Coi.

(11.) Anae, Psi et Versus de Feria curienti ex Psalterio.

(&) *Pater noster.*

(c) Absolutio *Ipsius pietas.*

(d) *Jube, Domine, benedicere* ante singulas benedictiones.

(e) Benedictio pro quaque lectione; scii.:

(1) *Deus.* (2) *Christus.* (3) *Ignem.*

(/) Tres lectiones de Propr. (vel Coi).

(g) Responsorium post singulas lectiones de Propr. vel Coi.

6. Tertium Nocturnum.

(λ) (I.) Antiphonae. Psalmi et Versus de Propr. vel Coi.

(11.) Anae, Psi et Versus de Feria currenti ex Psalterio.

(6) *Pater noster.*

(c) Absolutio *A vinculis.*

(d) *Jube. Domine, benedicere* ante singulas benedictiones.

(e) Benedictio pro quaque lectione; scii.:

⁸ Quando in Breviario desunt lectiones de Scriptura, etiam in Festo Ordinario lectiones cum Responsorii[^]. 1. Nocturni sumuntur de Communi.

(1) *Euangelica*. (2) *Divinum* aut *Cujus* vel *Quorum* seu *Quarum*. (3) *Ad societatem*

(f) Tres lectiones¹⁰ i. e. Evangelium cum Homilia de Propr. vel Coi.

(g) Responsorium post 7. et 8. lect. de Propr. vel Coi. Loco noni Responsorii dicitur *Te Deum*.

Si contingat separari Matutinum a Laudibus concludendum est: *Dnus vobiscum. Orcinus. Oratio. Dnus vobiscum. Bened. Dno. Fidelium. Pater noster*. Tunc ad initium Laudum recitandum est *Pater. Ave.*—Si Officium post 1. vel 2. nocturnum abrumpitur, nihil aliud dicendum videtur.

LAUDES.

1. *Deus in adjutorium*.

2. (I.) Antiphonae ex Proprio vel Coi. Psalmi de Dominica.

(II.) Antiphonae cum Psalmis de Feria currenti ex Psalterio.

3. Capitulum ex Propr. vel Coi. *Deo gratias*.

4. Hymnus ex Propr. vel Coi.

5. Versus ex Propr. vel Coi.

6. Antiphona ad *Benedictus* de Propr. vel Coi.

7. Canticum *Benedictus*. Antiphona repetitur.

8. *Dominus vobiscum. Oremus*. Oratio conveniens.

9. Commemorationes speciales, si dicendae sint.

10. *Dominus vobiscum. Benedicamus Domino. Fidelium*

11. *Pater noster. Dominus det nobis*.

12. Antiphona finalis B. Mariae V. pro diversitate temporis.¹¹ *Divinum auxilium*.

PRIMA.

1. *Pater. Ave. Credo. Deus in adjutorium*.

2. Hymnus *Jam lucis*.

3. (I.) Antiphona i. c. prima ex Laud, (de Propr. vel Coi.) Tres Psalmi de Dominica; sed loco Psalmi *Confitemini* dicitur Ps. *Deus in nomine*.

¹⁰ Si 9. lectio dicenda sit de Homilia, benedictio *Per Evangelica* sumitur.

¹¹ Interdum nona lectio propria est vel de Sancto vel de Homilia.

¹² V. n. 323, 2.

(II.) /Yntiphona cum Psalmis de Feria currenti ex Psalterio.

4. Antiphona integra repetitur.
5. Capitulum *Regi saeculorum. Deo gratias.*
6. Responsorium breve *Christi Fili.*¹²
7. *Dominus vobiscum. Oremus. Oratio Domine Deus.*
8. *Dominus vobiscum. Benedicamus Domino.*
9. *Pretiosa in conspectu. Oratio Sancta Maria.*
10. Reliqua usque ad finem Orationis *Dirigere.*
11. *Jube, Domine, benedicere. Benedictio Dies.*
12. Lectio brevis i. e. Capitulum Nonae (ex Propr. vel Coi). *Tu autem Domine miserere nobis. Deo gratias.*
13. *Adjutorium nostrum. Benedicite. Deus. Benedictio Dominus nos. (Pater noster, nisi sequatur alia Hora.)*

TERTIA, SEXTA, NONA.

1. Pater. Ave. *Deus in adjutorium.*
2. Hymnus de Ordinario.
3. (I.) Antiphona ex Laud.¹³ de Propr. vel Coi cum Psalmis de Dominica.
- (II.) /Yntiphona cum Psalmis de Feria currenti ex Psalterio.
4. Antiphona integra repetitur.
5. Capitulum de Proprio vel Communi. *Deo gratias.*
6. Respons. breve ex Proprio vel Communi.
7. *Dominus vobiscum. Oremus. Oratio conveniens.*
8. *Dominus vobiscum. Benedicamus Domino. Fidelium animae. (Pater noster, nisi sequatur alia Hora.)*

In festis semiduplicibus ordinariis:

() ad Vesperas et Laudes dicitur Suffragium (Temp. Pasch. Commemoratio de Cruce) extra Octavas, tempus Adventus et Passionis;

() ad Primam et Completorium dicuntur Preces extra Octavas.

In hoc Respons. loco versus *Qui sedes* aliquando substituitur alius versus e. gr. *Qui natus es de Maria Virgini*

13 pro Tertia = 2a Antiph.
 “ Sexta = 3a “
 “ Nona = 5a “

327. TIL FESTUM SIMPLEX i

VESPERAE

at in festo Ordinario, sed Antiphonae tantum inchoantur et dicitur Suffragium de omnibus Sanctis (Tempore Paschali Commemoratio de Cruce).

COMPLETORIUM

ut in festo Ordinario i. e. de feria currenti cum Precibus.

MATUTINUM.

1. Pater. Ave. Credo. *Domine labia mea. Deus in adiutorium.*

2. Invitatorium et Hymnus de festo (ex Coi).

3. Unicum Nocturnum.

(o) Antiphonae et Psalmi trium Nocturnorum Feriae currentis continuatim recitantur cum Versu tertii Nocturni (omissis Versibus 1. et 2. Noct.).

(b) *Pater noster.* Absolutio Feria 2. et 5. *Exaudi, Domine.* Feria 3. et 6. *Ipsius pietas.* Feria 4. et Sab. *A vinculis.*

(c) *Jube, Domine, benedicere* ante singulas benedictiones. Benedictio pro quaque lectione, scii. : (1) *Ille nos.* (2) *Cujus* (vel *Quorum* seu *Quarum*) (3) *Ad societatem.*

(d) Lectiones 1. et 2. cum Responsoriis de Scriptura occurrente, lectio 3. de Festo (ex Coi).

Loco 3. Resp. dicitur *Te Deum.*

LAUDES

it in Festo Ordinario. Additur Suffragium.

PRIMA, TERTIA, SEXTA, NONA

at in Festo Ordinario.

Tn Prima dicuntur Preces Dominicales.

328. IV. OFFICIUM DOMINICALE.

PRIMAE VESPERAE.

1. Pater. Ave. *Deus in adiutorium.*

2. Antiphonae cum Psalmis de Sabbato ex Psalterio.

i Eodem fere modo reei Officium B. Mariae V. in Sabbato.

[In Adventu Anae propriae ex Laud. Dominicae.]

3. Capitulum:

() in Dominicis minoribus excepto Tempore Paschali de Sabbato ex Psalterio;

() in Dominicis majoribus et Tempore Paschali ex Proprio de Tempore;

4. Hymnus et Versus:

(a) in Dominicis minoribus (excepto Tempore Paschali) et in Dom. Septuag., Sexag. et Quinquag. de Sabbato ut in Psalterio.

(b) in Dom. majoribus (exceptis Septuag. Sexag. et Quinquag.) et Tempore Paschali de Ordinario.

5. Antiphona ad *Magnificat* ex Proprio de Tempore. *Magnificat*. Antiphona repetitur.

6. *Dominus vobiscum. Oremus.* Oratio diei.

7. Commemorationes speciales.

Suffragium de omnibus Sanctis, quod tamen omittitur tempore Adventus, Passionis et quando facta est commemoratio Duplicis vel Octavae.

8. *Dominus vobiscum. Benedicamus Duo. Fidelium animae.*

Pater noster, nisi sequatur Completorium.

COMPLETORIUM

de Sabbato ut in Ordinario et Psalterio. Adduntur preces, nisi ad Vesperas facta sit commemoratio Duplicis vel Octavae.

MATUTINUM.

1. Pater. Ave. Credo. *Domine labia. Deus in adjutorium.*

2. Invitatorium (cum Ps. 94.)

(a) in /Ydventu.

(1) Dom. 1. et 2. *Begem venturum* de Ordinario;

(2) Dom. 3. et 4. *Prope est* de Ordinario;

(δ) post Epiphaniam i. e. a die 14. Januarii *Adoremus Dominum* de Psalterio;

(c) Dom. Septuag., Sexag. et Quinq. *Praeoccupemus* de Psalterio ;

(d) tempore Quadrag. *Non sit vobis* de Ordinario;

- (e) tempore Passionis *Hodie, si vocem* de Ord.;
- (/) temp. Pasch. *Surrexit Dominus* de Ordinario;
- (</) Post Pentecosten *Dominum* de Psalterio.
- (/ <) a die 28. Septembris *Adoremus Dominum* de Psalterio.

3. Hymnus

- () in Dominicis minoribus (excepto tempore Paschali) et in Dom. Septuag., Sexag. et Quinquag. de Psalterio;
- () in Dominicis majoribus(exc. Sept., Sexag. et Quinquag) et tempore Paschali de Ordinario.

4. Tria Nocturna.

- («) Psalmi de Dominica sub Antiphonis et cum Versu pro diversitate temporis de Psalterio.

(v) *Pater noster*. Absolutio. Benedictiones.

(c) Lectiones et Responsoria ex Proprio de Tempore.

In Dominicis minoribus loco Noni Responsorii dicitur *Te Deum*.

LAUDES.

1. *Deus in adjutorium*.

2. Antiphonae

- (a) in Dominicis minoribus de Psalterio.
- (à) in Dom. majoribus ex Proprio de Tempore.

3. Psalmi de Psalterio

- (a) in Dom. minoribus ct Adventu Schema I.
- (7;) in Dom. majoribus (exc. Adv.) Schema II.

4. Capitulum

- (a) in Dom. minoribus (exc. Temp. Paschali) de Psalterio ;

(b) in Dom. majoribus et Temp. Pasch. ex Proprio de Tempore.

5. Hymnus

- (a) in Adventu *En Clara* de Ordinario;
- (ò) a die 14. Jan. usque ad Quadrag. *Aeterne* de Psalterio ;
- (c) tempore Quadragesimae *O sol*, temp. Passionis *Lustra* de Ordinario;
- (J) tempore Paschali *Aurora* de Ordinario;
- (e) post Pentecosten *Ecce* de Psalterio;
- (y) a die 28. Septembris *Aeterne* de Psalterio.

6. Aversus
 - (a) in Adventu *Vox clamantis* de Ordinario;
 - (b) a die 14. Jan. *Dominus regnavit* de Psalterio;
 - (c) Dom. Sept., Sexag. et Quinquag. *Domine* de Psalterio;
 - (d) tempore Quadrag. *Angelis*, temp. Passionis *Eripe* de Ordinario;
 - (e) tempore Paschali *In resurrectione* de Ordinario;
 - (f) post Pentecosten *Dominus regnavit* de Psalterio.
7. Antiphona ad *Benedictus* ex propr. de Temp.
Canticum *Benedictus*. Antiphona repetitur.
8. *Dominus vobiscum*. *Oremus*. Oratio diei.
9. Commemorationes speciales.
10. Suffragium, quod tamen omittitur temp. Adventus, Passionis et quando facta est commemoratio Duplicis vel Octavae.
11. *Dominus vobiscum*, etc., ut in Officio Solemni 10.
11. 12.

PRIMA.

1. Pater. Ave. Credo. *Deus in adjutorium*.
2. Hymnus *Jam lucis* de Ordinario.
3. Antiphona
 - () in Dom. minoribus de Psalterio;
 - (&) in Dom. majoribus ex Proprio de Temp, (in Adv. de Laudibus).
4. Psalmi
 - (n) in Dom. minoribus et Adventu : *Confitemini. Beati. Retribue* [et Symb. Anthanasianum¹].
 - () in Dom. majoribus (exc. Adv.) : *Dominus regnavit. Jubilate. Beati. Retribue*.
- Antiphona integra repetitur.
5. Capitulum *Regi saeculorum. Deo gratias*.
6. Respons. breve *Christe*.
7. Preces, nisi in Land, facta sit commemoratio duplicis simplicati vel Octavae.
8. *Dominus vobiscum*. *Oremus*. Oratio *Domine*, etc., ut in Ordinario.
9. Lectio brevis pro diversitate temporis de Ordinario.

¹ In Dominicis post Epiph. et facta fuerit commemoratio Dup-
Pentecosten, nisi in Laudibus plicis vel Octavae.

TERTIA, SEXTA, NONA.

1. Pater. Ave. *Deus in adjutorium.*
2. Hymnus ex Ordinario.
3. Antiphona
 - («) in Dom. minoribus ex Psalterio;
 - (b) in Dom. majoribus ex Proprio de Temp, (in Adv. de Laudibus).
4. Psalmi de Psalterio. Antiphona integra dicitur.
5. Capitulum -et R. breve.
 - (a) in Dominicis minoribus exc. temp. Paschali de Ordinario ;
 - (b) in Dom. majoribus et temp. Paschali ex Proprio de Tempore.
6. *Dominus vobiscum. Oremus.* Oratio diei. Cetera ut in Ordinario.

VESPERAE SECUNDAE.

1. Pater. Ave. *Deus in adjutorium.*
2. Antiphonae cum Psalmis de Dominica ex Psalterio, [in Adventu Anae propriae ex Laud. Dominicae].
3. Capitulum
 - (a) in Dom. minoribus excepto Tempore Paschali de Psalterio ;
 - (ò) in Dom. majoribus et Tempore Paschali ex Proprio de Tempore.
4. Hymnus et Versus
 - (a) in Dom. minoribus (exc. Temp. Paschali) et in Dom. Sept., Sexag. et Quinq. de Psalterio.
 - (b) in Dom. majoribus (exc. Sept., Sexag. et Quinq.) et Tempore Paschali ex Ordinario (vel Proprio de Temp.).
5. Antiphona ad *Magnificat* ex Proprio. Canticum *Magnificat.* Antiphona repetitur.
6. *Dominus vobiscum. Oremus.* Oratio. Cetera ut in 1.

COMPLETORIUM

de Dominica ex Ordinario et Psalterio. Adduntur preces, nisi ad Vesperas facta sit commemoratio Duplicis vel Octavae.

329.

V. OFFICIUM FERIALE.ⁱ

MATUTINUM.

1. Pater. Ave. Credo. *Domine, labia. Dens in adjutorium.*

2. Invitatorium, et Hymnus

(a) in Feriis per Annum (exc. Temp. Paschali) de Psalterio ;

(b) in Feriis majoribus et Temp. Paschali de Ordinario.

3. Unicum Nocturnum.

(a) Antiphonae et Psalmi trium Nocturnorum Feriae currentis² continuatim recitantur cum Versu 3. Nocturni (omissis Versibus 1. et 2. Noct.).

(b) *Pater noster.*

Absolutio et Benedictiones:

F. 2. et 5. *Exaudi—Benedictione. Unigenitus. Spiritus.*

F. 3. et 6. *Ipsius—Deus. Christus. Ignem.*

F. 4. et Sabbato A *vinculis- Ille nos. Divinum. Ad societatem.*

Quando legitur Homilia Benedictiones dicuntur:

Evangelica. Divinum. Ad societatem.

(c) Lectiones de Scriptura occurrenti vel de Homilia.

(d) Responsoria.

Non dicitur *Te Deum*, nisi Temp. Paschali.

LAUDES.

1. *Deus in adjutorium.*

2. Antiphonae cum Psalmis de Psalterio.

(a) Schema 1. in Feriis per Annum exceptis hebdomadis Sept. Sexag. et Quinq. et exc. Vigiliis communibus;

¹ In Vigiliis communibus Officium sumitur de Feria praeter Lectiones et Orationem.

² Feriis quartis Adventus, a

Septuagesima usque ad Pascha et Vigiliarum communium ad Matut. Psalmi 7. 8. 9. sumuntur ex Schemate II.

(/>) Schema II. in Fer. majoribus et a Sept, usque ad Quadragesimam et in Vigiliis communibus.

3. Capitulum, Hymnus et Versus

() in Fer. per Annum (exc. Temp. Pasch.) et in Vigiliis de Psalterio;

() in Fer. major, et Temp. Pasch. de Ordinario.

4. Antiphona ad *Benedicius*

() in Feriis per ilnnuni (exc. Temp. Pasch.) et in Vigiliis de Psalterio;

() in Fer. major, et Temp. Pasch. ex Proprio de Tempore.

Benedicius. Antiphona integra dicitur.

5. Preces feriales dicuntur in Feriis majoribus et Vigiliis communib. flexis genibus.

6. *Dominus vobiscum.* *Oremus.* Oratio diei.

7. Commemorationes, si faciendae sint.

8. Suffragium de omnibus Sanctis exc. tempore Adv. et Passionis. Temp. Paschali ejus loco dicitur Commemoratio de Cruce.

9. *Dominus vobiscum.* Cetera ut in Festis.

PRIMA.

1. Pater. Ave. Credo. *Deus in adjutorium.*

2. Hymnus *Jam lucis.*

3. Antiphona

(σ) in Feriis minoribus³ de Psalterio;

(δ) in Feriis majoribus.

(1) Adventus ex Pronr. de Temp, de Laud. Dominicae praecedentis; a die 17. Dec. ex Laud. Feriae.

(2) Quadragesimae et Passionis de Ordinario.

4. Psalmi de Feria currenti. Quando ad Laud, adhibi-
tum fuerit Schema II., dicuntur 4 Psalmi.

Antiphona integra dicitur.

5. Capitulum *Pacem* de Ordinario. (T. P. *Regi saeculo-
rum.*) *Deo gratias.*

6. Respons. br. *Christe, Fili.*

³ Item Fer. II. Rogat., Quat., Temp. Septembris et Vigih's comm.

7. Preces

(a) breviores in Feriis per Annum ;

(b) longiores in Fer. majoribus et Vigiliis communib. flexis genibus.

8. *Dominus vobiscum. Oremus. Oratio Domine Deus. Cetera ut in Ordinario.*

TERTIA, SEXTA, NONA.

1. Pater. Ave. *Deus in adjutorium.*

2. Hymnus ut in Ordinario.

3. Antiphona

(a) in Feriis per Annum de Psalterio;

(b) in Fer. majoribus.

(1) Adventus ex Propr. de Temp, de Laud. Dominicae praecedentis; a die 17. Dec. ex Laud. Feriae.

(2) Quadrag. et Passionis de Ordinario.

4. Psalmi de Feria currenti.

Antiphona integra dicitur.

5. Capitulum et Resp. breve de Ordinario.

6. Preces feriales dicuntur in Feriis maj. et Vigiliis comm. flexis genibus.

7. *Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.*

Cetera ut in Festis.

VESPERAE.

1. Pater. Ave. *Deus in adjutorium.*

2. Antiphonae cum Psalmis de Feria currenti.

3. Capitulum, Hymnus et Versus

(c) in Feriis minoribus exc. Temp. Paschali de Psalterio;

(b) in Feriis majoribus et Temp. Paschali de Ordinario.

4. Antiphona ad *Magnificat*

(n) in Feriis min. exceptis hebdomadis Septuag., Sexag. Quinquag. et Temp. Paschali de Psalterio :

(b) in Feriis majoribus et hebdomadis Sept., Sexag. et Quinquag. et Temp. Paschali ex Proprio de Tempore.

Magnificat. Antiphona integra dicitur.

5. Preces dicuntur in Feriis maj. et Vigiliis comm. flexis genibus.

6. *Dominus vobiscum. Oremus. Oratio diei.*

7. Commemorationes si faciendae sint.

8. Suffragium de omnibus Sanctis exc. temp. Adv. et Passionis. (Temp. Pasch. .Commemoratio de Cruce.)

9. *Dominus vobiscum. Benedicamus. Fidelium.*

COMPLETORIUM.

de Fer. currenti. Adduntur Preces.

ART. V.

MODUS ORDINANDI OFFICIUM.

330. Si officium sit de tempore, i. e. de Dominica vel feria, recurrendum est ad Proprium de tempore; quae ibi non ponuntur, ex Psalterio seu Communi de tempore et Ordinario sumuntur.

2. Etiam pro festis Domini principalibus (et de Sanctis infra octavam Nativitatis Domini) recurrendum ad Proprium de tempore.

3. Si officium fit de Sanctis, recurrendum est ad Proprium Sanctorum; quae ibi non assignantur, ex Communi Sanctorum sumuntur quoad officia solemnia, ex Psalterio et Communi Sanctorum quoad officia ordinaria.

4. Infra octavas communes officium dicitur ut in festo ordinario.¹

In feriis sumitur Oratio de Dominica praecedenti, sin propria habeatur.

5. “Cum dicuntur plures Orationes,” sive in officio ob commemorationes, sive in Missa, “et una Oratio eadem sit eum alia ibidem dicenda, Oratio ejusmodi (posterior) commutetur cum alia de Communi vel de Proprio, quae sit diversa.” Si in Communi una tantum Oratio habeatur, ut pro Doctoribus et Abbatibus, sumitur alia de Communi Confessoris; pro Virginibus Mart, seu non Mart. etc. (in Missa) alia de Sancta, exprimendo vel tacendo *Virginem*, vel *Martyrem* tantum vel utrumque simul juxta qualitatem officii.

ART. VL

OBSERVATIONES SPECIALES DE LECTIONIBUS ET
HYMNIS.

331. In Matutino lectiones primi Nocturni regulariter sumuntur de S. Scriptura occurrente, si officium sit duplex (maj. vel min.) aut semiduplex; sumuntur vero de Comuni vel lectiones propriae tantum in duplicibus primae vel secundae classis; illis lectionibus exceptis, quae approbatae jam fuerint vel in Breviario habentur pro duplicibus seu majoribus seu minoribus; vel aliis, quas pro specialibus rationibus aut adjunctis S. R. C. approbare deinceps censuerit.¹

2. Si initia librorum S. Scripturae (*Incipit*) in die assignata sint impedita, in sequentem diem similiter non impeditam transferuntur, et lectiones huic diei assignatae omittuntur, vel cum superioribus lectionibus leguntur. Si tria initia dici oporteat, unica lectio cujusque initii de praecepto tantum dicenda est, aliae autem lectiones ad libitum omitti vel dicendis adjungi possunt.

3. Si dies in eadem hebdomada pro initio legendo libera non supersit, aut in sequenti feria aliud initium occurrat, tunc initium in praecedenti ejusdem hebdomadae feria similiter non impedita est anticipandum.

4. Eodem modo, ut initia, transferuntur vel anticipantur lectiones primi Nocturni Dominicae in Sexagesima et Quinquagesima. (quae continent insignes et ab aliis distinctas historias Noe et Abrahae); deinde in mense Octobri pro historia Machabaeorum, uti in Rubrica feriae V. infra hebdomadam IV. Octobris.

5. Pro *nona lectione* legenda est homilia Dominicae vel feriae aut vigiliae, quando officium in iisdem diebus fit de festo cum commemoratione Dominicae, feriae vel vigiliae, quae propriam homiliam habent;—id est in quaque Dominica (nisi “vacat”), in feriis Quadragesimae, Quatuor Temporum Adventus et Septembris, feriae II. Rogationum, in vigiliis,

i D. 3923, et Nov. Ruhr. I. 4. 2 D. 2002. 7.

exceptis vigiliis, quae occurrunt in feriis majoribus (in Adventu, Quadragesima et Quatuor Temporibus, in quibus nihil fit de vigilia in officio, sed in Missa tantum; et exceptis vigiliis in festis 1^a classis, in quibus nihil fit de vigilia, praeterquam in vigilia Epiphaniae Domini.

Quando pro nona lectione legitur homilia, in Missa de die ultimum Evangelium dicitur de eadem Dominica, vel feria aut vigilia.

332. *Hymnorum conclusio*, seu ultima stropha in festivitate Nativitatis Domini et Corporis Christi et in officiis B. M. V. mutatur in *Jesu tibi sit gloria, Qui natus es de Virgine*, dummodo hymni illi sint ejusdem metri nec habeant propriam conclusionem. Similiter in aliis festis Domini aliae conclusiones. (Simul ad Primam in Resp. brevi mutatur versus *Qui sedes ad dexteram Patris*.)

2. Quando in Vesperis et Completorio *conclusio propria* facienda sit?

() Quando duo officia concurrunt, quorum *alterutrum* exigit mutationem (hodie propriam conclusionem, cras communem, et vice versa), tunc in Vesperis et Completorio *propria* conclusio sumitur, modo officium, quod propriam exigit conclusionem, in Vesperis commemoratur. Item in Dominicis dicitur conci, propria festi simplificati, nisi adsit propria temporis et exceptis Dominicis Adventus.³

() Quando duo officia concurrunt, et *utrumque* propriam hymnorum conclusionem habeat, hymnus Completorii concludendus est conclusione illius officii, de quo Vesperae integrae vel a Capitulo fiunt.

3. In hymno *Iste Confessor*, si officium celebretur in die obitus Sancti, dicitur *Meruit beatas scandere sedes*, etiam per totam octavam, si de Sancto celebretur. Item, si festum habens octavam, a die obitus non ultra octavam transferatur, in festo et reliquis octavae diebus qui supersunt, retinetur *Meruit beatas*, quia tota octava censetur ipsius festi continuatio. Si vero festum absque octava transferatur a die obitus in diem immediate sequentem, nec a Capitulo fiat de hoc sequenti sed solummodo commemoratio,

³ D. 4078; et 4283.

DE HORIS CANONICIS RECITANDIS.

in Matutino et secundis Vesperis dicitur *meruit supremos*; si saltem a Capitulo fiat de S. Confessore translato, dicitur non tantum in primis Vesperis, sed etiam in Matutino et secundis Vesperis *Meruit beatas scandere sedes*,⁴ quia officium continuatur eo modo quo incipitur.

4. Hymnus *Veni Creator* semper concluditur *Deo Patri sit gloria. Et Filio qui a mortuis etc.* Doxologia praefati hymni ita propria censetur, ut numquam quovis anni tempore vel quocumque occurrente festo, in aliam sit mutanda.⁵

⁴ D. 13. Jun. 1899, n. 4033.

⁵ D. 20. Jun. 1899, n. 4036.

CAPUT II.

DE RELATIONE OFFICIORUM INTER SE.

ART. I.

DE OCCURRENTIA ET TRANSLATIONE.

333. Officium dicitur occurrere cum alio officio, si in unam eandemque diem incidat. (Concurrit officium praecedentis diei cum officio sequentis diei, in Vesperis.)

2. Occurrentia est vel *accidentalis* vel *perpetua*, prout officia vel certis tantum annis vel quolibet anno eodem die occurrunt.

3. Effectus occurrentiae sunt: (a) Officium praestantius celebratur; (ò) Officium minus praestans vel commemoratur vel accidentaliter transfertur vel perpetuo reponitur vel omittitur.

4. Officia, quae non admittunt festum 1. cl. occurrens, sunt :

- (a) Dominicae et feriae privilegiatae 1. cl.
- (&) Festa 1. cl. primaria universalis Ecclae.
- (c) Vigilia Nativitatis Dni et dies octava Nativitatis.
- (d) Dies Octavae Epiphaniae et Corporis Christi (exceptis festis 1. cl. primariis universalis Ecclae1).
- (c) Vigilia Pentecostes.
- ¶/ Dies infra octavas Paschatis et Pentecostes.

Officia insuper quae non admittunt festum 2. cl. sunt:

- (r/) Dominicae priv. 2. cl. ;
- (b) Dies infra oct. Epiphaniae et Corp. Christi.

5. *Quaenam festa transferri vel reponi possunt?*

(n) Accidentaliter transferri possunt festa 1. et 2. cl. tantum.

(&) Perpetuo reponi possunt: 1° Festa 1. et 2. cl. 2° Alia festa tantum, quae sunt propria alicujus Nationis,

Dioecesis, Ordinis, Instituti vel particularis ecclesiae, quae in *tota* Natione, Dioecesi, etc. impediuntur.

6. Idcoque casu supra (b) 2° excepto festa duplicia (maiora et minora) et festa semiduplicia, si occurso majoris festi seu officii quomodocumque etiam perpetuo impediuntur, non transferuntur, sed ipso die quo cadunt, de eis fit in utrisque Vesperis et Laudibus commemoratio, cum nona lectione historica, sive una ex duabus aut tribus, si tamen haec eo die fieri possint; secus hujusmodi festa duplicia et semiduplicia eo anno penitus omittuntur.²

7. De festis duplicibus et semiduplicibus, quoties reduci debent ad modum simplicis, fit commemoratio, ad instar dici octavae et Dominicae, in utrisque Vesperis et Laudibus, praeterquam in omnibus duplicibus primae classis, omittitur nempe commemoratio in festis primariis Domini 1 cl. Universalis Ecclesiae; in aliis festis 1. cl. fit commemoratio ad Laudes (et in Missis privatis) tantum.³

8. “Nona lectio historica” talis festi duplicis vel semiduplicis impediti seu “per accidens simplicis” non legitur in festis duplicibus primae classis nec in ullis Dominicis; omittitur etiam (a) in officiis trium lectionum; (b) infra octavam Corporis Christi; (c) quando nona lectio legitur homilia; (d) si lectiones istae secundi Nocturni non sint propriae et historicae.

334. Regulae translationis principales:

I. In occurso festorum, quae transferri possunt, festum ritus altioris celebratur, et festum minoris ritus transfertur.

II. In paritate ritus major solemnitas attendenda est, scilicet si festum celebretur cum feriacione, etiam in foro sublata, aut cum Octava.¹

III. In paritate ritus et solemnitatis festa primaria secundariis praefenda sunt. Catalogus festorum, quae uti primaria vel secundaria retinenda sint, in Breviario invenitur.

Distinctio inter primaria et secundaria festa respicit etiam duplicia minora ac semiduplicia tam in occurso quam in concursu.²

Dies octava est primaria vel secundaria prout festum, ad quod

² Add. B'. 4.

³ Add. VII. 1.

¹ Add. TT.

2D. 3837.

illa pertinet, primum vel secundarium est. Dies infra octavam quamcumque tanquam secundarii habendi sunt.³

IV. In paritate ritus solemnitatis et qualitatis⁴ praefertur festum *dignius* (maj. dignit. person.), et quidem hoc ordine: 1° Festa Domini (inter quae fest. Ded. Eccl.). 2° Deiparae Virg. 3° SS. Angelorum. 4° S. Joannis Bapt. 5° S. Joseph. 6° SS. Apost. et Evangelist, (etiam S. Barnabae').

V. Festi proprietas attendenda est, qua festum, quod est magis proprium seu particulare praefertur festo universali. Talia festa propria sunt: 1° Dedicationis et Tituli Ecclae propriae, Patroni principalis loci, Tituli et S. Fundatoris Ordinis; 2° Patroni loci secundarii, Sancti in Martyrologio vel in ejus Appendice approbata descripti, cujus habetur corpus vel aliqua insignis reliquia, vel Sancti, qui ad Eccliam vel locum vel personarum coetum speciales habeat relationes. Igitur Festum quodvis istiusmodi proprium, ceteris paribus, praefertur festo universalis Ecclae. Excipiuntur tamen Festa d. 1. cl. primaria universalis Ecclae; Dominicae, Feriae, Vigiliae et Octavae privilegiatae, quae sunt uniuscujusque loci propria.

Festa vero aliquibus locis ex mero Induito Sanctae Sedis concessa non censentur propria sensu, quo supra; itaque non praeferuntur.

VI. Natalitia dies, qua, ceteris paribus, postponitur festum cui dies solummodo assignata est. Dies natalitia Sanctorum (festum Praecursoris Domini excepto) est intelligenda illa, qua iidem Sancti aeternam ingrediuntur vitam, atque illa quam pro quasi-natalitia S. Sedes eligit extra natalitiam ad liturgica festa recolenda.⁶

VII. Dignitas exigua, quam habet Martyr Pontifex prae Martyre tantum, Martyr prae Confessore etc.

Conferatur *tabella occurrentiae* in Breviario posita.

2. *In quam diem festa transferri debeant*

Festa duplicia 1. et 2. classis tum accidentaliter tum perpetuo impedita transferenda sunt in proximiorum insequentem diem, quae libera sit ab alio festo duplici 1. vel 2. classis, a Vigilia privilegiata et ab aliis Officiis hujusmodi festa excludentibus, et etiam, si agatur de perpetua repositione, ab aliqua die Octava duplici majori, si vero agatur de accidentali repositione, a quavis Dominica.

Duplicia vero 1. et 2. cl. certis feriis assignata, si perpetuo impediuntur item tamquam in sede propria reponuntur in feria proxime insequente perpetuo libera.⁷

3D. 3886. 2. 1.

5 D. 4080.

4 Vox *qualitas* hic ad distinctionem inter festa primaria et secundaria refert.

6 D. 3811. 5.

7 Add. IV. et V.

3. *Quo ordine plura festa transferri debeant?*

1° Prius transferuntur festa majoris ritus.

2° In paritate ritus attenditur major solemnitas, scii, si festum celebretur cum feriatiōe etiam in foro sublata, aut cum Octava.

3° In paritate ritus et solemnitatis festa primaria transferuntur ante festa secundaria.

4° In paritate ritus, solemnitatis et qualitatis servatur ordo dignitatis (majoris), ut supra n. 334. IV.

5° In paritate ritus, solemnitatis, ordinis ac dignitatis servandus est ordo Kalendarii seu temporis.⁸4. *De die fixa.* Quando festum duplex 1. vel 2. classis ob occursum alterius officii praestantioris semper sit impeditum, tali festo assignari debet prima dies non perpetuo impedita (ut supra n. 2.) tamquam propria et perpetua sedes ipsius festi, seu ipsius *dies fuca*; ita ut ab ea festum amplius amovendum non sit ob alia officia majora translata.

5. Quae mutatio in diem fixam fieri potest inconsulta S. Congregatione cum Episcopi approbatione, sive pro tota Dioecesi sive pro Ecclesia particulari, e. g. ob festum Titulare vel Dedicationis. De trans. Ss. Sociorum alicuius Sancti v. n. 340, 2.

ART. II.

DE CONCURRENTIA.

335. Concurrentia est obviatio officii diei praecedentis cum officio diei sequentis, (quando officia ista Vesperas intermedias exigunt. In concurrentia aut Vesperae integrae fiunt de alterutro concurrentium, aut Vesperae inter utrumque dimidianur, ita ut psalmi dicantur de praecedenti et a Capitulo cum reliquis fiat de sequenti.

2. *TC(julae concurrentiac,*¹ I. Quando officium praecedens et subsequens non sunt ejusdem ritus, Vesperae integrae fiunt de officio altioris ritus. Ab hac regula excipiuntur: Ie dominicae majores, quae integras Vesperas habent in concursu eum quovis festo, nisi sit ritus duplicis 1. vel 2. cl.: 2" dominicae minores, quae integras Vesperas habent in concursu cum aliis festis exceptis duplicibus 1. et 2. cl., festis Domini et diebus Octavis privilegiatis festorum Domini.

II. In paritate ritus integrae Vesperae erunt de festo

^{*} Add. II.¹ Add. VT. et II.

solemniori cum commemoratione de altero. Attamen quaevis dies octava praeferentiam habet super festum ejusdem ritus.

III. In paritate ritus et solemnitatis integrae Vesperae erunt de festo primario cum commemoratione de altero.

IV. In paritate ritus, solemnitatis et qualitatis Vesperae integrae erunt de festo digniore; dignitas attenditur insignis, ut supra 334.

V. In paritate ritus, etc. Vesperae regulariter fiunt a Capitulo de sequenti cum commemoratione praecedentis. Dicitur *regulariter*, quia aliquando in propriis locis aliter disponitur, ut infra octavam Nativitatis Domini; aut si agatur de eodem Sancto vel mysterio; tunc enim Vesperae integrae sunt de praecedente, nihil de sequente; vel vice versa, i. e. totum de sequente si sit nobilius, nihil de praecedente.

Conferatur *tabella concurrentiae* in Breviario posita.

ART. III.

DE COMMEMORATIONIBUS.

336. Commemoratio fit de officio, quod fieri nequit ob aliud praestantius officium, sive concurrens (in Vesperis), sive occurrens (in Laudibus vel Vesperis et aliquando in Matutino per 9^m lectionem).

2. De quavis Dominica etiam communi semper fit commemoratio in utrisque Vesperis et Laudibus.¹

3. De feriis majoribus² semper fit commemoratio in Laudibus et Vesperis; excipe ferias Quatuor Temporum Septembris et feriam II. Rogationum, de quibus fit commemoratio in Laudibus tantum. (Feriae primas Vesperas non habent.)

4. De vigiliis fit commemoratio in Laudibus, exceptis 1° vigiliis quae occurrunt in feria majori, de quibus nihil fit in officio, sed tantum in Missa; 2° vigiliis quae occurrunt *accidentaliter* vel concurrunt cum duplici 1^{ae} classis, in quo nihil fit de vigilia praeter vigiliam Epiphaniae. (Vigilia

¹ Add. VII. De 9^a lectione v. ² Vide n. 320.

n. 331. 5.

occurrens in Dominica et Vigilia *perpetuo* impedita a Duplici 1. classis anticipantur.)

5. De festis duplicibus et semiduplicibus ad modum simplicis redactis commemoratio fit in utrisque Vesperis et Laudibus. Quae commemoratio in duplicibus 1^{ae} classis primariis Domini Universalis Ecclesiae omittitur, in ceteris festis 1. cl. fit tantum in Laudibus ³ (et Missis privatis).

6. De simplici fit commemoratio in ejus primis Vesperis et Laudibus; secundas Vesperas non habet. Excipe: 1° si occurrat vel concurrat cum duplici 1^{ae} classis, omnino omittitur; item si concurrat cum d. 2. cl.; 2° si occurrat cum duplici 2^{ae} classis, commemoratur in Laudibus tantum.⁴

7. De die infra octavam communem fit commemoratio in Laudibus et Vesperis (ex secundis Vesperis nisi sequenti die de ea fiat officium); omittitur vero in occurso et concursu cum duplici [†] vel 2^{ae} classis.⁵

De die infra oct. simplicem non amplius fit commemoratio, sed tantum de die octava, quae est ritus simplicis.

8. De die octava (octavae communis) fit commemoratio in utrisque Vesperis et Laudibus, exceptis secundis Vesperis, si concurrant cum sequenti duplici 1^{ae} classis.

Octavae quae in Breviario non sunt descriptae, omnino cessant a feria IV. Cinerum usque ad Dominicam in Albis, a vigilia Pentecostes usque ad festum SS. Trinitatis et a die 17. Decembris (qua die incipiunt antiphonae majores O) usque ad Nativitatem Domini, ubique inclusive.⁶ Octavae non cessant adveniente festo Corporis Christi.⁷

337. *Sequentes commemorationes fiunt in Festo I. cl.*

(a) In 1. Vesperis:

1° de praecedenti Festo 1. vel 2. cl.;

2° de Dominica quacumque;

3° de die infra Octavas privilégiâtes Nativitatis, Epiphaniae, Ascensionis, Corp. Christi, Ss. Cordis.

4° de Feria majore Adventus et Quadragesimae.

(b) Ad Laudes:

1° de Dnca quacumque;

•Nov. Ruhr. VII. 1.

« De eius nona lectione cf. n.

331. 5.

⁶ VII. 1. 2.

•III. 5.

⁷ D. n. 4280.

- 2° de Octava privilegiata;
- 3° de Feria maiore;
- 4° extra Festa primaria Domini I. cl. Ecclesiae universalis de quolibet Duplici (sive maiore sive minore) aut semiduplici.

(c) In 2. Vesperis:

- 1° de Dnca quacumque;
- 2° de Octava privilegiata;
- 3° de Feria maiore Adv. et Quadr.;
- 4° de quacumque Duplici vel Semiduplici sequenti etiam redacto.

N.B. Dies infra Octavam communem et Officium simplex non commemorantur, licet die sequenti officium de iis fiat.

2. *Sequentes commemorationes fiunt in Festo II. cl.*

(1) In 1. Vesperis:

- («) ut in Festis I. cl.;
- (6) de Duplici praecedenti (etiam redacto);
- (c) de Duplici vel Semiduplici occurrente redacto.

(2) Ad Laudes:

- («) ut in Festis I. cl. nn. (b) 1° 2° 3°;
- (b) de Duplici vel Semiduplici redacto;
- (c) de Vigilia;
- (d) de Simplici (non tamen in Missa cantata vel conventuali).

(3) In 2. Vesperis:

- («) ut in Festis I. cl.;
- (b) de Dupl. vel Scmid. occurrenti redacto;

N.B. Dies infra Octavam communem et Officium Simplex non commemorantur etiamsi sequenti die officium de eis agendum sit.

338. Mutanda sunt antiphona et versus commemorationis faciendae si eadem sint ac in officio, ne bis dicantur, hoc modo:

1° pro Simplici et Festo redacto, quod ad 2. Vesperas non habet commemorationem in primis Vesperis antiphona et versus commemorationis sumuntur e Laudibus; et in Laudibus ex primis Vesperis eiusdem Communis;

2° pro festo ad instar simplicis redacto, si in utrisque Vesperis commemoetur, in primis Vesperis antiphona et versus sumuntur e secundis Vesperis; in Laudibus ex primis Vesperis; ac in secundis Vesperis antiphona e Laudibus, versus ex primis Vesperis (excipitur commemoratio alicuius S. Virginis facienda in festo

alterius S. Virginis; tunc in primis Vesperis antiphona sumenda est e Laudibus);

3° Si vero plures commemorationes faciendae sint ex eodem Communi, S. R. C. haec statuit:

“*Ad Vesperas* dictis Antiphona et v. de 1 et 2 Vesperis, altera Commemoratio fit per Antiphonam de Laudibus et v. ex 2 Nocturno; ultima vero per primam Antiphonam et v. ex 3 Nocturno.

2. *Ad Laudes xcyq*, dictis Antiphona et v. de Laudibus, prima Commemoratio fit per Antiphonam et v. de 1 Vesperis; altera vero per Antiphonam de 2 Vesperis et v. ex 2 Nocturno; tertia tandem per primam Antiphonam et v. 3 Nocturni.” 8

3. Si antiphona sit eadem, sed versus diversus, sola antiphona mutatur; si versus sit idem, sed antiphona diversa, solus versus mutatur.

Pro die infra octavam antiphona et v. ex secundis Vesperis festi sumuntur.

4. *Quo ordine commemorationes faciendae sint?* Post orationem diei ante ceteras commemoratio semper agenda est de festo, seu de officio, quod concurrat; deinde reliquae juxta ordinem sequentem: “1° de Dominica qualibet vel de Vigilia Epiphaniae; 2° de die infra Octavam Epiphaniae aut Corporis Christi; 3° de die Octava Duplici majori; 4° de Duplici majori; 5° de Duplici minori; 6° de semiduplici; 7° de die infra Octavam Nativitatis Domini, Ascensionis et Ss. Cordis; 8° de die infra Octavam communem; 9° de Feria VI. post Octavam Ascensionis; 10° de Feria majori; 11° de Vigilia communi; 12° de die Octava Simplicis; 13° de Simplicis.” 9

8 D. 4042. 5.

9 Add. VII. 5.

CAPUT III.

DE OFFICIIS VEL FESTIS SPECIALIBUS.

ART. I.

DE PATRONO ET TITULARI ECCLESIAE PROPRIAE.

339. Titularis Ecclesiae, qui etiam appellari quandoque solet patronus Ecclesiae, distinguitur a Patrono Loci, puta Civitatis, Provinciae, Regni etc. Titularis enim, sive Patronus Ecclesiae is dicitur sub cuius nomine Ecclesia fundata est, et a quo appellatur. *Patronus* autem Loci proprie is est, quem certa Civitas, Dioecesis, Provincia, Regnum etc. sibi delegit velut singularem ad Deum Patronum, accedente confirmatione Sedis Apostolicae.¹

2. “In quibusvis Ecclesiis publicisque Oratoriis, vel consecratis vel saltem solemniter benedictis, Titularis Festum quotannis est recolendum sub ritu duplici primae classis cum octava.¹ Titularis Festum a toto Clero (cui “eadem Ecclesia propria est, aut ratione beneficii, aut ratione subjectionis” 3), si extiterit, vel a Sacerdote Rectore Ecclesiae aut publico Oratorio addicto, per integrum Officium celebrabitur: secus, in defectu cuiusvis Cleri, per solas Missas juxta Rubricas. In Oratoriis autem, quae existunt in aedibus episcopalibus, Seminariis, Hospitalibus, Domibusque Regularium, relativum Titularis Festum non celebrabitur, nisi in casu quo aliqua ex iis consecrata vel benedicta solemniter fuerint.”⁴

¹ D. 304S; et Can. 1278.

² Can. 1168. Cf. C. Pl. Balt. II. η. 384.

³ D. 3863. 2.

⁴ D. 4025.—Capella principalis Seminariorum solemniter benedicta cum speciali titulo, gaudet privilegiis, quae competunt Sanc-

tis vel Mysteriis titularibus cuiusvis Ecclesiae, sive Oratorii publici solemniter benedicti, ut in Oratione *A cunctis* et in Suffragio Sanctorum ad Laudes et ad Vesperas Titularis nominetur. D. 4110.

Sacerdos duabus Ecclesiis adscriptus, vel qui duo habet beneficia, de utriusque Titulari recitare tenetur officium ritu supradicto.⁵ Sed publicum officium et Missa cantata conformari debent Ecclae, in qua fiunt, absque respectu ad alteram.

Missionarius qui curam parochialem exercet in pluribus simul Ecclesiis, dum in una tantum proprie residet, tenetur ad celebrandum Titulum “tantum Ecclesiae, apud quam residere solet; vel dignioris”⁶ ecclesiae.

3. Festa Patronorum principalium Civitatis, Dioecesis, Provinciae civilis et Nationis, Clerus saecularis et regularis ibi degens et Kalendarium Dioecesane sequens, sub ritu Duplici I classis cum Octava celebrabit; Regulares vero proprio Kalendario gaudentes Festa solemniora Patronorum principalium celebrare debent (absque tamen Octava),⁴ ita ut non amplius teneantur ad Officia alicui regno, provinciae, aut dioecesi concessa; neque ad Officia localia, quae adnexam habuerunt feriacionem, nunc autem habent suppressam.”⁷

4. Si Festum Patroni principalis aut Tituli (aut Festum Tituli vel Sancti Fundatoris Ordinis seu Congregationis) per accidens impediatur, de eo in die sua permittitur una Missa in cantu vel Commemoratio in Missa cantata dici currentis quamvis conventual! juxta regulas de Missis vot. solemnibus. (Supra n. 65.)

5. Quilibet alicuius Ecclesiae servitio addictus tenetur in Suffragio de omnibus Sanctis exprimere nomen Sancti Titularis propriae Ecclesiae,⁸ dummodo Titulus non sit Persona divina vel Mysterium Domini, aut de ipso factum non fuerit Officium vel Commemoratio, aut illius nomen non sit in Suffragio expressum; ac nomina Sanctorum Angelorum et S. Joannis Bapt., si Titulares fuerint, praeponuntur nomini S. Joseph. In hisce autem omnibus casibus omittuntur verba *atque beato N.*—Si Missa vel Commemoratio fuerit de Sancto Joseph aut de Sanctis Apostolis Petro et Paulo omittuntur verba quae eos respiciunt.

»D. 2002. 5; et 2849.

Feb. 1914.

• D. 3554; et 3571 ad 2.

«Regulares addunt etiam no-

⁷ Nov. Rubr. IX. 3; et D. 28.

men proprii Fundatoris

Si vero Officium vel Commemoratio fuerit de B. Maria λ' ., tunc dicitur Suffragium alterum (ut in novo Breviario), in quo, si Titularis ante omnes nominandus fuerit, particula *cum* omittitur ante nomen SS. Petri et Pauli ac praeponitur nomini S. Joseph.

340. Officium Patroni vel Titularis, sin proprio loco habeatur, sumitur de Communi juxta qualitatem Sancti. Lectiones 1 Nocturni in festo non leguntur de Scriptura, sed de Communi. Si duae sint Orationes sumitur prima vel secunda, prout lectiones 3 Nocturni ex 1 vel 2 loco sumuntur, ut una eademque Missa officio quoad Orationem et Evangelium correspondeat.¹

2. “Si Patronus loci praecipuus aut Titulus Ecclesiae aut alius Sanctus sub ritu duplici 1. vel 2. cl. alicubi celebrandus,” qui est vel loci Patronus secundarius, vel Sanctus in Martyrologio vel in ejus Appendice approbata descriptus, cujus habetur corpus vel aliqua insignis reliquia, vel Sanctus, qui ad Ecclesiam, vel locum, vel personarum coetum speciales habeat relationes, “descriptus sit in Kalendario cum aliis Sanctis, quibus est ex natura sua conjunctus, scilicet quando inter eos necessaria consanguinitatis aut affinitatis ratio intercedit, non est a Sociis separandus. Si vero illis conjunctus sit ex occasione tantum, quia scilicet eadem die obierint, tunc a Sociis separatur, et de eo agitur Festum sub ritu competenti. Quod si Socii sint cum eo descripti in Kalendario sub ritu pariter Duplici 1. vel 2. classis, tunc Socii in proxima die non impedita reponuntur juxta Rubricas sub ritu, quo in Kalendario inscribuntur; si vero inscripti fuerint sub alio quovis ritu, de eis fit aut omittitur Commemoratio, juxta superiores Rubricas, in Officio ipso de Patrono aut alio Sancto proprio, ut supra.”

“Si Patronus secundarius, vel alius Sanctus proprius, ut supra, qui sub ritu duplici, majori, vel minori aut semiduplici celebrari debeat, pariter cum Sociis descriptus sit in Kalendario sub ritu simplici, de eo fit Festum ritu competenti, et de Sociis fit tantum Commemoratio juxta Rubricas. Si tamen intra eos necessaria consanguinitatis aut affinitatis ratio intercedat, vel etiam si eodem loco, eodem tempore, eadem de causa vitam obierint, Patronus aut alius Sanctus proprius a Sociis non separatur, sed de omnibus simul celebratur Festum sub ritu qui Patrono aut Sancto proprio competat. Quod item fit, si omnes qualibet de causa simul in Kalendario descripti tñnt sub ritu duplici majori vel minori aut semiduplici. Tñ his tamen casibus Patroni vel Sancti proprii

nomen et gesta, quae sejuncta sint, in Oratione et Lectionibus II Nocturni nomini et gestis Sociorum praeferuntur.”²

3. Infra octavam, si aliud festum duplex majus aut minus vel semiduplex vel Dominica occurrat, fit commemoratio octavae in Laudibus, Missa et Vesperis (semper ex 2. Vesp.). Si festum 9 lectionum non occurrat, fit de die infra octavam. De die octava fit officium juxta regulas occurrentiae.

4. In Ecclesiis et Oratoriis publicis saltem benedictis, quibus nullus Clerus adscriptus est, de Titulari in ejus festo Missa cantari potest sub ritu dupl. 1no classis eum *Gloria*, *Credo* et commemorationibus, quae in festis 1 cl. admittuntur (nihil de simpl., vigilia et die infra octavam communem), omnibus diebus non tantum quibus permetteretur officium si fieri deberet, sed etiam, quibus Missam de Titulari juxta tit. VI. Rubr. gen. Missalis cantare licet.³

ART. II

DE DEDICATIONE ECCLESIAE PROPRIAE.

341. De Dedicatione Ecclesiae fit sub ritu duplici primae classis cum octava: (a) in ipsa Dedicationis die, peracta hora minori Tertia; (b) in anniversario Dedicationis; Ecclesiae non consecratae seu tantum benedictae non fit Dedicatio.

2. In ipsa die Dedicationis, etsi ejus Officium ab Officio nobiliori impeditum fuerit, celebratur Missa de Dedicatione ad modum votivae sollemnis pro re gravi. In hac Missa, sub unica conclusione cum prima Oratione, additur Commemoratio Mysterii vel Sancti, in cujus honorem Ecclesia dedicatur. Haec Missa prohibetur in Duplicibus 1. cl. Domini, primariis universalis Ecclesiae et in Dominica Palmarum; quibus diebus Commemoratio tantum Dedicationis et Titularis additur in Missa diei.¹

3. In benedictione primarii lapidis et in benedictione sollemni alicujus Ecclesiae dicitur Missa de Mysterio vel Sancto in cujus honorem ecclesia fundatur vel benedicitur; dummodo non occurrat dies Missas votivas pro re gravi ex-

² Novae Ruhr. IX. 4. 5.

³ Add. II. 7.

«D. 1228.

eludens; quo in casu in Missa diei additur Commemoratio Titularis.²

4. Anniversarium Dedicationis celebrandum est in officio et Missa singulis annis die ipsa mensis, qua consecratio fuit peracta.—Si per accidens impediatur vide n. 88.

5. Anniversarium Dedicationis Ecclesiae ab omni Clero recolatur, qui ad eandem Ecclesiam utpote propriam pertinet. Quod si alicui Dioecesi vel Instituto concessum sit Anniversarium Dedicationis omnium Ecclesiarum uno eodemque die celebrare, omnes et singuli de relativo Clero, quibus Indultum favet, dictum Festum semel celebrabunt, dummodo Ecclesia propria consecrata fuerit, cujuscumque particularis alterius Ecclesiae Dedicationis Festo omisso praeter Ecclesiam Cathedralis. Hujusmodi vero festum in illis Ecclesiis, quae consecratae non sunt, celebrari nequit.³

6. De octava Dedicationis idem valet ut supra de festo Titulari n. 340. 3.

Duodecim Cruces, quae in Dedicatione Ecclesiae super parietes pinguntur vel inciduntur, omnino perpetuis futuris temporibus remanere debent in testimonium Consecrationis Ecclesiae; et si destructae fuerint, eadem iterum depingendae sunt, omissa unctionis caeremonia.⁴

7. Cerei duodecim in Anniversario Ecclesiae consecratae accendi debent per integrum solum diem incipiendo a primis Vesperis; in die vero octava possunt, sed non debent cerei accendi.⁵

ART. III.

DE DEDICATIONE ET TITULARI ECCLESIAE CATHEDRALIS.

342. Anniversarium Dedicationis Ecclesiae Cathedralis et Festum Titulare ejusdem celebranda sunt sub ritu duplici 1. classis cum Octava per totam Dioecesim ab universo Clero saeculari et etiam regulari Kalendarium Diocesanum adhibente; a Regularibus vero proprium Kalendarium habentibus absque Octava.¹

² Add. II. 9.

³ D. 28. Oct. 1913, I. 1. f.

⁴ D. 3157. 4.

⁵ D. 3876. 6 et 7.

¹ Nov. Rubr. IX. 2.

2. Festa praedicta sunt semper primaria etiam extra ipsam Cathedralem et pro Regularibus ;² ideoque in Festo Dedicationis et per oct. ubique dicitur *Credo*; sed non in Festo Titularis (extra Cathedralem) nisi aliunde Titulari debeatur.

3. Tria festa, sci. Deductio Basilicae Ss. Salvatoris, S. Mariae ad Nives, S. Petri et S. Pauli extra moenia, quamvis non propria, sunt primaria, “in venerationem quatuor Basilicarum, quae Urbis quidem sed et Orbis quoque maximo jure sunt.”

ART. IV.

DE FESTIS, QUORUM SOLEMNITAS IN DOMINICA CELEBRATUR.

343. Solemnitas externa Ss. Corporis Chr. et Ss. Apost. Petri et Pauli in Statibus Foederatis Amer. Septentr. de praecepto transfertur in Dominicam sequentem.¹

“Pro solemnitate, quae transfertur, nonnisi unica Missa intelligitur, more votivo canenda, ut in Festo, cum *Gloria*, una tantum Oratione, *Credo* et Evangelio S. Joannis in fine: ubi tamen non adsit Missae Conventualis obligatio, addatur sola commemoratio Dominicae sub distincta conclusione, ejusque Evangelium in fine.”²

2. Officium vero tam publice quam privatim et reliquae

² Ibid. IX. 1; ct D. 4249. 2. et 3.

¹ Pro Dioecesisbus **Statuum** Foederatorum Americae Sept, “ad festum SS. Apostolorum Petri et Pauli, quod spectet S. Sedes induisit quod ejusdem festi solemnitas in diem Dominicam proxime sequentem transferatur, ut habetur in literis S. Congr. de Prop. Fide ad Archiepiscopum Baltimorcnsium diei 19. Decembris. 1840.” [Vid. Coll. Lacens. III. p. 77 c.] Acta et Decr. Couc. Plen. Balt. III. p. CV.

² D. 3754. 2. Hoc decretum in hisce regionibus, ubi obligatio Missae conventualis non adest, ita intelligendum videtur: In Ecclesiis, in quibus plures dicuntur Missae, solemnior cantatur de festo translato ad instar Missae votivae sollemnns, absque commemoratione Dominicae, cum ult. Evang. Sti. Joannis: in Ecclesiis, in quibus unica Missa celebratur, haec est de festo translato, sed addita **sola** commemoratione Dominicae, cujus Evangelium in fine.

Missae in tali Dominica non sunt de solemnitate translata, sed juxta consuetum ordinem; Vesperae tamen solemnes cantari possunt de festo translato, dummodo non omittantur Vesperae Officii currentis, ubi adest obligatio.³

3. Solemnitas transfertur non tantum in Ecclesiis parochialibus, sed etiam in Oratoriis publicis, in quibus Missa cantari solet, sive ad Saecularem sive ad Regularem Clerum illae pertineant.⁴

Transferenda est solemnitas, quamvis in ipso festo fiat.

4. Transferri nequit solemnitas in Dominicam proximam, si haec sit Dominica privilegiata 1^{nc} classis, Vigilia Nativitatis, Festo Circumcisionis, Die Octava Epiphaniae, vel etiam festo altioris ritus aut dignitatis impedita. In hoc casu solemnitas et Missa votiva transfertur in Dominicam proximam non similiter impeditam. Transferri potest in Dominicam, in qua occurrit festum dupl. 2^{nc} classis, vel etiam festum 1^{ao} classis, at minus dignum quam festum solemnitatis translatae. Si festum et solemnitas transferenda sint aequalis dignitatis, festum celebratur et solemnitas transfertur in proximiorum Dominicam non impeditam.⁵

5. Si Festum, cujus esset transferenda solemnitas, incidat in ipsam Dominicam 1ⁿ classis privilegiatam (Dominica Palmarum excepta), tunc cantabitur Missa de Dominica et illius primae Orationi adjungetur, sub unica conclusione, occurrentis Festi commemoratio; et de solemnitate nihil amplius fit.

Si vero incidat in Dominicam Palmarum aut in Festum aliquod ex solemnioribus universalis Ecclesiae, nulla de eo commemoratio fiat, neque transferatur solemnitas, sed officium tantum juxta Rubricas.⁶

6. Si duae solemnitates translatae in eandem Dominicam incidant, fiat de solemnitate digniori; et minus digna transferatur in Dominicam proximiorum non impeditam.⁷

7. Ubi Solemnitas externa Festorum, quae antea alicui Dominicae perpetuo affixa erant, in ipsa Dominica celebratur,

3D. 3441.

6 D. 3754. 3.

4 D. 3754. 7.

7 Ibid. 6.

5 Ibidem, 4 et 5.

() de Solemnitate Festi Duplicis 1. classis et de Festivitate Sacratissimi Rosarii permittuntur Missae omnes (praeter Conventualem semper de Officio diei dicendam) ;

() de Festo Duplici 2. classis permittitur tantum unica Missa sollemnis vel lecta.

Prohibentur tamen in omnibus Dominicis violaceis et in Dom. in Albis et in aliis Dominicis, in quibus fiat Officium nobilius ipso Festo ; sed in casu, praeterquam in Duplicibus 1. classis Domini Ecclesiae universalis, in omnibus Missis, quae alioquin de Solemnitate externe celebrata permitterentur, addatur ejus Oratio sub unica conclusione cum prima. Ubi tamen adest obligatio Missae Conventualis, non permittitur in casu alia Missa sollemnis, sed Oratio de Festo externe tantum celebrato addi poterit, uti supra, in ipsa Missa Conventual!⁸

8. Omnes Missae de his Solcmnitatibus semper dicantur ut in ipso Festo, addita Oratione de Officio diei et omnibus aliis, quae dicendae essent, si Festum ipsa Dominica incidisset, scii :

(a) in M. cantata vel lecta de Duplici 1. cl. omittitur omnis commem, praeter Duplex 1. et 2. el. et Dominicam;

(b) in M. cantata de Duplici 2. cl. omittitur solum commem. Octavae et Simplicis;

(c) in M. lecta de Duplici 2. cl. fit omnis commem, excepta die infra Octavam communem.

9. In Ecclesiis et Oratoriis publicis aut semipublicis, ubi celebratur in Dominica post diem propriam solemnitas externa Festi Patroni principalis, aut Tituli vel Dedicationis Ecclesiae propriae, aut etiam Tituli vel Sancti Fundatoris Ordinis seu Congregationis, in ipsa Dominica *una Missa cantata et una. Missa lecta* de Festo celebrari potest.

Hae Missae sequuntur regulas de Missa votiva sollemni quoad dies impeditos, Orationes, Commemorationes.⁹

10. “Indulgentiae adnexae festis vel sacris supplicationibus vel precibus novendialibus, septenariis, triduanis, quae ante aut post festum vel etiam eius octavario perdurante peraguntur, translatae intelliguntur in eum diem, quo festa huiusmodi legitime transferantur, si festum translatum

^s D. 28. Oct. 1913, T. 2.

[®] Add. IV. 3.

habeat officium cum Missa sine sollemnitate et externa celebratione ac translatio fiat in perpetuum, vel si transferatur sive ad tempus sive in perpetuum solemnitas et externa celebratio.”¹⁰

ART. V.

DE OFFICIO RATIONE RELIQUIAE.

344. De Sancto, cujus Reliquia insignis adest, potest in ejus festo recitari officium et celebrari Missa cum *Gloria* et *Credo* sub ritu duplici in illa Ecclesia ubi asservatur. In hunc finem requiritur; (a) ut Reliquia sit insignis; (b) ut sit Sancti canonizati et in Martyrologio Romano descripti; (c) ut constet de identitate.¹

2. Reliquia insignis Sanctorum est corpus integrum aut magna pars ejusdem, ut caput, brachium (etiam sola anterior vel superior pars brachii), crus aut illa pars corporis, in qua passus est Martyr, uti maxilla S. Apolloniae, manus, pes, tibia etc. Cor, lingua, manus si ex miraculo intacta conserventur, uti reliquiae insignes haberi debent.²

3. De identitate constare debet, quod scilicet sit de corpore ipsiusmet Sancti, de quo ea die mentio in Martyrologio Romano habetur et non alterius ejusdem nominis; nec officium fieri potest de Sanctis vulgo “baptizatis,” seu quorum nomina fuerunt mutuata ab aliis eo quod nomina propria ignorarentur.⁵ De Reliquiae identitate moraliter certo constare debet per approbationem et recognitionem a competente auctoritate factam. Reliquiae etiam a Romano Pontifice approbatae ab Episcopo loci Ordinario recognoscendae sunt, non ut denuo approbentur, sed r.t certo constet, easdem Romae fuisse approbatas, nullaue sit dubitandi ratio de earumdem identitate, integritate fidelique custodia.⁴ Id vero necessarium non est pro Reliquiis, quas constat, faltem per testes idoneos, esse in antiqua, sexagenaria et ultra, itemque pacifica publici cultus possessione; vel si agatur de corporis parte in qua passus est Martyr, si constet ei suffragari veterem possessionem non modo cultus sed etiam Officii. At ubi Reliquia qualiscumque ab Ordinario vel a Praelato Regulari in

io Can. 922.

2D. 555; et 4041.

iD. 1334. 2 et 3; 1722; et 1853.

3 D. 1670.

4 Gardellini in Decr. 4542, 18.

actu visitationis suspenditur, statim ab officio et cultu cessandum est⁵

De tali Sancto officium recitari potest a clericis illi Ecclesiae adscriptis sine alia licentia S. R. C. aut Ordinarii loci, modo Reliquia omnes conditiones habeat. Officium fit sub ritu duplici minori (nisi Sancto altior ritus aliunde debeat) in die festo, i. e. in die obitus, nisi alius dies per Decretum Apostolicum, aut S. R. C. vel in Martyrologio Romano assignetur.

4. Quando Sanctus, cujus insignis Reliquia habetur, describitur in Kalendario cum aliis Sociis, quum tamen nulla inter cos necessaria consanguinitatis aut affinitatis intercesserit ratio, non est dicendum Officium de omnibus in communi, sed separatim.⁰

ART. VI.

DE OFFICIIS EXTRA DIOECESIM VEL MONASTERIUM RECITANDIS.

345. Episcopi, Canonici et alii choro obstricti, ac Beneficarii (si istorum Beneficium pro titulo Ecclesiam habeat), semper tenentur ad officium propriae Ecclesiae etiamsi ex ea absint. Episcopus tamen potest, quando reperitur in aliquo suae Dioecesis loco, recitare officium Patroni seu Titularis, de quo ibidem recitatur; et Ecclesiam consecrans etiam in Dioecesi non sua officium Dedicationis recitare?

2. Professores et alumni Seminarii sequi debent Kalendarium Ecclesiae ipsi Seminario adnexae, etiam si regitur a Regularibus speciale Kalendarium habentibus.²

3. Alii Sacerdotes et clerici sacculares ad Horas canonicas obligati, qui alibi domicilium figunt, aut pergunt animo figendi domicilium (aut etiam juxta quosdam, ibi manendi majori anni parte), tenentur sequi Kalendarium Dioecesis, ad quam divertunt, eum ejus subditi fiant.³

4. Si vero extra Dioecesim versentur animo ad propriam Dioecesim redeundi, possunt conformari officio loci, in quo morantur, sed non tenentur? Melius autem suum officium

e Do Carpo, Bibi. Iit. ΓΓ. 185,	46.
ex Decr. S. R. C.	2 D. 4194. 8.
« D. 4037. 3.	3 D. 1445,
t D. 827; 1599; 2390. 3; 2682.	< D. 2682. 46.

retinent Parochi vel Viceparochi, qui Ecclesiae suae ligantur; vel ii, qui de loco ad locum peregrinantur; vel qui per breve tempus alibi morantur.

Mutatio fit ad Vesperas; officium enim juxta Matutinum recitatum continuandum est usque ad Vesperas.⁵

Sacerdotes saeculares sine induito neque religiosorum officium assumere neque Horas juxta eorum ritum recitare valent, licet apud ipsos in eorum Monasteriis degant.⁶ Clericus in Ordinibus Sacris constitutus, qui sponte vel invitatus se adjungit Clero, Officium ab Officio ipsius Clerici diversum recitanti, generaliter non satisfacit suae obligationi.⁷ Juxta concessionem Pii IX. Clerus, qui exercitia spiritualia peragit sub directione Sacerdotum Societatis Jcsu, officiis Kalendarii domus dictae Societatis uti potest.⁸

5. Regniaris ex Ordine in quo divinum officium in choro recitatur, “in itinere sequi debet divini officii ordinem coenobii, ex quo discessit: dum pervenit, et manet in altero coenobio, etsi ad tempus, hujus ordinem officii sequatur.”⁹ Regulares, qui praedicationis vel ex alia rationabili causa per aliquot dies a suo Conventu absunt, sequi debent Officia Kalendarii Coenobii, apud quod hospitantur, si in Choro Breviarium recitent; si vero privatim, servare debent Kalendarium Coenobii, a quo discesserunt.¹⁰

6. Clerici saeculares III. Ordinis S. Francisci, nisi ad chorum in aliqua Ecclesia sint obligati, uti possunt Kalendario et Breviario Ordinis Minorum S. Francisci.

5D. 1985. 3.

6D. 2917.

7D. 4011. 3.

8D. 3955.

»D. 2801. 1; et 3436. 2.

io D. 3919. 13.

CAPUT IV.

DE MODO HORAS CANONICAS IN CHORO SINE SOLEMNITATE PERSOLVENDI

ART. I.

BREVIS CONSPECTUS PRO OFFICIALIBUS CHORI.ⁱ

346. Choristae in duas partes fere aequales distribuuntur; *Primus chorus* appellatur illa pars in qua est Hebdomadarius seu Officiator; *Secundus chorus* est altera choristarum. pars. In utroque choro est acolythus: primus acolythus (cantor), qui ad primum chorum, secundus, qui ad secundum pertinet.

2. Hebdomadarius sequentia dicit: *Deus in adjutorium*, ad Matutinum *Domine labia*, ad Completorium *Adjutorium nostrum* et *Converte nos*, Preces (i. e. versus precum), *Confiteor*, Capitula, Absolutiones et Benedictiones (ad Matutinum, Primam et Completorium), Orationes cum *Dominus vobiscum* etc., *Benedicamus Domino*, *Fidelium animae*, *Dominus det nobis suam pacem* (voce media) ; inchoat *Paler noster*, quando alta voce dicendum *Et ne nos inducas*, i: e. in Matutino ante lectiones, in Precibus ad Primam et Completorium ; in

ⁱ Brevis tantum conspectus hoc loco proponitur, etiam Sacerdotibus commendandus, qui sine obligatione chori, e. g. in exercitiis spiritualibus Horas simul recitant. Praesertim hoc casu attendatur, 1° ne unus chorus incipiat, antequam alter suam partem finierit, neve nimis festinetur;

2 Ut in singulis psalmorum versibus asteriscus observetur aliquah pausa;

3° Ne quis vocem prae caeteris elevet vel deprimat; quod quidem, si opportunum videatur, competit soli Hebdomadario vel acolytho inchoanti psalmos. (S. R. C. declaravit, “ad asteriscum in recitatione Horarum canonicarum pausam omnino servandam, non obstante quacumque in contrarium consuetudine.” l>. 3122. 2.)

Cfr. quoad hoc Cap. De Carpo, Caeremoniale juxta ritum Rom.

Precibus ferialibus ad Vesperas et Laudes “totum dicitur clara voce;” alias *Pater noster* dicitur totum secreto, etiam ante lectiones in Officio Defunctorum. Intonat *Te Deum*, antiphonam finalem B. M. V., et, ubi moris est, *Aperi Domine et Sacrosanctae*. Item dicit tres lectiones tertii Nocturni dum dignior chori dicit Absolutionem et Benedictionem.

3. I. Acolythus seu Cantor

dicit: Invitatorium et Ps. *Venite*, choro Invitatorium repetente;

Antiphonam ante et post psalmum 1um, 3um, 5um, 7um etc. psalmumque inchoat.¹

Antiphonam ejusque parvae Horae et Completorii, et primum psalmum inchoat.¹

Versiculos in Vesperis, Matutino, Laudibus et ad commemorationes, antiphonam ad *Magnificat* et *Benedictus* eamque repetit.

Responsoria post lectiones I. et III. Nocturni alternatim cum secundo acolytho.³

Post lectiones II. Nocturni Responsorio subjungit versum.

Lectionem brevem (cum *Jube domne benedicere*) ad Primam et Completorium.

Martyrologium.

Responsoria post Capitulum in parvis Horis et Completorio, omnibus repetentibus.

Nota.—Si officium sit simplex, acolythi nihil unquam simul proferunt, sed Invitatorium, versiculi etc. a solo primo acolytho dicuntur.

¹ I. e. usque ad asteriscum vel primam pausam.

² Vel, ubi mos est, omnes choristae repetunt antiphonas Completorii, imo post quemlibet psalmum in reliquis quoque

II. Acolythus seu Cantor

dicit: Invitatorium et Ps. *Venite* simul cum I. acolytho;

Antiphonam ante et post psalmum 2um, 4um, 6um (seu primum et tertium secundi Nocturni) 8um etc. psalmumque suum inchoat.¹

Versiculos in Vesperis, Matutino, Laudibus et ad commemorationes.

Post lectiones I. et II. Nocturni Responsorio subjungit versum.

Responsoria post lectiones II. Nocturni alternatim cum primo acolytho.

Responsoria post Capitulum in parvis Horis et Completorio, simul cum primo acolytho.

Horis.

³ “Alicubi antiphonae et responsoria dicuntur quidem ordine supradicto, at non a solo acolytho, sed a fota sua parte.” De Carpo.

4. Lectiones Matutini varie juxta consuetudinem distribuuntur, e. g. ita ut sit unus lector pro quoque Nocturno, vel ita ut singulae lectiones a singulis Lectoribus dicantur. "Lectiones I. Nocturni leguntur ab acolytho, secundi a Subdiacono, III. vero a Diacono." 4

5. Chorus, sive primus sive secundus suo acolytho se adjungit, quando iste inchoavit psalmum. Plures psalmi sub una antiphona continuo recitantur cum *Gloria Patri* in fine cujusque psalmi. Hymni ex parte Hebdomadarii inchoantur.

ART. II

DE CAEREMONIIS IN OFFICIO DIVINO SERVANDIS.

347. "Serventur Rubricae quoad tempus standi, sedendi, et genuflectendi in choro/"¹ Sequentia praecipue ex Breviario Rom. et Caeremoniali Ep. desumpta sunt. In privata recitatione (etiam cum socio), laudabiliter, quamvis non de praeepto, servantur.

2. Genuflectendum est utroque genu in Ps. *Venite* ad verba *venite adoremus . . . ante Deum*; infra *Te Deum* ad *Te ergo quaesumus . . . redemisti*; ad stropham *Tantum ergo* et *O Salutaris Hostia* coram SS. Sacramento exposito; secus caput profunde inclinatur; ad stropham. *O Crux ave spes unica*; ad primam stropham hymni *Veni Creator* et *Ave Maris stella*. In his omnibus "ad integram stropham."²

3. Porro utrumque genu flectitur ad antiphonam finalem B. M. V. et ad *Pater, Ave, Credo* in fine Completorii, excepto toto tempore paschali et Dominicis a primis Vesperis, (Sabbato, etiamsi in Quadragesima ante meridiem persolvantur), usque ad crepusculum Vespertinum Dominicae, etiam, si anti solis occasum recitetur Matutinum, sequentis feriae II.³ Ad secundas Vesperas Dominicae standum est etiam post solis occasum. Hebdomadarius tamen ad Orationem semper surgit.⁴ Genuflectitur quoque ad *Aperi Domine* et *Sacrosanc-*

4 Caer. Fr. Min. Germ. inf. et Belg.

1D. 2687. 1.

2D. 1583. 7.

3 Ratione diei Dominicae ob resurrectionem Domini.—Cf. D. 2587; et 2682. 42.

* Ibid.

tac, quae laudabiliter dicuntur. Ad indulgentiam pro Oratione postrema lucranda requiritur genuflexio, solo infirmitatis vel gravioris impedimenti casu excepto.⁵

4. Praeterea utrumque genu flectendum est ad omnes Preces *feriales* (ad Laudes, parvas Horas, Vesperas, Completorium), in feriali officio Adventus, Quadragesimae, Quatuor Temporum Septembris et Vigiliarum (exceptis Vigiliis Nativitatis Domini, Epiphaniae, Ascensionis Domini et Pentecostes); Hebdomadarius manet genuflexus usque ad *Dominus vobiscum* exclusive ante Orationem, alii usque ad *Benedicamus Domino* post ultimam Orationem, nisi statim dicenda sit antiphona finalis B. M. V.

5. Porro genua flectuntur ad Preces in officio defunctorum et ad Litanias, solo Hebdomadario ad Orationes surgente. In Triduo sacro etiam Hebdomadarius manet genuflexus ad Orationem *Respice*. Genuflectunt ad Martyrologium in vigilia Nativitatis Domini ad verba *In Bethlehem Juda . . . seeundum carnem*.

6. Unicum genu flectit ante Altare majus quicumque accedit ad legile vel ad medium chori ad aliquid legendum vel cantandum, vel qui ab una ad alteram chori partem transit.

7. Si per aliquod temporis spatium orandum sit flexis genibus in loco altiori quam locus est pedum, e. g. in genuflexorio, prius genu dextrum flectitur in plano, postea utrumque in altiori; ac similiter in eodem plano, cum discedendum sit, dextrum flectitur, etiamsi in plano oratum fuerit; quod intelligitur, dummodo locus genuilexionem exigat, alioquin enim ante et post orationem profunda inclinatio Cruci exhibetur. Item, cum quis in choro aliquid intonat, quod flexis genibus canendum sit, stans intonat, deinde genuflectit.

8. Standum est in choro,

(a) Ad *Pater, Ave* et *Credo*, tam ante, quam infra et post officium, praeterquam ad Preces fERIALES, preces in officio defunctorum necnon in fine Completorii, quando antiphona finalis dicitur flexis genibus,

(ò) Standum est ab initio omnium Horarum usque ad inceptum primum versum primi psalmi (ad asteriscum vel pausam).

^c S. C. Incl. 7 Jan. 1856, n. ('54; et Nov. Psalterium.

(c) In fine omnium Horarum a finita antiphona ultimi psalmi, exceptis Precibus ferialibus et antiphona finali B. M. V. extra Dominicam et tempus paschale (ut supra ad 3), tunc enim genufiectitur; excepta quoque antiphona ad *Magnificat* et *Benedicius* (in officio cum cantu, si tempus permittat), et excepto Martyrologio; tunc enim sedetur.

(t7) Standum est ad textum Evangelii ante homiliam, ad *Te Deum*, et laudabilius ad Symbolum *Quicumque*.

(e) Ad versus post psalmos Nocturnorum, ad absolutiones et ad primas benedictiones ejusque Nocturni. Hebdomadarius ad singulas benedictiones stare debet,⁶ item lector recitans lectiones, acolythus solus (vel cum socio) recitans antiphonam etc.

9. Sedetur:—

(a) Infra psalmos ab incepto primo versu primi psalmi usque ad finitam antiphonam post ultimum psalmum; attamen quoties in officio cum cantu aliquis ex dignioribus surgit ad intonandam antiphonam, omnes de choro surgunt/ Laudabilis consuetudo, standi infra psalmos, saltem in officio sine cantu, retineri potest. Ad officium tamen defunctorum semper sedetur.⁸

(&) Ad lectiones et responsoria Matutini, excepto textu Evangelii, ad secundam et tertiam benedictionem lectionum et ad Martyrologium; exceptis semper iis qui soli recitant vel intonant; stant enim.

Coram exposito SS. Sacramento “conveniens esset, ut ob reverentiam tanti Sacramenti . . . omnes praesentes, durante officio starent semper capite detecto, et numquam sederent. Quod si ob longitudinem officii praestare non poterunt, non omittant saltem in signum reverentiae detecto capite, divinis officiis assistere.”⁹ Attamen “tolerari potest consuetudo, quod Clerus et populus dum SS. Sacramentum expositum manet, sedeant, secluso scandalo aut irreverentia.”¹⁰

10. Inclinator capitis profunda fit.

(a) Infra versum *Gloria Patri* usque ad *Sicut erat* exclu-

⁶ D. 12. Jul. 1892, n. 3780. 10.

⁷ Vide infra ad Vesperas solemnes.

⁸ Sessio enini est symbolum quietis, et per sessionem innuitur.

nes optare defunctis requiem sempiternam. (De Carpo.)

» Caer. Ep. II. 33, 33.

io D. 3408. 3.

sive, et quoties in fine hymnorum aut alias expresse nominantur tres Divinae Personae, nisi chorales jam sint genuflexi.

(6) Ad nomen *Jesu*, et (minus profunda) ad nomen *Mariae* vel *Sancti*, cujus fit officium, vel specialis commemoratio.

(c.) Ad verba *Sit nomen Domini benedictum* in psalmo *Laudate pueri*; ad *Benedicat* in fine Completorii; ad *Benedicamus Patrem* in Cantico *Trium puerorum*; ad *Sanctus* in hymno *Te Deum* inclinant non cantantes.

(r?) Lector profunde se inclinat Hebdomadario ad verba *Jube domne benedicere*, donec benedictionem acceperit; et Altari inclinat ad *Tu autem Domine miserere nobis* in line primae et secundae lectionis; in fine ultimae genuflectit, et postea choro inclinat. (Si Hebdomadarius lectionem recitat vel cantat, “dignior praesens in choro benedicere debet;”¹¹ solus Episcopus Dioecesanus vel Praelatus habens privilegium dicit : *Jube Domine* etc. et chorus absolute respondet: *Arnen*.)

(e) Profunda corporis inclinatio facienda est infra *Confiteor* usque ad *Misereatur* inclusive; dicens: *Vobis fratres*. et Pos *fratres* Hebdomadarius ad utramque chori partem se vertit, similiter chorus dicens: *Tibi Pater* et *Te Pater* se vertit ad Hebdomadarium.

11. Signum Crucis manu faciendum est:

(u) Ad *Deus in adjutorium* etc. initio Horarum, non autem cum dicitur in psalmis et in precibus et ter ad Primam;

(&) Ad *Adjutorium nostrum* in Precibus ante *Confiteor*, (non autem post lectionem brevem ad Primam; ibi enim se signant immediate post ad *Dominus nos benedicat*;) et in fine Completorii ad *Benedicat et custodiat nos* cum dicitur *Pater et Filius* etc.;

(c) Ad *Indulgentiam* post *Confiteor*;

(d) Ad initia canticorum Evangelicorum *Magnificat*, *Benedictus* et *Nunc dimittis*, “juxta laudabilem communem praxim praesertim in alma Urbe servatam.”¹²

(e) In festo Epiphaniae ad primam antiphonam *Afferte Domino*; et in ultimo triduo majoris Hebdomadae ad Matutinum, Laudes et Vesperas, dum prima antiphona inchoatur: ad reliquas vero Horas, dum inchoatur primus psalmus.¹³

n D. 1108.

U D. 3127; et 3156.

ia Gavantus, Merati, De Carpo.

12. Signum Crucis pollice dextrae manus extensae faciendum est in ore ad *Domine labia*, et ex usu ad *Aperi Domine*; in pectore autem ad *Converte nos Deus* in Completorio juxta consuetudinem.¹⁴

APPENDIX.

DE PRIVATA RECITATIONE OFFICII DIVINI.

348. In privata recitatione nihil mutatur, excepto *Confiteor*, quod semel tantum recitatur¹ omittendo *Tibi Pater*, vel *Vobis Fratres*, et *Te Pater* vel *Fos Fratres*, et dicendo *Misereatur nostri . . . dimissis peccatis nostris, perducatur nos.*

2. In recitatione inter plures *Confiteor* alternatim dicitur ut in choro.

Alternatim recitantur hymni, psalmi, responsoria etc. Lectiones dicuntur a singulis suo ordine. Convenit, ut unus vicem Hebdomadarii gerat. Recitantes se mutuo intelligibiliter audire debent, nec uni incipere licet, antequam alter integre absolverit.

« D. 3156.

i Hoc etiam valet, si duo Officium recitent. Nov. Psalterium.

CAPUT V.

DE VESPERIS SOLEMNIBUS.

ART. I.

PRAENOTANDA.

349. In festis solemnioribus Vesperae magis solemnes habentur cum *Assistentibus* seu *Pluvialistis*, sive sex, sive quatuor, sive duobus tantum. In Vesperis ordinariis Celebranti assistunt Caeremoniarius, thuriferarius, et duo acolythi seu ceroferarii.

Hoc, loco prius exponuntur, quae in Vesperis ordinarie observanda sunt, ita tamen, ut parenthesi addantur, quae pro Vesperis solemnioribus notanda sunt.

2. *Praeparanda*: Super Altari sex cerei accensi;¹ ante scamnum Celebrantis (et duorum Pluvialistarum digniorum) in latere Epistolae legile majus, coopertum panno coloris officii; sedes pro Caeremoniario prope sedem Celebrantis; sedilia pro thuriferario et duobus ceroforariis prope credentiam vel “in medio sanctuario ad cancellos,”² vel in stallo inferiori chori; (duo vel quatuor sedilia panno viridi contecta sine postergali pro Pluvialistis seu “Presbyteris paratis”³ in plano chori hinc inde ante Altare ipsum); pluvialia pro Celebrante et Pluvialistis seu Assistentibus, induenda super superpelliceo vel super rochetto, si ipsis competat.⁴

¹ Ad Vesperas minus solemnes quatuor cerei sufficiunt. (Merati, De Herdt.)

² Cerem. U. S.

s Caer. Ep. IT. 3.

⁴ ‘fQuaeritur, utrum in Ecclesiis mere Parochialibus, ubi non adest obligatio Chori, Vesperae quae ad devotionem populi diebus Dominicis et Festivis cantantur,

conformes esse debeant officio diei ut in Breviario, an desumi possint ex alio quolibet officio, ex. gr. de Ssmo Sacramento, vel de B. M. V. *Resj*). Licitum est in casu Vesperas de alio officio cantare; dummodo ii, qui ad Horas canonicas tenentur, privatim recitent illas de officio occurrente.” D. 29. Dec. 1884, n. 3624. 12.

ART. II.

REGULAE COMMUNES PRO VESPERIS SOLEMNIBUS.

350. Omnes ad Altare accedunt ut pro Missa solemni. Celebrans et Pluvialistae tantum capite cooperto. Reliqui biretum si adhibeant utraque manu infra pectus tenent. Omnes genuflectunt intra *Aperi Domine*.

2. Se signant Cruce ad *Deus in adjutorium* et ad *Magnificat*, [*Benedictus* in Laudibus, pro quibus eadem regulae].

3. Inclinant omnes, capite detecto, ad *Gloria Patri*, ad V. *Bit nomen, Domini benedictum*¹ in psalmo *Laudate pueri*, ad nomina *Jesu, Mariae* et Sancti cujus fit officium vel specialis commemoratio, ad doxologiam in ultima strophā hymnorum; at fieri non debet inclinatio, quando Clerus est genuflexus.

1. Genuflectunt omnes, in suis locis ad primam stropham *Veni Creator* et *Ave Maris stella*, (quam Celebrans stans intonat), ad stropham *Tantum ergo* in hymno *Pange lingua*, dummodo Sanctissimum sit in Altari expositum; secus caput prof, inclinant; ad stropham *O crux ave*; tandem ad antiphonam finalem B. M. V. extra tempus paschale, exceptis diebus Dominicis a primis Vesperis (etiam in Quadragesima) usque ad *Vesperas* secundas inclusive, Hebdomadario tamen ad *Orationem* surgente.

5. Sedent post intonationem primi psalmi (ad asteriscum) usque ad antiphonam quinti psalmi repetitam; item intra antiphonam ante *Magnificat* (in dupl.), et post (si tempus sufficiat). Quando vero dignior antiphonam intonat, omnes debent surgere praeter Hebdomadarium paratum et ejus Assistentes² “nisi adsit consuetudo, ut una pars tantum assurgat.”³

Sedentes biretum capiti imponunt; deponunt ad reverentias. et antequam surgant.

¹ Ubi mos est (sicut etiam ad *Sanctum et terribile* in Ps. 110.) ; praescribit.
² Caer. Ep. I. 18.
³ D. 3110. 2.

ART. III.

DE CELEBRANTE IN VESPERIS SOLEMNIBUS.

351. Celebrans seu Officiarius¹ indutus superpelliceo et pluviali coloris officii (i. e. de quo Vesperae integrae vel a Capitulo), sed sine stola,² accedit ad Altare, ubi capite detecto, (biretum tradens Cacremoniaro,) genuflectit in plano, vel si Sanctissimum non adsit in tabernaculo, inclinatur ad Crucem; deinde genuilectens in infimo gradu secreto dicit *Aperi Domine*.

2. Surgit, repetit reverentiam ad Sanctissimum vel ad Crucem, salutatur chorum,³ (si adsit ante Altare,) prius ex parte ubi adest dignior³ deinde ex altera parte, et accedit ad sedem suam.

3. Ibi stans secreto recitat *Pater* et *Ave*, cantat *Deus in adjutorium* etc., se signando.

4. Celebrans ipse intonat stando primam antiphonam, hymnum et antiphonam ad *Magnificat*. Ceterae antiphonae a clericis, seu dignioribus chori, si sint periti, intonandae sunt.

5. Celebrans cantat Capitulum junctis manibus. Ad intonationem *Magnificat* se signat et accedit ad Altare;⁴ salutatur chorum, ante infimum gradum⁵ “genuflectit,” (vel Cruci inclinatur), et ascendit ad Altare illudque in medio osculatur.

6. Deinde, incenso ibi imposito, Altare incensatur, ut in Missa solemni ante Introitum, recitans *Magnificat* juxta laudabilem consuetudinem. Reddito thuribulo ad medium revertitur, descendit, genuflectit in plano (vel inclinatur), ut antea, et salutatur choro, revertitur ad sedem, ubi ineensatur.

7. Postea junctis manibus cantatur Orationem unam vel plures. Cantato per Cantores *Benedicamus Domino*, remis-

¹ Licet induere stolam sub pluviali ante Vesperas, si expositio, et benedictio Ss. Sacramenti immediate illas sequatur. I). 27. Maj. 1911, n. 4269. 12.

- Non vero pueros inservientes.

³ D. 3059. 25.

⁴ Omittit incensationem, si plu-

viali non sit indutus; cf. D. 5 Febr. 1895, 3844. 2.—Incensatio fit ad Vesperas (*Magnificat*) et Laudes (*Benedictus*) quia respondent sacrificio V. T. vespertino et matutino.

⁵ Caer. Ep. II. 3, 10.

siori voce subjungit *Fidelium animae* etc. (non se signans), et secreto *Pater noster*,

8. Si Completorium non sequatur, Celebrans manens suo loco,⁶ mediocri voce subjungit *Dominus det nobis suam pacem* etc. et “incipit antiphonam B. Mariae stans ibidem seu genuflectens,” postea dicit versiculum; deinde (stando semper) Orationem et *Divinum auxilium* etc.⁷

ART. IV.

DE CAEREMONIARIO IN VESPERIS SOLEMNIBUS.

352. Caeremoniarius superpelliceo indutus post ceroferarios praecedit etc. ut ad Missam solemnem; genuflectens a dextris Celebrantis (seu ultimi Assistantis, si adsint,) dicit *Aperi Domine* etc. Iterata genuflectione in plano cum reliquis salutat chorum, assistit Celebranti (si non adsint Assistentes), levando dexteram pluvialis fimbriam, quando Celebrans se signet, accipiendo et reddendo bireturn, quando opus sit.

2. Intra psalmos sedet in proprio scabello prope Celebrantem a dextris, vel ubi magis opportunum sit. Inclinationes faciendas indicat surgendo et inclinando versus Celebrantem et statim ad Altare; adducit Cantores (vel Pluvialistas), ad praeintonandas antiphonas, ad Celebrantem et digniores, invitat acolythos etc. ad accedendum suo tempore.

3. Ad *Magnificat* comitatur Celebrantem ad Altare, et, sin adsint Pluvialistae, ei assistit (consuetis osculis) in imponendo thure et in Altaris incensatione, elevans dextram pluvialis fimbriam. Post Altaris incensationem in cornu Epistolae thuribulum reddit thuriferario. (Si Pluvialistae assistant, interim stat in plano lateris Epistolae.) Postea Celebrantem comitatur ad sedem, cum ipso salutans chorum ex parte Evangelii et Epistolae. Celebrantem triplici ductu incensat, (sin adsint Pluvialistae), ipseque ineensatur post Clerum. Assistit Celebranti ad librum, vertens folia, etc. In fine omnes reducit, uti venerant.

• Caer. Ep. II. 3, 15; Martucci, De Carpo etc.

⁶ “In Ecclesiis, ubi non adest stricta obligatio chori, laudabili-

ter dicitur antiphona finalis B. M. V. in fine Vesperarum.” D. 18. Maj. 1883, n. 3574. 1.

ART. V.

DE THURIFERARIO IN VESPERIS SOLEMNIBUS.

353. Thuriferarius egrediens e sacristia sequitur acolythos: (praecedit si thuribulum ferat;) ad Altare genuflectit retro post Celebrantem. Deinde debitis cum reverentiis accedit ad locum suum prope credentiam, vel post Celebrantem, vel ad alium locum convenientem.

2. Hymno intonato vel circa finem ultimi psalmi, factis Altari, Celebranti et choro reverentiis, pergит ad sacristiam, et cum thuribulo et navicula revertitur, dum canitur antiphona ad *Magnificat*: et se sistit apud Altare e cornu Epistolae. Cum Celebrans ad Altare ascendit, thuriferarius illuc a latere ascendit,¹ naviculam tradit Caeremoniario (vel Assistenti), thuribulum sustinet ante Celebrantem donec incensum impositum *et* benedictum fuerit; tunc tradit thuribulum Caeremoniario (vel Pluvialistae), *et* reposita navicula super credentiam accedit ad sinistram Celebrantis, ubi facta genufiexione assistit Celebranti incensanti; si vero adsint Pluvialistae, remanet prope credentiam. Incensatione peracta thuribulum a Caeremoniario in Altaris cornu Epistolae recipit.

3. Quando Celebrans ad sedem reversus est, Caeremoniario (vel primo Pluvialistae) thuribulum porrigit stans ab ejus sinistris (vel a dextris Pluvialistae, elevans fimbriam pluvialis), inclinans ante et post incensationem. (Deficiente Caeremoniario et Pluvialista, thuriferarius Celebrantem incensat.)

4. Deinde, si nulli vel duo tantum adsint Pluvialistae, thuriferarius incensat chorum eodem ordine ut Diaconus in Missa solemni.¹ Postea incensat duos Pluvialistas (duplici ductu), Caeremoniarium, acolythos, (nisi in choro cum reliquis fuerint incensati,) singulis ductibus, *et* populum triplici ductu, inclinans ante et post. Ad *Gloria Patri* inclinat versus Altare. Si autem ante repetitionem antiphonae integrae incensationem non perfecit, omnino cessare debet.—Tandem thuribulum in

i “Facta genufiexione ante gradus” (Cerem. U. S.) vel “in suppedaneo ante et post impositionem incensi” (De Herdt) vel

“nullam faciens genuflexionem” (Martinucci).

- V. n. 144, adn. 2.

saeristia deponit; et si benedictio Sanctissimi sequatur, post *Divinum auxilium* revertitur in Sanctuarium cum ferentibus intortitia.

5. Si assistant quatuor vel sex Pluvialistae, primus incensat Celebrantem, deinde ultimus (quartus vel sextus), comitantethuriferario, incensat chorum, ut Diaconus in Missa solemni, deinde reliquos Pluvialistas. Tunc thuribulum reddit thuriferario, a quo ipse duplici ductu incensatur, et qui deinceps incensat Caeremoniarium, acolythos et populum ut supra.³

ART. VI.

DE ACOLYTHIS SEU CEROFERARTIS IN VESPERIS SOLEMNIBUS.

354. “Praecedunt duo acolythi deferentes candelabra cum candelis accensis” etc. uti ad Missam solemnem, et subsistunt fere ad angulum infimi gradus Altaris, vel si locus sit arctior retro post /kssistentes, genuilectunt simul cum Celebrante, non antea, deponunt candelabra in pavimento aut super gradus in lateribus: extinguunt suas candelas (nisi Sanctissimum sit expositum) ; deinde simul cum Celebrante salutantes chorum ad sedes suas accedunt,¹ ubi in stando, sedendo etc. se choro accommodant.

2. Intra quintum psalmum, salutato Celebrante et choro, accedunt ad Altare, candelas suas accendunt, et, dum repetitur antiphona, coibunt in medium ante Altare, genuilectunt (simul cum Pluvialistis si adsint), et ad Celebrantem accedunt debitis cum reverentiis, et hinc inde facie ad invicem conversa ante eum assistunt usque ad intonationem hymni; si infra primam stropham sit genuflectendum, stant ibi usque ad finem strophae.

Tunc coibunt rursus ante Celebrantem, salutant cum et candelabra sua in priori loco reponunt remanentque prope ipsum Altare.

³ Cfr. Caer. Ep. II. 3, 2, Martinucci I. 9, 37 et II. 2, 49; De Herdt, Praxis Pontif. II. 47. Juxta De Carpo Pluvialistae in-

censantur ante chorum.

¹ Ibi bireta jam antea sunt deposita, si ipsis utantur.

3. Post *Magnificat*, dum cantatur *Sicut erat* vel antiphona repetitur, iterum ad Celebrantem accedunt ut antea, eique assistunt usque ad *Dominus vobiscum* post ultimam Orationem inclusive. Tunc ut supra redeunt in medium ante Altare et genullexione facta ibi stabunt usque ad finem Vesperarum.

Si benedictio Sanctissimi danda sit, candelas Altaris infra antiphonam B. M. A7, accendunt.

ART. VII.

DE DUOBUS CANTORIBUS IN VESPERIS SOLEMNIBUS.

355. “Duo Cantores, cottis induti, intonant psalmos in medio chori.”¹

Procedunt e saeristia nudo capite post Caeremoniarium ante Assistentes paratos. Ante Altare retro post Celebrantem flectunt unicum genu, et statim accedunt ad loca sua, nempe in inferioribus subselliis chori ab utraque parte, vel in medio chori.

2. Ad intonandos psalmos et *Magnificat* ad medium chori accedunt ibique se jungunt cum debitis reverentiis Altari, choro etc.; intonatione facta cum debitis reverentiis ad loca sua recedunt. Si Cantores in medio chori sedeant, ibidem sine reverentiis faciendis psalmos intonant.¹ Si nulli vel duo tantum adsint Pluvialistae, Cantores in medio chori etiam cantant versum in fine hymni, incipiunt antiphonas ad commemorationes in omni casu, earum versum cantant et *Benedicamus Domino*.

3. Si antiphonas praeintonare debent, non in medium chori nec bini accedunt, sed singulus Cantor eas praeintonat a sua parte, incipiendo a dignioribus hoc modo: facta Altari genuflexione, ducente Caeremoniario accedit ad digniorem, qui intonaturus est, illi caput inclinatur, et submissa sed intelligibili voce praecinit antiphonam, i. e. priora verba, quibus ab illo repetitis, facta reverentia. Cantor comite Caeremoniario ad

i Non vero Pluvialistae, etiamsi adn. 7.
quatuor vel sex adsint.—Cfr. 2 De Herdt, Prax. Pontif. II
Sehofer, M. S. et P., pag. 343, 57.

locum suum redit, faciens iterum Altari genuilexionem. Antiphonae cantum prosequitur chorus.³

4. Si duo Pluvialistae adsunt, prima antiphona, hymnus et antiphona ad *Magnificat* a primo Pluvialista Celebranti praeintonatur, reliquae antiphonae a cantoribus praeintonantur; si quatuor vel sex Pluvialistae adsint, reliquae quatuor psalmodum antiphonae ab ultimo (quarto vel sexto) Pluvialista praeintonantur.

ART. VIII.

DE PLUVIALISTIS SEU ASSISTENTIBUS IN VESPERIS SOLEMNIBUS.¹

356. Procedunt “Presbyteri pluvialibus parati bini et bini, et ultimo loco Celebrans, pluviali indutus medius inter duos ex dictis Presbyteris; qui fimbrias anteriores pluvialis ipsius parumper elevant; parati vero procedunt manibus junctis et cooperto capite.”²

2. Ante Altare, capite detecto, genuflectunt in plano, vel si Sanctissimum in tabernaculo non adsit, inclinant ad Crucem, et genuflectentes a lateribus Celebrantis in infimo gradu recitant *Aperi Domine*. Postea surgunt et repetita reverentia ad Altare salutant chorum, prius a parte in qua stat dignior, comitantur Celebrantem ad sedem ibique stant, duo priores a lateribus ejus, reliqui ante eum faciebus ad invicem conversis, ita ut nec Altari nec Celebranti terga directe vertant. Quando primus Assistens antiphonam praeintonaverit eamque Celebrans intonaverit, iterum Celebrantem salutant et comitante Caeremoniario accedunt ad sedes suas, quae in presbyterio ante Altare hoc ordine ponuntur :

VI.	IV.	III.	V.
PLUVIALISTA.	PLUVIALISTA.	PLUVIALISTA.	PLUVIALISTA.

Duo priores Pluvialistae sedent a lateribus Celebrantis in cornu Epistolae.

³ Si post psalmos antiphona per Organum resumitur, omnes interim illam submissa voce recitare debent,

^a i ‘In Vesperis non adbeatur

neque Diaconus neque Subdiacimus” cum Dalmatica et Tunica. D. 1191; et 8. Jun. 1911, n. 4271. 3.

- Caer. Ep. II. 3, 1.

3. Praeintonatio fit a primo Pluvialista pro Celebrante et a quarto (sexto) pro dignioribus de choro (si sint periti), uti exponitur supra pro Cantoribus (n. 3 et 4).

4. Quando antiphona post ultimum psalmum repetitur, Pluvialistae simul cum acolythis genuflectunt ante medium Altaris, accedunt ad Celebrantem, cumque saluant et assistunt sequenti ordine infra Capitulum, faciebus ad invicem conversis:

V. PLUVIAL.

III. PLUVIAL

I. ACOLYTH.

I. PLUVIAL.

-t- CELEBRANS.

LZZJ

II. PLUVIAL.

VI. PLUVIAL

IV. PLUVIAL.

II. ACOLYTH.

Post intonationem hymni saluant Celebrantem et, facta reverentia ante medium Altaris, ad loca sua redeunt.

5. Ad intonationem cantici *Magnificat* cum Celebrante, salutato choro, accedunt ad Altare, genuflectunt in plano (resp. Cruci inclinant). Duo priores Celebranti ad impositionem incensi et ad incensationem Altaris assistunt, elevantes fimbrias pluvialis etc.; reliqui in plano ante Altare permanent. Incensatione peracta, cum Celebrante in plano reverentiam ad Altare repetunt, cum ipso chorum saluant, et consistunt ante Celebrantem, donec ipse a primo Pluvialista incensatus fuerit. Tunc, salutato Celebrante, ad loca sua redeunt.

6. Primus Pluvialista incensat Celebrantem; deinde, si quatuor vel sex Pluvialistae adsint, ultimus (alias thuriferarius) incensat chorum, ut Diaconus in Missa solemni (n. 87, adn. 1).

7. Infra antiphonam post *Magnificat* Pluvialistae cum Ceroferariis accedunt ad Celebrantem, uti ad Capitulum (n. 4), et consistunt infra Orationem seu Orationes usque ad antiphonam finalem B. M. V. inclusive; juxta alios antiphonam illam recitant in locis suis.

8. Si benedictio Sanctissimi immediate post Vesperas sit danda, non debet Assistens dignior pluviali tantum indutus deponere Ostensorium quin utatur stola, sed “vel duo Assistantes sumere debent dalmaticam et tunicellam finira cantum antiphonae finalis], vel alius Sacerdos cum cotta et stola ponere

et deponere debet Ostensorium cum Sanctissimo Sacramento."3
Tn fine omnes redeunt uti venerant.

Laudes solemnes eodem modo celebrantur uti Vesperae solemnes.

ART. IX.

DE VESPERIS SOLEMNIBUS CORAM SS. SACRAMENTO EXPOSITO.

357. Si SS. Sacramentum ante Vesperas sit exponendum, (infra Octavam Corporis Christi) ad Altare modo consueto acceditur, sed convenit, ut acolythos sequantur saltem duo ferentes funalia, qui ante Altare retro post Assistentes genuflectunt.

2. Celebrans induitur amictu et stola super superpelliceo [si ante Vesperas fiat expositio et benedictio immediate illas sequatur]1 et pluviali; si alius Sacerdos assistit, stolam tantum in actuali ministerio expositionis adhibet. SS. Sacramentum modo consueto in throno collocatur, et a Celebrante, incenso sine benedictione et osculis imposito, triplici ductu incensatur.

3. Deinde recitatur .1 *peri Domine*, et Celebrans, facta genuflexione unico genu2 super infimum gradum sine incl., simul cum Assistentibus ad scamnum accedit. Acolythi relinquunt candelabra sua accensa hinc inde apud Altare; thuriferarius, et ferentes funalia in sacristiam ingrediuntur, postea cum iisdem accensis ad benedictionem SS. Sacramenti reversuri.

I. Si ante Vesperas SS. Sacramentum jam fuerit expositum. accedunt absque thuribulo et intortitiis; et simulatque in conspectum SS. Sacramenti advenerint, caput detegunt, et in plano ante Altare utrumque genuflectunt ac mediocriter se inclinant. (Quae quidem genuflexio cum inclinatione fa-

8 D. 2528. 1.

1D. 3593. 2.

8 "Celebr. et Pluvialistae unico genu super infimum gradum genutl., quando initio Officii ab altari ad scamnum abscedunt,

quando ad altare accedunt pro incensat. inter cant. *Magnificat* et quando post incensationem ad scamnum revertuntur." Sehober. 1. c. Pag. 352.—Cfr. D. 26S2. 49.

cienda est, quoties, SS. Sacramento exposito, ad Altare acceditur vel ab ipso receditur.)

5. Vesperae modo consueto fiunt. Sed coram SS. Sacramento omnes salutationes seu reverentiae, etiam ad Episcopum praesentem omittendae sunt;³ item oscula manus etc. omituntur. “Conveniens esset, ut omnes praesentes starent semper. . . . Quod si ob longitudinem Officii praestare non poterunt, non omittant saltem detecto capite assistere/⁴

(5. Ad *Magnificat*, debitis genutlxionibus lactis, Celebrans in suppedaneo se retrahens paululum ad latus Evangelii incensum imponit sine osculis, sed cum benedictione (quia etiam Altare est incensandum). Deinde sine genuflexione descendit in secundum gradum, et genuflexus in ora suppedanei SS. Sacramentum triplici ductu incensat, inclinans ante et post; deinde more solito Altare, non tamen Crucem, si adsit, incensat. Nec aliud Altare incensatur. Postea Celebrans, Clerus etc. incensantur modo consueto, sed cavendum, ne terga ad SS. Sacramentum vertantur.

7. Orationi non addenda est commemoratio de SS. Sacramento (nisi officium requirat), nec omittendus est v. *Fidelium animae*.⁵

ART. N.

DE VESPERIS ASSISTENTE EPISCOPO CELEBRATIS.

358. I. Episcopus (Dioecesanus) *cappa indutus*, si Vesperis assistat, facta oratione ante Altare, accedit ad sedem suam in latere Evangelii, medius inter duos “Diaconos assistentes,” superpellicco indutos. Celebrans, antequam Episcopus adsit, cum suis assistantibus etc. more solito ad Altare accedit, et se sistit apud scamnum a latere Epistolae; Episcopo advenienti se profunde inclinat, et Episcopo orante ante Altare, ipse cum suis Assistantibus genuflexus orat in loco suo. Si Celebrans accedat, postquam Episcopus in sede sua existât, in accessu se ei profunde inclinat, et ad Altare parumper orat et facta reverentia Episcopo, ad scamnum accedit.¹

³ n 909«

¹ De Ilerdt, Prax. Pont. II.

⁴ Caer. Ep. II. 33. 33.

32.

⁵ D. 3086. 1.

2. Celebrans ante *Deus in adjutorium* Episcopo se profunde inclinat, ad petendam licentiam incipiendi. Quandocunque ad Altare accedit vel ab eo recedit, se inclinat Episcopo. “Notandum Celebranti, Assistantibus ceterisque ministris, in his Vesperis praetermitti salutationem chori propter praesentiam Episcopi.”²

3. Episcopus in sede sua stat aut sedet sicut chorus. Diaconi assistentes biretum ei porrigunt vel ab eo accipiunt. Ad antiphonam ante *Magnificat* Episcopus incensum imponit et benedicit, dum Presbyter assistens (superpelliceo, resp. rochetto indutus) naviculam osculis ministrat et thuriferarius genuflexus thuribulum praesentat. Incensato Altari Celebrans in cornu Epistolae, (ut ad Introitum Missae solemnis,) a primo Pluvialista duplici ductu, Episcopus a Presbytero assistente triplici ductu incensatur. Deinde Presbyter assistens et duo Diaconi assistentes et reliqui incensantur.

In fine post *Benedicamus Domino, Deo gratias* Episcopus solemnem dat benedictionem cum solita formula *Sit nomen Domini*, etc.

4. IL Episcopus potest adesse Vesperis ac si ipse officium perageret, nempe “amictu, alba, cingulo, Cruce pectorali, stola, *pluviali, et mitra, paratus*,”³ quibus paramentis ex Altari sump- tis induitur per Diaconos assistentes, praeter annulum, qui imponitur ei per Presbyterum assistentem.⁴ Incepto primo psalmo mitram assumit, eamque retinet usque ad Capitulum inclusive. Ad antiphonam ante et post *Magnificat* mitram assumit. Sub cantico *Magnificat* baculum tenet et incensatur capite aperto. Sub benedictione etiam mitram assumit, nisi sit Archiepiscopus.

ART. XI.

DE VESPERIS PONTIFICALIBUS.

Brevis Conspectus.

359. Vesperae Pontificales ab Episcopo celebrantur, uti numero praecedenti (4°), et supra pro Sacerdote celebrante

² De Herdt, Prax. Pont. II. 32.

⁴ Ibid. II. 1, 4.

³ Caer. Ep. I. 15, 10.

(Art. III.), cum assistentia quatuor vel sex Pluvialistarum (Art. VIII.) exponitur.

2. Excipe: («) Diaconi assistentes induti sunt dalmaticis, Presbyter assistens pluviali; (b) “Subdiaconus seu alius¹ cantabit Capitulum/² facie ad Episcopum versa in loco ubi cantatur Epistola; (c) Episcopus imposito incenso ad *Magnificat*, cum mitra et baculo ad Altare usque ad gradus accedit et sic recedit, atque incensatur in throno a Presbytero assistente. Baculum etiam tenet stans in throno capite aperto infra eant. *Magnificat*; (d) Antiphona B. M. V. non dicitur, sed, dicto per Chorum *Deo Gratias*, Episcopus, reassumpta Mitra [nisi sit Archiepiscopus], stans in sede sua, vel ab Altari, solemnem dat benedictionem juxta solitam formam.³

¹ “First chanter, in cope, or the subdeacon.” Cerem. U. S.

² Caer. Ep. II. 1, 11.

³ Ibid. IL 1, 18.

CAPUT VI.

DE OFFICIIS SOLEMNIBUS TENEBRARUM, ET DEFUNCTORUM.

ART. I.

DE OFFICIO SOLEMNI TENEBRARUM.

360. Praeparanda. In Altari sex cerei cerae communis seu flavi coloris accenduntur.¹ SS. Sacramentum, si ibi adsit, alio defertur.¹ “A latere Epistolae,” ubi a Subdiacono solet cantari, “ponitur candelabrum triangulare accommodatum ad sustinendos quindecim cereos cerae communis.”³ Prope candelabrum aderit hasta cum exstinctorio. In medio choro ponitur legile.

2. In functione. A’espere fer. IV., V. et VI. majoris Hebdomadae Matutinum cum Laudibus cantatur ita ut ante solis occasum fere compleatur. Omnes in locis suis genuflexi recitare possunt *Aperi Domine*. Deinde stantes dicunt secreto *Paler, Ave* et *Credo*. Ad Officiatoris nutum cantores primam antiphonam cantant, sub qua (ut etiam initio omnium Horarum hujus tridui.) omnes *se* signant signo Crucis.¹ Tunc duo ex cantoribus psalmum intonant, *et* omnes sedent. Ad finem cujusque psalmi, (eo quod *Gloria Patri*, omittitur.) fit quaedam inflexio vocis. Cantores *repetunt* antiphonas, et *cluo* cantores intonant psalmos.

3. Finito quolibet psalmo, tam Nocturnorum quam Laudum. acolythus quidam exstinguit cereum in ima parte trianguli ad latus Evangelii, deinde cereum qui ad latus alterum situs est et ita porro praeter illum qui est in vertice.⁵

¹ Caer. Ep. II. 22, 4.

» Ita auctores.

⁸ Caer. Ep. ib.

◁ Gavant. Merati, De Carpo,
e Caer. Ep. II. 22, 7.

4. Duo cantores versiculum cantant, et chorus respondet. Deinde ad *Pater noster* (totum secreto) omnes surgunt. Interim, invitante Caeremoniario, is qui cantat lamentationem, accedit ad legile, genuflectit simul cum Caeremoniario, (qui comitatur a sinistris), et salutant chorum. Salutationes chori omittuntur solummodo “in officio Feriae VI. ab adoratione Crucis usque ad Nonam Sabbati Sancti?”⁰ In fine, iterata ad Altare genuflexione et ad chorum reverentia, revertitur ad locum suum, comitante Caeremoniario. Chorus cantorum responsorium cantat. Ita porro pro reliquis lamentationibus et lectionibus, incipiendo a lectoribus junioribus.

5. Nocturnis continuo subjiciuntur *Laudes*. Ad primam antiphonani omnes se signant. Versiculus cantatur a duobus cantoribus. Ad intonationem cantici *Benedictus* omnes surgunt et se signant.

“Dum dicitur Versiculus *Ut sine timore* etc. Caeremoniarius seu aliquis Capellanus [seu acolythus] exstinguit singulatim ad quemlibet Versiculum singulos cereos Altaris, alternatim! incipiendo a cornu Evangelii, et pariter omnia alia lumina si qua sunt per Ecclesiam, extinguuntur, praeterquam ante SS. Sacramentum. . . Cum repetitur Antiphona ad *Benedictus*, Caeremoniarius” [acolythus] “removet ex candelabro triangulari unicum cereum accensum in summitate trianguli positum eumque accensum, elevata manu, sustinet super cornu Epistolae Altaris, et cum inchoatur *Christus factus est pro nobis* etc. illuni sic accensum abscondit retro Altare, vel alio modo/⁷ c. g. in laterna praeparata.

G. Cum incipitur *Christus factus est* etc. omnes genuflectunt, “postea chorus incipit sub silentio *Pater noster*, mox Ps. *Miserere mei Deus* etc. modulata, sed flebili voce.”⁸ Tunc Superior “genuflexus, ac capite aliquantulum inclinato recitat clara voce orationem *Respice, quaesumus* etc. usque ad *Qui tecum* exclusive, quod secrete complet.”

“Qua Oratione finita, Caeremoniarius manu scabellum seu librum percussions, per breve spatium, strepitum fragoremque facit, et a ceteris similiter fit, donec Caeremoniarius cereum praedictum accensum, qui fuerat absconditus, in medium proferat, quo prolato, omnes cessare debent a strepitu. Finito

^e D. 3059. 27.

⁸ Ibid.

⁷ Caer. Ep. II. 22, 11 etc.

strepitu omnes surgunt, et recedunt eodem modo et ordine quo venerant.'⁹

Si totum Matutinum cantari nequeat, tunc cantetur saltem primum Nocturnum et *Benedictus*TM

In Officio Ferae IV. V. et VI. Majoris Hebdomadae cantus Lamentationum, Responsoriorum et Psalmi *Miserere* necnon reliquarum partium liturgicarum fieri nequit simul cum sono Organi aut aliorum instrumentorum.¹¹

7. *Significatio ritus.* Hoc triduo mortis Christi celebramus exequias. Matutinum et Laudes etiam in choro praeter morem pridie sero recitantur, et absolvuntur ingredientibus jam tenebris, ut repraesentetur occasus solis justitiae; itemque ut spirituales significantur gentis Judaicae tenebrae in abnegando et crucifigendo Salvatore mundi. Consuetudo caret initio et fine Matutinum cum Horis {*Deus in adjutorium, Per Dominum* etc. quia ablati est Christus, qui est principium et finis, Alpha et Omega; item, ut in nobis luctus et moeror animique perturbatio expressius pateat.

Per candelas, quae paulatim extinguuntur, repraesentantur Apostoli Christum deserentes; per illam quae non exstinguitur sed tantum absconditur, mors quidem Christi designatur, ast manente semper Divinitate tum corpori tum animae conjuncta. Strepitus seu fragor significat perturbationem naturae ob mortem Christi Domini. Candela ista iterum in medium profertur, ut Christi resurrectio insinuetur.¹²

ART. II.

DE OFFICIO SOLEMNI DEFUNCTORUM.¹

361-2. Officium defunctorum cantari potest omnibus saltem diebus, quibus Missa de *Requie* permittitur. In die obitus seu depositionis omni die permittitur excepto triduo sacro majoris Hebdomadae, in quo preces et officium privatim tantum recitari permittuntur.² Vesperae pridie dicuntur.

«Caer. Ep. IT. 22. 15. 16.

io De Carpo, Caer.

n D. 16. Jun. 1893, n 3804. 2.

12 Cf. De Carpo, Bibi, liturg.

III. 143.

1 Non agitur hic de Officio diei 2. Nov.

2 D. 3479. 2; et 4. Au<r. 1892.

n. 3788. 2.

2. Ad initium Vesperarum et Matutini dicitur *Pater. Ave. (Credo.)*, nisi immediate sequantur Vesperas respective Matutinum cum Laudibus diei currentis vel delationem cada-
veris ad Ecclesiam ac Responsorium *Subvenite*,³

3. Antiphonae duplicantur in die obitus (seu post acceptum nuntium), in die depositionis etiam absente corpore, die 3°, 7°, 30° anniversario et quoties solemniter celebratur Officium, etsi unum tantum Nocturnum dicatur.

4. Ad Matutinum dicitur Invitatorium cum Ps. *Venite*, quando tria Nocturna dicuntur aut quando unum Nocturnum persolvitur ritu duplici. Die depositionis corpore praesente primum semper Nocturnum dicitur. Alias, si unum tantum Nocturnum recitetur, dicendum est primum pro Dominica, fer. II et V., secundum pro fer. III. et VI., tertium pro 1er. IV. et Sabbato.⁴

5. Psalmi *Lauda anima* in Vesperis et *De profundis* in Laudibus [in fine] non dicuntur, quando Officium recitatur ritu duplici.^{5*} Si officium pro uno persolvitur, versiculi qui Orationem immediate praecedunt et quae subsequuntur, in singulari dicuntur. (Sed duo ultimi versus post Orationem omittuntur, si statini sequatur Missa vel Absolutio.) Reliqua in Officio non mutantur.

G. Ritus. Celebrans pro Vesperis et Matutino solemni indui potest superpelliceo, stola et pluviali nigro.⁰ Accedit ad Altare modo consueto praecedentibus acolythis cum candelis accensis, Caeremoniario et duobus Cantoribus.

Dum omnes stant in locis suis et dictis *Pater. Ave. (Credo.)*, si dicenda sunt, duo Cantores in medio choro ante legile incipiunt Invitatorium *Regem cui omnia vivunt* etc. Chorus Invitatorium repetit etc. Ad verba *Venite adoremus et proci- damus ante Deum* omnes genuflectunt. Chorus Cantorum antiphonas cantat,⁷ et intonato per duos Cantores primo psalmo

³ D. 14. Feb. 1913. Si in privata recitatione Matutinum cum unico vel tribus Nocturnis a Laudibus separetur, subjungitur: *Dominus vob. Oratio* (seu Orationes) ut ad Laudes. *liequiem aeternam. Pc quiescant in pace. Arnen.* Ad initium Laudum vero dicitur *Pater. Ave.* D. 24. Jul. 1912.

^{*} Rubr. Brev. novi et Rit. Rom. novi.

^s Rituale novum.

⁰ Caer. Ep. II. 10. 10, et S. R. C. 12. Aug. 1854, n. 3029.5.

⁷ Ex consuetudine possunt praeintonari, ut in aliis oiliciis solemnibus. De Carpo.

omnes sedent. Post tertiam antiphonam cujusque Nocturni duo Cantores versiculum in medio choro cantant; et post responsorium omnes surgunt, secreto dicunt *Pater noster*, et sedent. Lector comitante Caeremoniario et facta reverentia Altari et choro ad legile cantat lectionem ; postea responsorium cantatur a choro; Lector vero iteratis reverentiis revertitur. Et ita porro. Post nonam lectionem tollitur legile de medio choro.

Antiphonae ad Laudes cantantur a choro Cantorum,⁸ et psalmi inchoantur a duobus Cantoribus. Ad intonationem eant. *Benedictus* omnes surgunt et se signant. Sub precibus genuflectunt, solus Celebrans ad *Dominus voliscum* et Orationem surgit. Deinde, si Missa vel Absolutio sequatur, subjungit : *Requiem aeternam* etc., et duo Cantores *Requiescant in pace*.

Si Missa sequatur, “dum in Officio dicuntur Laudes, Sacerdos cum Ministris paratur ad Missam,” modo alius Sacerdos adsit, qui in fine Laudum Orationem dicat.

⁸ V. adn. praec.

Æertia.

DE RITUALI ROMANO.'

ANIMADVERSIONES PRAEVIAE.

363. “In Sacramentis conficiendis, administrandis ac suscipiendis accurate servantur ritus et caeremoniae quae in libris ritualibus ab Ecclesia probatis praecipiuntur.

“Unusquisque autem ritum suum sequatur, salvo praescripto can. 851, § 2, 866.”²

2. “Pro administratione Sacramentorum minister nihil quavis de causa vel occasione sive directe sive indirecte exigat aut petat, praeter oblationes de quibus in can. 1507, § I.”³

3. “Vetitum est Sacramenta Ecclesiae ministrare haereticis aut schismaticis, etiam bona fide errantibus eaque petentibus, nisi prius, erroribus reiectis, Ecclesiae reconciliati fuerint.”⁴

4. “Sacra olea quae quibusdam Sacramentis administrandis inserviunt, debent esse ab Episcopo benedicta feria V *in Coena Domini* proxime superiore; neque adhibeantur vetera, nisi necessitas urgeat.”⁵

i Functiones liturgicae praecipue pro cura animarum perficiendae in Rituali Romano tractantur. Imprimis sunt Sacramenta et sacramentalia aliaeque publicae functiones.

Conferantur quae initio hujus Compendii n. 3, 4, de fontibus Liturgiae exposita sunt; item Cone. Pl. Balt. II. Decr. 205-223. Citationes sine addito in hac III. Parte sumptae sunt ex Rituali Romano.

2 Can. 733.

3 Can. 736.

4 Can. 731. 2.

5 *Cin. II.* Pastores per canonice Ecclesiae disciplinam tenentur quam primum post Feriam V. in Coena Domini nova olea sancta obtinere iisque uti in Benedictione Fontis Baptismalis et in Sacramentis administrandis, veteribus in Lampade coram SS. Sacram., reverenter combustis.
(2.)

“Mox deficienti oleo benedicto aliud oleum de olivis non benedictum adiiciatur, etiam iterato, minore tamen copia.”⁶

“Parochus olea sacra a suo Ordinario petere debet et in ecclesia in tuta et decenti custodia sub clavi diligenter asservare. nec ea domi retineat, nisi propter necessitatem aliamve rationabilem causam, accedente Ordinarii licentia.”⁷

CAPUT T.

DE SACRAMENTO BAPTISMI.

ART. I.

ANIMADVERSIONES PRAEVIAE.

364. De Bapt. Infantium, “Nemo in utero matris clausus baptizetur, donec probabilis spes sit ut rite editus baptizari possit.

“Si infans caput emiserit et periculum mortis immineat, baptizetur in capite; nec postea, si vivus evaserit, est iterum sub conditione baptizandus.

“Si aliud membrum emiserit, in illo, si periculum immineat, baptizetur sub conditione; at tunc, si natus vixerit, est rursus sub conditione baptizandus.

“Si mater praegnans mortua fuerit, fetus ab iis ad opios spectat extractus, si certo vivat, baptizetur absolute; si dubie, sub conditione.

“Fetus, in utero baptizatus, post ortum denuo sub conditione baptizari debet.”¹

2. “Curandum ut omnes fetus abortivi, quovis tempore editi, si certo vivant, baptizentur absolute; si dubie, sub conditione.”

“Monstra et ostenta semper baptizentur saltem sub conditione: in dubio autem unusne an plures sint homines, unus absolute baptizetur, ceteri sub conditione,”²

3. “Infantes expositi et inventi nisi, re diligenter in-

⁶ Can. 734.

ⁱ Can. 746.

* Can. 735.

² Can. 747; et 748.

vestigata, de eorum baptismo constet, sub conditione baptizentur.’’³

4. ‘Infans infidelium, etiam invitis parentibus, licite baptizatur, cum in eo versatur vitae discrimine, ut prudenter praevideatur moriturus, antequam usum rationis attingat.

“Extra mortis periculum dummodo catholicae eius educationi cautum sit, licite baptizatur:

“1° Si parentes vel tutores, aut saltem unus eorum, consentiant;

“2° Si parentes, idest pater, mater, avus, avia, vel tutores desint, aut ius in eum amiserint, vel illud exercere nullo pacto queant.”⁴

5. “Circa baptismum infantium duorum haereticorum aut schismaticorum, aut duorum catholicorum qui in apostasiam vel haeresim vel schisma prolapsi sint, generatim servantur normae in superiore canone constitutae.”⁵

365. De Bapt. Adultoru^u “Adultus, nisi sciens et volens probeque instructus, ne baptizetur; insuper admonendus ut de peccatis suis dolcat.

“In mortis autem periculo, si nequeat in praecipuis fidei mysteriis diligentius instrui, satis est, ad baptismum conferendum, ut aliquo modo ostendat se eisdem assentire serioque promittat se Christianae religionis mandata servaturum.

“Quod si baptismum ne petere quidem queat, sed vel antea vel in praesenti statu manifestaverit aliquo probabili modo intentionem illum suscipiendi baptizandus est sub conditione; si deinde convaluerit et dubium de valore baptismi collâti permaneat, sub conditione baptismus rursus conferatur.”¹

2. “Tam sacerdotem qui adultos baptizaturus est, quam ipsos adultos qui sani sint, decet esse ieiunos.

“Nisi graves urgentesque causae obsint, adultus baptizatus statim Missa· sacrificio assistat et sacram communionem percipiat.”[?]

³ Can. 749.

⁴ Can. 750.

⁵ Can. 751.

¹ Can. 752.

² Can. 753.

366. De Ritu. “Loci Ordinarius potest gravi et rationabili de causa indulgere ut caeremoniae praescriptae pro baptismo infantium adhibeantur in baptismo adultorum.”¹

2. “Proles ritu parentum baptizari debet.

“Si aller parentum pertineat ad ritum latinuin, alter ad orientalem, proles ritu patris baptizetur, nisi aliud iure speciali cautum sit.

“Si unus tantum sit catholicus, proles huius ritu baptizanda est.”²

3. “In baptismo sollemni adhibenda est aqua ad hoc benedicta.

“Si aqua benedicta in baptisterio adeo sit imminuta, ut minus videatur sufficere, alia non benedicta admisceatur, etiam iterato, minore tamen copia.

“Si vero corrupta fuerit, aut effluxerit, aut quovis modo defecerit, parochus in fontem, bene mundatum ac nitidum, recentem aquam infundat ac proprio ritu in suis liturgicis libris praescripto benedicat.”³

4. “In mortis periculo baptismum privatim conferre licet; et, si conferatur a ministro qui nec sacerdos sit nec diaconus, ea tantum ponantur, quae sunt ad baptismi validitatem necessaria; si a sacerdote vel diacono, servantur quoque, si tempus adsit, caeremoniae quae baptismum sequuntur.

“Extra mortis periculum baptismum privatim loci Ordinarius permittere nequit, nisi agatur de haereticis qui in adulta aetate sub conditione baptizentur.

“Caeremoniae autem quae in baptismi collatione praetermissae quavis ratione fuerint, quamprimum in ecclesia suppleantur, nisi in casu de quo in § 2.”¹

5. “Cum baptismus sub conditione iteratur, caeremoniae, si quidem in priore baptismo omissae fuerunt, suppleantur, salvo praescripto can. 759, § 3; sin autem in priore baptismo adhibitae sunt, repeti in altero aut omitti possunt.”⁵

6. “Curent parochi ut ei qui baptizatur, Christianum imponatur nomen; quod si id consequi non poterunt, nomini a parentibus imposito addant nomen alicuius Sancti et in libro baptizatorum utrumque nomen perscribant.”⁶

¹ Can. 755.

² Can. 756.

³ Con. 757.

¹ Can. 759.

⁵ Can. 760.

«Can. 761.

7. Quando diversa tum Sanctorum, tum familiae nomina in Baptismo infantibus tribuuntur, si sacerdos censuerit expedire, in prima interrogatione omnia nomina exprimat; in sequentibus tamen formis et precibus, nomina vulgo dicta Christiana tantum repetat. In libro autem baptismatum, omnia nomina recenseantur.⁷

8. Optant praesules hujus provinciae ut benedictio mulieris post partum non promiscue, atque nulla ratione habita puerperae dispositionis ⁸ neque extra Ecclesiam vel locum ubi sacrum fit, in posterum conferatur.⁹

367. De Tempore et Loco. “Infantes quamprimum baptizentur; et parochi ac concionatores frequenter fideles de hac gravi eorum obligatione commoneant.” ¹

2. “Baptismus privatus, urgente necessitate, quovis tempore et loco administrandus est.”²

3. “Si ad ecclesiam paroecialem, aut ad aliam quae iure fontis gaudeat, baptizandus, propter locorum distantiam aliave adiuncta, sine gravi incommodo aut periculo, accedere aut transferri nequeat, baptismus sollemnis a parochio conferri potest et debet in proxima ecclesia aut oratorio publico intra paroeciae fines, licet haec baptismali fonte careant.” ³

4. “In domibus autem privatis baptismus sollemnis administrari non debet, nisi . . . loci Ordinarius, pro suo prudenti arbitrio et conscientia, insta ac rationabili de

⁷ Cone. Pl. Balt. II. 233.

⁸ “Tantummodo illae mulieres jus ad illam benedictionem habent, quae ex legitimo matrimonio pepererunt.” S. C. C. 18 Jun. 1859. At non prohibetur parochis, quominus aliis quoque mulieribus benedicant. Acta S. Sedis.

⁹ Cone. Pl. Balt. II. 246.

¹ Can. 770.

² Can. 771.

³ Can. 775. “Qui ruri degunt ubi nulla est ecclesia, infantes

ad ecclesiam propinquiorem vel stationem, in qua Sacrum fieri solet, baptizandos adducant. Quod si ob aeris intemperiem, itineris difficultatem, parentum inopiam, vel alias graves causas hoc fieri nequeat, tunc missionarii prudentiae et conscientiae relinquimus, ut eos domi cum omnibus Ecclesiae caeremoniis baptizet.” Con. Pl. Balt. II. 237. In nonnullis dioecesibus pro hoc ultimo privilegio requiritur distantia trium saltem milliarum.

causa, in casu aliquo extraordinario id concedendum censuerit.'⁴

368. De Conversione Haereticorum ■ “In conversione haereticorum a quocumque loco vel a quacumque secta venerint, inquirendum est de validitate baptismi in haeresi suscepti. Instituto igitur in singulis casibus examine, si compertum fuerit, aut nullum aut nulliter collatum fuisse, baptizandi erunt absolute: si autem pro temporum aut locorum ratione, investigatione peracta, nihil sive pro validitate, sive pro invaliditate, detegatur, aut adhuc probabile dubium de baptismi validitate supersit, tunc sub conditione secreto baptizentur. Demum si constiterit validum fuisse, recipiendi erunt tantummodo ad abjurationem seu professionem fidei.”¹

2. Sequens modus in conversis ab haeresi ad fidem excipiendis servari debet:

I. “Si Baptismus absolute conferatur nulla sequitur abjunctio, nec absolutio eo quod omnia abluit Sacramentum Regenerationis.”

II. “Si Baptismus sit sub conditione iterandus, hoc ordine procedendum erit:

1° “Abjunctio, seu fidei professio;

2° “Baptismus conditionalis;

3° “Confessio sacramentalis cum Absolutione conditionalis.”

III. “Quando denique validum judicatum fuerit Baptisma, sola recipitur abjunctio, seu fidei professio, quam Absolutio a censuris sequitur. Si tamen nonnunquam ejusmodi Neo-conversus valde desideret ut ritus in ejus Baptismo olim omissi, hac occasione suppleantur, Sacerdos huic pio ejus voto morem gerere utique liberum habet. Debebit tamen in tali casu adhibere ordinem baptismi adultorum, et mutare mutanda ob Baptismum jam valide susceptum.”²

⁴ Can. 776. In quo casu Baptismus “cum omnibus Caeremoniis Ritualis Romani administrandus est.” C. S. R. 17. Jan. 1914. Generalem hujusmodi facultatem Episcopi dare

non possunt, sed pro unoquoque dumtaxat casu particulari.

¹ S. R. E. U. Inquis. 20. Nov. 1878; et 21. Feb. 1883.

² g. c. S. Off. 20. Jul. 1859.

Cf. C. Pl. Balt. II. n. 242.

3. “Haeretici plerique, cum de Baptismo parum recte sentiant . . . , ritus quosdam, sine quibus haud consistit sacramenti ratio negligere solent. Ideoque eos, quum Ecclesiae nomen dant, iterum baptizari *fere semper* oportet.”³

4. “Quod idem dicendum est, si forte dubium de valore Baptismi ab obstetrice, aut alia persona laica administrati excitatum fuerit. Non illico, ob exortum dubium iterandus est Baptismus; sed tota res caute et diligenter investiganda, et testimonia eorum, qui interfuerunt, definienda.”⁴

5. Nota quod in dubio onus probandi estjoro valorç. Baptismi prioris, non pro nullitate. Examine de valore talis Baptismi proponantur hae quaestiones:

(a) An aqua naturalis adhibita fuerit sufficienti quantitate ut deflueret;

(v) An caput aut aliud corporis membrum ablutum sit;

(c) An aqua tetigerit cutem, aut solummodo crines;

(tZ) An in forma nihil omissum fuerit, e. g. verba *Ego te baptizo*, vel mutatum fuerit, e. g. *in nominibus*, vel *in nomine Patris, in nomine Filii, in nomine Spiritus Sancti*;

(e) An verba simul cum effusione aquae prolata fuerint;

(I) An *eadem* persona aquam infuderit et simul verba enuntiaverit.

6. “Extraordinarius baptismi sollemnis minister est diaconus; qui tamen sua potestate ne utatur sine loci Ordinarii vel parochi licentia, iusta de causa concedenda, quae, ubi necessitas urgeat, legitime praesumitur,”⁵ at “non potest Diaconus salem benedicere et aquam.”⁶

³ Cone. Balt. Pl. II. 240. “If wo could have sufficient certainty, about the baptism conferred in any Protestant sect at the present day, it would be about that conferred by the Anglicans. . . . Yet there is always sufficient reason to doubt, in any particular case, whether it has been actually conferred in the manner directed by the ‘prayer-book.’

. . . Very frequently the minister contents himself with dipping his finger in the water, and throwing one or two drops on the child, without much anxiety as to whether they may touch the skin, or merely fall on the dress.”—O’Kane. Notes n. 458.

⁴ Ibid. 240.

⁵ Can. 741.

«D. 3684.

ART. II.

ORDO BAPTISMI PARVULORUM.

369. Convenit, ut fons baptismalis habeatur prope januam Ecclesiae a parte Evangelii. Ita S. Carolus praescripsit. “Baptisterium sit cancellis circumseptum sera et clave munitum,” Praeparentur S. Chrisma et S. Oleum, vasculum ad aquam Baptismi fundendam etc. quae in Rituali Rom. recensentur.

2. “Omnibus praeparatis Sacerdos lotis manibus superpelliceo et stola violacea indutus accedat ad limen Ecclesiae, ubi foris expectant qui infantem detulerunt.” Quod quidem saepe vix fieri potest, praesertim ubi atrium non adest; tunc consulendum ut infans intus prope januam vel aliqua distantia a Baptisterio expectetur, ut observari possit Rubrica juxta quam “Sacerdos procedens ad fontem cuin Susceptoribus conjunctim dicit *Credo* et *Pater*.”

3. Idioma vernaculum in administratione baptismi adhiberi potest quoad quaestiones et responsa patrini vel matrinae, si eadem a parrocho prius sermone latino recitentur.¹

“Ter exsufflet leniter in faciem infantis,” non per modum halantis vel in forma Crucis; hoc enim fovientis est, non expellentis; sed fit leniter labiis fere compressis.² Deinde “dicat semel: *Exi ab eo*” etc.

4. “Imponit manum super caput,” quod quidem moraliter, non tangendo, fieri potest.—“Immittit modicum salis benedicti,” i. e. unum alterumve granum, “in os infantis dicens: *N. accipe sal sapientiae . . . Pax tecum*.” “Imponit extremam partem stolae,” i. e. sinistram, “super infantem,” i. e. ejus pectus. Si fuerint plures infantes, ad

iV. Excerpta ex Rit. Rom. et C. Prov. Balt. V.: “Districto tamen praeceperunt Sacerdotibus omnibus latiuam formam precum nunquam omittere.” (8).

“Interrogationes a Rituali praescriptas *lingua latina* faciendas neque mutationem in Rituali inducendam esse, S. R. C. con-

stanter respondit . . . nihil relinquitur, nisi ut Sacerdos, postquam omnia lingua latina pro se dixerit, eadem vernacula lingua pro patrinis repetat.” Lehmkuhl, Theol. Mor. II. 69. (ed. X.)

2 “Gently, as a person, e. g. would blow dust off a book or paper.”—O’Kane.

N. et N. super singulos successive imponit stolam et ad postremum addit: *ingredimini* etc.

5. *Credo* et *Pater Noster* Sacerdos “stans” lingua latina recitare debet, susceptores autem vernacula recitare possunt.³ Parva distantia a Baptisterio Exorcismus dicit; deinde digito, i. c. pollice non vero indice l accipit de saliva oris sui, leviter tangendo linguam suam; tangit aures in parte infima, non per modum Crucis; tangendo dextram dicit: *Ephpheta*, sinistram: *quod est, adaperire*, et nares: *In odorem* etc. Nares aut semel in summitate tangit, quia censentur unicum organum; aut juxta alios bis tangit, nempe a parte dextra et sinistra. Abstergit digitos manu-tergio.

6. Deinde (vel juxta alios post sequentem unctionem) Sacerdos accedit ad fontem intra cancellos,⁵ et si convenienter fieri possit, se sistit facie versus Altare majus fere conversa.

Unctio olei Catechumenorum fit in pectore; “adultis vero mulieribus ponatur in illa parte, quam ratio pudicitiae demonstrabit;”⁶ et abstergitur bombacio, vel post unctionem inter scapulas, vel antea si vertendo infantem locus inunctus fortasse veste tangatur.

7. Post unctionem “deponit stolam violaceam, et sumit aliam albi coloris,” vel si stola sit bicolor, eam vertit in partem albam.⁷

370. Tribus interrogationibus factis (et lingua vernacula repetitis), Sacerdos ante ipsum actum Baptismi omnia caute ordinat: («) ut Susceptores infantem physice tangant, e. g. manum dextram ad humerum apponant; (5) ut infans teneatur facie prona versus vas in quod aqua defluit; (c) ut paratum sit vasculum ad aquam Baptismi fundendam,¹ et pelvis in quam influat, (nisi aqua immediate in

³ D. 3535. 10.

⁴ 1). 3368. 3.

⁵ Cf. Cat. Rom. p. II. c. IT. n. 68.

⁶ Paulus III. Const. *Altitudo Div. Cone.*

⁷ D. 3086. 7.

i A ladle or small vessel, provided for this purpose, and used for no other; it should be furnished with a lip or spout, through which the water might be easily poured in a gentle, steady stream.—O’Kane.

sacrarium Baptisterii defluat,) atque linteolum ad caput baptizati abstergendum.

2. “Tunc Sacerdos vasculo seu urceolo accipit aquam baptismalem, et de ea ter fundit super caput infantis in modum Crucis, et simul verba proferens, semel tantum distincte et attente dicit: Ar. *Ego te baptizo in nomine Patris* fundat primo, *et Filii* fundat secundo, *et Spiritus Sancti*, fundat tertio.”² In Baptismo conditionato: N. *Si non es baptizatus (baptizata), ego te baptizo in nomine* etc. Si infans sit capillatus, Sacerdos digitis sinistrae manus caesariem ejus discriminat, dum dextra aquam infundit; vel efficit, ut aqua super frontem aliquantulum fluat: quod etiam faciendum est, dum caput infantis aliqua scabie opertum est.³—Deinde caput infantis abstergit linteolo in hunc solum usum destinato.

3. “Deinde Chrismate ungit infantem in summitate capitis⁴ in modum Crucis, dicens . . . *Ipse te liniat Chrismate salutis in eodem*, etc. Tum bombacio abstergit pollicem suum et locum inunctum.”

4. “Imponit capiti ejus linteolum candidum, non illud quod adhibetur ad tergendum caput baptizati aut manus suas.—Datur candela accensa ex cera alba.”

5. Baptismo completo curet Sacerdos colligi bombacium ad illud comburendum. Digitos inunctos medulla panis abstergit, et lavat manus, cujus lotionis aqua in piscinam vel sacrarium fundatur.

G. “Admonendi sunt Susceptores de spirituali cognatione. . . . Curet Parochus parentes infantis admoneri, ne in lecto secum ipsi, vel nutrices parvulum habeant, propter oppressionis periculum; . . . ne filios hebraeis aliisve infidelibus vel haereticis mulieribus ullo modo lactandos aut nutriendos tradant.” Quae admonitiones, si tunc dari nequeant, alio tempore opportuno fiant, e. g. instructione sponsorum.

² The priest pours the water on the child's head, making with the little stream, as it falls on the head, the sign of the cross at the word *Patris*, another at the word *Filii*, and a third at the words *Sancti*; being

careful, as here directed, to pronounce the form distinctly and with attention. (O'Kane, n. 344 345.)

³ Past. Brug.

⁴ The crown of the head.

7. Si plures simul sint baptizandi, generaliter Orationes (*Oremus* etc.) et Exorcismi dici possunt in plurali pro omnibus. Rituale Rom. edit, novae (et *Manuale Rituum*) apte disponunt, quae *singulariter singulis* dici vel fieri debent donec occurrat Rubrica: *In plurali pro pluribus*.

ART. III.

DE BAPTISMO AEGROTI A SACERDOTE IN PERICULO IMMINENTI CONFERENDO.ⁱ

371. Sacerdos stola alba indutus, “omissis quae Baptismum praecedunt, infantem vel adultum aegrotum baptizet ter, vel etiam semel infundens aquam super caput ejus in modum Crucis, dicens: *Ego te baptizo in nomine Patris, 4-etc.*”

2. “Deinde si habeat Chrisma, liniat eum in vertice, dicens: *Eous omnipotens* etc.”

“Postea dat ei linteolum candidum, dicens: *Accipe vestem* etc.”

“Ac demum dat ei ceream candelam accensam, dicens: *Accipe lampadem ardentem* etc.”

3. “Si supervixerit, suppleantur alii ritus omissi” praecedentes in Ecclesia, non vero statim in domo privata, nisi fieri possit conformiter Decreto Cone. Plen. Balt. II., vel subsequenti Decreto S. Congregationis S. Off.

4. “Adulti qui propter infirmitatem ante mortem nunquam deferri ad Ecclesiam praevidentur, si petunt a Sacerdote baptizari domi, vel jam a Christianis baptizati, petunt super ipsos caeremonias suppleri, Sacerdotes possunt et tenentur uti illis caeremoniis [Ritualis Romani] quibus uti possunt.”²

5. Ordo supplendi omissa super infantem baptizatum vid. *Manuale Rituum* immediate post “Baptism. Parvulorum”; vel in Editione typica (Ratisbon.) post “Ordinem Baptismi Adultorum” adnotatus tam pro infante quam adulto.

¹ Cf. C. Pl. Balt. II. n. 238.

² S. C. S. Off. 10 Apr. 1861.

ART. IV.

DE BAPTISMO ADULTORUM.

372. “Adultus¹ debet prius in Christiana fide ac sanetis moribus diligenter instrui⁷; praesertim ¹ ‘admonendus est Catechumenus, ut peccatorum suorum poeniteat.’” Excipe mortis periculum; at “missionarius tenetur adulto etiam moribundo, qui incapax omnino non est, explicare fidei mysteria, quae sunt necessaria necessitate medii, ut sunt praecipua mysteria Trinitatis et Incarnationis.” ² Attamen si sensibus sint destituti vel periculum in mora, “baptizandi sunt adulti omnes moribundi, quoties prudenter judicari potest, cos non certo respuere fidei gratiam; tunc enim *sub conditione* baptizari possunt.” ³

2. In Baptismo adulti respondet ipse Catechumenus. De caeremoniis faciendis prius instruatur; item Patrinus, qui si “Ordo Baptismi Adultorum” adhibeatur, pluries Crucem cum pollice signat in fronte Catechumeni etc.—Convenit etiam, ut significatio caeremoniarum prius explicetur, e. g. quomodo signo Crucis omnes et singuli sensus baptizandi Redemptori consecrentur; proponatur exemplum Christi halantis in discipulos, sanantis caecum per salivam, tangentis auriculas et linguam surdi et muti.⁴

3. Omitti possunt, quae Sacerdos initio ad gradus Altaris, “si temporis ratio ferat, dicit,” nempe *Deus in adiutorium* etc. cum tribus psalmis et Orationibus.

¹ “Possunt baptizari, etiam invitis parentibus, pueri adulti qui Baptismum desiderant: adultus autem censetur qui septennium complevit, regulariter loquendo.” S. C. do Prop. F. 3 Mart. 1703.

- C. S. Off. 10 Maji, 1703.

³ C. Pl. Balt. II. n. 230.

⁴ Cf. 1 Cor. IT. 2; Col. I. 20; Gal. II. 19 et VI. 14.

“Adulti baptizari possunt a Sacerdote, qui cos in principiis fidei instruxit.” Ep. Arch. Neo-Aurel. 21 Dee. 1861. Cfr. Eccl. Review, vol. X. p. 298 et Tanqueray, Theol. Dogmat. III. p. 271.

CAPUT II.

DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS.

ART. I.

ANIMADVERSIONES PRAEVIAE

373. “Licet sacramenti confirmationis administratio convenienter in Ecclesia Latina differatur ad septimum circiter aetatis annum, nihilominus etiam antea conferri potest, si infans in mortis periculo sit constitutus, vel ministro id expedire ob iustas et graves causas videatur.”¹

2. “Confirmandi, si plures sint, adsint primae manuum impositioni seu extensioni, nec nisi expleto ritu discedant.”²

3. “Patrinus unum tantum confirmandum aut duos praesentet, nisi aliud iusta de causa ministro videatur.

“Unus quoque pro singulis confirmandis sit patrinus.”³

“Non sit pater, mater, conjux confirmandi.

“Confirmandum in ipso confirmationis actu per se vel per procuratorem physice tangat.”⁴

4. “Nomina ministri, confirmatorum, parentum et patrinorum, diem ac locum confirmationis parochus inscribat in peculiari libro praeter adnotationem in libro baptizatorum de qua in can. 470, § 2.”⁵

“Si proprius confirmati parochus praesens non fuerit, de collata confirmatione minister vel per se ipse vel per alium quamprimum eundem certiore faciat.”⁶

¹ Can. 788.

² Can. 789.

^a Can. 794.

⁴ Can. 795.

^s Can. 798.

^c Can. 799.

ART. II.

PRAEPARANDA

374. *In Altari:* («) Sex candelae accensae; (v) Paramenta episcopalia, nempe pluviale et stola albi coloris et amictus in medio; (c) Mitra in latere Evangelii; (cZ) Vasculum S. Chrismatis in pelvicula (super Altari vel credentia). *Prope cornu Evangelii:* Baculus pastoralis.

2. *Super credentia:* (a) Pontificale; (b) Bugia cum candela accensa; (c) Medulla panis cum frustis mali citrini in pelvicula; (cZ) Urceus cum pelvi et mantili pro lotionem manuum; (e) Globuli gossipii; (/) Receptacula pro gossypio et schedis.

3. *In plano:* (a) Genuflexorium ante Altare (Z>) Faldistorium albo velo coopertum vel alia sedes nobilis; (c) Pulvinar in infimo gradu Altaris; [(cZ) Basis pro Cruce archiepiscopali.]

4. Singulis confirmandis Parochus distribuit schedas continentes nomen et cognomen confirmandi ejusque sponsoris; quae schedae in confirmatione colliguntur, ut deinde nomina in librum confirmatorum referantur.¹

ART. III.

DE ADMINISTRATIONE CONFIRMATIONIS.

375. Modus Episcopum rite recipiendi exponitur Articulo sequenti (n. 1-3). Extra s. Visitationem ad portam Ecclesiae fit solummodo aspersio.

Episcopus procedit ad Altare et procumbens in genuflexorium paullum orat. Hymnus *Veni Creator* cum oratione *Deus qui corda* etc. laudabiliter cantatur.¹

Si sit Ordinarius, in throno vel sede elevata ad latus Evangelii praeparata, vel in faldistorio posito ad latus

¹ Martinucci III. 12, 65, et * Cerem. U. S. VII. 1.

Evangelii in suppedaneo exuit mozettam, induit vestimenta et tunc lavat inanus.²

2. Tunc Episcopus vel Sacerdos quidam sermonem habet ad confirmandos.³

Posthac confirmandi omnes cum compatribus suis genuflectunt. Episcopo aderunt ministri de libro et candela.

3. Episcopus deposita mitra stans in suppedaneo versa facie ad confirmandos elata voce dicit: *Spiritus sanctus* etc.⁴

Deinde signans se dicit: *Adjutorium nostrum* etc. et versiculos reliquos recitat, vel cantat tono feriali simul cum Oratione.⁵ Eodem modo assistentes ad versiculos et ad singulas invocationes, e. g. *Spiritum sapientiae et intellectus*, respondent, *Anien*.

4. “Pontifex sedens super faldistorium praedictum” accipit mitram et baculum pastorem;⁶ “vel etiam si multitudo confirmandorum id exigerit, dispositis illis per ordinem super gradus presbyterii” ad cancellos, “vel alibi, Pontifex stans cum mitra illos confirmat.”⁷ Ab ipsius dextris consistit clericus cum Chrismate, et alter recepturus a confirmandis schedam cum ipsorum nomine, quod suggerit Episcopo; ab Episcopi sinistris, (vel, si ad faldistorium confirmet, loco convenienti) stat clericus abstergens frontem confirmati. A tergo confirmandi stat ejus patrimis imponens in actu unctionis dextram humero dextro confirmandi.

“Episcopus S. Confirmationem conferens, intinget pollicem in S. Chrisma et manu extensa imposita super caput confirmandi, percontatus nomen ejus unctionem in formam Crucis pollice efficiet in fronte *N. signo te* etc.”⁸

5. “Omnibus confirmatis Pontifex,” sedens in faldistorio, “tergit cum mica panis et lavat pollicem et manus super pelvim. Interim cantatur,” vel recitatur a Clero

² Do Hordt III. 350.

³ ‘1 Nonnullis in locis mos est, ut quidam ecclesiasticus edoceat atque exerceat confirmandos antequam ad Ecclesiam adveniat Episcopus.’ Martinucci, 1. c.

† Vide Pontifie. Rom.

c Martinucci, 1. c.

e Ibid.

⁷ Pontifie.

s Martinucci VII. 7, 38, juxta Rubr. Pontificalis Boned. XIII. permissu editi.

Ant. *Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis a templo sancto tuo quod est in Jerusalem. Gloria Patri. Sicut erat.*

Repet. Ant. *Confirma hoc.*

“Qua repetita Pontifex deposita mitra surgit, et stans versus ad Altare dicit,” vel cantat tono feriali: *Ostende nobis* etc., 4° omnibus confirmatis genuflectentibus, et vertens se ad confirmatos dicit: *Benedicat vos Dominus etc.*”

6. Tandem Pontifex accepta mitra et baculo pastoralis dat admonitionem ad mentem Pontificalis, et recitat ipse, vel Parochus *Credo, Pater* et *Ave*. Benedicit eos nullam proferens formulam.⁹

7. In privata administratione Confirmationis Episcopus stolam albam super rochetum induit, et utitur mitra dum unctionem peragit.¹⁰

ART. IV.

DE ORDINE AD VISITANDAS PAROCHIAS.ⁱ

376. Quando Episcopus visitaturus Parochiam rite recipi potest, ab ejus hospitis (domo parochiali) procedunt hoc ordine: primo Confraternitates, deinde tres clerici seu acolythi, nempe is qui defert Crucifixum exiguum (in pellicula albo velo contextum) medius inter acolythum cum aqua benedicta, et thuriferarium,² post eos Crux processionalis inter ceroferarios; Cantores et reliqui clerici; ultimus Parochus vel dignior Clerici ante Episcopum. Interim cantantur vel recitantur Cant. *Benedictus* et alii psalmi.

2. Ad portam Ecclesiae omnes capite detecto subsistunt; Episcopus genuflectit in pulvino ad limen praeparato; Parochus imaginem Crucifixi osculandam Episcopo porrigit.³ Deinde aspersorium cum osculis tradit Episcopo, qui signat

^vMartinucci VII. 1, 44.

¹⁰ Ibid. n. 47.

¹ Cf. Pontificale et Martinucci VI. 37 et III. 12 pro parochiis ruralibus.

² Si quatuor acolythi non ad-

sint, ad portam Ecclesiae praeparabitur mensa cum vasculo aquae benedictae et exigua ista imagine Crucifixi.

³ Pontif. et Martinucci, 1. c.

se ipsum, deinde adstantes intra et extra Ecclesiam aspergit, ad quod omnes genuflectunt, exceptis Canonicis et Prae-
latis.

Tunc Episcopus ministrante Parocho immittit cum benedictione incensum in thuribulum, quod ei praesentatur a thuriferario genuflexo. Parochus triplici ductu Episcopum incensat, profunde inclinans ante et postea, et benedicitur ab Episcopo.

Removetur pulvinus.

3. Statim procedendo ad Altare cantatur vel voce alta recitatur :

An t . Sacerdos et Pontifex, et virtutum opifex, pastor bone in populo sic placuisti Domino.

Vel sequens.

Re s p . Ecce Sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit Deo: Ideo jurejurando fecit illum Dominus crescere in plebem suam.

V . Benedictionem omnium gentium dedit illi, et testamentum suum confirmavit super caput ejus. Ideo jurejurando fecit illum Dominus crescere in plebem suam. Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Ideo jurejurando etc.

4. Ad Altare Episcopus genua submittit genuflexorio ante infimum gradum parato. Parochus prope credentiam imponit stolam, ascendit ad Altare et, “stans in cornu Epistolae Altaris versus ad orantem”⁴ Episcopum, cantat vel recitat :

V . Prolector noster aspice Deus.

R . Et respice in faciem Christi tui.

V . Salvum fac servum tuum.

R . Deus meus sperantem in te.

V . Mitte ei, Domine, auxilium de Sancto.

R . Et de Sion tuere eum.

V . Nihil proficiat inimicus in eo.

R . Et filius iniquitatis non apponat nocere ei.

V . Domine exaudi orationem meam.

R . Et clamor meus ad te veniat.

V . Dominus vobiscum. R . Et cum spiritu tuo.

⁴ Pontificale.

Uremus.

Deus, humilium visitor, qui cos paterna dilectione consolaris: praetende societati nostrae gratiam tuam; ut per eos, in quibus habitas, tuum in nobis sentiamus adventum. Per Christum Dominum nostrum. R. Arnen.

b. Parochus stolam super credentiam deponit. “Pontifex surgens ascendit ad Altare, osculaturque illud in medio et ibidem populo solemniter benedicit”⁵ dicens: *Sit nomen Domini benedictum* etc.

6. “Qua data,” vel post sermonem infra Missam, si Episcopus celebret, “facit promulgari indulgentias, quas ipse [praesentibus] concedit.” Clericus igitur ante Episcopum inclinat recitat *Confiteor*. Parochus, facta Episcopo inclinatione, publicat Indulgentias (50 dierum) formula *Reverendissimus in Christo Pater* etc. (ut supra in Missa Pontif. n. 104, 3). Episcopus assurgit et dicit: *Precibus et meritis* etc.

[“Deinde, vel in medio Missae, versus ad populum sedens proponit populo causas adventus sui.”

“*Primo* ad absolvendas animas defunctorum.

“*Secundo*, ut sciat, et videat qualiter Ecclesia ipsa spiritualiter et temporaliter gubernetur.

“*Quinto* ad exhibendum *Sacramentum Confirmationis*;””]

377. Episcopus igitur “primo ad absolvendas animas defunctorum”¹ assumit paramenta nigra episcopalia, nempe amictum, stolam nigram, pluviale nigrum, et mitram simplicem;—vel solummodo stolam nigram super mozettam. Stans ante Altare versus populum recitat sine cantu alternatim cum assistantibus :

Ant. *iniquitates.*

Psalm. *De profundis* etc.; in fine: *Requiem* etc.

Ant. *Si iniquitates observaveris, Domine: Domine quis sustinebit ?*

Qua dicta, deposita mitra, dicit :

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison.

Pater noster.

⁵ Pontificale.

« Ibid. p. III.

i Quae suffragia fiunt “juxta Altare” pro defunctis Episcopis;

deinde in media Ecclesia vel in Coemeterio pro omnibus fidelibus defunctis.

Interim aspersorio aspergit super pavimentum presbyterii in medio, a sinistris et a dextris suis; deinde imposito incenso in thuribulo et illo benedicto, eodem modo incensat. Quo facto dicit :

V. *Et ne nos etc.* IL *Sed libera nos etc.*

V. *In memoria aeterna erunt just.*

IL *Ab auditione mala non timebunt.*

\ *A porta inferi.*

IL *Erue, Domine, animas eorum.*

\. *Requiem aeternam dona eis, Domine.*

IL *Et lux perpetua luceat eis.*

V. *Domine, exaudi etc.* IL *Et clamor meus etc.*

V. *Dominus vobiscum.* IL *Et cum spiritu tuo.*

Oremus.

Deus, qui inter Apostolicos Sacerdotes famulos tuos Pontificali fecisti dignitate vigere: praesta, quaesumus, ut eorum quoque perpetuo aggregentur consortio. Per Christum Dominum nostrum. IL *Arnen.*

2. Post hanc Orationem pro Episcopis vadunt in Coemeterium, vel in mediam Ecclesiam ad tumbam vel pannum nigrum in pavimento positum, (circumdatum quatuor candelabris,)² praecedentibus clericis cum aqua benedicta et thuribulo, deinde crucifero inter ceroferarios, et Clero cantante vel recitante.

Res p. *Qui Lazarum resuscitasti a monumento foetidum. Tu eis, Domine, dona requiem, et locum indulgentiae.*

V. *Qui venturus es judicare vivos et mortuos et saeculum per ignem ** Tu eis, Domine, dona requiem et locum indulgentiae.

Episcopus cum ministris suis recitat Ant. *Si iniquitates.* Ps. *De profundis etc.* Tn fine *Requiem aeternam etc.* Ant. *Si iniquitates observaveris. Domine: Domine, quis sustinebit?*

3. “Cum fuerint in medio coemeterii/” aut Ecclesiae ad tumbam vel pannum nigrum, “Chorus cantat Responsorium” *Libera*, ut ad Absolutionem defunctorum. “Dum Responsorium repetitur Pontifex imponit incensum more consueto.” Completo Responsorio deponitur mitra, Chorus cantat *Kyrie*

eleison etc. Episcopus: *Paler nosier*, aspergit et incensat in medio, a sinistris et a dextris suis solum Coemeterii, aut tumbam vel pannum.

“Quo facto dicit versus :”

V. *Ei ne nos inducas* etc. R. *Sed libera* etc.

V. *In memoria aeterna erunt justi*.

R. *Ab auditione mala non timebunt*.

N. *A porta inferi*.

R. *Erue, Domine, animas eorum*.

V. *Requiem aeternam* etc. R. *Et lux perpetua* etc.

V. *Domine, exaudi*, etc. R. *Et clamor meus* etc.

V. *Dominus vobiscum*. R. *Et cum spiritu tuo*.

Oremus.

Deus, qui inter Apostolicos Sacerdotes famulos tuos Sacerdotali fecisti dignitate vigere: praesta quaesumus; ut eorum quoque perpetuo aggregentur consortio.

Deus, veniae largitor, et humanae salutis amator, quaesumus clementiam luam, ut nostrae congregationis fratres, propinquos, et benefactores, qui ex hoc saeculo transierunt, beata Maria semper Virgine intercedente, cum omnibus Sanctis tuis ad perpetuae beatitudinis consortium pervenire concedas.

Deus, cujus miseratione animae fidelium requiescunt, famulis et famulabas tuis omnibus hic et ubique in Christo quiescentibus, da propitius veniam peccatorum; ut a cunctis reatibus absoluti tecum sine fine laetentur. Per Christum Dominum nostrum. R. *Arnen.*

V. *Requiem aeternam dona eis, Domine.*

R. *Et lux perpetua luceat eis.*

Tum duo Cantores dicunt:

V. *Requiescant in pace.* R. *Arnen.*

“Mox Pontifex, elevata dextera, producit signum Crucis ab omni parte super coemeterium" aut tumbam vel pannum, nd dicens.

4. In reditu ad Ecclesiam vel Altare, Episcopo inchoante, recitant alternatim sine cantu Ps. *Miserere* etc., in fine *Requiem aeternam* etc. Episcopus stans ante Altare majus, deposita mitra, dicit:

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison

V. *Pater noster*, reliqua secreto.

V. *Et ne nos* etc. R. *Sed libera nos* etc.
 V. */1 porta inferi.*
 R. *Erue, Domine, animas eorum.*
 V. *Domine exaudi* etc. R. *Ei clamor meus* etc.
 V. *Dominus vobiscum.* R. *Ei cum spiritu tuo.*

Oremus.

Absolve, quaesumus Domine, animas famulorum famularumque tuarum ab omni vinculo delictorum: ut in resurrectionis gloria inter Sanctos ei Electos tuos resuscitati respirent. Per Christum Dominum nostrum. R. Arnen.

378. “His peractis, depositis stola et pluviali nigris, et assumptis albis, incipit visitationem a SS. Eucharistia ad Baptisterium, inde ad s. Olea, ad sacras Reliquias, tum ad Altaria et Capellas, et sacras Imagines, item ad sacristiani et coemeterium se confert . . . et ad alia loca pia.”¹

2. “Poterit postea,” vel quodcumque placuerit, “Pontifex confirmare pueros.”³

3. Peracta demum visitatione,⁴ cum discedere voluerit Pontifex, in suo habitu communi accedit ad Ecclesiam, et stans ante Altare in cornu Epistolae versus ad Illud, dicit:

Ps. *De profundis* etc. in fine *Requiem aeternam* et Ant. *Si iniquitates.*

Deinde dicit *Pater noster*, secreto.

V. *Et ne nos inducas* etc. R. *Sed libera* etc.

V. *A porta inferi.* R. *Erue, Domine,* etc.

V. *Requiescant in pace.* R. *Arnen.*

X. *Domine, exaudi* etc. R. *Et clamor* etc.

V. *Dominus vobiscum.* R. *Et cum spiritu tuo.*

¹ Aperto tabernaculo incensatur, cantatur *Tantum ergo* (interim Episcopus inspicit ciborium et tabernaculum), dein *Genitori*; et Episcopus accepto velo humerali impertitur eum ciborio trinam populo benedictionem. (Martinucci, III. 12, 59.)

² Pontificale.

^a Ibid.

⁴ Per multis locis mos saluberrimus viget, ut Episcopus etiam scholas parochiales ipse visitet et discipulorum studia, progressum etc. inspiciat.

Oremus.

Deus, cujus miseratione animae fidelium requiescunt, famulis et famulabus tuis omnibus hic et ubique in Christo quiescentibus, da propitius veniam peccatorum, ut a cunctis reatibus absoluti, tecum sine fine laetentur. Per Christum Dominum nostrum. R. Arnen.

“Post haec discedit, quo voluerit?”⁵

⁵ En pietas Ecclesiae, quae visitationem instituit “primo ad absolvendas animas defuncto-

rum,” et in fine quasi valedicens pro iisdem animabus supplicat,

CAPUT III.

DE SACRAMENTO POENITENTIAE.

379. De Loco ad Confessiones Excipiendas. “Sacramentalis confessionis proprius locus est ecclesia vel oratorium publicum aut semipublicum.”¹

2. § 1. “Sedes confessionalis ad audiendas mulierum confessiones semper collocetur in loco patenti et conspicuo, et generatim in ecclesia vel oratorio publico aut semi-publico mulieribus destinato.

§ 2. “Sedes confessionalis crate fixa ac tenuiter perforata inter poenitentem et confessorium sit instructa.”²

3. § 1. “Feminarum confessiones extra sedem confessionalem ne audiantur, nisi ex causa infirmitatis aliave verae necessitatis et adhibitis cautelis quas Ordinarius loci opportunas indicaverit.

§ 2. “Confessiones virorum etiam in aedibus privatis excipere licet.”³

380. De ritu. “Etsi preces, ab Ecclesia formulae absolutoriae adiunctae, ad ipsam absolutionem obtinendam non sint necessariae, nihilominus, nisi insta de causa, ne omitantur.”¹

2. “Sacerdos, priusquam ad audiendum accedat, si tempus suppetat, divinum auxilium piis precibus implorabit. . . . Superpellicco et stola violacei coloris utatur, prout tempus vel locorum feret consuetudo.” S. R. Congregatio: “Conveniens est, ut in Ecclesia adhibeatur stola.”² C. Pl. Balt. II. statuit: “Ad tribunal sacrum accedens Confessarius, superpellicco ac stola violacea, ad praescriptum Ritualis Romani sit indutus.”³ Confessiones extra Ecclesiam vel confessionale audiens saltem stolam laudabiliter adhibet. Regulares Confessarii, si sint monachi aut fratres

¹ Can. 908.

- Can. 909.

³ Can. 910.

¹ Can. 885.

2D. 3158. 2.

3D. 293.

mendicantes non quidem superpelliceum, sed tamen stolam adhibere debent super habitum sui Ordinis; alii clerici regulares etiam superpelliceum adhibere debent.⁴

3. Confessarius poenitentem accedentem (juxta laudabilem consuetudinem) benedicit, dicens: *Dominus sit in corde tuo et in labiis tuis, ut rite confitearis omnia peccata tua. In nomine Patris-*]-, etc.

4. Quoad absolutionis formam *Misereatur tui* etc. ad *Indulgentiam* etc. “dexteram versus poenitentem elevat,” loco manus impositionis antiquitus usitatae; proinde convenit, ut palma poenitentem respiciat.

5. Si poenitens non absolvatur, Confessarius voce aliquantulum secreta lente dicere potest *Misereatur* etc., et deinde elevata manu *Indulgentiam* etc., illum in fine signando, sine qua elevatione manus et benedictione nullus poenitens quantumvis indispositus dimitti potest,⁵ praesertim, si confessionale a parte anteriori sit omnino apertum.

381. De Confessionibus Religiosorum Utriusque Sexus. “Firmis constitutionibus quae confessionem statis temporibus praecipiant vel suadent apud determinatos confessarios peragendam, si religiosus, etiam exemptus, ad suae conscientiae quietem, confessarium adeat ab Ordinario loci approbatum, etsi inter designatos non recensitum, confessio, revocato quolibet contrario privilegio, valida et licita est; et confessarius potest religiosum absolvere etiam a peccatis et censuris in religione reservatis.”¹

2. § 1. “Singulis religiosarum domibus unus dumtaxat detur confessarius ordinarius, qui sacramentales confessiones universae communitatis excipiat, nisi propter magnum ipsarum numerum vel aliam iustam causam sit opus altero vel pluribus.

§ 2. “Si qua religiosa, ad animi sui quietem, et ad maiorem in via Dei progressum, aliquem specialem confessarium vel moderatorem spirituales postulet, eum facile Ordinarius concedat; qui tamen invigilet ne ex hac con-

* Catalanus juxta praxini Urbis.

5Baruff.; Catalan.; Fornici, etc.

i Can. 519.

cessionem abusus irrepant; quod si irrepserint, eos caute et prudenter eliminat, salva conscientiae libertate.”²

3. § 1. “Unicuique religiosarum communitati detur confessarius extraordinarius qui quater saltem in anno ad domum religiosam accedat et cui omnes religiosae se sistere debent, saltem benedictionem recepturae.”³

§ 2. “Ordinarii locorum, in quibus religiosarum communitates existunt, aliquot sacerdotes pro singulis domibus designent, ad quos pro sacramento poenitentiae in casibus particularibus recurrere eae facile possint, quin necessarium sit ipsum Ordinarium toties quoties adire.

§ 3. “Si qua religiosa aliquem ex iis confessariis expetat, nulli Antistitae liceat nec per se nec per alios, neque directe neque indirecte, petitionis rationem inquirere, petitioni verbis aut factis refragari, aut quavis ratione ostendere se id aegre ferre.”⁴

4. “Si, non obstante praescripto can. 520, 521, aliqua religiosa, ad suae conscientiae tranquillitatem, confessarium adeat ab Ordinario loci pro mulieribus approbatum, confessio in qualibet ecclesia vel oratorio etiam semi-publico peracta⁵ valida et licita est, revocato quolibet contrario privilegio; neque Antistita id prohibere potest aut de ea re inquirere, ne indirecte quidem; et religiosae nihil Antistitae referre tenentur.”⁶

5. “Religiosae omnes, cum graviter aegrotant, licet mortis periculum absit, quemlibet sacerdotem ad mulierum confessiones excipiendas approbatum, etsi non destinatum religiosis, arcessere possunt eique, perdurante gravi infirmitate, quoties voluerint, confiteri, nec Antistita potest eas sive directe sive indirecte prohibere.”⁷

382. Observationes speciales. “Cuivis fidei integrum est confessorio legitime approbato etiam alius ritus, eui maluerit, peccata sua confiteri.”¹

² Can. 520.

³ De qua lege nec confessarius nec superiorissa dispensare potest.

⁴ Can. 521.

⁵ “aut in loco ad audiendas confessiones mulierum legitime

destinato.” Commissio ad Jus Can. interpretandum. 24 Nov. 1920. A. A. S. 1920 p. 575.

⁶ Can. 522.

⁷ Can. 523.

¹ Can. 905.

2. “Qui aliter confiteri non possunt, non prohibentur, si velint, per interpretem confiteri, praecavendo abusus et scandala, firmo praescripto can. 889, § 2.”²

3. “In periculo mortis omnes sacerdotes, licet ad confessiones non approbati, valide et licite absolvunt quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis aut censuris, quantumvis reservatis et notoriis, etiamsi praesens sit sacerdos approbatus, salvo praescripto can. 884, 2252.”³

4. “Parochi pueros ad primam confessionem diligentissime praeparent.”⁴ “Eos qui ad septennium pervenerint ad confessionem accedere curent.”⁵ “Ne autem haec prima confessio ultra nonum annum differatur, stricte prohibemus. Ac deinceps, quamdiu scholas frequentant, singulis trimestribus ad confessionem faciendam adducendi sunt.”⁶ Pastor animarum vi muneris sui tenetur instruere et praeparare etiam surdos mutos parochiae vel Missionis suae, vel potius monere ipsorum parentes aut tutores, ut istos in schola vel instituto Catholico⁷ instruendos curent.

5. Agens de prima confessione parvulorum Concilium nostrum⁸ graviter monet, “tam parvulis etiam prima vice confessuris quam adultis licere, *quemlibet* ab Episcopo probatum confessarium adire.” Facile enim verecundia, timor, immo familiaritas vel specialis benevolentia in confessarium evadere posset occasio sacrilegae confessionis. Quare Ecclesia in hac re largam conscientiae libertatem fidelibus tam parvulis quam adultis vindicat. “Quo magis confessiones sacrilegae evitentur, fidelibus libera eligendi confessarium facultas tribuatur. Nullus igitur confessarius ullum fidelem adigat, urgeat vel quomodocunque moveat, ut sibi confiteatur, neque si quis ipsi polliceri vellet, se ipsi soli confessurum esse, talem pollicitationem acceptet. Parochi imprimis subditis aegrotis, si verecundiae suspicionem moveant, paterne alium confessarium arcessendum offerant. . . . Per annum, praesertim tempore paschali presbyteros externos ab Episcopo approbatos sibi adsciscant.”⁹

² Can. 903.

³ Can. 882.

⁴ C. Prov. Colon, p. 132.

⁵ C. Plen. Balt. II. no. 442.

⁶ C. Pr. Col. ibid.

⁷ *Catholic Deaf-Mute Institution.*

⁸ C. Plen. Balt. II. no. 292.

⁹ Syn. D. Pad. el. Episc. Congr. Martin.

6. Saccularium confessiones etiam in aliena paroecia audire potest quilibet Confessarius approbatus, relinquens testimonium scriptum pro Pastore Viaticum et Extremam Unctionem administraturo. Aliquando Sacerdotes vicini hoc spiritu liberali ducti sibi invicem plenam licentiam committunt administrandi infirmis quibuslibet petentibus etiam Viaticum et Extremam Unctionem.

9. “Sacerdos ad audiendam confessionem vocatus, promptum facilemque se praebeat.”¹⁰ “Gravissimum quippe crimen foret, si pastoris negligentia aut desidia vel unus ex grege fidelium hoc Sacramento fraudaretur.”¹¹ Plura de administratione Sacramenti Poenitentiae vid. in C. Plen. Balt. II.¹²

N. B. De Sacra Communione jam actum est in Parte Prima hujus Compendii. Vide n. 180 ss.

¹⁰ Rit. Rom.

¹² No. 270-296.

¹¹ C. Plen. Balt. II. no. 291.

CAPUT IV.

DE SACRAMENTO EXTREMAE UNCTIONIS.

ART. I.

ANIMADVERSIONES PRAEVIAE.

383. “Extrema unctio praeberi non potest nisi fideli, qui post adeptum usum rationis ob infirmitatem vel senium in periculo mortis versetur.”¹

2. “Omni studio ac diligentia periculose aegrotantibus adhibendum est,”² seu aegrotantibus non tantum in certo sed etiam in probabili seu dubio mortis periculo. Ita potest valide et licite inungi infirmus qui jaceat liectica febris (*consumption*), correptus, quamvis pluribus adhuc mensibus aut etiam anno integro victurus praevideatur.³ “Gravissimo peccant [Parochi], qui illud tempus aegroti ungendi observare solent, quum jam, omni salutis spe amissa, vita et sensibus carere incipiat,”⁴ imo aegrotum exponunt periculo moriendi sine Extremae Unctionis sacramento. Dilatione indebita per notabile morbi tempus aegrotus privatur speciali hujus sacramenti gratia quando illa tantopere indiget; privatur igitur speciali et abundantiori auxilio, quo aegrotus spiritualité! sublevatur atque confortatur ad sustinendos insultus atque tentationes diaboli casque vincendas, ferendaque cum patientia et merito morbi incommoda et dolores, imo ea auferenda sanitatemque restituendam, si ad salutem aegroti expedierit. Quae restitutio sanitatis non efficitur “per modum miraculi,” seu ita ut Deus propter sacramentum apertum miraculum patret, sed solum ita, ut speciali providentia naturalia remedia dirigat et adjuvet.

¹ Can. 940.

² “As soon as it can be prudently pronounced that one is in danger of death from sickness, even though the danger be not proximate, even though there be a hope of recovery, the sacra-

ment may be administered; and there is a strict obligation of not deferring it till the last moment.” O’Kane, n. 859.

³ Sabetti, juxta S. Alphons. etc.

* Catech. Rom. II. 6, 9.

Quare aegroti hoc effectu privantur, si Extremae Unctionis susceptio tam diu differatur, dum sine miraculo sanitati restitui non possint.⁵

3. “In eadem infirmitate hoc sacramentum iterari non potest, nisi infirmus post susceptam unctionem convaluerit et in aliud vitae discrimen inciderit.” ⁶

“Quando dubitatur num infirmus usum rationis attigerit, num in periculo mortis ipsa versetur vel num mortuus sit, hoc sacramentum ministretur sub conditione.” ⁷

4. “Hoc sacramentum non est conferendum illis qui impenitentes in manifesto peccato mortali contumaciter perseverant; quod si hoc dubium fuerit, conferatur sub conditione.” ⁸

5. “Infirmis autem qui, cum suae mentis compotes essent, illud saltem implicite petierunt aut verisimiliter petiissent, etiamsi deinde sensus vel usum rationis amiserint, nihilominus absolute praebeatur.” ⁹

⁵ S. Alph. Bcllann. Cf. Lehmkühl, II. n. 567.

“Cum hoc Sacramentum administratur, nulla a fidelibus oblatio petatur” Syn. Plcn. Hib. n. 104.

⁹ Can. 940. O’Kane, n. 880: “Generally speaking, changes for the better do take place in diseases of lengthened duration, as consumption or dropsy. In one of those, a person in manifest danger of death at present may be over this danger in a few days, and be tolerably well for several weeks or months, although it is known that the disease still continues, and is even likely to end fatally. In such a case, when the disease takes another turn, and the person is again in similar danger, Extreme Unction may be again administered, for, though the

disease is the same, the *state* of the disease is different. N. 881. It often happens that, all things considered, there is a doubt whether the state of the disease has really changed—whether the danger has at any time ceased or has all along continued; and in this case of doubt the priest is recommended to administer the sacrament again, as more in accordance with the ancient practice of the Church. (Bened. XIV. In Supplem. 3 p. Q. 33.) Now it may be contended that there is, generally speaking, ground for such a doubt in the case of any one who lives a month after receiving Extreme Unction, and is still in danger of death.”

⁷ Can. 941.

⁸ Can. 942.

» Can. 943.

6. “Quamvis hoc sacramentum per se non sit de necessitate medii ad salutem, nemini tamen licet illud negligere; et omni studio et diligentia curandum ut infirmi, dum sui plene compotes sunt, illud recipiant/”¹⁰

7. “Oleum infirmorum parochus loco nitido et decenter ornato in vase argenteo vel stanneo diligenter custodiat, nec domi retineat”¹¹ “nisi propter necessitatem aliamve rationabilem causam, accedente Ordinarii licentia,”¹² “quo in casu omnino servetur etiam domi Rubrica quoad honestam et docentem tutamque custodiam.”¹³

8. Non licet s. Oleum in tabernaculo SS. Sacramenti, licet in loculo separato, conservare. “Parochus vas s. Olei infirmorum sacculo serico violacei coloris inclusum caute deferat.”¹⁴

9. “Unctiones verbis, ordine et modo in libris ritualibus praescripto, accurate peragantur; in casu autem necessitatis sufficit unica unctio in uno sensu seu rectius in fronte cum praescripta forma brevior, salva obligatione singulas unctiones supplendi, cessante periculo.

“Unctio renum semper omittatur.

“Unctio pedum ex qualibet rationabili causa omitti potest.

“Extra casum gravis necessitatis, unctiones ipsa ministri manu nulloque adhibito instrumento fiant.”¹⁵

ART. II.

DE ORDINE MINISTRANDI SACRAMENTUM EXTREMAE UNCTIONIS.

384. “Sacerdos intrans cubiculum dicit V. *Pax huic domui* etc. Deinde deposito Oleo super mensa,” mappa candida cooperta, et cerea candela accensa,¹ “superpelliceo et stola violacea indutus,” excepto solo casu necessitatis,² “aegroto Crucem pie deosculandam porrigit; mox in modum Crucis,” i. e. in medio, a sinistris et a dextris suis

i° Can. 944.

n Can. 946.

12 Can. 735.

n D. 2650, 3.

1.1 Rituale Rom.

« Can. 947.

i Rituale.

2 D. 2650, 2. 2.

“cum aqua benedicta, et cubiculum et circumstantes aspergit dicens Antiphonam: *Asperges me* etc.” Si immediate praecedat S. Communio, V. *Pax huic domui* etc. et aspersione omittitur, et sumitur stola coloris violacei. “Quod si aegrotus voluerit confiteri, audiat illum, et absolvat.”

2. “Deinde piis verbis illum consoletur, et de hujus Sacramenti vi, atque efficacia, si tempus ferat, breviter admoneat.” Quae ad conditionem aegroti specialius spectant, plerumque in ipsa confessione dici possunt; “paucis verbis, cum suavitate et opportunitate, ne aegro molestiam sed levamen afferat; si infirmus sit timoratus, pauca et gravia sunt adhibenda verba; si fuerit peccator aut liberioris vitae, suavia, ne deterreatur et in desperationem inducatur, nisi forte vixerit in damnabili securitate, quo casu efficaciter excitandus est, sed ita tamen ut periculum desperationis praecaveatur.”³

Actus fidei etc. elici possunt, recitando, omnibus genuflectionibus, preces breves.⁴

3. “Postea dicat: *Adjutorium nostrum* etc.” cum tribus Orationibus uti in Rituali. “Quae Orationes, si tempus non patiatur, ex parte vel in totum poterunt omitti.”

“Tum de more facta confessione generali latino vel vulgari sermone, Sacerdos dicat: *Misereatur tui* etc. *Indulgentiam*, etc.” Debet repeti *Confiteor*, etsi ante Communionem recitatum fuerit.⁵ “Antequam incipiat ungere infirmum, moneat adstantes, ut pro illo orent, et ubi commodum fuerit, recitent septem psalmos poenitentialcs cum Litaniis, vel alias preces,” e. g. Rosarium vel Litanias SS. Nominis Jcsu, vel B. M. V.

4. “Mox dicat: *In nomine Patris* etc.” infirmum ter benedicens, et deinde tenens dextram extensam, (vel pro arbitrio non extensam) infra hanc Orationem.

Tunc ipse manu sinistra tenet vas s. Olei et librum et

³ De Herdt, III. 204.

⁴ E. g. O my dearest Savior Jesus Christ, who, out of pure mercy, hast instituted the holy Sacrament of Extreme Unction for the consolation of the sick,

behold, I, a poor sinner, have recourse to this heavenly means of grace, etc. Vide *Manuale Hitnum*.

⁵ S. C. Ind. 5 Feb. 1b 11.

minister tenet globulos bombacei super patinula positos, et fiunt s. unctiones.

5. Uctiones faciendae sunt pollice dextro per modum Crucis. In membris geminis incipitur a dextro ; tunc Sacerdos, “caveat ne alterum ipsorum inungendo Sacramenti formam prius absolvat, quam ambo hujusmodi paria membra perunxerit.” Si forte erret, sumendo unum oleum pro altero, reiteret unctiones sub conditione.

6. Facienda est unctio 1^a ad oculos seu in superciliis vel palpebris; 2^a ad aures, i. e. in ima auricula; 3^a ad nares, i. e. super extremitatem summitatis nasi unica unctione vel juxta alios duplici unctione; 4^a ad os, labiis compressis; quod si commode fieri nequit, sufficit alterutrum labrum inungere; 5^a ad manus in media palma interiori; “Presbyteris exterius ungantur”; 6^a ad pedes in superiori parte vel in plantis.

“Post quamlibet Uctionem tergat loca inuncta novo globulo bombacei vel rei similis, cumque in vase mundo reponat, et ad Ecclesiam postea deferat comburat, cineresque projiciat in sacrarium.”

7. Omnibus unctionibus peractis Sacerdos pollicem medulla panis, (vel farina aut sale) perfricat, manus lavat et abstergit, atque lotionem etc. nisi commode secum ferre et in sacrarium mittere possit, statim in ignem conjici curet. Si vero nimia videatur interruptio, praesertim si infirmus ad mortem acceleret, prius preces absolvit, cavendo, ne interim pollice aliquid tangat.

8. Postea Sacerdos reliquas preces ex Rituali recitat et “salutaria monita breviter praebere poterit,” dicendo preces breves lingua vernacula, (saltem si infirmus non videatur fatigatus nec Benedictio Apostolica sequatur).

“Denique aquam benedictam et Crucem, nisi aliam habeat, coram eo relinquat, ut illam frequenter adspiciat, et pro sua devotione osculetur et amplectatur.”

“Admoneat etiam domesticos et ministros infirmi, ut si morbus ingravescat, vel infirmus incipiat agonizare, statim ipsum Parochum accersant, ut morientem adjuvet, ejusque animam Deo commendet : sed si mors immineat, priusquam discedat. Sacerdos animam Deo rite commendabit.”

ART. III.

DE MINISTRANDA EXTREMA UNCTIONE IN CASU
INSTANTIS MORTIS.

385. Si infirmus videatur in extremis et periculum imminere, omittuntur preces praecedentes. Sacerdos tali infirmo suggerit actus contritionis paucis verbis, (e. g. “Dicas in corde tuo: O Jcsu, Deus et Salvator mi, doleo de peccatis meis quia amo te; accuso me de peccatis meis;—visne?”) Et detur sacramentalis absolutio. Si vero tempus suppetat, etiam confessio brevis praemittitur. Statim aegrotum de ministranda Extrema Unctione monet, ne intentio in ipso desit, dicit *Confiteor, Misereatur*, etc. uti in Rituali.

2. Si vero ad hoc non videatur tempus sufficere, statim, data absolutione, incipit unctiones:

Per istam sanctam unctionem etc.

3. Si autem infirmus videatur in ultima agonia constitutus et periculum immineat, ne moriatur priusquam singulae unctiones fiant, Sacerdos praemittit, ut supra, brevissime actum contritionis, absolvit, et sine mora inungit sub hac forma: *Per istam sanctam unctionem indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti. Amen* 1—inungendo in fronte vel in unico sensu magis ad unctionem exposito. Unica enim unctio sufficit ad validitatem Sacramenti Extremae Unctionis. A gravi tamen culpa excusari nequeunt, qui extra casum verae necessitatis, vel unam ex quinque sensuum unctionibus praetermittunt. (Cf. Ephem. Lit. XX. p. 451.)

4. Si aegrotus supervivat, “dicantur Orationes praetermissae,” excepto *Confiteor* etc. “Si vero dum inungitur, infirmus decedat, Presbyter ultra non procedat” et recitet preces post expirationem: *Subvenite Sancti Dei*, etc.

5. “Si dubitet an vivat adhuc” infirmus, sive ab initio sive inter unctiones, Sacerdos “Unctionem prosequatur, sub conditione [saltem mentali] pronuntiando formam, dicens: *Si vivis, per istam sanctam Unctionem* etc.”

6. Si *pluribus simul* in eodem cubiculo, e. g. in nosocomiis, Extrema Unctio administratur, preces ante et post unctiones semel recitentur in plurali, unicuique autem Crux

osculanda porrigatur, et unctiones cum formis super singulis repetantur. Si preces istae in plurali commode recitari nequeant, sufficit, easdem in singulari numero pronuntiari, quia singulariter dicta de unoquoque seorsum sumpta etiam intelliguntur.²

ART. IV.

DE EXTREMA UNCTIONE ADMINISTRANDA IN MORBIS CONTAGIOSIS ALIISVE DIFFICULTATIBUS.

386. Ob morbum contagiosum Orationes ante et post Extremam Unctionem vel Viaticum *per se* non sunt omit-tendae. At si grave et extraordinarium subsit periculum sive ipsi Sacerdoti sive aliis per ipsum, preces istae non essentielles omitti vel alibi recitari possunt; tunc enim cessat lex positiva ob grave periculum vel incommodum, in quo necessitas excusat. Quando tale existât periculum vel in-commodum, generaliter dici nequit, sed prudenti iudicio determinandum est.¹

2. Tale periculum vel incommodum occurrere potest etiam ex majori numero aegrotantium, e. g. in proelio, in extraor-dinaria calamitate in via ferrea, vel tempore epidemiae, praesertim in maioribus nosocomiis etc., quando timendum est, ne Sacerdos omnibus aegrotis sat tempestive succurrere non possit, vel tempore sibi (e. g. in nosocomio saeculari a medicis) assignato omnia perficere non valeat. Ecclesia enim vult preces istas non essentielles in angustiis istis potius omitti, quam aegrotos quosdam forsan sine sacramen-tis vel benedictione apostolica in articulo mortis ex hac vita decedere.

3. Immo gravi existente infectionis periculo, unctio etiam pedum omitti potest.² Item tempore pestis vel alia urgente necessitate poterit adhiberi una unctio in fronte vel aliquo sensu ³ (ut supra, n. 385, 3). At monet Benedictus XIV.: “Ne vero Parochi hac libertate abutantur, expedit, ut Epis-copus simul serio eosdem admoneat a gravis culpa reatu non excusari qui extra casum verae necessitatis vel unam

² Do Hordt, III. 209.

² Can. 947.

¹ Cf. De Herdt, III. 207.

³ Ibid, et S. Offi. 25. Apr. 1906.

ex quinque sensuum unctionibus praetermittit.” Etiam orationes in Rituali extra necessitatis casum sub gravi sunt praescriptae. Litaniae vero vèl psalmi ab assistantibus recitanda sunt tantum de consilio?

4. Ob infectionis periculum unctiones fieri possunt cum virgula, quae post quamlibet unctionem, antequam in s. oleum reponatur, purganda est per stuppam, ne oleum inficiatur aliisque infirmis postea periculum afferat;—vel diversae virgulae lignae ad singulas unctiones adhibeantur posteaque comburantur. Idem valet pro rabidis (ex hydrophobia), quorum saliva inficiendi vim habet. Ipsorum unctio non in labiis sed in loco vicino fieri potest. Pro morbis contagiosis convenienter adhibetur vasculum s. olei distinctum ab eo quod pro aliis infirmis adhibetur/

4 “The second case [omittendi quasdam unctiones, a fortiori omittendi orationes istas Ritualis] is that in which the sacrament is to be administered to a number of sick, and in which there is danger that, if the five unctions are applied to each, there will not be time to administer the sacrament to all. This case must be of frequent occurrence in time of epidemic, and must, no doubt, be often dealt with by military chaplains in time of war, when they have to administer the last sacraments to a number of wounded men together.” O’Kane, n. 874, citans “Modo Pratico dal P. M. Antonio Brandimarte. Roma.”

5 “In time of pestilence, if

the priest apprehends danger from using his thumb, he may apply the oil by means of an instrument. To preserve the oil from being tainted, the instrument, which may be of any material, ought to be wiped with cotton after each unction, before it is again dipped into the vessel of oil; or, if it be of wood, a different piece may be used for each unction, and burned immediately after use. The mouth may be anointed in this way in case of hydrophobia. . . . If there be no instrument at hand, the priest might use a little cotton dipped in the oil, being careful to burn it after the unction.”—O’Kane, n. 927.

ART. V.

1)E BENEDICTIONE APOSTOLICA CUM INDULGENTIA PLENARIA IN ARTICULO MORTIS.

387. Sacerdos, “ingrediendo cubiculum dicat: *Pax huic domui* etc.” superpelliceum et stolam violaceam induit,¹ “ac deinde aegrotum, cubiculum et circumstantes aspergat aqua benedicta, dicendo Antiphonam: *Asperges me* etc.”

2. “Quod si aegrotus voluerit confiteri, audiat illum et absolvat. Si Confessionem non petat excitet illum ad eliciendum actum contritionis.”

3. Conditiones hujus indulgentiae lucrandae: (r) intentio saltem habitualis; (5) actus contritionis et charitatis si pro conditione infirmi possibilis sit; (c) invocatio nominis *Jesu* saltem mentalis; (d) infirmus admoneatur “ut morbi incommoda ac dolores in anteactae vitae expiationem libenter perferat, Deoque sese paratum offerat ad ultro acceptandum quidquid ei placuerit, et mortem ipsam patienter obeundam in satisfactionem poenarum, quas peccando promeruit.”

Quae conditiones, ut impicantur, Sacerdos preces cum infirmo recitare potest.² Etiam confessione praecedenti infirmum ad hos actus disponere potest.

4. “Postea dicit: *Adjutorium nostrum* etc.” ut in Rituali. *Confiteor* etc. etsi ante Viaticum et Extremam Unctionem jam recitatum sit, et reliqua, ut ibi.

“Si vero infirmus sit adeo morti proximus ut tempus non suppetat, statim Sacerdos Benedictionem ei impertiatur,” dicens: *Dominus noster* etc.

In casu vero necessitatis sufficit dicere:

*Ego, facultate milii ab Apostolica Sede tributa indulgentiam plenariam et remissionem omnium peccatorum tibi concedo et benedico te. In nomine Patris-}-, et Filii, et Spiritus sancti. Amen.*³

5. Haec indulgentia etiam parvulis dari potest, qui Absolutionis et Extremae Unctionis sunt capaces.—Iis aegrotis concedi potest qui, etiam culpabiliter, non fuerunt ab in-

¹ Caval, etc.

² Vide Rituale parvum.

³ Rituale Romanum. V. 6.

Additiones factae d. 9. Aug. 1922.

coepto morbo sacramentis refecti, subitoque vergunt in interitum;⁴ non vero “excommunicatis, impenitentibus et qui in manifesto peccato mortali moriuntur.”

6. Iterari nequit in eodem morbo etsi diuturno, nec a pluribus Sacerdotibus hanc facultatem, licet ex diverso titulo, habentibus; nec iteranda est haec benedictio, si collata fuerit infirmo existent! in statu peccati mortalis, vel si post ejus receptionem lapsus sit in peccatum.⁵

“Benedictio Apostolica cum Indulgentia plenaria in articulo mortis dari potest post collata extrema Sacramenta, quum periculum quidem mortis adest, non tamen imminens.”⁶—Quain responsionem ex rei natura pro omnibus aegrotis Christifidelibus in mortis periculo constitutis [Emi. PP. Cardinales] valere dixerunt; eamque S. Pont. Leo XIII approbavit.⁷

Sacerdos non valide confert indulgentiam plenariam in articulo mortis, omissa formula a summo Pontifice praescripta ob libri deficientiam, quia formula non est tantum directiva, sed praeceptiva.⁸

ART. VI.

DE VISITATIONE ET CURA INFIRMORUM ET DE MODO JUVANDI MORIENTES.

388. “Sedulus sit pastor animarum in visitandis infirmis et agonizantibus, etiam postquam ultima receperunt sacramenta.”¹ “Ingravescente morbo Parochus infirmum frequentius visitabit et ad salutem diligenter juvare non desinet; monebitque instante periculo se confestim vocari, ut in tempore praesto sit morienti.”²

2. Hanc praescriptionem Ritualis Rom. adhuc obligare S. Cone. Congregatio declaravit: “Quaeritur, I. an teneantur Parochi aliique animarum curam gerentes, moribundis assistere, etiam si eos Sacramentis rite munierint? . . . VI. An ad mentem S. Caroli Borromaei *duae* tantem admit-

<S. C. Tnd. 20 Sept. 1775.

5 S. C. Tnd. 5 Febr. 1841.

es. C. Ind. 18 Dee. 1885.

7 19 Dec. 1885.

8 S. C. Tnd. 5 Febr. 1841.

1 C. Pl. Balt. II. n. 116.

2 Rît. Rom. V. 5.

tantur causae ab obligatione moribundis adsistendi dispensantes; necessitas videlicet aliis infirmis Sacramenta ministrandi, vel aliae necessariae occupationes? S. C. Congr. respondere censuit: *Standum praescriptionibus Ritualis Romani*, in reliquis consulat probatos auctores.”³

3. ‹Eo fortius obligationem assistentiae ejusmodi, sive per scipsos sive per alios peragendae, urgere Parochos quoad illos morti proximos, qui quum vitiose habitualiter vixerint, majori indigent auxilio in extrema lucta, ut malignum hostem profligare valeant. S. C. Congregationem ideo forsitan noluisse certam determinare normam in subjecta materia; quia cum ex altera parte certum sit onus adsistendi moribundis obligare Parochos sub gravi; ex altera vero difficillimum sit enumerare casus, in quibus animarum pastores levare ab hoc onere possunt tum a propriis circumstantiis, tum a statu moribundi ejusque moralibus qualitatibus.”⁴

4. *Quoties pastor animarum infirmum visitare tenetur?* Statuit Rituale Rom.: “Ultro ad illum accedat: illudque non semel tantum sed *saepius*, quatenus opus fuerit. Ad hoc juvabit, praesertim in amplis parochiis, aegrotorum notam seu catalogum habere, ut ejusque statum et conditionem cognoscat, eorumque memoriam facilius retinere, et illis opportune subvenire possit.” Et iterum: “Infirmum *frequentius* visitabit.” Praecipue pauperum curam gerere eisque eleemosynis per se vel per alios succurrere debet.⁵

5. Regula determinata statui nequit, quoties praecise aegroti visitandi sint; ratio habenda est conditionis eorum, distantiae locorum etc. Auctor peritus⁶ has fere regulas proponit pro locis, ubi nec ob nimiam distantiam nec ob Sacerdotum penuriam speciales difficultates occurrunt:

(a) Aegroti, qui diuturno morbo periculoso laborant, semel per hebdomadam visitentur, nisi forte ob dolores extraordinarios et graves tentationes tristitiae et impatientiae *bis* per hebdomadam sint visitandi.

(b) Pluries per hebdomadam visitentur, qui ob vehementes et contagiosos morbos a cognatis et amicis evitantur;

³ 23 Mart. 1878.

⁵ Rît. Rom.

‹ Anot. ad Dccr. in Act. S. Scdis, vol. xi. p. 189.

‹ Mnenst. Pastoral, vol. iv. p. 17.

vel qui durante hoc ipso morbo a vita vitiosa et pravis consuetudinibus tandem ad Deum conversi sunt; vel qui premuntur tentationibus pessimis et vehementioribus, e. g. murmurationis contra Deum, desperationis, suicidii.

(c) Quotidie visitentur qui morti proximi sunt, praesertim si Parochus facile ad ipsos accedere possit.

(d) Quotidie, immo saepius per diem visitentur, qui jam in ipsa agonia constituti sunt. “Moricntem adjuvet, ejusque animam Deo commendet: sed si mors immineat, priusquam discedat, Sacerdos animam Deo rite commendabit.”

Pro tali visitatione plerumque sexta vel ad summum dimidia horae pars sufficit.⁷

389. Modus visitandi infirmos, preces, psalmi, Evangelia cum benedictionibus in Rituali Rom. proponuntur, quae “pro arbitrio Sacerdotis” adhiberi possunt. Aptissime singulis vicibus breves preces lingua vernacula recitantur, e. g. pro patientia servanda, pro sanitate recuperanda.¹

2. Sacerdos multum proderit infirmis, si “elicit ab iis, si possint, novo confessionis et contritionis actu, nova identidem donet absolutione.”² Monet S. Alphonsus: “Dum infirmus adhuc sensibus viget, absolutionem pluries ei conferre post brevem reconciliationem juvabit. Si jam sensibus caret et nullum doloris, nec absolutionis desiderii signum ostendit, non expedit valde saepius intra eundem diem absolutionem ei impertiri. At si ille habituatus fuerit in pravis cogitationibus, si aliquo vulnere moritur, vel aliqua odii vel impuri amoris passione est irretitus, si infirmitas est nimis acerba, et ipse non libenti animo suffert, tunc saepius absolutio dari potest: sin autem, sufficit ut trium aut quatuor horarum spatium intercedat; frequentius tamen, si jamjam moriturus est. Non abs re erit, aegrotum, dum mente pollet, monere, ut si loqui non possit, signum aliquod determinatum det, dum absolutionem quaerit, e. g. oculos claudat vel reseret, manum eleuet, caput inclinet.”³

3. florientem adjuvet, ut “eliciat actus fidei, spei et cari-

⁷ ibid.

¹ Vide *Manuale Rituum*.

² C. Pl. Balt. 11. n. 116.

³ Apud Scavini. Cf. Exhortation for the last hour, in fine. *Manuale Rituum*.

tatis aliarumque virtutum.” Orationes pro moribundis, benedictio moribundi, suspiria ⁴ distincte et quasi ad aures dicantur, at non clamando; “praecipue invocatio SS. nominum Jesu et Mariae, ad hoc etiam interrumpendo commendationem animae.” ⁵ Nec talia suspiria omittantur, etsi infirmus sensibus destitutus videatur; non raro enim auditus adhuc viget, reliquis sensibus jam cessantibus. Saepe moribundus aqua benedicta aspergatur.

4. Pro *commendatione animae* Sacerdos “aspergat aegrotum, lectum et circumstantes aqua benedicta, dicens *Asperges me* etc., Crucifixi imaginem aegroto osculandam praebeat . . . accensa candela [quae sit benedicta, ut morientem adjuvet contra tentationes daemonum],⁶ genibus flexis cum omnibus circumstantibus breves Litanias recitet,” etc.⁷

“Egressa anima de corpore, statim dicatur: *Subvenite Sancti Dei,*” etc.

“Interim detur campana” Ecclesiae “signum transitus defuncti pro loci consuetudine, ut audientes pro ejus anima Deum procentur.”

390. “Deinde corpus de more compositum, loco decenti eum lumine collocetur: ac parva crux super pectus inter manus defuncti ponatur, aut manus in modum crucis componantur, interdumque aspergatur aqua benedicta, et interim, donec offeratur, qui adsunt, orabunt pro defuncto.”

“Sacerdos aut cujusvis Ordinis Clericus defunctus, vestibus suis quotidianis communibus usque ad talarem vestem inclusive, tum desuper sacro vestitu sacerdotali, vel clericali, quem Ordinis sui ratio deposcit, indui debet.”

Proinde “sacerdos amictu, alba, cingulo, manipulo, stola et casula violacea sit indutus”;⁸ diaconus cum stola trans-

* Ibid.

s De Herdt.

c Cav. etc.

' Plura de hac gravissima materia visitationis infirmorum etc. v. apud Konings II. n. 1509, Lehmkuhl II. n. 510-522. De Tlerdt III. 210; et in Theologiis pastoralibus. Schuech, Bongier, Gassner, etc.

“Expedit ut quivis recens ordinatus Sacerdos sibi componat industrias et modos juvandi moribundos et agendi cum aegrotis.” Lacroix.

s Consuetudo ponendi calicem cum patena in Sacerdotis defuncti manibus toleranda est utpote antiquitati conformis. D. 2915. 9.

versa ac dalmatica violacea; subdiaconus cum tunicella. Inferiores “clerici superpellicco supra vestem talarem ornari debent.” “Singuli cum . . . biretis suis.”

391. “Pauperes, quibus mortuis nihil, aut ita parum superest, ut propriis impensis humari non possint, gratis omnino sepeliantur; ac debita lumina suis impensis, si opus fuerit, adhibeant Sacerdotes, ad quos defuncti cura pertinet, vel aliqua pia confraternitas.”

“Nemo Christianus in communione fidelium defunctus extra Ecclesiam aut Coemeterium rite benedictum sepeliri debet; sed si necessitas cogat aliquando ad tempus aliter fieri, curetur, ut corpus in locum sacrum quamprimum transferatur; et interim semper crux capiti illius apponi debet, ad significandum illum in Christo quievisse.”

CAPUT V.

DE SACRAMENTO ORDINIS.

ART. I.

ANIMADVERSIONES PRAEVIAE.

392. Parochus “pueros quosdam bona indole praeditos et indicia praebentes ex quibus judicari possint idonei ad sacerdotium, ad pietatem singulari studio instruat, primis scientiae sacrarumque disciplinarum elementis imbuat, atque si opus fuerit, etiam ex propria pecunia adjuvet, quo studiorum curriculum in aliquo minori Seminario prosecui possint.”¹

2. Pro iis qui ad Sacerdotium promovendi sunt, fidelium preces, praesertim in Ecclesia paroeciae istorum originis vel domicilii, efflagitentur. Quod quidem juxta Concilii Trid.¹ mentem fieri potest sequenti proclamation, ob varias rationes perutili.³

Forma denuntiandi Ordinationem.

Dearly beloved Brethren:—

It was a custom of the first Christians to fast and to pray, before the Apostles by the imposition of hands conferred the holy priesthood upon those whom God had chosen and whom the Holy Ghost was to send to preach the divine word (Acts XXIII. 3). In accordance with this venerable custom holy Church enjoins on all her children to fast during the ember days which occur in the four seasons of the year, and which are specially set apart as the time for conferring holy orders upon her chosen ministers; and she admonishes all the faithful to unite in fervent prayer,

¹ C. Queb. II. 22.

³ Cf. Instr, past. Eyst.

² Sees. 23 de ref. c. 5.

in order to draw down blessings from the Throne of Mercy, and to importune God to give to His Church priests “according to His own heart,” who shall be worthy of the sublime dignity which is about to be imparted to them.

You have strong reasons, dearly beloved Brethren, to heed this invitation of holy Church: for the priests are appointed by God to repel with undaunted courage the fierce attacks which are made especially in our day on the sanctuary of our holy faith; to be the chosen instruments of our Savior Jesus Christ, whereby you are to be redeemed and sanctified, that “He might cleanse to Himself a people acceptable, a pursuer of good works” (Tit. II. 14). All this should be made manifest in the purity of their lives, in which they are to be a shining light for you; in the fidelity with which they are to watch over you; in the love wherewith they are to guide you; in the prayers which they are unceasingly to send up for you to the eternal High Priest in heaven.

Therefore it has ever been deemed meet and just, right and available unto salvation, that the faithful, for whom “every priest is ordained in the things that appertain to God” (Hebr. V. 1), should also have an interest in the ordination of the clergy, and should be made acquainted with the names of those who are to be promoted to the dignity of the priesthood.

It is a special mark of divine favor when it pleases God to choose from a congregation those persons whom He deigns to call to His ministry and to admit to His Sanctuary. He in a manner visits such a congregation with the same grace with which He visited the house from which He chose His servant David. And such a congregation above all has special cause to be thankful for this signal mark of distinction, and to pray for those whom God has selected from among them.

Now such a proof of the divine good pleasure has been given to you, dearly beloved Brethren; and hence, in accordance with the mind of holy Church, I have to announce to you in the name of the Rt. Rev. Bishop—Most Rev. Archbishop], that on the----- day of-----the holy order

of priesthood is to be conferred on N. N., he having proved himself worthy to be promoted to this sacred dignity.

All the members of this congregation are therefore earnestly recpiested to offer up their prayers for him, who has been chosen from among them, that his ordination may redound to the greater glory of the Most Adorable Trinity, to the honor and consolation of the holy Catholic Church, to the preservation of our holy faith, and to the salvation of himself and the Christian people.

Let us therefore invoke upon him the sevenfold gifts of the Holy Ghost.

7 Pater et 7 Ave.

V. Pray for us Saint. . . .4

R. That the Lord of the harvest may send forth laborers into His harvest.

Let us pray.

O Almighty and Eternal God! graciously hear our supplications, and pour down the blessings of the Holy Spirit and the plenitude of Thy heavenly gifts upon Thy servant whom Thou hast called to Thy holy ministry, that, with Thy help, he may faithfully discharge the sacred duties of the priesthood to Thy greater honor and glory, and for the salvation of souls, and finally enter with them into life everlasting,—through Christ our Lord. Amen.

ART. II.

DE ORDINIBUS CONFERENDIS.

393. *Missa* ordinationis in diebus ad s. Ordines conferendos statutis, i. e. Sabbatis Quatuor Temporum, Sabbato *Sitientes* seu ante Dominicam Passionis, et Sabbato Sancto, celebranda est de feria sine commemoratione festi vel officii occurrentis,¹ cum Oratione pro ordinandis sub unica con-

◁ Patronus Ecclesiae vel Dioecesis.

i Sabbato Pentecostes et quando Oilicium fuerit de Feria, coni-

memoratio simplicis aut simplificati occurrentis fieri debet. D, 4194. 7.

clusione, et deinde cum Orationibus in Missa feriali secundo et tertio loco dicendis. Extra dies statutos Missa de festo currente [cum Oratione pro Ordinandis, ut supra] celebranda est.²

2. Conferuntur Ordines infra Missam:

IN SABBATIS IV. temporum:

Tonsura post *Kyrie eleison*;
Ostiariatus post primam Lectionem;
Lectoratus post secundam Lect.;
Exorcistatus post tertiam Lect.;
Aeolythatus post quartam Lect.;
Subdiaconatus post quintam Lect.;
Diaconatus post Epistolam;
Presbyteratus ante ultimum versum
Tractus, resp. Sequentiae;

IN SABB. "SITIENTE" ET IN FESTIS EXTRA TEMPORA.

post Introitum,
post *Kyrie eleison*.
u ii
a a
a u
post Collectam,
post Epistolam,
ante ultimum versum Tractus, vel Gradualis, vel Alleluja, vel Sequentiae.

3. "Ordinandi debent se praesentare cum paramentis Ordini suo convenientibus," juxta dispositionem Pontificalis, aut induti aut super brachio sinistro illa sustinentes, "et candelis in manu [dextra] accensis."³ Quandocumque ad Altare ascendere debent, candelae a clericis ad hoc designatis accipientur, et quando descendunt, ardentes restituuntur. Ad Litanias extinguuntur et sub finem Litaniarum ab istis clericis accenduntur.⁴

4. Ante ordinationem, sc. priusquam singulorum nomina appellentur, Episcopus "palam interdicat per unum ex suis [e. g. Archidiaconum], ne quis accedat irregularis etc." (*Reverendissimus in Christo pater* etc.⁵), etiamsi unus in sacello Episcopali ordinetur.⁶

²D. 1049. 3; et 2375. 2.

³ Paramentorum "color sit ipsius Celebrantis in Missa; nisi aliud postulat necessitas." D. 3832. 6.

⁴ Martinucci, VU. 2.

⁵ V. Pontif., ante cap. "De Clerico faciendo." Fit nomine Episcopi Ordinarii, etsi ordinatio ab Episcopo extraneo fiat.—Tem-

pore sedis vacantis "inhibitio legenda est nomino Vicarii capitularis [Administratoris] hisce verbis: Reverendissimus Dominus N. N. hujus Dioecesis, Sede vacante, Vicarius Capitularis deputatus, sub excommunicationis poena praecipit, etc." D. 3593. 1.

⁶ D. 3006, 4.

5. Suo tempore Archidiaconus invitat ordinandos, *Accedant* etc. ; Notarius appellat singulos nomine et cognomine, non praemittens titulum “Dominus” nec alium quemquam⁷ (pro Regularibus praemittitur *Frater* AL). Singuli respondent *Adsum*, progrediuntur versus Altare et genuflectunt; ad Subdiaconatum vero promovendi (saeculares) stant intra monitionem. Illi, qui Subdiaconi, Diaconi ac Presbyteri ordinandi sunt, se prosternunt, dum recitantur Litaniae et Episcopus eos benedicit. Sabbato Sancto dicendae sunt Litaniae in Missali pro die assignatae.⁸

6. Ad Tonsuram quilibet simul cum Episcopo dicit : *Dominus pars haereditatis* etc.⁹ Ubi Pontificale praescribit respondendum *Amen* in traditione instrumentorum vel indumentorum, hoc juxta consuetudinem ab ordinando dicendum est.¹⁰ Proinde *Arnen* respondent Acolythi ad candelae et urceolorum porrectionem ; Subdiaconi ad amictus, manipuli, tunicae et libri; Diaconi ad stolae, dalmaticae, libri Evang. porrectionem; Presbyter ad casulae inductionem dicit *Deo gratias*, ad unctionem manuum et porrectionem calicis *Arnen*.

7. Instrumentorum traditio pluribus ordinandis simul fieri potest. In ordinatione vero Presbyterorum cuilibet tradendus est calix. Acolythi tangant pollice candelabrum, indice candelam; instrumentum bugia de candela serviens Episcopis ad librum non potest esse materia Ordinis acolythorum loco candelabri.¹¹ Subdiaconi apponent pollicem dextrum cuppae, indicem autem et medium digitum super patenam.¹²

Presbyteri “calicem cum vino et aqua, et patenam superpositam cum hostia accipiunt inter indices et medios digitos,” ita ut cuppam calicis mediis digitis et patenam cum hostia indicibus tangant. Post traditionem calicis accedunt ad credentiam ibique manus tergunt medulla panis et lavant.

8. Offertorio lecto omnes offerunt candelas accensas oscu-

⁷ Martinucci.

⁸ D. 3731. 6.

⁹ D. 2682. 3.

¹⁰ Γ). 2682. 6.

¹¹ I). 2194. 4.—Cf. Martinucci. VII. 2. 85.

¹² Martinucci, VIT. 2. 98.

laudo candelam et manum Episcopi, primo Presbyteri tunc Diaconi et alii suo ordine.

Ab Oratione *Suscipe Sancte Pater* Presbyteri ordinati simul cum Episcopo genuflexi omnia de Missali recitant,¹³ excepta benedictione; in Missa cantata suppressiore voce dicant quae ab Episcopo cantantur.

Pacem dabit Episcopus “primo ex singulis ordinatis cujuslibet ordinis *sacri*, ”¹⁴ nempe primo Presbytero, primo Diacono et primo Subdiacono ex novis ordinatis, qui *pacem* praebebunt ceteris ordinatis ad ordinem eundem; postea Subdiaconus ultimus primo acolytho, hic ceteris. “Si ordinatorum parvus sit numerus, Pontifex poterit dare pacem singulis.”¹⁵

9. Presbyteri communicant, antequam dicatur *Confiteor*, *Misereatur* etc. Formula *Corpus Domini* etc. omitti debet.¹⁶ Post istorum Communionem Diaconi et Subdiaconi dicunt *Confiteor*. Deinde Episcopus dicit *Misereatur*, *Indulgentiam*, ac more solito *Ecce Agnus Dei* et *Domine non sum dignus* ac *Corpus D. N. J. C. custodiat te*; etiam pro Ordinatis ad minores Ordines.¹⁷

Diaconi et Subdiaconi dicent *Nocturnum talis diei*, ab Episcopo praescriptum, sine Ps. *Venite, emittemus*, sine Hymno et Lectionibus, sed solis cum Psalmis et Antiphonis.¹⁸ Quoad vero Psalmos sumendi ipsi erunt ex Officio vel Feriae vel Festi vel Dominicae (1. Noct.) juxta praescriptum Episcopi.¹⁹

10. *De adnotatione ac testimonio peractae ordinationis.*

“Expicta ordinatione, nomina singulorum ordinatorum ac ministri ordinantis, locus et dies ordinationis notentur in peculiari libro in Curia loci ordinationis diligenter custodiendo, et omnia singularum ordinationum documenta accurate serventur.

“Singulis ordinatis detur authenticum ordinationis re-

¹³ D. 2404. 1. 2.

io D. 3721. 1. 2.

¹⁴ In Missa solemni prius *pacem* dat Presbytero assistenti, Diaconis assistantibus, Diacono et Subdiacono.

¹⁵ Pontifie.

¹⁷ D. 2682. 16. Cf. Index Deer. vol. V. p. 110.

¹⁸ D. 4117.

io D. 4042. 1. 2.

ceptae testimonium ; qui, si ab Episcopo extraneo eum litteris dimissoriis promoti fuerint, illud proprio Ordinario exhibeant pro ordinationis adnotatione in speciali libro in archivo servando.²⁰

“Praeterea loci Ordinarius, si agatur de ordinatis e clero saeculari, aut Superior maior, si de religiosis ordinatis cum suis litteris dimissoriis, notitiam celebratae ordinationis uniuscuiusque subdiaconi transmittat ad parochum baptismi, qui id adnotet in suo baptizatorum libro ad normam can. 470, § 2.”²¹

394. De Defectibus Supplendis. “Quoties ordinatio iteranda sit vel aliquis ritus supplendus, sive absolute sive sub conditione, id fieri potest etiam extra tempora ac secreto.’’¹

2. Si quae essentialia quoad materiam et formam in s. Ordinibus omissa vel substantialiter mutata fuerint, supplenda sunt ;—sub conditione quidem, si prudenter dubitetur de essentiali omissione vel mutatione. Ita S. R. Congr.² quoad ordinationem Diaconi decrevit: “Si [Episcopus] solam tradidit partialem materiam Libri Evangeliorum sine forma, caute et secreto suppleat defectum, traditionem materiae simul cum prolatione suae formae repetendo.” C. S. Off. approb. Clem. VIII.: “Si Episcopus non per se ipsum, sed per alium materiam seu instrumenta ordinandis tradiderit, sunt reordinandi sub conditione.”³

Item dubia est ordinatio Presbyteri, qui nec calicem nec patenam physice tetigerit, vel post formam jam completam ; sufficit vero tactus mediatu, c. g. manu linteolo obvoluta, vel uno tantum digito, vel si alterutrum tetigerit.

Si traditio calicis et patenae repetenda sit, etiam repeti debent tres manuum impositiones; nec tamen iterandae sunt caeremoniae *accidentales*, seu ea quae spectant ad electionem et instructionem candidatorum necnon preces certe accessoriae.⁴

²⁰ Can. 1010.

²¹ Can. 1011.

¹ Can. 1027.

• D. 2767.

³ Item C. S. O. 1 Av.g. 1697.

* Ex dissertatione eximia cl. H. Rouxel, S.S., Prof. Sem. Marianop., privatim benigne communicata.

3. Dubia est ordinatio Presbyteri et integra (sub conditione) repetenda, si Episcopus omiserit primam impositionem manuum (quae iit nil dicendo), vel secundam non tenendo “manum dexteram extensam super illos,” sed conjunctas tenens manus ante pectus dum dicit formam *Oremus, fratres charissimi, Deum Patrem omnipotentem, ut super hos famulos suos* etc.; aut si substantialiter vitiaverit Orationem *Oremus, fratres charissimi*, vel Orationem subsequentem *Exaudi* cum “Praefatione” quae post unctionem manuum tandem protrahitur, vel verba postea proferenda: *Accipe potestatem* etc.⁵

4. Si tertiam impositionem manuum omiserit vel formam substantialiter mutaverit, supplenda est. “Episcopus perturbavit formam adnexam postremae manuum impositioni, dicendo: ‘Quorum remiseris peccata retenta sunt, et quorum retinueris remissa sunt.’ Sub conditione in privato Oratorio quovis anni tempore suppleatur a quovis Episcopo, induto de more, tertia manuum impositio et forma respectiva *Accipe Spiritum sanctum*, non tamen repetendo caeremonias accidentales antea adhibitas.” ⁶

5. Quoad primam et secundam manuum impositionem vel extensionem “Sacra Rituum Congregatio interrogata: ‘Num in Ordinatione Presbyteri tum Pontifex tum Sacerdotes qui adsunt, debeant prius imponere utramque manum super caput cujuslibet Ordinandi, et postquam haec impositio ab omnibus absoluta fuerit, tunc elevare manus dexterarum, casque extensas super illos tenere dum Pontifex stans cum mitra solus dicit Orationem: vel potius tum Pontifex tum Sacerdotes qui adstant, vix facta impositione utriusque manus, statim dexterarum manus extendunt casque sic extensas tenent donec Episcopus Orationem absolverit,’ respondit: Negative ad primam partem; affirmative ad secundam.” ⁷ Postea declaratum est: “Sacra Congregatio dum in praefato suo Responso ritum insinuavit in peragenda sacra Ordinatione circa manuum impositionem observandum, non idcirco in dubium revocare intendit valorem sacrae Ordinationis, eo quod in illa Episcopus Ordinans

⁵ Lehmkühl, II. n. 591.

⁷ D. 3274.

cD. 2836.

manus extensas non tenuerit super Ordinatam etiam per intervallum, quod inter primam et secundam manuum impositionem intercedit.” §

ART. III.

DE PRIMITIIS NEO-SACERDOTUM.

395-400. Quando Neo-Sacerdos ad celebrandam primam Missam processionaliter (a domo parochiali) ad Ecclesiam adducitur,¹ cantari potest Ps. 83. *Quam dilecta* cum Ant. *Sacerdotes Dei benedicite Domino: Servi Domini hymnum dicite Deo.*

Ad Altare ante Missam cantari potest hymnus *Veni Creator* cum versu *Emitte Spiritum* et Oratione *Deus qui corda.*

2. Sacerdoti solemniter prima vice celebranti assistere potest Presbyter supcrpelliceo, amictu et pluviali absque stola, indutus,² dummodo assistat tantum ad librum.

Celebrans, non vero Assistens in Dominica aspersionem aquae perficere debet. Ad Diaconum, non vero ad Assistentem, pertinet Celebrantem incensare et fidelibus cum patena ministrare, quoties Eucharistica Communio instituenda est. In fine Missae *Te Deum.*

3. Summus Pontifex “concedere dignatus est, servatis de jure servandis, Indulgentiam Plenariam Sacerdoti primum Sacrum laciendi cjusque consanguineis ad tertium usque gradum inclusive, qui primo eidem Sacro interfuerint; ceteris vero Christifidelibus adstantibus Indulgentiam septem annorum totidemque quadragenarum.” §

4. Tres Missae ab Episcopo ordinante impositae, una de Spiritu sancto, altera de B. M. V., tertia pro defunctis, sequuntur regulas Missarum votivarum, et debent dici, quando juxta Rubricas licet Missas votivas privatas cele-

§ 3307.—Cf. Scavini, III. 605 ;
et Ferraris, V. Ordo; et alii.

i Aliquando ferens parvam
Crucem vel candelam, praecedente
parvulo (“Angelo”) gestante
coronam florum super pulvino

positam; quae tamen Celebranti
imponi non debet.

2D. 3564. 2.

§ S. C. Ind. et S3. Rei. 16 Jan.
1886.

brare. Missa pro defunctis erit quotidiana cum Orationibus ibi positis.—Sola Missae qualitas, non vero Sacrificii applicatio praecipitur. (S. Alph., etc.)

5. Benedictio a Nco-Sacrdotibus hac formula dari potest.

Oremus. Deus, qui charitatis dona per gratiam Sancti Spiritus tuorum fidelium cordibus infudisti; da famulis et famulatus tuis pro quibus tuam deprecamur clementiam, salutem mentis et corporis, ut te tota virtute diligant, et quae tibi placita sunt, tota dilectione perficiant. Per Christum Dominum nostrum. R. Amen. (In singulari pro uno vel una.)⁴ Postea dicitur: *Benedictio Dei omnipotentis Patris + , et Filii, et Spiritus Sancti, descendat super vos (vel super te) et maneat semper. Amen.*⁵

'Orat, ad diversa (30) “pro s Haec benedictio sola sufficit devotis amicis.”

CAPUT VI.

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

ART. I.

ANIMADVERSIONES PRAEIVIAE.

401. “Parochus admonitus de aliquo matrimonio in sua parochia contrahendo, *primum* cognoscat, . . . utrum inter eos sit aliquod canonicum impedimentum”; utrum “uterque sciat rudimenta fidei, cum ea deinde filios suos docere debeant.” *Secundo* igitur Parochus sponso in doctrina Christiana instruere debet, nisi de hac ipsorum scientia constet. *Tertio* ipsos instruere debet specialiter de ipso matrimonio “quomodo in eo recte et christiane conversari debeant,” nempe de obligationibus conjugum erga se invicem et prolem suscipiendam. *Quarto* “admoneantur conjuges, ut antequam contrahant, sua peccata diligenter confiteantur¹ et ad SS. Eucharistiam atque ad matrimonii sacramentum suscipiendum pie accedant.”²

2. “Ter a proprio contrahentium Parocho continuis diebus festis in Ecclesia intra Missarum solemnia denuntientur. . . . Si vero vir et mulier parochiae sint diversae, in utraque parochia fiant denuntiationes.”³

¹ Plerumque confessio generalis suaderi potest, pluribus diebus ante nuptias facienda ob impedimenta occulta forsau detegenda.

² Cf. Heiss de matrim. § 67-70. Konings comp. n. 1543.—Instruet. sponso lingua anglica conscripta ad usum Parochorum. Eadem instructio lingua germanica conscripta.

³ “Si quis Sacerdos, cujus erit matrimonio assistere, adeo fuerit sui sancti officii immemor ut recuset matrimonium celebrare, nisi obtenta prius aut saltem promissa certa quadam pecuniae summa, vel alia re pretio aestimabili, suspensionem suo Ordinario reservatam ipso facto incurrat.” Syn. Plcn. Hib. 111.

ART. II.

DE RITU CELEBRANDI MATRIMONII SACRAMENTUM.

402. “Matrimonium omni tempore contrahi potest” nempe per ritum qui in Rituali Rom. continetur. Temporibus prohibitis nuptiae celebrari possunt de licentia Episcopi, cum Missa et benedictione (sed absque nimia pompa).¹ Diebus impeditis dicitur Missa de die, cujus primae Orationi Oratio pro Sponsis sub unica conclusione additur. Tempus clausum dicitur a Dominica I. Adventus usque ad diem Nativ. Dni inch, et a feria IV. Cinerum usque ad Dominicam Paschatis inclusive.¹

2. “Parochus Matrimonium celebraturus in Ecclesia superpelliceo et alba stola indutus, adhibito uno saltem clerico superpelliceo pariter induto, qui librum et vas aquae benedictae cum aspersorio deferat. . . . At, “si immediate sequitur Missa, praeter albam et stolam induere debet etiam planctam.”³ Manipulus super Altari prius ponitur, necnon pelvicula pro annulo sponsae; super patena duae hostiae pro Communionem sponsorum.⁴ Quamvis benedictio nuptialis dari possit, etsi sponsi infra hanc Missam non communicent, “curent tamen Parochi et animarum Rectores adhortari fideles nupturos, ut in Missa . . . communicent.”⁵

3. Parochus ante Altare stans in medio suppedanei se convertit ad populum. Sponsi genuflectunt in extremitate anteriore suppedanei, vel super gradu superiore Altaris, sponsa a sinistris sponsi. Simul duo testes consistent pedibus prope sponso.⁶ Tunc Parochus “Exhortationem ante matrimonium” lingua vernacula ex appendice Ritualis Rom. legere potest.

4. Deinde interroget utrumque singillatim vulgari sermone : *ΑΓ. vis accipere N.* etc.⁷

¹ Can. 1108; et Add. II. 2.

⁰ Martinueci, IV. 12.

² Can. 1108.

⁷ Juxta consuetudinem addun-

³ D. 3158. 3.

tur verba quae ex antiquis Ritualibus desumpta sunt: *I, N. take thee for my lawful wife*, etc.

⁴ Heiss, § 69; Martinueci, IV. 12, 1.

* D. 3329.

Post verba *Ego conjungo vos* etc. “eos aspergat aqua benedicta” in medio, a sinistris et dextris suis. “Mox benedicat annulum,” etiam pro secundis nuptiis.⁸ Si desit annulus, haec benedictio omittitur; preces tamen *Confirma hoc* cum reliquis semper recitandae sunt.⁹ Finita Oratione sponsi recedunt ad sedes suas, “ad balaustrium.”¹⁰

5. Celebrans accipit manipulum, minister Rituale et vasculum aquae benedictae super credentia collocat, et Sacerdos Missam celebrat.

Dicto *Pater noster* et facta genuflexione, in latere Epistolae se vertit ad sponso, qui ad Altare reversi genuflectunt, et manibus junctis recitat Orationem *Propitiare* etc., ministro prope sinistram Missale tenente. Postea sponsi recedunt, Celebrans in medio genuflectit et Missam prosequitur, extergens patenam, etc. “Postquam sumpserit Sanguinem, communicet sponso.”¹¹

“Dicto *Benedicamus Domino*, vel si Missae conveniat, *Ite Missa est*,” ante *Placeat*, “Sacerdos conversus ad sponsum et sponsam,” reversos ad Altare, “dicat: *Deus Abraham* etc. Postea moneat eos Sacerdos sermone gravi, ut sibi invicem servant fidem” etc.¹² seu legit exhortationem post matrimonium.¹³ “Postea eos aspergat aqua benedicta, et dicto *Placeat tibi* etc. det benedictionem, complendo Missam.”

6. Haec “benedictio nuptialis . . . in Missa pro sponso et sponsa semper impertienda est in matrimonio Catholicorum, intra tamen Missae celebrationem, omnibus illis conjugibus, qui eam in contrahendo matrimonio quacunque ex causa non obtinuerint, etiam si petant, postquam diu jam in matrimonio vixerint, dummodo mulier si vidua, benedictionem ipsam in aliis nuptiis non acceperit. Insuper hortandi sunt iidem conjuges catholici, qui benedictionem sui matrimonii non obtinuerint, ut eam primo quoque tempore petant.”¹⁴

⁸ Si postea amittitur vel frangitur, novus hac forma benedicere potest. (De Herdt, III. 273.)

⁹ D. 3548. 1.

Martinucci 1. c.

¹¹ Rub. Miss. Communicandi

sunt ante alios, etiam Clericos, D. 30. Jan. 1915.

¹² Ibid.

¹³ Excerpt, append.

¹⁴ Deer. Gen. C. Inq. 31 Aug.

ISSI. Benedictio nuptialis con-

7. Parochus “Missam pro sponso et sponsa” ad aliam intentionem applicare potest, si a sponsis petita non sit.

In eadem Missa plures sponsi benedici possunt, preces tamen non dicuntur in plurali, sed prout in Missali ponuntur.

8. *Pro matrimoniis mixtis* vide appendicem Ritualis Romani. Matrimonia mixta ordinarie extra Ecclesiam¹⁵ absque ullo ritu ecclesiastico contrahenda sunt, “ut in Catholicorum animis nunquam obliteretur memoria tum canonum, qui istiusmodi mixta matrimonia detestantur, tum constantissimi illius studii, quo S. Mater Ecclesia nunquam destitit filios suos avertere ac detertere ab iisdem mixtis conjugii in eorum et futurae prolis perniciem contrahendis.”¹⁶

ART. III.

DE MISSA VOTIVA PRO SPONSO ET SPONSA.

403. Missa votiva pro sponso et sponsa permittitur in duplicibus, etiam majoribus; prohibetur autem:

(a) In Dominicis et festis de praecepto etiam suppressis;

sistit in Orationibus . . . *Propitiare, Domine* etc. et *Deus qui potestate* etc. dicendis ante *Libera nos* etc. necnon *Deus Abraham* etc. dicenda ante benedictionem. C. S. R. 3798. 3.

¹⁵ Non in sacristia sed in domo parochiali aliove loco honesto. De Herdt, III. 284.

¹⁶ Instr. S. Sedis ad omnes Archiepiscopos, Episcopos aliosque locorum Ordinarios. (15 Nov. 1858.)

Aliquando ex lege Diocessana sequens vel similis promissio a parte acatholica est signanda:

I, the undersigned, not a member of the Catholic Church, wishing to contract marriage with -----, a member of the Roman

Catholic Church, propose to do so with the understanding that the marriage tie is indissoluble, except by death, and promise, on my word and honor, that ----- shall be permitted the free exercise of religion according to -----belief; and that all children of either sex born of this marriage shall be baptized and educated in the faith and according to the teachings of the Roman Catholic Church. And furthermore, that no other marriage ceremony than that before the Catholic priest shall take place.

Signed in the presence of-----
-----, this-----day of-----.

- (5) In duplicibus \mathbb{F} et $\mathbb{2}$ ρ classis;¹
 (c) Per octavas Epiphaniae, Paschatis, Pentecostes, et Corporis Christi.
 (d) In Feriis privileg. i. e. Cinerum et Ilebd. Sanet.
 (e) In Vigiliis privileg. Nativ., Epiph., Pent.
 (f) In Commem. Omn. Fid. Def.
 {g) In diebus Litaniarum, si Processio fiat et una tantum Missa celebretur.²

Extra tempus clausum haec Missa dici potest etiam in feriis majoribus et Vigiliis.³

2. Diebus impeditis, si nuptiae benedicendae sint, dicenda est Missa diei, in qua fit commemoratio ex Missa pro sponso et sponsa (simul cum Orationibus istis post *Pater noster* et ante *Placeat*), idque sub unica conclusione cum prima Oratione.

3. Prohibetur Missa vel commemoratio pro sponsis *et* benedictio nuptiarum (non vero benedictio ex Rituali⁴), si mulier sit vidua, quae in prioribus nuptiis benedictionem nuptialem obtinuit.⁵

6. Missa pro sponso et sponsa est votiva privata ; proinde celebranda sine *Gloria* et sine *Credo*, in qua, si commemoratio specialis non occurrat, 3° loco dicitur Oratio, quae in semiduplicibus istius temporis 2° loco dicenda est. Si festum duplex occurrens 2° loco commemoretur, 3a Oratio de tempore omittitur.⁶ Praefatio est communis, nisi adsit propria ratione festi commemorati,⁷ octavae vel temporis. In fine dicitur Evangelium S. Joannis, nisi facta fuerit commemoratio, de qua ultimum Evangelium legendum est.⁸

ART. IV.

DE BENEDICENDIS NUPTIIS JUBILAEIS.i

404. Conjuges catholici et honesti in gratiarum actionem celebrantes anniversarium 25 vel 50 nuptiarum accedunt

1 D. 3016. 1.	c D. 24. Maj. 1912.
2 Add. II. 2.	7 D. 19. Apr. 1912.
3 D. 8. Feb. 1913.	s Add. IN.
«Quae pro matrimoniis mixtis interdicta est.	i Cf. Instr. past. Eystett. n. 536 ; et Manuale Sacerd. Sclinei-
»D. 2461. 1; et 2797; et S. C. O. 31 Aug. 1881.	dor—Lehmkuhl, II. p 391

ad Altare vel cancellos. Parochus indutus superpelliceo et stola alba vel paramentis ad Missam celebrandam requisitis praeter manipulum, facta convenienti adhortatione,² conjuges faciat propositum renovare, permanendi cum pace divina usque ad mortem in societate connubii.

2. Junctis dein conjuguin dextris benedicit cos dicendo:
*Benedictio Dei omnipotentis, **P**atris et Filii, et Spiritus Sancti, descendat super vos et maneat semper. R. Amen.*

An t. Ecce sic benedicetur homo, qui timet Dominum.

Psalmus CXXVII. *Beati omnes, qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus.*

Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, et bene tibi erit.

Uxor tua, sicut vitis abundans, in lateribus domus tuae.

Filii tui sicut novellae olivarum, in circuitu mensae tuae.

Ecce, sic benedicetur homo, qui timet Dominum.

Benedicat tibi Dominus ex Sion; et videas bona Jerusalem, omnibus diebus vitae tuae, et videas filios filiorum tuorum, pacem super Israel. Gloria Patri etc.

An t. Ecce sic benedicetur homo, qui timet Dominum.

V. Domine exaudi etc. R. Et clamor meus etc.

V. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Omnipotens sempiterne Deus, respice propitius super hos famulos tuos, ad templum sanctum tuum pro gratiarum actione laetos accedentes, et praesta, ut post hanc vitam ad aeternae beatitudinis gaudia {cum prole sua} pervenire mereantur. Per Christum etc.

Tandem aspergit cos more solito.

3. Missa dici poterit de dic, aut votiva B. M. V. si per rubricas licet. Sub finem addi poterit *Te Deum*, cum versu et Oratione “pro gratiarum actione.”³

² Litaniae omnium Sanctorum cum tribus prioribus orationibus recitari possunt. Man. Rit. Pa-derb.

³ Tota ista benedictio, quamvis

nullibi praescripta, omnino ritui Romano consentanea est, sed nonnisi honestis conjugibus et Matrimoniis catholicis concedenda.

CAPUT VII.

DE EXEQUIIS.

ART. I.

PRAENOTANDA.

405. “Fidelium defunctorum corpora sepelienda sunt, reprobata eorundem crematione.

“Si quis quovis modo mandaverit ut corpus suum cremetur, illicitum est hanc exsequi voluntatem.”¹

↑ 2. “Sepultura ecclesiastica consistit in cadaveris translatione ad ecclesiam, exsequiis super illud in eadem celebratis, illius depositione in loco legitime deputato fidelibus defunctis condendis.”²

3. Exequiae omnibus diebus fieri possunt; at triduo sacro majoris Hebdomadae usque ad Sabbatum sanctum post meridiem officium et preces privatim, sine cantu, et voce suppressa recitandae sunt; item tempore expositionis SS. Sacramenti ob publicam causam, e. g. 40 horarum in ipsa Ecclesia exequiae fiunt sine cantu et Missa, et convenienter in aliqua capella laterali, si fieri possit.³

4. Diebus festis solemnioribus primae classis funera transferantur ad sequentem diem, aut saltem ad horas pomeridianas post diei Festi Aesperas, et sacris functionibus non impeditas, abstinendo tamen ab emortuali aeris campani sonitu.⁴

Proinde praeter triduum sacrum⁵ ac tempus expositionis non licet campanas ecclesiae pulsare pro defunctorum funeribus (a primis Vesperis incipiendo) in Festis solemnioribus 1. cl.

¹ Can. 1203.

² Can. 1204.

³ D. 3357.

⁴ D. 3570. 1.

⁵ Feria V in Coena Domini

post *Gloria* omnes campanae silent usque ad *Gloria* Sabbato sancto, quo die jam dicuntur primae Vesperae Paschatis.

5. “Ad sepulturam ecclesiasticam non sunt admittendi qui sine baptismo decesserint.

“Catechumeni qui nulla sua culpa sine baptismo moriantur, baptizatis accensendi sunt.

“Omnes baptizati sepultura ecclesiastica donandi sunt, nisi eadem a iure expresse priventur.” ⁶

6. “Ecclesiastica sepultura privantur, nisi ante mortem aliqua dederint poenitentiae signa:

1° Notorii apostatae a Christiana fide, aut sectae haereticæ vel schismaticæ aut sectae massonicae aliisque eiusdem generis societatibus notorie addicti;

2° Excommunicati vel interdicti post sententiam condemnatoriam vel declaratoriam;

3° Qui se ipsi occiderint deliberato consilio;

4° Mortui in duello aut ex vulnere inde relato;

5° Qui mandaverint suum corpus cremationi tradi;

6° Alii peccatores publici et manifesti.

“Occurrente praedictis in casibus aliquo dubio, consulatur, si tempus sinat, Ordinarius; permanente dubio, cadaver sepulturae ecclesiasticae tradatur, ita tamen ut removeatur scandalum.” ⁷

7. “Excluso ab ecclesiastica sepultura deneganda quoque sunt tum quaelibet Missa exsequialis, etiam anniversaria, tum alia publica officia funebria.” ⁸

ART. II.

DE EXEQUIARUM ORDINE SEU DE MODO SEPELIENDI ADULTUM.

406. De Translatione Cadaveris. “Nisi gravis causa obstet, cadavera fidelium, antequam tumulentur, transferenda sunt in ecclesiam ubi funus persolvatur.” ¹

2. Ubi fieri potest et solet, Clerici etc. ex Ecclesia² ad domum defuncti, vel locum ubi funeri obviam itur, (c. g. ad atrium Ecclesiae) accedunt hoc ordine: (</) Confraternitates laicorum, si adsint; (5) Crucifcrarius, super-

⁶ Can. 1239.

¹ Can. 1215.

⁷ Can. 1240.

² D. 2623. 1.

⁸ Can. 1241.

pelliceo indutus medius inter ceroferarios cum candelis accensis; (c) Clerus regularis; (cZ) Clerus saecularis; (e) Celebrans “indutus superpellicco et stola nigra, vel etiam pluviali ejusdem coloris/” a cujus latere ibit clericus ferens vasculum aquae benedictae et Rituale; (/) alii, sive laici sive clerici in habitu vulgari.³

3. In domo defuncti vel loco praedicto se sistunt ad feretrum Celebrans, cum Clerico aquam benedictam ferente, ad pedes defuncti, Crucifer inter ceroferarios ad caput, et reliqui circa feretrum. Celebrans corpus aspergit aqua benedicta in medio, a sinistris et a dextris suis; deinde inchoat antiphonam *Si iniquitates*, et recitat cum Clero Ps. *De profundis*, etc., repetit antiphonam totam. Deinde funus effertur, et procedunt eodem ordine quo venerant (ut supra), Celebrans praecedens feretrum luminibus stipatum/ “inde sequuntur alii funus comitantes.” Celebrans “intonat antiphonam *Exsultabunt Domino*, et cantores inchoant Ps. *Miserere* etc., ac si longitudo itineris postulerit, dicantur Ps. graduates vel alii psalmi ex Officio Mortuorum.’’

(Si corpus non in Ecclesiam, sed statim ad sepulchrum defertur, sequitur antiphona *In paradisum*.)

“Ad ingressum Ecclesiae” cessat cantus psalmi, concluditur per *Requiem . . . ei Domine*, et “repetitur antiphona *Exsultabunt Domino* etc.”

4. Ecclesiam ingressi cantant Responsorium, “cantore incipiente, et Clero alternatiim respondente, videlicet *Subvenite* etc.”⁵ Tempore, quo absolvitur, clerici se dividunt in duas lineas, et in medio eorum deponitur feretrum, “ita ut defuncti pedes, si fuerit laicus, sint versus Altare majus;

³D. 4109; Martinucci IV. S. 14.

⁴ “Cum antiquissimi ritus ecclesiastici sit, cereos accensos in exequiis et funeribus deferre, caveant Parochi, ne ejusmodi ritus omittantur, ac ne quid avare aut indigne in eo committatur.” Si commode deferri nequeunt, sal-

tem in Ecclesia sint appositi circa feretrum; “cereis accensis circa corpus dicatur oilicium.’’ (Rit. Rom.)

⁵ “Feretrum deponetur in modum Ecclesiae et cantabitur R. *Subvenite*.” Martinucci, IV. 8, 23.

si vero Sacerdos, caput sit versus ipsum Altare.”⁶ Celebrans stat ad pedes, Crucifer inter ceroferarios ad caput. In circuitu feretri sint cerei accensi.⁷ Non vero licet, in feretro vel tumulo, dum pro aliquo defuncto exequiae fiunt, exponere eiusdem defuncti imaginem.⁸

5. Finito responsorio omnes discedunt, praecedente clerico cum Cruce, quae relinqui non debet ad feretrum.

6. Si neque officium neque Missa dicenda sunt, Sacerdos in exequiis solemnibus ad portam Ecclesiae accipit pluviale, nisi antea illud detulerit, aderuntque Diaconus et Subdiaconus parati. Subdiaconus accipit Crucem et Diaconus se collocat a sinistris Celebrantis; thuriferarius praecedit Crucem, reliqua peraguntur ut infra.

407. De Officio. Tunc “statim, nisi quid impediat, dicatur *Officium Mortuorum* cum tribus Nocturnis et Laudibus.¹

Si in exequiis non totum officium sed unum tantum Nocturnum recitetur, primum semper Nocturnum sumendum est cum invitatorio.

In fine Laudum dicta Oratione non adduntur versus *Requiem aeternam* nec *Requiescant*, quia hi versus, qui deserviunt ad ultimum vale defunctis, in finem precum reservandi sunt.¹

Officiator induitur superpelliceo (non alba) et stola nigra, potestque imponere pluviale. Nulli alii parati assistere possunt, sed omnes superpelliceo seu habitu choralis induti esse debent. Plura vid. n. 361.

408. De Missa. “Dum in Officio dicuntur Laudes, Sacerdos,” (si adsit alius ad cantandam Orationem *Absolve*,) “cum Ministris paratur ad celebrandam *Missam* solemnem pro defuncto.”

⁶ Item quoad tumbam in officio exequiali quando corpus sacerdotis non potuit ad Ecclesiam deferri. In delatione feretri ad Ecclesiam corpus Sacerdotis eodem situ quo corpus laici, nempe cum pedibus anterieus, poliiatur. Cf. Van der Stappen, Lit. Sac. IV. p. 258.

⁷ Si tunc reliquum officium mortuorum ad aliud tempus differatur, post *Subvenite* addi potest *Kyrie Eleison*, *Pater noster* et Oratio *Absolve* cum aspersione. D. 2983. 4.

«D. 3898.

¹ Vide Bit. Bom. et De Hordt, III. 249.

“Quantum fieri poterit, retineatur, ut Missa praesente corpore defuncti pro eo celebretur, antequam sepulturae tradatur.” In Missa tenentur candelae infra Evangelium, (distribuendae sub cantu Sequentiae,) et a *Sanctus* usque ad Communionem Celebrantis inclusive. (Plura de Missa exequiali vide n. 72.)

Concio, si habeatur, fieri debet finita Missa ante absolutionem, et veste talari vel habitu Ordinis sine superpelliceo vel stola, nec benedictione petita ab Episcopo, si adsit.¹

409. Absolutio ad Feretrum^{H. e.} Si absolutio fiat sine Diacono et Subdiacono, acolythi eorum loco ministrant.

“Finita Missa Sacerdos” cum s. Ministris descendit per gradus laterales in planum ad cornu Epistolae, et “deposita casula et manipulo accipit pluviale nigri coloris” vel in ejus defectu retinet stolam super albam; item s. Ministri manipulos deponunt, atque, si Celebrans pluviali careat, etiam dalmaticas. Accenduntur cerei pro Clero, si pro Missa distributi fuerant.

2. “Subdiaconus accipit Crucem” et medius inter duos ceroferarios accedit ante medium Altaris et se sistit sufficienti distantia ab eo; post ipsum thuriferarius et acolythus cum aqua benedicta et Rituali.

Celebrans¹ cum Diacono ab ejus sinistris ad planum ante medium Altaris accedit omnesque debitam reverentiam Altari faciunt, exceptis Crucifero et ceroferariis, et procedunt ad feretrum hoc ordine: (a) Thuriferarius a dextris acolythi cum aqua benedicta; (5) Cruciferarius “medius inter duos ceroferarios”; (c) “omnes alii de Clero cum candelis accensis”; (d) Celebrans et Diaconus ab ejus sinistris capite tecto; ante quos procedit Caeremoniarius.

3. Ad feretrum se sistunt: Subdiaconus cum ceroferariis ad caput defuncti, relicto comodo spatio Celebranti et Diacono transitoris, Clerici in circuitu feretri, digniores

¹ i Caer. Ep. I. XXII. 6., et D. 2888.

² “Post Missam in die obitus alius Sacerdos a Celebrante diversus accedere non potest ad

absolutionem peragendam; hoc jure gaudet tantum Episcopus loci Ordinarius.” D. 3029. 10. Potest tamen alius Sacerdos funus ad Ecclesiam adducere.

Celebranti viciniore; Celebrans “sistit se contra Crucem ad pedes defuncti,” aliquantulum versus cornu Epistolae, ne Altari tergum directe vertat;² “retro adstantibus ei a sinistris duobus acolythis, uno cum thuribulo et navicula incensi, altero cum vase aquae benedictae et aspersorio, et acolytho seu clerico tenente librum.”

4. Celebrans (capite detecto sub tota absolute), dicit Orationem *Non intres* etc., vel alta voce recitando vel in tono feriali Collectarum cantando. Verba *cum servo tuo*, utpote ex S. Scriptura citata nunquam mutantur in genus femininum vel in plurale.³

5. “Deinde,” non prius, “cantore incipiente Clerus circumstans cantat Responsorium *Libera*,” quod Celebrans vel alternatim cum Diacono submissa voce recitare vel simul cum choro cantare potest. Circa iinem Responsorii, quando post *Requiem aeternam* repetitur *Libera*, “Sacerdos, acolytho et Diacono ministrante” (dicente *Benedicite Pater Reverende*), et Caeremoniario fimbriam pluvialis tenente, “incensum ponit in thuribulum,” benedicens: *Ab illo benedicaris* etc.

6. Finito Responsorio, a choro dicitur vel cantatur *Kyrie eleison* etc. Deinde Sacerdos cantat vel “dicit alta voce *Pater noster*, et secreto continuatur ab omnibus. Ipse interim accipit de manu Diaconi” vel acolythi, sine osculis, “aspersorium aquae benedictae, eodemque Diacono comitante a dextris et anteriorem fimbriam pluvialis sublevante, circumiens feretrum aspergit corpus defuncti ter a parte sinistra cadaveris et ter a dextera. Cum transit ante Altare et ante Crucem, quae est ex adverso, profunde se inclinat, Diacono genuflectente; si transit ante Sacramentum genuflectit. Deinde reversus ad locum suum” Diaconus accipit thuribulum, et facta reverentia ad Altare, Celebrans, Diacono ministrante, accipit thuribulum et eodem modo quo asperserat circuit feretrum et corpus incensat;⁴ postea stans in loco suo,

² Proinde in defuncti Sacerdotis absolute Celebrans stat in medio directe ad Altare versus.

³ D. 2355.

⁴ Si corpus sit Sacerdotis, Celebrans et Diaconus omittunt reverentiam seu genuflexionem ad Altare, qui solam Crucem ex

Diacono librum apertum ante ipsum tenente junctis manibus, dicit: *Et ne nos inducas* etc.

410, De Sepultura. “Finita Oratione corpus defertur ad sepulchrum.” Clerici cum thuribulo et vasculo aquae benedictae procedunt ante Cruciferum, (pii procedit medius inter ceroferarios; deinde reliqui clerici et Celebrans cum Diacono ante corpus in feretro vel curru positum.

2. Si-Celebrans cum Clero funus usque ad coemeterium non comitetur, tota caeremonia completur in Ecclesia. Dum funus ad portam defertur, cantatur Ant. *In paradisum*, et deposito feretro ad portam, Ant. *Ego sum*, eant. *Benedictus* et reliqua cantari et fieri possunt.

Usus absolvendi omnia in priori loco in medio Ecclesiae “potest continuari juxta consuetudinem aliarum Ecclesiarum.” 1

3. Quod si corpus tunc ad sepulturam non deferatur, in eodem loco cantatur *In Paradisum* et prosequatur Officium, quod numquam omittitur” nempe *Ego sum. Benedictus* etc. Postea in sacristiam revertentes dicant sine cantu Ant. *Si iniquitates*, cum Ps. *De profundis* etc.

4. Si celebrans funus ad coemeterium comitetur, “dum portatur, clerici cantant *In paradisum*, quod repetitur, si longior sit via, vel cantantur psalmi graduates, poenitentiales vel de officio defunctorum.” 2

Cum pervenerint ad sepulchrum, feretrum deponitur prope illud et omnes se sistunt juxta feretrum ut in Ecclesia infra absolutionem.

Si coemeterium non est benedictum. Sacerdos sepulchrum

adverso stantem in conspectu . habere et illam transire censentur. De Herdt, III. 261.

1D. 2696. 1.

’ Fideles aliquando occasione

opportuna monendi sunt, ut in via abstineant ab ineptis colloquiis, et potius recitent Rosarium aliasve preces pro anima defuncti.

benedicit,³ dicens orationem *Deus cujus miseratione* etc., post quam incensum in thuribulum imponit cum benedictione, *Ab illo benedicaris* etc., et aspergit corpus defuncti in medio, a sinistris et a dextris suis, deinde sepulchrum; postea utrumque eodem modo incensat.⁴

5. Sacerdos tunc intonat Ant. *Ego sum* et cantantur vel dicuntur *Benedictus* et reliquae preces. Infra *Pater noster* corpus aspergit in medio, a sinistris et a dextris suis, non recedens a loco suo. Post Orationem dicens *Requiem aeternam* dextra signum Crucis facit super feretrum.⁵ Postea corpus sepeliatur.⁶ Revertentes in Ecclesiam vel sacristiam dicant sine cantu Ant. *Si iniquitates* cum Psalmo *De profundis*, et repetitur Antiphona.

Multis locis Sacerdos loco sermonis funebris apud sepulchrum (vel post Missam) sequentem Orationem recitat: O God! the Creator and Redeemer etc. Vide libellum *Manuale Rituum*.

411. Deficientibus ministris praeter *unum* acolythum Parochus haec observare potest.¹ Funus ad Ecclesiam ducit, acolytho Crucem ferente; ipse vero omnia recitat, Rituale sinistra, can-

³ Item semper benedicit novum sepulchrum ex lapidibus constructum. (D. 3400. 5. 2.)

⁴ Si sepulchrum benedicendum non sit, etiam aspersionem et incensationem corporis omittendam censet De Herdt; e contra solam Orationem omittendam asserit Romsée.

⁵ Rit. cel. Missam in fine. Martinucci, III. 11, 21.

⁶ “Nihil obstat quominus in iis locis, ubi talis fert consuetudo, servetur ritus projiciendi terram super corpus defuncti in sepulchro; iste enim ritus, teste Catalano, et antiquissimus et innumeris in locis usitatus est.” Falise.

Alicubi ter projiciendo dicit Sacerdos: “Memento homin.—

quia pulvis es—et in pulverem reverteris.” Vel: “De terra plasmasti eum (eam);—ossibus et nervis compegisti eum (eam);—resuscita eum (eam) in novissimo die.”

Dein recitatur ¹ *Pater* et *Ave* pro sepulto, alterum pro omnibus in coemeterio quiescentibus, tertium pro eo qui primus ex assistentibus moriturus est.

“Ritus a Rituali pro exequiis praescripti servandi sunt, salva tamen semper, ut notat Baruffaldus, aliquorum locorum consuetudine, quae in materia funerum multum operatur.” De Herdt, III. 239.

¹ Juxta Martinucci et De Herdt.

delam accensam dextra tenens. Quando aqua benedicta ministranda est, acolythus collocabit Crucem ad parietem, vel in basi ad caput cadaveris.

2. Missa finita Celebrans descendit ad cornu Epistolae, ibique deposita plancta et manipulo accipit pluviale, ibi prius super aliquo scabello praeparatum; sin habeat, maneat in alba et stola. Acolythus praeparat thuribulum cum igne, vasculum aquae benedictae et Rituale in abaco seu scabello prope cadaver.

3. Tunc praecedente acolytho cum Cruce Celebrans, facta Altari reverentia, manibus junctis procedit ad feretrum. Acolythus, firmata Cruce in basi ad caput cadaveris, accedit ad sinistram Celebrantis biretum accipit, eique ministrat thus et aquam benedictam.

4. Parochus, sin cantores adsint, omnia alta voce recitat, acolytho respondente. Ad aspersionem et incensationem acolythus fimbriam dextram pluvialis sublevat.

ART. III.

DE ABSOLUTIONE POST MISSAM DE REQUIE.

412. Hoc officium ad tumbam (tumulum, castrum doloris, lecticam seu cenotaphium) habetur in Missali (Rit. celebr. Missam, in fine) et in Rituali. Absolutio vocatur quia functio funebris eo absolvitur, vel quia Deus exoratur pro absolutione defunctorum a poena purgatorii.

2. Absolutio pro defunctis fieri vel Responsorium super sepultura quotidie cantari potest, exceptis tamen duplicibus primae classis, in quibus Absolutio et Responsorium neque locum habere poterunt privatim post absolutas vespere Horas canonicas. Quod si diebus permissis de mane fiant, numquam post Missam de die, nisi omnino independenter ab eadem.¹ Absolutio fiat ab ipso Celebrante, nisi adsit Episcopus loci Ordinarius.² Episcopus vero Titularis et nulla jurisdictione gaudens eandem peragere nequit, quin Missam ipseinet decantet.³

3. Haec absolutio fit eodem modo ut in die obitus (supra, n. 109) ; excipe, quod Oratio *Non intres* omittitur, quamvis dici possit,¹ et Celebrans etiam in absolutione pro Sacerdote defuncto se sistit inter Altare et tumulum nisi cadaver sit

* D. 3780. S.

«D. 3029. 10.

3 D. 3798. 2.

4 Caer. Ep. II, xρ

moraliter praesens.⁵ “Resp. *Libera* canendum non est nisi finita Missa, et illud cantores incipiant, cum Sacerdos luerit pluviali indutus et Subdiaconus cum Cruce ad pedes tumuli pervenerit.”⁶ Oratio (conveniens) brevi conclusione terminanda est. In fine ad *Requiem aeternam* “Celebrans facit crucem manu dextra super tumulum.”⁷ Tunc cantores cantant *Requiescat* vel *Requiescant in pace*, prout Absolutio pro uno vel pluribus facta est.⁸

4. In absolute pro clericis super tumulum apponi possunt insignia Ordinis quo insigniti fuerint, v. g. stola nigri vel violacei coloris, non ad ornamentum tumuli sed ad distinguendam personae diversae dignitatem?

5. In reditu in Sacristiam, absolute ad tumulum expleta, in Officiis et Missis cum cantu pro uno vel pluribus defunctis die 7., 30. et anniversaria aut etiam extra has dies celebratis, dici debet: “*Anima eius* (vel *animae eorum*) *et animae omnium Fidelium*” etc. et Antiphona: “*Si iniquitates*” cum Ps. “*De profundis*” et Oratione “*Fidelium Deus.*”¹⁰

ART. IV.

DE EXEQUIIS PARVULORUM.

A. Praenotanda.

413. Hic ritus meram laetitiam spirans tunc solum adhibendas est, “cum infans vel puer baptizatus ante usum rationis” nec doli nec sacramentorum suscipiendorum capax i. e. ordinarie ante septennium, defunctus fuerit; reliqui vero, etsi S. Communionem nondum refectionis, sepeliendi sunt more adultorum, ne animae illorum qui peccati fuerint capaces, suffragiis orationis et sacrificii, quibus forte indigent, priventur. Quare, quum Parochus quidam puerum annorum novem non completorum, “cujus simplicitatem, innocentiam, integritatem perspectas haberet,” exequiis parvulorum sepelierat, S. C. R. declaravit, “parochum malo

⁵D. 4034. 3.

⁶D. 3108. 4.

⁷Ruhr. Miss.

⁸D. 1611.

⁹Cf. D. 2578, 12.

¹⁰D. 11. Mart. 1899, η. 4014.

sc omnino gessisse et strietim servandum Rituale.”¹ Cerei adhibendi sunt, quia parvulorum corpora ut Spiritus sancti templa honoranda sunt, et significatur, eorum animas vivere, corporaque exspectare resurrectionem ac fruitionem lucis aeternae.² Missa votiva de Angelis legatur vel cantetur diebus tantum a Rubrica permissis.³

B. De Ordine Sepeliendi Parvulos.

414. ° Parochus superpelliceo et stola alba indutus, et alii de Clero, si adsint, praecedente Cruce, quae sine hasta defertur,² accedunt ad domum defuncti,” vel locum, ubi funeri obviantur, eodem ordine ut pro adulto (n. 406). Psalmi *Laudate pueri* et *Beati immaculati* et reliqua cantantur vel recitantur, ut in Rituali.

2. Si funus sine praesentia Sacerdotis ad Ecclesiam afferatur, officium sepulturae in Ecclesia incipi potest ab Antiphona *Hic accipiet* cum Ps. 23. *Domini est terra*, qui dicitur, “cum pervenerint ad Ecclesiam:” i. e. feretro in media Ecclesia deposito. Ibi omnes se sistunt, ut in exequiis adultorum; Sacerdos aspergit corpus in medio, a sinistris et dextris suis, non circuiens feretrum.

3. “Dum portatur ad tumulum, et etiamsi tunc non portetur, dicitur Ant. *Juvenes et virgines* et Ps. *Laudate Dominum de coelis*” et reliqua. Finita Oratione, antequam funus in sepulchrum demittitur, Sacerdos incensum in thuribulum imponit et benedicit (*Ab illo benedicaris* etc.) ; tum aqua benedicta ter aspergit, prius corpus, deinde tumulum separatim; similiter ter incensat tum corpus tum tumulum.

4. “Cum a sepultura revertuntur in Ecclesiam, dicatur *Benedicite* etc. Deinde ante Altare Oratio,” ut in Rituali.

5. Si funus tunc ad tumulum non portetur, vel si Sacerdos illud non comitetur, omnia dicuntur et fiunt in media Ecclesia, probabilius etiam corporis aspersio et thurificatio.

i Cf. De Carpo, Bibl. lit. V. 1G9.

a Cav., De Herdt.

' D. 3481. 2.

1 Etiam in Triduo sacro.

2 Quo denotatur, quod parvuli solis Christi meritis et nullis eorum propriis salvi sint. Cav.

CAPUT VIII.

DE BENEDICTIONIBUS.

ART. I.

ANIMADVERSIONES GENERALES.

415. Benedictio, graece *Eulogia*,¹ liturgice est invocatio Dei nomine Ecclesiae a sacro ministro (Episcopo vel Presbytero) facta, aut, (a) ad postulandum personis vel rebus aliquid boni, non immutato carum statu (i. e. benedictio *invocativa*, e. g. benedictio puerorum, puerperae, domus, rei commestibilis,) aut, (v) ad conferendum aliquod esse sacrum personae vel rei, ut, profano relicto statu, novum illum non amplius immutet, (benedictio *constitutiva*, e. g. bened. Abbatis, monialium, Ecclesiae, sacrorum vasorum, indumentorum). Res fit quasi instrumentum saluiis sive animarum sive corporum. “Omnis creatura sanctificatur per verbum Dei et orationem.”² Christus benedixit parvulos, panem et pisces.³

2. “Benedictiones impertire potest quilibet presbyter, exceptis iis quae Romano Pontifici aut Episcopis aliisve reserventur.

“Benedictio reservata quae a presbytero detur sine necessaria licentia, illicita est, sed valida, nisi in reservatione Sedes Apostolica aliud expresserit.”⁴

3. Benedictiones sunt: (a) aut episcopales, aut sacerdotales; (v) aut reservatae aut non reservatae.

Benedictiones episcopales seu Episcopis propriae sunt eae, in quibus intervenit sacra unctio, e. g. Ecclesiae, Oratorii, Altaris, Calicis, Patenae, Campanae.

Benedictiones reservatae sunt etiam: benedictio loci sacri

¹ Eulogia praecipue est panis benedictus.

² 1 Tim. 4, 5.

³ Cf. Mare. 16, 17, Hebr. 7, 7.

⁴ Can. 1147.

scii. Ecclesiae, Oratorii, Coemeterii; similiter benedictio primarii lapidis, novae Crucis, et imaginis publice exponendae, (e. g. in coemeteriis) si fiat cum solemnitate.

4. De jure Parochi est benedictio nuptiarum (benedictio vero mulieris post partum non est reservata;⁵) item de jure Parochi est benedictio domorum in Sabbato sancto et agrorum, nisi contraria alicubi vigeat consuetudo.

5. “Benedictiones, imprimis impertiendae catholicis, dari quoque possunt catechumenis, imo, nisi obstet Ecclesiae prohibitio, etiam acatholicis ad obtinendum fidei lumen vel, una cum illo, corporis sanitatem.”⁶

6. “Res consecratae, vel benedictae constitutiva benedictione, reverentor tractentur neque ad usum profanum vel non proprium adhibeantur, etiamsi in dominio privatorum sint.”⁷

VRT. II.

DE REGULIS GENERALIBUS BENEDICTIONUM.

416. “In omni benedictione extra Missam Sacerdos saltem superpelliceo et stola pro ratione temporis,” i. e. officii diei, “utatur, nisi aliter notetur.” Stat capite aperto et, nisi librum teneat, manibus junctis, eas non disjungendo ad *Oremus* etc. Signum Crucis praecipue adhibetur. “Crux est omnium fons benedictionum et omnium gratia gratiarum.”¹

2. In benedictionibus candelarum (2 Febr.), cinerum et palmarum candela Altaris accendendae sunt; pro aliis non requiritur. Aspersio, et si notetur incensatio, ter fieri debet, in medio, a dextris rei benedicendae, et a sinistris rei hoc modo, nihil dicendo, nisi notetur. Si benedictio fiat ad Altare, Sacerdos stat in cornu Epistolae.

3. “Consecrationes ac benedictiones sive constitutivae sive invocativae invalidae sunt, si adhibita non fuerit formula ab Ecclesia praescripta.”²

Prohibentur “benedictiones omnes ecclesiasticae, nisi ap-

⁵D. 3813. 2.

^g Can. 1149.

ⁱ Can. 1150.

¹ S. Loo.

² Can. 1148. 2.

probatae fuerint a Sacra Rituum Congregatione.”³ Si specialis benedictio non habeatur, adhiberi potest “Benedictio ad omnia.”

4. Ad benedictionem requiritur praesentia moralis rei benedicendae. Quarti requirit, ut res benedicendae sint coram benedicente intra viginti passus, alii docent sufficere propinquitatem viginti aut triginta passuum.⁴ Certo non benedicuntur res, quae in sacculis vel sub vestimentis retinentur vel inter populi assistentis multitudinem quasi absconduntur, aut a benedicente nec videri nec in se aut alio continente ordinario demonstrari possunt.⁵

ART. III.

DE QUIBUSDAM BENEDICTIONIBUS SPECIALIBUS.

417. Benedictio novae Crucis in Rituali assignata adhibenda est solum pro Cruce sine imagine Crucifixi; alias sumenda est benedictio ibi sequens pro imaginibus Jesu Christi etc.

2. Quoad varias benedictiones in Appendice ad Rituale Rom. attendendum est, num ex speciali tantum delegatione licite adhiberi possint, num sint propriae regularibus Ordinibus, num sint reservatae necne.

3. Ad benedicendas Cruces, numismata et rosaria seu coronas cum applicatione indulgentiarum “sufficit unicum signum crucis pro pluribus benedictionibus atque indulgentiarum adnexionibus. Et declaratio non extendatur ad metallica numismata scapularibus substituenda;”¹ at pro rosariis S. Dominici et coronis septem Dolorum B. M. V. peculiaris forma servanda est.² Scapulare novum pro jam induto benedici non debet.

4. De benedictione et erectione Stationum S. Viae Crucis.

(a) Via Crucis erigi potest in Ecclesiis et Oratoriis publicis, immo “etiam extra Ecclesias et Oratoria publica;

³ Bcncd. XIV.; D. 2725. 9.

⁴ Cf. S. Alph.

⁵ De Herdt, III. 294.

¹ S. Congr. S. Off. (Sect. de Ind.) 18. Maii 1914.

² S. C. Ind. 29 Febr. 1864.

etiam in Oratoriis privatis induito Apostolico creetis, non vero in Oratoriis in quibus Missam celebrare non licet.”

(5) Subdelegatio *scripto* est concedenda *sub poena nullitatis*

Si quis facultate ordinaria, vel ex immediata delegatione S. Sedis Viam Crucis erecturus sit in locis jurisdictioni et visitationi Ordinarii subjectis, requiritur *licentia Ordinarii loci*; nec sufficit, ut ejusmodi licentia seu consensus sit generice praestitus, sed requiritur in singulis casibus *pro unaquaque Stationum erectione*.³

(c) Requiritur praeterea consensus Parochi et Superiorum Ecclesiae, Monasterii, Hospitalis et loci pii, ubi Stationes S. Viae Crucis erunt erigendae, ac insuper Sacerdotis erigentis deputatio ac Superioris localis consensus (quoad Regulares). At non requiritur Parochi consensus in casu erectionis faciendae in Hospitalibus, Ecclesiis, Capellis ac domibus Congregationum Sororum, administratis de facto independenter a Parocho per capellanum nominatum ab Episcopo, et in aliis locis de jure vel saltem de facto a jurisdictione parochiali exemptis.^{5*}

(d) Post legitime constitutas S. Viae Crucis Stationes confici debet peractae erectionis instrumentum (processus verbalis), ab erectore propria manu subscribendum, et *a concessionario custodiendum*, una cum Ordinarii licentia, et Parochi ac Superiorum loci consensu, quae *ante* erectionem *in scriptis* obtineri debent.⁶ Item postulatio ad Episcopum directa et concessionis instrumentum in archivio Episcopatus conservanda sunt; sed additur: 1 ‘non sub poena nullitatis.’⁷

³ Décréta auth. S. C. Indulg. n. 175, et S. C. Indulg. 6 Aug. 1890.

⁴ Decr. auth. n. 445 ad 3, et Instructio de Stationibus S. Viae Crucis auctoritate Min. Generalis tot. Ord. Fratrum Minorum edita et a S. Congr. Ind. approbata 1884.

⁵ Instr. n. 22.—S. C. Indulg. 36 Sept. 1892.

^c At obtenta ab Episcopo in scriptis facultate delegata, et Parochi vel Superioris postulatione scripta non requiritur diversum instrumentum de eorum consensu.—(Instr. n. 30.)—S. C. Indulg. vult omnino praecavere, ne postea dubium oriatur circa canonicam Stationum erectionem.

⁷ S. C. Ind. 6 Aug. 1890.

(e) Cruces debent esse lignae. Non requiruntur imagines, quae tamen laudabiliter adhibentur et benedici possunt.

(/) Sacra Poenitentiaria Apostolica d. 22. Augusti 1927 omnes Viae Crucis erectiones eousque ubique locorum ob quoscumque defectus invalide factas benigne sanavit.⁸

⁸ Stationes vero post diem. 22. invalidae sunt.
Aug. 1927 non rite erectae adhuc

CAPUT IX.

DE PROCESSIONIBUS.

ART. I.

ANIMADVERSIONES GENERALES.

418. Processiones, juxta exemplum V. T., et Christi Domini triumphalis ingressus in Jerusalem, a Christianis jam prioribus saeculis, quamvis rarius in temporum angustiis. instituebantur.¹ Inde a tempore Constantini M. solemnes et frequentes esse coeperunt,² in quibus populus precabatur pro fructibus terrae, pro divina miseratione in publicis calamitatibus, ad avertendam haeresim etc. Processiones appellabantur etiam *Litaniae* i. e. supplicationes, ob finem, cujus causa instituebantur; etiam *Stationes* ex vetusto ritu Urbis; quum enim *Statio* apud quampiam Ecclesiam haberetur, populus cum Clero ad aliam proximam sacram aedem conveniebat, expectans Pontificem, quo adveniente solemni ordine decantando Litanias aliasve preces inde ad locum Stationis procedebatur ubi Pontifex sacrum faciebat.³ Praeterea "sacra processio est typus nostrae peregrinationis ad patriam coelestem."⁴

2. Processiones quaedam sunt ordinariae, ut in festo Purificationis B. M. V., in Dominica Palmarum, in festo S. Marci, in Litaniis Rogationum et in festo Corporis Christi, vel aliis diebus pro consuetudine Ecclesiarum.⁵ Quae quidem processiones in Ecclesiis collegiatis et parochialibus saltem, si commode fieri possit, juxta ordinem in Missali et

¹ S. Archelaus Ep. anno 277 refert processionis morem "in nos traditione descendente;" plura millia Christianorum jejunantium ad petendam pluviam pro fructibus terrae processionem habuerant Acta disp. S, Archel. Galland. II. p. 569.

² S. Gregorius Naz. or. 42 ad pop. Constant.

³ Vide n. 289.

⁴ De Carpo biblioth. liturg. λ' 127.

⁵ Rituale.

Rituali praescriptum haberi debent,⁰ sive extra, sive intra Ecclesiam.

“Quaedam vero sunt extraordinariae, ut quae variis ac publicis Ecclesiae de causis in dies indicuntur.” Quae novae institui nequeunt absque Episcopi venia.

3. “Parochus vel quivis alius nequit processiones novas inducere aut consuetas transferre vel abolere sine Ordinarii loci licentia.” ⁷

ART. II.

DE ORDINE IN PROCESSIONIBUS SERVANDO.

419. “Praeferatur Crux, et ubi fuerit consuetudo, vexillum sacris imaginibus insignitum.” Crux defertur per Subdiaconum assistentem, (vel in processionibus SS. Sacramenti, aliisque solemnibus per alterum Subdiaconum sacris vestibus indutum,) aut per clericum superpelliceo indutum. Crucem defert cum imagine non ad seipsum conversa, sed quasi Christus praeire videatur. Solum Crux Archiepiscopalis defertur ad Archiepiscopum conversa, “ut nempe ex illius aspectu in summa animarum cura recreetur.”) ¹ Crucifer vadit medius inter ceroferarios.²

Unaquaeque Religio et Confraternitas in habitu distincto cum sua Cruce et insigniis praecedunt. Totus Clerus saecularis sub una Cruce incedit.³

2. Processio sequenti ordine dirigitur:

(⁴) Praecedunt confraternitates laicorum, quibus tamen, ex consuetudine plerumque “omnino praeceunt infantes scholam catechismumve frequentantes primo pueri deinde puellae, praelato eorum vexillo sacris imaginibus insignito/” ⁴

⁰ Quarti, III. 1, 4; De Herdt, IIT. 314.

⁷ Can. 1294.

¹ De Carpo.

² Quarto saeculo in processionibus Crucem praecessisse constat; quod quinto saeculo etiam Justiniani edicto praescriptum est. Crucem plerumque Diaconus

(¹¹ Staurophorus,’’ vel ¹¹ Dragonarius’¹ in Urbe appellatus), vel alius clericus ferebat. Crucem sequebatur Diaconus, vel medio aevo Archidiaconus Evangeliorum librum deferens.

³D. 3144. 3.

* Vinitor, Falise.

(b) Deinde Regulares incedunt sequentes propriam Crucem a fratre delatam.^{5*}

(c) Clerus saecularis, ante quem incedit Crucifer medius inter ceroferarios; Crucem sequuntur 1° chorus Cantorum clericorum; 2° alumni Seminarii; 3° curati Ecclesiarum paroehialium; 4° Clerus Ecclesiarum collegialium; 5° Clerus Ecclesiae Cathedralis, “digniores ultimi, omnes bini et bini; si numerus sit impar, ultimi erunt tres.” Praecedemia in processionibus consideratur a propinquitate versus Celebrantem, resp. SS. Sacramentum.⁸

(d) Ultimo Celebrans medius inter Diaconum et Subdiaconum (absque manipulis), pluviale elevantes. Si vero Subdiaconus Crucem deferat, Diaconus a sinistris Celebrantis incedit, non elevans pluviale. Caeremoniarius prope Celebrantem incedit, quando discurrendum non sit ad processionem dirigendam.⁷ Cantores laici et musici ante utrumque Clerum procedunt.⁸

(e) Immediate post Celebrantem Praelati incedunt.

(f) Tandem prosequuntur laiei reliqui, primo viri, deinde foeminae.⁹

3. Clerici superpelliceis induti esse debent, etiam regulares, exceptis monachis et mendicantibus, qui in habitu sui Ordinis incedunt. Celebrans superpellicco (aut alba) et stola necnon pluviali indutus est. SS. Sacramentum in processione sine pluviali deferre non licet.¹⁰

Intra Ecclesiam Celebrans, s. Ministri alique parati tantum, extra Ecclesiam omnes clerici capite tecto incedere possunt, exceptis Caeremoniario,thuriferario et acolythis atque iis qui Reliquias vel statuas Sanctorum deferunt. At in processionibus, in quibus SS. Sacramentum vel SS. Crucis lignum defertur, omnes detecto capite incedere debent.¹¹

4. Quoad circulum processionis servatur consuetudo loco-

⁵ Sequuntur curiales et officiales, nisi ex consuetudine post Celebrantem incedunt.

^e Cf. D. 352.

^t D. 350.

^s Cf. D. 397. 2.

^o Bit. B. et S. C. B. Decreta varia.

D. 3039. 3.

¹¹ D. 1837; 1841; et 23. Jul. 1897, n. 3961.

rum. Processio intra Ecclesiam incipit a parte Evangelii,¹² vol a parte Epistolae.¹³ “In hisce regionibus,” ait De Herdt, “communiter proceditur usque ad januam, et tunc dextram tenendo fit circulus progrediendo ad partem Evangelii Altaris.” Extra Ecclesiam ad partem dextram pergitur¹⁴ seu “solis cursus servari solet.” Dum fit processio, pulsantur campanae Ecclesiae, cujus est processio, et aliarum juxta quas transitur.

5. 1° Processiones prius fieri debent, deinde Missa solemniter celebrari, nisi aliter ob gravem causam interdum Ordinario vel Clero videatur.” In solemnitate tamen SS. Corporis Christi regulariter “Sacerdos primum Missam celebret, in qua duas hostias consecret.” Etiam Missa Rogationum ante processionem cantari potest pro commoditate populi, etiam infra processionem celebrari permittitur.

ART. III.

DE PROCESSIONE IN FESTO SS. CORPORIS CHRISTI.

420. A. Praenotanda. “Nisi aliter ferat immemorabilis consuetudo, vel locorum circumstantiae, prudenti Episcopi indicio, aliud exigant, die festo Corporis Christi unica tantum sollemnisque per publicas vias processio in uno eodemque loco fieri debet ab ecclesia digniore, eique clerici omnes religiosaeque virorum familiae, etiam exemptae, et laicorum confraternitates intéresse debent, regularibus exceptis qui in strictiore clausura perpetuo vivant, aut a civitate ultra tria millia passuum distent.

“Ceterae paroeciae et ecclesiae etiam regulares possunt, intra octavam, proprias processiones extra ecclesiae ambitum agere; sed ubi plures sunt ecclesiae, Ordinarii loci est dies, horas ac vias praestituere quibus suam quaeque processionem agant.’’¹

421. B. Missa. “Sacerdos primum Missam celebret, in qua duas hostias consecret, et sumpta una, alteram in

¹² Gardellini.

¹³ Gavant, et Quarti,

¹⁴ Gard.

¹ Can. 1291.

Ostensorio reponat.”² Post sumptionem igitur Sanguinis Subdiaconus calicem palla cooperit et transit ad sinistram, Diaconus ad dexteram Celebrantis. Caeremoniarius ostensoriuni affert. Celebrans et s. Ministri genuilectunt et Diaconus lunulam cum SS. Sacramento ponit in ostensorio, quod in medio corporali versus ejusdem partem posteriorem collocat. Iterant genuflexionem, et s. Ministri mutant locum, et Missa continuatur ante Sanctissimum expositum.³*

Interea “Sacerdotes, Diaconi et Subdiaconi possint induere super albas [sine stolis et manipulis] casulas, dalmaticas et tunicellas.”¹ “Canonici et Dignitates Ecclesiae Cathedralis debent incedere sacris vestibus” i. e. pluvialibus induti.⁵

422. C. Initium Process. Post ultimum Evangelium Celebrans cum s. Ministris genuflectit in suppedaneo et per gradus laterales descendit ad scamnum. Ibi omnes deponunt manipulum, ipse autem dimissa casula induitur pluviali.

Crucifer, nempe Subdiaconus alter tunicella, vel clericus superpelliceo indutus, dein ceroferarii et ferentes intortitia ac clerici cum candelis accensis praesto erunt ante Altare; baldachinum album defertur ante aditum presbyterii.

4. Celebrans ante scamnum incensum in utrumque thuribulum injicit, procedit medius inter s. Ministros ad Altare, et facta in plano genuflexione utroque genu, modo consueto “ter incenset Sacramentum genuflexus” in infimo gradu.⁶

5. Deinde Clericus vel Caeremoniarius velum circumponit Celebranti, illudque Subdiaconus ante pectus alligat. Dia-

² Rituale Rom. “Attamen, Missa et processio non ita connexae sunt, ut processio alio tempore institui non possit.” Do Ilerdt, Praxis Pontif. III. 229.

⁸ Uti n. 153 exponitur.

* D. 2362. 1.

sD. 458. In processionibus theophoricis non licet deferre imagines B. M. V. ac Sanctorum (D. 3997); nec Instrumenta Passionis vel aliud repraesentans

hujus Mysteria vel Sanctorum Martyria (D. 2879).

⁶ “Ab eodem, qui Missam celebrat, Sanctissimum deferri debet.” (D. 2188. 4.) Solus Episcopus Dioecesanus excipitur. Caer. Ep. II. 33. 31.—“Consuetudo, ut in una eademque supplicatione Sanctissimum deferatur per plures Sacerdotes, qui sibi invicem succedunt, tanquam abusus est eliminanda.” D. 2835.

conus ascendit ad Altare, genuflectit a latere Epistolae, ne terga vertat Celebranti; qui interea cum Subdiacono manet genuflexus in infimo gradu Altaris. Tunc Diaconus assumens ostensorium reverenter defert ad Celebrantem stantem ante infimum gradum et Diaconus facta statim Sanctissimo genuflexione accedit ad dexteram Celebrantis, qui mox se convertit ad populum.⁷ Diaconus vero ad dexteram et Subdiaconus ad sinistram “assistentes hinc inde fimbrias anteriores pluvialis elevabunt.”

6. “Tunc Cantores incipient⁸ hymnum *Pange lingua*,” quo intonato surgunt omnes et “praecedunt nudo capite accensos cereos gestantes [manu extima], et sequentes hymnos pro longitudine processionis devote concinentes: *Pange lingua—Sacris solemniis—Verbum supernum—Salutis humanae Sator—Aeterne Rex altissime—Te Deum—Benedictus—Magnificat.*” ⁹ Scilicet tres hymni ex officio SS. Sacramenti et duo ex officio Ascensionis Domini etc., quibus addi possunt *Lauda Sion*, responsoria etc. ex officio SS. Sacramenti. Alternatim cum hymnis liturgicis aliquid canere lingua vernacula in solemni Processione Sacramenti non licet.¹⁰

7. Celebrans “per viam processionis semper aliquos psalmos vel hymnos submissa voce recitabit, respondentibus Diaconis assistentibus.”

423a. D. Ordo processionis P

(a) Signum albi coloris seu vexillum eum stemmate SS. Sacramenti a clerico gestatum;²

(b) Pueri et puellae scholam, catechismumve frequentantes, praelato eorum vexillo;

(c) Confraternitates laicorum cum suis insignibus;

(cZ) Cantores laici et musici;³

⁷ Rit. Rom. ed. 1913, IX. 5. 3.

⁸ Caer. Ep. ib. Juxta Rituale vero “Clerus vel Sacerdos incipit;” nempe “Sacerdos incipit” deficiente Clero.

⁹ Rit. Rom.

io D. 3975. 5. 2.

¹ Plura vid. supra, no. 419.

² Martinucci, II. 35, 33.

³ Pro hac processione toleratur usus adhibendi instrumentum vulgo *Tamburo* (drum) sed tantum per viam (D. 3448. 10. 2.).

(e) Clerus ac primo Regulares, sequentes propriam Crucem cum panno appenso a Fratre converso dolatam; deinde Clerus saecularis cum sua Cruce una, quam fert Subdiaconus aliisque clericus medius inter ceroferarios; Cantores clerici incedere possunt inter Sacerdotes et reliquos clericos, si processio sit longior;

(f) Duo thuriferarii hinc inde ante Celebrantem continuo SS. Sacramentum incensantes, qui incedunt facie quasi ad invicem versa;

(g) Celebrans sub baldachino inter s. Ministros;

Caeremoniarius prope Celebrantem, et, ubi opus est, discurrens ad processionem dirigendam;

(h) Octo vel sex ferentes intortitia immediate ante vel a lateribus baldachini, et si via sit angusta, post ipsum incedunt; quando processio fit extra Ecclesiam, quatuor clerici vel laici laternas hastiles cum cereis accensis deferunt et ad quatuor angulos baldachini incedunt;

(i) Laici, primo viri, deinde mulieres.

423b. E. Progressus et Finis. “Vetustissima consuetudo, ut quoties Ecclesiae vel Altaria occurrunt per viam, pausatio fiat et benedictio elargiatur, tolerari potest,” eo tamen modo, ut fiat tantum “semel vel iterum.”¹

2. Ad talia Altaria Diaconus, genuflexus in infimo gradu, accipit ostensorium, expectat donec Celebrans et Subdiaconus genuflectant in infimo gradu et Sacramentum adorent; tum illud super Altari in medio collocat, genuflectit a latere, et redit ad dextram Celebrantis. Ostensorio deposito cantores cantabunt *Tantum ergo* et *Genitori*, vel aliquam antiphonam de Venerabili.²

Interim Celebrans, velo humerali deposito, thus imponit, Sacramentum thurificabit et, cantato versu *Panem de coelo* etc., ipse Orationem *Deus qui nobis* etc. cum cantu dicet; sumit deinde velum humerale et stans ante infimum gradum a Diacono stante accipit Sacramentum, et discedit, processionem prosecuturus. Quodsi benedictio detur, fiat modo consueto.³

¹ D. 2609.

² De Herdt, III. 329.

³ Prorsus interdictum est, cantare versiculos quosdam in ipso

3. Peracta processione, quando Celebrans in aditum presbyterii pervenerit, laternae et baldachinum in loca sua referuntur; Crucifer deponit Crucem prope credentiam, et acolythi candelabra in credentia collocant. Clerici in duas partes divisi hinc inde stant facie ad invicem conversa, et ad adventum SS. Sacramenti genua flectunt, manentque genuflexi, sed ad Altare conversi, donec benedictione data SS. Sacramentum repositum fuerit.

4. Celebrans ante Altare consistit, et fiunt omnia ut supra ad n. 2.

Sanctissimo igitur Sacramento per Diaconum “super Altari (non super throno) deposito, concinant *Tantum ergo* et *Genitori*, dum Sacerdos de more incensat. Postea duo Clerici dicant V. *Panem de coelo praestitisti eis, Alleluja* etc. Sacerdos stans dicit: *Oremus, Deus qui nobis* etc.”⁴ cui nulla Oratio addi potest. Celebrans accipit a Diacono SS. Sacramentum et dat benedictionem modo consueto.

Reposito SS. Sacramento quisque suam candelam vel intortitiuin extinguit.

ART. IV.

INFRA OCTAVAM CORPORIS CHRISTI.

424. “Solitum est per totam hanc octavam ponere super Altari [in throno] tabernaculum [ostensorium] cum SS. Sacramento discooperto, dum Vesperae et Officia divina recitantur.”¹ “Servabitur usus cujuscunque Ecclesiae, exponendi nempe SS. Sacramentum a principio officii, vel in quadam ipsius parte, ac juxta regulam videtur esse, si saltem exponatur in Missa conventual! et in Vesperis.”²

2. “Ubi processio SS. Sacramenti in ejus festo die, vel

actu benedictionis (D. 2464); vel ritum peculiarem inserere, c. g. cantaro initia quatuor Evangeliorum. (Cfr. C. Pion. Bait. II. Decr. 213.) Per supplicationes, e. g. “pro fructibus terrae, contra fulgura et tempestates,” deprimitur idea hujus

processionis, cui ex mento Ecclesiae finis unicus et sublimis est: gloria et triumphus SS. Sacramenti. “Lauda Sion Salvatorem” etc.

< Rituale Rom.

¹ Caer. Ep. II. 33, 33.

² Martinucci, II. 34.

per octavam, ea qua decet solempni pompa nequiverit haberi, designabit Episcopus unicuique Ecclesiae aliquam ex sequentibus Dominicis, in qua, celebrata Missa cum commemoratione SS. Sacramenti, juxta Rubricarum praescriptam formam, solempnis illius processio peragi possit.”³ Scilicet Missa de Dominica seu de festo duplici occurrente celebranda est cum commemoratione SS. Sacramenti post alias Orationes praeceptas.

ART. V.

DE ALIIS PROCESSIONIBUS SS. SACRAMENTI.

425. Ex antiquissimo usu, sancito a Summis Pontificibus, in tertia Dominica cujusque mensis processio cum SS. Sacramento in Ecclesiis cathedralibus et parochialibus peragitur.¹

“Processio fiet intra Ecclesiam vel si Ecclesia fuerit exigua, poterit exire extra ipsam et circuire adjacentem plateam.”²

2. Eodem fere modo instituitur uti illa, quae fieri potest vespere octavae Corporis Christi post completum officium ad reponendum SS. Sacramentum; proinde minus solempniter quam prima in ipso festo.

Processio dirigetur juxta consuetudinem Ecclesiae. Processionis tempore sonabunt Ecclesiae campanae, necnon organum quamvis in Missa non licuisset pro ritus qualitate.

ART. VI.

DE PROCESSIONE IN FESTO S. MARCI, ET TRIBUS FERIIS ROGATIONUM.

426. Pro Altari et paramentis color violaceus adhibetur. Candelae in Altari accenduntur. Sacerdos induitur amictu,

³D. 2402.

i Martinueci II. 39. Qui usus quamvis apud nos vigere nequeat, probat tamen, laudabiliter et juxta mentem Ecclesiae agere Pastorem animarum, qui saltem

in solempnitatibus extraordinariis, e. g. Titularis Ecclesiae, festis principalibus Confraternitatis vel Sodalitatis talem processionem intra Ecclesiam instituit.

² Ibid.

alba, cingulo, stola et pluviali, vel saltem superpelliceo et stola; Diaconus et Subdiaconus, si assistant, induuntur dalmatica et tunicella, modo Sacerdos pluviali sit indutus.¹

2. Sacerdos cum Ministris et clerici bini, praecedente Crucifero, medio inter ceroferarios, accedunt ante Altare. ¹ ‘Omnes genibus flexis paulisper precentur.’ Mox surgunt et cantatur Ant. *Exsurge Domine* etc., (ut in Rituali vel Processionali Rom.) cum versu psalmi 43.: *Deus auribus nostris* etc. Repetita antiphona genuflectant omnes; et duo clerici genuflexi *Litanias* cantare incipiant, ceteris eadem voce respondentibus. Cum autem cantatum erit: *Sancta Maria, ora pro nobis*,” et Clerus responderit etiam *Sancta Maria, ora pro nobis*,² “surgunt omnes et ordinatim procedunt.” Ex Decreto S. R. Congr.³ “singuli Litaniarum versus integre a Cantoribus dici et a Clero repeti debent.”

3. “An processio de praecepto fieri debeat intra Ecclesiam, quoties temporis inclementia ab Ecclesia egredi non patiatur?” S. Congr. R. respondit: “Si Ecclesia capax est, congruentius esse Rubricis, si intra ejus ambitum processio in casu fiat.”⁴ “Si processio sit longior, vel repetantur Litaniae, vel Litanis absolutis usque ad preces exclusive dicantur aliqui psalmi ex poenitentialibus seu gradualibus.”⁵

4. In Ecclesia, in qua terminatur processio, dicuntur preces, ut in Breviario, flexis genibus; ad Orationes solus Celebrans surgit.

Tunc Missa, celebratur, quae quidem “congruentius cantatur.” c

5. Processio in festo S. Marci seu “Litaniarum majorum” celebrabatur majori solemnitate et concursu populi jam ante S. Gregorium Magnum. S. Mamertus Viennae in Gal-

¹ Rit. Rom., Merati etc.

² Martinucci, II. 29, 32.

³ D. 3135; et 3993. 4.

⁴ D. 3069. 1. Notamen: In omnibus Missis privatis, quae tempore piae supplicationis celebrantur, usus campanulae est omnino prohibitus. Si vero, quod

fieri non debet, ex errore pulsatur, omnes ante Altare transeuntes, ubi fit elevatio Ss. Sacramenti, bini et bini unicum genu flectant; et piam supplicationem prosequantur. D. 3S14. 2.

⁵ Rit. Rom.

e D. 3814, 3.

liis Episcopus a. 469 triduo ante festum Ascensionis Domini grassantibus calamitatibus ad avertendam iram Dei processiones et supplicationes instituit. Quae inde in alias Dioeceses et terras transierunt. Quum S. Leo III. sub fine saeculi VIII. eas in Ecclesiam Romanam induceret, appellatae sunt minores, istae vero in festo S. Marci jam pridem celebratae majores.

6. 1 'Ecclesiarum Rectores omnino curare tenentur, ut processiones in diebus Rogationum celebrentur, si commode fieri possint; et quidem sub gravi obligatione, quia iisdem incumbit obligatio suas regendi Ecclesias, et consequenter curandi, ne sacrae magni momenti omittantur functiones, praesertim publicae, ne debitus Deo subtrahatur cultus, ne fidelium minuatur devotio et utilitas inde proveniens, et ne tali omissione populo offensionis et scandali occasio detur.' 7

ART. VII.

DE MISSA ROGATIONUM.

427. In festo S. Marci (25 Apr.), et tribus feriis ante Ascensionem, si processio fiat, celebranda est de praecepto Missa Rogationum (ut in Missali habetur ante vigiliam Ascensionis) etiam in Dominicis, infra octavam Paschatis, vel quando exequiae in Ecclesia fiant; quo casu postremo sepultura facienda est sine Missa, si anticipari vel differri nequeat.¹

2. Excipe: (a) Si in Ecclesia processionis sit festum Titularis seu Patroni, Missa celebranda est de eo cum commemoratione Rogationum sub una conclusione cum Oratione festi.²

(b) Si festum S. Marci, incidat in Dominicam Paschatis, Litaniae et processio cum Missa Rogationum fieri debent feria III. sequenti; nec unquam transferuntur cum festo S. Marci.

Ubi Missa processionis celebratur, in aliis Missis non fit commemoratio Rogationum.

¹ Quarti. De Herdt, III. 74.

1D. 3208.

² Caer. Ep. II. 32, 6; et D.

2942. 1.

3. Missa Rogationum, ratione processionis una tantum, celebratur colore violaceo, ritu et tono feriali, sine *Gloria* et sine *Credo*, cum tribus Orationibus, ut ibi in Missali, et sine commemorationibus occurrentis festi vel Dominicae vel octavae; solo casu quo unica tantum Missa in Ecclesia celebratur, facienda est commemoratio festi occurrentis, absque aliis commemorationibus illius diei et absque tertia Oratione *Concede*.³ Dicitur Praefatio paschalis in tono feriali; infra octavam Paschatis *Communicantes* et *Hanc igitur* proprium, absque *Alleluja* ad *Benedicamus Domino*.

4. Si in festo S. Marci et triduo Rogationum processio non fiat, celebranda est Missa de festo occurrente cum commemoratione Rogationum; at in festo S. Marci in Missa principali seu conventuali tantum.⁴

ART. VIII.

DE RELIQUIS PROCESSIONIBUS.

428. In processionibus *ad petendam pluviam, ad postulandam serenitatem, tempore mortalitatis et pestis, tempore belli* atque *in quacunque tribulatione*, (vide Rituale.) “aguntur omnia, ut supra in Litaniis majoribus,” festo S. Marci; at in Litaniis adduntur versus seu petitiones et orationes, ut in Rituali ad istas processiones notatur.

2. In processione sollemnis *translationis Reliquiarum insignium* adhibetur color albus vel rubor juxta officium Sancti cujus Reliquiae transferuntur.

3. Solent etiam in quibusdam locis celebrari processiones in festo *Patroni* vel alius Sancti, qui magna a populi religione colitur. Cantabitur hymnus de Sancto aliique psalmi ad rem, qui de officio Sancti desumi poterunt.¹

4. In processione *pro gratiarum actione* adhibetur color albus.² “Initio processionis cantatur hymnus *Te Deum*. Deinde dici poterunt psalmi, qui sequuntur” in Rituali.

³ D. 4157. 2.

⁴ D. 2682. 35.

¹ Martinucci, II. 40.

² Martinucci, 1. c. De Carpo
Bibl. lit. V. 134.

“In Ecclesia, ubi fit statio, ante Altare dicuntur sequentes versus et Orationes”; ut in Art. sequenti.

ART. IX.

DE PRECIBUS DICENDIS IN PROCESSIONE PRO GRATIARUM ACTIONE.ⁱ

429. *Te Deum laudamus: te Dominum confitemur* etc.

[V. *Benedictus es, Domine Deus patrum nostrorum.*]

[R. *Et laudabilis, et gloriosus in saecula.*]

V. *Benedicamus Patrem, et Filium, cum Sancto Spiritu.*

R. *Laudemus, et superexaltemus eum in saecula.*

V. *Benedictus es, Domine, in firmamento coeli.*

R. *Et laudabilis, et gloriosus, et superexaltatus in saecula.*

[V. *Benedic anima mea Domino.*]

[R. *Et noli oblivisci omnes retributiones ejus.*]

V. *Domine exaudi orationem meam.*

R. *Et clamor meus ad te veniat.*

V. *Dominus vobiscum.* R. *Et cum spiritu tuo.*

O u a i u s. *Deus, cujus misericordiae non est numerus, et bonitatis infinitus est thesaurus: piissimae majestati tuae pro collocatis donis gratias agimus, tuam semper clementiam exorantes; ut qui petentibus postulata concedis, eosdem non deserens, ad praemia futura disponas. (Per Christum.)*

[*Deus, qui corda fidelium Sancti Spiritus, illustratione docuisti: da nobis in eodem Spiritu recta sapere, et de ejus semper consolatione gaudere.*]

Deus, qui neminem in te sperantem nimium affligi permittis, sed pium precibus praestas auditum: pro postulationibus nostris, votisque susceptis gratias agimus; te piissime deprecantes, ut a cunctis semper muniamur adversis. *Per Dominum nostrum Jesum Christum etc.* R. *Armen.*]

Quando cantatur *Te Deum* sine processione pro beneficio obtento vel conclusione Exercitiorum etc., omitti possunt, «piae supra signis parenthesis [] inclusa sunt.

ⁱ Hymnus Ambrosianus cum lemnitatibus majoribus etiam certis versiculis etc. saepe in so- sine processione cantatur.

APPENDIX I.

CAPUT I.

MEMORITER RECITANDA.

In commodum tironum preces memoriter sciendae hic ex toto referuntur.

430. *Sacerdos, cum lavat manus, dicit:* Da, Domine, virtutem manibus meis ad abstergendam omnem maculam: ut sine pollutione mentis et corporis valeam tibi service.

Ad Amictum: Impone, Domine, capiti meo galeam salutis, ad expugnandos diabolicos incursus.

Ad Albam: Dealba me, Domine, et munda cor meum; ut in sanguine Agni dealbatus, gaudiis perfruar sempiternis.

Ad Cingulum: Praecinge me, Domine, cingulo puritatis et exstingue in lumbis meis humorem libidinis: ut meneat in me virtus continentiae et castitatis.

Ad Manipulum: Merear, Domine, portare manipulum lletus et doloris: ut cum exsultatione recipiam mercedem laboris.

Ad Stolam: Redde mihi, Domine, stolam immortalitatis, quam perdidisti in praevaricatione primi parentis: et quamvis indignus accedo ad tuum sacrum mysterium, merear tamen gaudium sempiternum.

Ad Casulam: Domine, qui dixisti: Jugum meum suave est, et onus meum leve: fac ut istud portare sic valeam, quod consequar tuam gratiam. Arnen.

Ad Dalmaticam Diaconus dicere potest: Indue me, Domine, indumento salutis et vestimento laetitiae et dalmatica justitiae circumda me semper.

Ad Tunicellam Subdiaconus dicere potest: Tunica jucunditatis et indumento laetitiae induat me Dominus.

Ad Superpelliceum Clericus dicere potest,: Indue me, Domine, novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis. Arnen.

Ordo Missae: S. In nomine Patris et Filii, et Spiritus Sancti. Arnen.

S. Introibo ad altare Dei.

M. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

S. Judica me, Deus, et discerne causam meam de gente non sancta, ab homine iniquo et doloso erue me.

M. Quia tu es Deus fortitudo mea: quare me repulisti? et quare tristis incedo dum affligit me inimicus?

S. Emitte lucem tuam et veritatem tuam: ipsa me deduxerunt et adduxerunt in montem sanctum tuum et in tabernacula tua.

M. Et introibo ad altare Dei: ad Deum qui laetificat juventutem meam.

S. Confitebor tibi in cithara, Deus, Deus meus, quare tristis es, anima mea? et quare conturbas me?

M. Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei et Deus meus.

S. Gloria Patri et Filio, et Spiritui Sancto.

M. Sicut erat in principio, et nunc, et semper, et in saecula saeculorum. Arnen.

S. Introibo ad altare Dei.

M. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

S. Adjutorium nostrum in nomine Domini.

Confiteor Deo Omnipotenti, beatæ Mariæ semper Virgini, beato Michaeli Archangelo, beato Joanni Baptistæ, Sanctis Apostolis Petro et Paulo, omnibus Sanctis, et vobis fratres: quia peccavi nimis cogitatione, verbo et opere, mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa. Ideo precor beatam Mariam semper Virginem, beatum Michaellem. Archangelum, beatum Joannem Baptistam, Sanctos Apostolos Petrum et Paulum, omnes Sanctos, et vos fratres, orare pro me ad Dominum Deum nostrum.

Misereatur vestri omnipotens Deus, et dimissis peccatis vestris, perducatur vos ad vitam aeternam.

Indulgentiam, absolutionem, et remissionem peccatorum nostrorum, tribuat nobis omnipotens et misericors Dominus.

S. Deus tu conversus vivificabis nos.

M. Et plebs tua laetabitur in te.

S. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam.

M. Et salutare tuum da nobis.

S. Domine, exaudi orationem meam.

M. Et clamor meus ad te veniat.

Dominus vobiscum.

Oremus.—Aufer a nobis, quaesumus Domine, iniquitates nostras: ut ad Sancta Sanctorum puris mereamur mentibus introire. Per Christum Dominum nostrum. Arnen.

Oramus te, Domine, per merita Sanctorum tuorum, quorum reliquiae hic sunt, et omnium Sanctorum: ut indulgere digneris omnia peccata mea. Arnen.

Gloria in excelsis Deo. Et in terra pax hominibus bonae voluntatis. Laudamus te. Benedicimus te. Adoramus te. Glorificamus te. Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam. Domine Deus, Rex coelestis, Deus Pater omnipotens. Domine, Fili unigenite, Jesu Christe. Domine Deus, Agnus Dei, Filius Patris. Qui tollis peccata mundi, miserere nobis. Qui tollis peccata mundi, suscipe deprecationem nostram. Qui sedes ad dexteram Patris, miserere nobis. Quoniam tu solus sanctus. Tu solus Dominus. Tu solus Altissimus, Jesu Christe. Cum Sancto Spiritu, in gloria Dei Patris. Arnen.

Munda cor meum, ac labia mea, omnipotens Deus, qui labia Isaiae prophetae calculo mundasti ignito: ita me tua grata miseratione dignare mundare, ut Sanctum Evangelium tuum digne valeam nuntiare. Per Christum Dominum nostrum. Amen.—Jube, Domine, benedicere. Dominus sit in corde meo, et in labiis meis: ut digne et competenter annuntiem Evangelium suum. Amen.

Per evangelica dicta deleantur nostra delicta.

Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem coeli et terrae, visibilium omnium et invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum. Et ex Patre natum ante omnia saecula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum non factum, consubstantialem Patri; per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de coelis. Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine: Et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis: sub Pontio Pilato passus, et sepultus est. Et resurrexit tertia

die secundum scripturas. Et ascendit in coelum : sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria judicare vivos et mortuos: cujus regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum Dominum et vivificantem : qui ex Patre Filioque procedit. Qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur : qui locutus est per Prophetas. Et unam sanctam catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Et exspecto resurrectionem mortuorum. Et vitam venturi saeculi. Arnen.

431. *Ad Oblationem:* Suscipe, Sancte Pater, omnipotens aeterne Deus, hanc immaculatam Hostiam, quam ego indignus famulus tuus offero tibi Deo meo vivo et vero, pro innumerabilibus peccatis et offensionibus et negligentis meis, et pro omnibus circumstantibus, sed et pro omnibus fidelibus christianis vivis atque defunctis: ut mihi et illis proficiat ad salutem in vitam aeternam. ilmen.

Deus, qui humanae substantiae dignitatem mirabiliter condidisti et mirabilius reformasti: da nobis per hujus aquae et vini mysterium, ejus Divinitatis esse consortes, qui humanitatis nostrae fieri dignatus est particeps, Jesus Christus Filius tuus, Dominus noster. Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. Arnen.

Offerimus tibi, Domine, calicem salutaris, tuam deprecantes clementiam: ut in conspectu divinae majestatis tuae, pro nostra et totius mundi salute cum odore suavitatis ascendat. Arnen.

In spiritu humilitatis, et in animo contrito suscipiamur a te, Domine: et sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi, Domine Deus.

Veni Sanctificator, omnipotens aeterne Deus, et benedic hoc sacrificium tuo sancto nomini praeparatum.

Lavabo inter innocentes manus meas: et circumdabo altare tuum, Domine.

Vt audiam vocem laudis: et enarrem universa mirabilia tua.

Domine, dilexi decorem domus tuae, et locum habitationis gloriae tuae.

Xe perdas cum impiis. Deus, animam meam, et cum viris sanguinum vitam meam.

In quorum manibus iniquitates sunt: dextera eorum repleta est muneribus.

Ego autem in innocentia mea ingressus sum : redime me, et miserere mei.

Pes meus stetit in directo: in ecclesiis benedicam te Domine.

Gloria Patri et Filio, et Spiritui Sancto.

Sicut erat in principio, et nunc, et semper, et in saecula saeculorum. Arnen.

Suscipe, Sancta Trinitas, hanc oblationem, quam tibi offerimus ob memoriam passionis, resurrectionis, et ascensionis Jesu Christi, Domini nostri; et in honorem beatæ Mariæ semper Virginis, et beati Joannis Baptistæ, et Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, et istorum, et omnium Sanctorum; ut illis proficiat ad honorem, nobis autem ad salutem: et illi pro nobis intercedere dignentur in coelis, quorum memoriam agimus in terris. Per eundem Christum Dominum nostrum. Arnen.

Orate fratres: ut meum ac vestrum Sacrificium acceptabile fiat apud Deum Patrem omnipotentem.

432. *Canon Missæ:* Te igitur, clementissime Pater, per Jesum Christum Filium tuum Dominum nostrum, supplices rogamus ac petimus, uti accepta habeas, et benedicas haec dona, haec munera, haec sancta Sacrificia illibata, in primis etc.

Post: Hanc igitur etc.: Quam oblationem tu, Deus, in omnibus, quaesumus, benedictam, adscriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris; ut nobis Corpus et Sanguis fiat dilectissimi Filii tui, Domini nostri Jesu Christi. Qui pridie quam pateretur, accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas: et elevatis oculis in coelum, ad te Deum Patrem suum omnipotentem, tibi gratias agens, benedixit, fregit, deditque discipulis suis, dicens: Accipite, et manducate ex hoc omnes. (Hoc est enim Corpus meum.) Simili modo postquam coenatum est, accipiens et hunc praeclarum calicem in sanctas ac venerabiles manus suas: item tibi gratias agens, benedixit, deditque discipulis suis, dicens: Accipite et bibite ex eo omnes. (Hic est enim Calix Sanguinis mei, novi et aeterni testamenti : mysterium fidei : qui pro vobis

et pro multis effundetur in remissionem peccatoru:¶ Haec quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis.

Post: Unde et memores: Hostiam puram, hostiam sanctam, hostiam immaculatam, Panem sanctum vitae aeternae, et Calicem salutis perpetuae.

Supplices te rogamus, omnipotens Deus, jube haec perferri per manus sancti Angeli tui in sublime altare tuum, in conspectu divinae Majestatis tuae, ut quotquot ex hac altaris participatione, sacrosanctum Filii tui Corpus et Sanguinem sumpserimus, omni benedictione coelesti, et gratia repleamur. Per eundem Christum etc.

Ad Memento mortuorum: Memento etiam, Domine, famulorum famularumque tuarum, qui nos praecesserunt cum signo fidei et dormiunt in somno pacis.

Post: Nobis quoque peccatoribus, etc.: Sanctificas, vivificas, benedicis, et praestas nobis: Per ipsum, et cum ipso, et in ipso, est tibi, Deo Patri omnipotenti, in unitate Spiritus Sancti, omnis honor et gloria.

Post: Pater noster: Da propitius pacem in diebus nostris, ut ope misericordiae tuae adjuti et a peccato simus semper liberi et ab omni perturbatione securi. Per eundem Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum: Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus etc.

Haec commixtio et consecratio Corporis et Sanguinis Domini nostri Jesu Christi, fiat accipientibus nobis in vitam aeternam. Arnen.

433. *Ante Communionem:* Domine Jesu Christi, qui dixisti Apostolis tuis: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: ne respicias peccata mea, sed fidem Ecclesiae tuae, vainque secundum voluntatem tuam pacificare et coadunare digneris: qui vivis et regnas Deus, per omnia saecula saeculorum. Arnen.

Domine Jesu Christe, Fili Dei vivi, qui ex voluntate Patris, coopérante Spiritu Sancto, per mortem tuam mundum vivificasti: libera me per hoc sacrosanctum Corpus et Sanguinem tuum ab omnibus iniquitatibus meis, et universis malis: et fac me tuis semper inhaerere mandatis, et a te numquam separari permittas, qui cum eodem Deo Patre et Spiritu Sancto vivis et regnas Deus in saecula saeculorum. Arnen.

Perceptio Corporis tui, Domine Jesu Christe, quod ego indignus sumere praesumo, non mihi proveniat in iudicium et condemnationem: sed pro tua pietate prosit mihi ad tutamentum mentis et corporis, et ad medelam percipiendam; qui vivis et regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. Arnen.

Ad Communionem: Panem coelestem accipiam, et nomen Domini invocabo.

Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum: sed cantum dic verbo, et sanabitur anima mea.

Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat animam meam in vitam aeternam. Arnen.

Quid retribuam Domino pro omnibus quae retribuit mihi? Calicem Salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo. Laudans invocabo Dominum, et ab inimicis meis salvus ero.

Sanguis Domini nostri Jesu Christi custodiat animam meam in vitam aeternam. Amen.

Ad Purificationes: Quod ore sumpsimus, Domine, pure mente capiamus: et de munere temporali fiat nobis remedium sempiternum.

Corpus tuum, Domine, quod sumpsi, et Sanguis, quem potavi, adhaereat visceribus meis: et praesta ut in me non remaneat scelerum macula, quem pura et sancta refecerunt Sacramenta. Qui vivis et regnas in saecula saeculorum. Amen.

Ad Benedictionem: Placeat tibi, Sancta Trinitas, obsequium servitutis meae, et praesta ut Sacrificium, quod oculis tuae Majestatis indignus obtuli, tibi sit acceptable, mihique et omnibus, pro quibus illud obtuli, sit, te miserante, propitiabile. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Benedicat vos omnipotens Deus, Pater, et Filius, et Spiritus Sanctus.

CAPUT II.

DEMONSTRATIO DEFECTUUM.

QUI FREQUENTIUS IN MISSAE CELEBRATIONE ADMITTI
SOLENT.

(Desumpta ex Martinucci, Man. S. Caer., Lib. I., Cap. XXXV.)

434. Ut majoris emolumenti fiant documenta, quae pro celebratione Missae tradidimus, defectus seu menda quae praecipue in re divina conficienda incidere solent, enumerare juvat, quibus ante oculos ordinatim propositis, ea quae superius descripta sunt, in mentem revocari facile poterunt.

1. Nisi qua justa causa adsit Matutinum saltem et Laudes non recitasse ante Missam, defectus est.

2. Item convenientem praeparationem in Ecclesia et in Sacrario, bono etiam aliorum exemplo, non praemittere, praesertim si in Sacrario adsint laici homines, in quibus admiratio gigni possit.

3. Post praeparationem commorari in Sacrario tempus terendo sermonibus futilibus, loquendo de nugis aut novitatibus, multo autem magis alios obtrectando praecipue hiemis tempore circa focum.

4. Lavare manus antequam Missam in Missali reperiatur, aut postquam Calicem disposuerit, vel etiam postquam se paraverit.

5. Non praeparare Calicem per seipsum, aut saltem, si jam in promptu esset, non inspicere an regulariter praeparatus sit.

6. Ponere corporale extra bursam vel super aut infra ipsam, ac tali modo ad Altare afferre illud et referre in Sacrarium.

7. Loqui eum aliis dum sacra paramenia induet sibi.

8. Se paramentis induere capite cooperto: Calici vel Missali imponere linteolum, biretum, pileolum, conspicilla.

9. Inclinationem facere priusquam sibi imponat amictum, aut se crucis signo munire cum amictu ipso.

10. Sinistram sibi albae manicam primo induere, deinde

dexteram; partem dexteram amictus et stolae non superimponere sinistrae; adjicere *Amen* ad unamquamque orationem statutam pro paramentis, quum ad ultimam tantum id praescribatur.

11. Linteolum coloratum et sordidum cingulo alligare, idque adeo negligenter ut extra planctam appareat.

12. Manipulum ad cubitum apponere; stolam dejicere per humeros, non eam aptare circa collum, ut crux, quae est in medio, prodeat e planeta.

13. Albam aut planetam osculari.

14. Nescire orationes secretas, quae in Missa sunt memoriter recitandae.

15. Vagari in sacrario quum paramentis indutus sit tam ante, quam post Missam.

16. Reverentiam efficere ad crucem vel ad imaginem praecipuam Sacrarii biretum manu gestando; biretum ipsum capiti detrahare quum genuilectendum sit ante SS. Sacramentum in tabernaculo reconditum, vel quum reverentia facienda sit ad Altare maximum transeundo ante ipsum.

17. Calicem ferre nimium sublime ferme ad oris altitudinem, aut nimium demissum et non ad pectus, vel eam sustinere sinistra tantum, non superimposita dextera. Ire aut redire ab Altari citato gradu oculis sublimibus.

18. Post genuflexionem ad Altare, in quo adsit SS. Sacramentum, reverentiam quoque ad Crucem adjicere.

19. Sinistra manu applicare bursam ad candelabrorum gradum: jubere aut permittere ministro ut Missale aperiat et occludat: corporale super mensa non totum explicare, sed unam vel plures partes plicatas relinquere.

20. Morari in medio Altari intuendo Crucem aut orando priusquam de gradibus in planum descendat ad Missam exordendam.

21. Tergum ad crucem vertere, eo quod pigeat paulum recedere versus cornu Evangelii, in descendendo tum in principio Missae tum in fine.

22. Non servare debitam gravitatem, tergere oculos, scalpere aures, nasum, capillos aptare atque his similia.

23. Missam incipere antequam sint accensae candelae, aut sinere ut extinguantur antequam perlectum sit Evangelium ultimum.

24. Quum manus jungendae erunt, non extendere et conjungere digitos, nec pollicem dexterum sinistro super-imponere in modum crucis.

25. Se signare signo crucis extra seipsum aut dimidiato et imperfecto.

26. Negligere inclinationum qualitatem *profundam, medium* et *simplicem* et alteram pro altera exsequi.

27. Non pati ut minister responsiones suas ex toto compleat, neque eum opportuno tempore de inconsiderantiis et mendis admonere.

28. Addere particulam *et* in repetenda antiphona *Introibo* post psalmum *ludica me, Deus*.

29. Pectus ad *Confiteor* percutere cum strepitu et vehementer; se vertere ad ministrum in dicendis verbis *vobis fratres* et *vos fratres*; respondere *Arnen* postquam ille recitaverit *Confiteor*; addere verbum *omnibus* vel *omnium* in precibus *Misereatur* et *Indulgentiam*, aut dicere in hac *peccatorum vestrorum* pro *nostrorum*.

30. Ad orationem *Aufer a nobis* non inclinare tempore praescripto, aut post osculatum Altare inclinationem facere priusquam perveniat ad librum.

31. Exsequi caeremonias ante aut post tempus assignatum.

32. Legere aut recitare nimium festinanter et verba etiam per syncopem contrahere; alta voce proferre quod secreto dicendum est et vicissim.

33. Simulare Altare osculari, nec reipsa osculari, vel osculari e latere, non vero in medio aut osculandi gratia contorquere membra vel caput.

34. Incipere *Kyrie eleison* priusquam se sistat in medio Altaris, et praescriptas inclinationes omittere.

35. Convertere se ad populum dum dicit *Dominus vobiscum* manibus disjunctis, intuendo adstantes, non depositis conspiciillis.

36. Dicere *Oremus* antequam veniat ad Missale, duplicare litteram *O* ita ut pro *Oremus* dicat fere *O oremus*. Intueri crucem dicendo *Oremus*.

37. Recitare orationes non junctis manibus aut non apertis ante pectus manibus, aut uti ad legendum parvo conspiciillo, quo in casu manus non possent esse apertae.

38. Oculos ad Crucem aut in coelum non intendere quum

a rubrica praescribitur, contra autem attollere quum non praescribitur.

39. Ad *Munda cor meum* dicere *Jube Domne* pro *Jube Domine*, aut osculari Altare post hanc precationem.

40. Manibus insistere Altari ad *Munda cor meum*, ad *Sanc-tus* et ad *Agnus Dei*.

41. Incipiendo Evangelium manum sinistram non impo-nere Missali, ut Crucis signum super textum signet, nec, quum se pollice signabit, manum eandem infra pectus ponere, nec digitos tenere extensos.

42. Inclinationem facere versus Crucem in legendo Evan-gelio, aut genuflectere Crucem non librum versus, quum genuflexio praescripta sit.

43. Ad *Et incarnatus* genuflectere utroque genu, vel morari in genufiexione, aut caput etiam inclinare.

44. Inchoare Crucis signum prius quam verba *Et vitam venturi saeculi*.

45. Detegere Calicem dum recitatur *Credo* aut quum legitur *Offertorium*.

46. Recitare eundem versum extensis manibus.

47. Dum Hostiae fiet oblatio intueri Crucem, aut tres digi-tos inferiores sub patena non extendere.

48. Detecto Calice, velum post ipsum utcunque impli-care.

49. Calicem tergere violenter, aut dum e medio Altari transibit in cornu Epistolae: incipere orationem *Deus qui humanae substantiae* dum vinum in Calicem infundet, aut priusquam ampullam vini deponat.

50. Patenam cum Hostia vel Calicem in offertorio nimis elevare, aut utrumque demisse nimis sustinere.

51. Inclinare caput proferendo nomen *Jesu* et *Mariae* in oratione *Suscipe Sancta Trinitas*, itcmque in reliquis ante communionem orationibus.

52. Crucis signa super Hostiam et Calicem efficere aut flectendo digitos in ducendis lineis ad illa efficienda, aut manu fere clausa, vel eadem efficiendo saltuatim.

53. Elata voce dicere *Orale fratres*, aut non secreto dicere *ut meum*, etc., aut subsistere contra populum praedicta verba proferendi gratia; respondere *Arnen*. aut continuare secreta priusquam responsio *Suscipiat* a ministro compleatur.

54. Ad *Sursum corda* clausas attollere manus aut palmis non ad invicem sed ad /Vitare conversis.

55. Inclinare caput ad *ubique gratias agere* aut ad verba *per Christum Dominum nostrum* in praefatione, vel alio etiam loco praeterquam post *Memento* defunctorum.

56. Pectus percutere dicendo *Sanctus* aut non mediocri voce dicere ipsum; recitare voce intelligibili totum Canonem aut aliquot ejus partes, quum omnia secreto dicenda sint.

57. Non jungere manus priusquam signa Crucis faciat, aut suspensam tenere sinistram, dum dextera actionem aliquam exsequitur.

58. Digitos saliva conspergere ad evolvenda Missalis folia.

59. Immorari nimis in memento, vel nimia brevitae con-
ficere, aut alta voce proferre *Memento Domine*, etc.

60. Pollices supponere palmis manuum dicendo *Hanc igitur oblationem*, etc.

61. Abstergere digitos, antequam accipiat Hostiam, non extremo sed medio corporali prope Hostiam.

62. Imponere brachium sinistrum Altari sustinendo Hostiam ante Consecrationem ad verba *benedixit, fregit*, etc.

63. Insistere et incurvari indecenter super Altare proferendi causa Consecrationis verba.

64. Proferendo verba Consecrationis gesticulari capite aut contorquere corpus; non proferre illa secreto, eadem verba repetere, dicere sufflando, aut pedem dexterum suspensum tenere ut statim possit genuflecti.

65. Non remove de Altari cubitos nec ferre manuum articulos versus frontem Altaris post Consecrationem, ut commodius genuflectatur.

66. Post elevationem Hostiae detegere Calicem, postea genuflectere.

67. Accipere Calicem ad verba *Accipiens et hunc praeclarum Calicem* manu dextera tantum, os et nasum Calici imponere, aut inclinare eum ad se vel Altari applicatum tenere.

68. In elevatione non sequi oculis Hostiam et Calicem aut elevare et demittere nimis festinanter, aut plus aequo sustinere sublime in conspectum adstantium. aut nimis attollere extends monstruose brachiis, aut tam parum attollere ut conspici non possint, aut elevando super caput ponere, aut Calicem osculari.

69. Verba *Haec quotiescunque*, etc., tempore elevationis dicere, non post Consecrationis verba dum genuflectitur.

70. Non genulectere usque in terram, vel genuilectere inconcinne et properanter.

71. Non tenere pollices et indices junctos a Consecratione usque ad purificationem, aut Hostiam tangere digitis inferioribus, aut digitos istos non extendere quum Hostiam accipit.

72. Ponere manus junctas super Altare omnino intra corporale post Consecrationem non sequendo praescriptiones a rubrica expressas una in perpetuum vice sine ulla distinctione aut limitatione.

73. Pausam facere in commemoratione defunctorum antequam dicatur *qui nos praecesserunt*, etc., aut alta voce dicere *Memento etiam, Domine*, aut reliquas *Ipsis, Domine*, etc.

74. Pectus non digitis tribus inferioribus percutere, et reliquis junctis tangere casulam ad *Xobis quoque peccatoribus*, ad *Agnus Dei*, ad *Domine non sum dignus*.

75. Inclinare caput dicendo *Xobis quoque peccatoribus*, aut alta voce dicere etiam *famulis tuis* cum suspirio, vel dicere *Arnen* ante *Per quem haec omnia*.

76. Caput etiam inclinare ad *Praeceptis salutaribus*, aut recitare illa apertis manibus, aut oculos non defigere in Sacramentum quum recitabitur *Pater noster*, aut patenam de corporali deducere eamque abstergere priusquam minister responderit *Arnen*, aut non abstergere manu tantum dextera, sed adjuncta etiam sinistra.

77. Non applicare sinistram infra pectus quum signo Crucis se muniat.

78. Osculari patenam in parte inferiori aut in margine, vel abstergere super planctam aut in alia parte postquam illam osculatus sit.

79. Purificare digitos fragmentis terendo unum post alterum in labro Calicis.

80. Se vertere ad alterutram partem dicendo *Domine, non sum dignus*, aut brachium sinistrum imponere Altari.

81. Crucis signum Hostia etlicere extra limites patenae et frontis suae in Communionis actu, aut expuere dum sumpturus est, vel etiam osculari S. Hostiam antequam sumat.

82. Nimia vel modica diligentia peccare in colligendis fragmentis, et *collectis* intra Calicem injiciendis.

83. Sumere Calicem strependo labiis aut oculis sublatis, aut sensim et similia.

84. Pallam patenae imponere antequam transeat in cornu Epistolae ad accipiendam ablutionem, aut eam purificatorio abstergere.

85. Accipiendo purificationem ponere Calicem super Altare, aut extra Altare illum ministro porrigere nulla cogente necessitate.

86. Extergere labia aut os digitis jam ablutis vino et aqua antequam purificatorio extergantur.

87. Corporale complicare elato in altum Calici, bursam ponere non versa ante pectus apertura ejus, et relinquere velum ex parte anteriori sublatum.

88. Sinere ut minister, quamquam Clericus, multo pejus si laicus sit, Calicem cooperiat et accommodet.

89. Missale non claudere, ut praescribitur, et conclusionem ultimae orationis absolvere veniendo ad medium Altare.

90. Se inclinare ad populum dicendo *Ite missa est*, aut dicendo *Benedicamus Domino* se inclinare ad Altare aut convertere ad populum.

91. In discessu de Altari accipere biretum antequam reverentiam vel genuflexionem efficiat, aut illud sibi de capite detrahare priusquam reverentiam fecerit ad Crucem vel imaginem praecipuam Sacrarii.

92. Paramenta acervatim deponere in exuendo se, non osculari stolam, manipulam, amictum, aut sibi albam detrahare ex adverso.

93. Sermones conserere et confabulari in Sacrario, aut ex illo et Ecclesia discedere quin tempus conveniens intercesserit pro debita gratiarum actione.

N. B. Quoad *defectus* in rubricis generalibus notatos, vide: Cap. XII. hujus Compend. (n. 111-114).

APPENDIX IL

TONI MISSAE ET VESPERARUM.

II. TONI AD “GLORIA IN EXCELSIS.”

1. Duplicibus et solemnibus diebus.

QLO-RI-A in ex-cel-sis De-o.

2. In Missis B. Mariae Virg.

QLO-RI-A in ex-cél-sis De-o.

3. In Dominicis, in Festis Semiduplicibus et infra Octavas, quae non sunt B. Mariae Virg.

(^LO-RI'A in ex-cel-sis De-o.

4. In Festis Simplicibus.

GBQ - RI - A in ex - cel - sis De - o.

*

III. TONI ORATIONUM.

1. Tonus festivus servatur., quando Officium est Duplex vel Semiduplex vel de Dominica.

Do--inus vobiscum. Z?. Et cum spi-ri-tu tu - o.

us. De-us, qui ho-di-er-nam dRem, A-po -

sto-10-jrum_tu-0-rum Pe-tri et Pau-li.mar-ty-ri-o

a

conse-crâsti: da Ec-cle-si-ae tu-ae e-o-rum in

omni-bus sequi praeceptum, per quos re-li-gi-o-nis

sumpsit exor-di-um. Per Dominum nostrum Je-sum

Christum Fi-li-um tu-um: qui tecum vi-vit et regnat

in u-ni-ta-te Spi-ri-tus Sancti Deus, per omni-a

saé-cu-la sae-cu-lo-rum. *R.* Amen.

Sic ca-ni-tur punctum pnnci-pa-le, sic autem

se-mi-punctum; et sic O-ra-ti-o fi-ni-tur.

Alii Toni ad libitum: Vide Graduate Romanum.

2. Tonus ferialis adhibetur in Festis Simplicibus, in Missis Ferialibus, A'otivis privatis et Defunctorum. Oratio dicitur in voce aequali; in loco puncti principalis et semipuncti fit tantum pausa et respiratio.

O-rémus. Fi-de-lium» Deus, ó || mu || conditor et

redemptor: a-nimafius.... consequantur. Qui vivis et

regnas Spiritus sancti Deus: per omnia s. saeculoru ||

3. Quando Orationes terminantur cum *clausula minori* idem Tonus Ferialis usurpatur, praeterquam quod ultima syllaba tam Orationis quam ejus conclusionis declinatur ad semiditonum. Quando plures Orationes sub una conclusione ponuntur, terminatio haec finalis fit tantum in ultima Oratione.

Deus, qui nobis sub Sacramento m___sentiamus;

Qui vi-vis et regnas in saecula saeculorum.

Quando praemittenda est monitio: *Flectamus genua:*

Sacerdos

Diaconus

Subdiaconus

O-ré-mus. Flectamus ge-nu-a. Le-va-te.

Ante Orationem super populum:

 i-li-a-te ca-pi-ta ve-stra De-o.

IV. TONUS EPISTOLAE.

In Epistola, vox aequaliter, cum aliqua tamen mora et cantando continuatur. Ad punctum vero interrogativum plures syllabae ante signum interrogationis (post ultimum comma) declinantur ad semitonum. Inferior vocis inflexio semper cum tertia syllaba convenit.

Le-cti-o _li-bri sa-pi-en-ti-ae.. Be-a-tus vir qui

in-yentus est si-ne ma-cu-la,.....in pe-u-ni-a.et

thesauris. Quis est hic. et laudabi "

et e-le-e- "o-sy-nas .il-li-us en-na-ra-bit o "nis

eccle-si-a san-cto-rum.

Alius Tonus ad libitum et Tonus Lectionis et Prophetiae:
vide Graduate Romanum.

TONUS EVANGELII.

ΠΟ-minus vobiscum. Br. Et cu

Se-quen-ti-a san-cti E-van-ge-li-i se-cun-du

Matthaeum. # Gloria ti-bi Domine. In illo tempore :.

Dixit Jesus discipulis su-is: Vos estis sal terrae.

Quod si sal e-va-nu-e-rit,. in quo sali-é-tur? Ad nihilum

valetvultra, nisi ut mittatur foras, et conculcé-tur _

ab hominibus..... qui. autem fé-ce-rit ét docu-e-rit

hic magnus vocabitur in regno coelorum.

Sic ad punctum principale vox in quarta semper syllaba
declinatur. Ad punctum autem interrogativum servatur

tonus solitus interrogativi ut in Epistola. In fine Evangelii
tertia syllaba (vel quarta, si tertiam praecedit accentus depri-
menda est.

Alii Toni ad libitum : vide Graduate Romanum.

VI. TONUS AD “CREDO.”

-DO in u-num De-u

VII. TONI AD “ITE MISSA EST.”

1 In Festis Solemnibus.

'1T> ■■■f'

TE mis-sa est.

9 In Festis Duplicibus.

missa est.

3 In Festis B. Mariae Virginis.

mis-sa est.

4. A Sabbato Sancto usque ad Sabbatum in Albis inclusive

J-TE, missa est, al-le-lu-ia, al-le - lu-ia.

5. In Dominicis infra annum (et Sept., Sexag. et Qinq.),
in Festis Semiduplicibus et infra Octavas, quae non sunt
B. Mariae Virg.

6. In Festis Simplicibus.

I - TE, mis - sa est.

7. In Dominicis Adventus et Quadragesimae.

βE-NE-DI-CA-MUS Do im-no

8. In Missis Ferialibus et Votivis privatis.

βE-NE-DI-CA-MUS Do-mi no.

9. In Missis de Requite.

REQUIESCANT in pa - ce.

VIII. CONFITEOR.

Confî-te-or De-o omnipoténti, be-â-tae Mariae

semper Virgini, be-a-to Micha-e-li Archângelo, beato

Joanni Baptistae, sanctis Apostolis Petro et Paulo,

omnibus. Sanctis.et ti-bi pater, qui-a peccavi nimis,

cogitati-o-ne, verbo et ò-pere: me-a culpa, me-a

culpa,_me-a maxima culpa. Ide-o precor beatam

Mariam semper Virginem, be-â-tum Micha-é-le

APP. II. TONI MISSAE ET VESPERARUM.

Archâgelum, be-a-tum Joânnem Baptistam, sanctos

Apostolos Petrum et Paulum, omnes Sanctos, et te

pater, o-rare pro me ad Dominum Deum nostrum.

IX. TONUS VESPERARUM.

1. In principio Horarum in Officiis Duplicibus et Semidu-
plicibus.

[)E-US in ad-ju-to-ri-um ☩le-um intende.

2. Tonus Capituli.

JN di-é-bus il-lis salvabitur Juda, et Israel habi-

Flexa

tabit confidenter, t et hoc est nomen quod vocabunt

Metrum

Punctum

e-u: |< * Do «t inus justus noster. jÿ. De-o grati-as.

3. Toni Versiculorum.
(a) Tonus cum neuma.

Sic cantatur Versus post Hymnum.

- (b) Tonus simplex.

Dignare me laudare te Virgo sacrata.

Sic cantantur Versus in Commemorationibus etc.

4. Orationes cantantur eodem modo ac in Missa (supra III.)

5. Toni ad “Benedicamus Domino.”

- (a) Tn Festis Solemnibus (etiam B. M. V.)

gE-NE-DI-CA-MUS Do - - mi-no.

In II. Vesperis

MUS Do- - mi - no.

- (fr) Tn Festis Duplicibus.

In II. Vesperis

βE - NE-DI-CA MUS Do-mi-no.

(c) In Festis minoribus B. Mariae Virginis,

βE - NE-DI- CA-MUS Do - mi - no.

(d} In Dominicis per annum.

gE-NE-DI-CA-MUS Do - mi-no.

(c) In Dominicis Adventus et Quadragesimae.

Ad utrasque Vesperas

βE-NE-DI-CA - MUS Do - mi-no.

6. In fine Vesperarum.

Fi-de-lium animae.....requiescant in pa-ce. Amen.
Dominus det nobis suam pacem.
Di vi num auxilium maneat semper

INDEX ALPHABETICUS.

' Numeri designant numeros marginales seu paragraphes (non paginas), prior numerum principalem, alter, si addatur, numerum secundarium qui indicat subdivisionem paragraph!. *Adn.* significat adnotationes infra paginam.

A.

Ablutio digitorum in Missa, 120, 3.
In binationc, 83.
Absolutio sacramentalis, 380. Abs.
generalis seu benedictio apostolica
in articulo mortis, 387. Post Mis-
sam de Requie, 412.
A cunctis, Oratio, 55, 4.
Acolythi in Missa solemni, 148. In
M. cantata, 155, 4 et seq. Ad
benedictionem SS. Sacramenti,
189, 10. Acolythi seu ceroferarii
in Vesperis solemnibus, 354. Aco-
lythi seu cantores ad Horas ca-
nonicas in choro, 346, 3.
Alba, 34. Quomodo induitur, 102.
5. Significatio, etc., 269.
Alleluja in Missa, 58, 2. Significa-
tio, 291, 4.
Altare fixum ct portatile, 17. Quo-
modo profanatur vel exccratur, 17.
Ornamenta Altaris, 18 ss.
Altare privilégiâtum, 17, 7.
Ambo, 24, App. III.
Amictus, 33. Quomodo imponitur,
102. Significatio, etc., 268.
Anniversarium, scii. Missa de Re-
quie, 74. Dedicationis Ecclesiae,
341.
Antependium, 20.
 Applicatio Missae, 49.
Aqua benedicta, 136. Baptismalis,
253.
Aspersio aquae bened. in Dom, 137.
Significatio, 137, 9. Asp. in bene-
dictionibus, 415.
Assistens Presbyter in Missa solem-
ni, 151. In Missa pontifie. 159»
et seq.
Assistentes seu Pluvialistae in Ves-
peris, 356.

B.

Baculus pastoralis pro Missa ponti-
ficali, 168, 4.

- 141 ss. In Vesperis solemnibus, 352. Ad benedictionem SS. Sacramenti, 189, 9.
- Caligae (Episcopi), 159.
- Calix, 25. *Paramenta*, 26 ss. et 275 ss. Quomodo praeparatur, 102.
- Campanae, 15, 3.
- Campanula, 23. In feria λ . in ('oena Domini, 226. In Sabbato sancto, 225b, 2.
- Candelabra Altaris, 21.
- Candelae Altaris, 22 et seq. Quot in Missa, 22. Pro choro in Missa de Requie, 152, 10. Quomodo in Altari accenduntur, 148, 2. In officio Tenebrarum, 360.
- Canon Missae quomodo dicitur, **m**. Historica expositio, etc., 262. Canon in Liturgia Apost., 262, adn. 2. Explicatio sensus, 298 ss.
- Cantores in Vesperis solemnibus, 356. Cantores seu acolythi ad Horas can. in choro sine sollemnitate, 346.
- Cantus ecclesiasticus, 156, et App. II. Quatenam in Missa a choro cantanda, 156. Quatenam lingua *vulgari* cantari possunt, 156, 6 et 189, 11. Quatenam libri chorales, 156, adn. 2.
- Capella, 14.
- Cappa magna, 39, adn., 1, 171. Cf. pluviale.
- Casula, 38. Quomodo induitur, 102, G. Notae historico-symbolicae, 272.
- Celebrans in Missa privata, 102 ss. In Missa isolemni, 138 ss. In Missa cantata, 155. In Vesperis solemnibus, 351.
- Ceroferarii, vid. *Acolythi*.
- Chirothecae, 159.
- Chorus seu Clerus in Missa solemni quem ordinem observat, 150. Quomodo officium in choro recitatur, 346. Caeremoniae in choro servandae, 347.
- Ciborium, 25. Ve/um, 30. Quomodo purificandum, 127.
- Cingulum, 35. Quomodo induitur, 102. Notae historico-symbolicae, 270a.
- Clericus in benedictione candelarum. 204 ss. In benedictione cinerum 212. In benedictione palmarum, 217 ss. In functionibus feriae VI. in Parasceve, 234 ss. Improperia recitanda, 237. In Sabbato sancto, 247 ss. Cf. *Sacerdos*.
- Cognomen Sanctorum, 51, 5.
- Collecta in Missa, 291. Quomodo dicitur, 51.
- Color paramentorum in Missa, 45, et 282. Pro benedictione SS. Sacramenti, 187c. In processionibus, 428, 3 et 330, 2 et 4. In Vesperis, 46, 8.
- Commemoratio in Missa, 54. De SS. Sacramento, 56. In officio, 336. De Dominica et feria, 336, 2 et seq. De vigilia, 336, 4. De simplicibus, 336, 6. De octava, 336, 7 et 8. In vespis, 337. Si antiphona vel versus sunt eadem, 338. Quo ordine commemorationes faciendae, 338, 4.
- Communio, antiph., 61. Quomodo legitur, 121.
- Communio S. Celebrantis, 117. 118. Administratio intra Missam, 181. Extra Missam, 182. Quatenam tempore distribui potest, 182, 13. Communio infirmorum, 183 ss. C. in votorum professione et renovatione, 181, 3.
- Concio, in Missa pontificali, 165. C. funebris, 152, 11. Coram SS., 200.
- Concurrentia in officio, 335.
- Confessio, 379. Pueri pro confessione praeparandi, 382, 5. Libertas confitendi cuicumque confessorio approbato, 382, G et 7. Religiosorum, 381.
- Confirmatio, 374. Patrini pro confirmandis, 374.
- Confiteor in Missa, 106. Explicatio sensus, 287.
- Congregatio, S. R., quomodo ejus decreta obligant, 5.
- Conopaeum, 19 et 281.
- Consuetudo contra Rubricas et Decreta, 7.
- Corporale, 26. Notae histor.-symb., 275.
- Cotta, vid. *Superpelliceum*.
- Credo in Missa, 59. Quomodo dicitur, 109. Significatio, 292.
- Crux Utriusque, 21. Signum Crucis

in Missa, 99. Aci officium divinum, 347. Significatio, 284.

D.

Dalmatica, 40 et 274.

Decreta S. R. Congregationis, 5.

Dedicatio Ecclesiae propriae, 341.

Anniversarium Dedicationis, *ibid.*

Dedicatio Ecclesiae cathedr., 342.

Defectus Missae in materia et forma, 176. In ministro, 177. In ministerio ipso, 178 et 179. Demonstratio defectuum, App. II.

Diaconus in Missa solemni, 141 ss. Item summarie, 147. Ad Asperges, 137 et 141, 4. In Missa de Requie, 152. In Missa coram SSmo exposito, 153, G. In Missa pontificali, 159 ss. Pro indulgentia in Missa pontif., 165, 3. Quomodo administrat. Viaticum, 186, 15.

Dies fixa, 334, 4.

Dominica major privilegiata, 319.

Ecclesia, definitio, 13. Quid, si violetur, 178. Ecclesiarum veterum descriptio, 12. Lapides et ligna Ecclesiae dirutae, 13, adn. 5.

Elevatio hostiae, 113. Calicis, 114, 2. Vid. *Manus, Oculi*.

Episcopus, Missa privata Ep., 133 ss. Quomodo ministratur a duobus capellanis, *ibid.* Ab unico capellano, *ibid.* Missa privata coram Episcopo, 129. Episcopus celebrans Missam pontificalem, 159 ss. Assistens cum pluviali, 171. Cum cappa magna, 172. Paramenta episcopalia, 159. Ep. assistens ad Vesperas, 358. Ep. celebrans Vesperas pontificales, 359. Ep. visitans parochiam, 376 et seq.

Epistola in Missa, 58. Quomodo dicitur a Celebrante, 109. In Missa solemni, 142, 11. In Missa cantata, 155, 7. In Missa pontificali, 162. Significatio, 291, 2.

Eucharistia, cultus extra Missam, 187. Vid. SS. *Sacramentum, Benedictio*.

Evangelium in Missa, 58 109. Significatio, 289. Ultimum Evang., 61 et 122. Significatio, 292, 9. E.

in Missa solemni, 142, 12. In Missa pontific., 163.

Exequiae quando privatim habendae, 405. Ordo sepeliendi adultum, 406. Absolutio ad fere-
trum, 409. Sepultura ipsa adulti, 410. Exequiae parvulorum, 413. Exequiae cum uno tantum acolytho, 411. Absolutio post Missam de Requie, 412.

Expositio SS. Sacramenti, 188 et 189. E. pro adoratione quadraginta horarum, 190 ss. E. ad instar XL horarum, 198. E. XIII horarum, 199. Missa privata coram SSmo exposito, 128. Missa solemnis coram SSmo exposito, 153. Expositio privata, 197. Infra octavam Corporis Christi, 424.

Extrema Unctio quibus ministranda, 383. Quando iteranda, 383. Ordo ministrandi, 384. In casu instantis mortis, 385. In morbis contagiosis aliisque difficultatibus, 386.

F.

Feria major, 320. Ferialc officium, 329.

Feria IV. Cinerum, 210 ss.

Feria V. in Coena Domini, 224. De Missa, 226 s. De processione, 227 ss. Pyxidis asportatio, 230. Denudatio Altarium, 231.

Feria VI. in Parasceve, praeparanda 232. Conspectus rituum, 233. De Passione, 222. Prior officii pars, 234 ss. Crucis denudatio et adoratio, 236. Improperia, 237 ss. Processio ad sacellum et regressus, 240 ss. *Vexilla Regis*, 240. Reliquum officium, 242 ss. Pyxidis repositio, 243.

Festum primum et secundarium, 318 et 334. Dignitas, 318. IV. F. cujus solemnitates in Dominicam transfertur, 343.

Fidelium, oratio, 56, 5.

Fractio hostiae in Missa, 117. Significatio, 307.

G.

Genuflexio in Missa, 97. In Missa coram Sanctissimo exposito, 128 et

153. Ad officium divinum in choro, 347. Ad Vesperas solemnes, 350, 4. Significatio, 283. Minister Missae privatae vel cantatae coram Cruce genuflectit, 155, 4. Gloria in excelsis, 50. In Missa votiva, 68, 6 s. Quomodo dicitur, 107, 3. Explicatio sensus, 290. Graduale, 58. Explicatio, 291, 3.

H.

Hanc igitur, 112. Explicatio sensus, 300. Hebdomada major, 215 ss. Hebdomadarius in recitatione officii in choro, 346. Hora celebrandi Missam, 48. Pro Missa conventuali, 86. Horae canonicae quomodo recitandae, 324 ss. Hostia praeparanda, 102. Si defectus in hostia occurrit, 176. Si dilabatur in calicem, 178. Vel in terram, 179. Hostiae parvae quomodo consecrandae, 126. Quando reponendae, 127, 4. Quoties et quomodo renovandae, 127. Hymnus, conclusio quando mutanda, 332.

I. J.

Imagines, 24. Imperata, Oratio, 56. Incensatio in Missa solemni, 138, 3 et 139. Officium s. Ministrorum ad incensationem, 142, 3. Incensatio chori in Missa solemni, 144. adn. 2. In Vesperis solemnibus, 353. Ad benedictionem SS. Sacramenti, 188c, 3 et 4 et 189. 10. Significatio incensationis, 295. Inclinator capitis in Missa, 95. Inclinator corporis, 93. In officio divino, 347, 10. In Vesperis, solemnibus, 350, 3. Indulgentia, XL dierum in Missa pontificali, 166. Public, lingua *emacula*, 166. Pro comitantibus Viaticum, 186, adn. 10. In articulo mortis, 387. Infirmi visitatio, 388. Quoties visi-

tandi, 388, 4. Commendatio animae, 389, 4. Ingressus ad Altare, 103 ss. Si sacristia sit retro post Altare, 141 adn. 4. Intentio pro Missa, 49. Tabella intentionum, 49. Introitus Missae, 50. Explicatio, 289, 2. Iste confessor de tertio versu, 332, 3. Jubilaeum conjugum, 404. Judica, Ps., quando omittitur, 50, et 125.

K.

Kyrie eleison in Missa privata, 107. In Missa solemni, 138, 4 et 142, 6. In Missa cantata, 155, 3. Explicatio sensus, 289, 3.

L.

Lampas coram SS. Sacramento, 187a, 9. Laudes cantandae uti Vesperae 349. Lectiones in Matutino, 331. Initia librorum s. Scripturae, 331. Nona lectio ex alio officio, 331, 5 et 333, 5. Libera, 412. Libri liturgici, 3. L. chorales, 156, adn. 2. Linguae liturgicae, 10. Liturgia, definitio et divisio, 1. Expositio historica, 8. Diversae classes Liturgiae, 8. Liturgia et Coena Domini, 259. L. Romana, hist, expos., 9. Conspectus Liturgiarum Apost., Romanae et Graecae, 266. Locus Sacrificii, 13. Lotio s. lintheaminum, 32. L. manuum in Missa privata, no. In Missa pontificali, 159. Significatio, 296. Si Hostia vel Sanguis super terram ceciderit, 179. Lunula ostensorii, 25.

M.

Manipulus, 36 et 270b. Notae histor.-symbol. 270b.

Manus, quando junguntur in Missa, 100. Extenduntur, 100. Elevantur, 100. Extensae tenentur, 100. Significatio, 284, 2 ss.

Mappae Altaris, 18. Notae historico-symbolicae, 280.

Matrimonium, praeparatio nuptientium, 401. Ritus celebrandi m., 402. Quibus benedictio nuptialis dari potest, 402, G. M. mixtum, 402, 8. Missa pro sponso et sponsa, 403.

Memento vivorum, m, 3. Defunctorum, 115, 3. Sensus, 299 et 304.

Memoriter scienda pro Missa, App. I.

Mensurae, 24, App. V.

Minister in Missa privata, 130 ss. In M. coram SSmo exposito, 132, 7. In M. privata Episcopi, 133 ss.

Missa, nomen, 9, 10. Divisio, 62. Ritus Missae privatae, 102 ss. M. privata coram SSmo exposito, 128. Coram Episcopo, 129.

Missa bina in eadem dic, 82 ss.

Missa cantata, 155.

Missa conventualis, 85.

Missa in aliena Ecclesia, 81.

Missae particulares. De Dnica impedita, 87. De Festis impeditis, 88 ss. Plures Missae cantatae, 91c.

Missa pontificalis, 159, et scq. Ad faldistorium, 170.

Missa de Requie, quatuor formulae, 70. Missae in Commem. Onin. Fid. Def., 71. Missa exequialis seu in die obitus, 72. M. exequialis corpore jam sepulto, 72. In dic 3°, 7°, 30°, et Anniversario, 74. Missa privata de Requie, 75. Indulta particularia, 77. Orationes, 78. *Dies irae*, 78. Obligatio dicendi M. de Requie. Quae omittenda in M. de Requie, 125.

Missa sollemnis, 138, et seq. De Requie, 152. Ferialis, 154. Coram SSmo exposito, 153. Cum assistentia Episcopi, 171.

Missa votiva quid, 63. Quenam tanquam votivae celebrari possunt, 64. Quando votivae sollemnes permittuntur, 65. Quando votivae privatae, 66 et 67. Quo-

modo dicendae, 68. Orationes, 68, 7 et 9. Votivae plurium Sanctorum, 68, 3. Obligatio celebrandi M. votivam, 69. Votiva pro sponso et sponsa, 403. M. Rogationum, 427.

Missale Romanum, 11. Historica expositio, 11.

Mitra in Missa pontificali. 168. In assistentia Episcopi ad Missam solemnem, 171.

Munditia in paramentis et vasis sacris, 47.

Musica sacra, vid. *Canius cccl.* Inst. Pii X. de, 158.

N.

Neo-Sacerdos, prima Missa, 400. Indulgentiae tunc lucrandae, 400, 3. Tres Missae ab Episcopo impositae, 400, 4. Benedictionis formula, 400, 5.

Nocturnum in officio defunctorum, 361, 3. In Exequiis, 406.

Nuptiae jubilaeae, 404.

O.

Oblatio panis, no, 2. Calicis, no, 5.

Occurrentia, 333.

Octava, quid, 322. Privilegiata, *ibid.* Orationes in Missa infra Octavam, 53.

Oculi, quando in Missa elevantur, 98. Significatio, 284, 5.

Offertorium, 60. Explicatio, 293. Sensus Offertorii in M. de Requie, 293. adn. 2.

Officium divinum, expositio historica, 313. Modus recitandi, 324 ss. Diversitas officiorum, 317. De Officio extra Dioccesim vel Monasterium recitando, 345. Caeremoniae in officio divino, 347. Privata recitatio, 347. O. solemne defunctorum, 361. Vid. *Horae canonicae*.

Olea sacra statim arcessenda, 363, adn. 5.

Oratio in Missa, 51. Numerus Orationum, 53. Pro Papa vel Episcopo, 56, 4. Oratio imperata, 56, 2. O. *Fidelium*, 56, 5. Ordo Orationum, 57. O. *A cunctis*, 55, 4. Conclusio Orationum, 51,

3. O. in Missa votiva, 68, 7 et 9. Quomodo Oratio dicitur, 108.
 Oratorium, quid, 14. Quando in O. privato celebrari nequit, 14, 7.
 Ordinis Sacramentum, forma denuntiandi lingua *vernacula*, 392. Missa Ordinationis, 393. In quam Missae parte Ordines conferuntur, 393. Ritus in collatione Ordinum, 393. De defectibus supplendis, 394.
 Ordo in Missa solemni a choro observandus, 150. A populo, 150, 9. In Missi privata, *ibid.*
 Organum, 157. Quae per organum supiori possunt, 156, 4.
 Ornamenta Altaris, 21 ss.
 Oscula in Missa solemni, 141, adn. 5. Significatio, 285. Omittuntur iu Missa de Requie, 152, 3. Quando in Missa coram SSmo exposito omittuntur, 153, 7.
 Ostensorium, 25.

P.

Palla, 27 et 276.
 Pallium seu antependium, 20.
 Palma, Dominica palmarum, 215 ss. Benedictio palmarum, 216. Distributio p., 218. De processione, 219 et 221. Antiphonae etc., recitandae, 219 s. De Missa, 221.
 Passio in majori Hebdomada, 222. De Dominica Passionis, 214.
 Pater noster in Missa, 117.
 Patronus Ecclesiae, 339. Vid. *Titularis*.
 Pileolus, 43.
 Planeta plicata, 40. Vid. *Casula*.
 Pluviale, 39 et 273.
 Poenitentia, sacramentum, 379.
 Postcommunio, 61. Expositio hist., 265 et 311.
 Praefatio, 60. Expositio historica, 297. In Missa votiva, 68, 10. Ritus, no, 8.
 Praeparatio ad Missam, 102. Ad primam Confessionem, 382, 4. Ad matrimonium, 401.
 Preces fériales. 32g. Pr. Dominicales, 328. In visitatione parochiarum. 376. Pro Ordinandis, 392. Pr. « - et vers. post *Te Deum* 429. Preces post Missam privatam. 124.

Presbyter assistens in Missa solemni, 151. In M. pontificali, 159 ss.
 Processio in festo Purificationis B. M. V., 206. In Dominica palmarum, 219 s. Animadversiones generales de processionibus, 418. Ordo servandus, 419. Proc, in festo Corporis Christi, 420. Ordo hujus proc., 423. Aliae proc. SS. Sacramenti, 425. Pr. in festo S. Marci et tribus feriis Rogationum, 426. Reliquae proc., 427 ss.
 Pulpitum, 24, App. III.
 Purificatio calicis, 120. Festum Purif. B. M. V., 202 ss.
 Purificatorium, 28. Notae histor.-symbol. 277.
 Pyxis, 25. Quomodo benedicenda, *ibid.* Quomodo purificanda, 127.

Q.

Quadraginta Horarum adoratio, 190.
 Quaenam indulgentiae, *ibid.*
 Missa expositionis, 191. Functiones primae dici, 192. Secundae diei, 193. Tertiae dici, 194. Ritus et preces hujus expositionis, 195; repositionis, 196.

R.

Regulares quoad Missam conventualem, 85.
 Reliquiae in Altari, 17, 4. Festum ratione Reliquiae, 344.
 Renovatio hostiarum, 127.
 Requiem, vid. *Missa (h Requie)*.
 Reverentia, quid, 92. Regulae generales pro rev. in Missa, 92 ss.
 Rituale Romanum de praecepto, 4, 9.
 Ritus, quid, i, 4. Diversitas ritus in officio, 317.
 Rochettum, 42.
 Rogationes, feriae, processio, 426. Missa, 427.
 Rosarium, quomodo benedicendum, 417.
 Rubricae definitio, 2. Praeceptivae et directivae, 3, et 4. Obligatio Rubricarum Missalis, Breviarii, Ritual., Cacremonialis Episcop., Pontificalis, 4.

S.

Sabbatum sanctum, praeparanda et functiones, 245 ss. Significatio Rituum, 257.
 Sacramentum SS., Benedictio SS. Sacr. praeparanda, 187c. Ritus benedictionis absque s. Ministris, 188; cum s. Ministris, 189; cum assistentia Presbyteri, 189, 8. Asservatio SS. Sacr., 187. Renovatio, 127. Distributio, 185 et 186.
 Sacrarium, 24, App.
 Sacristia, quomodo egrediendum, si sit retro post Altare, 141, adn. 4.
 Sanctus in Missa, no.
 Sandalia (Episcopi), 159.
 Scamnum pro Celebrante, 24, App.
 Secreta, 60. Expositio historica, 297.
 Sepultura adultorum, 400. Sep. parvulorum, 413. Vid. *Exequiac*.
 Sequentia, 58. Explicatio, 291.
 Statio, inscriptio Missarum, 289. In processionibus, 418.
 Stola, 37 et 102, 5. Notae historico-symbolicae, 271.
 Subdiaconus in Missa solemni, 141 et seq. Item summarie, 147. Ad *Asperges*, 136, et 141, 4. In Missa de Requie, 152. In M. coram SS. Sacramento exposito, 153. 6. Quando clericus sine sacro Ordine ut Subdiaconus ministrare potest, 141, adn. 3.
 Superpelliceum, 42.
 Symbolum, 59.

T.

Tabella Secretarum, 23.
 Tabernaculum, 17, 8 et 187a, 5 s.
 Talaris vestis, 43.
 Tempus celebrationis Missae, 48.
 Tenebrae seu Matutinum in triduo sacro, 360. Significatio ritus, 360, 7.
 Thuriferarius in Missa solemni, 149. Quomodo fert thuribulum, 149, 9. In Missa solemni de Requie, 152.

In M. coram SSmo exposito, 153.
 8. Ad benedictionem SS. Sacramenti, 189, 10. In Vesperis, 353.
 Titularis Ecclesiae Cathedralis, 342.
 Titularis Ecclesiae propriae, 339.
 Festum Tit. quomodo et a quibus celebrandum, 339, 2 et 340. Qua die celebrandum, 342. Quando Missa in die cantari potest, etsi officium transferatur, 340, 4. In Oratorio publico, 340, 5.
 Tractus, 58. Explicatio, 291, 5.
 Translatio, 333. Regulae principales translationis, 334.
 Tunicella, 40. Notae historicae, 274.

V.

Vasa sacra, 25.
 Velum calicis, 29 et 278. V. humerale, 41. V. pyxidis album, 30. Ostensorii, 31.
 Vesperae, quomodo recitandae, 324 ss. Vesp. solemnes, praeparanda, 349, 2. Ad devotionem populi de alio officio cantari possunt, 349, adn. 4. Regulae communes, 350. Celebrans seu Officiator, 351. Caeremoniarius, 352. Thuriferarius, 353. Acolythi seu ceroferrarii, 354. Duo cantores, 355. Pluvialistae seu Assistentes, 356. V. solemnes coram SS. Sacramento, 357. Cum assistentia Episcopi, 358. V. pontificales, 359.
 Vesperale, 20.
 Vestes sacrae, 33 et 39. Notae historico-symbolicae, 267 ss.
 Via Crucis, 417.
 Viaticum, delatio publica, 184. Delatio occulta, 185. Administratio, 186.
 Vigilia privilegiata, 321. Ultimum Evangelium vig., 61.
 Visitatio infirmorum, 388. V. Parochiarum per Episcopum, 376 ss.
 Vox triplex in Missa, 101. Significatio, 285, 3 ss.